TRACTATVS

DE CONFESSIONIBVS MALEFICORVM ET SAGARVM,

SECVNDÒ RECOGNITVS,
& auctior redditus.

An, & quanta fides ijs adhibenda sit?

AVCTORE
PETRO BINSFELDIO
Suffraganeo Treuirensi, Doctore Theologo.

B. M. V. In salem.

Adiungitur Commentarius, eodem Auctore, in Tit. C. lib. 9 de Malefic. & Mathematicis, Theologiæ & iuris scientiæ, secundum materiæ subiectæ naturam, accommodatus, iam primum reuisus & auctus.

In fine adijciuntur Bullæ & extrauagantes Pontificum successu temporis emanatæ contra Astrologos, Diuinatores, Magos, Maleficos & alios superstitiosos.

Exod. 22. cap.

Maleficos non patieris viuere.

Joan: Damiani Leutsm. D. 1619

AVGVSTÆ TREVIRORVM,
Ex Officina Typographica Henrici Bock,
Anno cIↃ. cI CV.
Cum Priuilegio Cæsar. Maiest. ad decennium.

1440 B52D

A.6260

ADMODVM REVERENDO DOMINO IOANNI BALLÆ CElebris Monasterij S. Huperti Ordinis D. Benedicti in Ardenna Abbati, amico suo.

Petrus Suffraganeus
S. P.

CVM præsens in seculum omnium vitiorum colluuies erupperit, & de die in diem mundus in deteriora flagitia ruat, Admodum in Christo Reuerende Pater, rectè quod antiquitus Horatius cecinit, deplorare licet:

AEtas parentum peior auis
Tulit nos nequiores, mox daturos

Progeniem vitioſiorem.

Ea de cauſſa princeps tenebrarum nunc maioribus viribus, & grauiori tyrannide, quàm vnquam miſerum genus humanum inuaſiſſe videtur: ita vt nunquam dormiendum dormitandumque ei ſit, qui cuſtodit Iſraël: Cùm leo rugiens, iuxta Apoſtolicam doctrinam, ſemper circumeat quærens quem deuoret, nec dormiat, aut dormitet, qui hominis ſalutem impugnat. Deus enim Optimus Maximus prauis mortalium operibus irritatus, malis ſpiritibus qui à ſe peſſimam in nos habent voluntatem, permittit, vt ſuam etiam exerceant poteſtatem, & machinentur omnia mala in perniciem non ſolùm animæ, ſed etiam in interitum corporis & totius ſubſtantiæ ordinatæ in conſeruationem generis humani. Verè enim quidam dixit: Iuſtus & omnipotens, cùm præcedentibus peccatis iraſcitur, permittit vt cæca mens etiam in alijs labatur. Quoniam autem hoc tempore ſcientia Dei plurimis deeſt: aut ſi Deum cognoſcunt, non vt Deum timent & venerantur, ſed ſequuntur

Gregor. Hom. 11. in Ezech.

ſua

ſua deſideria, voluptates ſeculi, concupiſcentiam carnis, & ſuperbiam vitæ, Deus multos tradit in reprobum ſenſum, permittendo Dæmoni, vt ſuum in cos exerceat tentandi officium, & inducantur ad faciendum ea, quæ non conueniunt, repleti omni iniquitate & malitia. In quorum numero ſupremum ſibi vendicant gradum ij, quos propter facinorum magnitudinem vulgus maleficos appellat. Quo hominum genere nullum nequius, nullum damnabilius, nullum Deo ingratius, nullum reipublicæ perniciosius, & Dæmonibus propinquius inuenitur. Qua de cauſſa leges ciuiles naturæ peregrinos, & generis humani inimicos nominant. Quandoquidem autem effectus ſunt ſigna naturæ, & ex fructibus arbor qualis ſit, cognoſcitur, libet paucis ob oculos ponere opera maleficorũ, quę frequentius contra diuinam maieſtatem, hominum ſalutem & publicam vtilitatem perpetrare non verentur: Deum in primis abnegant, ſuſcepto Baptiſmatis Sacramento renunciant, fœdus cum morte & inferno incunt,

cap. Nec mirum. 26. q. 5. l. Nemo. C. de maleſic. & math.

l. Multi. l. Etſi, C. de maleſic. & math.

Dæmoni cultum reuerentiamq; exhibent, eiuſque perpetuo miniſterio non rarò ſe deuouent, Dæmonibus incubis & ſuccubis abutuntur, ijſdemque euehentibus, per aërem ad longinqua loca de nocte tranſportantur, vbi conuenticula celebrant & conſpirationes faciunt, aduerſus communem omnium proſperitatem, vt nimirum ſuis incantationibus, ſortilegijs & diabolicis coniurationibus elementa concutiant, tempeſtates & cœli iniurias moueant, terræ & arborum fructus deſtruant, homines iumentaque interimant, partus humanos ſuffocent, ſuffocatos igne in cineres reſoluant, & ſic reſolutis vtantur in nephandis ſuis maleficijs, viros impotentes reddant ad generandum, & mulieres ineptas ad concipiēdum, necnon alia plurima horrenda & abominanda operantur, quæ mens humana recti conſcia memoria comprehendere erubeſcit, vt Pontificum, Patrumque decretis, legibus, rationum firmamentis, proprijs maleficorum confeſſionibus, iudicum teſtimonijs, plurimis experimentis exemplisque

pliſque tam in hoc tractatu de maleficorum confeſſionibus, quàm in commentario in tit. Cod. de malefic. & mathem. adiuncto contra multorum errores, ac pernicioſas, falſaſque opiniones declaramus, demonſtramus, & vſque ad ſatietatem omnium oculis ſubijcimus. Cùm autem maleficia tam enormiſſima crimina, vt nemo ſanę mentis dubitare poteſt, committant, & perditi alios perdere non deſinant, ſeducti alios in errorem & malitiam ſeducere tentent, non immeritò ſecundum legem diuinā humanamque morte mulctandi, & ab hominum ſocietate tollendi ſunt. Indecens & indignum eſt eis relinquere vitam, qui multorum vitæ inſidiantur, & crudele eſt eis parcere qui iniuſtè etiam in inſontes ſæuiunt. Innocentes enim tradit exitio, qui parcit multorum exitia cogitantibus. Longo tempore hoc crimen latuit, ſecretumque fuit, prout eius exercitij natura eſt, quippe quod magnā communionem habeat cum principe tenebrarum, qui odit lucem, & amat noctem, & ſic longè lateq; ſuum virus

diffudit, ita vt non ſine moleſtia, labore, & difficultate aliqua ex parte extirpari valeat, ſicut experientia rerum omnium magiſtra edocemur, publicis argumentis & iudicum quotidianis querelis cognoſcimus. Quærunt autē multi, qui plus æquo miſericordia erga hoc peſſimū hominum genus mouentur (ſi tamen miſericordia dicenda ſit, quæ impenditur eis, qui humanitatis expertes ſunt, & inſontium non miſerentur) quando ſit tandem futurus finis incendij in maleficos & ſagas. Quibus abſque longis ambagibus reſpondetur: Tam diu eſſe locum pœnæ, quàm diu culpa non ceſſat. Intereſt enim reipublicæ ad conſeruandum illæſum ſuum ſtatum, prouincias purgari hominibus malis. Ceſſet ergo culpa, & ceſſabit pœna, quæ culpæ menſurę reſpondet. Quemadmodum enim, quam diu fures & publici latrones inuenientur, manebit vſus furcæ & rotarum: Sic, quanto tempore malefici & ſagæ modo humano & iuris ordine reperientur, tanto incendium perdurare neceſſe eſt. Cum feruore, ait Propheta, Gladius

L. Cōgruit. ff. de offic. præſid.

Hierem. 50.

Gladius ad Chaldæos, gladius ad diuinos, gladius ad fortes illius: cum zelo iuſtitiæ, & ſalute reipublicæ præſides prouinciarū, quàm diu malefici ſunt, ſententiam proferre poſſunt: Ignis ad maleficos, ignis ad ſagas, ignis ad magos. Sed vt finem his faciam, quia hoc vitium plurimum, proh dolor, inualuit in diuerſis noſtræ Germaniæ Prouincijs, & multi Iudices nunc experientia malorum excitati, diligentius inquirunt, Priores tractatus noſtri de maleficis editiones omnes diuenditæ & diſtractæ ſunt, & paſſim tam in nundinis Francofurdienſibus, quàm alijs officinis, vt multorum relatione didicimus, plura exemplaria expetuntur, ſepoſitis alijs negotijs, ſtatuimus publicæ vtilitati laborem noſtrum accommodare, & hanc tertiam editionem cæteris auctiorem operæ Typographi ſubijcere, quæ etſi non tam perfecta (quamuis Prouerbio tritum ſit: Omne trinum perfectum eſſe) quin poſſit eſſe perfectior, tamen plurima prioribus addit, quæ maximè faciunt ad clariorem multorum lucem, & lectorum eruditio-

nem. Ne autem huic noſtræ editioni fautor & patronus deeſſet, Admodum Reuerende Domine, te meritò delegi protectorem contra Zoilum, qui frequentius oblatrare ſolet contra offenſionem maleficorum & noctiuagarum ſtrygum, maximè quod etiam occaſionem augendi librum dederis ſuperiori hyeme Treuiris, cùm à Typographo venalia exemplaria poſtulaſſes, nec habuiſſes propter omnium diſtractionem, & tum temporis ſpem dederim iterum breui latius excudendum. Mouent etiam ad hoc ſingularia beneuolentiæ amicitiæque officia, quibus me Tua admodum Reuerenda Paternitas ſibi deuinxit in Monaſterio veſtro S. Huperti, cùm ante aliquot annos locum illum miraculis multis clarum, & religione conſpicuum peregrinationis cauſſa viſitaſſem. Præterea etiã idem ſuadent humanitatis & obſeruantiæ argumenta, quæ ſæpè alibi mihi in conuentu magnorum, & honoratorum virorum oſtendit. Grato ergo æquoque animo hunc noſtrum, quem dedicamus & offerimus laborem accipito.

cipito. Precamur interim ſummis votis DEVM Optimum Max. vt Tuam admodum Reuerendam Paternitatem diutiſſimè in ſpiritus & corporis valetudine robuſtam conſeruet, vt valeat fœliciſſimè ſuũ monaſterium antiquum & valdè celebre iniuria horum infœlicium temporũ incendio dirutum, vti proſperè cœpit, in religione ſancta D. Benedicti, ſub quo militat, & ædificijs erigere, & ad finem optatum perducere. Treuiris, Calen. Septemb. Anno Domini 1596.

CAR-

CARMEN CONTRA MALEFICOS.

Ad beneuolùm Lectorem.

VLtima quis dubitet verſare volumina cœlos,
Quando tot ex Orco monſtra lueſq; ruunt?
Illic prædo furens ſceleratis militat armis,
Deſtruit & puræ relligionis opus.
Hîc & in amplexus ditis venit impia Saga,
Fœdat & horrendo membra torumq; ſtupro.
Ictaq; cum Chriſto, cum ſanctis fœdera ſoluens
Ferrea connubÿ cum Styge pacta ferit.
Hinc amor, hinc faciles aditus, hinc mutuus vſus,
Hinc ad nocturnos dextera iuncta choros.
Hinc tot aquis clades, populis tot funera ſurgunt,
Dum mala, quæ Dæmon ſuaſerit, illa patrat.
Si iubet hic triſtes membris infundere morbos,
Tecta parat tacitis hæc aconita dolis.
Si iubet hic denſo fruges ſubuertere nimbo,
Hæc pluuias Stygio carmine cogit aquas.
Si iubet hic terram ſyluaſq; boare tonitru,
Efficit: & montes rumpere poſſe putat.
Quô magis indoleas, vereareq; Numinis iram,
Stant ea patronis crimina tuta ſuis.
Qui ſcelus ingenuæ titulis hoc artis obumbrant,
Vnde vetant meritas igne piare ſtriges.
Sed nihil iniuſtæ prodeſt defenſio cauſſæ,
Binsfeldi docta præſulis arte cadit.

Dæmo-

Dæmonis hic fraudes pandens caligine tectas,
Publica, quæ ſcribit, per monumenta probat.
Quáq; dat infœlix Plutonis damna propago,
Hæc Sophiæ & Patrum detegit arte, fide.
Adjicit antiquo pœnas his iure dicatas,
Tartaream fugiant hac ratione necem.

Ex nouo Collegio, ſeu Seminario Metropolitano Treuirenſi.

A. v. Bruele, S. Th. D.

TRA-

TRACTATVS QVÆSTIONIS.

AN FIDES SIT HABENDA Maleficorum Confeſsioni?

PRO intelligentia ſenſus quæſtionis cognoſcendum eſt, maleficos confiteri, ſe quædam opera feciſſe, & damna intuliſſe, quæ facultatem humanæ naturæ, ingenijque noſtri captum ſuperare videntur: quare à multis, qui rerum naturas ſuo cerebro, & non veris fundamentis metiuntur, ſomnia & meræ phantaſiæ creduntur. Deinde malefici de ſe confeſſi, de alijs confitentur, eoſque tanquam criminis participes denunciant. Duo ergo membra quæſtionis pertractanda erunt. Primum, præſuppoſitis aliquot præludijs, quæ vniuerſæ materiæ aliquod lumen cognitionis adferant, reſoluet veritatem operum mirabilium, quæ fatentur ſe feciſſe & facere. Secundum, in quo nodus difficultatis conſiſtit, aperiet, an maleficorum confeſſioni contra ſocios & participes criminis aliquid fidei tribuendum, & quantum in ordine ad torturam: per decurſum dubijs in- *Diuiſio operis:*

cidentibus satisfiet, & tandem argumenta in oppositum dissoluentur.

Maleficia fieri certũ esse.

1. Præludium. *Certissimum est, & nulla ratione dubitandum, maleficia propriè dicta, siue opera diabolica, mediante hominum auxilio, in rerum natura fieri, & hoc secundum sacras literas, canones, leges ciuiles, & rectam rationem.*

Maleficij variæ significationes.

Dictum (maleficia propriè dicta) quia apud antiquiores Iuris peritos & leges, maleficium generaliter accipitur pro omni crimine, hîc autem sumitur pro opere malo ope diabolica perfecto, singulari modo, & ad singularem effectum.

Probatur nunc Præludiũ, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere, Leuit. 19. Nõ declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos: & c. 20. Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriãtur, lapidibus obruent eos. Deut. 18. Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur & obseruet somnia, atq; auguria, nec sit maleficus aut incantator, neq; qui Pythones consulat, nec diuinos. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. In iure canonico, *in tit. de frigidis & maleficiatis, & 26. per totam quæst. & 33. q. 1. c. si per sortiarias.* In iure Ciuili, *C. de malef. & mathem.* Hinc argumentum firmissimum sumitur: cur enim sacræ literæ tam seuerè maleficia, incantatio-

tationes, & opera magica damnant, si nullius sunt virtutis & efficaciæ? Cur canones & Pontificum decreta prohibent? Cur leges ciuiles capitales in maleficos & incantatores statuunt pœnas? An fortè istas leges Christiani instituerunt, quibus artes magicæ puniuntur, secundum quem alium sensum, nisi quod hæc maleficia generi humano pernitiosa esse non est dubium? Sic enim arguit S. Augustin. lib. 8. de Ciuit. Dei, c. 19. Veneficia ergo & Magia, non vanum nomẽ sortita sunt, sed vim quandam possident, vt rectè ait Michaël Psellus in lib. de Dæmonibus. Accedit etiam ratio. Reperiuntur aliqui effectus, & reperti sunt in rerum natura vt dare responsa de occultis, ferri per aëra ad remotissima loca, &c. qui non possunt referri ad causas naturales, sed Dæmones. *De his legendi S. Augustin. lib. 18. de Ciuit. Dei, c. 17. & 18. & lib. 15. c. 23. & lib. 2. de doctrina Christiana à c. 20. & lib. 3. de Trinit. à c. 5. S. Thom. lib. 3. contra Gentiles à c. 104. S. Bonauent. in 2. sentent. d. 7. & 8. & in 4. d. 34. cum Magistro sentent. Alexander Halen. 2. parte. q. 43. Franciscus Victoria in relectione de arte Magica. Alfonsus à Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione, à c. 14. Malleus maleficorum à par. & alij, qui in progressu allegabuntur.*

Ex dicto præludio infero, hæreticum esse, & à fide Christiana alienum, qui cum pertinacia asserit, maleficia nihil aliud esse quàm somnia & imaginationes. Nec talis hæresis noua est, sed antiqua, *vt est videndum apud S. Thom. &*

Bonauent.in 4.d.34.& Ioan.à Turrecre.in 33.q.1.c. Si per sortiarias. Procedit autē hic error ex alia maiori infidelitate, nempe qua creditur, Dæmones non esse, nisi in opinione vulgi. Fuit Democriti, Alexandri, Simplicij, Auerrois, & Aristotelis secundum communiorem sententiam, nec non aliorum Peripateticorum opinio, nullos esse Dęmones. Putat autem Auerr. in Epistola de Resurrectione, persuasionem & opinionem de existentia Dæmonum, inde inuectam, quod viri sapientes hæc terriculamenta commenti fuerint ad arcendos & terrendos improbos à sceleribus, quasi post hanc vitam supersint vltores malorum, quos nos Dæmones appellamus. Huius inuenti Simplicius in libr. de Anima, primum inuentorem tradit fuisse Pythagoram. Et quamuis Augustinus Eugubinus libr. 8. de perenni Philosophia, cap. 26. contendat docere, Aristotelem sensisse Dæmones esse. Communior tamen sententia est, secundum Philosophiam Aristotelis, nullos esse Dæmones, cùm nullas nouerit substantias separatas à materia, præter motores orbium, quod in 12. suæ metaphysicæ libro demonstrare contendit. Ex hoc fundamento originem trahit error Hermetis Trismegisti, & aliorum Philosophorum, referentium omnia opera magica in virtutes & causas naturales. Saducæi quoq;, vt in Actis Apostolicis apertum est, spiritum & angelum esse negabant, Hos secuti sunt quidam hęretici dicti Do-

&ti Dositheani, quos ex Simonis Magi schola prodijsse Theodoretus putat. Horum opinionem impietate plenam adhuc nostro sæculo quidam secuti sunt, quos confutat Franciscus Feuardentius lib. 1. aduersus hæreses, in verbo Angeli. Similem errorem Origenes tribuit medicis, tract. 3. in Matth. verba 17. cap. Domine miserere filio meo, quia lunaticus est, & malè patitur. Primò autem quæramus, ait, quid est, quod sequitur: quia lunaticus est, & malè patitur? Medici loquuntur, quæ volunt; quia nec immundum spiritum arbitrantur, sed corporalem aliquam passionem, & dicunt *humida* moueri in capite secundum aliquam compassionem ad lumen lunare, quod humidam habet naturam. Nos autem qui Euangelio credimus, dicemus hanc compassionem immundum spiritum operari. Obseruat enim quædam schismata lunæ, & sic operatur, vt ab obseruatione lunæ pati homines mentiantur, & per hoc culpabilem DEI creaturam ostendat. hæc Origenes. Ad idem accedit, quod Michaël Psellus antiquissimus Philosophus Platonicus, sed Christianus, in lib. de Dęmonibus refert, se conuersatum cum homine in Chersoneso Græciæ contermina, solitariam vitam agente, cui nomen Marcus erat, qui in primis Dæmonum studijs adhæserat, deinde palinodiam cecinit, verisq; nostris dogmatibus adhęsit. Cum hoc homine multa contulit de natura Dæmonum, vt ex libro clarum est, & in-

ter cætera de Dęmonum operationibus in arrepticijs & alijs, obijcit Marco in hæc verba: Sed ego, ô Marce, inquam, recentiora quędam ſapere nos medicorum ſectatores adducunt, aſſerentes paſſiones eiuſmodi nõ eſſe effectus Dæmonum, ſed humorum, vaporumque, & venti malè ſeſe habentium. Itaq; pharmacis & dicta, & non carminibus incantantium, expiationibuſq; curare hæc aggredi ſolent.

Tum Marcus reſpondit. Nihil mirum eſt hæc medicos dicere, qui nihil nouerint pręter ſenſum, ſed corporibus tantum incubuerint cognoſcendis. Illa fortaſſe decebat malorum humorum putare incommoda capitis ſomniferam grauitatẽ, atræ bilis anguſtias, phreneſis deliramenta, quæ lauacris, potionibuſque, vel euacuationibus, vel emplaſtris ſedare conſueuerunt. Inſpirationes autem, occupationeſq;, quibus, qui obſeſſus eſt, agere nihil poteſt, non intellectu, non ratione, non phantaſia, non ſenſu. Aliud verò eſt, quod mouet atq; ducit, dicitq; inſuper, quæ non nouerit occupatus, & futura nonnunquam prædicit: quo inquam pacto dicemus hæc eſſe erraticas materiæ motiones: A Philoſophorũ & antiquorum Medicorum falſa & impia opinione non videntur noſtris temporibus etiã aliqui Phyſici eſſe alieni, qui ferè omnia, quæ Dęmonum operatione, circa hominem aguntur, vt contingit in energumenis, obſeſſis, maleficis & incantatoribus, referunt in humores melancholi-

cholicos, complexionem corruptam, perturbatam phantasiam, aliasq; causas naturales: & fortasse etiam cum superioribus animo verè sentiunt, neq; Dæmones esse, neq; infernum, sed animam simul cum corpore interire, licet verecundia & timore impediti non prodant. Quam impiam doctrinam aliqui etiam Itali medici & physici ex Philosophia quorundam Ethnicorum hauserunt nostris temporibus.

Sit ergo.

2. Præludium. *Fides Catholica firmiter tenet esse Dæmones.* Dæmones esse, est fidei.

Probatur Iob 1. Cùm venissent filij Dei ante faciem Domini, adfuit etiam inter eos Satan. Leuit. 19. Prohibetur immolatio Dæmonibus fieri, & Deut. 32. & alibi, & in nouo testamento Christus sæpè ejcit à corporibus obsessis Dæmonia, & S. Paulus ad Ephes. 6. ostendit periculosum certamen, quod cum rectoribus tenebrarum habemus. Matth 8. 9. Luc. 9. 11. Marc. 9.

Si ergo sunt Dæmones, necesse est eos operari, cum non sint otiosi, sed semper circumeant quærentes, quem deuorent.

3. Præludium. *Vt maleficium fiat, de quo hîc agimus, tria concurrere necesse est: Diuinam voluntatem permittentem, Diaboli potestatem perficientem atq; instigantem, & hominis malefici voluntatem liberè consentientem.* Ad maleficiũ tria cõcurrere, & quæ.

Cùm enim Deus rerum omnium, quæ

cœli terræque ambitu continentur, prima sit causſa, Principiumq; mouens, in ipso sumus, viuimus ac mouemur, nec non omnia per ipsum facta sunt, & fiunt, & sine ipso factum est & fit nihil: ideò cuncta diuinæ prouidentiæ subduntur, vt nec capillus capitis pereat sine ipsius nutu; id quod probat in suorum consolationem, dum ait: *Nonne duo passeres asse veneunt, & vnus ex illis nõ cadet super terram sine patre vestro? Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis vos.* Si ergo Deus noluerit, diabolus cum omni sua potestate nihil poterit in terra nocere hominibus. Permittit autem Deus, hanc Dæmonibus & maleficis potestatem: tum ad manifestandum hominibus altitudinem diuitiarum suæ sapientiæ, & scientiæ, quæ etiam nouit ex malis elicere bonum, tum ad declarandum iustitiam in eos qui peccant, & non agunt pœnitentiam: tum ad cognoscendum, quod illi, qui contempta veritate ad patrem mendacij conuertuntur, iustè decipiantur, & in varios errores perducãtur. Dicet quispiam: Quare Deus permittit, vt etiam in sanctos & innocentes diabolus suam exerceat potestatem, vt constat ex historijs Iob, S. Anthonij, Hilarionis, aliorumque sanctorum Patrum? Certissimum est, quod ratione malitiæ & demeritorum, maior conceditur Dæmonibus potestas in malos, quàm bonos: quia mali meruerunt peccatis subijci tanquã vilissimi serui: à quo

Quare Deus maleficia permittat.

à quo enim quis ſuperatus eſt, eius ſeruus eſt. Super bonos autem Dæmon non habet po- 2. Pet. 2.
teſtatem ad perdendum, ſed tantum ad probandum, *Iob. 2. Ecce omnia quæ habet, in manu tua ſunt: veruntamen animam ipſius ſerua.* Et *Tob. 12. Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, vt tentatio probaret te.* Adhæc Deus Opt. Max. qui ſuauiter omnia diſponit, permittit vt boni aliquando maleficijs afficiantur: partim in argumentum meritorum, quæ augentur ratione tribulationis patienter toleratæ: partim in cuſtodiam humilitatis, dum enim huiuſmodi Dæmonis exercitijs ſe cognoſcunt ſubiectos, humiliantur, cùm ignorent, amore ne an odio digni ſint: partim vt reuocentur ad frugem melioris vitæ, maiori ſtudio & diligentia rebus diuinis, ſacramentis myſterijſque noſtræ ſalutis incumbant, quæ ſunt oportuna arma ad euertendas aëreas poteſtates. In horum confirmationem pulchra adferuntur à S. Auguſtino in Pſal. 77. in illum verſiculum: Miſit in eos iram indignationis ſuæ, &c. In filijs diffidentiæ, inquit, tanquam in ſuis mancipijs operatur, quemadmodum homines in pecoribus ſuis: Et illic tamen quantum Dei iuſto iudicio ſinitur. Sed aliud eſt quando poteſtas eius etiã ſuis ſicut ei placet, tractãdis maiore poteſtate prohibetur: aliud quando ei poteſtas etiam in eos, qui ab illo alieni ſunt, datur. Sicut homo de pecore ſuo pro humano captu facit, quod vult, nec ſanè facit, ſi prohibeatur à poteſtate

maiore. De alieno autem pecore vt faciat, expectat sibi potestatem dari ab illo, cuius est. Ibi ergo potestas, quæ fuerat, prohibetur: hîc autem, quæ non fuerat, tribuitur.

Dæmon non plus potest, quàm Deus ei permittit.

4. Præludium. *Permissione diuina præmissa, Dæmon operatur tantum, quantum ei conceditur, & non plus.*

Patet in Iob. Ecce in manu tua est: veruntamen animam illius serua, & in Apocal. 20. Angelus catena ligauit Dæmonẽ. & in Exod. cap. 7. & 8. Magi Pharaonis serpentes fecerunt, & alia similia, vbi ad Ciniphes, quæ sunt muscæ minutissimæ, ventum est, defecerunt malefici, & dixerunt ad Pharaonem: *Digitus Dei est hîc, vt rectè notat S. Augustin. lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 9.* A bonis etiam angelis, quibus orbis & hominum custodia commissa est, aliquando Dæmones impediuntur, ne possint omnia, quæ cupiunt, in effectum deducere. Quando Dæmonis potestas apud Doctores dicitur ligata ad sensum Scripturæ, non ita intelligendum, quod per mortem Christi ita sit religatus in infernũ, vt non possit ad nos accedere tentationis & vexationis gratia, vsq; ad aduentũ Antichristi, quando eius potestas soluetur, vt malè Franciscus Ponzinibius in tractatu de Lamijs & excellentia vtriusq; iuris, num. 56. videtur intelligere. Hoc enim argumento vtitur contra translationem realem. Diabolus ligatus est in inferno: Ergo non potest exire ad tentandum & portan-

portandũ ſagas. Sed hic ſenſus ſapit hæreſin, vt probè oſtendit Barth. Spin. in Apologia 2. c.5. contra Ponzinibium, cùm ſacrę literę contrarium doceant. 1. Petr. 5. Aduerſarius noſter diabolus tanquam leo rugiens circumit, quærens, quem deuoret. & Epheſ. 6. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Vbi præmiſit Apoſtolus hæc verba. Induite vos armaturam Dei: vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli. Et Chriſtus Apoſtolis reliquit poteſtatem eijciendi Dæmonia. Tandem experientia compertiſſimum eſt, multos in dies vexari, tentari, & non rarò poſſideri à Dæmonibus. Quare non omnes Dęmones ſunt ligati in inferno, ſed magnus numerus eorum habitat in aëre iſto caliginoſo, iuxta Apoſtoli Petri doctrinam. De qua re Magiſter ſententiarum & Doctores in 2. d. 6. tractant. Et præclarè Guilhelmus Pariſien. ſcribit in 2. part. de vniuerſo. Cum doctrina, inquit, Chriſtianorum habeat euidenter in aëris parte caliginoſa Dæmones quaſi in carcere habitare vſq; ad diem iudicij: quæritur qualiter inde tam liberè exeant, & in multitudine tanta? Aliquando enim totam terram quaſi occupaſſe videntur in templis & ſtatuis, ac receptaculis alijs, in domibus ac penetralibus, limitibuſq; agrorum ac ſyluis, in fontibus atq; fluminibus & locis amœnis, in

quibus

quibus colebantur & respondebant. Aut ergo pauciſſimi remanebant in aëre: aut incredibiliter numeroſa eſt multitudo eorum. Vnde videntur liberum habuiſſe, imò adhuc habere egreſſum, cùm ad incãtationes, inuoçationeſq; magorum, & Necromanticorum mox veniant. Quid etiam dicam de opere maioris, minoriſq; circuli, in quibus tanta corũ multitudo apparet, vbi & quatuor reges eorum à quatuor mundi partibus cum exercitibus ſuis innumerabilibus venire dicuntur? De exercitibus quoq; nocturnis, quid de fatis ac dominabus nocturnis, quarum principem vocant Abundiam ſeu Satiam ab abundantia & ſatietate, quas largiri creduntur domibus, quas frequentant, præſertim à mulieribus, quę anilibus deliramentis intendunt, cùm hęc omnia maximè maligni ſpiritus videantur? Quomodo ligati aut incarcerati cenſentur, qui ita diſcurrunt? Nam & Euangelium proteſtatur in vno homine legionem vnam fuiſſe. Veruntamen ob hæc nullatenus debes de veritate doctrinæ Chriſtianorum prætactæ ambigere. Quod ſi reminiſcaris ſermonis eius, qui dixit, quod tot legiones in vnoquoq; ſeparatarum ordine ſubſtantiarum conſiſtunt, quot ſunt perſonæ in vna legione: videbis in vnoquoq; ordine eſſe ſex millia, & ſexcentas, & ſexaginta ſex legiones. Vnde nequaquam putandum eſt, quod ad libitum poſſint ſæuire in homines. Nec ſine permiſſione prouidentię creaturis egre-

ris ẽgredi queunt, & noſtram habitationem intrare: imò iuſto Dei iudicio illudunt, & pœnas varias infligunt iniquis, in quibus omnibus creatoris intentio ſancta & recta eſt, vtpote decor iuſtitiæ, correctio peccatorum, punitio medicinalis culparum, exercitatio electorum. Hæc Guilhelmus. Sed nunc ad propoſitum reuertamur, alligata eſt poteſtas Dæmonis non ita vt tentare non valeat, ſed ne tantum tentet, quantum tentare deſiderat, vt S. Auguſtin. lib. 20. cap. 8. de Ciuit. Dei docet, cum ait. Sed alligatio diaboli eſt, non permittere exercere totam tentationẽ, quam poteſt *vel vi*, vel dolo ad ſeducendos homines, in partem ſuam cogendo violenter, fraudulenterúe fallendo. Per aduentum CHRISTI, & mortem eius ligata eſt poteſtas Dæmonis, quia aperta eſt ianua paradyſi, quæ ante clauſa erat cunctis, & nunc aditus mundis animabus patet ad cęlum per redemptionem Saluatoris noſtri, & vbi abundauit delictũ, ſuperabundauit & gratia. Non tamẽ negandum eſt, quin ex parte tentatorũ, Dæmonis poteſtas reſpectu aliquorum magis ſit ſoluta, quam ratione aliorum. Quod S. Auguſt. in ſer. 197. de temp. qui eſt ſermo ſecundus de Dominica prima poſt Trinitatis docet: Ante aduentum Chriſti, ait, fratres chariſſimi, ſolutus erat diabolus: veniens Chriſtus fecit de eo, quod in Euangelio dictum eſt: Nemo poteſt intrare in domum fortis, & vaſa eius diripere, niſi prius alliga-

alligauerit fortem. Venit ergo Christvs, & alligauit diabolum. Sed dicet aliquis. Si alligatus est, quare adhuc tantum prævalet? Verum est, fratres chariſſimi, quia multum prævalet: ſed tepidis & negligentibus, & Deum in veritate non timentibus dominatur. Alligatus est enim tanquam innexus canis catenis, & neminem poteſt mordere, niſi eum, qui ſe illi mortifera ſecuritate coniunxerit. Iam videte fratres, quàm ſtultus est homo ille, quem canis in catena poſitus mordet. Tu te illi per voluptates & cupiditates ſeculi noli coniungere, & ille ad te non præſumet accedere: latrare poteſt, ſollicitare poteſt, mordere omnino non poteſt, niſi volentem. Non enim cogendo, ſed ſuadendo nocet, nec extorquet à nobis conſenſum, ſed petit. Ex dictis conſtat maiorem concedi poteſtatem Dæmoni in peccatores, & maximam in eos, qui maxima crimina commiſerunt: cùm gratia Dei, quæ Dæmoni reſiſtit, & ei manus ligat, longè à ſceleratis hominibus ſit. Quare falſum quoque est quod Ponzinibius arbitratur, Deum nō permittere, vt diabolus portet ſagas: Cū omnium iniquorū, maximè tamen maleficorum princeps & caput ſit diabolus, & ipſi ſint membra eius, qui Deo permittente, poteſt eos mouere, non eſt ambigendum, cùm peccata eorum maxima maximè iram Dei prouocent, Deum permittere: qui enim permiſit filium ſuum, in quo nullum veſtigium peccati vnquam extitit, à

tit, à dæmone in montem duci, & ad pinnaculum templi constitui, necnon à membris suis Iudæis flagellari, & crucifigi, quomodo non permittet sceleratos maleficos & magos, vexare & mouere? Prędictæ doctrinę admodum conforme est, & in sequentibus magis elucescet, quod pro verissimo habeo, in crimine nefando maleficorũ & sagarum contra quorundam hominum ignorantiam, qui sæpius admirantur, quomodo homines minima data occasione in tam graue & horrendum crimen incidant, maxima crimina antecedere casum. Exempli gratia, vt ex quotidianis maleficorũ confessionibus percipimus: mulier ex aliqua desolatione redditur pusillanimis, statim aggreditur eã Dæmon: aut vir aliquã displicentiam concipit aduersum propriam vxorem, voluptateq; accenditur in aliam, in cuius forma offert se mille artifex & vincit. Vel iuuenis aliquis voluit obambulans solus cogitationes in animo turpes de rebus venereis, in promptu apparet traditor in specie formosissimæ fœminæ, & his habitis leuibus occasionibus, Dæmon statim proponit consilium, & promittit quod velit facere voti compotes, si Deo abrenuncient, & castra sua velint sequi, his propositis miseri morem traditori gerunt, de his omnibus exempla plurima sunt in processibus nostrorum iudicum. Dico ergo has leues occasiones & causas proximas, quæ Dæmoni portam aperiunt, multo grauiora peccata

cata præsupponere, quæ diuina sic exigente iustitia, demeruerunt casum in tam abominabile facinus. Quia & diuinis literis, & doctissimorum virorum auctoritate comprobatur, quod præcedẽtia peccata quandoq; sint caussa aliorum. Sic Paulus Rom. 1. Quia non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea, quæ nõ conueniunt, & in desideria cordis eorum. Esai. 6. Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua. Sap. 2. Excæcauit enim eos malitia eorum. Sic etiam in sacris Deus dicitur excæcare & aggrauare aures, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. His accedunt DD. S. Gregor. hom. 11. in Ezechielem. Iustus & omnipotens Deus, cùm præcedentibus peccatis irascitur, permittit vt cęca mens etiam in alijs labatur. S. August. in lib. 83. quæstionum. q. 79. S. Thom. 1. 2. q. 79. art. 3. & q. 87. art. 2. & alij alibi. Quare omnes, qui vident, quando diabolus Dei abnegationem proponit, & abrenunciationem eorum, quæ in Baptismo promittuntur, desiderat, (quod Dæmonis negotiũ sit) necesse est, quod excæcati non videant: quis enim nisi cæcus tam oculis corporis quàm cordis, si audiat sibi proponi Dei abnegationem nõ exhorrescat? quis tam à mente alienus, si adhuc scintilla verę lucis irradiet, metu nõ concutiatur, si tale scelus objiciat? Certum ergo videtur, talia præcessisse scelera, quorum pœna est, vt videntes non videant,

deant, & audientes non intelligant. Atq; hoc singulare est inimici & hostis studiũ, nec Dei prouidentia permittit, quod animam inuadere possit, quæ peccatis & sceleribus prius se nõ priuârit amicitia & graria Dei. Sic Cassian. in collationibus Patrum, collat. 8. quæ est Abbatis Sereni ex collatione S. Anthonij, probat & definit, nullatenus Dæmonem posse mentem cuiusq; vel corpus inuadere, nec habere facultatem in cuiuslibet animam penitus irruendi: nisi eam primò destituerit omnibus cogitationibus sanctis, ac spirituali contemplatione vacuam nudamq; reddiderit. Quod idem rectius suo more similitudine ostendit D. Chrysost. lib. 2. de Prouidentia Dei. Quemadmodum, inquit, hi, qui parietes suffodiunt noctis tempore extincto lumine, & furari opes, & earum dominos cum omni facultate iugulare possunt: Ita & hic (intellige Dæmonem) per cęcæ noctis errorem ac tenebras mœrorem offundens, cogitationes omnes, quæ ad munimen nostrum esse possunt, subducere prius ac furari nititur, vt desertam ac sine adiutorio animâ inuadens, plagis innumeris confodiat. Ad idem facit Glos. Matth. 4. in illa verba. Si cadens adoraueris me, cùm infert. Ergo qui adoraturus est diabolum, ante corruit. Si quis obijciat: Deus Optimus Maximus in Iob, Anthonium, alios q; viros sanctos etiam reliquit Dæmoni, ad tentandum & vexandum potestatem. Ergo ratione peccatorũ non permittit

Deus tentationem & deceptionem. Facilis est ad hoc responsio: Concessa est in viris sanctis Dæmoni potestas ad exercitium & coronam, in læsione & vexatione aliqua corporali sine vllo animæ vulnere: vt patet in Iob. Ecce omnia in manu tua sunt, veruntamen animam eius serua. At respectu maleficorum est concessa potestas ad interitum etiam animarũ, quia dæmon tam animam eorum sibi vendicat per consensum in tam immane scelus, quàm etiam in corpus dominatur, quod verberibus quoque subijcit, si maleficus pro suo beneplacito seruitutem ei non impendat. Sunt enim malefici & sagę quasi asini diaboli: ipsum quasi portant, & ab eo deferuntur, & tamen ex permissione diuina id demerentibus peccatis, in tanta sunt cæcitate, quod videntes non videant, & audientes non intelligant. Quod si quis obijciat contra dicta illud Apocalypseos cap. 20. Cùm consummati fuerint mille anni, soluetur Sathanas de carcere suo, & exiet, & seducet gentes: quod erit tempore Antichristi, quando erit tanta tribulatio, vt etiam si fieri possit, electi moueantur: Ad quam auctoritatem videtur alludere Ponzinibius loco citato. Respondeo cum Magistro & alijs in 2. d. 6. quod cùm hæc de Lucifero intelligantur, siue in infernum demersus sit, siue non: credibile est, eum non habere potestatem tantam accedendi ad nos, quantam habebit tempore Antichristi, in quo fraudulenter ac violenter ope-

ter operabitur. Et ideò tunc dicitur ſoluendus, quia maior ei poteſtas propter maiorem hominum malitiam, & incredulitatem dabitur à Deo ad tentandum homines, quàm modo habeat. De hac autem alligatione & ſolutione diaboli latè agit. S. Auguſtinus lib. 20. cap. 8. de Ciuit. Dei, quem ſtudioſus lector videre poterit.

5. Præludium. *Ad maleficium præter diuinam permiſſionem, & diaboli poteſtatem, requiritur hominis libera voluntas, quæ ex malitia conſentit in maleficium, qua diabolus tanquam inſtrumento vtitur ad effectum.*

In maleficijs etiam maleficus liberè conſentire debet.

Affectat enim diabolus in ſuis maleficijs quandam imitationem diuinorum operum: Vnde ſicut Deus in myſterijs noſtræ ſalutis & ſacramentis, hominũ ſalutem eorundem miniſterio operatur, etſi de abſoluta poteſtate non ſit alligatus ſacramentis & viſibilibus ſignis: ita diabolus in perditionẽ, maleficorum opera, ſuam malitiam diffundit, quamuis etiam Deo permittente, per ſe poſſit hominibus nocere, vt patet in Iob, Anthonio, & alijs: tunc tamen non eſt maleficium, ſed purum diaboli opus. Accedat ergo conſentiens hominis liberum arbitrium ad perfectionem maleficij, neceſſe eſt, quod quidem arbitrium poteſt diabolus, vt rectè Cyrillus ait, *Catecheſi 4. illuminatorum*, incitare, cogere autem præter vo-

luntatem omninò non poteſt. Subijcit tibi ſcortationis cogitationes, ſi vis, probas: ſi nolis, improbas. Quàm diu ergo homo in ſtatu præſentis vitæ eſt, cùm liberi arbitrij permaneat, à Dæmone cogi non poteſt ad malum, ſed tantum perſuadendo, vel terrendo moueri. Dei enim omnipotentis ſolum opus eſt, efficaciter voluntatem hominis impellere, iuxta illud *Prouer. cap. 21. Cor regis in manu Domini.* Ex hoc fundamento error multorum imperitorũ in vulgo confutatur, qui cenſent haud fieri poſſe, vt malefici iterum conuertantur ad ſaniorem mentem, quando ſemel Dæmoni ſua nomina dederunt, & Chriſtianæ fidei abrenunciârunt. Sed hic error cùm ſit falſiſſimus, à Concionatoribus ab humanis mentibus extirpandus eſt: multos enim trahit in deſperationis peccatum, qui ad Chriſtum redirent; tollit libertatem arbitrij, gratiã Dei extenuat, & diabolum potentiorem facit ad perdendum, quàm Chriſtum ad ſaluandum, contra veritatem ab Apoſtolo traditam. *Rom. 5. Vbi enim abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia.* Videmus etiam, quod aliqui ſe voto religionis ſolemni, corpore & animo in perpetuum Deo conſecrârunt, ipſiuſque caſtra multis annis ſecuti ſunt, qui quandoque in fine vitæ Dæmonis ſugeſtionibus impulſi, apoſtatæ fiunt, & ſuaue Chriſti iugum derelinquunt. Quanto magis, qui infœlicis Dæmonis ſodalitium ſequuntur, etiamſi eius obſequio ſe deuouc-

Malefici conuerti poſſunt, ſi volunt.

uouerint, poterunt gratia Dei adiuuante, quæ omnibus petentibus datur, ad communionem fidelium, si velint, redire, & duram diaboli seruitutem excutere, & hæc doctrina hoc infœlici tempore sæpius populo inculcanda est.

6. Præludium. Præcedenti affine. *Omnia opera maleficorum effectum sortiuntur ex pacto expresso, vel tacito cum Dæmone, ita vt semper, quando vult maleficus operari, expresse vel tacitè inuocet Dæmonem in auxilium, vt concurrat ex pacto.*

Omnia maleficorum opera fiunt ex pacto cũ Dæmone tacito vel expresso.

Hoc præludium, cum tota opera magorum & maleficorum fundetur in pacto & quasi condicto cum Dæmonibus, vt atteſtantur Doctiſs. in Theolog. Franciſcus Victoria in Relect. de arte Magica, & Ioſephus Angles, in 1. par. Florum qq. Theologicarum in 2. in q. de eadẽ materia, latius quàm in priori editione eſt extendendum, maximè cum Ioannes VVierus celebris in medicina, & vir variæ lectionis, qui ferè totam machinam maleficorum & Sagarũ in phantaſmata, melancholiam & illuſionem refert, hoc fœdus etiam & pactum imaginarium, & impoſsibile iudicet, & ſatis congruè ad ſuum propoſitum: Quia deſtructo fundamento, quæ ex ipſo ſequuntur, deſtructa cenſentur: & cùm dictus Doctor Medicus in ipſo fundamento cæcutiat, ſicut etiam in quibuſdam alijs principalibus punctis huius materiæ, habeatq; aliquos ſuæ opinionis diſcipulos: fuſius doctrina de pacto Ma-

cto Magorum & maleficorum ſtabilienda eſt, vt firmo iacto fundamento, ædificium firmius ſtet. Impugnat dictus author pactum hoc & fœdus præcipuè in lib. de Lamijs c. 7. & 8. & 23. & de præſtigijs Dæmonum lib. 6. c. 27. & in d. c. 23. non conſtare dicit de pacto, niſi ex propria ſtupidarum deluſarumq; aniculrum confeſsione. Et in d. c. 27. argumentis impoſsibilitatem pacti arguit, quæ infra ſoluentur.

Vera & Catholica doctrina eſt intercedere poſſe pactum, & de facto interuenire in operibus Magorum & maleficorum. Probatur in primis ex illo Eſaiæ 28. Dixiſtis, percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Quod ad præſentẽ ſenſum, allegârunt S. Thom. 2.2.q.95.art.4. in corpore. Alphonſus Caſtrenſ. lib.1.de iuſta hæreticorum punitione, cap.14. Mart. Nauar. de pœnitentia. d.1. cap. Nunquid Cain. Paulus Grilland. lib.2. de Sortilegijs, q.3. Atq; hæc Eſaiæ verba ad propoſitum etiam accommodant Pontifices, Ioannes XXII. in extrauag. incip. Super ſpecula edita contra Magos & magicas ſuperſtitiones. Et Sixtus V. in Bulla cõtra Aſtrologos, incantationes, diuinationes & ſortilegia. Quare nõ rectè Cenſor noſter tam pactum, quàm hunc ſenſum verborum Eſaiæ impugnauit. Quandoquidem ſacra Scriptura non ſolum vnum habet ſenſum, ſed etiam plures. Clarius idem probat illud Euangelij Matth. 4. Iterum, inquit ſcriptura, aſſumpſit eum in montem excelſum valdè, & oſtendit ei omnia regna mundi, &

di, & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Tunc dicit ei Iesus. Vade Satana. Scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Hîc percunctor, an hæc non sit species & forma pacti: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris. Quis enim Iurisperitorum dubitauit pacta fieri hoc modo, per si, dabo hoc, vel tantum, si hoc feceris. L. hoc iure. ff. de donationib. L. Labeo scribit, si mihi Bibliothecam. L. Iuris gentium. ff. de pactis. Baldus in Tract. de pactis, à num. 20. Ioan. Baptista Caccialupus in Tract. de eadē materia, q. 6. & alij in ll. allegatis. An nō etiam formæ contractus innominati sunt, secundum leges & omnes Doctores hæ? Do vt des, do vt facias, facio vt facias, facio vt des. ff. de præscriptis verbis: & in factum actionib. L. Naturalis meus, Glossa & DD. ibidem. Angelus, Sylvester, Aurea Armilla, & omnes summistæ in verb. Cōtractus. Quid ergo aliud sonant secundū legitimum naturalem & verum sensum hæc verba. Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me, nisi pactum? dabo, si exercueris actum adorationis, do, si hoc feceris: hoc modo etiam semper nostros maleficos & fagas in primis aggreditur. Si Deo & suis abrenunciaueris, mihiq; adhæseris, liberabo te à tali desolatione, aut tribulatione, aut paupertate, dabo diuitias, aut offeram voluptatem ad libitum, aut faciam te voti compotem, &c. Vt nō modò percipimus

ex confeſſionibus ſtupidarum aniculârum, ſed etiam virorum doctorum vtriuſq; ſtatus, Eccleſiaſtici & ciuilis, hominum, iuuenum, & ſenum, (quod ſanè dolendū) imò etiam conuerſorum & pœnitentium. Deinde ad probationem dictæ veritatis accedit canon. 26. cauſſa. q. 2. cap. Illud: ex Auguſt. in hæc verba: Omnes artes huiuſmodi, vel nugatoriæ, vel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam peſtifera ſocietate hominum & Dæmonum, quaſi pacta infidelis, & doloſæ amicitiæ conſtituta, penitus ſunt repudiandæ & fugiendæ Chriſtiano. Nec abhorret lex ciuilis hoc pactum. C. de malef. & mathem. in l. multi: dum ait, Manibus accitis, id eſt, ſecundum Gloſſam, Dijs infernalibus, quomodo vocati veniunt Dæmones, niſi ex pacto? Certè humana poteſtas, cum ſit inferioris ordinis, & longè infirmioris virtutis, Dæmonem ne minimum quidē cogere poſſet, vt accitus compareret, niſi pactum intercederet. Sed plura pro explicatione iſtorum verborum adducimus in Commentario in titul. C. de malefic. & mathemat. in d. l. Multi: quem præſenti tractatui ſtatim ſubijcimus. Comprobat etiam hoc pactum communis Theologorum ſententia. D. Cyprian. in lib. de duplici martyrio atteſtatur, quod qui magicis artibus vtuntur, tacitè Chriſtum abnegent, dum cum Dæmonibus habent fœdus. S. Auguſtin. li. 2. de doctrina Chriſtiana, à ca. 20. cuius verba relata in d. cap. Illud. S. Thom. in 2. 2. loc. ci-

loc.citat. & in quæſt.96. ſæpè. S.Anthonin. 2. part.tit.12. Guilhelmus Pariſienſis in tract. de fide & legib. fol.45. col.2. in edit. Pariſienſi de Anno Domiui 1516. Scotus in 4. diſt.34. Gabriel.in 2.d.8.q.2. art.4. dub.2. Sylueſt. & Angel.in verb. Superſtitio, & maleficium. Ioan. Gerſon in 1.parte, in Triologio Aſtrologiæ Theologizatæ. Martinus Arles in tract.de ſuperſtitionibus, à num. 85. Ioannes Tritemius de reprobis & maleficis ad quæſtiones propoſitas à Maximiliano Cęſare. Franciſcus Victoria, Caſtrenſis & Ioſephus Angles loc. cit. Ioan.à Turrecremat.in d.c.Illud:26.q.2.Martin. Nauar.in manuali confeſſariorum, c.11.num. 25. & alij communiter alibi. Conſentiunt Iuriſperiti Paul. Grillan. in d.q. 5. de Sortilegijs. Iodocus Damhauderus in c. 61. Practicæ criminalis. Ioannes Bodinus lib.2. cap. 3. & 4. de Dæmonomania Magorũ, & in confutatione opinionis Wieri pag. 440. in editione Baſilienſi de Anno Domini 1581. accedit Thomas Eraſtus Medicus in Dialogo de Lamijs, qui doctiſſimè confutat opinionẽ Wieri, ad propoſitũ, tacito nomine. Atq; hanc Catholicam ſententiam determinauit Vniuerſitas Theologica Pariſienſis Anno Domini 1398.19. Septemb. damnando errores aliquos circa materiam ſuperſtitionum. Hos autem articulos ponunt Gerſon in 1.parte ſuorum operum:& Bodinus in initio ſui libri,& alij alibi.

Tertius articulus ad noſtrum intentum talis eſt.

lis est. Quod inire pactum cum Dæmonibus tacitum, vel expressum, non sit idololatria, vel species idololatriæ, error. Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosa, cuius effectus non debet à Deo, vel natura rationabiliter expectari. hæc in d. articulo.

Non desunt apud Scriptores præclara pactorum explicitorum exempla, quæ ad ædificationem & instructionem lectorum placet asscribere. S. Amphilochius in vita S. Basilij Magni, quam inserit Laurentius Surius tomo 1. refert, quendam infimæ sortis adolescentem Protherij Senatorij ordinis viri filiam deperisse, qui quod se humili & obscuro genere natum cognosceret, Magum adijsse, promittendo ei multam auri vim, si eius opera puella possit potiri. Magus hominem ad Dæmonis voluntatem paratum animaduertens, cum literis ad diabolum mittit, quas ille ea noctis hora & loco, vt incantator constituerat, in aëra tollit, simulq; operam Dæmonis alta voce implorat. Literarum autem talia erant verba: Quandoquidem, mi domine, non cunctanter in eam curam mihi incumbendum est, vt à Christiana religione homines abstraham, & tuæ adiungam voluntati, quo tua pars fiat auctior: En mitto ad te hunc qui præsentes perfert literas, puellæ cupiditate inflammatum, petoq; vt liceat ei adipisci quod appetit, vt & in illo glorier, & cum multa alacritate congregem

gregem alios, qui placeant tibi. Mox adsunt Principes potestatis tenebrarum spiritalis nequitiæ, & lætabundi apprehensum misere errantem ad diaboli conspectum ducunt, monstrantq; eum illi in sublimi throno sedentem, vallatumq; vndiq; turbis malignorum spirituum. Accipiens autem ille literas à mago missas dixit ad miserum, Credis in me? At ille inquit, credo: Et abnegas Christum tuum? respondit, abnego. Tu diabolus, manu tua scriptas mihi exhibe literas, quibus Christo tuo & Baptismati vltro renuncies, meq; sponte in æternum profitearis, & quod in die iudicij præparatas pœnas sempiternas mecum libens sis subiturus, & ita confestim efficiam te rei optatæ compotem. Scripsit ille manu propria ad diaboli petitionē. Statim fornicationis spiritus mittitur, vt puellam perditi iuuenis amore inflammet, iussis obtemperat, atq; tantam mox in puellæ pectore amoris ignem excitauit, vt se morituram diceret, nisi de parentis consensu famulus sibi matrimonio iungeretur. Basilius deinde hominem diabolo deuotum, Christo reconciliauit.

Nota est etiam historia de Theophilo, quam Metaphrastes descripsit ex Eutychiano Patriarcha Constantinopolitano, qui testatur se scribere ea quæ à Theophili lingua audiuit, & eam historiam adiunxit suis etiam Surius tomo 1. ex Simeone Metaphraste. Meminit eius etiam breuius S. Anthoninus 4. part. tit. 15. c. 45.

c.45.§.6.Hic Theophilus,cum esset in oppido Ciliciæ Adana Ecclesiæ OEconomus, vel vt S.Antonin.ait, Archidiaconus, iniustè per æmulorũ calumnias administratione siue dignitate exutus impatiens tantæ iniuriæ, Iudæi insignis magi in ea vrbe auxilium implorat. Qui eum admonet, ne viso prodigio, aut aliquo percepto sonitu,signum crucis formaret, & sic in condicta nocte accepit eum magus in hippodromum ciuitatis, vbi viros plurimos lænis indutos cum multitudine lampadum & satellitum conspicatur, atq; in eorum medio principem tenebrarum considentem cum assecłis suis: mox ad Iudæum hæc proferentem verba. Quodnam possum ei dare auxilium, qui seruit Deo suo? sin autem vult reuera meus esse seruus, & in meorum numerum referri, ego opem ei feram, vt plus quàm ante possit facere,& omnibus imperare. Neget itaque filium eius qui dicitur Mariæ, & illam ipsam, & illorum negationem ac renunciationem mihi scriptis mandet,& quæcunq; vult à me impetrabit. Tunc protinus Theophilum ingressus est Sathanas,& pactus cum diabolo, negauit Christum & sanctissimam Dei parentem, & cùm scriptis mandasset suam negationem, cera obsignauit, & principi tradidit, & cum se inuicem essent amplexi,ambo recesserunt à principe, Theophilus quondam Oeconomus, & proditor ex hippodromo, magna affecti lætitia propter suum interitũ. Sequenti au-

ti autem die Episcopus qui Theophilum officio priuauerat, pœnitentia ductus, eundem cum omni honore restituit, Theophilus etiam memor sui discessus à Deo, intercessione B. Mariæ Virginis, cum pœnitentia redit ad Deum, à quo defecerat, & tandem charta abiurationis cum bulla ceræ Theophilo redditur.

Nec huic multum dissimile est aliud relatum à Cæsario Heisterbacensi monacho in libr. illustrium miraculorum & historiarum mirabilium, quem scripsit circa annum 1222. per modum dialogi. in lib. seu distinct. 2. cap. 12. vbi sic incipit & persequitur: Infra hoc quinquennium, iuxta Floreffiam cœnobium Ordinis Præmonstratensis, in Diœcesi Leodiensi, adolescens quidam nobilis habitauit, cui pater moriens, vtpote vir magnus & potens, multas diuitias reliquit. Factus miles idem iuuenis, vt gloriam sibi conquireret temporalem, breui ad magnam deductus est paupertatem: caussa laudis humanæ torneamentis totus deditus erat, histrionibus sua larga manu tribuebat, & quia ad tales effusiones reditus annui minus sufficiebant, hæreditatem paternam vendere compellebatur. Erat autem in proximo manens miles quidam diues & honestus, ministerialis tamen: huic iuuenis iam dictus allodia, siue feuda sua partim vendebat, partim in vadimonio expendebat. Et cùm non haberet quod venderet, vel

ret, vel exponeret, cogitabat exulare; tolerabilius iudicans, inter extraneos mendicare, quàm inter notos & affines egestatis confessionem sustinere. Habebat autem villicum, hominem quidem malignum, nomine nõ re Christianum, & dæmonum ministerio totum mancipatum. Videns hic dominum suum tristem, & tristitiæ non ignorans causſam: dicebat ei: Domine, vultis diues fieri? Respondit, libenter diues fierem, dummodo diuitiæ esse possent cum Deo. Et villicus: Nolite timere, sequimini tantum me, & bene erit vobis. Statim secutus est miserum, tanquam serpentis vocem Eua, quasi sibilum aucupis auicula, in laqueum diaboli celerius deponendus. Et duxit eum in ipsa nocte per quoddam nemus, in locum paluſtrem, & cœpit quasi cum aliquo habere sermonem: cui iuuenis, cum quo loqueris? Respondit domino suo villicus ille iniquitatis: Tacete tantum vos, nec sit vobis cura cum quo loquar. Cumq; secundò loqueretur, & iuuenis iterato scisciteretur, respondit, cum diabolo. Et cœpit iuuenis nimis horrere. Dicebatque villicus diabolo: Domine, ecce virum hunc nobilem, dominum meum adduxi gratiæ vestræ, maiestati vestræ supplicans, vt vestro auxilio pristinis honoribus, atque diuitijs restitui mereatur. Ad quem diabolus: Si mihi deuotus & fidelis esse voluerit, dabo ei diuitias magnas: Insuper addam gloriam, & honores, quales non habuerunt patres

tres eius. Respondit villicus, libenter vobis obsequiosus erit & fidelis, si talia fuerit consecutus. Et ille, si voluerit illa à me consequi, abrenũciare debet in instanti altissimo. Quod cùm iuuenis audiret, & facere renueret, dicebat homo ille perditionis: Quid timetis proferre, verbulum vnum? dicite, abrenuncio. Tandem miser iuuenis à villico persuasus, creatorem suũ ore suo negauit, manu exfestucauit, diabolo homagium faciens. Hoc scelere perpetrato, diabolus adiecit: Adhuc opus imperfectum est, etiam abrenunciare debet matri altissimi: illa enim est quæ maximũ nobis adfert damnum: quos filius per iustitiam abijcit, mater, quia nimis misericors est, ad indulgentiam reducit. Sibilauit iterum serpens in aure adolescentis, vt domino suo in hoc obediret, vt sicut filium, ita etiam & matrem abnegaret. Ad quod verbum iuuenis nimis expauit, turbatusq; supra modũ, respondit: Hoc nunquam faciam. Quare, inquit villicus, feciſtis quod maius est, facite nunc quod minus est: maior est creator quàm creatura. Et ille: Nunquam negabo eam, etiamsi me oportuerit ostiatim mendicare per omnes dies vitæ meæ, & non acquieuit. Sicq; infecto negocio ambo reuersi sunt, nihil quidem honoris consecuti, sed maximo peccati pondere grauati, villicus suadẽdo, iuuenis consentiendo. Hæc ille. Deinde subiungit, iuuenem merito & interceſſione B. Virginis contritum de

peccato

peccato & liberatum, nec non tandem honestissimo matrimonio donatum, quo mediante, sub nomine dotis omnia sua bona recuperauit: Et adijcit auctor hæc verba: Adhuc, vt puto, viuit, viuunt & soceri, post quorũ mortem, eorum hæreditas ad ipsum reuertetur. His etiã addere possumus factum D. Cypriani, qui etiam ante conuersionem suam magiæ deditus, chyrographo se obstrinxerat Dæmoni, vt ex eius actis colligitur. Verùm hîc paucis moueri potest dubium: An Cyprianus martyr & Episcopus Carthaginensis fuerit ante conuersionem magus: vel alius. In primis certum est ex probatissimis historijs, duos fuisse eiusdem nominis martyres: Alterum Cyprianum Episcopum Carthaginensem, & scriptorem præclarissimorum operum. Alium martyrem Necomediensem, vbi martyrium subijt. Nunc ad dubium. Cyprianum Episcopum Carthaginensem Magum fuisse, apertè sentiunt Niceph. lib. 5. hist. Eccles. c. 27. Gregor. Nazianz. in orat. in laudem Cypriani mart. Prudent. in hymno de S. Cypria. Metaphrastes apud Lypomanum tom. 6. de vitis Sanctorum, & Lauren. Suriũ tom. 5. in mense Septemb. & cæteri græci, vt attestatur Cæsar Baronius in notat. ad martyrologiũ Roman. 14. Septemb. Nec video, ex antiquis etiam quis Latinorum in contrarium eat, nec Baronius aliquem allegat. Nõ fuisse hunc Cyprianum Magũ, sed alium Necomediensem contendunt

tendunt ex recentioribus Pamelius in vita S. Cypriani, ante eius opera, Pamelij opera edita, leui argumento motus, & diligentius Cæsar Baronius, vir vitæ sanctitate, eruditione, indefesso labore in Annalium Ecclesiasticorum scriptione, & matura senectute celebris. in notat. ad d. martyrologium 14. & 26. Decemb. & breuius se referendo ad prius dicta tom. 2. Annalium Ecclesiasticor. sub Anno Christi 250. pag. 439. in editione prima Plantiniana, & alij quidã iuniores. Hanc sententiam apud antiquos non puto reperiri. Nec refert, quod Pontius Diaconus, qui vixit cum D. Cypriano Carthaginensi Episcopo, eiusq; vitam conscripsit, quæ à Surio tom. 5. 14. Sept. inseritur, non dicat Cyprianum magũ fuisse. Quia Pontius, vt satis constat ex initio vitæ ab eo descriptæ, eius acta tantum repetit à conuersione, & tempore quo cœlesti curię in scriptus est: Quem ordinem etiam D. Hieronym. licet breuissimè de scriptorib. Eccles. de S. Cypriano insecutus est. Fatendum sanè est, auctoribus antiquioribus multum fidei tribuendum in re tam antiqua. Si enim ea inspiciantur, quę Lypomannus tom. 6. de vitis Sanctorum, ante gesta & vitam martyrum, Cypriani martyris & Iustinæ, & auctor annotat. in orat. Gregorij Nazianz. in laudem D. Cypriani, post Scholia maxima oritur difficultas circa huius historiæ veritatem, & difficillimum est conciliare auctorum scripta, nisi ponatur vtrumq; Cypria-

num fuisse Episcopum Carthaginen. vt etiam Aloysius Lypomann. fatetur. Nec vsque adeò laborioſum videtur dissoluere ea, quæ Baronius adfert ex dictis à Lypomanno, & Metaphraste, si altius omnia considerentur: Verùm historiæ scriptoribus hæc exactius considerãda relinquimus. Hæc à nobis adiecta sunt propter quendam Censorem scripti mei postremi, in quo tribus aut quatuor verbis secutus antiquorum sententiam, significaueram, Cyprianum Carthaginen. Magię fuisse cultorem: Quę cùm Censor animaduertisset, annotauit, atq; etiam alijs simplicioribus tanquam ingentem ignorantiæ labem, ad diminuẽdam meam auctoritatem, ingesit: & quia fortasse latius Censoris mentio incidet, paucis aperiam rei seriem. Cùm enim Anno Dom. 1591. auctius prodijsset scriptum meum de Confessionibus Maleficorum & Sagarum, quidam etiam Theologicæ facultatis (quem honoris gratia nominare nolo) tractatum in libros distinctum scriptis concepit, & ad describendũ alijs tradidit, descriptum prælo tradidit. Aliquibus folijs iã impressis, Typographus Coloniensis imperio magistratus fuit impeditus, ne pergeret, vt ipsemet in literis manu propria impressoris scriptis legi. Finis scripti erat ostendere, (quod tamen nullis apparentibus argumentis, sed solùm splendidis verbis & dicterijs præstitit) omnia quæ dicuntur de maleficorum & Sagarum Confessionibus & operationibus

rationibus, esse vana, falsa, & somnia, ideoque magistratum summo scelere, & maximo peccato perstringi, qui huiusmodi personas persequitur. Ad persuasionem huius intenti, librum multis verborum ambagibus, adiunctis etiam nonnullis iniuriosis, ac alijs erroribus, etiam contra fidem Catholicam, & communem omnium DD. Theologorum certissimã doctrinam, onerauerat. Tamen quia filius Ecclesiæ erat, errores recantauit, ad commissionem Reuerendissimi & Illustrissimi Octauij Episcopi Tricaricen. Nuncij Apostolici, & veniam de iniurijs deprecatus est. Hæc scripsisse sufficiat in gratiam eorum, penes quos vel in albeolis, ac chartis, vel in memoriæ cellulis adhuc aliquæ illius libri reliquiæ resident. Sed his omissis ad institutum redeamus.

Dicet aliquis: Quare seruant huiusmodi pacta & promissa Dęmones, cũ tamen sint mendaces & fallaces? Dico in primis, quod nec semper seruãt, nec seruare possunt, cũ non sit in eorũ potestate. Hinc Christo promittebat Matt. 4. dare omnia regna mundi & gloriam eorum, quę tamen non erant in eius potestate. Vnde Remigius in illum locum. Miranda est diaboli dementia: illi promittebat dare regna terrena, qui suis fidelibus dat regna cęlestia, & gloriam mundi, qui est cœlestis gloriæ Dominus. Et Hieron. in eadem verba, tom. 9. Arrogans & superbus de iactantia loquitur. Non enim potest omnia dare, cùm sciamus plerosq;

ſanctos viros à Deo reges factos. Alludere ad idem Euangelij videtur Michaël Pſellus in li. de Dæmonibus: quando dicit: Etſi Dæmonia diuitias nobis & gloriam promittunt, nihil tamen ex ſe tradere poſſunt: Quippe cùm imperium nullũ habeant, ſed viſu tantum quædã inania ſuis cultoribus afferunt, varia prorſus & inſtabilia. Sic innumerabilibus proceſſibus cõſtat, quod maleficis in principio ſubuerſionis pecunias argenteas, ſicut etiam S. Anthonio Sportam argenteam oſtendebat, promittat, oſtendat, & det. Quas cùm putant ſe habere, & eis volunt vti, pecuniæ reſolutæ ſunt in ſtercora equorum, aut aliam vilẽ materiam. Non tamen negandum, Dæmonem aliquãdo veras pecunias dare, vt ſua mancipia confortet in malo, ne ſi ipſum ſemper mendacem inueniant, fidem non habeant, ſcit enim illud commune pronunciatum. Mentiri ſolito, verum non creditur vlli. Huius rei exemplum libet hîc inſerere, de fœmina nota Treuiris, Colonię, & in locis vicinis. Ex cuius proceſſu iudiciali & criminali Auctentico manu notarij ſcripto, corã iudice & ſcabinis, aliqua puncta ad inſtructionem congruis locis inſeremus præſenti editioni: Quare altius curſus rei repetendus eſt. Fuit fœmina ſatis diues in Pago diſtanti à Treuirenſi Ciuitate paruo miliari, nomen Pago Rouer, & Fœminę Meiſenbeins Anna. Hęc cùm multorum ſuæ ſectę virorum & mulierum denunciationibus, & alijs indi-

indicijs in vehementem veniſſet maleficij ſuſpicionem, ab incolis Pagi Rouer apud officiatum ſiue præfectum loci accuſata tanti criminis, clàm ſe ſubtraxit, & aliquot ſeptimanis in locis vicinis delituit. Tandem à nobili & valido viro Ioanne Pieſport, Officiato Abbatis monaſterij S. Maximini extra & prope muros Treuirenſes, cuius iuriſdictioni ratione domicilij ſubdebatur, requiſita & monita ad cõparendum & purgandum ſuper indicijs. Requiſitione nõ obſtante, criminis conſcia mulier, adhuc ætatis mediæ, prima habita opportunitate, nauigio in flumine Moſella Coloniam ſe recipit. Deinde temporis ſucceſſu, Deo ſic diſponente, vt occulta & nefanda crimina prodantur & puniantur, dicta rea ab alijs pluribus, imò à proprijs filijs & filiabus, quos etiam tanti ſceleris, & aliorum grauiſſimorum participes reddiderat, vehementius adhuc delata. Seduxit enim duos proprios filios, & duas filias: alter filius, & vna filia ante capturam matris, in magna pœnitentia cum multorum mœrore, vitam laqueo finierunt, & corpora igne conſumpta: alius filius, & filia adhuc impuberes in cuſtodia detinentur, & inſtruuntur. Deus det ipſis bonam mentem, & conſtantem conuerſionem. Cùm autem maior natu filius, cuius infra aliquoties mentionem faciemus, cui nomen proprium fuit Ioannes Cuno, ſententiam criminalẽ in conſeſſu Officiati, Prętoris & Scabinorum, coram

Tribunali acciperet, vehementer & impensè, zelo salutis maternæ, vt pium decebat filium inflammatus, rogauit iudices, vt studio cogitarent, & industria laborarent, si qua ratione & via matrem ream comprehendere possent, vt tandem in hac vita conuersa ad Deum, per pœnitentiã, temporali ignominia, & momentanea morte æternum & infinitum redimeret supplicium tantis criminibus debitum & præparatum, si in hac vita pœnitentia non expientur. Iuuenis, honestissima, & plenissima misericordiæ petitione, necnon etiam scelerum multitudine magnitudineque, quæ rea mater commiserat, dictus Officiatus rectè excitatus, Senatui Colonienſi, & bonis amicis Coloniæ, qui negotium promouerent, proprio & ad rei expeditionẽ exercitato nuncio scripsit. Amplissimi & nobilissimi Senatus prouidentia, & diligenti dispositione, Rea Coloniæ inquisita, & cùm subinde ædes & domicilium mutasset astutia, vt non facilè inueniretur, tandem reperta, & missa Officiato S. Maximini prædicto, comitantibus tribus, aut quatuor fortibus & armatis custodibus, & sic 5. Octobris Anno Domini 1590. adducta, & tradita in custodiam Monasterij S. Maximini. Octaua eiusdem mensis, Officiatus reproducta copia indiciorum coram prætore & scabinis, eorum consilium & iudicium requisiuit: Qui iudicârunt, quod rea beneuolè & seriò interrogaretur, & nisi veritatem sic fateretur, mode-

moderata tortura adhiberetur. Et sic factum est, prius constanter negauit, adhibita tortura, confessioni initium dedit, & paulatim contiruauit. Inter reliqua confessionis pũcta, confessa fuit, quod cùm à proprio marito durius tractaretur, & vnius prolis mors subsequeretur, grauius commota cogitare cœpit, se à Deo derelictam esse, animumq; abiecit. Quas cogitationes & similes cum mente volueret, Dæmon in forma viri nigris vestibus induti, nocte prope lectum apparuit, & dixit: Si Deo, à quo deserta esset, vellet abrenunciare, sibiq́ue adhærere, & operam addicere, quod pacem se procurante esset habitura. Sic excæcata statim fidem Dæmoni dedit, Deo, B. Virgini, quam *Latam* malus spiritus appellabat, atque omnibus sanctis abrenunciauit, & dixit: Deus, ex quo auxilium ferre recusas, intermitte. Statim amasius, qui se **Fedderhans** nominabat, frontem tetigit, ac si crisma eradicaret, pedes habebat asininos. Cùm Dæmoni deceptionẽ obijceret, eumq́ue mendacem assereret, pro consolatione dedit ei duplicem ducatum, verum, legalem & bonum, quem in marsupium reposuit, & alijs pecunijs adiunxit. Hęc mulier 20. die mensis Octob. Anno Dom. 1590. viua igni tradita est, & bonũ vitę finẽ habuit. Deinde, vt ad propositum reuertamur, secundum Scotum, & Gabrielem locis citatis, & alios alibi, Dæmones seruant pacta & promissa, non quia veraces, sed vt alij eis adhæreant, quia si

nulla pacta seruarent, nulli homines eis seruirent.

Annotandum etiam, quod quemadmodum secundum leges & Iurisperitos, duplex est pactum; Tacitum & expressum. L. Labeo. L. Item quia conuentiones. ff. de pactis. Barth. Bald. Iason & DD. ibidem: Ita etiam duplex intercedere potest pactum inter hominem & Dæmonem: Tacitum & expressum. Tacitum est, quando aliquis contendit facere aliquid per causas, quæ nec virtute naturali, neque ex diuina aut Ecclesiastica institutione possunt illud efficere, vel quando huiusmodi causæ tanquam necessariæ adiunguntur alijs, quæ possunt talem effectum producere, vt explicat Nauar. in manuali Confessariorum c. 11. num. 25. & satis colligitur ex d. art. Parisien. Sic tacitum pactum ineunt quandoq; viri ex curiositate, quando vident suas vxores se vngere, vt ad cursum & congregationē nocturnam proficiscantur, ipsi eodem vnguento se vngunt, & sequuntur. Cuius rei exempla Grillandus & alij referunt. Quia enim fidem habent, quod tali vnguento vis insit, tacitè consentiunt in opus diaboli, qui accurrit, & auxilium fert. Pactum expressum est, quando consensus exprimitur per verba, nutus, aut signa. Cuiusmodi est illud, quod vt plurimum malefici faciunt, quando Deo abrenunciāt. & Dæmoni in seruitutem se tradunt. Grillandus in d. q. 3. Damhauderus, Castrensis & alij duplicem etiam

Duplex pactum potest esse inter hominem & Dæmonem.

etiam distinguunt Sortilegorum professionem. Tacitam & expressam. Tacita professio est promissio quædam, quam quis facit alteri professo de obseruando, quæ sibi mandauerit sub promissione, quod grandia faciet, & mirabilia in vita sua, cognoscet futura, & multa alia his similia: dummodo fidem Catholicam abijciat, & omnia Ecclesiastica Sacramenta contemnat & repudiet, atq; adhæreat cultui & obedientiæ sui magistri, & hæc professio dicitur tacita, quia non fit propriè cum Dæmone, sed cum eius ministro: nec interueniunt solennitates extrinsecæ, quæ interuenire solent in expressa professione. Expressa est, quæ fit cum proprio Dæmone: & ista adhuc duplex est. Vna quæ dicitur solemnis siue publica: & altera priuata. Solemnis est illa, quæ fit cum Dæmone, dum publicè residet in solio Maiestatis, more principis, quando fiunt vniuersales congregationes certis nocturnis horis, & quatuor anni temporibus. Solent enim, vt nostri malefici & sagæ referunt, in quatuor anni temporibus nocte quæ intercedit inter diem Iouis & Veneris celebriores habere conuentus: in quibus multi conueniunt omnis sexus & conditionis homines. Priuata est, quæ fit cũ ipso Dæmone pacto expresso, citra tamẽ solemnitates & hominũ multitudinem. Hanc solent facere statim, quando transeunt in societatem Dæmonis. Tunc relinquunt prius Deũ, abnegantes eius nomen & baptismum, & reli-

Sortilegorum professio duplex.

& reliqua ſacramenta Eccleſiæ. Deinde adhęrent Dæmoni, eidemq; perpetuam obedientiam ſpontanea voluntate promittunt, ita vt penitus ſubditi Diaboli efficiãtur. Et ſicut veri Chriſtiani ſecundum ſcripturam admonentur, vt omnia opera ſua bona faciant, & incipiant in nomine Dei, & ad eius honorem dirigant: Ita hi Diaboli clientuli iubentur omnia facere & incipere in nomine Dæmonis, & ad eius cultũ dirigere. Nunc ponenda ſunt fundamenta d. Doctoris, quibus pactum hoc impugnat, quod fieri nequeat. Primò, ratione perſonarum: naturarũ diuerſitas non patitur, quia cùm nulla communio ſit inter Dæmonẽ & hominem, nullum poteſt eſſe pactum, aut contractus. 2. Ratione rerum: Quia quæ dari fieriúe non poſſunt nec de iure, nec naturaliter, eorum nulla eſt penitus obligatio. 3. Ratione conditionis adiectæ ſtipulationi, pactoúe: Quia nec in ſtipulantium eſt poteſtate, nec ita in caſu poſita, vt natura ſit poſſibilis. 4. Ratione formæ: quia non ea fit, quæ dat eſſe rei, cuiuſque omiſſio vitiat actum. 5. Ratione diſſenſus: Quia ſemper de alio & aliter ſentit Dæmon, quàm homo. 6. Et poſtremò non niſi imaginarium eſt vniuerſum negotium. 7. Præterea aniculæ, quæ plerunque lamiæ dicuntur, circumueniuntur dolo, fraude, aſtu, ignorantia ac errore: ergo non poteſt eſſe contractus & pactum. Hæc argumenta ponit lib. 6. de præſtigijs Dæmonum c. 27. pag.

27.pag.779. In lib. de Lamijs cap. 7. aliter improbat pactum. Dæmon cum ſpiritus ſit, carnem & oſſa non habet, quare extenſa manu, firmaq; ſtipulatione iamiam recipere non poteſt, vt tractatur & dicitur de profeſſione ſagarum. Præterea doloſa hæc ſtipulatio, in pernitioſum finem confícta, contra Dei voluntatem, ſi tantum habebit momenti, vt nulla queat reſcindi ratione, & neceſſariò eius virtute alter alterius voluntatem ſequi, illiuſque præcepto morem gerere compellatur: Cur pactum illud prius in Baptiſmo, ex peculiari Dei voluntate & mandato, ſolemnibus verbis verè ſancitum, & quidem interpoſitis fideiuſſoribus, tanquam prærogatiua, non præponderabit? Alia profectò contractus eſt firmitas inter Deum veracẽ, & ſanæ mentis homines. Quicquid ille ſtipulatur, & in ſuo verbo addicit, hoc fideliter, & indubitatè præſtat, nec data manu præſtigioſa deludit, non ſaltat, nec conuiuatur, vel ſimilibus rebus ludicris, quibuſcum paciſcitur, nequiter fallit, dementatúe, quemadmodum hic commentitio carnali corpore amaſius. Diſparitatem hîc qui negauerit, neſcio quid veritatis ſit hîc admiſſurus. Hæc ibidem ille Doctor.

His argumentis facilè eſt reſpondere, ſi clarè & dilucidè res intelligatur, & diſtinguẽda diſtinguantur. Pactum enim definitur eſſe, Duorum, vel plurium in idem placitum & conſenſus. L. 1. ff. de pactis, & dicitur à pactione, id

ne,id eſt,pacis actu.Paciſci enim eſt actus concordiæ:Sic poteſt dici pactum,quaſi ad pacem habendam factum.Panormit.in c.1.de pactis. Vnde pacta diriguntur ad conſeruationē pacis, concordiæ & ſocietatis. Hinc optimè intelligitur Caietani doctrina,ſuper 2.2.S.Thomæ,q.95.art.4.quod pactum initum cum Dęmone dupliciter intelligitur. Vno modo, pro conuentione cum Dæmone facta: vt, faciam hoc,vt facias illud, &c. Alio modo pro ſociali actu cum Dæmone: Et licet pactum & fœdus propriè ſonent conuentionem, tamen etiam in materia ſuperſtitionum, & Sortilegiorum accipiuntur & intelliguntur ſecundo modo: & tunc pactum tacitum intelligitur, ſicut inuocatio tacita. Deinde pacta diſtinguuntur à iure & Doctoribus,in vtilia, vel, vt aliqui vocant,valida: & inutilia, ſiue inualida, vel nulla. Et ſic pacta vtilia ab inutilibus diſtinguuntur per eſſentiam.Nam vtilia pacta habēt eſſe. Inutilia non.L.Iuris gentium. §.pactorum, & §.ſi ob maleficium.ff.de pactis. & L.pacta quæ contra.C.eod.tit.& in reg. Quæ contra ius,de reg.iuris, in 6. Caccialup.in tract. de pactis. q. 6.Bald.in tract.de eadem materia.& in d.l. Iuris gentium. Bartol. Alberic. Iaſon & alij in d. §.Si ob maleficium. Ad quam materiam multas adfert allegationes Bertachinus in Repertorio Iuris,in verb. Pactum, verſ. Pacta inualida. Hanc diſtinctionem ſi perpendiſſet dictus auctor, vidiſſet argumēta ſua, quæ ponit, nihil

Quomodo pacta diſtinguantur.

nihil probare. Probãt enim hoc, quod omnes concedimus, & iure tam canonico, quàm ciuili probatur: pacta, quæ fiunt cum Dæmone, non esse vtilia, sed inualida, nulla, turpia, contra legem diuinam & humanam, nullam inducere obligationem, repudianda, & rescindenda. Quia pacta contra bonos mores, & ob maleficia perpetranda inita, cùm sint turpia, contra legem Dei, sunt inualida, & nulla. De talibus pactis tractant DD. Iuris in d. §. Si ob maleficium. Quare auctor rectè dixit: disparitatem qui negauerit inter pacta, quæ fiunt inter Deum & hominem, & inter maleficum & amasium, nescio quid veritatis sit admissurus. Pacta enim, quæ fiunt Deo, fiunt de rebus ad salutem animę, & corporis spectantibus, ideoque sunt vtilia, valida, & habent essentiam, inducunt obligationem. Quæ verò maleficus cum amasio, sunt in perditionem animæ & corporis, diuinam maiestatem lædunt, & sunt in fauorem inimici Dei & hominum. Atq; hîc si bene aduertisset, in argumẽtis proprijs contrarietatem admittit, cùm dicat, disparitatem naturarum arguere impossibilitatem contractus & pacti, & tamen probat contractum & pactum inter Deum & hominem esse: & sacrę literæ ita esse clarissimè attestantur. Quia cum Abraham, Moyse, & alijs patrib. Deus habuit pacta & fœdera. Genes. 9. Recordabur fœderis mei, quod pepigi vobiscum. Et iterum ibidem: statuam pactum meum vobiscum. Gen. 17. Po-

Disparitas est inter pacta hominis cum Deo, & hominis malefici cum Dæmone.

17. Ponam pactum meum tecum, & eris Pater multarum gentiũ. Deut. 5. Deus noſter pepigit nobiſcum fœdus. & 7. cap. & alibi. Si ergo propterea repugnat fieri pactum inter Dæmonem & hominem, quia naturarum eſt diuerſitas, cũ homo ſit corporeus, Dæmon ſpiritualis: quomodo non magis repugnat fieri cum Deo, cùm maior diſparitas, ſi verum ſit fundamentum, arguere debeat maiorem repugnantiam? Maior enim eſt diſparitas quantum ad compoſitionem hominis ad Deum, quàm ad ſpiritualem creaturam. In Deo nulla omninò compoſitio admittenda: At in ſpirituali creatura licet non ſit compoſitio phyſica ex materia & forma, ſiue corpore & anima, eſt tamẽ metaphyſica ex actu & potentia. Vnde liquidum eſt, quod homo cum ſpiritu poteſt paciſci, & quod nihil diſparitas prædicta impediat. Eſt enim ſimilitudo & communicatio inter ſpiritualem & corporalem creaturam, quantum ad intellectum & voluntatem, quarum potentiarũ actus concurrunt ad pactum, vt ex definitione pacti clarum eſt, qua definitur eſſe duorum vel plurium, intellige, perſonarum, in idem conſenſus. Conſenſus ſpectat ad voluntatem. Voluntas autẽ in ſpirituali creatura etiam eſt. Membra corporea, nõ tam requiruntur ad eſſentiam contractus & pacti, quàm ad eius expreſſionem & manifeſtationem, vt noſter conſenſus alijs, cũ quibus volumus paciſci & conſentire, innoteſcat.

Quare

Quare ſicut ſpiritualis creatura in corporibus aſſumptis nobiſcum conuerſatur, ſonum vocalem, articulatũ, & quaſi humanum format: ita etiam poteſt conſenſum & pactum exprimere, & cum homine conuenire. Nam ſi Dæmon Chriſto verbis expreſſis, vt Euangelica hiſtoria claris verbis loquitur, pactum obtulit: quid obeſt, quo minus alteri idem offerre poſſit? Etſi tamen verum eſt, quod homo debeat diſſentire à Dæmone: tamẽ tanta eſt Dæmonis aſtutia, & hominis tum infirmitas, tum malitia, vt liberè ei conſentiat ſæpius in multis, vt omnibus rationem vtentibus conſtat. Nec etiam quicquam ad rem facit, quod dicatur, ſagas dolo, aſtutia & errore decipi: & idcò non eſſe pactum: ſed tantùm arguit tale pactum non eſſe ſeruandum, ſed reſcindendum: Dolo malo, ait prætor, pactum ſe non ſeruaturum. Dolus autem malus fit ex calliditate & fallacia. L. Iuris gentiũ conuentiones. §. Pactorum autem. ff. de pactis. & dicitur iniquum dolo factum & fraudandi cauſſa. ibid. §. Sed ſi fraudandi. Quod etiam dicitur non niſi imaginarium eſſe vniuerſum negotium. Qua facilitate aſſeritur, eadem etiam reijcitur: nec ſolùm conſtat propria anicularum illuſarum confeſſione, ſed etiam Doctiſſimorum in Theologia & Iure auctoritate, & innumerabilium vtriuſq; ſexus & ſtatus hominum teſtimonio, qui tale fœdus non dormientes, ſed vigilantes, ſolutis ſenſibus cum Dæmonibus inierunt

Matth. 4.

in Ger-

in Germania, Italia, Gallia, & alijs locis. Qui autem omnia imaginaria & phantaſtica opinatur, quæ ſacræ literæ, graues Doctores, & mille hominum expertorum teſtimonia confirmant, multum phantaſia perturbatus eſt. Quod verò plurimi vtriuſque ſexus homines confiteãtur, quod in abnegatione fidei, quando fœdus initur, Dæmon malefico aut ſagæ Chriſma è fronte eradicare contendat: id ſanè intelligendum, quia Dæmon, qui vbiq; ſuum lucrum & humanæ ſalutis interitum quærit, hìc etiam Chriſtianis hanc vult ſuggerere ſuperſtitionem, vt credant, aliquem effectum hanc eradicationem habere, & ſe minus hoc modo potentes fieri ad reſipiſcendum à tam infœlici ſtatu, & ad rumpendum fœdus iniquum, per pœnitentiam & veram ad Deum conuerſionem. Chriſma, quo Chriſtiani more Catholico in Baptiſmo vnguntur, in corpore & fronte amplius nõ hæret, ſed diu aqua idem deterſit, nec tam chriſmate vngimur ob corporis commodum, quàm animæ ſalutem. Chriſmatis virtus animam afficit. Vnde eradicari Diaboli vngulis nõ valet. Qua de cauſſa nec de nouo Sagæ chriſmate inungũtur, ſicut nec baptizantur, quãdo ad cor redeunt, & ſuo creatori corde contrito & humiliato reconciliantur. Character, qui ſecundũ Conciliorum & Theologorum Catholicã doctrinam efficit, ne ſacrum Baptiſma reiteretur, indelebiliter animæ inhæret, corrumpi nequit: Cùm quic-

quicquid corrumpitur, ad corruptionem ſubiecti intereat, aut à contraria qualitate expellatur. Character autem ineſt animæ tanquam ſubiecto, quæ corruptioni non eſt obnoxia, nec etiam characteri quicquam contrarium eſt, à quo expelli queat. Nec puto quod omnes maleficos aut Sagas in fronte vngulis tangat, ſed tantum minus inſtructos in fide, & ſuperſtitioſos, qui ea laborant perſuaſione, quod talis eius tactus in fronte aliquem ſortiatur effectum.

7. Præludium. *Vt cognoſcamus, ad quæ maleficorum opera ſe extendant ex permiſſione diuina, neceſſe eſt intelligere, quæ operationes Dæmonis poteſtati ſubiectæ ſunt.* *Modus cognoſcendi, quousq; maleficorum opera ſe extendant.*

CVM autē tanta eius poteſtas ſit, vt nulla vis ſuper terram comparetur ei, atteſtante Iob cap. 41. impoſſibile eſt hominem ſcire, quid poſſint Dæmones per naturæ ſuæ conditionem facere, niſi per donum Dei iuxta Apoſtolum dicentem 1. Cor. 12. *Alia dijudicatio ſpirituum, vt S. Auguſtin. docet lib. 3. de Trinit. c. 9.* Si autem ex ſacris literis conſtet, aliquid Dæmonum poteſtatem excedere, id nullatenus credendum eſt, maleficos, aut magos poſſe efficere. Ex hoc fundamento dicitur, Maleficos & magos multa poſſe ope diabolica facere, quæ homini imperito impoſſibilia videntur, cùm proportionem noſtri intellectus

ſuperent, nec ſub ſenſus & phantaſmata cadant, à quibus noſtra cognitio initium ſumit.

Dæmones retinuerũt poſt lapſum dona naturalia.

8. Præludium. *Firmum illud, ad multas difficultates tollendas in hac materia ſtatuendum eſt pronunciatum*, cum D. Dionyſ. de diuin. nominibus, c. 4. approbatum à S. Thom. 1. part. q. 64. art. 1. In Dæmonibus dona naturalia nequaquã mutata, ſed integra & ſplendidiſſima manſiſſe.

Consentit D. Gregorius ſuper Iob lib. 34. moral. c. 13. exponens illa verba Iob 41. cap. Non eſt ſuper terram poteſtas quę comparetur ei. Poteſtas eius, ait D. Gregor. ſtatim in initio cap. ſuper terram cunctis eminentior perhibetur: quia etſi actionis ſuæ merito infra homines cecidit, omne tamen humanũ genus naturę angelicæ cõditione tranſcẽdit. Quamuis enim internæ fœlicitatis beatitudinem perdidit, naturæ tamen magnitudinem non amiſit, cuius adhuc viribus humana omnia ſuperat. Atq; hoc Dionyſij dictum communiter apud Theologos tritum & receptum eſt, licet illud ſine ratione reiecerit Cenſor noſter, tanquam in multis ſuæ intentioni contrarium. Rationem illius Dionyſij doctrinæ S. Thomas, altiſſimus rerum diuinarum ſcrutator reſoluit in ſimplicitatẽ ſubſtantiæ angelicæ, à cuius natura aliquid ſubtrahi

trahi non poteſt, vt ſic per ſubtractionem naturalium puniatur. Hinc Dæmonis poteſtatem non dicunt diminutam, ſed ligatã Theologi S. Auguſt. lib. 20. de Ciuit. Dei, c. 8. Alexand. Alenſis in 2. part. q. 112. per tot. Alij Scholaſtici in 2. d. 6. & 7. latè Ioſeph. Angles in Floribus Theologic. qq. poſt d. 11. in q. vnica de Dæmonibus, art. 2. & alij alibi.

Quare tanta eſt eorum pura naturalis cognitio, & operandi poteſtas, quanta Angelorum. Subiecta autem eſt materia horum inferiorum Angelis tam bonis quàm malis, quantum ad motũ localem, idq; ex naturali rerum ordine, quia cùm natura corporalis infra ſpiritualem ſit, tanquam imperfectius ſub perfectiori, nata eſt moueri in ordine ad locum, vnde Ariſtot. 12. Metap. poſuit cœlum moueri ab intelligentijs, quas nos Angelos dicimus, numerumq; intelligentiarum, tanquam ex notiori è numero motuum, in corporibus cœleſtibus inueſtigauit.

9. Præludium. *In operibus maleficorum quædam adhibentur, quæ naturalem actionem ex rei natura habent, in ordine ad effectus, quos producere intendunt: exempli gratia, venena ad interficiendũ, herbæ ad ſanandum, vel occidendum: Quædã verò tantùm ſunt ſigna & characteres, nihilq; habent virtutis ad effectus*

Quædam maleficis operibus adhibita naturaliter operantur; quædam ex pacto tantũ.

producendos, ſed operatio ſequitur ex pacto cum Dæmone, ſolum conſenſum præbente malefico, & ſignum adhibente.

Delectantvr enim Dæmones multum ſignis, cùm imitari ſtudeant Deũ, qui mediantibus ſignis ſacramentalibus, ſalutem operatur in terris, quam ipſi, pro eorum nequitia multiplici, adminiculo ſignorum, euertere conantur. *Quod pulchrè S. Auguſtin. lib. 21. cap. 6. de Ciuit. Dei innuit his verbis: Dæmones alliciuntur per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum, non vt animalia cibis, ſed vt ſpiritus ſignis, in quantum ſcilicet hæc eis exhibentur, in ſignũ diuini honoris, cuius ipſi ſunt cupidi.* Ex prædicta rerum, quæ in maleficijs aſſumuntur, diuerſitate, ad cautelam hominum obſeruandum, periculoſius eſſe opus maleficorum, quando veneno alijſque rebus naturalibus vtuntur, quàm quando tantum ſignis. Quia naturalia naturali modo applicata, effectum ſortiuntur tam in bonis, quàm in malis, ſecundum proportionem actiuorum & paſſiuorum, nec valent impediri, niſi miraculosè ab eo, qui dixit de diſcipulis: *Et ſi quid mortiferum biberint, non eis nocebit.* Itaq; nec cruces, nec reliquiæ, nec ſacramentalia, naturalium rerum curſum impedient, niſi ipſe præter naturam, qui omnium motuum eſt primum efficiens, effectum cauſſæ particularis ſuſpendat. At in alijs alia ratio eſt: quia ſpiritualibus armis

armis sæpissimè Dæmonum insultus propulsantur, & actiones impediuntur, ne effectum sortiantur.

Sic Epiphanius contra hæresin 30. de incantationibus, quæ maximè verbis, signis, characteribus, alijsque rebus similibus perficiuntur, quæq; nullam caussalitatem in ordine ad effectum habent, ait, huiusmodi incantamenta contingere simplicibus & idiotis hominibus, qui per præceptorum negligentiam non sunt muniti doctrina. Sic & ibidem ostendit exemplis per signum crucis in nomine Christi virtutem diaboli & incantationis impeditam, & postea infra in confirmationem mysteriorum nostræ religionis, Iudæorum incantamenta & præstigia, aqua benedicta in nomine Iesu Nazaræi cum signaculo crucis dissoluta tradit. Nec solùm Epiphan. sed etiam alij Patres docent, aquam benedictam salutarem esse contra diabolicas & magicas artes & operationes. D. Hieronym. in vita S. Hilarionis, vbi Hilarion aspersione aquæ benedictæ, gentilis aurigæ magicam molitionem dissipauit. Pulchrè Theodoret. lib. 5. histor. Ecclesiasticæ, cap. 21. Beda de gestis Anglor. lib. 1. c. 17. & Alexand. primus in cap. Aquam de consecrat. d. 3. & alij alibi. Vnde constat antiquissimam hanc esse traditionem contra Nouatores.

10. Præludium. *Sicut inter angelos* *In Dæmonibus vt S. An-*

gelis, est subordinatio. *beatos, sic inter Dæmones est ordo & prælatio, & id fide tenendum ex sacris literis.*

Iob 41. *Ipse est rex super omnes filios superbiæ.* Matth. 12. & Marc. 3. *in Beelzebub principe Dæmoniorum ejcit Dæmonia.* Ad Ephes. 6. *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum.* Hinc Christus in Euangelio regnum Sathanæ attribuit. Luc. 11. Matth. 12. Si enim Sathan Sathanã ejcit, quomodo stabit regnum eius? Hic autem ordo, naturæ est, non gratiæ. Nam naturæ dona retinuerunt, gratiæ autem amiserunt. Sicuti autem Dæmones natura sunt superiores & inferiores: sic eorum actiones etiam sibi inuicem subordinantur: qualis enim ordo inter causas, talis quoq; inter effectus. Hinc superiores Dæmones non omnia per seipsos exequuntur, sed inferioribus nõ rarò sua committunt officia, & prouincias disponunt, qui libenter se subijciunt in perniciem generis humani, sicq; eorum ordo & concordia non ex amicitia, qualem nullam inter se habent, sed ex nequitia, qua homines communi studio odio prosequuntur, & Dei regnũ impugnare moliuntur, procedunt. Talis autem ordo inter Dæmones, post vniuersale iudicium cessabit, quia tunc finis ipsius nullus erit, qui est hominum tentatio, & ad malum inductio. Quod confirmant verba illa Glossæ 1. Cor. 15. super

verba

verba Apoſt. *Cùm euacuauerit omnem principatum, &c. Quamdiu, inquit, durat mundus, Angeli Angelis, homines hominibus, & Dæmones Dæmonibus præſunt.* Videntur aliqua obſtare huic ordini, quæ mouet Guilhel. Pariſ. 2. part. principali, p. 2. c. 14. & 15. de vniuerſo. Vbi pax non eſt, ibi non eſt concordia, iuxta illud Sapientis: Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt. Spiritus autem illi maligni ſunt ſuperbiſſimi, cùm etiam diuinæ maieſtati renuerint ſubeſſe: cùm autem vnus ſuperbus iugum alterius abijciat, quomodo ſuperbiſſimi ſpiritus patiuntur ſibi aliquem præſidere? aut inuiti faciunt, aut voluntarij. Si inuiti, igitur ſemper ſunt rebelles pro viribus, præſertim cùm ex ſuperbia æquè appetant principatum ac dominationē, ſicut ſuperior. Aut eum iam deiecciſſent milleſies à ſuo principatu, ſi viribus præualerent: aut neceſſe eſt, quod ipſe omnibus præualeat, quod ſingulos & omnes potentia ſuperet: quum ex eadem cauſſa omnes ſimul contra ipſum moueantur ad rebellionem. A ratione autē alienum eſt, quod ipſe ſuperior potētia & viribus, tot, & tam multa millia fortiſſimorum ſpirituum ſuperet: quum in rebus eiuſdem ſpeciei non inueniatur vnum indiuiduum, quod naturali perfectione & potentia vincat omnia alia ſimul coniuncta. Sic vnus homo naturali virtute & fortitudine non poteſt multos ſuperare, nec vnus equus fortior eſt alijs multis ſimul aggregatis: Si quis dicat:

Vnus rex in regno omnibus imperat. Respondetur hoc non prouenire ex natura, aut naturali regis potentia, eò quod rex sit, sed ex voluntate & obedientia subditorum, vt constat experientia, quando obedientia dissoluitur, & rebellio sequitur, rex non magis ex viribus naturalibus, quàm homo priuatus valet: imò non rarò minus est exercitatus ad pugnandum, quam gregarius miles sit. Si voluntarij principi subijciuntur: quomodo ergo iugum suaue potentissimi creatoris ferre recusauerunt, cuius potentiæ etiam omnes simul resistere non potuissent? nec hoc ipsis erat ignotum ex viribus naturæ. Amplius, si sæuissimi Tyranni sui principis imperio voluntarij subsunt: quomodo non semper inter eos ira & odium, cùm superbia eorum ascendat semper, vnde continua rebellio sequitur? Ad horum clariorem resolutionem considerandum est, ordinem in angelis esse naturalem, & à Deo cum natura inditum. Qui enim magis accedunt ad perfectionē primi & summi principij, alijs sunt potentiores & superiores in naturalibus. Sic Doctores tradunt primum gradum inter omnes spiritus tenuisse Luciferum. Deinde, vt supra insinuatū, concordia Dæmonum est ex communi nequitia, qua homines persequuntur. Est enim proprium impiorum, vt eis se adiungant & subijciant ad propriam nequitiam exequendam, quos potentiores esse viribus cognoscunt.

Sic li-

Sic licet hæretici non rarò inter se sint discordes, tamen omnes conueniunt ad impugnationem Ecclesiæ Catholicæ. Sicut autem ordo in Dæmonibus est naturalis, sic prælatio etiam, quæ naturæ ordinem comitatur, est naturalis. Quare argumentum sumptum ex humanis, non valet ad propositum: Quia homines natura sunt pares in naturalibus, & secundū naturalia nullus inter eos ordo est. Quod autem in Dęmonibus inferiores superioribus subdantur, non est ad eorū scilicet superiorū bonum, sed magis ad malum. Quia cùm malefacere maximè ad miseriam pertineat, præesse in malis, est esse miserum. Atq; hîc etiam notandum ex Magistro Sententiarum, in 2. d. 6. quod secundum modū & gradum scientiæ maioris, sunt etiā gradus in præsidentia. Quidam enim vni prouinciæ, alij vni homini, aliqui etiam vni alicui vitio præsunt. Sic Lucifer superbiæ, Mammon auaritiæ, Asmodæus luxuriæ, Sathan iræ & discordiæ, Beelzebub gulæ, Leuiathan inuidiæ, Beelphegor accidiæ præest, & quisq; horum præsidentium maximè ad illud peccatum inducere nititur, cui præsidet, & à quo nominatur. Quando autem dicitur, quod vnus alicui vitio præsit, non est putandum, vt ait Gloss. super Iosue 11. quæ est sumpta ex sermone Origenis, in illa verba: Omnes bellando cepit: quod vnus fornicationis spiritus seducat eum, qui in Britannia fornicatur, & eum qui in India seu alijs locis: neq;

Quomodo diuersi dæmones diuersis vitijs præsint

vnum duntaxat esse spiritum iræ, qui in diuersis locis diuersos exagitat homines: sed potius fornicationis esse spiritumvnum superiorem, atq; innumeros, qui ei in hoc vitio pareant. Similiter iracundiæ principem vnum esse, innumerosq; sub eo, qui homines diuersos ad huiusmodi peccatum solicitent, & sic de cæteris vitijs: De diuersis Dæmonum studijs doctissimè Cassian. in collat. Patrum, coll. 7. Abbatis Sereni c. 32. Tot autem esse, ait, immundos spiritus, quot in hominibus studia non dubiè comprobantur. Nam nonnullos eorum, quos etiam faunos vulgus appellat, ita seductores & ioculatores esse manifestum est, vt certè quæque loca seu vias iugiter obsidentes: nequaquam tormentis eorum, quos prætereuntes potuerint decipere, delectentur, sed de risu tantummodo & illusione contenti, fatigare potius eos studeant, quàm nocere. Quosdam verò solummodo in nociuis incubationibus hominum pernoctare: alios ita esse furori ac truculentiæ deditos, vt non sint contenti illorum tantummodo corpora, quos suppleuerunt, atroci dilaceratione vexare, sed etiam irruere super eminus transeuntes, quales illi in Euangelio describuntur, ob quorum metum per viam illam transire iam nullus audebat. Alios reperimus non solùm studere mendacijs, sed etiam blasphemias hominibus inspirare. Cuius rei etiam nos testes sumus, qui audiuimus Dæmonem confiten-

Matth. 8.

tem,

tem, per Arrium & Eunomium, ſe impietatem ſacrilegi dogmatis edidiſſe. Quod etiam in 3. Regum lib. vnum ex eiſdem ipſis manifeſtè legimus prædicantem. Egredior, inquit, & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Eſſe autem alia dæmonum genera, id eſt, mutorum & ſurdorum, Euangelia teſtantur. Incentores etiam libidinum atq; luxurię quoſdam ſpiritus propheta commemorat. Spiritus fornicationis decepit eos. Nocturnos quoq; diurnos ac meridianos dæmones ſimiliter ſcripturarum auctoritas docet. De quorum diuerſitate longum eſt, ſi volumus omnia ſcripturarum volumina perſcrutantes ſigillatim percurrere. Qui per Prophetam Onocentauri, qui piloſi, qui ſerenæ, qui lamiæ, qui vlulæ, qui ſtruthiones, qui ericij deſignantur: Qui aſpis, qui Baſiliſcus in Pſalmo, qui Leo, qui Draco, quiúe Scorpius in Euãgelio nuncupetur. Qui princeps mundi huius, qui rectores tenebrarum harum, qui ſpiritualia nequitiæ ab Apoſtolo nominentur. Quæ vocabula non caſu, aut fortuitò indita illis debemus accipere, ſed ſignificatione iſtarum ferarum, quæ apud nos vel minus noxiæ, vel magis pernicioſæ ſunt, illorum rabies ferocitateſq; diſtingui. His ad eruditionem & delectationem lectoris lubet annotare, quæ ad idem propoſitum faciunt, & ea tradit Guilhelmus Pariſienſis Doctor grauiſſimus in 2. parte de vniuerſo. Dico, ait, iuxta

Oſe. 4.

Eſaiæ 34.

iuxta veriſimilitudinem, non iuxta certitudinem, quod ſicut omnipotens bonitas creatoris permittit hominum Principes impios, diuerſos ordines in principatibus ac ditionibus collocare, qui & malos ſolent exaltare, ac bonos deijcere, imò indigniſſimos & peſſimos in dignitatibus poteſtatibuſq; ſtatuere: Ita permiſit & principi malignorum ſpirituum iuxta ſuæ peruerſitatis malignitatem alios de malignis ſpiritibus ſublimare, varijſque operibus malis præficere, alios ab eiſdem officijs remouere. Quod Deus permittit propter innumeras vtilitates, quas inde elicit. Cuius ſignum eſt, quod in Collationibus Patrum narratur. Apparuit quippe cuidã ſancto viro princeps malignorum ſpirituum, in ſolio ſedens regali, & ante eum horribilium multitudo ſpirituum, qui de ſingulis venientes regionibus, interrogabantur, quid perpetraſſent: & quos modicum mali iudicauit egiſſe, flagellari præcepit, quorum cùm vnus retuliſſet ſe quendam ſanctum heremitã per quadraginta annos tentaſſe, & in ipſa nocte in fornicationis facinus deieciſſe, cũ ingenti gaudio & feſtiuitate ab illo receptus eſt, ita quod eum iuxta ſe collocárit, & proprij capitis coronam deponens, Dæmonis illius capiti impoſuerit. Etenim ſicut ab initio ambitioſiſſimè affectauit aſſimilari altiſſimo, ita nunc vſque regnum ſuum tenebroſum ac ſceleratum contendit inaniſſima impietate, conformare regno ac militiæ

militiæ creatoris, deputando angelos tenebrarum diuersis iniquitatis obsequijs, secundum quod angeli sancti deputata habent ministeria pietatis: Sic & Ecclesiam malignantium suam, assimilare conatur Ecclesiæ sanctorum, quatenus sicut Deus & Saluator in Ecclesia sua constituit veros Apostolos, veros Prophetas, sanctos martyres, fidelissimos cõfessores, virgines q; mundissimas: Sic & ipse habere satagit pseudoprophetas, falsos Apostolos, martyres vanos, fictos confessores, ac virgines fatuas. Enimuerò qui ab exordio fuit signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore, factus est simia ridiculosæ ac deformis imitationis: sic & totum regnum ipsius sua vanitate, ambitione & iniquitatum congerie versum est velut in simiam quandam Ecclesiæ electorum, quæ verè est regnum Dei. Hæc Guilhelmus.

Nec dissimilis est historia, quam narrat D. Gregor. lib. 3. dialogor. cap. 7. de Andrea Fundanæ ciuitatis Episcopo; nec etiam res est dubia, ait Gregor. quia penè tanti in ea sunt testes, quanti & eiusdem loci habitatores existunt. Hic namque venerabilis vir (intellige Andream Episcopum) cùm vitam multis plenam virtutibus duceret, seque sub sacerdotali custodia in continentię arce custodiret: quandam sanctimonialem fœminam, quam secum prius habuerat, noluit ab Episcopij sui cura repellere, sed certus de sua, eiusq; continentia,

secum

ſecum hanc permiſit habitare: ex qua re actũ eſt, vt antiquus hoſtis apud eius animum aditũ tentationis exquireret. Nam cœpit ſpeciem illius oculis mentis eius imprimere, vt illectus nefanda cogitaret. Quadam verò die Iudæus quidam ex Campaniæ partibus Romam veniens, Appię carpebat iter: Qui ad Fundanam glebam perueniens, cùm iam diem veſperaſcere cerneret, & quo declinare poſſet minimè reperiret, iuxta Apollinis templum fuit, ibiq́ue ſe ad manendum contulit. Qui ipſum loci illius ſacrilegium pertimeſcens, quamuis fidem crucis minimè haberet, ſigno tamen crucis ſe munire curauit. Nocte autem media ipſo ſolitudinis pauore turbatus peruigil iacebat: & repentè conſpiciens vidit malignorum ſpirituum turbam quaſi in obſequium cuiuſdam potentis præire: eum verò qui cæteris præerat, in eiuſdem gremio loci conſediſſe, qui cœpit ſingulorum ſpirituum obſequentium ſibi cauſſas actuſq́; diſcutere, quatenus vnuſquiſq; quantum nequitiæ geſſiſſet, inueniret. Cumq́ue ſinguli ſpiritus ad inquiſitionem eius exponerent quid operati contra bonos fuiſſent: vnus in medium proſilijt, qui in Andreæ Epiſcopi animum per ſpeciem ſanctimonialis fœminæ, quæ in Epiſcopio eius habitabat, quandam tentationẽ carnis commouiſſet, aperuit. Cùm verò malignus hoc, qui præerat ſpiritus inhianter audiret, & tanto ſibi factum lucrum grande crederet, quanto ſan-

to ſanctioris viri animam ad lapſum perditionis inclinaret: ille ſpiritus qui hæc eadem fatebatur, adiunxit: quia vſq; ad hoc quoque die præterito veſpertina hora eius mentem traxerit, vt in terga eiuſdem ſanctimonialis fœminæ blandiens, alapam daret. Tunc malignus ſpiritus, atq; humani generis antiquus inimicus adhortatus hunc blandè eſt, vt perficeret quod cœpiſſet, quatenus ruinæ illius ſingularem inter cæteros palmam teneret. Cumque Iudæus qui aduenerat, hoc cerneret & magnæ formidinis anxietate palpitaret: ab eodem ſpiritu qui cunctis illic obſequentibus præerat, iuſſum vt requirerent, quiſnam eſſet ille, qui iacere in templo eodem præſumpſiſſet. Quem maligni ſpiritus pergentes & ſubtilius intuentes crucis myſterio ſignatum viderunt: miranteſq; dixerunt: Væ, væ: vas vacuum & ſignatum. Quibus hoc renunciantibus cuncta illa malignorum ſpirituum turba diſparuit: Iudæus verò qui hæc viderat, ilicò ſurrexit, atque ad Epiſcopum cum feſtinatione peruenit. Quem in Eccleſia reperiēs, ſeorſum tulit, qua tentatione vrgeretur, inquiſiuit: Cui Epiſcopus verecundia ductus, noluit tentationē reuelare. Cùm autem Iudæus omnia quæ viderat, & audierat in conuentu Dæmonum, referret, veritatem confeſſus eſt, atq; non ſolùm ſanctimonialem, ſed etiam omnes fœminas à ſua habitatione remouit. Deinde etiam ipſum Iudæum ad fidem Chriſti & ſalutem perduxit.

De præ-

De præsidibus spirituum malorum, eorum nominibus, natura, numero subiectorum, formis apparendi, plurima curiosa, & minus vtilia tradit quidam libellus inscriptus, liber officiorum spirituum, vel de principibus & regibus Dęmonum, & à quodam Pseudomonarchia Dęmonum: In illo libello multi principes & præsides numerantur, ex quibus quidam 50. aut 60. aut pluribus legionibus præsident, & dominantur. Legio autem continet 6666. Curiosum est his rebus multum adhærere, periculosum & superstitiosum eisdem fidem tribuere, cum nemo scire possit citra diuinam reuelationem, qui non didicerit à Dæmone, à quo cognoscere non licet. Hoc loco considerandum est, quòd cum Dæmones ordinatam & disciplinatam nequitiam habeant, vt ex dictis constat, prout Cassian. in collat. 7. cap. 18. loquitur, instituunt talem ordinem & disciplinam inter suos subditos maleficos & sagas. Sic Bodinus lib. 2. cap. 4. rectè attestatur teneri quemque maleficum suorum malefactorum rationes exponere, aut cedi, nisi fecerit, grauissimè. Hoc mihi, ait, Bodinus Castelli Russi præfectus, Biturigum nomine delegatus apud Blosenses, affirmauit. Magam se iudice crematam fuisse, quam filia accusauerat, quod ipsam in conuentus deduxisset, & diabolo instituendam obtulisset: hæc inter alia scelera istud confessa est, se saltasse in hirci ambitum, & tandem singulas rationes rerum

à postre-

à postremi cætus tempore gestarum reddidisse, & qua in re pulueré occupassent: hic à se infantem enectum aiebat, alter equum, ille arborem. Vna autem nihil ab eo tempore feciſſe comperta est: hæc frequentes ictus accepit baculo ad plantam pedum, & ab alijs omnibus derisa est. Hæc Bodinus. Et sic comperimus etiá multis confessionibus, quod sagæ, quando alijs nocere nequeunt, sibi ipsis damna inferunt. Certissimum etiam est, si quis nequissimam disciplinam in cursu non seruet, vt nomen IESVS casu nominet, aut DEVM, aut crucem faciat, cæditur, & alijs disparentibus domum ire cogitur. Hoc se expertã confessa est Meisenbeins Anna / de Rouer, de qua supra: quæ cùm fortuitò DEVM semel in cursu & conuentu nominasset, coacta fuit pedibus ire domum, cùm delata eò fuisset à diabolo in forma hirci. Qua de causa quod disciplinam transgressa fuisset, nominando Deum, verberata est ab alia N. superioris ordinis: quæ ante hanc etiá flammis consumpta est. Idem contigit cuidam Mariæ ex pago S. Matthiæ, quæ Anno Domini 1588. 10. Nouemb. incinerata est, & detẽta in custodia monasterij S. Matthiæ prope ciuitatem Treuirens. Hæc cùm in primis ad conuentum delata fuisset, à superioribus & principalioribus tractatum extitit, & propositum de perditione fructuum nascentium, & simul vuarum, & quæcunq; persona consensum præbebat, bibebat. Cùm autem

ordo bibendi & consensum dandi ad ipsam deuenisset, apud se dixit: Ah Iesv, perdemus frumenta & vinum, qua ratione ergò pauperes meos pueros sustentabo, statim prolato nomine Iesv, euanescente lumine, in densissimis tenebris sola in loco mansit. Manè circa horam quartam, superior, comitantibus duabus alijs aduenit, & grauiter ipsam percussit, eo quod nomen Dei nominasset, & conuentum dissipasset. Quo facto auolârunt. Maria autem pedibus domum redijt. Multa in huius rei confirmationẽ confessus est Ioannes Cuno filius dictæ Annæ de Rouer, iuuenis naturalibus dotibus ornatus, decem & octo annis natus, qui iam Treuiris, & Mussiponti in Lottaringia literis operam impendit, & eos progressus fecit, vt iam Poësi & literis humanioribus studeret: Hic iuuenis nono suæ ætatis anno à matre propria seductus fuit, denunciatus tanti criminis à propria sorore, & alio fratre adhuc superstite in custodia. Cum detineretur, & indicia proponerentur, sine tortura actuali veritatem confessus est, & sacramentis Ecclesiasticis præmunitus, sacrisq; exhortationibus instructus, maxima pœnitentia ductus, scelera sua detestatus est, & pœnã temporalem pro peccatis maluit pati, quàm præsentem cum periculo animæ ducere vitam, & sic Anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo, altera Visitationis Mariæ, vitam fœliciter, licet in pœna, finiuit. Imò cùm Officiatus

ciatus & omnes misericordia ducerentur, eo quod magnam contritionem in eo aduerterent, sicq; vellet & offerret ei pœnam gladij, recusauit, & voluit comburi cum alia saga, quæ simul supplicio afficiebatur: eo quod talis pœna suis sceleribus digna esset, & sic prius strangulatus, flammis in cineres redactus est. Confessionem huius adolescentis latius in primis, vt debuit, iudicialiter Notarius excepit, deinde ipsemet iuuenis proprijs manibus per puncta descripsit germanicè, additis & permistis verbis latinis & tradidit. Ex propria eius scriptura sunt, quæ præsentibus inserimus. Occasio casus eius hæc fuit. Cùm enim amore carnali incenderetur erga filiam quandam illius pagi, oblata opportunitate, commercium cum ea habuit. Deinde Dæmon in forma illius puellæ apparuit, quem personam amatam existimauit, & ei in auri specie quatuordecim coronatos dedit, quam pecuniam tandem conuersam in putredinem reperit, vt eius formalibus verbis vtar. Quamprimum factum matri significauit, & conquestus est de casu. Mater verò, quæ iam Dæmoni se subdiderat, maleficij & rei gestæ conscia, cum consolata est dicẽdo, fili, consolare, res ad bonum statum dirigetur. Sub principium noctis, mater filium scopis insidentem, camino eduxit, ante ianuam hircum repererunt, cui insederunt in nomine diaboli, & delati sunt ad locũ planum & latũ, dictum Hexenroderheydt/ qui

distat à Rouer fortè miliari, vbi frequentissimi sunt conuentus Maleficorum, præsertim celebriores, & quasi prouinciales. Cùm verò ad dictum locum veniissent, mater diabolum, iuuenis seductorem aduocauit, eiq; dixit. Hic est filius meus Ioannes Cuno, vti promisi. Tũc matre impia verba prędicente, abrenunciauit Deo & omnibus sanctis. Expedita abrenunciatione, hilares extiterunt, & quasi nuptias cum eo celebrârunt. Tunc tamen Dæmon in alia forma apparuit, quàm primo tempore seductionis. Postea Dæmonem succubam habuit, qui & ei vnguentum dedit ad exercenda veneficia. Cuius vnguenti virtutem probauit in matris porcello, quem vnxit in collo, & mortuus est. Dæmon suus rosam se nominauit, atq; adolescentem capribarbam. Confessus quoq; est, matrem propriam & alias duas sagas, in conuentu & congregatione, coram Dæmone prędidente, & toto cœtu in Hexenroderheydt/ iactabundã prædicasse, & hoc maleficium exposuisse, quod patrem suum, id est, maritum dictæ Annæ, veneficijs interemissent. Consentit mater in sua confessione, sicut in præcedenti puncto de seductione. Singulis quatuor anni temporibus ad congregationem & cursum venire debent: Aut si quis in persona realiter impeditus comparere nequit, Diabolum suum substituere debet, præbendo ei consensum in omne malum quod in congregatione tractatur & concluditur, ibiq; se glo-

se gloriatum de quibusdam horribilibus carnalibus vitijs, quæ hîc non est opus enarrare, testatus est. Cœtus siue totus conuẽtus in tres gradus siue ordines distinctus est. In maiores, mediocres,& minores. Ipse consistebat inter mediocres. Semper quando conueniunt, habent propositum,& tractatum de destructione alicuius rei. In cursu quoq; sunt fistulatores,cuius exercitio ipse aliquãdo vacauerat, & lucratus erat in bona pecunia tres aut quatuor batzios. Si quis autem non esset soluendo, in pœnam, inhonestum actum, qui saluo honore nominari non potest,subire tenetur. Sacramentum Eucharistiæ ter aut sæpius vix sumere potuit,& quando confiteri hoc voluit, Dæmon suus digito inhibebat, atq; etiam ipsum percutiebat, si quid boni faceret. Tandem in conuentu & cursu habent censorem morum, quem latinè legis mandatorem vocãt. Hic legit & iubet, quo pacto quis se gerere debeat erga Dæmonẽ, & quod singulis quatuor anni temporibus præcipuè cũ cæteris conueniendum in loco destinato, & consensus dandus ad omnia maleficia. Hæc ex adolescentis confessione. Alia adhuc commodis locis inserentur. Ex his clarissimum est, quo ordine & malitia Dæmon regnum suum stabiliat, & multos mortales,Deo iustè permittente,miserè in laqueum ducat. Ex hoc ordine deducitur, quomodo Magus quandoq; Dæmonem possit cogere. Si enim pactum vel fœdus habeat

cum ſuperiore & potentiore, ad imperium eius inferior morem geret, non autem æqualis, qui voluntariè concurret quaſi coactus videatur ſuis incantationibus ad coniurationem Magi. De hac re legendus Franciſcus Victoria in rèlectione de arte Magica, à numero 25.

11. Præludium. *Licet apud antiquiores Doctores res dubia fuerit, an Angeli & Dæmones ſint corporei, necne: tamen nunc temerarium videtur aſſerere eſſe corporeos.*

Prima pars certa eſt ex Auguſt. lib. 21. cap. 10. de Ciuitate Dei, qui fatetur multos doctos in ea fuiſſe opinione, quod ſint corporei, & præterea addit. Si quiſquam nulla habere corpora Dæmones aſſeuerat, non eſt de hac re aut laborandum operoſa inquiſitione, aut contentioſa diſputatione certandum. Aliquando iuxta Apulei & Platonicorũ ſententiam ſubtilia corpora habere videtur opinari. Accedunt Origen. lib. 2. Periarchon. cap. 6. Lactant. Firmianus lib. 2. diuinarum inſtitut. cap. 15. & alij alibi. Secunda pars confirmatur: ſcriptura huic parti maximè fauet. Epheſ. 4. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, id eſt, aduerſus res corporeas. Pſal. 103. angeli vocantur ſpiritus. Qui facit angelos ſuos ſpiritus: Luc. 24. Spiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. Et

Marci

Marci 5. Legitur in vno homine Legio fuisse Dæmonum. Quomodo in vno corpore humano tot corpora latere potuissent? His accedunt Symbolum Nycænum, quod DEVM creatorem visibilium & inuisibiliũ pronunciat: Concilium Lateranense sub Innocentio tertio, cuius verba habentur in cap. Firmiter credimus, de summa Trinitate. Creator omnium visibilium & inuisibilium: Spiritualium & corporalium: qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem: angelicam videlicet & mundanam: ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu & corpore constitutam. Communis Doctorum sententia etiam consentit. D. Dionys. de diuin. nominib. c. 4. Damasc. lib. 2. de fide, cap. 3. Gregor. Nazianz. lib. 2. suæ Theologiæ in fine. S. Chrysost. hom. 22. super Genes. S. Thom. 1. part. q. 50. art. 1. & 2. S. Bonauent. in 2. d. 8. q. 1. Gabriel. Scot. Richard. Dionys. Carthusian. & communis in 2. d. 8. Alexand. Halens. 2. p. q. 34. memb. 1. & hæc est communissima sententia, cui contradicere non caret temeritate. Aristoteles etiam 6. Metaphys. t. 2. & in lib. 2. de Anima, & in 12. Metaph. & alibi tradit, intelligentias re & ratione à materia esse separatas, & in hac re nulla apud Philosophos est controuersia.

12. Præludium. *Dæmones possunt assumere*

ſumere corpora, & in ipſis apparere hominibus.

Dæmones aſſumere corpora, & in ijs apparere poſſunt.

HOc docent Magiſter in 2. Sentent. d. 8. & ibidem S. Bonauēt. S. Thomas, Scot. Ricard. Capreol. Durand. Gabriel, Dionyſ. Carthuſ. & reliqui omnes. Alexand. Alenſ. 3. part. quæſt. 30. memb. 3. art. 1. & alibi. S. Thom. 1. part. quæſt. 51. art. 2. & ibidem eius commentatores. S. Antonin. 2. part. tit. 4. cap. 7. & 2. nec eſt qui in hac re dubitauerit vſq; ad noſtrum Cenſorem, qui ſimpliciter negauit tempore Chriſti Dæmones corpora aſſumere, & ita hanc Theologorum veritatem reijciebat, & ſatis acerbis & duris verbis Scholaſticorū doctrinam de aſſumptione corporum damnabat, nihil tamen omninò præter verba pro ſua negatiua ſententia adducebat. Præludiū nunc probatur. In primis vt ex octauo patet. Naturalia manſerunt integra in Dæmonibus, ſicut bonis Angelis. Sed boni poſſunt aſſumere corpora: ergò & mali, licet ad diuerſos effectus. De bonis clarum eſt.

Gen. 18. Abrahæ apparuerunt tres viri, id eſt, angeli in conualle Mambre. Tob. 5. Tobias inuenit iuuenem ſplendidum cinctum, & ignorans, quod angelus Dei eſſet, ſalutauit eum, & 9. cap. vocauit Tobias angelum, quem hominem exiſtimabat. Geneſ. 19. Venerunt duo angeli Sodomam, quibus Lot dicebat: Domini, declinate in domum pueri veſtri, & lauate pedes veſtros, &c. Quod etiam Dæmones corpora aſſu-

ra assumant, constat *Genes. 3. apparuit in forma serpentis, secundum Cyrillum lib. 3. aduersus Iulian. & Matth. 4. Christo corporaliter apparuit. 2. Cor. 11. Angelus Sathanæ transfigurat se in angelum lucis.* Idem patet ex vitis sanctorum, *vt Athanasius in vita S. Anthonij ait. Nam & bestiarum & serpentum formas induentes, omnia, vbi vir sanctus agebat, protinus impleuêre phantasijs leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentum, scorpionum, nec non pardorum, atque vrsorum, & hæc singula secundum suam frendebant naturam.* S. Martino apparebat in forma viri, purpura & diademate ornati, *vt testatur Sulpitius in vita ipsius.* S. Hilarioni in forma pueri, *vt refert Hieronymus in vita eiusdem.*

Magno Iacobo, visus est Dæmon in forma nudi Æthiopis ignem ex oculis emittentis, vt auctor est Theodoretus in religiosa historia sanctorum Patrum. cap. 21. & ibidem ipsius viri Iacobi imaginem & formam induebat: vt vir Dei ibidem refert, sequentibus verbis. Sed me rursum clanculum perpetua afficiebat molestia. Nam aquam, quæ mihi bis in hebdomada infernè afferebatur, ei qui afferebat, occurrens, & meam formam imitans accipiebat, & illum iubens recedere, fluentum effundebat. Idque cùm non solùm bis, sed etiam ter feciſſet, me sitis perpessione validè oppugnauit. Cùm ergò valdè angerer, rogaui eum, qui solebat ad me afferre, cur iam quindecim diebus ad me aquam non tuliſſet?

Is dixit, se iam ter & quater attulisse & me accepisse. Et vbi, inquam ego, à te eam afferente accepi? Ille locum ostendit. Et si millies, inquam ego, me illuc accedentem videris, ne vas dederis, donec ad hunc locum veneris. Et paulo post ibidem eidem sancto apparuit in specie duarum mulierum de monte descendentium. S. Benedicto in mulo medici obuiam factus est, cornu & tripedicam ferens. Quem cùm sanctus pater requisisset, dicens: Quò vadis? Ille respondit: Ecce ad fratres vado, potionem eis dare. Itaq; perrexit venerabilis pater ad beati Ioannis oratorium ad orationem, qua completa, concitus redijt. Malignus verò spiritus vnum seniorem monachum inuenit aquam haurientem: in quem statim ingressus est, eumq; in terram proiecit, & vehementissimè vexauit. Quem cùm Benedictus ab oratione rediens tam crudeliter vexari conspiceret, ei solummodo alapam dedit, & malignum spiritum protinus excussit, ita vt ad eum redire vlterius non auderet, vt testis est S. Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 30. Dæmon S. Vincentio ordinis Prædicatorum Valentiæ in specie senis venerabilis cum barba ad genua prolixa & nigerrima se repræsentabat, simulans se vnum esse ex veteribus Patribus Ægypti, & in alia nocte in figura vasti Æthiopis, vt videre est in vita S. Vincentij lib. 1. cap. 8. & 9. apud Surium tom. 2. 5. April. S. Wilhelmo Duci ac Comiti Pictauorum, ac Eremitæ, cùm is no-

is nocte multis Dæmonum diuersis vocibus in vigilijs & orationibus molestia afficeretur, ex omnibus illis vnus cæteris clarior, & virtute robustior apparuit in specie proprij genitoris, & ad eum cum vociferatione clamoris dicere cœpit:

Cerne senescentem fili VVilhelme parentem,
Exi continuò patre rogante tuo.
Germine non humili genitus, me respice fili,
Nec mea despicias vota, precesq; pias.
Exi VVilhelme: tu namq; resumere per me,
Terras & dotes, prædia, regna potes.
Iam sat seruisti, superest tibi gloria Christi:
Præmia non poteris perdere, saluus eris.
Iam patrem sequere, iam iamq; tui miserere
Ad tua regredere, viscera mota gere.
En generis soboles nostri stat, turbaq; fratrum,
Cum quibus in theatro ludere sæpè soles:
Fratres cum cuneis notorum respice tristes:
Exi, ne distes, associandus eis.
Illis iungeris pompa, solioq; frueris:
Cinget te generis turba, beatus eris.
Armigerorum turba decorum glorificabit,
Seruorumq; chorum copia larga dabit.
Cernendum mœstum te spectat turba nepotum,
His saltem præsta, quæsumus, antidotum.
Fili mi quid habes animi leuitate cadendo?
Magnanimi non est, perimi se velle latendo.
Quærere vilia, spernere gaudia, tene remordent?
Ecce placentia sunt tibi tristia, prospera sordent.

Ferrum,

Ferrum, cauma, famem, frigus fers atq; ligamen,
Nec florens ætas te mouet, aut pietas.
Postpositis igitur furijs mihi sanus obedi:
Ne tardes ergo, concitus ipse redi.

Miles Christi protectus fortitudine Dei verba deceptoria paruipendebat, ac nihil ad hæc penitus respondit.

Hæc ex vita huius sancti, cap. 19. apud Surium tomo 1. ex Theobaldo Episcopo. S. Tryphon Dæmonem, qui filiam Gordiani Augusti inuaserat, expulit, & Gordiano, alijsque præsentibus videndum ad ipsius Gordiani petitionem exhibet: Tibi dico, ait S. Tryphon, in nomine Iesv Christi, appare eis, qui adsunt, & eis ostende tuam turpitudinem & imbecillitatem. Simulatque hoc dixisset, ecce tanquam canis aspectu deformis, niger colore, oculos habens tanquam ignem emittentes, & caput humi defixum, coram omnibus apparuit. Sic Simeon Metaphrastes in vita S. Tryphonis martyris apud Surium tomo primo de probatis Sanctorum historijs. 1. Februarij. Pluribus huiusmodi exemplis abundant Ecclesiasticę historiæ, & acta Sanctorum Patrum. Censor noster cùm videret huiusmodi apparitiones & visiones sibi obstare, incidit in Scyllam, cupiens vitare charybdim, aliumque errorem longè intolerabiliorem scripto etiam inseruit, nempè Dæmones in natura sua sine assumptione corporis posse videri

videri ab homine in hoc ſtatu. Qui error tam noſtræ fidei, quàm rectæ rationi repugnat: Notum eſt enim omnibus Symbolum Nycenum: Credo in vnum Deum, Patrem omnipotentem factorem cœli & terræ, viſibilium & inuiſibilium: & aliud in cap. Firmiter. de ſumma Trinitate & fide Cathol. Creator omnium viſibilium & inuiſibilium: ſpiritualium & corporalium. Præterea potentia noſtra videndi cùm ſit affixa organo corporeo, non poteſt ferri niſi in corpus. Vnde ſpiritus non cadit ſub viſum: Quare apparitiones ſpirituum in corporibus aſſumptis fiunt ad hoc, vt ſpiritualis creatura homini poſſit communicare in conuerſatione prout diuinæ placuerit diſpenſationi. Hinc ſanctitati S. Tryphonis tributum fuit, quod ad eius imperium dæmon in corpore ſe videndum aliorum obtutibus exhibuerit, vt ſupra inſinuatũ. Præludio noſtro fortiſſimè obſtare videtur vna auctoritas Epiphanij contra hæreſin 26. pag. 4. ante fin. dum ait: Quomodo poteſt Dæmon, qui ſpiritus eſt immundus & incorporeus, corpora aſſumere? Reſpondetur prout notiſſimum eſt ibi ex antecedentibus & conſequentibus, Epiphanium loqui de modo aſſumptionis corporum per operationem corporalem, eamq; vitalem, qualis eſt conceptio animalis per ſuſceptionem corporalis ſeminis. Confutat enim in illo loco fabulam hæreticorum Gnoſticorum, qui dicebant vnam

ex dæ-

ex dæmonibus genuiſſe liberos ex Helia. Et ita ſtatim poſt relata verba, in hunc modum Epiphanius ſubiungit. Si verò etiam à corporibus aſſumit ac concipit, non amplius eſt ſpiritus, ſed corpus. Quum autem corpus eſt, quomodo eſt inuiſibile & ſpiritus? & multa eſt ſtoliditatis ipſorum abſurditas, &c.

Etſi angeli boni humanam, eamq; virilem induant ſpeciem, quando hominibus apparent: tamen maligni ſpiritus varias pro negotiorum, quæ in hominum perniciem moliuntur, varietate formas aſſumunt: Nunc virilem nunc muliebrem, nunc quadrupedum, nunc reptilium: vt exemplis iam poſitis ſatis clarum eſt. Id tamen obſeruatum à quibuſdam, quod non appareat Dæmones nunquam effigiem ouiũ induiſſe, cùm Chriſto Domino placuerit ſe paſtorem, & familiam ſuam oues nominare. Sic in Euangelio oues ſtatuit à dextris, hœdos autem à ſiniſtris. Oues enim ſunt animalia fructifera, manſueta, humillima & patientiſſima, quæ proprietates conueniunt ouibus Christi. E contra verò Dæmon plerunq; apparet in forma hirci, vt relatione præſertim eorum, qui maleficam ſectam ſequuntur, cognoſcimus. Hircus enim eſt animal mento & cornibus terribile, truculentum capite, & ſuo tempore ſatis fœtidum, quibus proprietatibus mores Dæmonum & maleficorum deſignantur. Hanc ſimilitudinem ouium, & diſſimilitudinem hædorum latius oſtendit

ostendit Dominicus Sotus in 4. Sentent. d. 47. q. 2. art. 5. Sed nec in specie columbæ legitur malus spiritus apparuisse, quod diuinæ prouidentiæ congruit: cùm in tali forma spiritus sanctus apparuerit. Columba enim est auis munda, candida & pulchra, quare in tali forma Spiritus sancti operationes designantur. Malus autem spiritus cùm sit deformis & ferox, nigra delectatur forma. Sic S. Machar. in specie nigri Mauri, alteri in corui, alij in nigri canis figura obuiam factus est: multis sagis in specie nigri hirci apparet, præsertim quando defert eas ad congregationem. Tradunt quoque Doctores, quod Dęmones nonnunquam se repræsentent in corporibus mortuorum, sed non bonorum, in quibus spiritus sanctus sibi prępparauit habitaculum. Quoniam Deus, in cuius manibus corpora Sanctorum sunt, id Dæmonibus non permittit. Dubium hîc esse potest, vtrum Angelus Sathanæ transfigurans se in speciem siue formam Christi, absq; peccato possit adorari? *Tractant Alexand. Halen. 3. part. q. 30. memb. 3. art. 1. S. Bonauent. in 3. sent. d. 9. q. 6. Gabriel super canonem missæ, Lect. 50. in litera R. Bartholomæus à Medina in 3. par. S. Tho. q. 25. art. 3. Iosephus Angles in Florib. Theologicarum qq. in 2. sent. par. 1. dist. 8. difficul. 14.* Dicendum: Qui existimat vel aduertit esse Dæmonem sub forma Christi, & adorat, committit crimen idololatriæ, quia sciens & prudẽs adorat Dæmonem, & ipsi tribuit cultum diuinum, quod est pessimum

simum scelus idololatriæ. Si autem quis sit dubius, sitne verus Christus, vel Dæmon qui apparet, & adorat, mortaliter peccat, quia exponit se probabili peccandi periculo: quod qui amat, peribit in illo, suspendendus ergo in tali casu actus, vel adoratio facienda sub conditione. Si tu es Dæmon, non te adoro: & à Deo cognitio precibus petenda, pro veritate. Sic S. Petrus cùm videret Christum, ignorans eum esse, dicebat: Matth. 14. *Si tu es Christus, iube me ad te venire super aquas.* Si quis verò ita esset ignorans & simplex, vt inuincibiliter ignoraret esse Dæmonem, talem excusari adorando, iudicat Medina, & tantùm materialiter committere idololatriam. Alij verò sentiunt ignorantiam non excusare, quia vt hoc peccatum caueremus, præmonuit ipse Christus Matth. 24. *Multi venient in nomine meo dicentes, quia ego sum, & seducent multos, & Paulus: Ipse Sathanas transfigurat se in Angelum lucis.* Deinde talis habet orationis remedium, & si petat à Deo, non deseretur, quia promisit, dicens: *Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.* Quare in tali casu, qui adorat, & prius non orat, non adhibet debitam diligentiam ad euitandum ignorantiam requisitam. Deinde cùm huiusmodi apparitiones sint multum periculosæ, non facilè sunt admittendæ, sed probandi spiritus, an ex Deo sint. Exempla ad confirmationem huius rei non desunt: In primis Beatissima Virgo cùm ab angelo salutaretur

mis Beatissima Virgo cùm ab angelo salutaretur turbata in sermone, priusquam consensum præberet, cogitabat qualis esset ista salutatio. & 1. Reg. 3. Samuel, secundò, tertiò & quartò vocem Domini vocantis audiuit, tunc tandem respondit: *Loquere Domine, quia audit seruus tuus.* Sic & S. Lucianus presbyter reuelationem sibi factam per Gamalielem Pauli discipulum, non statim acceptauit nec credidit, sed dubius perstitit, donec præmissa oratione visio tertiò sibi manifestaretur. Non ergò in his facilè credendum, nam locum habet illud: *Qui facilè credit, facilè decipitur, & leuis est corde.* Habuerunt ergo sancti Patres semper suspectas huiusmodi visiones. S. Martinus, cùm diabolus sub forma Christi ornamentis aureis præfulgidi appareret, respondit: Christum nunquam vsum aureis ornamentis, & se nolle eum adorare. Alius quidam Pater, cùm se Dæmon in forma Christi offerret, clausis oculis dixit: se nolle Christum videre in hac vita, sed in cœlis. Alius sub simili specie apparenti, obiecit: *Vide ad quẽ mittaris: neq; enim is sum, qui Christũ videre merear. Gerson in tractatu de spiritibus discernendis admonet cum Petro dicendum: Exi à me Domine, quia homo peccator sum.* Quando autem Deus per visiones vult aliquid reuelare, talia dat signa & documenta, quibus cognosci potest veram esse reuelationem: vt patet de reuelatione facta Beatissimæ Virgini, & visione Pastoribus in natiuitate Saluatoris, &

alia, Mariæ Magdalenæ apud monumentum manifeſtata, &c. Idem in exemplo de Samuele allato. Cùm autem in huiuſmodi viſionibus & apparitionibus multi ſæpè decipiãtur, probandæ ſunt ſecundum ſacras literas, doctrinam ſanctorum, & experientiam hominũ diſcretorum. Quare ex hac parte ſæpiſſimè fœminæ decipiuntur à diabolo: cum enim ſint curioſæ & mollis complexionis, facilè recipiunt impreſſiones à ſpiritibus, & multum eis delectantur, ſuam ſanctitatem hinc metientes, & ſic turpiter ſæpè in laqueos perſecutoris incidũt. Statim vt inſolita & ignota viſio apparet, muniendum eſt cor ſigno ſanctiſſimæ crucis, & mens erigenda in Deum, cum inuocatione ſalutaris nominis Iesv, quod Dæmonibus terribile, fidelibus autem fortiſſimum ſcutum eſt contra aëreas poteſtates. *Regulas diſcernendi huiuſmodi viſiones, & ſpiritus qui legere voluerit, videat Gerſonem in d. tractatu, & Bartholomæum Medinam loc. cit. & eundem in 1.2. S. Thom. q. 22. artic. vlt. prope finem.* Quæret hîc quiſpiam, ex qua materia tam breui tempore corpora aſſumunt, & quomodo ad nutũ euaneſcunt? Communis opinio Doctorum docet, quod corpora aſſumant aërea. *S. Thom. 1. par. q. 51. art. 2. ad 3. S. Bonauen. in 2. d. 8. artic. 2. q. 2.* Nam licet aër in ſua raritate manens, nec colorem nec figuram habeat, condenſatus tamen & figurari & colorari poteſt, vt patet in nubibus, & aliquando etiam figuræ & viſiones pugnantium in aëre

Viſiones periculoſæ: ideoque probandæ, & quid ijs occurrentibus faciendum.

Materia corporum à Dæmonibus aſſumptorum.

in aëre conſpiciuntur. Aërea etiam corpora citò diſparent, propter raritatem, maximè ſi virtus agentis & diſpergentis fortis ſit, vt in Dæmonibus. Huiuſmodi tamen corpora à Dæmonibus aſſumpta, nec habent veram formam, aut organizationem, vt phyſici loquuntur, completam, ſed ſolùm effigiem, quę potius artificialis, quàm naturalis eſt. Ex hoc fundamento verum apparet, quod malefici alijq; fatentur, eſſe facilè cognoſcere Diabolum è manibus vel pedibus. Item nõ eſſe difficile, diſcernere ex membris & corporis conſtitutione, quando conſortes criminis ſint in perſona, vel repræſentatione, in curſu & tractatibus.

Vnde Diabolus in aſſumpto corpore cognoſcatur.

Atque vt id quod certiſſimum eſt, latius declarem, ſicut iuxta prouerbium, leonem ex vnguiculis iudicamus: ita Dæmonem quando in humana ſpecie apparet, ex pedibus & inferiori parte diſcernere licet à verò homine. Alexander ab Alexand. libr. 4. genialium dierum, cap. 19. pulchram refert hiſtoriam ad hoc propoſitum. Sed ne cui, inquit, hæc vana, vel ficta ſermonibus videantur, auctor eſt Thomas monachus, homo minimè malus, cuius ego fidem probitatemque pluribus in rebus expertus didici, qui ſeriò mihi retulit, quod cùm in monaſterio & ſacris ædibus, quæ in lucanis montibus ſunt, cum pluribus iurgatus foret, & poſt immodica conuicia & rixas, animo perturbato inde ſe proriperet, cùm

per nemora iter ſolus intenderet: ſpeciem hominis, vultu tetro, nigra barba, promiſſis tunicis, vultu aſpectuque deformi & ſæuo obuiam habuiſſe: quem cum appellaret, quid ille ſolus per deuia errabundus incederet, dixit equum, quo vectabatur, amiſiſſe, atque in proximos campos illũ euaſiſſe credere: Cumque per ſinus inuios equum vnà quæſitum pergerent, ad perfluentem, in cuius aluo gurgites magni & formidabiles redundabant, deueniſſe. Et cùm monachus, vt aquam traijceret, calceos ſibi eximere appararet, illum magnoperè coëgiſſe, & tandem peruiciſſe, vt ſuper ſpatulas ſuas aſcenderet, potiuſq; à ſe, qui corpore maior erat, vectaretur. Qui acquieſcens, cùm ſuper illius ſpatulas, vt ſuccollaretur monachus, aſcenderet, illeque iam aquam ingredi appararet, dum vada exquirit, illius pedes non humana, ſed tetra & deformi ſpecie conſpexit. Quo animaduerſo, horribili terrore percitus, Deum vt ſibi præſtò adeſſet, acclamauit. Mox Dæmonem & diram illam ſpeciem, diuino audito verbo, ſtridore querulo, & vi maxima, quanta dici poteſt, ita è conſpectu abijſſe dicit, vt imminentem quercum ingenti impetu colliſerit, ac perfractis ramis funditus euerterit. Hæc ex Alexandro. **Meiſenbeins Anna** dixit ſuum Amaſium, qui ſe **Fedderhans** nominabat, aſininos pedes habuiſſe. Pari modo quædam N. detenta in cuſtodia Monaſterij S. Matthiæ, ex pago eidem proxi-

proximo confessa est, quod non semper in propria persona vadant ad congregationem, sed si venire non possint, dent consensum, & tunc Amasius eas repræsentet. Ex hac autem differentia hoc cognoscendum. Cùm alium vel aliam repræsentat, in superiori parte similis est homini, quem ex consensu eiusdem repræsentat, in inferiori autem parte pedes habet bouinos, equinos, aut alterius bestiæ. Hæc malefica anno Domini 1589. 14. Iulij incinerata est. Atque vt nemo putet hæc esse à veritate aliena, quæ pluribus confessionibus confirmantur, consideret Dæmonem non sine caussa nominari à Propheta Esai. 34. cap. Onocentaurum, lamiam, & simili modo. Vbi Glossa, Beda, Dionys. Carthus. & alij ad propositum exponunt. Quod Onocentaurus sit animal monstruosum, superius habens effigiem hominis, inferius autem similitudinem asini. Et similiter lamia animal monstruosum, habens in parte superiori speciem mulieris, in parte autem inferiori pedes equinos. Atque etiam ita callidus mille artifex est, quod formam inferiorem cautius abscondat, nisi quis benè aduertat, aut eiusdem artis sit peritus. Aliquando satis longo tempore potest conuersari, ita quod verus homo putetur. Lepidam ad hoc propositum historiam refert Ludouicus Cælius Rhodiginus lectionum antiquarum lib. 16. cap. 5. ratione illius Adagij. Serpentem foues, & te serpens. Quod Pro-

uerbium etiam noſtris maleficis & ſagis accommodari poſſet. Fuit, inquit, Menippus Lycius, annos natus quinque & viginti, ingenio haud inſcito, corpore item multa exercitatione valido, ita vt formoſi athletæ, liberaliſq; ſpeciem præſeferret. Hunc peregrinæ mulierculæ plerique amoribus irretitum putabant. Ea verò, vt tum videbatur, ſpecioſa quidem erat, & permollicula, nec non diuitijs vbertim fulta. Cæterũ ea omnia oſtentationem modò exhibebant, veri ſuberat nihil. In eius verò familiaritatem ad hunc modum inſinuaſſe ferebatur. Pergebat quandoque Menippus Corintho Cenchreas ſolus. Ecce phãtaſma quoddam illi occurrit, quod ſe in mulieris ſpeciem conformauerat. Atq; ex manu apprehendens Menippum, iampridẽ inquit, ſe illius amore teneri implicitam. Eſſe verò ſe genere Phœniſſam, & in ſuburbano iuxta Corinthum habitare, idq; etiam digito monſtrans, vt illuc veniret, hortari cœpit. Quod ſi, inquit, feceris, intentam muſicis inuenies me, & vinum bibes, quale non ſæpè alias, nec te riualis vlla vellicabit ſuſpicio: Pulchra ſiquidem pulchro contenta viuam, & moriar. His blanditijs adoleſcens delinitus, etiamſi Philoſophiæ haud expers, amoribus tamẽ obniti, obluctariq; non valens, veſperi ad mulierem pergit, ac frequenter deinceps, perinde ac ad ſuas delitias: nec dũ enim, cuiuſmodi phantaſma eſſet callebat. Id cùm eſſet intuitus vir

quidam,

quidam, vt ipse interpretor, Magus aut Philosophus, vt tum creditum est, & summæ grauitatis ac prudentiæ, primò statuarij instar Menippum inspectans, hominem expendebat, contemplabaturq́;. Vbi verò rimatus abundè est visus: O formose, inquit, & à formosis expetite mulieribus. Οφιν θάλπεις, καὶ σὲ θφις. Serpentem confoues, & is te. Cùm in eis mirabundum animaduerteret Menippum: hoc proinde inquit, dixi, quoniam mulier est tibi, quæ vxor non est. Sed rogo te, ecquid te ab illa amari putas? Per Iouem, inquit Menippus, & quidẽ eximiè. An igitur, inquit is, eam in matrimoniũ asciscs? Equidem, respondit. Quid enim iucundius, quàm amantem ducere? Quando inquit ille, futuras opinaris nuptias? Citò, ait, vel fortasse cras. Id cùm vir ille inaudisset, obseruans conuiuij tempus cùm iam vocati præsto forent, vbi illuc & ipse perrexit. Vbi nã, inquit, mulier est, cuius causſa conuiuium celebraturi conueniſtis? Tũc Menippus, propè adest, inquit. Tunc is, argentũ hoc & aurum, cæteraq́; domus huius ornamenta, tuáne an mulieris sunt? Mulieris, inquit, ac semila ceram & pilarem omninò vestem ostendens. Tales mei, inquit, cultus sunt. At ille ad eos, qui aderant, conuersus: Tantali, inquit, hortos videtis, qui, sicuti ab Homero proditum est, speciem quidem præferunt aliquam, cùm tamẽ nihil sint. Eiusmodi verò ornatum hunc omnem conspiciatis licet. Neq; enim

materia, quæ videtis, vlla est, sed simulachrum modò est, ac imago. Quod vt verum sciatis, Bella hæc sponsa vna est ex Empusis, quas lamias & Mormolycias plerique existimant. Hæc dictus auctor. Fuit enim bella sponsa Dæmon sub forma humana, quod magus alijs oculatior prospexit, & sic benè lamia appellata, iuxta Esai. cap. 34. citatum.

De locutione Dæmonum cum hominibus maleficis

Dicet iterum aliquis: Quomodo ergo Dæmones loquuntur & conuersantur cum hominibus, si non sunt vera corpora? Respondetur, si propriè loquamur, nō loquuntur, quia vera locutio est operatio corporis actu vitam habentis, & animati anima rationali. Tale autem corpus non est, quod à spiritibus assumitur. Formant autem impropriè locutionem, quatenus producunt sonum in aëre humanis vocibus similem, non secus atq; si quis summo artificio in tuba sonum instar vocis humanæ redderet.

Et in hoc sensu sæpè Dæmones loquuntur etiam in rebus sensu & voce carentibus, vt exemplis etiam ex Ethnicorum scriptis deductis. S. Cyrillus lib. 3. contra Iulian. ostendit: Porphyrius vitam describens Pythagoræ, narrat, cùm Pythagoras multis comitatus flumen Causum transiret, audiētibus cunctis, flumen ei locutum esse, & salutantium more dixisse: Salue Pythagora. Philostratus qui Apollonij nomen, latè scripta eius vita & factis illustrare voluit, lib. 6. cap. 5. narrat, quod cùm Apollonius

nius veniſſet ad Gymnoſophiſtas, principis eorum Theſpeſionis iuſſu, arborem vlmum, propè quam conſederant, humana voce ſalutaſſe Apollonium: & hanc quidem vocem articulatam, tenuem tamẽ ac muliebri ſimilem. Traditum prẽterea eſt, Dodonẽam quercum, per quam olim reddebantur oracula, humanas voces edere ſolitam. Quin etiam Iſigonus Cithienſis in Rhodio inſula dicit, Iouis taurum humani ſermonis expertum non fuiſſe. Dæmon igitur per equum (intelligit enim equum, vt ex præcedẽtibus ſatis conſtat, quem Homerus prodit indita ſibi loquendi facultate, Achilli prædixiſſe mortem) taurum, flumen, & arbores, humanas voces fingere potuit, cur incredibile Iuliano viſum eſt, potuiſſe eum per ſerpentem cum Eua loqui? Sic Cyrill.

Quando in antecedentibus dicitur, non eſſe vera corpora, in quibus ſpiritus apparent, id ſano modo intelligendũ eſt, ne in errorem eorum incidamus, qui dixerunt angelos nunquam aſſumere corpora, vt refert S. Thomas in 1. par. q. 51. art. 2. ſed omnia quæ in ſcripturis diuinis leguntur de apparitionibus, in viſione imaginaria contigiſſe, vel in præſtigijs. Sed hoc repugnat intentioni Scripturæ. Illud enim quod imaginaria viſione videtur, eſt in ſola imaginatione videntis. Vnde non videtur indifferenter ab omnibus, ſicut Angeli apparentes Abrahæ, viſi ſunt ab eo, & tota familia,

& à Loth, & ciuibus Sodomorum. Similiter Angelus, qui apparuit Tobiæ, ab omnibus videbatur. Et malus ſpiritus primis parentibus apparuit in vera forma ſerpentis, & non in imaginatione, aut præſtigijs, vt Doctores atteſtantur. Et Chriſto Domino in Euangelio in forma humana reali, vt euidēter colligitur ex textu & Doctoribus ibidem. Quando ergo dubium incidit, an ſint vera corpora quæ à ſpiritibus aſſumuntur, vt in eis appareant, id ſub diſtinctione intelligendum eſt. Non ſunt vera corpora quantū ad veritatem corporis, quod denotatur, vt humani, vel animalis: ſed ſunt vera & realia quantum ad materiam, ex qua formantur, veram enim & ſolidā habent corporeitatem. Et licet non ſint talia corpora in prædicamento ſubſtantiæ, quatenus ſic efformata, & quaſi artificialia, ſunt tamen verè aërea. Si autē vera eſſent corpora humana, aut beſtialia; vera eſſet caro, vera oſſa membris & neruis diſtincta & coniuncta, quæ nec ita ſtatim fierent, nec ſubitò euaneſcerent, quemadmodum noſtra corpora poſt mortem permanent. Corpora autem ſpirituū ad eorum voluntatem in præiacentem, vt DD. loquuntur, reſoluuntur materiam. Si quis autem obijciat quod legatur in narrationibus patrū. Dæmonem diſceſſiſſe relicto intolerabili fœtore: id quod etiam refertur nonnunquam factum, quando exorcizando eijcitur ab homine obſeſſo; fœtoris autem emiſſio verū corpus ſignificare

Matth. 4.

nificare videtur. Respondetur ad hoc, Dęmonem huiusmodi fœtorem in suo discessu producere in aëre rebus oportunis, & tali effectui necessarijs. Quod si quis iterum obijciat: si verum est corpus à Dæmone assumptum, quomodo non semper ab omnibus videtur? Aliquando in loco torturæ Dæmõ videtur à malefico, aut saga, ita vt ei signum det, ne confiteatur: Aut etiam in itinere concomitetur, & alij assistentes non vident. Respondetur, huiusmodi apparitiones dupliciter fieri possunt: aut solum in imaginatione & visione, vt in Prophetis cõstat, quibus solis visio fiebat. Daniel.10. Vidi aut ego solus visione, aut in corpore assumpto. Quod si spiritus in corpore assumpto appareat, est in eius potestate, vt ab vno, vel pluribus longè vel propè videatur. Quia eandem potestatem, quam animæ beatorũ super corpora propria glorificata habebunt, habent & angeli mali in corpora ab eis assumpta. Anima autẽ beata talem potestatem habet in corpus suum, vt appareat vni vel pluribus, & non ab alijs videatur, vt patet exẽplo Christi, Act. 9. quando Saulo apparebat in via, quem Saulus videbat. Viri autem qui comitabantur, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. Sic respondet Ioseph. Angles in florib. Theolog. qq. in 2. sent. part. 1. q. vnica de Dæmonib. Quomodo angelus vni appareat & non alteri: audiatur ab vno, non ab alio licet astante. Respondet Albert.

bert.in lib.de quatuor coęuis,& ſuper ſententiarum lib. Quod vnus percipit voces angeli apparentis,non alius,ideò eſt, quia locutio illa extat mirabilis. Quemadmodum enim non profertur per materialia organa ſecundum naturam: ita nec circulariter immutat mediũ, ſicut vox naturalis. Huius etiam cauſſa eſt, quia locutio angeli fit conuerſione & ordine ad eum, cui loquitur, idcirco non ſonat, niſi apud illum. Idem de apparitionibus eſt dicendum. Richard.in 2.d.8. magis Philoſophicam reddit rationem. Diabolus poteſt facere, vt res quæ præſens eſt, lateat viſum, operando extra corpus noſtrum. Quia vt aſſerit Damaſcen. lib.2. viſus videt ſecundum lineas rectas, quæ à viſibili procedẽtes, tendunt in conum, atq; conſtituunt angulum in loco iudicij virtutis viſiuæ. Propter quod idem viſibile non videtur per eaſdem lineas à duobus hominibus iuxta ſe poſitis, nec à duobus oculis eiuſdem hominis. Diabolus autẽ poteſt aliquam in medio facere diſpoſitionem, quæ lateat viſum, impedientemque tranſitum linearum à viſibilibus diffuſarum. Cumq; talem facit diſpoſitionem oppoſitam lineis venientibus ad oculum alium, videbit idem homo oculo vno, quod videre non potuerit oculo alio. Simili modo poterit facere, quod id, quod videtur ab homine vno, non videatur ab alio homine aſtante, & item quod duorum viſibilium iuxta ſe poſitorum homo videat vnum,

non

non aliud. Si quis obijciat, quod ſecundum Philoſophum, ſenſus propriorum ſemper eſt, & quod potentia circa proprium obiectum non erret, & quod ſenſibile proprium eſt per ſe notum, ergo viſus non decipitur circa ſuum obiectum. Reſpondetur: hoc verum eſt per ſe, niſi fiat aliqua corruptio circa organum: aut ponatur impedimentum in medio, aut ex parte obiecti, vt contingit in præſtigijs, Dæmonum illuſionibus & apparitionibus.

NVNC PAVLO LATIVS ALIQVA MONENDA, quæ in dubium venire poſſunt circa apparitiones in hac materia.

DVBIVM I.

An animæ defunctorum appareant etiam, & immiſceant ſe operibus magorum aut maleficorum.

DIFFICVLTATEM facere videtur, quia Phytoniſſa animam Samuelis reuocauit. 1. Reg. cap. 27. Ante reſolutionem præcognoſcendum eſt, quod frequenter Dæmones

mones simulant se esse animas mortuorum, ad confirmandum errorem gentilium, qui credebant, quod hominum animæ, qui mortui sunt, Dæmones fiant, vt meminerunt S. Chrysost. hom. 29. in Matth. S. Augustin. lib. 10. de Ciuitate Dei, c. 11. S. Thom. 1. part. q. 117. art. 4. ad 2. Et Iamblichus in lib. de mysterijs, commemorat opinionem Porphyrij, dicentis omnia vaticinia nobis infundi à malis Dæmonibus, quorum natura sit subdola, omniformisq; atq; versatilis, qui Deos & sublimes Dæmones, & animas defunctorũ simulent, vt hac fallacia nobis occurrentes, præsagia præbeant. Fuerunt & alij illius erroris, quòd crederent se artibus magicis & diabolicis posse animas ab inferis, aut aliàs reuocare, vt se præberent oculis humanis videndas, loquerentur, aut futura prædicerent. Cuius rei meminerunt Lactant. lib. 7. diuinarum institut. c. 13. Tertullian. in lib. de anima, & alij. Hinc apud Plutarch. in vita Cimonis, Magus consulitur pro reuocatione animæ defunctæ.

Ferunt, inquit, feminam quandam Byfantiam Cleonicen nomine, clarissimo genere ortam, à Pausania in libidinem accersitam, parentes verò vi pauoreque consternatos, pudicam sibi virginem prostituisse. Hanc Pausaniæ domum nocte obscura ingressam, sumpto ab his, qui thalami foribus præerant, lumine, silentio ad cubile accedentem incautè cespitasse, euersamq; lucernam cum strepitu sopitum iam

iam Pausaniam excitasse. Is hostilibus se insidijs circumuentum arbitratus, stricto gladio insçius in virginẽ ruens, eam confodit. Cleonices deinde manes omnem Pausaniæ quietem adimere atq; turbare, eiusque vmbra frequenter sibi per somnium visa iratè dictitare Heroicum illud. Is iuris te pęna vocat mortalibus horror. His ita gestis cum indignitate sceleris, tum virginis pietate concitati in Pausaniam, socij illum, sollicitante Cimone, Bysantij obsident: eumq; mox vrbe deijciunt. Is tunc inde defugiẽs, virgineis manibus admodum vexatus, in Heracleam ad Necromanticum se oraculum contulit: vbi reuocata Cleonices anima, supplex infestæ virginis iram lenire nitebatur. Quæ in conspectũ adueniens, confestim, inquit, his malum liberatum fore, cùm in Spartana vrbe constiterit. Ea sermonis ambiguitate visa est hominis mortem prædixisse. Multi profectò hanc rerum scriptores historiam tradidêre. Sic Plutarchus, pro resolutione huius dubij sit his præmissis.

Prima Conclusio. *Sine dubio animæ beatorum non se immiscent operibus magorum aut maleficorum.*

QVIA cùm sint in manu Dei, iuxta illud Sapien. cap. 3. Iustorum animæ in manu Dei sunt, nec tanget illos tormentum malitiæ: ad inuocationem & incantationem magorum aut maleficorum non egrediuntur, nec in

nec in minimo ſubſunt imperio Dæmonum, quorum opera Magi vtuntur in ſuis operibus. Egrediuntur tamen animæ beatæ aliquando liberè ex propria voluntate,& particulari permiſſione diuina, ob cauſſas ſalutem humanam promouentes. Exempla refert S. Gregor.lib.4. Dialog. Prædictam Concluſionem docet S.Chryſoſt. loco citato.

Secunda Concluſio. *Animæ in purgatorio commorantes, etiam non egrediuntur, vt ſe immiſceant operibus magorum & maleficorum.*

QVIA non eſt in eorum poteſtate egredi, cùm diuina voluntate & poteſtate ibidem in pœnam ſuorum peccatorum detineantur: Et cùm ſint in charitate, ſuã voluntatem diuino beneplacito conformant, nec tam peruerſis operibus, quæ etiam in vita deteſtatæ ſunt, deſiderant intereſſe. Si tamen quandoque animæ purgatorij permittuntur exire, ex ſpeciali Dei diſpenſatione, id fit aut ad petendum viuorum ſuffragia, aut ad procurandum aliquod humanum bonum.

Tertia Concluſio. *Animæ damnatæ,& in inferno exiſtẽtes,neq; ſe immiſcere operibus magorum & maleficorum poſſunt,neq; hominibus prodeſſe aut obeſſe.*

TALES enim animæ perpetuò carceri ſunt mancipatæ, neq; vlla arte magica euocari

euocari possunt, vt patet ex illo Euangelij de diuite Epulone, qui nõ est permissus redire ad mortales, vt fratres proprios salutis admoneret, ne in locum illum tormentorum venirent: quanto magis potestas denegatur redeundi ad scelera & deceptionem hominum? Hæc Conclusio est S. Chrysost. & S. Thomæ loco citato. Francisci Victoriæ in relect. de arte magica, num. 17. Ioseph Angles in Florib. in 2. in q. de eadem materia art. 2. diffic. 6. Ex dictis elicitur, quod si quando legãtur, aut referantur fuisse apparitiones mortuorum, aut falsæ sint: aut si veræ sint, fiant à Dæmonibus, qui frequenter simulant se animas mortuorum, ad confirmandum errorem gentilium, qui hoc credebant, vt DD. citati attestantur.

Ad illud de Samuele respondet S. Thom. 1. par. q. 83. art. 8. ad 2. & 2. 2. q. 95. art. 4. ad 2. iuxta sententiam Augustini lib. 2. ad Simplician. q. 3. quod non est absurdum credere, aliqua dispensatione permissum fuisse, vt non dominante arte magica, vel potentia, sed dispensatione occulta, quæ Pythonissam & Saulem latebat, se ostenderet spiritus iusti aspectibus regis, diuina eum sententia percussurus: vel non spiritus Samuelis à requie sua excitatus est, sed aliquod phantasma, & illusio imaginaria Diaboli machinationibus facta: quam scriptura Samuelem vocat, sicut solent imagines rerum suarum nominibus appellari. August. lib. de cura pro mortuis agenda. c. 15. & in lib. 8. qq. ad

Dulcitium vtrunque quoq; ſenſum lectioni conformem probat, ſicut etiam ad Simplicia. At in lib. qq. veteris & noui teſtamenti. q. 27. videtur ſenſum c. Nec mirum. 26. q. 5. apprehendere. Tertull. in lib. de anima, & Cyrill. de adorat. ſpirituum. Guilhel. Pariſ. in 1. part. 2. principal. de vniuerſo cap. 80. in fine. & Turrecr. in d. c. Nec mirum. putant fuiſſe phantaſma, ſecundum poſteriorem ſenſum. Sotus lib. 8. de iuſtitia & iure. q. 3. art. 2. Alphonſ. Caſtren. lib. 1. de iuſta hæreticorum punitione cap. 14. & alij alibi vtrumque ſenſum etiam amplectuntur cum S. Thom. & Auguſtin. locis cit. Hoc tamen annotauerim cum Alphonſo, quod ſi quis eum ſenſum amplecti velit, ita vt intelligatur anima Samuelis ex Dei permiſſione reuocata, cauere debet, ne credat, aut ſuſpicetur animam illam proprio corpori, aut alteri reſtitutam, vt eam informauerit, ſicut antea, ita vt verus homo fuerit compoſitus ex ſua materia & forma informante. Talem enim coniunctionem non poteſt dæmon efficere ex viribus ſuis etiam Deo permittente. Fuit ergo talis forma non vnita per informationem, ſed ſolum aſſiſtens, vt motrix illius. Niſi velimus dicere, talem animæ cum corpore vnionem factam ab eo, qui quatriduanum Lazarum reſuſcitauit à mortuis.

DVBIVM

DVBIVM II.

Quid iudicandum de apparitionibus nocturnis, tumultibus aut ſpectris moleſtantibus certas ædes, aut loca? An huiuſmodi vexationes referendæ in Dæmones, aut magos & maleficos?

QVANTVM ad talium rerum veritatem, quod aliquando contingant, nemo ſanæ mentis dubitare poteſt, niſi velit ſenſus & Doctiſſimorum virorum auctoritatem contemnere, vt ex ſequentibus clarum euadet.

Prima Concluſio. *Certiſſimum eſt, huiuſmodi illuſiones, & nocturnas in domibus vexationes non fieri à bonis ſpiritibus, quos nos angelos vocamus.*

QVONIAM hi ſunt deputati in hominum ſalutem & cuſtodiam, & non ad illuſionem & deceptionem: & indignum eſt beatis ſpiritibus, tam vilibus & nugatorijs operibus vacare.

Secunda Concluſio. *Ab animabus purgatorij & damnatis non fiunt huiuſmodi deluſiones & vexationes.*

QVIA, vt ex dictis manifeſtum eſt, non poſſunt exire, niſi ex ſpeciali Dei permiſſione, & ad aliquem finem bonum.

Tertia Concluſio. *Huiuſmodi illuſiones & nocturni tumultus quandoq; poſſunt fieri magorum, aut maleficorum opera.*

Probatvr ex illa regula Theologorum. Quæcunq; poſſunt Dæmones, poſſunt etiam magi & malefici eorum opera. At Dæmones poſſe huiuſmodi tumultus excitare, nemo dubitat, & infra latius patebit. Ad idem facit quod refertur in collationibus Patrum, collat. 8. c. 18. ex mente duorum Philoſophorum, qui magicis artibus inertiam, fortitudinem & ſæuam nequitiã Dæmonum frequenter experti erant. Hi deſpicientes B. Anthoniũ velut Chriſtianum hominem, & imperitum ſine literis, volentes eũ de cella, cùm amplius non poſſent, magicis artibus, & circumuẽtione Dæmonum perturbare, ſpiritus ei nequiſſimos immiſerunt ad impugnationem. Cumque illo nunc quidem imprimente pectori ſuo, frontiq; ſignaculum crucis: nunc verò ad orationem ſimpliciter incubante, ne approximare quidẽ diriſſimi Dæmones eidem prorſus auderent: atq; ad illos, qui eos direxerant, abſq; vllo reuerterentur effectu: & alios in nequitia vehementiores, rurſus immitterent: itidemq; ipſis incaſſum ſuas expendentibus vires, atq; inaniter redeuntibus: potentiores nihilominus aduerſus militem Chriſti victorem iterum deſtinati, nihil penitus præualerent:

rent: eò profecerunt tales tantæq; eorum insidiæ tota arte magica quæsitæ, vt per hæc euidentissimè comprobarent, magnam professioni Christianorum inesse virtutem. Vnde non est dubitandum, quandoque ope magorum posse fieri perturbationes & tumultus nocturnos, quando Deo disponente non amplius possunt hominibus nocere.

Quarta Conclusio. *Talia spectra, illusiones, tumultus & perturbationes nocturna vt plurimum fiunt à Dæmonibus.*

Conclusio constabit ex dicendis.

Quinta Conclusio. *Hæc spectra, illusiones, & nocturni tumultus in certis quibusdam locis contingunt, & non in aliis, & ita plerunque loca & non personas sequuntur.*

HANC Conclusionem tradit Didacus Couarr. clarissimus Iurisconsultus lib. 4. variarum resolutionum c. 6. Probatur Conclusio. D. Gregor. lib. 3. Dialogorum cap. 4. refert, quod cùm Datius Mediolanensis Episcopus caussa fidei exactus ad Constantinopolitanam vrbem pergeret, Corinthum deuenit. Qui dum largam domum ad hospitandum quæreret, & vix inueniret, aspexit eminus domum congruentis magnitudinis, eamq; sibi præparari ad habitandum iussit. Et cùm incolæ loci dicerent, eum in ea habitare non posse,

quia iam multis annis eam Diabolus inhabitaret,& ideò eam vacuam remansisse: Episcopus Datius respondit. Ideò hospitari in domo eadem debemus,si hanc spiritus malignus inuasit, & ab ea hominum habitationē repulit. Eam sibi parari præcepit, securusq; antiqui hostis certamina toleraturus intrauit. Itaque intempestæ noctis silentio, viro Dei quiescente, hostis immensis vocibus, magnisque clamoribus cœpit imitari rugitus leonum, balatus pecorum, sibilos serpentum, porcorum stridores. Tunc Datius bestiarum vocibus excitatus,contra hostem magnis cepit vocibus clamare,dicens:Bene tibi contingit miser:Tu ille es,qui dixisti: Ponam sedem meam ad Aquilonem: & ero similis altissimo: Ecce per superbiam tuam porcis, & soricibus similis factus es, & qui imitari Deum indignè voluisti: Ecce vt dignus es, bestias imitaris. Ad quam eius vocem deiectionē suam malignus spiritus erubuit, & eandem domum ad exhibenda monstra, quæ consueuerat, vlterius nō intrauit. Et postmodum domus fidelium habitaculum facta est, quia dum eam vnus veraciter fidelis ingressus est, ab ea protinus mendax spiritus atq; infidelis abscessit. Haud dissimile exemplum narrat Alexander ab Alexandro Iurisconsultus Neapolitanus lib. 5. genial.dier. cap 23. Nota & vulgata res est, ait, ædes quasdam Romæ, quas ego incolui, euidentissimis ostentis ita infames vt nemo illas incole-

incolere ausus fuerit, quin assiduis vmbrarum illusionibus, & tetris imaginibus, noctibus ferè singulis inquietentur, in quibus præter nocturnos tumultus, quos medio ferè noctis silentio audiebamus, & horrendos fremitus cũ eiulatu, striduloq; vocis sono, quibus lachrymari, & tremere videbatur, speciem hominis squalida facie, vultu minaci, nigro corpore, & aspectu formidabili, nomen suum exprimentem, & opem implorantem cernebamus. Sed ne quis hoc fabulosum, aut commentitium putet, auctor est NICOLAVS TVBA, vir multæ & expertæ fidei, qui cùm rei explorandæ gratia, cum nonnullis doctis iuuenibus, prima facie ad nos aduentassent, cupido incessit animo, hæc quæ à me promebantur, vero testimonio experiri, & an vera essent, intueri. Et ne quid inexpertum relinquerent, noctem peruigilem egêre mecum, vt rem notam exploratamq; haberent, neq; eos opinio fefellit. Nam cùm incensis luminibus peruigiles starent, haud procul hæc species dira, terribiliq́ue facie & vultu tetro repræsentata est, quam ipsi tumultuari, & diris nos vocibus agitare videbant. Cumq́ue omnia clamore & tumultu streperent, post multa oculorum ludibria tantum formidinis pauoriſq́ue intulit, vt territi & trepidi vix mente incolumi satis constarent, & cùm totæ ædes gemitu funesto miscerentur, singuliſq́ue cubiculis pestis illa importuna obseruaretur, dum propius accede-

remus, illam retrocedere, & querula voce lumen effugere cernebamus. Demũ cùm multũ diuq́; tumultuata fuiſſet, haud multò poſt, vbi multum noctis proceſſit, viſio illa omnis dilapſa eſt. Sed præ cæteris, quæ ibi expertus ſum, non omittam miraculum ingens, quod mihi planè vigilanti maiore aliquanto trepidatione haud multò poſt obuenit. Nam cùm tenebris obortis, cubiculi fores obſeraſſem firma ſera, iaceremq́ue in lectulo nulla adhuc quiete compoſita, lumine accenſo, horribilem illam ſpeciem foris iam tumultuari, & cubiculi fores manibus pulſare ſentiebam. Nec multò poſt ſimulachrum illud opertis addictiſq́; foribus, per commiſſuras & rimas in cubiculum ſe intromiſit: quod ſub lectulo meo iacens, cùm Marcus alumnus & cliens meus, vtpote qui è conſpectu cubabat, tetra & dira facie aſpiceret, pauore ſubitò conſternatus, luctu & gemitu omnia opplebat, ipſamq́; intromiſſam non ſine formidine clamabat: Id quod mihi cum clauſum cubiculi oſtiũ aſpicerem, vix credibile videretur: interim dirum illud ſimulachrum, quod ſub lectulo iacebat meo, manum & brachium portendere, lumenq́ue quod iuxtà erat, extinguere vidimus: Quo extincto, libellos & quicquid rerum erat, querula voce miſerè, ac omnia euertere non deſtitit. Mox cùm ad tumultum excitiſocij, eo ſe contuliſſent, lumenq́ue intromiſſuri obſeruarentur veſtibulo, interim ipſam, oper-

opertum cubiculi oſtium manu aperire,& foras effugere vidimus. Erat enim ipſius ſpecies, vt planè perſpeximus, ſimulachro hominis nigerrimo non abſimilis. Illud vtiq; mirum fuerit,dignumque memoratu, figuram illam, dum nobiſcum ſic luctaretur, cùm fores cubiculi reſeraſſet,ab his, qui lumen intromisêre,minimè conſpectam: ſed cùm primùm cubiculi fores exiuit,elapſam ex oculis, ilicò diſceſſiſſe,& in auras euanuiſſe. Plinius lib. 7. Epiſt. Epiſtola ad Suram, recenſet Athenis domum fuiſſe ſpacioſam, peſtilentem tamen, & infamem, quod nocte ſonus ferri, ſtrepitus vinculorum longius primò, deinde proximè reddebantur, mox apparebat idolon, ſenex facie, & ſqualore confectus, prolixa barba, horrẽti capillo,qui cruribus compedes,manibus catenas gerebat, quatiebatq;. Deinde ob terrorem ſpectri illius domus ab hominibus relicta fuit. Proſcripta tamen extitit publicè, ſi quis emere aut conducere vellet. Athenodorus Philoſophus quidem, cui vitia domus comperta erant,eam conduxit.Cumq; noctis ſilentio animo ad ſcribendum intento, imaginem illam vidiſſet, minimè territus fuit, imò eã vocauit, & ſecutus eſt, donec in aream domus dilapſa, comitem deſeruit. Philoſophus ſignum loco poſuit, & poſtero die magiſtratum adijt, defoſſoq; eius mandato loco inuenta ſunt oſſa implicita & inſerta catenis, quæ corpus æuo terraq; putrefactum nuda &

exesa reliquerat vinculis, quibus ossibus collectis & publicè sepultis, domus postea ritè conditis manibus, spectris & terroribus liberata extitit. Sic etiam historijs proditum est, Tamesam Locrensium Italiæ vrbem à genio quodam mirificè perturbatam, ita vt ciues, quo eam pestem effugerent, sæpè patriam relinquere cogitauerint, donec responso Apollinis accepto, placare Dæmonem iussi sunt vnius virginis oblatione, quam in templo genio illi dicato deuouebant. Tandem Euthymi cuiusdam fortitudine & magnanimitate genius deuictus vrbem reliquit. Hinc natum prouerbium vt dicerent: Cauendum ne Temesius genius immineret. Meminêre huius rei Ælianus lib. 8. de varia historia, & Strabo lib. 6. & alij, quos refert Couarru. loco citato. Simile adfert D. August. lib. 22. de Ciuit. Dei, cap. 8. de quo infra. Sed & ipse noui domum Confluentiæ, in cuius superiori parte spiritus modicas motiones exercet, nõ secus ac si frumenta mensuraret, ea modio imponeret, & effunderet, vt ante decem annos ipse audiui. Tanta autem erat motio, vt circa mediũ primæ in nocte è somno excitarer, & nescirem quid rei esset, imò iam diem aduentasse existimabam, & homines tumultum mensurando frumenta excitare. Vigilans verò & illusioni attendens, primã horam audiebam, nec tum cessabat spiritus, & sic cepi rem habere suspectam. Manè familiam domus interrogaui: dixerunt

xerunt spectrum consueuisse sic facere, nihil etiam plus mali machinari. Imò frumenta & omnia in suo loco semper manere. Sed & aliam noui, vbi nocte solet dormientes quandoq; inquietare, & si quasi insequi velint spectrum, retrocedit, vt de suo etiam refert suprà Alex. & si lumen adferatur, fugit. Occasione spectrorum apud Iurisperitos difficultas mouetur, An liceat conductoribus à conductis ædibus migrare, ex eo quod huiusmodi spectris & tumultibus inquietentur, ita vt non teneantur soluere mercedem ab eo tempore, quo domum inhabitârunt. Et concludunt licitum esse, & pro hac parte semel atq; iterum iudicatum fuisse in regio prætorio Granatensi Didacus Couarr. loco citato attestatur.

Sexta Conclusio. *Quare huiusmodi perturbationes fiant in his locis, & non in illis, ratio certa non semper reddi potest.*

COVARR. loco citato. Quia cùm Dæmones nihil operari possint sine permissione particulari Dei, cuius iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla, vt dicit S. Augustin. lib. 18. de Ciuit. Dei. Aliquando huiusmodi Dęmones mittuntur in pœnam peccatorum, aliquando ad exercitium: Aliquando ob causam aliquam occultam, quam nimis anxiè inquirere non debemus.

Septima Conclusio. *Aliquando huiusmo-*

iuſmodi ſpiritus & ſpectra tantum illuſiones & ioculationes exercent ſine vllo damno, aut ſaltem magno.

Conclvsio probatur ex collatione 7. cap. 32. vbi diuerſa ſtudia Dæmonum explicantur, & dicuntur nonnulli ioculatores, qui certa quæq; loca iugiter obſident, neq; tormentis eorum, quos prætereuntes potuerint decipere, delectentur: ſed deriſu tantummodo & illuſione contenti, fatigare eos potius ſtudeant, quàm eis nocere. Guilhelm. Pariſienſis in 2. part. 2. partis principalis de vniuerſo, c. 8. teſtatur ſe vidiſſe ioculatorem, cum quo lũdebat quidam ex huiuſmodi ſpiritibus. Permittebat enim eum intrare lectum, non patiebatur eum quieſcere, aut dormire: aut enim tumultu, quem lapidibus ad parietes aliſis, aut vaſorum colliſione inuicem concitabat, quietem huiuſmodi, aut ſomnium impediebat: aut rapto coopertorio, & in linteis ipſum in lecto vexabat: aut extracta vehementer culcitra, de lecto eum detrudebat: & in mediam domum proijciebat, læſionem verò nullam aliam ei inferebat. Præterea dicit ad ſe adductam mulierẽ, quam ſpiritus paruis lapidibus petierat, læſiones modicas ei inferendo. His addi poteſt, quod Michael Pſellus in lib. de Dæmonibus refert, proprium eſſe Dæmonum ſubterraneorum lapides in occurrentes iacere, ſed ictibus irritis.

Octaua

Octaua Concluſio. *Quidam ſunt ſpiritus; qui maiorem moleſtiam Deo permittente hominibus inferunt, grauiter quando q̃ lædunt lapides proÿciendo, aut percutiendo, aut aliqua frangendo.*

CONSTAT Matth. 8. In regione Geraſenorum occurrerunt Chriſto Domino duo habentes Dæmonia, de monumentis exeuntes, ſeui nimis, ita vt nemo poſſet tranſire per viam. Sic ſpiritus malignus concutiebat quatuor angulos domus Iob. Et in collatione dicta multa ad idem probandum adferuntur. Sic Abdias Babyloniæ Epiſcopus lib. 3. hiſtoriæ Apoſtolicæ ſcribit, in Nicæa ciuitate, ſeptem Dæmonia inter ſepulchra delituiſſe, quæ prætereuntes lapidibus impeterent & interficerent, quæ eò adueniens D. Andreas, à populo rogatus, præcepit in loca arida & infructuoſa abire, neúc vlli nocerent.

DVBIVM III.

Quomodo Dæmones, cùm nec manus, nec apta inſtrumenta habeāt, ianuas aperiant, clauſtra reſerent, lapides proÿciant, & corpora moueant?

CERTVM eſt ex ſacris literis, hiſtorijs & experientia talia fieri: ſed nunc eſt videndum de modo. Tractant hoc Theologi S. Thomas

Thomas quodlibeto 6.art.2. Ioan. Capreolus in 2.d.7.q.2. Durand.ead. dist. q.5. Guilhelm. Parisiens. 1. part. secundæ principalis cap. 125. de vniuerso & alij alibi.

Duæ in hac re sunt sententiæ. Prima est Aureoli & aliorum apud Capreolum, ponentium in angelis, aut Dæmonibus præter intellectum, & voluntatem, quandam potentiam motiuam distinctam, quæ dicitur executiua imperij volũtatis, quæ exequitur motũ, quem voluntas imperat. Secunda sententia communior S. Thom. Capreoli & aliorum est, quod angelus moueat per imperiũ voluntatis. Quia omne agens operatur per aliquam potentiam. Cùm autem in angelo non sit alia potentia, præter intellectum & voluntatem, oportet vt per vnam istarum operetur. Sed non operatur per intellectum, cùm hæc potentia non sit operatiua, sed cognitiua. Neq; etiam Deus ad extra, vt Theologi loquuntur, executiuè sciendo operatur, sed volendo: iuxta illud Psalm. 113. Omnia quæcunque voluit fecit. Ergo sequitur, quod per voluntatem operatur angelus. Quamuis autem nõ sit alia potentia præter voluntatem, quæ mouendi vim habeat, non tamẽ omnia corpora mobilia ita spiritualis substantiæ voluntati plenè subijciuntur, vt moueantur quando & quomodo libuerit. Hoc enim diuinæ & omnipotenti voluntati competit, quæ nullis terminis concluditur, cùm infinita sit, & sicuti vbique est, ita

vbiq;

vbiq; operatur pro suo beneplacito. Spiritualis autē creaturæ essentia finita est, & ita etiam eius potētia motiua limitata est, nec se extendit ad omnia corpora mobilia, sed tantū in distantia suæ virtuti proportionata. Requiritur enim coniunctio, vel vt aliqui dicunt, simultas mouentis & mobilis, & quędam quasi assistentia operantis ad operatum, sicut nautæ ad nauem. S. Tho. in q. de potentia Dei, q. 6. art. 3. sic allegante Capreolo, asserit sententiam fidei esse, quòd substantiæ separatæ moueāt suo imperio localiter non solū cœlestia, sed etiam alia corpora, Deo ordinante & permittente. Quod si quis obijciat articulum Parisiensem, qui dicit, quod Angelus moueat corpora per intellectum & voluntatem solum; error. Respondet Durandus, quod non est contra articulum. Quia licet Angelus non habeat aliam potentiam motiuam nisi voluntatem, non tamen subijcitur voluntati suæ ad actum mouendi, quicquid ei subijcitur, quoad actum volendi: vnde non potest mouere quascunq; res, nec qualitercunq; vellet, sed determinato modo, secundum gradum & proportionem naturæ, & sic in spirituali creatura quamuis voluntas non distinguatur realiter à potentia motiua, ad plura tamen se extendit volendo quàm mouendo. Quia actio voluntatis limitatur secundum modum essentiæ determinatum. Est ergo intentio dicti articuli Parisiensis, quod voluntas angelica non sit efficax

ficax ad mouendum, quicquid potest, velle mouere, & qualitercunq; vellet mouere, vel in quacunque distantia, sed requiritur proportio debita inter agens & patiens. Quare rectè Guilhelm. Parisiensis loc. citat. ait. Nec intendo per hoc sic omnia plenè subdita, vt quantūlibet magna corpora mouere possint, in quamcunque partem voluerint, & quantumcunque voluerint: quando potius verisimile est, limitatam esse ac determinatam, vel à natura, vel ab ipso creatore virtutem earum in ista parte. Nondum enim peruenit ad me, aliquam ex huiusmodi substantijs totam terræ molē, motu, qui terræ motus dicitur, concussisse, neq; totum mare: licet particulares huiusmodi commotiones eas fecisse manifestum sit, ex narrationibus certissimis quæ de miraculis Christianorum, apud eos inueniuntur. Ex libris etiam historicis & magicis multa huiusmodi colligi possint, & saxa enim ingentia, & mōtes eos prorupisse, tempestates concitasse, naueſq; submersisse, narrationum huiusmodi scriptores scripserunt de huiusmodi substantijs. In corpora verò cœlestia nullam habere potestatem videntur, neq; aliud apud me huiusmodi auditum est, quod in ea fuerint operatæ. Hæc ille. Non tamen mihi probatur, quod dictus Guilhelmus sentit de angelo bo-
Dan. 14. no, qui prophetam Abacuc arreptum in vertice capitis, in Babylonem portauit, quando existimat quod præter virtutem motiuam angelicam

gelicam adfuerit noua virtus ſuperaddita creatoris, cuius iuſſu hoc factum narratur. Non enim putat, quod capilli capitis tantam vim naturaliter habuerint, vt pondus corporis Prophetæ ferre potuerint, neque etiam ipſi capilli adeò tenaciter adhærebant capiti ipſius, vt tanto tactu & pondere non auulſi eſſent ab ipſo. Hæ rationes mouent Guilhelmum ad dicendum virtutē ſuperadditam ibi fuiſſe. Sed nulla propter dicta eſt neceſſitas ponendi iſtam virtutem, cùm virtus naturalis angelica à creatore indita, ſufficiens fuerit ad portandū Prophetam, & huic doctrinæ concordat textus Scripturæ, cùm dicit, & apprehendit eum angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis ſui, poſuitque eum in Babylonem ſuper lacum in impetu ſpiritus ſui: ergò non in virtute de nouo addita. Ad motiua. Iuſſio Dei nullam vim de nouo impreſſit, aut angelo, aut capillis Abacuc, ſed tantum diuinam voluntatem ſignificauit. Etſi angelus apprehēderit capillis, pondus tamen corporis non ita depreſſit, vt vim capillis, aut dolorem capiti inferret. Quia licet ad oculum appprehenſio fuerit tantùm capillorum, virtus tamen motiua ſe extendit ad totum corpus. His conſentit Dionyſ. Carthuſ. in c. 14. Daniel. Angelus, inquit, in aſſumpto corpore, ſe oſtendens ſimilitudine manus, apprehendit Prophetam in vertice capitis, & ſolos capillos, vel vnum duntaxat crinem capi-

tis eius tenuit manu, ad insinuandum, quàm facilè eum ferre potuerit. Virtus autem angelica non tetigit pilos duntaxat, sed totum Abacuc corpus, mouens illud facillimè, cùm & angelici spiritus cœlestia moueant corpora rapidissimo motu: quorum comparatione tota terra est tanquam punctũ. Itaq; apprænhensio Abacuc per capillum, ille capillus non tulit corporis grauitatem, sed virtus angelica fluxit in illud, & tulit (Impetu spiritus sui) id est, celerrima actione suæ spiritualis potentiæ.

Ex huius dubij resolutione collige modum, quo Simon Magus efficiebat, vt statuæ mouerentur, fores vectibus & clausstris probè communitæ & occlusæ ad ipsius dictum aperirentur, vincula ferrea disrumperentur. Auctore Nicephoro lib. 2. historiæ Eccles. c. 27. Hosce enim effectus sine dubio non Simon efficiebat, sed Dæmones ad eius voluntatem ex pacto inuisibiliter operabantur per applicationem voluntatis & virtutis propriæ.

Nona Conclusio. *Secundum prædicta iudicium sumendum de spiritibus, nocte, per modum exercitus & bellantium apparentibus, & exercentibus hastiludia, vt vocant.*

AD huius conclusionis comprobationem facit, quod in sacris literis legitur etiam bonos angelos apparuisse in specie exercitus & pugnantium. 4. Reg. cap. 6. Cùm minister

nister Eliſei vidiſſet exercitum in circuitu ciuitatis, & equos & currus aduerſariorũ, nunciauit Eliſeo dicens. Heu heu Domine mi, quid faciemus. At ille reſpondit: Noli timere: plures enim nobiſcum ſunt, quàm cum illis, Cumq; oraſſet Eliſeus, ait: Domine, Aperi oculos huius, vt videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit, & ecce mõs plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Eliſei. Ioſue 5. Ioſue vidit virum ſtantem contra ſe euaginatum tenentem gladium, perrexitq; ad eum, & ait: noſter es, an aduerſariorum? Qui reſpondit. Nequaquam, ſed ſum princeps exercitus Domini, & nunc venio. Vir tenens euaginatum gladium, erat Angelus Domini. Hoc ergo modo cùm boni angeli ad bonum finem quandoque apparuerint, non eſt negandum malos etiam quandoque Deo permittente ſub tali forma poſſe apparere ad malum finem, quem ſemper intendunt. Aduertendum tamen, quod quando arte magica inſtructi faciunt apparere numerum militum, vt quandoque narratum eſt, aut ſunt præſtigiæ, aut Dæmones ſub forma militum euocati ex pacto, quod Magus habet cum ſuperiori Dæmone, cuius imperio alij ſubſunt. Nec etiam tales equites aut milites tam damnabili arte in campum ducti vulnerant, aut vulnerantur. Quia ſi nocere poſſent, vt Guilhelmus Pariſienſis in parte vltima de vniuerſo, cap. 22. ait, nulla turris, nulla muni-

tio posset homines tueri ab huiusmodi hostibus, cùm nec muro, nec valle quantumcunq; forti arctari & prohiberi possint, saltem aliqua hora, qua homines dormierint, aliquos iugulassent.

DVBIVM TERTIVM principale.

Quid remedij esse potest, quando aliquis locus ita molestatur, aut vexatur à spiritibus, an aliqua potestate valeant pelli?

PRÆMISSO eo, quod certissimum est: dæmonem nihil posse sine permissione Dei, in cuius potestate est eum soluere, & ligare, præsens dubium per conclusiones plenius resoluendum erit.

Prima Conclusio. *Quæ remedia valent ad expulsionem Dæmonis à corporibus obsessis, ea etiam prosunt ad expellendum à loco,* Quia par est ratio.

Secunda Conclusio. *Oratio, ieiunium, Eleemosyna, & alia pœnitentiæ opera valent ad expellendas huiusmodi molestationes.*

CONSTAT Matth. 17. & Marc. 9. Hoc genus non ejicitur, nisi per orationem & ieiunium, & cap. Si per sortiarias. 33. q. 1.

Tertia

Tertia Concluſio. *Sacrificio Corporis Chriſti, quod Eccleſia Catholica ab initio vſque in præſens tempus, Miſſam vocauit, huiuſmodi vexationes quando q. pelluntur.*

EST S. Auguſtini lib. 22. de Ciuit. Dei. c. 8. Vir tribunitius Heſperius, qui apud nos eſt, inquit, habet in territorio Fuſſalenſi fundum Cupedi appellatum, vbi cum afflictione animalium & ſeruorum ſuorum, domum ſuam ſpirituum malignorum vim noxiam perpeti comperiſſet, rogauit noſtros, me abſente preſbyteros, vt aliquis eorum illò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibi ſacrificium Chriſti, orans quantum potuit, vt ceſſaret illa vexatio. Deoque protinus miſerante, ceſſauit. Idem conuincit ratio. Non eſt enim conuentio lucis ad tenebras, ſecundum Pauli ſententiam. At in ſacrificio miſſæ introducitur lux vera: pellit ergo principem tenebrarum. Cùm enim for- *Luc. 11.*
tior ille ſuperueniens vicerit eum, vniuerſa eius arma auferet, in quibus confidebat. Ad idem confirmandum facit conſuetudo Eccleſiæ, cuius meminit S. Chryſoſt. hom. 3. de incomprehenſibili Dei natura contra Anomæos, quod agitati Dęmonijs tempore Miſſæ adducantur, & hom. 4. ibidem eiuſdem conſuetudinis meminit. Quare eadem conſuetudo adhuc hodie magna cum laude & fructu

ſeruatur apud S. Hubertum in Ardenna, qui locus omnibus Dæmonibus terribilis eſt, cùm plurimi ibidem expellantur. Tempore ſacri, Energumeni ad Eccleſiam deferuntur, & ibidem relinquuntur, donec ſacrificium abſoluatur.

Quarta Concluſio. *Reliquiæ ſanctæ poſitæ in loco, aliquando etiam pellunt tales vexationes & perturbationes.*

Avgvstinvs loc.cit. Quare ſubiungit, dicendo. Acceperat autem ab amico ſuo terram ſanctam de Hieroſolymis allatam, vbi ſepultus eſt Chriſtus, die tertio reſurrexit, eamque ſuſpenderat in cubiculo ſuo, ne quid mali etiam ipſe pateretur. At vbi domus eius ab illa infeſtatione purgata eſt, quid de terra illa fieret, cogitabat: quã diutius in cubiculo ſuo reuerentiæ cauſſa habere nolebat: Fortè accidit, vt ego & collega tunc meus Epiſcopus Synicenſis Eccleſiæ, Maximinus, in proximo eſſemus, vt veniremus rogauit, & venimus. Cumque nobis omnia retuliſſet, etiam hoc petiuit, vt infoderetur alicubi, atque ibi orationum locus fieret, vbi etiam poſſent Chriſtiani, ad celebranda, quæ Dei ſunt, congregari. Hæc Auguſtin. & Act. 19. ſudaria & ſemicinctia Pauli poſita ſuper languidos, ſpiritus nequam pellebant. S. Chryſoſtom. in lib. contra gentiles de vita S. Babylæ martyris & Antiocheni Epiſcopi poſt multa, ait. Ea eſt enim

enim ſanctorum poteſtas, vt illorum ſuperſtitum dæmones, ne vmbras quidem, aut veſtes ferre poſſint, vita autem functorum loculos quidem reformidant. Ad idem propoſitum adfert alia hom. 66. ad populum Antiochenum. & in ſerm. in adorationem venerabilium catenarum & gladij S. Apoſtolorum principis, Petri, & in ſerm. de virtutibus & vitijs. Hieronym. contra Vigilantium ſacrarum reliquiarum hoſtem. Gregor. Nazianze. orat. in laudem S. Cypriani martyris. Huc referri poteſt, quod hiſtoriarum ſcriptores tradunt, quod cùm Iulianus apud Pythium Daphnæum reſponſa peteret de Parthici belli victoria, Dæmon reſponſa dare nequibat. Sacerdotes Dæmonis ſilentij cauſſam reddunt: Babylæ martyris ſepulchrum propè aſſiſtere: & ideò reſponſa non reddi. Sic Iulianus iuſſit corpus transferri. Huius hiſtoriæ meminerunt, Euſebius lib. 10. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 35. Tripartita lib. 6. cap. 31. Theodor. lib. 3. cap. 11.

Simeon Metaphraſtes apud Surium tom. 2. in vita S. Theodori Archimandritæ meminit hunc ſanctum ad inſtantiam Theodori ducis regij, cuius ædes maximè ab immundis ſpiritibus vexabantur, ita vt cùm domeſtici prandèrent, aut cœnarent, lapides ſuper menſam iacerentur, tantaq; moleſtia Dæmonum ſub murium & ſerpentium forma domus afficiebatur, vt præ formidine in eã ingredi non

auderet, in hunc modum ab illa perturbatione, & diabolica vexatione liberasse. Domum seruus Dei ingressus, totam noctem psallendo & Deum obsecrando traduxit: & aqua, cui benedixerat, totam domum aspergens, eam à Dæmonum tentatione liberauit.

Quinta Conclusio. *Exorcismis siue exorcizatione Dæmones etiam effugantur, & expelluntur.*

EXORCIZARE autem nihil aliud est, secundum Augustin. lib. 1. de vita beata, quam per diuinam virtutem immundum spiritum adiurando expellere. Probatur Conclusio Luc. 10. discipuli septuaginta duo à prędicatione reuersi, cum gaudio Saluatori dixerunt, Domine, etiam Dæmonia subijciuntur nobis, & hoc etiam Christus Marc. vlt. promisit futurum. In nomine meo Dæmonia eijcient. Luc. 11. Si ego in digito Dei eijcio Dæmonia: filij vestri, in quo eijciunt? & Actor. 19. Idem determinatur in cap. Si per sortiarias. 33. q. 1. August. lib. 10. de Ciuit. c. 22. statim à principio. Vera pietate homines Dei, aëream potestatem inimicam contrariamque pietati exorcizando eijciunt, non placando, omnes tentationes aduersitatesq; eius vincunt, non orando ipsam, sed suum Deum aduersus ipsam. Non enim aliquem vincit, aut subiugat, nisi societate peccati. In eius ergo nomine vincitur, qui hominem assumpsit, egitq; sine peccato,

peccato, vt in ipso sacerdote & sacrificio fieret remissio peccatorum, id est, per mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Iesum. Atque hoc est quod in Euangelio dictum, in nomine meo Dæmonia eijcient. Sic legitur Ioannem Euangelistam Dæmonem à Dianæ templo, qui iam ducentis & quadraginta nouem annis ibi habitauerat, propulsasse, his verbis. Interdico tibi in nomine Iesu Christi Nazareni, ne vltrà hîc habites: & confestim reliquit locum. Lactantius lib. 2. de erroris origine, cap. 16. exorcismi & adiurationis in nomine Dei vim in expellendis dæmonibus fatetur. De exorcismo autem qui Baptismo præmittitur, scribunt sancti Patres, August. lib. 2. de nupt. & concupisc. cap. 18. & 29. & lib. 4. de Symbolo ad catechumenos, cap. 1. Chrysost. in hom. de Adam & Eua, Dionys. cap. 2. Ecclesiasticæ hierarchiæ, Raban. lib. 2. de institut. clericor. cap. 27. Isidor. lib. 2. de officijs Ecclesiast. cap. 20. S. Thomas 3. part. q. 71. art. 2. & 3. & alij alibi.

Sexta Conclusio. *Verba exorcismorum non habent ita infallibilem vim & efficaciam ad cogendum & arcendum Dæmones, vt semper suum effectum consequantur.*

RATIO esse potest: Quia verba & signa ex sua natura non habent talem efficaciam, sed virtute diuina. Deus autem lege ordinaria

dinaria non alligauit poteſtatem ſuam ita ſacramentalibus, vt infallibiliter operentur, ſed operatur ad gloriam ſuam, & vtilitatem credentium. Matth. 17. & Marc. 9. Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum ſecretò, & dixerunt: quare nos non potuimus eijcere illum? Dixit illis Ieſus: Propter incredulitatem veſtram, &c. & Actor. 19. Quidam de Iudæis exorciſtis inuocabant ſuper eos, qui habebant malos ſpiritus, nomen Domini Ieſu, dicentes. Adiuro vos per Ieſum, quem Paulus prædicauit. Reſpondens autem ſpiritus nequam, dixit eis. Ieſum noui, & Paulum ſcio. Vos autem qui eſtis? Et inſiliens in eos homo, in quo erat Dæmonium. Super hac concluſione videndus Victoria in relectione de arte magica.

Septima Concluſio. *Quod exorciſmi non conſequantur ſuam vim, quandoq; prouenit ex mala diſpoſitione & defectu fidei in exorcizante, quandoq; ex praua affectione Dæmonium ſuſtinentis.*

HANC concluſionem docent Petrus Cluniacenſis lib. 1. de miraculis cap. 6. & cap. 14. & 16. Doctores Mallei maleficarum. 2. part. q. 2. cap. 6. Ioſephus Angles in q. de arte magica diffic. 5. dub. 5. & alij alibi. Prima pars conſtat ex locis Scripturæ in 6. concluſione citatis. Secunda probatur. Matth. 19. increpauit Saluator incredulitatem offerentium lunaticum: Et redditur ratio Concluſionis à Petro Clu-

troCluniacenſi. Tabe latente interius, vnguenta exhibita extrinſecus nihil proficere poſſunt. Tabes hîc dicitur peccatum mortale. Quod quàm diu in latebris conſcientiæ latuerit, nullius exterius ſacramenti perceptio effectum conſequitur.

Octaua Concluſio. *Interdum permittit Deus Dæmonem operari.*

ADexercitium bonorum, vt in fide confirmentur, & in virtute patientiæ confortentur, ne grauius iudicium ſuſtinere cogantur. Auguſtinus tractat. 7. in Ioan. Hinc non voluntas eius, cuius poteſtas in bonos datur, ſed eius voluntas, à quo hæc poteſtas confertur, chariſſima eſſe debet. Occulta ſunt etiam quandoq; iudicia in his operibus.

Nona Concluſio. *Ab angelis bonis etiam quandoq; coguntur Dæmones.*

VICTORIA in Relectione de arte Magicanum. 22. Quia angeli boni virtute diuina præualent, & Angeli ex ſuperioribus, etiam poteſtate naturali vincunt multos Dæmones inferiores. Quare vt S. Thomas tradit in qq. de potentia Dei q. 6. ad ordinem poteſtatum ſpectat, Dæmones cogere. Et hoc pacto angeli tutelares & cuſtodes non rarò arcent dæmones à ſuis clientibus: & præſides prouinciarum frequenter impediunt, ne nocumenta inferant certis locis in agris & fructibus, & alijs bonis.

Deci-

Decima Concluſio. *Magi virtute diabolica poſſunt aliquando Dæmones cogere, & è ſuis ſedibus expellere.*

Constat Concluſio. Dæmones Deo permittente poſſunt, vt apertum eſt ex illa calumnia Iudęorum. Luc. 11. In Beelzebub principe Dæmoniorum eijcit Dæmonia. Hęc autem coactio Magorum non aſcribenda eſt virtuti alicui naturali, aut verbis Magi: quia verba huiuſmodi, & ſigna cùm ſint de genere rerum inferiorum, non habent vllam poteſtatẽ in Dæmonem, cui nulla poteſtas in terris poteſt comparari. Magi autem ſic cogunt quando habent fœdus & pactum cum ſuperiori Dæmone, qui fortitudine & naturali virtute vincit inferiorem. Ad imperium fortioris inferior morem gerit, & locum relinquit. Quod autem ſuperior & fortior ſpiritus inferiorem cogere poſſit, & expellere per imperium, docent Caſſianus in collatione 8. cap. 14. S. Auguſtin. lib. 83. quæſtion. q. 79. S. Thom. in 3. part. q. 43. art. 2. ad 3. Albertus Magnus, & Dionyſ. Carthuſ. in Luc. 11. Ioan. à Turrecrem. in qq. Euangel. q. 1. Domin. 3. in Quadrageſima. Franciſ. Victoria in relect. de arte mag. Ioſephus Angles in Florib. in 2. ſent. 1. part. d. 11. in q. de eadem materia. Benedictus Pererius lib. 1. de magia, c. 5. & alij alibi. Huic autem veriſſimæ doctrinæ obſtare videtur argumentnm Saluatoris noſtri Matth. 12. & Luc.

Luc. 11. Si Satanas Satanam eijcit, aduersus se diuisus est: quomodo ergo stabit regnū eius? Respondetur, Christum loqui de perfecta eiectione Dæmonis ab homine, hoc est, tam ex corpore, quàm ex anima: vel de expulsione nata ex odio Dæmonis, & studio euertendi imperium quod habet in homines. Atq; secundum modum huius Conclusionis videtur magus Dæmonem expulisse, de quo Lucianus in Dialogo Philopseude narrat, Corinthi domum quandam habuisse Eubatidem, in qua nemo auderet habitare ex ea caussa', quod habitatores spectris quibusdam territi à Dæmone quodam ita molestarentur, vt eam præ nimio terrore & periculo ingredi non fuerint ausi, donec Arignotus quidam Platonicus Magicis & Ægyptijs quibusdam carminibus Dæmonem illum in locum quendam detruserit, à quo primùm exierat. Arignotum varijs imaginibus territare conatus, quandoq; vt canis, nunc vt leo, vel taurus ipsum inuadens, quo quidem loco die sequenti defosso, corpus hominis mortui repertum est, eoque alibi sepulto, domus illa libera deinde ab huiusmodi illusionibus permansit. Hîc dubium resolui potest.

An *Dæmones à corporibus obsessis, vel à vexatione possint propelli virtute melodiæ, herbæ alicuius, aut lapidum?*

TRAC-

Tractant Nicolaus Lyranus in cap. 16. primi Regum. Paulus Burgen. ibidem in additionibus, Ioan. à Turrecr. d. 1. can. Voluiſſent, §. Deniq; vt perſpicuè. Guilhelm. Pariſ. in 2. part. part. 2. principal. de vniuerſo, cap. 20. Ioſeph. Angles in q. de arte magica, diff. 8. & alij alibi. Pro reſolutione ſit.

Vndecima Concluſio. *Dæmon non poteſt à corporibus obſeſſis expelli, aut à vexatione excludi melodia, herba aliqua, aut lapidis, alteriuſue rei ſenſibilis virtute.*

Ratio eſt, Dæmon eſt ſubſtantia ſeparata à materia & corpore, eiuſq; poteſtas altior & fortior eſt omni corpore. Minor autem poteſtas non habet vim agendi in ſuperiorem. Quare nulla res ſenſibilis & corporalis virtute ſibi à natura indita, poteſt cogere Dæmones. Hanc Concluſionem tenent Lyranus, Turrecrem. Ioſeph. Angles loc. cit. Pelbartus in aureo Roſario Theologiæ, in verb. Dæmones 4. §. 83. Albert. ſuper Luc. 9. Quod verò Richardus de media villa in q. 3. q. 8. exiſtimat tam paruam poſſe contingere Dæmonis afflictionem, tantamq; eſſe lapidis aut herbę virtutem, vt non ſolùm mitigare, ſed prorſus etiam tollere poſſit Dæmonis afflictionẽ: Id verũ puto, ſi intelligatur de vexatione exterius impugnantis, & non obſidentis. Si enim mania, aut melancholia, vt contingere poteſt, impug-

impugnantis, aut vexantis malitiam promoueat, si naturalibus medijs talis indispositio tollatur, non est absurdum, quod etiam omnino possit cessare vexatio.

Duodecima Conclusio. *Melodia, herba, lapis, aut aliquæ res sensibiles possunt Dæmonis vexationes indirectè mitigare, & leuiores reddere, ita vt vexati eas minus sentiant.*

HÆC Conclusio est communis DD. citatorum. Hoc autem non est difficile. Dæmon tanquam peritissimus medicus corporum complexiones perspicit, & eis perspectis, conuenientes vexationes obijcit. Reperit aliquem mania, aut abundanti melancholia laborare, eum inuadit: cùm homines talis complexionis apti sint ad vexationem. Si ergo naturalia remedia adhibeantur, quæ complexionem superantem ritè disponant, & ad æqualitatem reducant, mitigabitur vexatio, non quidem ex parte Dæmonis vexantis, cùm non sit modus naturalis agendi in eum, sed ex parte dispositionis subiecti. Si cogitationes dissipentur, & abstrahantur aliqua dulci melodia, non sentitur in tanto gradu afflictio, ac quando sensatio sibi præsens est, sic etiam, si purgationibus & medicinis sanguis purgetur, aut cerebrum confortetur, non est dubium, quin fiat aliqua alleuiatio. Dæmon enim cùm non informet corpus, quod obsidet,

obsidet, non est totus in toto, quemadmodum anima rationalis, sed in determinata corporis parte: nunc in collo, quod mirabiliter torquet, nunc in venis, quas motione spirituum & humorum extendit, nunc in cerebro, quod aut debilitat spiritibus viam intercludendo subtilitate suæ potentiæ, aut planè perturbat phantasiam immutando. Si ergò corpori afflicto remedia ex medicorum arte præ-
Matth. 4. & 17. scripta adhibeantur, afflictio minuitur. Ex dictis intelligitur, quod in Euangelio de Dæmoniacis Lunaticis refertur: Secundum variam lunæ dispositionem magis vel minus vexantur. Quoniam motus lunæ agit in humidum cerebrum. Quidam enim tempore crescentis lunæ magis vexantur: Alij decrescente luna, Dęmon enim obseruat oportunam tentandi occasionem. Ait S. Hieron. in Matth. 4. Dæmones obseruantes lunaria tempora cupiebant creaturam infamare, vt in creatorem blasphemiæ redundarent. Ad eandem expositionem accedit Orig. in Matth. 17. tract. 3. Scripturæ loca, quæ prædictis videntur contraria, sic soluenda sunt 1. Reg. 6. Quandocunque spiritus Domini malus Saul arripiebat, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leuius habebat. Recedebat enim ab ipso spiritus malus. Non enim expulsio Dæmonis fiebat virtute melodiæ, sed potestate diuina immediatè, aut mediantibus angelis sanctis, ob meritum Dauidis,

uidis, qui laudes diuinas pro salute Saul in cithara canebat. Sic etiam Tob. 6. de iecore piscis posito super carbones legitur. Non enim fumus iecoris expulit Dæmonẽ, sed meritum orationis Tobiæ, quod per fumum significabatur, & Angeli Raphaëlis virtus. Ex vltima conclusione à contrario infertur, Dæmonem posse etiam aliquando in homine, virtute lapidum, aut herbarum, Deo permittente, tentationes accendere & efficere. Quia cùm dispositionem tentati cognoscat, potest per contactum lapidum aut herbarum, in quibus magna virtus est, quàm perspicacissimè nouit, tentationi fomenta præstare, sicut enim de Smaragdo & Topazio dicitur, quod libidinis ardorem mitigent. Ita fortasse à contrario erit alius lapis, qui æstum libidinis augeat. Sic tradunt Alphons. Castren. lib. 14. contra hæreses, in verbo Tentatio. & Ioseph. Angles in q. vnica de Dæmonibus. 1. part. in 2. sentent. artic. 6. dub. 2.

DVBIVM IV.

Quid sentiendum de apparitionibus, & mirabilibus operationibus aliquando contingentibus circa corpora mortuorum?

SVNT autem huiusmodi apparitiones, exempli gratia: Conseruatio corporum

ab incineratione post mortem, augmentum vnguium, & barbæ, & capillorum in mortuis, Emanatio sanguinis de corpore occisi ad occisoris præsentiã. Exhumatio corporum, &c.

Huiusmodi enim mirabilia referenda sunt in Deum, aut in spiritum, aut hominem, aut ipsam naturam rebus inditam.

Prima Conclusio. *Factiones mirabilium huiusmodi arte magica, aut malitia malorum hominum aliquando possunt procurari.* Augustlib.21. de Ciuit. cap. 6.

Secunda Conclusio. *Mira quædam circa mortuorum corpora ad naturales causſas referri possunt, vt ad virtutem loti, vnguenti: aut alterius rei corporalis adhibitæ, vt corpus conseruetur à putrefactione.*

Sicvt è contrario omnibus constat, qui Romæ sunt & fuerunt, quod corpora sepulta in cœmiterio Campi Sancti, breuissimo tempore, id est, vt dicunt in 24. horis consumantur, quamuis non in profunda terra sepeliantur, vt in alijs cœmiterijs contingit, sed tantum leuiter solo tegantur, vt etiam articuli pedum parum eminere aliquando conspiciantur, quod ipsemet vidi.

Tertia Conclusio. *Vnguium & pilorum in mortuo corpore accretio potest etiam*

iam reduci in naturalem cauſſam, ſcilicet morientis complexionem, in cuius materiam poſt mortem aliqua forma imperfecta vegetatiua inducitur.

SIC Ioſephus Angles in d. q. vnica de arte magica in 2. ſent. par. 1. art. 2. diffic. 8. qui dubium præſens mouet.

Quarta Concluſio. *Conſeruatio corporis aliquando in diuinam potentiam referenda, & pro miraculo habenda.*

QVIA DEVS in teſtimonium ſingularis ſanctitatis & innocentiæ corpora aliqua, quæ excellentiſſima templa Spiritus Sancti extiterunt, & mundiſſima à carnis & peccati corruptione remanſerunt, incorrupta conſeruat, iuxta illud Pſalmi. Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

Quinta Concluſio. *Corpora malorum aliquando Dæmonum aſtutia procurante incorrupta manent, vt hoc merito vitæ eorum tribuatur, at q; ita mala, quæ fecerunt, pro bonis approbentur, vt vulgus facile credens ad eorum inuocationem inducatur.* Ioſeph. loc. cit.

Sexta Concluſio. *Circa corpora & ſepulchra mortuorum à Necromanticis plurima fieri non eſt negandum.*

QVIA omnium iudicio eorum facultas circa hæc versatur.

Septima Conclusio. *Exhumationes plurimorum corporum, præsertim infantum fiunt à maleficis & sagis.*

CONSTAT Conclusio. Hoc enim Iudices Italiæ, Galliæ & Germaniæ omni tempore obseruârunt, & confessiones sunt liquidæ, & oculari inspectione verũ esse compertum est, vt alibi latius tractabitur. Exhumant enim corpora, & eis ad nefanda scelera abutuntur. Sic Iacobus Cuiacius Iurisconsultus ait, Rubricam de sepulchro violat. Statim in C. subiungi post titul. de malef. & math. eo quod malefici sæpè sepulchra violent, & abutantur corporibus mortuorum.

Octaua Conclusio. *Emanatio sanguinis occisi ad præsentiam occisoris videtur soli diuino miraculo in horrorem & detestationem tanti criminis tribuenda.*

GENES. 4. de sanguine Abelis dicit Dominus ad Cain: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me. Iurisperiti ita verum hoc statuunt, quod cadauer occisi emittat sanguinem coram occisore, vt ponant indicium sufficiens ad torturam. Boërius in decisione 166. Paris de puteo in tract. Syndicatus, in verbo Tortura, cap. An stetur dicto torti. Allegat ad hoc illud Apocal. Posthæc vidi animas interfectorum,

rum, clamantes ad Deum, & dicentes: Vsquequò Domine non das iudicium, & vindicas sanguinem nostrum de interfectoribus nostris. Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iudic. qq. cas. 270. & Boërius plures auctoritates & experientias adducunt. Marsilius in practica crimin. §. diligenter. num. 181. videtur causſam referre in diuinationes & incantationes, cùm ait. Ex istis diuinationibus & incantamentis sæpè animus hominis inclinatur & inducitur ad credendum aliquid esse, vel nõ esse: & sic ait. Memini me alias tempore iuuentutis meæ vidisse rem mirabilem & stupendam, dum eram gubernator ciuitatis Albinganæ in partibus Ianuensium vltra Sauonam per 30. miliaria. Nam fuerat mortuus quidam homo nocturno tempore, & nesciebatur à quo: Attamen multi erant suspecti de morte sua, & quidam homo senex dixit mihi: Domine gubernator, si vultis scire veritatẽ huius homicidij, faciatis coram vobis portare cadauer illius mortui, postea faciatis vocare illos, qui suspecti sunt de illo homicidio, & veniat vnus post alium, vbi est cadauer illud, tunc cùm superuenit verus homicida, vulnera ipsius fluent sanguinem de nouo: Quo audito feci coram me portare illud cadauer, & feci vocare illos suspectos de vno in vnũ, & cùm superuenit verus homicida, vulnera illius cadaueris inceperunt effluere, & emittere sanguinem, de quo summè fui admiratus: Attamen nihil dixi, non præstans

fidem tali rei, quæ nullibi probatur: Attamen ex post per plures dies reperta sunt indicia sufficientia ad torturam contra illum verum reum, quem capi feci: qui habita copia indiciorum, absque tortura confessus fuit se occidisse illum hominem, &c. Dicit autem Boërius de Hippolito Marsilio, quod hoc indicium in exemplo relato nullibi dicit probari, cò fortè quod Doctores non vidit. Multi autem Doct. sunt pro hoc indicio, quos refert Boërius. Causa autem non videtur nisi referri posse in diuinam dispositionem, iuxta Conclusionem positam, quam approbat Iosephus loc citat.

An maleficus illata damna restituere teneatur?

13. Præludium. *Cùm in hoc peccato concurrant homicidia, cædes animalium & damna in temporalibus, aliæq; iniustitiæ species, nascitur obligatio restitutionis, quam Reus facere tenetur, si potest, & eius rei confessarius eum admonere debet.*

HOC Præludium resoluitur ex eis, quæ Doctor Nauarrus in Manuali Confessariorum cap. 15. num. 25. interrogatus à quodam Patre Illustrissimi ordinis Societatis IESV, respondet: An homicida, latro, aut alius reus, quem Iudex puniuit, teneatur ad soluendum damnum, quod parti intulit: & rectè respondet, quod teneatur. Quia lex naturalis & diuina obligat ad restituendum damnum parti, antequam à iudice puniantur. E

illa punitio, quæ in vindictam publicam irrogatur, est compensatio iniuriæ reipublicæ illatæ, c. Vt famæ, de senten. excommun. l. Ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. quæ non liberat à debito, quo parti tenetur. Quia qui duobus res diuersas debet, nõ liberatur soluendo vni, quod ei debet, à debito alterius. Ex quo sequitur, quod hæredes eius, qui decollatus est, aut incineratus per sententiam, si bona defuncti ad eos peruenerunt, obligentur ad resarciendum damnum parti illatum, sicut ad alia debita. Imò & Fiscus, si bona confiscata fuerint, tenetur prius satisfacere de damno dato. l. Non possunt. Et l. In summa de Iure Fisci. Confirmo latius dictam doctrinam, c. In literis, secundum communem DD. sententiam, & textum clarum, de Raptoribus & incendiarijs, statuitur, vt incendiario mortuo, compellantur eius hæredes satisfacere damnis datis per incendium, aut alio modo, contra iustitiam. Ad idem propositum est cap. fin. de sepult. His accedit communis opinio Canonistarum tenentium, hæredes ex delicto defuncti teneri ad damni illati compensationem. Communem attestantur Panormitan. in d. cap. In literis, & c. fin. de sepult. Aretin. in Rub. ff. de acquiren. hæredit. Anthon. Burgensis in cap. 1. de Emptione & vendit. Didacus lib. 3. variar. Resolut. cap. 3. Iulius Clarus lib. 5. sent. §. fin. q. 51. num. 16. Sylvest. in verbo Hæreditas 3. & alij alibi. Sicut enim hæres tenetur

netur in conſcientia ſatisfacere debitis defuncti, ſic etiam damnis ab eo datis, iuxta Gloſſam receptam in Regula. Peccatum de Regul. Iuris in 6. & res ita manifeſta eſt ex d. Regula. Peccatum, vt nulla indigeat probatione, vt rectè Couarr. ait. Et iure manifeſtiſſimum eſt, eodem atteſtante, quod damni illati proximo à defuncto reſtitutio, inter verè debita computanda ſit. Nemo autē quacunq; occaſione ſi ſit ſoluendo, liberatur à debito reſtitutionis. Et hoc aduertendum, quod aliud eſt reſtitutionis obligatio, ſiue debitum: aliud eſt pœna. Pœnæ enim regulariter tantum tenent ſuos auctores, nec grauant hæredes, niſi in aliquibus delictis. At debitum tranſit, ſicut onus cū honore. Simile eſt aduertere in ſacramento pœnitentiæ: Non per hoc, quod quis adimplet ſatisfactionem ſiue pœnam à Confeſſario impoſitam, abſoluitur à reſtitutione debitorum, & compenſatione damnorum datorum. Communior tamen eſt opinio DD. quos citat Couarr. loc. d. num. 8. quod hæres in his etiam non confecto inuentario, non teneatur ad plus, quàm ad ipſum peruenit, vt poſſit contingere in criminibus, in quibus locum habet confiſcatio. Tunc enim Fiſcus, vt traditum eſt, obligatur, aut Dominus ſuccedens in acquiſitione bonorum. Quia bona reſtitutioni obnoxia, non fiunt eius, qui ſuccedit, ſed antea ſpectant ad creditores & damnum paſſos. Atque hæredes poſſunt compelli à Iudice Eccleſiaſti-

clesiastico, ad huiusmodi damnorum restitutionem, & coram eodem conueniri, vt probant canones in d.cap.in literis, & c.fin. de sepult. Panor. ibid. & in c. A nobis 2. cum Hostien. Anthon.de Butrio,& Ioan.ab Anania,& communis in d.c.In literis. Anthon. Burgens. c.1.de empt. & vendit. nu. 14. & alij alibi. Qua de causa consului superiori tempore monasterium quoddam posse conuenire coram Iudice Ecclesiastico, hæredes cuiusdam malefici, qui satis notabilem substantiam reliquerat,eò quod sanguine sibi iunctam monialem, veneficijs ita infecerat, & debilitârat, quod inutilis esset monasterio, & damna in idem satis grauia redundarent, eò quod semper ferè necessarium esset alere personã pro necessitate monialis veneficio infectæ: atq; dictus maleficus confessus fuit, se damnum consanguineæ intulisse ex quodam odio. Tales enim hæredes in conscientia tenentur ad recompẽsationem damni illati, vt dignè satisfaciant pro salute animæ defuncti, ex d. c. In literis. & communi sententia ibidem. His adiungo, contra quorundam praxim, qui magis quandoque suæ bursæ, quàm saluti animæ defuncti fauent, iniusta lucra & damna restituenda, antequam legata expediãtur, vt tradunt Syluest. in verb. Hæreditas 3.q.11. Vdalricus, Hostiensis, Glossa, Raymundus ab eo citati, & alij alibi. Etsi hæredes prius satisfacere velint legatarijs, pro trahendo damnum & iniuriam passos, nõ absoluun-

ſoluuntur, in foro conſcientiæ, vt idem Syl-ueſt. rectè dicit. Si autem eſſet ignorantia, excuſarentur. Similis eſt ratio, ſi legatarij prius venirent, & hæreditas ſufficeret ad ſatisfactionem omnium, & nõ eſſet dolus, quod vellent ſine cauſſa protrahere cum iniuria aliorum. Præterea dico in maleficorum crimine, hæredes nõ ſolum de iure canonico, & in conſcientia teneri, ſed etiam quandoque de iure ciuili, ad reſtitutionem damnorum Reipub. illatorum, quando videlicet ex damno illato reſultat commodũ eis, vt eſt textus clariſſimus, & DD. conſentiunt. C. Ex delicto defunctor. l. i. Vbi ſic definitur. Poſt litis conteſtationem, actiones ex delicto defuncti tranſeunt ad hæredes, & tenentur in ſolidum. Alioquin in quantum ad eos peruenit, conueniri iuris abſolutiſſimi eſt, ne alieno ſcelere ditentur. Hac ratione dico etiam de iure Ciuili quoſdã Dardanarios, qui aliquando ſectæ maleficorũ adhærent, vt hoc infœliciſſimo tempore experimur, obligatos eſſe ad reſtitutionem magnæ partis ſuæ ſubſtantiæ relictæ, quam hæredes eis ſuccedentes acquirunt, & ſic obligantur etiam ad reſtitutionem non ſolùm iure canonico, ſed etiam ciuili, iuxta l. d. Sunt autem tales hi, qui congregationi maleficorum adſunt in curſu & conuentu, & proponunt tractatum & conſilium de perditione frumentorum, & naſcentium terræ: vt, proh dolor, non rarò fieri plurimis confeſſionibus diſcimus,

mus, alioſque inducunt ad conſentiendum, quamuis Deo diſponente, rixas miſcendo aliquando re non confecta diſcedant. Dardanariorum autem intentio in tali conſilio eſt, quando agitur de deſtructione frumentorum, vt quoniam ex eorum improba negociatione, horrea ſibi frumento abundant, & cellaria vino plena ſunt, fiat penuria in Repub. quæ cùm annorum ſterilitate, & naſcentium deſtructione inducta eſt: Ipſi ſua horrea & cellaria aperiunt, vendunt maximo, quo poſſunt, & quali volunt pretio, & paucis annis, præter iuſtum rerum curſum ſuas fortunas augent, & citius quam humana & moralis prudentia dictet, magnas diuitias acquirunt. Voco autem Dardanarios hoc loco cum Vlpiano & DD. in l. Annonam. ff. de extraordin. criminib. qui annonam merceſq; coemptas & collectas tantiſper ſupprimunt, dum carius eas vendendi occaſio ſe offerat, tunc vendunt pretio quā maximo poſſunt. Ab his non longè abſunt ex eadem l. Locupletiores, qui ſuos fructus ęquis pretijs vendere nolunt, minus vberes prouentus expectant, ab vtriſque annona oneratur, & eorum exercitium auaritia efficit ex d. lege. Dardanarij autem dicti ſunt à Dardano Mago contaminatiſſimo & peſſimo, à quo etiam magicæ artes vocantur Dardaniæ à Columella. At ſi nulla valet medicina repellere peſtem, Dardaniæ veniant artes: Huius magi, & eius ſcriptorum meminit

Plinius

Plinius lib.30. hiſtor.natural. cap.1. Dardanarios autem eos videntur vocare legés, qui ita ſupprimunt annonam coëmptam, quia arte magica Dæmoni coniuncti per pacta, ab eodem, qui ob ſubtilitatem ſuæ naturæ melius, quàm vllus Aſtronomus, poteſt cognoſcere conſtitutionem cauſſarum naturalium, & rerum copiam vel inopiam, quaſi cognitionem ſterilitatis hauriant, vt ſic in tempore congregent & coëmant, vt deinde carius vendant & pauperum inopia ditentur. Damnant horum mercimoniam & negociationem leges ind.l. Annonam.&ff.de pœnis.in l.In Dardanarios, & alias ll.ad hunc finem allegat Bonifacius Vitallinus in tract.maleficorum,in Rubrica. Ad l.Iuliam de Annona. Sunt autem Dardanarij puniendi pœna arbitraria, pro rei qualitate, exercitij frequentia, & damni quantitate, vt tradit Menochius de arbitrar. Iudic. qq. caſu 384. Quod autē Dæmon tanquam perſpicaciſſimus Aſtronomus, poſſit prę̨uidere rerum fertilitatem: aut terræ ſterilitatem, & ſuos cliẹntulos admonere, confirmat illud lepidum de Talete Mileſio Philoſopho,relatum a Diogene Laërtio in eius vita,& ab Ariſtotele lib.1. Polyt. c.7. Cùm enim dicto philoſopho obijceretur philoſophiæ ſtudium, quaſi inutile & infructuoſum, proſpexiſſe illum ferunt per Aſtrologiam, oliuarum ſterilitatem futuram. Cumque coëgiſſet parum pecuniæ, hyeme adhuc vigente, oleum in Mileto & Chio emit

pro

pro paruo admodum pretio, vtpote nemine plus offerrente, & arras dedit. Anno sequenti, multis subitò quærentibus oleum, ipse vendidit, quanti voluit, cùm alij non haberent, ac magnam vim pecuniarum lucratus est, quam amicis ostendit, significans perfacilè esse Philosophis ditari, si vellent, sed hoc non esse illis curæ. Sunt enim aliqui Dardanarij ita auaritia excæcati, vt sordidi lucri odorem more scarabæorum in rebus viliſſimis & sordidiſſimis sectentur, & quærant. Nunc, vt ad propositum reuertar, quando Dardanarij sectam maleficorum sequuntur, & sunt principales in conuentibus, quando tractatur de fructuum perditione, vt ipsi lucrum consequantur, & Respublica damnum patiatur, si eorum confessione, & experientia constat effectum subsecutum: secundum legē naturalem, diuinam, & canonicam tenentur ad restitutionē damnorum, quæ obligatio etiam transit ad hæredes, si aliquid ad eos peruenit. Quod etiam locum habet in hoc casu de iure ciuili ex d.l.1.C. ex delicto defunctorum: ob rationem legis. Ne alieno scelere ditentur. Et magis corroboratur: turpia lucra ab hæredibus sunt extorquenda. ff. de calum. l. In hæredem. ff. de dolo. l. In hæredem. & ff. Quod metus causſa. l. videmus. At quis dubitat huiusmodi bona esse turpia lucra, quæ cum alieno damno, & proprio scelere acquiruntur? Cùm autem huiusmodi damna redundent in singula membra

Reipub-

Reipublicæ proportionaliter, & sit difficilis modus restitutionis, restitutio esset facienda, si prudentia dictaret in singulari fieri nō posse singulis damnum passis, ad aliquod opus publicum, aut pium, ita vt resultaret commodum etiam ad membra singularia Reipublicę. Malè ergò faceret Dominus, aut Iudex, si in suum proprium vsum reseruaret, quod ex communi damno prouenit, & singulis membris esset distribuendum, pro compensatione & proportione damnorum. His omnibus addo id, quod Nauarrus loc.cit.tradit: Quod si pars læsa vellet, vt delinquens per pœnam corporalem non solum Reipub. sed etiam sibi satisfaceret, cessaret obligatio restitutionis. arg.l.1. ff. Qui satis dare coguntur. & l. Si rem. §. Omnis. ff. de pignor. act.

De foro competenti maleficorum & sagarum.

14. Præludium. *Crimina maleficij, sortilegiorum, Magiæ & similia sunt communis fori.*

VT tradunt Panorm. in c.1. de sortilegijs & alij Doct. Alphons. Castrens. lib.1. de iusta hæret. punitione. c.16. prope fin. Iul. Clar. li.5. §. hæresis. vers. Successiuè quæro. Qua parte enim maleficia spectant ad hæresim, vel sapiunt hæresim, cognitio ad Ecclesiasticum iudicem spectare potest, vt patet ex lib.6. de hæret. c. In fidei fauorem, & cap. Accusatus. §. sanè. & ex praxi Ecclesiæ, & Bulla Innocentij VIII. præfixa Malleo maleficorum. Quatenus

vero

verò admiscentur homicidia, cædes animalium, tractatus contra bonum Reipublicæ, damnaq; contra iustitiam & communem pacem, immittere se possunt ad inquîrendum & puniendum iudices seculares. Et ita nunc consuetudo ferè vbiq; obtinuit. In aliquibus tamen locis inquiruntur ab Ecclesiasticis, & post cognitionem traduntur brachio seculari sicut in crimine hæreseos fieri cõsueuit. Quando autem sortilegia, diuinationes, maleficiaq; sapiant hæresim manifestam, vel spectent ad hæresim, legendi sunt Panormitanus loco citato, numero 4. Petrus Ancharan. in eod. Tit. c. Exturum. num. 6. Paulus Grillan. lib. 2. de Sortilegijs latissimè. q. 10. nu. 5. 10. & 18. Franciscus Squillacens. in tractatu de fide Catholica, à cap. 8. qui habetur in 3. vol. Oceani iuris, fol. 111. Oldradus de ponte, consil. 210. num. 2. incipiente, Regularis habet traditio. Philippus Franeus in l. 6. cap. Accusatas. §. sanè. de hæret. Geminian. & alij ibidem. Ex horum Doctorum opinione & sententia certum est, quod manifestã sapiant hæresin, abrenunciare Deo, sacrificia offerre diabolo, eundẽ adorare, obedientiam eidem præstare, expressa pacta cum eo inire, &c. Peius enim est, vt docet Grilland. loc. citat. nu. 18. adorare diabolum, quàm esse hæreticum. Sic etiam committitur hæresis in abusu sacramenti Eucharistiæ, iuxta Gloss. in d. §. sanè. Quare euidentissimum est, communiter ea, quæ nostri malefici operantur, manifestam

Reipublicæ proportionaliter, & sit difficilis modus restitutionis, restitutio esset facienda, si prudentia dictaret in singulari fieri nō posse singulis damnum passis, ad aliquod opus publicum, aut pium, ita vt resultaret commodum etiam ad membra singularia Reipublicę. Malè ergò faceret Dominus, aut Iudex, si in suum proprium vsum reseruaret, quod ex communi damno prouenit, & singulis membris esset distribuendum, pro compensatione & proportione damnorum. His omnibus addo id, quod Nauarrus loc.cit.tradit: Quodsi pars læsa vellet, vt delinquens per pœnam corporalem non solum Reipub. sed etiam sibi satisfaceret, cessaret obligatio restitutionis. arg.l.1. ff. Qui satis dare coguntur. & l. Si rem. §. Omnis. ff. de pignor. act.

De foro competenti maleficorum & sagarum.

14. Præludium. *Crimina maleficij, sortilegiorum, Magiæ & similia sunt communis fori.*

VT tradunt Panorm. in c.1. de sortilegijs & alij Doct. Alphons. Castrens. lib.1. de iusta hæret. punitione. c.16. prope fin. Iul. Clar. li.5. §. hæresis. vers. Successiuè quæro. Qua parte enim maleficia spectant ad hæresim, vel sapiunt hæresim, cognitio ad Ecclesiasticum iudicem spectare potest, vt patet ex lib. 6. de hæret. c. In fidei fauorem, & cap. Accusatus. §. sanè. & ex praxi Ecclesiæ, & Bulla Innocentij VIII. præfixa Malleo maleficorum. Quatenus

vetò

verò admiscentur homicidia, cædes animalium, tractatus contra bonum Reipublicæ, damnaq; contra iustitiam & communem pacem, immittere se possunt ad inquîrendum & puniendum iudices seculares. Et ita nunc consuetudo ferè vbiq; obtinuit. In aliquibus tamen locis inquiruntur ab Ecclesiasticis, & post cognitionem traduntur brachio seculari sicut in crimine hęreseos fieri cõsueuit. Quando autem sortilegia, diuinationes, maleficiaq; sapiant hæresim manifestam, vel spectent ad hæresim, legendi sunt Panormitanus loco citato, numero 4. Petrus Ancharan. in eod. Tit. c. Extuarum. num. 6. Paulus Grillan. lib. 2. de Sortilegijs latissimè. q. 10. nu. 5. 10. & 18. Franciſc. Squillacens. in tractatu de fide Catholica, à cap. 8. qui habetur in 3. vol. Oceani iuris, fol. 111. Oldradus de ponte, consil. 210. num. 2. incipiente, Regularis habet traditio. Philippus Francus in l. 6. cap. Accusatas. §. sanè. de hæret. Geminian. & alij ibidem. Ex horum Doctorum opinione & sententia certum est, quod manifestã sapiant hęresin, abrenunciare Deo, sacrificia offerre diabolo, eundẽ adorare, obedientiam eidem præstare, expressa pacta cum eo inire, &c. Peius enim est, vt docet Grilland. loc. citat. nu. 18. adorare diabolum, quàm esse hæreticum. Sic etiam committitur hæresis in abusu sacramenti Eucharistiæ, iuxta Glos. in d. §. sanè. Quare euidentissimum est, communiter ea, quæ nostri malefici operantur, manifestam

festam sapere hæresim,& comprehendi sub d. c.Accusatus. §. sanè. Dicet aliquis, cũ hoc crimen ad hæresin referatur, vt constat ex dictis, & etiam pro pęna eius,vt patet ex l.3.C.de malefic.& mathem.Confiscatio bonorum sit statuta: quomodo bona non confiscantur? Respondet Iulius Clarus & tradit loco citato: hanc pœnam de consuetudine non seruari,& sic in iudicio praxim esse. Possumus nos dicere sic in hoc crimine,sicut in alijs multis,abrogatam esse iustissimè Constitutionibus Imperialibus Caroli V. confiscationem bonorũ,vt est videre in artic. penult. Sed sicut in omnes constitutiones etiã iustissimè, ad obuiandum fraudibus & iniustitiæ,inuectas, humana auaritia dolos inducit: sic etiam in executionem caussarum criminalium. Quidam enim iudices cùm ex confiscatione bonorum nihil habere possint, sub alijs coloribus vel expensarum vel vacantiarum aut laborum in rei veritate, quod abominandum est, & contra iustitiam &æquitatem ita confiscant Reorũ bona, vt pupilli & viduæ non rarò ad summam necessitatem redigãtur. Quare cum honore,rebus temporalibus, omniq; consolatione priuentur, noua præbetur diabolo ad tentandũ occasio. Quibus autem tales Iudices comparentur, qui pro executionibus sic sub cæco titulo pauperes emungant, quamque iustè faciant, videat, qui voluerit in Constitutionib. Criminalibus Caroli Quinti,in artic. 205.

Vlt.

Vlt. Præludium. *De cauſsis diſpoſitiuis ad crimen maleficorum.*

Generalis cauſſa diſpoſitiua in Dæmonibus, odium Dei & hominum.

PRIVSQVAM hæ cauſſæ in ſpecie attingantur, præſupponendum, Dæmones eſſe infenſiſſimos humani generis hoſtes, & quicquid moliantur quocunq; colore vel arte, dirigere in pernicie hominum. Huius autem odij principales duæ ſunt cauſſæ. Vna, odium Dei, cuius acerrimi ſunt inimici, vtpote à ſumma felicitate, peccatis exigentibus, detruſi in perpetuam miſeriam. Cùm verò diuinæ Maieſtati nihil nocumenti inferre poſſint, hominem ad ſimilitudinem Dei creatũ crudeli odio inſectantur; non ſecus, vt Baſilius ait, ac pantheræ, quę cum immani odio in homines à natura incenſæ ſint, in hominum ſimulachra furibundè irruũt, nec aliter eorum effigiem, quàm homines ipſos, dilacerant. De hoc odio Ioan. in Apocal. Væ terræ & mari, quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam. Altera cauſſa eſt, quia cognoſcunt homines aſſumendos ad cœleſtem beatitudinem, quam ipſi perdiderunt, inuident hominibus tantum bonum: quare omni modo eos impedire conantur, ne illud conſequantur.

Tandem cùm eius naturę ſint dæmones, vt nunquam dormiant aut dormitent, ſemper diſcurrunt quærentes quem deuorent, cautè perluſtrando complexiones, naturas, affectus, curas, conſuetudineſque vniuſcuiuſque

vt ſingulorum complexionibus, affectionibus & moribus, oportunas & affines tentationes accommodent, more peritiſſimi & expertiſſimi medici, qui antequam remedia adhibeat, pulſum infirmi tangit, membra contrectat, lateribus manus admouet, linguam inſpicit, oculorum colorem attendit, omniaque alia aut ſanitatis, aut morbi indicia perſcrutatur, vt cognita infirmi complexione, aut morbi natura, conuenientes medicinas præbeat. Sic Diabolus lætis luxuriæ; cupidis auaritiæ; triſtibus iracundiæ vel inuidiæ, ambitioſis inanis gloriæ; curioſis pernicioſæ ſcientiæ faces admouere conſueuit. Sic atteſtatur Gregor. ſuper Iob 38. cap. in illa verba: Diuiditur æſtus ſuper terram. Prius enim, ait, complexionem vniuſcuiuſque antiquus aduerſarius perſpicit, & tunc tentationis laqueos apponit. Alius namq; lætis, alius timidis moribus, alius elatis exiſtit. Quò ergò occultus aduerſarius facilè capiat, vicinas conſperſionibus deceptiones parat. Quia enim lætitiæ voluptas iuxtà eſt, lætis moribus luxuriam proponit. Et quia triſtitia in iram facilè labitur, triſtibus poculum diſcordiæ porrigit: Quia timidi ſupplicia formidant, pauentibus terrorem intentat. Et quia elatos extolli laudibus conſpicit, eos ad quæque voluerit, blandis fauoribus trahit. Singulis ergo hominibus, vitijs conuenientibus inſidiatur: Et S. Auguſt. lib. 21. de Ciuitat. Dei, cap. 6. his breuibus verbis.

bis. Maximè autem possident (loquitur de Dæmonibus) corda mortalium, qua potissimum possessione gloriantur, cùm se transfigurant in angelos lucis. Illustrat hoc diaboli studium apparitio illa, de qua in vitis patrum, vnde eam narrat Marcus Marulus lib. 5. de ratione bene beateque viuendi, cap. 7. Apparuit B. Machario in specie medici malignus, multas habens vitreas ampullas circũ se pendentes: & interrogatus quò pergeret, quidque sibi vascula illa vellent: Ad proximum monasterium iter se habere respondit, vt fratribus singulis offerret potiones pro eorum appetitu, quas si haurirent, sibi obnoxios redderet. Non multò post, Macharius inde reuertentem conspiciens, quid egisset, quæsiuit. Cui ille respondit, vnum tantum, nomine Theodosium, ampullæ veneno delinitum. Macharius statim monasterium adiens, veritatem rei inuenit, & effecit vt frater totum, quod venenum imbiberat, medico tam infausto propinante, medicina salutari sumpta à sancto viro euomeret, seq; emendaret. Nunc de caussis particularibus, quarum:

Prima sit, *vt à summa incipiamus. Ignorantia in ministris Ecclesiæ, qui salutem hominum promouere debent.* Particularis 1. caussa dispositiua est cleri inscitia.

ATQVE hanc indicat Oseas, dicens: Quia non est scientia Dei in terra, idcò maledictio, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt: Vbi certè Ose. 4.

Propheta loquitur de ignorantia Sacerdotum, nam ſtatim ſubiungit: Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. Quod & Chriſtus in Euangelio innuit, Matth. 6. Si lumẽ, quod in te eſt, tenebræ ſint, ipſæ tenebræ quantæ erunt? Atq; vt hæc cauſſa intelligatur, ſciendum, vt poſſimus ſtare, ſecundum Apoſtolicam doctrinam. Epheſ. 6. & rei veritatem, aduerſus inſidias diaboli, ſpiritualia nobis neceſſaria ſunt arma. Quoniam non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes, & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus.

Cùm igitur hoſtes, cum quibus nobis aſſidua pugna eſt, ſint ſpirituales, corporalibus armis lædi non poſſunt: ſpiritualia ergo arma comparãda. Quod idem Apoſtolus cùm proſequitur, ſignificat. Propterea, inquit, accipite armaturam Dei, vt poſſitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare: ſtate ergò ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & indutilloricam iuſtitiæ, & calceati pedes in præparationem Eaungelij pacis: in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere, & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei: hæc Paulus. Ex his patet, gladio verbi Dei & S. Scripturæ in hac militia ſpirituali hoſtem eſſe feriendum. Verbum enim Dei

detegit

detegit fallaciam & mendacia, quibus mortales fallere, in suos laqueos perducere, in falsam spem, pernicioſam incredulitatem siue superstitionem, triſtitiam aut deſolationem, aliaſq; eius generis affectiones pertrahere ſolet. Cùm itaq; hæc armatura ex ſacris literis, doctoribus atq; myſterijs noſtræ fidei petenda ſit, ignota eſt indoctis & ignaris Eccleſiæ miniſtris. Quomodo enim præſtantiam myſteriorum fidei, virtutum præclaros effectus, ſacramentorum efficaciã, ac ſacramentorum ſalutarem vſum, quæ omnia ſunt arma contra aëreas poteſtates, rudi & ſimplici populo explicabit, proponetque rudis in ſcientia ſacrarum literarum? Atq; ſic contingit, cùm ignoti nulla ſit cupido, nec appetitus noſter niſi in bonum ab intellectu cognitum feratur, quod ſimplex populus nullum ex ſpiritualibus rebus percipiat fructum, nec earum vſu ſalutifero delectetur: & ſic margaritæ ſparguntur ante porcos.

Ad hæc ſicuti exercitatiſſimi ducis in militia eſt, explorata habere hoſtium conſilia, eorum nouiſſe fortitudinem, copias, & ſtratagemata, vt ſuis poſſit præuidere de ſecuritate, & inimicis pro oportunitate occurrere, aut inſidias declinare: ſic ſpiritualis Imperatoris munus eſt ſpiritualium inimicorum callere inſidias, potentiam, crudelitatem & in pugnando peritiam, vt ſuos oportunis armis, & ad pugnam aptis inſtruat, ne cum vitæ peri-

culo se tradere, aut desperatione de victoria concepta, turpi fuga sibi consulere cogantur. At hæc scientia longè abest ab indoctis sacerdotibus, qui ne quidem à limine salutârunt sacra eloquia, & Sanctorum Patrum monumenta, ex quibus cognitio diaboli fraudes discernendi, hauritur. Quis etiam ita à sensu alienus est, qui non animaduertat, ex tenebris ignorantiæ in sacerdotibus, sequi etiam opera tenebrarum in conuersatione & moribus? Ex quo fonte fluit, vt rudes ex populo, quando tentationibus inimicorum pulsantur aut vincuntur, pudore & timore suffundantur, nec audeant secreta suorum interiorum aperire: vel certè si aperiant, ignorantia efficit, vt congrua remedia & salutis consilia habere nequeant. Atq; hanc ministrorum Ecclesiasticorum ignorantiam astutissimus artifex studiosè procurasse videtur, vt eò melius contra simplices triumphet, dum inermes sunt, & ad certamen inepti. Hoc Dæmonum stratagema di-
1. Reg. 13. uina historia significat: Philistæi in lib. Regū callidissimè curârunt, ne esset faber ferrarius in Israël, qui arma fabricaret: quare effectum est, vt cùm Philistæi instructa acie ad pugnandum contra filios Israël procederent, solus Saul & Ionathas eius filius armati inuenti sint. Simili arte instructi spirituales Philistæi nostris temporibus curârunt, vt non sint fabri, id est, legum interpretes & Doctores in populo Dei, qui arma cudant quibus fideles muniti, ho-

ti, hostes profligent. Fabri rectè intelliguntur Doctores, vt pulchrè secundum mysticum sensum tradit Pagninus in Isagoge ad mysticos S. Scripturæ sensus, lib. 3. cap. 1. Ex his caussis sequitur, vt in scientia & moribus in pluribus locis, sicut populus est, sic & sacerdos, vt Propheta persequitur.

Secunda caussa. *Somnus in magistratu diuturnus.* 2. Caussa magistratus negligentia.

DVM Magistratus dormit in vtramque aurem, & oculis clausis pertransit maleficia, tanquã somnia nihili reputans, sed negligens inimicus homo superseminat zizania, & regnum suum dilatat: Officium enim Præsidentium tam ex lege diuina, quàm humana est, inquirere scelera & maleficia, vt Respublica purgetur à malefactoribus, ex l. Congruit. ff. de offic. præsid. & gladiũ magistratus portat in vindictam malorum, laudem verò bonorum. Quem finem si non attendit, sine caussa gladium portat, & seueriss*i*mum diuinæ maiestatis in se concitat furorem, cùm numerus impiorum crescat, bonorum verò societas diminuatur, scandalum patiatur, atq; peruertatur, præsertim cùm maleficorum secta cum diabolo in hominum subuersionem conspiret, & sicut annulus annulum, ita malefica sociam trahit, vt ex ipsarum relatione & factis discimus. Hinc videmus aliquando integram familiam infectam, & quod horrendũ dictu, Rom. 13.

matres quandoq; Dæmoni consecrare infantes necdum natos. Ex puniendi tarditate, & dissimulatione quomodo Deus maximè in hoc crimine offendatur, ex sacris literis clarissimè, si oculos aperiamus, perspicimus. Sic enim, cùm fornicatus esset populus cum filiabus Moab, & adorasset Deos earum, & Principes punire dissimulassent, furore concitatus Dominus dicebat ad Moysen: Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, vt auertatur furor meus ab Israël, & occidat vnusquisque proximos suos. Quibus auditis Phinees zelo diuino correptus, vltione sumpta Dominum placauit, & cessauit plaga à filijs Israël, cùm perijssent viginti quatuor millia hominum: quanto quæso, furore Dominus concitatur? quantis plagis afficiemur? (quamuis etiam maximas, vtpote sterilitatis, depopulationis agrorum, famis, pestilentiæ, & plurimorum periculorum pœnas oculis nostris cernamus) quod Magistratus dissimulet multis in locis fornicari multos cum diabolo, eiq́ue sacrificia offerre: Deum verum contemni, & nefandis sceleribus irritari, aliaq́; plurima flagitia, quæ nemo cogitatione comprehendere, nisi à Dæmone instructus sit, potest, committi.

Num. 15.

Ad hæc, si Dominus præcipit Iudici, vt falsum Prophetam & somniatorem seducentem populum post Deos alienos, sine mora interficiat, & filios Belial cum assectis suis gladio & igni-

Deut. 13.

ignibus persequatur, & solicitè inquirat, ad euertendũ furorem suum: Quomodo ira non commouetur Deus, quod multi iudices somniatores nostros, Magos & maleficos, filios non solùm Belial, sed etiam socios Beelzebub, Beemoth, Astaroth, aliorumq; monstrorum, multos nõ solùm ex vrbibus, sed omnibus locis seducentes ad dęmones, & eorum miseram seruitutem, somnolentia oppressi desinant inquirere? Atque cùm verba Deuteronomij maximam vim & Emphasim ad præsentem materiam quasi diuino nutu accommodata habeant, placet ea subiungere. Si audieris, inquit, in vna vrbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad inhabitandum, dicentes aliquos. Egressi sunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores vrbis suæ, atque dixerunt: Eamus & seruiamus Dijs alienis, quos ignoratis, quęre solicitè, & diligenter rei veritate perspecta, si inueneris certum esse, quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam, statim percuties habitatores vrbis illius in ore gladij, & delebis eam, omniaq; quæ in illa sunt, vsq; ad pecora, &c. Congregabis in medio platearum, & cum ipsa ciuitate succendes, &c. Et non adhærebit de illo anathemate quicquam in manu tua, vt auertatur Dominus ab ira furoris sui, & misereatur tui, multiplicetque te, sicut iurauit patribus tuis. Hæc summi legislatoris verba iudices attentè considerent. Audiunt, & experientia cognoscunt,

scunt, filios Belial & aliorum Dæmoniorum frequentissimè egredi de medio populi, & auertere multos habitatores, atq; inducere ad sacrificandum Dæmonibus, & in conuentibus alia abominanda perpetrare, & inueniunt certum esse, quod dicitur, & tamen non solicitè sed negligenter inquirunt: nec statim, sed tardè ad executionem iustitiæ procedunt, & ex contextu notandum, ad auertendum furorem Domini necessarium esse, ita tales extinguere & delere, vt ne reliquiæ quidem maneant: tunc Dominus miserebitur, & multiplicabit bona.

Tertia causa est, *Infidelitas.*

QVÆ innuitur in c. Epis. 26. q. 5. Quando enim mentem, inquit, per infidelitatem sibi subiugauerit, per multa deuia deducit. Fides enim est scutum, quo mediante homo Christianus potest omnia tela nequissimi ignea repellere: hanc infidelitas, & falsa credulitas labefactant, & dæmonibus portum tentandi aperiunt. Ad infidelitatem reducere possumus superstitionem, quæ infidelitatis quædam protestatio est, per cultum exteriorem, sicuti religio, qua Deo debitum cultum impendimus, fidei veræ signum est. Quare rectissimè S. Bonauentura docet, quòd sicut in fide intellectus captiuatur: sic in superstitione errore inflatur & eleuatur. Nec mirum videatur, quod superstitio præludium & quædam

dam dispositio ad maleficia sit, cùm nulla sit superstitionis species, quæ non procedat ex quadam pestifera & dolosa societate cũ Dæmone. Qui autem tam infœlicem societatem contrahit, quomodo non decipietur? Callidissimus est Dæmon, non procedit ab extremo ad extremum, sed à minimis incipit, & paulatim ad maxima perducit. Sic per superstitionem in primis mentem cò impellit, vt sibi fides habeatur, & veræ fidei fundamentum infirmius reddatur. Atq; cum materia superstitionum affinis sit maleficio, aliquid latius de superstitionibus adijciendum.

De superstitione, quid sit, quot eius species.

Superstitio est peccatum contra primum præceptum Decalogi, quo præcipitur religio quæ homines ordinat ad colendum & honorandum Deum debito modo, tanquam primum supremumq; principium creationis & gubernationis: Superstitio autem inducit homines ad reddendum Deo cultum perniciosum, vel superfluum, vel ipsi creaturæ, tacitè vel expresè. Quatuor sunt superstitionis species, quas ponit S. Augustin. lib. 2. de doctrina Christiana c. 20. & explicat S. Thomas 2. 2. q. 92. art. 2. Idololatria, Diuinatio, Indebitus Dei cultus, & vana obseruantia. Idololatria est, quando alteri quàm Deo, diuinus cultus exhibetur, & est grauissimum peccatum, vt patet passim ex libris veteris testamenti. Hanc malefici & sagæ exercent, quando dæmonem adorant, vel ei sacrificium offerunt, aut homagium

Idololatria.

gium præstant. Ex dicta definitione elicitur non esse idololatriam, sanctis cum Christo regnantibus honorem debitum impendere, quia ipsis inferior cultus, & non diuinus exhibetur.

Diuinatio. Diuinatio, est rerum occultarum, vel futurarum, quæ via humana sciri non possunt, per virtutem Dæmonis, eiusq; auxilium, cognitio, vel prænunciatio. Ad hanc speciem pertinent præstigium, Somniorum obseruatio, Necromantia, Gæomantia, Hydromantia, Aëromantia, Astronomia illicita, Augurium, Omen, Chiromantia, Spatulantia, Sortilegium, &c. de quibus videndi sunt Isydorus lib. 8. Etymolog. cap. 9. & S. Thomas 2. 2. q. 95. artic. 3.

Indebitus Dei cultus. Indebitus Dei cultus est, quando homo colit Deum modo indebito, & est duplex. Falsus, vt si quis nunc Deo offerret sacrificia veteris legis, vel in diuinis vteretur cæremonijs infidelium: & superfluus, qui perficitur cæremonijs, quæ neque ad Dei gloriam, neq; ad hoc, vt mens Deo subijciatur, aut carnalis concupiscentia refrenetur, secundum Dei & Ecclesiæ institutionem approbatam, ordinantur.

Vana obseruantia. Vana obseruantia est, in qua semper tacitè inuocatur Dæmon, quando videlicet caussæ vel media assumuntur ad effectus producendos, qui nec virtute diuina, nec naturali, aut Ecclesiastica institutione habent ordinem ad tales

ad tales effectus. Ad hanc spectant ars notoria, obseruantia sanitatum, Incantatio, obseruantia futurorum effectuum, &c.

Cùm superstitiones sint laqueus & insidiæ antiqui hostis, quibus genus humanum decipere nititur, vt refertur 26. q. vltima, cap. Admoneat: placet exemplo S. Augustini lib. 2. de doct. Christ. cap. 20. qui sui temporis multas enumerat, nostri etiam aliquas oculis subijcere, vt boni cognoscant & euitent: mali verò videant, quibus vinculis ligentur, & fraudibus decipiantur. Hi sequentes omnes sunt superstitiosi, nec solum exercentes, sed etiam fidem habentes. Nam similes illis fiunt, qui faciunt, & omnes qui confidunt in eis. *Exempla superstitionũ.*

Qui dæmones adorant, sacrificium eis offerunt, honorem impendunt, expressè, vel tacitè inuocant: consilium, auxilium, aut fauorem ab eis quærunt. 1.

Qui futura prædicere volunt, vel magos accedunt, aut Ariolos, aut incantatores, vt occulta cognoscant, vel secreta reuelent, vel consilium præstent. 2.

Qui aliquam virtutem somnijs tribuunt, vt quia somnium habuerunt tale vel tale, fœlicitatis aut infortunij quippiam euenturum, credunt. 3.

Qui per inspectionem membrorum, aut partium animalium, futura prædicunt, aut de rebus futuris, ex euentu præcedentium, pronunciant. 4.

Qui

5. Qui accedunt ad vagabundos illos, quos Galli Ægyptios, Itali Cingaros, Germani Gentiles appellant, vt ex figuris manuum, faciei constitutione, vel corporis statura fortunam faustam, vel infaustam annuncient.

6. Qui obseruant dies aliquos certos Conuersionis Pauli, Vincẽtij, Vrbani, Martyrum, vel aliorum, in quibus si pluat, vel cœlum serenum sit, serenitatem, fertilitatem, sterilitatem, vini copiam, vel inopiã, vel per spacium aliquot dierum continuam pluuiam prædicunt. Qua de causa superstitiosi sunt versus illi, de festo Conuersionis S. Pauli.

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni,
Si nix, aut pluuia, designat tempora cara:
Si fuerint venti, designat prælia genti:
Si fuerint nebulæ, pereunt animalia quæq;

7. Qui colligunt herbas in die S. Ioannis Baptistæ, ad singulares quosdam effectus, credentes tales esse maioris virtutis: vel inserunt arbores ipso Annunciationis Mariæ, existimantes hoc melius: Aut in festo S. Stephani, ex eadem causa diminuunt sanguinem equorum: & de similibus simile est iudicium.

8. Qui oblationes faciunt Sanctis ex bonis Eleemosyna petitis, credentes eas maioris esse virtutis ad consequendum effectum: aut crucem S. Bernardi emptam ex Eleemosynis, sanctiorem putant: aut offerunt in honorem sanctorum ceram, vel aliam rem coniunctam crinibus animalis ægrotantis.

Pium

Pium autem est, & ab vniuersali Ecclesia receptum, in templis post impetratam sanitatem oculorum, aut pedum, aut manuum, aut animalium, aliarumq; rerum simulachra suspendere ex auro, argento, cera vel alia materia confecta, ad laudem & gloriam Dei & sanctorum, vt sint adeptæ sanitatis manifesta indicia. Gratissimè namque accipit Dominus eorum qualiacunque sunt dona, nec exigua, nec vilia dedignatur: quippe qui ea proferentis facultate metitur. Hæc itaq; omnium spectaculo exporrecta, testantur morborum depulsionem, cuius ipsa certissima signa sunt à sanitatem consecutis allata. Hæc, sepultorum ibi martyrum quæ sit virtus, ostendunt, vt optimè tradit Theodoretus Cyrensis Episcopus, lib. 8. de curatione Græcarum affectionum.

Qui obseruant quosdam dies fastos, aut infastos ad ingrediendum iter: aut constituunt differentiam, an quis manè surgens dextro vel siniſtro pede in primis terram tangat, aut quem postponat aut anteponat, egrediendo limen ædium. Ad hunc ordinem referre possumus eos, qui obseruant modum capiendi Sagas, vt eas vel in lecto capiant, vel eleuent in altum, ne terram calcent, quicquid quidam doceant: cùm, vbi eadem ratio militat, idem ibi ius statuendum sit. 9.

Qui vel quæ submergunt imagines in aqua pro pluuia habenda, vel faciunt quasdam ligatu- 10.

ligaturas & diabolicas cæremonias, ne lacin-
tegro anno vaccis ſubtrahatur opera malefi-
carum: aut certis diebus ſummo diluculo ſco-
pis olera tangunt, ne erucæ, ciniphes, vel alia
imperfecta animalia oleribus & herbis nocu-
menta inferant.

11. Qui, cùm herbas colligunt medicinales,
& eas vulneribus adhibent, fiduciam ponunt
in modo ligaturæ, vel numero partium, vt
numerus par vel impar ſit: vel in herbis colli-
gendis obſeruant, vt ante ſolis ortum id fiat,
vel certo die; vt die Veneris, vel Solis, vel in-
cendo colligant, &c. Quod autē medicus her-
bas colligat potius in Maio vel Aprili, quàm
in Auguſto, aut hyeme, id non ſuperſtitionis
ſed medicinæ eſt: quia tam ratio naturalis,
quàm medicina dictat, quibuſdam anni tem-
poribus, virtutem in herbis eſſe potentiorem
ad naturales effectus

12. Qui certam fiduciam conſtituunt in qui-
buſdam nominibus ſcriptis, vel verbis etiam
ſacris, aut characteribus, vt non vulnerentur,
mutilentur, aut occidantur: aut qui (quod
horrendum dictu eſt) in die Paraſceues ſancto
adeunt crucem aliquam in biuio, vel triuio,
& bombardā poſt terga in crucem emittunt,
vt deinde quemcunque velint ſcopum attin-
gant: aut in nocte S. Ioannis certas quaſdam
herbas diabolicis cæremonijs colligunt, qui-
bus ad deteſtabiles effectus vtantur.

13. Qui metiuntur cingulum ægrotantis, vt
cogno-

cognoſcatur, quis ſanctus ſit honorandus, ad conſequendam ſanitatem, certis adhibitis ritibus: aut bipenni ſtramen diuidunt, ad curandum tumores manuum & digitorum, aut ad ſanandos certos morbos animalium, impellunt gregem in ignem ex ſingularibus lignis inſtructum, vel per circulum ducunt, & tunc animal, quod primùm fortè fortuna ſortitur locum in tranſeundo, offerunt in honorem ſanctorum. His accedunt, qui pro quibuſdam capitis doloribus & ſimilibus morbis curandis, ad porcorum lintrem, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, collum applicant.

Quicunque credunt maiorem virtutem ineſſe aquæ benedictæ Dominicis ſequentibus quatuor tempora, quàm alijs, ad ſpeciales quoſdam effectus: aut nolunt die Veneris vngues præſcindere, aut Sabbato filare, & interim ab alijs ſeruilibus operibus non abſtinent. 14.

Qui fidem adhibent probationi ferri candentis, vel aquæ frigidæ in maleficis cognoſcendis, de quibus prope finem infra latius: Nec non etiam qui admittunt & fidem tribuunt, quod quidam tortores ſiue carnifices quoſdam potus ad eliciendum confeſſionem maleficorum adhibent. 15.

Quicunq;, cùm audiunt picam vociferantem circa ædes alicuius, mortem prædicunt breui imminere: aut quia canem audiunt vlu- 16.

lantem, pestem præsagiunt: aut quia obuiam venit lepus, mali aliquid instare ominantur. Similes & alias multas vanas superstitiones & magicas artes solent exercere, qui artem venatoriam sequuntur.

Huiusmodi & similes artes nugatoriæ, vel noxiæ superstitiones ex quadam pestifera societate hominũ, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudiandæ & fugiẽdæ Christiano, vt decernitur, 26. q. 2. c. Illud ex August. Atq; hoc addiderim, superstitiones tanto esse periculosiores, quanto plures res sacræ adhibentur. Quia hoc Diabolus maximè intendit, vt vel sub specie pietatis decipiat: aut res sacras ad humanam salutem ordinatas, in peruersum vsum redigat.

Dicet aliquis: Eueniunt tamen aliquando effectus in dictis operibus. Quandoque enim futura prædicunt, aut ægris sanitatem restituunt, &c. Respondetur in cap. Nec mirum 26. q. 5. ex August. hoc fieri permissione Dei, vt ipsi, qui hoc audiunt, vel vident, probentur, & appareant, qua fide & deuotione sint erga Deum, an etiam facilè moueantur & sequantur Deos alienos, sicut in Deuteronomio Moyses ex verbo Dei populum instruxit, cùm inquit: Si surrexerit in medio tui Propheta, &c. De varijs superstitionibus, obseruationibus dierũ, collectionibus herbarum, diuinationibus, augurationibus auium & incantationibus: ex August. 26. q. 7. c. Non ob-

seruetis,

seruetis, dicitur: Qui aut talibus credunt, aut ad eorum domum euntes, aut suis domibus introducunt, aut interrogant, sciant se fidem Christianam & Baptismum præuaricasse;& vt paganum &apostatam,id est,retrò abeuntem, & Dei inimicum iram Dei grauiter in æternum incurrisse; nisi Ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur.

Quoniam his addi possent, iuxta D. August. doctrinam lib. 2. de doctrina Christiana c.20.& quotidianam experientiam,millia immanissimarum superstitionum, nec facilè cognoscantur à multis, placuit ex Doctorum sententia regulas subiungere, quibus dignoscatur, an aliquid sit superstitiosum, vel non: quarum sit

Regulæ dignoscendi superstitiosa à non superstitiosis.

Prima. Quoties aliquis effectus rei tribuitur, qui non conuenit ei secundum suam naturam inditam, si per Ecclesiæ definitionem, sacram scripturam, aut laudabilem consuetudinem non constat fieri à Deo; vt accidit in sacramentis & sacramentalibus: Habendum erit tanquam superstitiosum.

Secunda. Si effectus naturalis tribuitur alicui rei, quem constat habere ex natura rei, nō est superstitio. At si attribuitur aliquibus rebus,vt signis, vocibus, vel characteribus, aut si fides postulatur ad productionem effectus, superstitio iudicanda est.

Tertia. Si res naturales vel artificiales, vt imagines, signa, vel characteres adhibeantur

ad productionem ſupernaturalium effectuum, vel motum liberi arbitrij flectendum, vel diuinandum, aut ad efficiendum ſpirituales effectus tam in nobis quàm alijs, niſi fiat modo in prima regula ſignificato, ſecundum ſacram Scripturam, Eccleſiæ definitionem, aut approbatam conſuetudinem: ſuperſtitioſum erit tenendum.

Quarta. Quando quis vtitur verbis ſacris, aut etiam orationibus, alijſque pijs operibus, in rebus vanis, neque ad diuinum honorem & cultum pertinentibus; eſt ſuperſtitio, quia callidus ſerpens, miſcet vanis & malis bona & pia, vt ſimplicibus cautius ſub ſpecie pietatis imponat.

Quinta & vltima Regula. Quando quis exercet aliquod opus, ad aliquam abſtinentiam, vel corporis exercitium pertinens, videndum eſt vt refrænet carnalis concupiſcentiæ motum, modo virtuti congruo, ſecundum Eccleſiæ ritum & moralem doctrinam.

De materia ſuperſtitionum legendi ſunt. S. Auguſtinus lib. 2. de doctrina Chriſtiana à cap. 20. S. Thomas 2. 2. à q. 92. per aliquot qq. Ioannes à Turrecremata ſuper decreto, 26. cauſſa cum textu. Sylueſter Prieras in ſumma, verb. Superſtitio, Incantatio & maleficium. Martinus Arles in Tractat. de Superſtitionibus, qui habetur in Oceano Iuris, vol. 10. Martinus Nauarrus in Manuali Confeſſariorum, cap. 11. à num. 22.

Quarta

Quarta cauſſa diſpoſitiua ad maleficia eſt *Curioſitas, quæ his portentis illuditur per Dæmonum fallacias, quando id imprudenter appetit ſcire, quod ei nullatione competit inueſtigare ex d.c.* Nec mirum. 4. cauſſa diſpoſitiua; Curioſitas.

HÆc poteſtas immundis ſpiritibus ideò datur, vt peruerſos ſibi aptent, hoc eſt, prauos homines ſeducant, illos ſcilicet, qui ſpernunt veritatem, & credunt mendacio, nec ſanam doctrinam ferunt, ſed ad ſua deſideria coaceruant ſibi magiſtros prurientes auribus, & ad fabulas conuertuntur, onerati peccatis ducuntur varijs deſiderijs, ſemper diſcentes, nunquam ad ſcientiæ veritatem peruenientes, iuxta Pauli ſententiam. Hinc in d. cap. Nec mirum, miniſterio Dæmonis in primis à Chaldæis traditur inuenta magia, eo quod ipſi cæteris eſſent magis curioſi. Et Auguſtin. lib. 10. de Ciuitate, cap. 9. incantationes & carmina nefariæ curioſitati tribuit. Ac clarius libr. 2. de doctrina Chriſtiana, cap. 22. & 23. quod ita incipit. Hinc enim fit, vt occulto quodam iudicio diuino, cupidi malarum rerum homines tradantur illudendi & decipiendi pro meritis voluptatum ſuarum, illudentibus eos atque decipientibus angelis: quibus iſta pars mundi infima ſecundum pulcherrimum ordinem rerum, diuinæ prouidentiæ lege ſubiecta eſt. Quibus illuſionibus

& deceptionibus euenit, vt istis superstitiosis & pernicioſis diuinationum generibus multa præterita & futura dicantur, neq; aliter accidant, quàm dicuntur, multaq; obseruantibus secundum obseruationes eueniant, quibus implicati, curioſiores fiant, & seſe magis magisque inserant multiplicibus laqueis pernicioſissimi erroris, &c.

Consentit his pulchrè Guilhelmus Parisiensis in lib. de Legibus, fol. 35. colum. 2. Scito, inquit, quia omne genus peccati idololatriam prouexit: Sicut euidenter apparet de curioſitate, quæ est libido sciendi non neceſsaria. Tanta namque libido sciendi futura, & alia cordium occulta, quorundam hominum inflammauit animos, vt huius scientiam, execrabili animarum suarum commercio à Dæmonibus mercarentur. Propter quod & ipsi naturæ humanæ inimiciſſimi Dæmones, sacrilega opera excogitauerunt, eisq; se placari, & induci posse hominibus suggesserunt: Impetrariq; posse ab ipsis scientiam futurorum & aliorū occultorum. Inde proceſserunt nefandiſſima illa opera, quæ etiam vulgò nominatiſſima sunt: videlicet inspectio speculi, inspectio spatulæ, inspectio vnguis, videlicet vt furta, & alia occulta inuenirentur, in quibus omnibus Diabolicorum sacrificiorum impietas partim latet: & partim omnibus manifesta est, si perfectè scripta inueniantur. Ex hac eadē peste curioſitatis proceſſit liber maledictus,

ledictus, & execrabilis, qui dicitur liber sacratus. Similiter & alius, qui dicitur (speculum) abomnibus, in quibus præterita, præsentia & futura videri ipsi auctores eorum Dæmones promiserunt. Sunt & aliæ huius pestis innumeræ, per quas curiositatis initium stragem animarum inæstimabilem fecit: hæc Guilhelmus. Atq; occasione curiositatis arbitror non rarò doctos & magnos ingenio capi à Dæmone. Tentat enim eos curiositate, vt velint cognoscere, videre, & experiri noua, inusitata, & rara. Quare Apostolus admonet Rom. 12. non plus sapere, quàm oportet. Curiositati adiungi potest latens in multis cordibus intolerabilis superbia, quę Domino Deo in summo gradu displicet, & Dæmonibus maiorem in modum placet.

Quinta causa est: *Insatiabilis amor congregandi diuitias.* 5. Causa est auaritia.

QVAM satis superq; S. Paulus indicat, cũ ait: Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationẽ, & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum cupiditas, quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis. *Hæc Apostolus.* Auaro enim nihil sceleſtius, qui etiam propriam animã venalem exponit, vt pecunias congreget: Quod Dæmoni optimè constat, atque sic insatiabili 1. Tim. 6.

appetitui tentationem congruam obijcit, vt in laqueum eum pertrahat. Inueniuntur quidã ita auaritia excæcati, & miseri, quod mammonæ Deo nummorum sacrificent, vt diuites efficiantur, quorum meminêre Ioannes de Friburgo in summa Confessariorum lib. 1. tit. 11. q. 25. & Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs, q. 11. num. 25. Auaris & alijs, qui rerum inopia laborant, vt supra significatum est, Dæmon quandoque diuitias promittit, sed non præstat. Confessa est etiam inter alia puncta Meisenbeins Anna/ cuius suprà mentionem fecimus, quod si in principio sui casus non nimis bonis temporalibus acquirendis dedita fuisset, & Mammonæ inseruiuisset, faciliter se cum gratia Dei ad cor redituram fuisse. Remedium contra hoc malum subiungit Apostolus cùm ait. Tu autem homo Dei, hæc fuge: Sectarẽ verò iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem.

6. Caussa Luxuria.

Sexta Caussa est, *Luxuria, seu carnis voluptas.*

HÆC multum efficax est ad hominem capiendum & detinendũ. Sic Balaam, cap. 24. & 25. in lib. Numerorum: filios Israel mediante fornicatione cum filiabus Moab, induxit ad idololatriam. Hoc enim vitium sapientes & insipientes, ignobiles & potentes deijcit. Quis enim Salomone sapientior, & Samsone fortior? & tamen vtrunq; vicit luxuria:

xuria: bene ad hoc propoſitum facit illud Eccleſ. 19. Vinum & mulieres apoſtatare faciunt etiá ſapientes, & luxuria Salomoni cauſſa fuit colendi Deos alienos, vt conſtat ex lib. 3. Reg. c. 11. Tobiæ 6. Audi me, & oſtendam tibi, qui ſunt, quibus Dęmonium prævalere poteſt. Hi namq; qui coniugiũ ita ſuſcipiunt, vt Deum à ſe & à ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus, habet poteſtatem Dæmonium ſuper eos. Quomodo hoc peccatũ non ſolùm cauſſa incidendi, ſed etiam perſeuerandi in malo ſit, optimè ex ſacris literis tradit Gulielmus Peraldus Epiſcopus Lugdunenſ. in ſumma virtutum & vitiorum, tomo 2. tract. 3. c. 3. Atq; id Iſidorus lib. 2. de ſummo bono c. 39. ſatis etiam atteſtatur, dum ait. Maximè per carnis luxuriam humanum genus ſubditur diabolo, quàm per cætera vitia. Dæmones ſcientes pulchritudinem eſſe animæ, caſtitatem, & per hanc hominem angelicis meritis, è quibus illi lapſi ſunt, coæquari, liuore percuſſi inuidiæ, inijciunt per ſenſus corporis, opus deſideriumque libidinis, quatenus à cœleſtibus deorſum deiectam animam pertrahant, ſecumque quos vicerint, gloriantes ad tartara ducant. Nouit optimè Dæmon, vehementiſſimũ eſſe carnis ardorem, & animum, quem occupauerit, non facilè liberari. Etenim vt S. Ambroſ. ait in cap. 4. Lucæ, quaſi clauis quibuſdam ſuffigitur anima corporis vo-

luptatibus, & cùm semel adhæserit cupiditatibus demersa terrenis, difficile in altum potest, vnde descendit sine Dei fauore reuolare. Actuum enim suorum vincta laqueis, & deliciarum secularium illecebris obnoxia iam tenetur. hæc Ambrosius.

7. Causſa maledicendi rabies.

Septima est, *Execratio, vel maledicendi siue imprecandi rabies.*

QVOD quidem peccatum multis vsitatissimū est, vt minima occasione & aduersitate oblata, se suosq; Dæmonibus & diris omnibus deuoueant; & tunc aliquando iusto Dei iudicio malum euenit, quod imprecantur. Quare Prouerb. 8. dicitur: sicut auis ad alta transuolans, & passer quolibet vadens; sic maledictum frustra prolatum in quempiam superueniet: & in Psa. 108. Dilexit maledictionem, & veniet ei: noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Hinc compertum est experientia, diabolum sumpsisse quandoque hanc occasionem perducendi ad maleficium.

8. Causſa Nimia tristitia & ira.

Octaua, *quæ frequentissimè in muliebri sexu locum habet, est desolatio, siue nimia tristitia, aut pusillanimitas in aduersis.*

DVM enim fœminæ in aduersitates, calamitates, aut perturbationes incidūt, animum abijciunt, maximè quando non est qui consoletur, aut consilio iuuet. Hanc oportu-

oportunitatem Dæmon perſcrutatur, atque ſub fictæ perſonę forma, auxilium, conſilium, & patrocinium promittit, cum maxima deceptione. Huic adiungere poſſumus immoderatam iram qua multi ſe vindicare de alijs perfas & nefas cupiunt: quod quando propter fragilitatem non poſſunt, malignus ſe offert, & inſpirat vindictæ modos. Sed nunc cùm contingat inter alias vnam eſſe cauſſam præcipuam perſeuerantiæ in tam graui atq; intolerabili Dæmonis iugo, de hac paulò latiùs aliquid dicendum pro remedio contra hoc durum vinculum.

Nona cauſſa perſeuerantiæ in tanto ſcelere, eſt *Error, quem Diabolus opinioni hominum, quos capit, imprimit, vt ſibi perſuadeant, fieri haud poſſe, vt ad ſanum cor conuertantur.*

LEGIMVS in lib. Iudicum, quod Philiſtæi Samſonem fortiſſimum captum quamprimum oculis priuârunt, priuatum ad piſtrinum ablegârunt, & molere fecerunt, omnibuſque ludibrijs & illuſionibus affecerunt. Hos Philiſtæos maligni ſpiritus ſequuntur; quamprimũ hominem Chriſtianum arte ſua quacunq; occaſione aut ſpecie deceperunt, oculos intelligentiæ effodiunt, atq; perſuadent impoſſibilem eſſe reditum ad Deum, cuius fidem abnegauit; ſicq; hominẽ oculis captum alligant ad piſtrinum, id eſt, ſuam grauem & *Iudicum 16.*

into-

intolerabilem ſeruitutem, atq; ſi molere, id eſt ſuis imperijs in omnibus ſatisfacere nolit, verberibus, minis & terroribus cogunt, atq; ludibrijs afficiunt. Atque vt melius ligatum Dæmon teneat, imperat ſub maxima pœna, vt infœlix homo omnia ſua peruerſa conſilia, & ſceleratiſſimas ſuggeſtiones in ſecreto teneat, nec vlli mortalium extra ſuam ſocietatem reuelet.

Aſtutiſſimus inimicus imitatur in hoc negocio mores callidiſſimi alicuius amatoris, qui honeſtam aliquam bonorum parentum filiam, aut honeſti viri vxorem intendit ſeducere. Is omni cura induſtriaq; laborat, vt ſua verba, facta & conſilia non deueniant in notitiam, nihilq; magis timet, quàm ne puella parentibus ea patefaciat, cognoſcens hoc pacto parentum prouidentia ſuos conatus fruſtrandos & irritandos eſſe. Eodem modo diabolus in hoc tam occulto, & ab hominum ſenſibus alieno ſcelere omni ratione procurat, vt homo, quem cepit, fraudulenta ſua conſilia nemini detegat. Ad quem effectum conſequendum minas intentat, timorem incutit, & pudorem obijcit: his nodis anima miſeri hominis intricata, ſe expedire non poteſt; cum careat bono conſilio, & tam Dei, quàm hominũ prudentum auxilio deſtituatur. Ex hoc capite contingit, pauciſſimos eſſe maleficos, aut ſagas, qui in confeſſione ſacramentali hoc crimen confiteantur, hinc etiã ſequitur exiguum eſſe

esse numerum eorum, qui vel quæ sua sponte conuertantur ad Deum, relicta diabolica societate, antequam ad manus publicæ iustitiæ deueniant. Ex eadem quoque causa oritur, quod nonnullæ fœminæ potius optent & eligant mortem, quàm vitã, timentes ne iterum reducantur ad laboriosum illud molendinũ. Contra hunc diabolicum errorem, & simplicium falsam opinionem veritas statuenda est, quæ tenebras falsitatis & erroris depellat. Veritas autem est, quod homo quicunq; etiam à Diabolo deceptus, cum gratia Dei potest per pœnitentiam redire ad gratiam, Diaboli iugum rumpere, & tam fœdam societatem relinquere, etiam quocunq; tempore. Hanc veritatem probant clamores Domini ad peccatores. Ezech. 18. proijcite à vobis omnes præuaricationes vestras, in quibus præuaricati estis, & facite vobis cor nouum, & spiritum nouum: & quare moriemini? quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini & viuite. Eccles. 33. Impietas impij non nocebit ei, in quacunq; die conuersus fuerit: Hierem. 8. Nunquid qui cadit, non adijciet vt resurgat? & qui auersus est, non reuertetur? Quare ergò auersus est populus iste in Hierusalem auersione contentiosa? apprehẽderunt mendacium, & noluerunt reuerti. Et cap. 3. in eodem Propheta: Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus. Esai. 55. Derelinquat impius viã suam,

Remedia cõtra desperationis errorem.

ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, & reuertatur ad Dominum, & miſerebitur eius, &c. quoniam multus eſt ad ignoſcendum. Eandem veritatem probant Scripturæ, quæ atteſtantur Dominum ſoluere & rumpere vincula peccatorum. vt Dauid in Pſal. Diſrupiſti Domine vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Et iterum in alio loco. Dominus ſoluit compeditos, Dominus illuminat cæcos. Ad idem propoſitum faciunt, quę miſericordiam & gratiam Dei erga peccatores oſtendunt: hęc Concionator facilè congregabit contra prædictum errorem. Quicunq; ergò à Diabolo decipitur, aut deceptus eſt, & ſub tam dura ſeruitute agit, quantamcunq; fidem infideli addixerit, obedientiamq; præſtiterit, redeat ad cor, frangat perfidiam, pœniteat, inuocet Deum: cœleſtis curiæ reginam, deſolatorum aduocatam B. Virginem, Angelum cuſtodem, & Sanctos: reſiſtat aduerſario in fide, & vincet. Tantò autem facilius tam abominabilis ſtatus relinquitur, quantò citiùs deſeritur. Optimũ conſilium eſt, vt homo quamprimùm ſe deluſum cognoſcit, ingemiſcat, peccatum confiteatur bono & prudenti Confeſſario, & fidei noſtræ armis fortiter ſe muniat contra aduerſariũ, eiuſq; inſultus forti & conſtanti animo repellat. Plerique enim, qui his laqueis vincti tenentur, multis moleſtijs afficiũtur, ſi iugum abijcere diabolicum, & fœdera infidelis amicitiæ rumpere contendant. At ſi conſtanter ſe Dæmo-

Dæmonum insultibus opponant, induendo armaturam Dei, & scutum fidei arripiendo, victoriã obtinebunt, neq; tam graues patientur tribulationes. Vt hoc rectius intelligatur, & firmius animis inhęreat, similitudine discamus, quod Dæmon aduersarius noster naturam & mores habet muliebres, quantum ad imbecillitatem virium, & animi peruicaciam. Sicut enim fœmina mala cum viro rixas miscens, si eum conspiciat erecto animo, & constanti vultu resistere, & verbis verbera obijcere, illicò animum abijcit, & terga vertit, nec deinceps facilè aliquid simile tentat. Si autem maritum timidum, meticulosum, fugacemq; deprehenderit, in extremam surgit audaciam, & virum ferociter inuadit. Simili modo hostis noster facere consueuit, si quem reperit timidum & inconstantem in tentationibus, & animum abijcientem in tantis insultibus, non est bestia super terram ferocior & audacior. Vnde in nostro proposito timidis & tristibus minatur, & non rarò intentat verbera, ni morem gerant suo imperio. Sed si incidat in militem fortem & imperterritum, hilari vultu repugnantem, diffidens de victoria fugit, & eum in pace relinquit. Hinc optimè ait S. Gregor. Diabolus cùm ei fortiter resistitur, debilis est vt formica: cũ verò suggestio recipitur, fortis est, vt leo. Nemo ergò in hoc deceptionis genere crudelitatẽ sæuientis, quã minis & verberibus confirmat, pertimescat, sed confidendo in Dei

in Dei misericordia & auxilio, viriliter in fide repugnet; sic tandem triumphabit, & Dęmon confusus discedet. Inflammat ad hoc nostros animos, exemplum magni illius spiritualis ducis S. Anthonij, quem nouitium in eremo sæuissimis excepit verberibus, ita vt semianimis relictus, ad proximum vicum curandi caussa deferri debuerit. At Anthonius aliquantulum conualescens, ad primum locum denuò se contulit ad seruiendum Deo, paratus ad noua verbera pro beneplacito Dei, nec vlla iniuria diaboli à proposito deterrebatur. Hac animi constantia virum sanctum munitum nequissimi spiritus cùm accedere nō auderent, varias formas induentes, ferarum more alij rugiebant, alij vlulabant, alij dentibus frendebant, alij flammas ore, naribus, auribusque emittebant, vt terrorem incuterent, cui verba inferre nequibant, ad impediendum ipsum in via salutis. Sed vbi fortissimum athletam nec verba curare, nec horrenda spectra pertimescere cognouerunt, se victos & confusos confessi discesserūt. De his Athanasius in vita Anthonij. Hoc tamen adhuc referre non pigebit ex vita eiusdem sancti, quod relatu dignū est: ferunt de eo, dum verbera terroresq; perferret, lucem ei diuinitus apparuisse, qua expauefacti Dæmones diffugêre: Anthonium verò eo splendore recreatum erexisse se, & quasi præsentem Dominum aspiceret, dixisse. Vbi eras bone Iesu, vbi eras: respō-

sumq;

ſumq; accepiſſe: Aderam Anthoni, ſed euentum pugnæ tuæ præſtolabar, quam quoniam imperterritus immotuſq; viriliter ſuſtinuiſti, manet te victoriæ tuæ indeficiens in cœlo triumphus, præmiumq; ſempiternum: Omnis ergo Diaboli vis atq; decertatio, conſtantis & pij animi continuatione deſtruitur. Similia in vita Hilarionis refert S. Hieronym. Plurima Sanctorum exempla, qui fortitudine & conſtantia Diabolo reſtiterunt, qui videre voluerit, legat Marcum Marulum de religiosè viuendi inſtitutione, lib. 5. cap. 7. Poſtremò, vt huic Præludio finem faciamus, ſi quis hac arte Diabolica captus eſt, cõfiteatur ſacerdoti prudenti, & reuelet in confeſſione malum, quo detinetur: pœniteat, & in fururum armis ſe muniat ſpiritualibus. Scriptum eſt enim. Prouerb. 28. Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: Qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Et vt S. Hieronymus ait, in cap. 10. Eccleſiaſt. in illâ verba: Si momorderit ſerpens in ſilentio. Si quem Diabolus occultè momorderit, & nullo conſcio eum peccati veneno infecerit: Si tacuerit qui percuſſus eſt, & non egerit pœnitentiam nec vulnus ſuum fratri & magiſtro voluerit confiteri, magiſter qui linguam habet ad curandum, facilè ei prodeſſe non poterit: ſi enim erubeſcat ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat, medicina non curat. Moleſtiſſimè fert inimicus, quod homo ſua

consilia manifestet, & impedit quantum potest, obijcit timorem & pudorem. Sed tu sequere consilium Ecclesiast. cap. 4. Pro anima tua non confundaris verum dicere. Sancti Patres tanquam firmam obseruârunt regulam, euidenter diabolicam esse cogitationē, quam iunior seniori confunditur aperire. Vnde Cassianus ait. Non poterit Diabolus circumuenire vel deijcere iuuenem monachum, nisi eum, quem viderit aut per superbiam, aut per verecundiam suas cogitationes seniorem celare.

16. Præludium. *Diabolus, qui ab initio similis esse voluit altissimo, adhuc in suis operibus ad hominum deceptionem diuina opera imitari contendit, & similitudinem quandam Dei affectat.*

Hinc summoperè desiderat adorari, quod diuinæ maiestati competit. Matt. 4. Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me, & 26. q. 5. c. Nec mirum. Atq; hoc tritum est apud omnes Theologos & canonistas, vt Grilland. attestatur de Sortilegijs. q. 7. n. 9. Ex eadē causſa Dæmones sacrificia expetunt. August. lib. 10. contra Faustum, c. 21. Cui & Philosophi consentiunt. Apulcius in lib. de Deo Socratis, (quem rectius teste Augustino 8. de Ciuit. cap. 14. de Dæmone Socratis intitulasset) dicit, ex Dæmonibus alios diurnis sacrificijs gaudere, alios nocturnis: esse qui lætioribus:

esse

esse qui tristioribus hostijs, ritibus & cæremonijs delectentur. Porphyrius libr. 2. de abstinentia animalium, subindicat ciuitatibus interdum opus esse Dæmonibus sacra facere, ne frugibus, ne diuitijs, ne vrbi ipsi noceant. Nam rata est, inquit, apud omnes fides, eos lęsuros genus humanum, si irascantur, propterea quod negligantur, neq; cultum legitimum nanciscantur. Sic August. d. lib. cap. 13. tribuit Labeoni, quod numina mala cruętis victimis placari existimauerit: & ibidem cap. 16. Ex Apulei Platonici sententia mores Dæmonum depingit, qui dixit eos eisdē, quibus homines, animi perturbationibus agitari, irritari iniurijs, obsequijs donisq; placari, gaudere honoribus, diuersis sacrorum ritibus oblectari, & in eis si quid neglectum fuerit commoueri. Hoc fundamento præsuppositō, facilè multa intelliguntur, quæ Dęmones expetunt à maleficis: vt, quod disciplina in conuentu rectè seruetur, quam si quis violauerit, malè ab ipso, vel suis ministris tractatur, & irascitur. Sic Helenam quandam ex pago S. Matthiæ, quæ mortis sententiam, & eius executionem accepit, Anno Domini 1589. 15. Iulij, Dæmon, qui se Beelzebub nominabat, in faciem ita male percussit, quòd aliquot diebus ægrotauerit: eò quòd cùm primavice ad conuentum cursumque veniisset, & multitudinem personarum vidisset, dixerit: Domine Deus, quomodo huc veni. Sic Annam quandam ex pago S. Medardi,

dardi, prope monasterium S. Matthiæ, quæ mortis supplicium subijt 11. Augusti Ann. Domini 1590. per gradus deiecit, ita quod quatuor in corpore vulnera acceperit, eò quod ei morem gerere nolebat. Sic etiam sæpè si in aliquo offendant per alias maleficas eas cædit, vt suprà exemplis declaratum est.

17. Præludium. *Sicut vnicuiq; homini ab ortu natiuitatis suæ, ad tutelam & custodiam, deputatus est bonus Angelus, secundum sacras literas, & sanctorum Patrum doctrinam: Ita etiam ad exercitium ac tentationem malus spiritus destinatus est cuilibet, vt Doctores sentiunt.*

ANGELORVM custodiam calumniatur Caluinus in institutionib. sect. 7. c. 14 & in cap. 18. Matth. & alibi, quem sequuntur eiusdem farinæ homines: sed Catholica Ecclesia Angelorum tutelam firmiter amplectitur. Nunc probatur prima præludij pars. Psal. 90. Angelis suis mandauit de te, & Psal. 33. Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Genes. 48. Iacob dicit: Angelus qui pascit me, & liberauit me à iuuentute mea. Eccles. 5. Ne dicas coram angelo, nõ est prouidentia, ne fortè iratus contra sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum tuarum. Vbi S. Hieron. Non enim in ventum dicta transeunt, sed à præsenti angelo, qui vnicuique adhæret comes, statim perferuntur ad Domi-

Dominum. Matth. 18. Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis, dico enim vobis, quia angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris mei. Actor. 12. Puella Rhode, cùm nunciaret Petrum stare ante ianuam, astantes dixerunt: Angelus eius est. Consentiunt Doctores & Theologi. S. Hieronym. in d. cap. Matth. Magna, inquit, est dignitas animarum, vt vnaquæq; habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum delegatum. August. in Soliloq. cap. 27. Chrys. hom. 60. in Matth. & hom. 3. in Epist. ad Thessalonicens. Basil. lib. 3. contra Eunomium, his verbis: Quod singulis hominibus adsit Angelus, vt Pædagogus quidam & Pastor ad vitam dirigendam, nemo contradixerit, qui verborum Domini recordatur. Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris, &c. Inde Psalmista dicit. Castra metatur Angelus Domini in circuitu timentium eum. Et, Angelus, qui me eruit de iuuentute mea, & quæcunq; talia: Hæc Basil. Origen. hom. 5. in Num. & hom. 35. in Lucam. Gregor. Nyss. in lib. de vita Moysis. Bernard. serm. 11. super Psalm. Qui habitat: in verba vers. Angelis suis mandauit de te. Hilarius, Theophyl. OEcumenius, & alij communiter in cap. Matth. 18. Cassianus in collat. 8. cap. 17. S. Thom. 1. par. q. 113. S. Bonauentura cum Magistro Sententiar. & omnibus DD. in 2. d. 11. Custodiæ angelicæ plures sunt effectus, qui à Doctoribus ex sacris literis colliguntur. Tres autem generales

assignari possunt: defensio contra aduersarij violentiam, ne opprimat: Eruditio & directio contra eius astutiam in decipiendo & seducendo: Exhortatio & inductio ad bonum, ne blanditijs moueat voluntatem ad consentiendum. Sunt autem multi particulares, de quibus auctoritates Scripturæ legendæ Concionatoribus apud S. Bonauenturam, Albertum & Gabriel. in d. dist. 11. & latissimè apud Franciscum Feuardentium in appendice ad libros Alphons. Castrens. de hæresibus lib. in verb. Angeli. hæres. 3. Si quis dicat. Cùm Angeli boni etiam virtute naturali præditi sint, & dono gratiæ adiuuentur, quomodo non vincunt Dæmones, & prohibent ne homines tentationes superent. Respondetur, hoc non prouenire ex defectu angelicæ custodiæ, sed ex nostra voluntate libera, quæ non acquiescit consilijs & suggestionibus angelicis. Angelorum custodia & directio non cogit hominem ad bonum, voluntati vim inferendo, sed excitando & persuadendo mouet pro natura voluntatis liberæ. Contingit etiam aliquando ex ordine diuinæ iustitiæ & prouidentiæ, quæ modum & ordinem Angelorum custodiæ præscribit propter demerita custoditi.

Quantum ad secundam partem præludij: quod etiam quisq; homo habeat Dæmonem exercentem designatum, tradunt S. Gregor. loc. cit. apud Magistrum in 2. d. 11. Chrysost. siue auctor operis imperfecti, hom. 40. in Matth.

Matth. Lactant. lib. 2. de origine erroris cap. 15. Cassian. loc. citat. Magist. & DD. in d. d. probat Cassian. Si, inquit, consideremus illum, qui B. Iob expetijt, apertissimè instruemur illum fuisse, qui semper insidiatus ei, nunquam eum ad peccatum potuerit incitare: & idcirco potestatem à Domino popoſciſſe: velut qui non virtute illius, ſed Domini defenſione, qui illum ſemper protexerit, vinceretur. De Iuda quoq; dicitur, & diabolus ſtet à dextris eius. *Pſalm. 108.* Ad hanc doctrinam Platonici accedunt. Apuleius multa ſcripſit de Dæmone Socratis. Ægyptiorum doctrina traditum eſt, ab Dæmonum præſide Deo, pro ratione propoſitæ vitæ, Dæmonem aſſignari, non ab aſtro, aut Planeta: quod ſenſiſſe Porphyrius putatur vt auctor eſt Iamblicus. Philoſophorum varias ſententias de Dæmonibus cuiq; aſſignatis refert Cœlius Rhodiginus lectionum antiquarum lib. 1. cap. 31. Hinc illud pulchrum apud Plutarchum, in lib. de Romanorum fortuna exemplum. Cum Marcus Anthonius & Auguſtus ſingulari amicitia & beneuolentia iuncti, habito otio, ſæpè luſibus inter ſe diuerſis tranſmittere ſoliti eſſent, & M. Anthonius ſemper victus abiret: Quidam apud eum diuinandi peritia clarus, audacter ita admonere cepit. O Anthoni, quidnam tibi cum adoleſcente iſto? Refuge ipſum, & vita. Tu quidem illuſtrior es, natu item grandior, ſed plurium quoq; imperator, bella multa exantlaſti, peritia re-

tia rerum præstantiores. At nescio, quo pacto huius ipsius Dæmonem Dæmon reformidet tuus. Qui in tua quidem fortuna ampla est ex se, sed fortunæ adolescentis subblanditur. Quod ni abieris procul, ad illum defecturum apparet. *Dubium esse potest: An mutato loco mutetur & Dæmon?* Quidam enim absurdum arbitrantur, eodem referente Cœlio, lib. d. cap. 32. quod Dæmon vnus ita in mancipium venerit, vt ne latum quidem vnguem à nobis discedat, quantumuis longinqua terrarum spacia abierimus: Qui etiam in ea sunt opinione, ex eadem radice, quod homo in vno loco sit fortunatior, quàm in alio. Quia cùm in qualibet Dæmonum decuria, plura sint dignitatis & virtutum discernicula, variatis locis varij sunt rerum euentus. Sic fœlicior & fortunacior erit in loco, qui potentiorem Dæmonem adeptus fuerit, infœlicior, qui inferiorem & debiliorem, vt exemplo à Plutarcho relato ostenditur. His annotatis vt propositum prosequamur: bonus Angelus, & spiritus malus circa hominis actus in custodia & exercitio sibi aduersantur. Contrariorum enim principiorum & formarum contrarij sunt effectus & operationes. Angelus custos & tutelaris rectè agentibus adest, salutaria consilia suggerit, ad bonũ incitat, ne in peccatum cadat, aut si ceciderit, statim resurgat, sollicitat. Dæmon susurrando semper ad peccatum instigat, mala consilia proponit, ad malũ instruit, teporem & sopo-

rem

rem immittit, mentem excæcat, vt homo in peccatis sordescat, laborat, omnia media fallacia adhibet, donec manibus pedibusque ligatum miserum hominẽ teneat, & pro sua peruersa voluntate regat. Bonus Angelus dux & auctor homini existit, vt Dei noua creatura in Baptismo fiat, Deo in perpetuum, vt iustũ est, suam seruitutem & cultum impendat, & addicat: Diabolo & pompæ eius abrenunciet. Dæmon proprius in hoc detestabili maleficij opere instigator est, vt homo in primis professionis in Baptismo factæ abrenunciet, Deo, B. Virgini, & omnibus sanctis valedicat, sibi suam operam addicat, obedientiam præstet. Et sicut Iudith clarissima herois, angelum itineris sui & castitatis directorem inter prophanorum barbaras atq; impuras manus propugnatorem habuit: sic dæmoni cura est, vt hominem ad impurissimam libidinem inducat. *Iudith 13.* Deinde quemadmodũ Angelus Abacuc Prophetam in Babylonem tulit, vt prandium Danieli in lacu leonum traderet, & iterum in Iudęam expedito negotio confestim reportauit, & in locum suum restituit: Ita dæmon suum maleficum ad conuentum defert, & peracta tragœdia magica, reportat ad locum in quo susceperit. Imò etiam sicut Angelus B. Petrum, *Act. 12.* percusso latere eius excitauit è somno: Ita Dęmon malefici etiam suum clientem è somno excitat, vt multorum confessionibus didicimus, vt congregationem & cursum adeat,

quando præscripto tempore conueniendum. Vbi & hoc occurrit notandum. Sicut Abacuc, qui nec Babylonem viderat & lacum nesciebat, vt Scriptura attestatur, à bono angelo ad locum longè situm & ignotum deferebatur. Ita malefici à suis Martinetis, aut Martinellis, vt aliqui vocant, nostri autem vt plurimum Amasios appellant, aliquando deducuntur ad loca ignota, & multum remota, cùm tamen putent, quod sint profecturi ad conuentum vicinum. Martinetus enim non eorum voluntati obsequitur, sed suæ nequitiæ, aut sui præsidis imperio studet satisfacere. In conuentibus enim non rarò vnus superior Dæmon toti multitudini præsidet, cuius præscripto omnia diriguntur: Sicut etiam in Polytica Republica, multi sunt ministri, consiliarij, rectores & executores, quibus vnus supremus præsidet, & cuncta moderatur & dirigit. Atq; hoc etiam satis conuenit eis, quę sacræ literę de bonorum angelorum custodia & præsidentia tradunt. Daniel meminit Angeli Græcorum, Persarum, & Michaëlis patroni filiorum Israël: Moyses angeli castrorum, Ioannes in Apocalypsi, Angeli Ephesi, & Smyrnæ, &c. Sicut ergo vni prouinciæ, exercitui, aut Ecclesiæ præest vnus Angelus bonus, licet singuli suos habeant tutelares: Sic etiam vnus Dęmon præsidet alicui congregationi maleficorum & Martinetorum. Hinc qui de naturis, differentijs, officijs & præsidentia Dæmonum

Dan. 14.

num scribunt, tradunt Dæmonem nomine Bathyn ducem magnum & fortem cursu velocissimo homines transferre de regione in regionem, cui subsunt triginta legiones. Idem opus tribuunt alteri Principi, cui nomen Gaap, vel Tap, cuius imperio etiam multæ legiones in obsequio sunt. Sed Dæmonum nomina & distincta officia, & numerum subiectorum nemo scire potest, nisi ab ipsis didicerit, secundum doctrinam Augustini, lib. 21. de Ciuit. Dei, cap. 6. Neq; enim, inquit, potuit, nisi primùm ipsis docentibus, disci, quid quisque eorum appetat, quid exhorreat, quo inuitetur numine, vel cogatur.

Hæc de Præludijs. Nunc prior quæstionis pars per Conclusiones resoluitur.

1. Conclusio. *Malefici, Magi, diuinatores, vel quicunque alij, pactum cum Dæmonibus habentes, nulla vera possunt facere miracula.*

Magi, Malefici, nulla vera faciũt miracula, sed tantum mirabilia.

PROBATVR Conclusio, quia facere miracula vera, est argumentum diuinitatis, & arguit infinitam potentiam: ergò solum competit Deo, iuxta illud Psalmi. Qui facit mirabilia magna solus. Deinde facere miracula, excedit ordinem totius naturæ creatæ, ergò non est in potestate Dęmonis. Hanc Conclusionem

sionem probant S. Thom. 1.part. q.110. art.4. & q.114. art. 4. Alexan. Halen. 2.part. q.45. S. Bonauent. & alij Doctores in 2.sent.d.7. & habetur in 26.q.5. c. Nec mirum, ex Augustin.

Dictum in Conclusione, (vera miracula) Quia Dæmones etiam possunt facere mirabilia, quæ homines mirantur, quia eorum facultatem & cognitionem superant. Sic Magi Pharaonis veros serpentes & ranas fecerunt per virtutem Dæmonis, vt attestatur Augustin. lib.20. de Ciuit. cap. 28. non tamen rationem veri miraculi attigerunt, cùm fecerint per applicationem actiuorum naturalium ad talem effectum. Ad maiorem Conclusionis lucem aduertendum ex doctrina S. Thomæ 1.part.q. 110. artic. 4. ad 2. quod miracula simpliciter loquendo, dicuntur, quando aliqua fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ. Et quia non omnis virtus naturæ creatæ, est nobis nota, ideò cùm fit aliquid præter ordinem naturæ creatæ nobis non notæ per virtutem creatam nobis ignotam, est miraculum quo ad nos: Quia eius causam non cognoscimus, licet sit sub ordine naturæ creatæ & limitatæ: Sic quando Dæmones aliquid faciunt sua virtute naturali, quæ maxima in ipsis est, & maior, quàm vt à nobis comprehendatur, miraculum nõ est simpliciter, sed quo ad nos. Ignari sæpè multa admirantur, cùm causam nõ cognoscant, quæ docti causarum concursum & coniunctionem perspicientes pro communibus

nibus habent. Ex hac radice nota est illa distinctio Magiæ, qua diuiditur in eam, quæ fit ministerio substantiæ separatæ, quã omnes Christiani semper damnârunt, & in aliam naturalẽ, quæ quædam pars est Philosophiæ naturalis abditæ & secretioris, docens res summa admiratione dignas efficere ex applicatione mutua agentium & patientiũ naturalium. Hanc distinctionem amplectuntur D. Hieron. in c. 2. Danielis super illis verbis. Præcepit rex vt conuocarentur Harioli & magi & malefici, &c. Iustin. Martyr in lib. qq. à gentibus propositarum q. 24. & 26. Victoria in Relectione de arte Magica, num. 7. & alij alibi. Qua ratione nomen Magiæ absolutè non significat artem illam magicam, quæ Dæmonum auxilio & scientia vtitur: sed artem & facultatem faciendi opera occulta & mirabilia, non solùm extra solitum rerum cursum, sed supra hominum communem opinionem & captum. Insunt enim rebus naturalibus mirabiles virtutes, quas non omnes homines, sed ij tantũ qui longo tempore, & mira experientia abditas rerum causas perscrutati sunt, cognoscunt. Huius Philosophiæ secretioris Chaldæi fuerunt studiosissimi, cuius terminis cùm non essent contenti, sed ex curiositate plus cepissent sapere, quam oportet, spirituum inspiratione tracti, inciderunt cum primis in damnatas artes Magicas. Quare cũ Francisco Victoria sic rectè Magia poterit definiri, quod sit effectrix

& ope-

& operatrix multorum operum & effectuum, quorum ratio comprehendi & intelligi mente non potest. Quod sic intelligendum, non quod eorum ratio simpliciter non possit intelligi, sed quod, nisi ab illis, qui summam nauârunt operam in rimandis secretioribus rerum caussis, & si hæc Philosophiæ pars, more aliarũ vulgaris fieret in scholis, & communis multis redderetur, nomen Magię amitteret, & Physicæ, naturaliq; scientię asscriberetur. Huiusmodi naturalia exempla ponit Augustinus lib. 21. de Ciuit. cap. 4. Salamandra in ignibus viuit. Quidam Sicilię montes semper flammis æstuant, non tamen consumuntur, sed integri perseuerãt. Et de magnete refert, quod quando iuxta eum ponitur adamas, non rapit ferrum, & si iam rapuerit, & ei appropinquauerit, mox remittit. Sic nautæ mare nauigantes in Indiam, referunt, maritimas cautes magneticas in quibusdam locis esse, quæ medio cursu uauigia, si quid in eis ferri sit, vel clauus vnus, sistant, detineant, & attrahant. Quare qui illac sunt præternauigaturi, postes nauium ligneis clauis compingunt. In cap. 5. alia exempla refert. Apud Garamantes fons fertur esse tam frigidus diebus, vt non bibatur, tam feruidus noctibus, vt nõ tangatur: Et in Epiro est alius fons, in quo faces, vt in cæteris, extinguuntur, sed non vt in cęteris accenduntur extinctæ. In Persida lapis nomine Solenites gignitur, cuius interior candor cum luna crescit, atq; deficit.

Alia

Alia plura rerum naturalium exempla ponit S. Augustinus, quæ Ludouicus Viues ex alijs naturæ inuestigatoribus Plinio, Lucretio, Herodoto, Mela, Solino, & similibus illustrat. Multa similia exempla naturalis Magiæ ponit Guilhelmus Parisiens. in 2. parte 2. principalis de Vniuerso, cap. 21. vtpote, quod lapis laspis fugat serpentes. Quare aquilæ ponunt illũ in nidis suis, vt per ipsum terreant, & abigant serpentes. Lapis Gagates nominatus, virginitatẽ perditam prodit. Vnde redactus in puluerem in potu sumi non potest à muliere corrupta, Hoc experimento in maiori Britannia probare consueuerunt, qui pueri, quæúe puellæ virgines essent, Arboris, quæ agnus castus dicitur, famosissima virtus est ad conseruandam castitatẽ, vnde & nomen accepisse videtur. De lapide Elyroida naturales scripserunt, ipsum posse contra colorem, cuius operationem ita impedit, vt gestantem illum videri non sinat: de his latius Guilhelm. Aristoteles in lib. de mirabilibus quoq; attestatur in monte Egero herbam Charisiam reperiri, quam si mulier portauerit, homines ad amorem pelliciet.

Tripliciter malefici dæmonis ope mirabilia faciunt.

Dæmon autem tam mirabiles effectus cum Magis vel maleficis triplici potissimum modo operatur.

1. Vel effectus per naturam, aut artem factos aliunde trahendo, ita vt hominibus videantur in præsentia mirabiliter effecti.

2. Vel de nouo occultè faciendo, per applica-

plicationem cauſſarum naturaliũ actiua paſſiuis coniungendo, & accelerando actiones, quantum natura patitur, & ſuę poteſtatis ſubtilitas valet.

3. Vel ſecundum apparentiam tantum, deludendo ſenſus per præſtigia & illuſiones phantaſmatum. Si enim ipſe Sathan poteſt apparere in corpore aſſumpto: quare non poteſt formas aliarum rerum effingere, & ſenſibus hominum obijcere?

2. Concluſio. *Magi vel malefici non poſſunt tranſmutare materiam ex vna forma in aliam: vel clarius, Malefici non poſſunt immediatè virtute Dæmonis, in rebus naturalibus ſiue corporalibus aliquam imprimere formam naturalem.*

HÆc Concluſio eſt contra quoſdam Platonicos, qui poſuerunt formas corporales deriuari à ſubſtantijs ſpiritualibus, per modum participationis: & quoſdam alios in hac materia, de quibus in ſequenti Concluſione.

Probatur Concluſio: Dæmones non poſſunt: ergo nec magi, nec malefici: quia ipſi opera Diaboli adiuti operantur. Antecedentis veritatem aſtruunt Auguſt. lib. 3. de Trinitat. cap. 7. & 8. S. Thom. 1. part. q. 65. artic. 4 & q. 110. artic. 2. & q. 114. art. 4. ad 2. & lib. 3. contra Gentil. cap. 103. Alexand. Halenſ. 2. part. q. 43. art. 1. & 2. S. Bonauentura in 2. ſent. diſt.

dist.7.part.2.artic.2.q.1.& 2. Franciſc. Victoria in Relect.de arte Magica,à num.35.& Ariſtot. lib.7.Metaphyſicæ à textu 26.Vbi tradit, formas non imprimi in materiam ab aliqua ſubſtantia ſeparata, ſed reduci in actum de potentia materiæ, per actionem formæ in materia exiſtentis, quia ſimile fit à ſimili ſibi: ſed quod propriè fit, eſt compoſitum, ergo fit à compoſito,& non à ſubſtantia ſeparata. Vnde omnia quæ fiunt in hoc mundo, fiunt à ſimilibus cauſſis, effectus enim virtute eſt in cauſſa. Qua ratione cùm omnia ſint eminenter in Deo,& non in alijs creaturis ſpiritualibus, ipſéque ſit infinitæ potentiæ, poteſt tranſmutare res de forma in formam, creare,annihilare, & producere, abſque vllo adminiculo alicuius cauſſæ particularis, vt etiam fecit in rerum omnium creatione & productione.Atq; tunc ſuo imperio, quod nulla creatura immutare poteſt, virtutem & naturam naturalibus agentibus indidit, vt ſuos effectus producant. Vnde ſicut de terra dixit: Germinet herbam virentem,& non hominem: Ita de homine: Creſcite &multiplicamini,vt in Geneſ.ſcriptũ eſt. Sicut ergo terra germinat herbam virentem: ita homo hominem,& ignis ignem producit. Ex hac Concluſione ſequitur.

3. Concluſio. *Magi, vel Malefici virtute Dæmonis, nec ſe, nec alios homines verè & realiter poſſunt transformare*

in lupos, cattos, vel aliam quamcunque beſtiam.

HÆc Concluſio non ſolùm eſt vera ſecundum veram philoſophiã: ſed etiam fidei veritatem, ita vt ſi quis cum pertinacia contrarium credat aut dicat, ſit hæreticus & infidelis. Dictum (verè & realiter) quia per illuſionem & apparentiam bene fit. Concluſio eſt contra Ioannem Bodinum, lib. 2. de Magorum Dæmonomania, cap. 6. & alios ab eo citatos. Ipſe enim multis exemplis probare intendit, Lycanthropiam, vt vocat, id eſt, transformationem hominis in lupum: noſtra autem Concluſ. eſt in contrariũ; & eam tradunt Auguſt. lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 17. & 18. vbi expreſsè tenet omnia talia fieri phantaſticè & per præſtigias; & ſic ſoluit fabulas illas ex Varrone & poëtis de ſocijs Vlyſſis mutatis in beſtias, & à Circe & Arcadibus in lupos conuerſis. Chryſoſt. hom. 29. in Matth. tom. 4. S. Thomas 1. par. q. 114. art. 4. ad 2. S. Bonauent. loco cit. Franciſcus Victoria in Relect. de arte Magica prope finem. Alfonſus à Caſtro lib. 1. de iuſta hæreticorum punitione cap. 14. Bartholomæus Spineus ſacri Palatij Magiſter, in q. de ſtrigibus, cap. 8. Malleus malefic. 1. part. q. 10. & alibi. Ioſephus Angles in floribus Theologicarum quæſt. ad Sixtum V. 1. part. in 2. ſentent. in q. vnica de arte Magica, diffic. 9. Ioan. à Turrecremata in 26. q. 5. cap. Epiſcopi. Vlricus Moli-

Molitor in dialogis de Pythonicis mulieribus ad Sigiſmundum Archiducem Auſtriæ, cap. 10. determinatione 3. quare malè eum Bodinus pro ſe allegat. Lambertus Danæus in Dialog. de ſortiarijs, cap. 3. Paulus Grillandus Iuriſconſultus in lib. de diuerſis criminibus. lib. 2. de ſortilegijs, q. 7. cuius opera ſunt in volumine 4. Occani Iuris. Et hæc veritas expreſsè definitur in d. cap. Epiſcopi: his verbis. Quiſquis credit poſſe fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius cõmutari, aut tranſformari in aliam ſpeciem, vel in aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit & per quem omnia facta ſunt: procul dubio infidelis eſt, & pagano deterior: & ibidem in cap. Nec mirum, ex Auguſtino de Ciuitat. Et probatur euidenti ratione. Si homo poteſt tranſmutari in cattum, lupum, aut aliam beſtiam; aut mutatur, ſecundum corpus vel animam, aut ſecundum vtrumq;. Si primum: ergo talis homo moritur, quia mors nihil aliud eſt, quàm ſeparatio animæ à corpore. Si moritur: ergo non poteſt operatione Dæmonis coniungi iterum anima cum corpore, hoc enim eſt opus diuinæ potentię: Dominus enim mortificat & viuificat. Si ſecundum dicatur, ita vt fiat tranſmutatio totius in totum: ergo homo deſinit eſſe, quando incipit eſſe beſtia, quia generatio vnius, eſt corruptio alterius: ergo de nouo creatur homo, quãdo beſtia redit ad naturam hominis, nec eſt idem numero

homo, qui erat prius: & alia sequuntur falsa contra veritatem & fidem.

Quod ergo de hominum in lupos, aut alias bestias conuersione refertur, nihil veritatis habet, & omninò ridiculum est, quod scribit de se Lucianus in dialogo de asino, nimirum quod cum in Thessalia discendę Magiæ caussa versaretur, mutatus fuerit in asinũ, cùm fieri optasset auis. Non enim hoc dixit, quia ita verè putaret, sed quia talibus argumentis delectabatur. Simile est quod Apuleius in lib. de asino aureo narrat sibi accidisse, quod veneno accepto, humano animo permanente, Asinus fieret. Sic Ouid. lib. 1. Metamorph. Lycaonem Arcadię regem, à Ioue in lupum ob sua scelera mutatum finxit. vbi sic loquitur.

Colligit os rabiem, solitæq; cupidine cædis.
Vtitur in pecudes, & nũc quoq; sanguine gaudet.
Fit lupus, &c.

Sic etiam Vergil. Eclog. 8. Merim veneficijs & herbis se potuisse in lupum transformare canit. Multa ex historijs de his adfert Bodinus, sed à Catholica veritate non est ideò recedendum. Plinius suo tempore etiam refert has fabulas fuisse in opinione quorundam lib. 8. naturalis histor. cap. 22. vbi ait. Homines in lupos verti: rursumque restitui sibi, falsum esse confidenter existimare debemus: aut credere omnia, quæ fabulosa tot seculis comperimus. Vnde tamen ista vulgo infixa sit fama in tantum vt in maledictis versipelles habeant, indicabi-

cabitur. Euantes inter auctores Græciæ non ſpretus tradit, Arcades ſcribere, ex gente Antæi cuiuſdam ſorte familia electũ ad ſtagnum quoddã regionis eius duci: veſtituq; in quercu ſuſpenſo tranare, atq; abire in deſerta, trãſfiguariq; in lupum, & cum cæteris eiuſdem generis congregari per annos nouem. Quo in tempore, ſi homine abſtinuerit, reuerti ad idẽ ſtagnum, & cùm tranauerit, effigiem recipere, ad priſtinum ſtatum, addito nouem annorum ſenio. Mirum eſt, inquit Plinius, quò proceſſit Græca credulitas. Nullũ tam impudens mendacium eſt, vt teſte careat. Itaq; Copas qui Olympionica ſcripſit, narrat Demarchum Parrhaſium in ſacrificio, quod Arcades Ioui Lycæo humana etiam cum hoſtia faciebant, immolati pueri exta guſtaſſe, & in lupum ſe conuertiſſe. Meminit etiam huius narrationis S. Auguſt. lib. d. c. 17. & c. 18. ſuam ſententiam rectè profert de hac mutatione, quæ cùm multum faciat ad inſtructionem pro fidei veritate, placet eius verba paucis aſſcribere. Sic incipit c. 18. enumeratis in c. 17. incredibilibus hominum commutationibus ex Varrone. Sed de iſta tanta ludificatione Dæmonum, nos quid dicamus, qui hæc legent, fortaſſis & expectant, quid Chriſtiani agere debeant, quando inter idola gentium miracula fieri aſſeruntur. Et quid dicimus, niſi de medio Babylonis eſſe fugiendum? Quod præceptum propheticum ita ſpiritualiter intelligitur, vt de huius

seculi ciuitate, quæ profectò & angelorum & hominum societas impiorum est, fidei passibus, quæ per dilectionem operatur, in Deum viuum proficiendo fugiamus. Quanto quippe in hæc ima potestatem Dæmonum maiorem videmus, tantò tenacius mediatori est inhærendum, per quem de imis ad summa conscendimus: Si enim dixerimus ea non esse credenda, non desunt etiam nunc, qui eiusmodi quædam, vel certissima audisse, vel etiam expertos se esse asseuerent. Nam & nos cùm essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione partium, vbi stabularias mulieres imbutas his malis artibus, in caseo dare solere dicebant, quibus vellent, seu possent viatoribus, vnde in iumenta ilicò verterentur, & necessaria quæque portarent, postque perfuncta opera iterum ad se redirent, nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanāq; seruari. Sicut Apuleius in libris, quos Asini aurei titulo inscripsit, sibiipsi accidisse, vt accepto veneno, humano animo permanente, asinus fieret, aut iudicauit, aut finxit. Hæc vel falsa sunt, vel tam inusitata, vt meritò non credantur. Firmissimè tamē credendum est, omnipotentē Deum omnia posse facere, quæ voluerit, siue iudicando, siue præstando, nec Dæmones aliquid operari secundum naturæ suæ potentiam, quia & ipsa angelica creatura est, licet proprio sit vitio maligna, nisi quod ille permiserit, cuius iudicia occulta sunt multa,

multa, iniusta nulla. Nec sanè Dæmones naturas creant, si aliquid tale faciunt, de qualibus factis ista vertitur quæstio, sed specietenus quæ à vero Deo sunt creata, commutant, vt videantur esse, quod non sunt. Non ita solum animum, sed nec corpus quidem vlla ratione crediderim Dæmonũ arte, vel potestate in membra vel lineamenta bestialia veraciter posse conuerti, &c. Ex his Augustini verbis clarè ostenditur, non esse veras, sed phantasticas transmutationes. Ad idẽ fortius confirmandum facit ratio naturalis alia, quam facit Alphons. Castrens. loco citato. Nulla forma substantialis potest alicui materiæ velut illius forma vniri, nisi à solo illo agente, qui possit illam producere. Agens quod non potest formam substantialem producere, nec potest etiam illam materiæ vnire. Quoniam sic vniendo videretur ipsum compositum ex materia & forma producere. At ineptia est maxima dicere, quod aliquod agens producat aliquod compositum, cuius nec materiã, nec formam producere potest. Deus igitur, qui solus animã hominis producere & creare potest, etiam solus potest illã postquam à corpore suo fuit separata, iterũ eidem corpori vnire. Nam alias ille, qui animã corpori vniret, hominẽ illum fecisse diceretur, quod nefas est dicere Dæmonem facere posse: Quia dicente Deo, faciamus hominẽ ad imaginẽ & similitudinem nostrã: Apertè nos docuit, ipsius hominis productionem

nem tantam esse, vt propagatione secluſa, soli Deo conuenire possit. Deinde (quod etiam Auguſt. in dictis verbis insinuare visus est) anima humana tantæ nobilitatis est, vt non nisi corpus humanum & organicum informare possit, vt constat. Nam si quælibet forma substantialis exigit certas dispositiones in materia, vt illam informare possit: Anima humana profectò, quæ est nobilissima forma, maiores & nobiliores etiam requirit dispositiones, vt corpus organicum & lineamentis distinctum, vt illud informet. Quod autem arte Dæmonis tale corpus organicum verum, & potentia vitam habens tanta celeritate formari queat, vt anima ei vniatur, non est credendum. Dei autem potentiæ non repugnat, cui omnis materia subiacet, qui etiam de non esse omnia produxit: At creaturæ vlli tribuere, hoc est Deo proprium ei adimere, & creaturæ potentiam creatoris asscribere, quod ad blasphemiam spectat.

Quod autem Bodinus magnam vim ponit in cap. 4. Danielis de Nabuchodonosore, qui ex hominibus eiectus, & fœnum vt bos comedit, nihil probat, quamuis Ioſephus ante Bodinum occasione istorum verborum, quæ dixit (Et figura mea reuersa est ad me) putauerit Nabuchodonosorem regem non solùm in amentiam versum, sed & in bouem mutatum, ita quod exteriorem figuram amiserit, indueritque bouinam. Sed Hieronymus in illud

illud cap. Epiphanius & communiter Doctores Catholici tenent contrariũ, vt rectè Dionys. Carthusianus in d. cap. attestatur, & dicunt Nabuchodonosorem non formam, sed mentem & mores amisisse. Nec textus dicit, quod in bouem mutatus fuerit, sed contrarium apertè significat his verbis. Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor, & ex hominibus eiectus est, & fœnum vt bos comedit, & rore cœli corpus eius infectum est: donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent, & vngues eius quasi auium. Igitur post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad cœlum leuaui, & sensus meus redditus est mihi, & altissimo benedixi. Ex his verbis constat Nabuchodonosorem non verè mutatum in bouem, sed septem annis in amentiam versum, fœno & herbis more bouis in locis ab hominum conuersatione remotis vixisse. Quod adfertur illud Genes. 19. & Luc. 17. de vxore Loth, quæ in pœnam peccati versa est in statuam salis, nihil ad propositum est. Quia id diuina potestate, non creata virtute factum est, Deus enim, vt suprà significatũ, cùm sit omnipotens, potest vnam substantiam in alteram transmutare. Fuit autem vxor Loth potius conuersa in statuam salis, quàm aliam substantiam, vt pœna correspoderet peccato, & vt in quo peccauerat, etiam puniretur. Nam, vt refert Nicolaus Lyranus secundum Hebræos, fœmina ista vespere præ-

cedenti noluit ſuo marito porrigere ſal ad condimentũ ciborum pro angelis, quoniam inſtar conciuium ſuorũ Sodomitarum affectũ ad peregrinos non habebat, idcircò in ſtatuam ſalis eſt conuerſa. Nec etiam iterum ſtatua ſalis mutata eſt in hominem, ſed manſit in ſua natura: Et ſic Ioſeph. li. 1. Antiq. Iudaicarũ cap. 19. teſtatur ſe eam vidiſſe his verbis. Vxor Loth cum reſpiceret ſæpè ciuitatem, & eius curam haberet, interdicente Domino, ne faceret, in ſtatuam ſalis conuerſa dignoſcitur. Vidi ſiquidem eam, hactenus enim manet.

Dicet aliquis: Cùm huiuſmodi tranſmutationes verè & realiter non fiant, quomodo igitur apparent? Reſpondetur ſecundum Doctores, quod tantùm ſecundum apparentiam fiunt, & hoc poteſt contingere dupliciter: Vno modo ab interiori, poteſt enim Dæmon mutare phantaſiam hominis, & etiam ſenſus corporeos, vt aliud appareat obiectum, quàm ſit. Id quod experientia conſtat fieri etiam ex cauſſis naturalibus. Nam videmus quod quandoque laborantes vehementiſſimis calidiſſimiſque febribus, cadant in phreneſin, vel mentis alienationem, & dicant ſe eſſe, quod non ſunt: & cùm dæmon Deo permittente poſſit agere in corpora, nihil vetat, quo minus mediantibus cauſſis naturalibus, varias phantaſias poſſit inducere. Alio modo ab extrinſeco, ex parte ſenſibilis. Poteſt enim circumponere cuicunq; rei corporeæ quam-

cunq;

cunq; formam corpoream, vt in eius ſpecie videatur: vel res etiam veras ſupponere. Exemplum extat in vitis patrum. Quædam iuuencula ita extitit maleficiata à quodam Iudæo, ad inſtantiam cuiuſdam iuuenis, cuius turpitudini ſatisfacere nolebat, vt omnibus videretur equa: ducta pro remedio ad S. Macharium, cuius ſanctitatem rei veritas nō potuit latere, qui mulierem eſſe cernebat, & ſic orans detegebat illuſionem: & iterum ab omnibus iuuencula cognoſcebatur. Dicebat autem vir ſanctus id ideò iuuenculæ contigiſſe, quod non vacaret rebus diuinis, & Eccleſiaſticis myſterijs.

Ex Concluſione & dictis iudicium ſumi poteſt, de mirabilibus effectibus, quos operabatur Simon Magus opere Dæmonū, de quibus Nicephorus lib. 2. hiſtor. Eccleſiaſticæ, c. 27. Canem exire, & S. Petrum Apoſtolum humana voce ad ſe vocare iubebat. Vt ſtatuæ mouerentur curabat, & in ædibus vaſa atque inſtrumenta domeſtica ſe ſponte propria hinc inde transferebant, & ipſe flammis circundatus non vrebatur. Ferebatur quoque volans in aëre. Ex lapidibus, fuco hominibus obiecto panes faciebat. Draconis quoque formam induebat, & in varias animantium ſpecies mutabatur, duplici facie indutus conſpiciebatur, (& paucis interiectis) Nec ipſe modò ad quam vellet transformabatur ſpeciem, verum etiam alios, quos voluiſſet, in va-

in variorum animantium formas mutabat &c. Hæc Nicephorus.

Magi possunt ope dæmonũ imperfecta facere animalia.

4. Conclusio. *Magi & malefici possunt potestate Dæmonum facere ranas, serpentes, ciniphes, limaces, & similia animalia imperfecta, quæ secundum philosophiam generantur ex putrefactione.*

Sic docent Augustin. lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 9. S. Thomas 1. part. q. 114. artic. 4. ad 2. S. Bonauent. in 2. d. 7. loc. citat. Alexand. Halens. 2. part. q. 43. membro 2. & Magister sentent. in 2. dist. 7. prope finem. Et constat quod Magi Pharaonis ranas serpentesque fecerunt. Vbi autem ad Ciniphes ventum est, defecerunt, & dixerunt. Digitus Dei est hîc. Aderat dominatio (inquit Augustin.) prohibentis per spiritum sanctum. Idem patet ratione: Quæ generantur ex putrefactione, qualia sunt huiusmodi imperfecta animalia, facilius generantur, & quasi à casu, vt docet Aristoteles lib. 7. Methaphys. text. 23. & ex caussis naturalibus: ergo Dæmones per applicationem causarum naturalium, citius & celerius potentia suæ virtutis possunt disponere ad formæ vltimæ inductionem: & hoc vult Augustin. loc. citat. cap. 7. quando dicit: Sicut nec parentes dicimus creatores hominum, neque agricolas frugum, quamuis eorum extrinsecus adhibitis motibus ad ista creanda Dei virtus interius operatur: Ita non solum malos, sed nec bonos

angelos

angelos fas est putare creatores, sed præ subtilitate sui sensus & corporis, semina ista rerum nobis occultiora nouerunt, & ea per congruas contemperationes elementorũ latenter sparserunt. Atq; ita gignendarum rerum, atq; accelerandorum incrementorum præbuerunt occasiones. Atq; in hac authoritate, vt rectè notant quidam Doctores, creationem intelligit Augustinus vltimæ formæ introductionem. Hoc etiam aduertendũ, hanc conclusionem duabus præcedentibus non repugnare: quia hac intelligitur, non quod malefici vel magi, virtute diabolica imprimant formam in materiam, sed tantùm dispositiuè, mediantibus agentibus naturalibus, concurrant.

5. Conclusio. *Malefici vel malefi-* *Dæmones cũ*
carem veneream habent cum Dæmone. *maleficis ve-*
neream rem
exercent.

PROBATVR ex Augustin. lib. 5. de Ciuit. Dei c. 23. & probat ab experientia, qua & hoc infœlici tempore satis superq; probari potest. Creberrima, ait, fama est, multiq; se expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorum fide dubitandum non est, se audiuisse confirmant, Siluanos & Faunos, quos vulgus incubos vocat, improbos extitisse mulieribus, & eorum appetisse, & peregisse concubitũ: & quosdam Dæmones, quos Dusios Galli nuncupant, assiduè hanc immunditiã & tentare & efficere, vt hoc negare impudentiæ videatur. Augustin. sequuntur communiter Doctores. Isidorus lib.

lib.8.cap.vlt.S.Thom.in 2.sent.dist.8. & 1.par. q.51.art.3.ad 6.S.Bonauent.in d.8. 2.sent.art.3. q.1.Dionys.Carthus.ibidem q.2. Guilhelmus Parisiens. in vltima parte de vniuerso cap. 23. Martinus Arles in tract.de superstitionib.Scotus in 2.d.8.q.vnica. Gabr.ibid. q.1. conclus.2. Alphons. Castrens. lib.1. de iusta hæret. punit. cap.16. Doctores mallei maleficarum 1.par.q. 3. Innocentius VIII. Papa in Bulla præposita malleo maleficarum, quæ nunc est reducta in 7. Decretalium, in titulum de maleficis & incantatoribus. Cardin.Caietan. in 2.2.S.Thomæ,q.95.art.3. Barth.Spineus in tract.de Strigibus.cap.6.Barth.Medina in 1.2.S.Thomę q. 72.art.2.Ioannes Nider in Fornicatio: Vlricus Molitor,in Dialogo habito cum Sigismundo Archiduce Austriæ. c. 5. & 6. Paulus Grillan. lib.2.de Sortileg. q.7. num.13. Ioannes Bodin. lib.2.cap.7. Thomas Erastus doctè in Dialogo de Strigibus non longè à fine, ac alij alibi: & hæc est indubitata veritas, quam non solum experientia certissima comprobat, sed etiam antiquitas confirmat, quicquid quidam medici & Iurisperiti opinentur. Et sic sine ratione ac vllo fundamẽto Ioan. Fichardus in consilio 111.dicit esse incredibile, merè præstigiosum,& somnium:mulierum cum dęmone venereum congressum,etiamsi inquisitores hæreticæ prauitatis:& alij Papatui adhęrentes stabiliant,ac etiam rationi,& naturali intellectui repugnare. Sed frustra dicitur quod non proba-

probatur. Si antiquitatem ſpectes, Catholicorum ſententia auctoritatem & experientiam habet. Nam Auguſtinus, Guilhelmus Pariſ. D. Thom. & alij ſuis temporibus experientia hanc veritatem compertam atteſtantur. Si auctoritatem, communis eſt Theologorum ſententia, qui non ſolùm doctiſſimi in Philoſophia, ſed etiam in Theologia & omni genere diſciplinarum extiterunt, vt eorum monumenta relicta omnibus demonſtrant: Si noſtrorum temporũ teſtes requiruntur non ſolum edentulæ vetulæ, nec deliræ mulieres, ſed adoleſcentes, iuuenes, & viri docti in iure & ſacris literis homines vtriuſq; ſexus & ſtatus, qui ob ingenij & donorum naturalium ac acquiſitorum præſtantiam publicis functionibus præfuerunt, atteſtantur ſe expertos hanc turpitudinẽ, ita vt negare impudentiæ videatur, vt Auguſt. rectè ait. Atq; aduocati malefícorũ, ne cogantur hoc præſuppoſito conceſſo, concedere eos morte mulctandos, etiamſi homines aut iumenta veneno non interfecerint, ſomniant ſomnia eſſe, quod docti & indocti veriſſimũ fatentur, & volunt vigilantes facere dormitantios contra eorũ propriam voluntatem vigilantem rationẽ, & acutam ſenſuum functionem: Pluſquam mille annis per temporũ ſucceſſiones homines experientia compertiſſimum habuerunt, & nunc aduocati Regni Sathanæ ſomnia eſſe ſomniant, quæ vigilantes in vigilia exercent, & ſani mente & corpore

pore vera confitentur. Et certè vt rectè Thomas Eraſtus docet ſingulæ ſingulos habent ſuos Amaſios ornatu, aſpectu, nomine diſtinctos, & ſtatim, aut ſaltem citò à contracta ſocietate, aut pactione congredi ſolent, ſicut vbiq; vniuerſæ, vbicunque captæ fuerint, magno ſemper conſenſu aſſeuerârunt. Quod nos nunc non ſolùm ad fœminas, ſed etiam ad viros, quorum hoc deplorato ſeculo ſatis magnus numerus hanc ſectam deteſtabilem ſequitur, referimus. Et quoniam fortaſſe multi exiſtimant aliquid impoſſibile contra rerum naturam & capacitatem humani intellectus dici in hac Theologorum doctrina latius & diſtinctius eam placet hoc loco in gratiam ignorantium declarare.

In primis nemo tantæ ſit ignorantiæ quod in Dæmonibus putet eſſe diſcretionem ſexus, quod alius ſit mas, alius fœmina. Differentia ſexus non habet locum in ſubſtantijs à materia ſeparatis. Fuit enim aliquando quorundam error dicentium inter Dæmones eſſe ſexum fœmineum & maſculinum genus ſicut inter homines, & poſſe filios & filias generare. Hinc gentiles Deos & Deas adorabãt, & Poëtæ de nuptijs & coniugijs Deorũ mentionem fecerunt. Sed rectius Marcus quidam qui longo tempore Dæmonũ cultui operam dederat apud Michaëlem Pſellum de natura Dæmonum docuit has maris & fœminæ differentias non ineſſe Dæmonibus, ſed apparere, nul-

re, nullamq; formam in eis ſtabilem permanere. Sic vt experientia cognoſcimus viris apparent in maleficorum exercitio ſub forma fœminæ: Mulieri autem ſub ſpecie viri.

Deinde ſciendum, quod aliqui ex Patribus videntur ſentire, quod gigantes qui diluuium præceſſerunt, fuerint nati ex angelorũ & mulierum concubitu, cui ſententiæ fauent Iuſtinus martyr in Apologia ad Senatum Romanũ, & in alia Apologia ad Antoninum Pium. Tertullianus in lib. de habitu mulierum. Lactant. lib. 2. de origine erroris, cap. 15. Euſebius lib. 5. de præparat. Euangel. cap. 4. Philo in l. de gigantibus. Ambroſ. lib. 1. de Noë & Arca cap. 4. hi Patres & alij videntur ſentire, quod angelicum mulieribus peccauerint, & pro his facit illud Geneſ. 6. Videntes filij Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ ſumpſerunt ſibi vxores. Reſpondetur, S. Patres per angelos non intellexiſſe ſpirituales ſubſtantias, ſed viros illuſtres, Dei cultus ſtudioſos, ex ſancta ſtirpe Seth deſcendentes, qui quoniam vſq; ad illud tempus in cultu vnius Dei perſeuerârunt, à Scriptura vocati ſunt filij Dei. Editio verò ſeptuaginta interpretum vetuſtior angelos Dei appellauit. Iuſti enim homines in Scriptura angelorum nomine nuncupantur. Sic de Ioanne ſcriptum eſt: Ecce ego mitto angelum meũ: & ſacerdotes in Malachia angeli Domini exercituũ dicuntur, & hanc expoſitionem Auguſt. loco citato amplectitur. Ad eandem

expoſitionem accedit Guilhelm. Pariſ. loco citato. Dionyſ. Carthuſ. in cap. 6. Geneſ. & in 2. d. 8. q. d. Caſſian. coll. 8. c. 21. & alij nunc communiter dictam expoſitionē appræhendunt. Nunc vt ad reſolutionem propius accedamus, cum ſpiritus carnem & oſſa non habeat, caret etiā anima vegetatiua, & ſic operationes animæ eiuſdem habere nequit, quia cuius non eſt potentia, eius etiā nec eſt actus: Generare aūt præſupponit animam vegetatiuam & nutritiuam. Semen enim, quod medium eſt ad generationem, ſiue ſperma, vt vocant, eſt pars ſubſtantiæ corporis viuentis, remanens ex cibo optimè digeſto in proxima diſpoſitione ad ſanguinem, ſecundum Phyſicos. Vnde dicuntur multum venerei, quando totum ſemen inſaciabili libidine exhauſerunt, emittere ſanguinem. Hinc ſequitur, quod generare propriè non poteſt competere Dæmonibus, cum non habeant principium intrinſecum generationis, animam vegetatiuā nec ſenſitiuam. Sicut ergo Dęmones nec eſuriunt nec ſitiunt, ita nec nutriuntur, nec ſemen aut ſperma ſecernunt, nec libidine inflammantur, & conſequenti gradu non generant. Quia vbi non eſt potentia, ibi non eſt actus. Nullo ergò modo more hominum ſemen ex propria ſubſtantia ſumendo & ſecernendo Dæmones cum mulieribus coire poſſunt. Et ſic intelligendi ſunt Caſſian. loco citato, quando ait. Nullo modo credendum eſt ſpirituales naturas coire cum

fœminis

fœminis carnaliter posse. Chrysost. hom. 22. in Genes. Impossibile esse, vt improbi angeli cum fœminis coitum exerceant. Et Philaster Episcopus Brixiensis in lib. aduersus hæreses, c. 108. Et in hoc articulo meritò consentiunt Theologi cum omnibus, qui dicunt impossibilem esse coitum Dæmonum cum mulieribus. Et hac annotata doctrina ruunt omnia argumenta, quæ facit Ioan. Wierus in lib. de Lamijs, cap. 13. & lib. 3. de præstigijs Dæmon. cap. 21. Confirmant enim ea, quæ iam diximus. Sed quamuis propriè generare non possit Dæmon, generationem tamen procurare eius naturæ nõ repugnat, & in hoc Catholicorum Theologorum sententia videtur à medicis & quibusdam Iurisperitis Theologię ignaris discordare. Quando autem Dæmon cum fœmina in forma viri rem veneream habet, aut semen viri succumbendo recipit, aut procurando alicuius pollutionem colligit, & fœminæ incumbendo infundit: aut frequenter alium humorem ad illũ actum accommodat, vt videatur sperma emittere. Et hoc postremũ communiter accidit, quando Dæmon cum maleficis & sagis rem habet. Nam confitentur ferè omnes, quod semen sit frigidũ. Quia cum non excidatur à corpore viuo sensitiuo, calor naturalis nullus concomitatur. Non tamen negandum absolutè, quod non possit sequi, Dęmone procurante, & Deo permittente, generatio in muliere: cũ à multis viris in Philo-

ſophia & Theologia doctiſſimis contrarium dicatur, & quod multis eiſque ſapientibus & doctis videtur, nõ poteſt omninò eſſe falſum, iuxta doctrinam Ariſtotelis in 7. Phyſic. & in fine de ſomno & vigilia. Atq; vt hæc Theologia ſimul & Philoſophia intelligatur, aduertendum ex S.Bonauent.in 2.d.8. artic.3. q.1. & alijs alibi, quod in actu generationis hæc concurrunt, Seminis conſtitutio ſecundum neruos & virtutes, Calor naturalis tali ſpecici cõpetens, Seminis ſic perfecti transfuſio, & ſuſceptio. Primum conuenit ei ſoli, cui Deus dedit vim vegetatiuam & propagatiuam: & ſic nullo modo competit Dæmonibus corpus aſſumentibus. Semen autem ſuſcipere & transfundere non repugnat Dæmoni in corpore aſſumpto. Quia poteſt aſſumere corpus palpabile & ſolidum, ita vt videatur quaſi humanum, ac habeat figuram & inſtrumenta apta ad recipiendum & deferendum ſemen ad generandum, atque etiam illud valet mouere, prout conuenit tali actui, vt ſemen à muliere in loco deputato ad generationem recipiatur. Recipit autem ſemen, vt antea dictum, ſuccumbendo viris, aut procurãdo pollutionem, & colligendo ſemen, demum transfundit incumbendo mulieri. Et cùm, vt optimè Guilhelmus Pariſienſis dicit, nemo dubitare poſſit huiuſmodi ſpiritus ſuper omnes medicos & Phyſicos noſſe naturam tam virilis, quàm muliebris ſeminis, illud nouit ſua ſagacitate, & acce-

& acceleratione in sua virtute & temperatura conseruare, vt sit aptum ad generandum. Quando autem in tali casu sequeretur generatio, natus filius non esset filius Dæmonis, sed illius hominis, à quo semen secretum & collectum est, vt DD. attestantur.

Non enim necesse est, quod omne quod procurat generationem, verè Pater nominetur. Atq; hinc etiam constat quod sic generatus non sit similis Dæmoni, sed ei, à quo semen excisum est: Quia verè generans generat sibi simile, & speciem propagat. Wierus d. cap. 3. dicit S. Thomam nugari, quando tradit Dæmonem calorem naturalem posse conseruare: sed ipse verè cæcutiens est, quod sua medicina & physica Dæmonis potestatem & scientiam velit metiri. Non enim solùm S. Thomas sic docuit: Sed etiam S. Bonauent. Scot. Gabriel. Richard. Guilhelm. Parisiens. Medina, & tota schola Theologorum in eandem abierunt sententiam. Philosophi & physici fuerunt, & tamen nihil hîc, quod Philosophiæ repugnaret, inuenerunt. Theologiæ peritissimi extiterunt, & hoc Dæmonum subtilitati & potentiæ congruum intellexerunt, nec in tali Theologia est quod reprehendi à Philosopho aut Theologo possit.

DVBIVM HIC MOueri potest.

Cum nihil afficiatur nisi ad id quod suæ naturæ conueniens & congruum est, quomodo spiritus qui carnem & ossa non habet, delectatur peccato carnali, & appetit coire cum fœminis?

HVIVS dubij difficultatem augere potest, si vera libido & carnalis delectatio est in Dæmonibus, possent huiusmodi libidinẽ facilius explere inter seipsos, & maiori cum voluptate, cùm facilè sit eis virorum & mulierum speciosissimas formas assumere & effingere, & coniunctio huiusmodi adinuicé magis esset naturalis, quàm cum viris aut mulieribus propter naturæ similitudinem, ideoque maior esset voluptas. Hæc difficultas quærit quomodo in Dęmonibus sit peccatum carnale. In primis, sicut in Dęmonibus quantum ad reatum omnia sunt peccata, ita & peccatum carnis. Quia homines ad omnia peccata perpetranda inducũt & instigant, vt nemini dubium est, maximè autem ad peccatum carnis, vt ex sequentibus patebit. Deinde vt ad dubium respondeamus, in Dæmonibus peccatum carnis non potest esse secundum affectum. Nã illa peccata tantùm sunt in Dæmonibus, ad quæ spiritualis creatura afficitur, vt nunc probatum est; sed spiritualis creatura non affi-

non afficitur ad ea, quæ ſunt carnis & corporis, cùm ſimile delectetur ſimili. Delectantur autem admodum libidinum & voluptatum turpium ſordibus, vt tradunt Caſſianus loc. cit. & S. Auguſt. in lib. 4. de Ciuitate Dei, cap. 27. quod contingit, non quod ipſi afficiantur carnali turpitudine, ſed ex inuidia, qua genus humanum proſequuntur, eiſque inuident fœlicitatem, quam ipſi perdiderunt. Peccata autem præſtant impedimentum, ne homo finem ſuum vltimum, videlicet beatitudinē conſequatur; præcipuè tamen fornicatione ſiue actu carnali & idololatria delectantur, ſecundum Gloſſam Leuitici 18. ſuper illa verba. Ne polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ ſunt gentes, &c. Quia in his & corpus & anima maculatur, & totus homo. Omne enim peccatum, quodcunque fecerit homo, extra corpus eſt. Qui autem fornicatur, in corpus proprium peccat. 1. Corinth. 6. Aliam rationem adiungere poſſumus: peccata carnalia, & turpes voluptates cum carne hoſte animæ exerceantur, diutius hærent, & exercitio magis trahunt. Sicut enim per opera virtutis & pietatis frequentata homo efficitur pius & ſpiritualis: Ita per carnis ac turpis voluptatis facta continuata totus redditur carnalis, & ita non facilè relinquit hoc peccatum, & quò diutius perſeuerat, eò magis ſe implicat, & vehementis libidinis vinculis fortius ſtringit. Quod inimico,

qui ſemper quærit, quem deuoret, optimè conſtat.

Dubitare quiſpiam etiam hic poſsit.

Quod non videantur mulieres, aut viri commercium cum Dæmone habentes, aliquam voluptatem, aut delectationem in tam fœdo actu percipere, ideoq; eum non expetere. Cùm Dęmon vtpote corpore & carnis ſubſtantia carens non ſeminando poſſit concurrere ad coitum. Ante omnia certiſſimum eſt Dæmonem poſſe inflammare carnem ad libidinem, vt homo quaſi amore ardeat. Halitus enim eius ardere facit prunas, vt Iob ait. Hinc & ſpiritus fornicationis quidam dicitur, Oſeæ 4. Spiritus fornicationis decepit eos. Sic legimus apud S. Gregorium lib. 2. Dialog. cap. 2. in vita S. Benedicti, quod viro ſancto ſoli exiſtenti apparuit tentator. Nam nigra paruaque auis, quæ vulgo merula nominatur, circa eius faciem volitare cœpit, eiuſque vultui importunè inſiſtere, ita vt manu capi poſſit, ſi ſanctus vir capere voluiſſet, ſed ſigno crucis facto, receſſit auis. Tanta autem carnis tentatio, aui eadem recedente ſecuta eſt, quantam vir ſanctus nunquam fuerat expertus. Quandam namque aliquando fœminam viderat, quam malignus ſpiritus ante eius mentis oculos reduxit: tantoque igne ſerui Dei animum in ſpecie illius accendit, vt dum in eius pectore amoris flamma vim caperet, etiam penè

deſere-

deserere eremum voluptate victus, deliberet.

Tunc subitò superna gratia respectus, ad semetipsum reuersus est: Atq; vrticarum & veprium iuxtà densa sucrescere fruteta conspiciens, exutus indumento nudum se in spinarum aculeos, & vrticas proiecit, ibiq; diu volutatus, donec corporis vulnera animæ vulnus curarent. Cumq; pœnaliter bene foris arderet, extinxit quod intus illicitè ardebat. Si autem Dæmon tanta facilitate potuit ignem libidinis incendere in viro sancto, qui vitam in omni austeritate, continentia, & munditia in solitudine agebat: Quid faciet in suo pecore, cui semper insidet & assistit, quodq; tam fœdissimo actu sæpius libidinis æstus inflammat? Simile refert Vincentius in speculo historiali ex vita Basilij Magni, cuius tempore diues quidam vnicam habebat filiam, quam consecrare Deo statuerat: Quam seruus diuitis in coniugem desiderans, & habere non valens, adijt maleficum, qui Dæmonem inuocauit, & fornicationis spiritum mitti obtinuit ad filiam, quam accendit adeò libidine, vt in terram volutata clamaret, se propter seruum torqueri, & pro liberatione sui seruo in coniugium tradi à patre peteret. Magna sanè est Dæmonis subtilitas, & in carnem occulta operatio, quare mouere potest carnem ad titillationem, vt pruriat, ac concitare spiritus & sperma ad libidinis fomenta. Tamen hoc naturalis ratio di-

ctat, quod vir maiorem delectationem experiatur coëundo cum ſuccubo, quàm mulier cum incubo. Quoniam maior eſt abundantia ſeminis & naturalis vigoris in eo: & cum ſemen cum concupiſcentia & delectatione reſoluatur, vbi plus eſt de ſemine, ibi maior reſolutio, & ex conſequenti intenſior libidinis ardor. Non tamen negandum eſt fœminam etiã ex eadem cauſſa ſentire in tam fœdo actu delectationem: quia licet ſemen mulieris imperfectum ſit, propter imperfectionem virtutis fœmineæ, naturalemq; ſexus debilitatem, maximè cùm etiam ſanguis menſtruus ſeminis quantitatẽ diminuat, tamen cum quadam concupiſcentia etiam reſoluitur, vt rectè tradit S. Thomas in 2. parte. q. 31. artic. 5. ad vltimum. Quod rectius intelligitur, & magis phyſicum eſt, ſi quorundam medicorum ſententiam teneamus contra Ariſtotelem lib. 1. de generat. animalium, c. 19. in fin. & lib. 2. c. 4. & 5. & Auerroëm 2. Colliget: cap. de iuuamentis teſticulorum: Qui tradunt fœminam ſeminando nõ actiuè concurrere ad generationem, ſed menſtruum in fęmina proportionabiliter reſpondere ſemini in viro. Quare refert Ariſtoteles mẽſtrua eſſe in fœminis, quod ſit in maribus genitura, nec fieri poſſe, vt duæ ſimul ſecretiones ſeminales agantur. Ideò ſemen fœminę non conferre ad generationẽm, nam ſi ſemen eſſet, menſtrua non eſſent. Id tamen hîc notandum ex Auerroë, quod etiam

Magnus

Magnus ille Theologus Guilhelmus Parisien-
sis exemplis & experientijs confirmat, loco ci-
tato, facilimè ex receptione qualicunq; semi-
nis fœminam concipere, & attrahere semen
virile: quod magis confirmat communem
Theologorum sententiam, quod mulier Dæ-
mone procurante possit generare. Addit in
rei confirmationem Auerrois, se nouisse fœ-
minam in vicinia cohabitantem probis mo-
ribus, & fidei integræ, quæ iureiurando con-
firmârit, concepisse infantem, semine ex bal-
neo attracto, quod profudisset lasciuiens.
Contrarium tamen, quòd semen mulieris ex-
cernatur & actiuè concurrat ad generandi ef-
fectum, tenent Galen. li. 2. de semine siue sper-
mate. & lib. 14. de vsu partium corporis huma-
ni. Auicenna doctrina quinta Fen primæ pri-
mi, & lib. 9. de animalibus cap. 3. Albertus lib.
15. de animalibus, prope finem. In quam sen-
tentiam, tanquam magis Physicã descendunt
etiam Theologi. Guilhelmus Parisiensis locõ
citato. Scotus in 3. sentent. d. 4. latissimè Car-
dinal. Caietanus in 2. 2. S. Thomæ, q. 154. artic.
11. & ostendit etiam esse sententiam S. Tho-
mæ: Franciscus Ferrariensis super cap. 11. lib.
4. S. Thomæ contra gentes, & alij alibi. Ho-
rum doctorum sententia, quam verissimam
puto, est quod semen mulieris dependenter
concurrat cum causalitate viri, ita vt vtrum-
que sit necessarium ad generationem. Et pro-
fectò vt rectè Caietan. docet, multum ob-
stat opi-

ſtat opinioni Ariſtotelis, quod natura poſuit veneream magnam delectationem in reſolutione ſeu emiſſione ſeminis in muliere. Cùm enim natura agat propter finem, ita quod ex finali cauſſa optima ſumatur ratio in naturalibus, conſequens eſt, quod natura appoſuerit delectationem in tali ſemine propter bonum ſpeciei conſeruandę, ſicut in ſeminatione viri. Et cum manifeſtè appareat, quod eſt delectatio nõ ſicut in confricationibus & alleuiationibus naturæ, ſed venerea, adeò vt ſenſibiliter quietet concupiſcentiam veneream in mulieribus: non eſt conſentaneum rationi, quod huiuſmodi ſeminatio ſit excrementum vteri, ſed quod ſit à natura ordinata ad conſeruationem ſpeciei. Delectatio enim venerea ex propria ratione ad actus generationi deſeruientes ſpectat, & illos conſequitur. His accedit pro confirmatione opinionis Galeni, quod vt ipſe & alij tradunt, & veritas eſt, quod mulieres patiantur pollutionem, & committunt peccatum mollitiei, cuius ipſe contrarium exiſtimaui, & reſpondi aliquando cum Theologiam in monaſterio Prumienſi docerem, motus auctoritate & Philoſophia Ariſtot. ſed lecto Galeno & eius fundamento, & hiſtorijs Sanctorum, & de illuſionibus mulierum, adhæſi Galeni ſententiæ. Mouet etiam ad confirmationem huius doctrinæ: ſecundum leges & iuriſperitos, in foro ciuili mortis pœna imponitur mulieribus inuicem in libidinis & Veneris actum

actum prorumpentibus, & se corrumpentibus: aut, vt quidam loquuntur, se mutuò subagitantibus, vt text. est in l. fœdissimam, C. ad L. Iuliam, de adult. secundum vnum sensum. Gloss. Salyc. & Godefr. ibidem, & Cynus dicit quasdam mulieres fœdissima nequitia tentari, quæ libidinem suam exercent in alias mulieres, easq; infectantur vt viri. De hac mulierum libidine Nicolaus Boërius in decis. 326. num. 13. Damhauderus in rerum crimin. praxi cap. 96. num. 10. Iulius Clarus lib. 5. sentent. Recept. Iuris, §. Fornicatio. num. 28. Rationes Aristotelis contra Galeni & Theologorum sententiam soluit Caietan. loco citato. Ex his ergo elicitur, non esse difficile Dæmoni, in muliere commouere libidinem & voluptatem, etiamsi ipse è sua propria substantia nullum semen secernat. Vnum hic notandum singulare ex Guilhelmo Parisiens. occasione illius dicti S. Pauli 1. Corinth. 11. Mulier debet velare caput suum, & propter angelos: hoc quidam intellexerunt de angelis malis, quorum libidinem opinantur vehementer prouocari ac inflammari pulchritudine muliebrium capillorum: & sic incubi magis infesti sunt mulieribus pulchros crines habentibus. Quod contingit Deo iustè permittente, propter vanitatem, pompam, complacentiamque inanem talium mulierum: Aut enim in cultu & tinctura crinium cura nimia intendunt: aut sua pulchritudine alios in suam libidinem inflamma-

flammare consueuerunt: aut in eis insolenter gloriantur. Et forsitan, ait, ad terrorem diuinæ bonitatis, prouidentia hanc tentationem à malignis spiritus eas pati sinit, vt ab huiusmodi cultu desistant, timentes viros ad suam libidinem inflammare, dum ipsos Dæmones ad eam instigare & prouocare videntur.

Postremò in maleficorum & sagarum cum Dæmone coitu, etsi possibile sit ad procurationem Dęmonis in casu sequi generationem, iuxta Theologorum sententiam, tamen communiter non fit: cùm Dęmon non tam intendat generationem, quàm spurcitiam eorum: nec verum infundit semen, sed alium humorem, aut saltem semen suo calore naturali destitutum, vt confessione verè omnium, qui in Germania, Gallia & Italia, & alibi in tali crimine deprehensi sunt, didicimus. De quibus multa exempla Bodinus lib. 2. cap. 7. & aliqua Grilland. & DD. Mallei maleficorum. Et apud nos omnis ætatis vtriusque sexus & status homines confitentur, se expertos hanc fœditatẽ cum suis circumstantijs. Et qui negat omnis ætatis & sexus in hoc fœdus recipi: etiã bis duo, quatuor facere, inficiari audebit, vt verbis Thomæ Erasti vtar. Et vt ex nostris aliqua subscribam: Ioannes Cuno prima vice, quando fidei & Deo abrenũciauit, matre verba prędicente, & celebratis nuptijs, vt vocat, rem venereã habuit cum sua Amasia, quã Capribarbã nominauit. Mater huius iuuenis, Meisenheins

Veits Anna / prima vice, adiacente proprio marito, & eo dormiente, cum suo Fedderhans actum carnalem consummauit, & experta est non semen naturale, sed frigidum, & post tres dies idem Amasius nocte redijt, & iterum fœdum actum repetijt, tunc vir adiacens excitatus interrogauit, quid rei & tumultus esset in cubiculo? Cui ipsa respondit, spectrum fuisse, & virum ad se venisse. Tunc maritus: Si scirem te ex numero talium personarum esse, nunquam mihi amplius condormires. Deinde in loco conuentus dicto Hetzenroderheidt/ nigram materiam, aptam ad vnctionem, mulieri dedit, quam in nomine diaboli mariti dormientis auribus imponeret, vt profundius dormiret. Nemo miretur hoc factum in præsentia mariti: simile enim legimus in vita S. Bernardi lib. 2. cap. 6. Erat, vt narrat, in regione illa misera mulier, quæ à quodam petulante Diabolo vexabatur. Habebat autem virum tam execrabilis commercij prorsus ignarum. Abutebatur igitur ea etiam in eodem lecto, cubante marito, inuisibiliter impurissimus ille adulter, & incredibili vexabat libidine. Sex annis latuit malum, nec detexit mulier tantum crimen. Septimo verò anno confusa est in seipsa, & expauit, tum propter colluuionem tam continuæ turpitudinis, tum propter timorem Dei, cuius iudicio singulis momentis timebat intercipi & damnari. Confugit ad confessiones, peragrat ad loca sancta, sanctorum

ctorum implorat ſuffragia, Eleemoſynas largitur: quotidie, vt prius & importunius à dæmone infeſtatur. Deniq; in publicum ſcelus effuſum eſt. Quo audito & cognito maritus eius contubernium execratur. Interea vir Dei S. Bernard. cum comitatu ſuo aduenit, cuius aduentum infœlix mulier vt intellexit, acceſſit ad eius pedes tremebunda ſe proiecit, aperiens cum lachrymis horribilem paſſionem, & ludificationem inueteratam, & quod nihil ei omnia profeciſſent, quæcunq; feciſſet. Addidit, ſibi ab oppreſſore aduentum eius prædictum, & minaciter interdictum, ne ante eius præſentiam veniret, quia nihil ei prodeſſet, & ipſe recedente Abbate, qui fuerat amator, crudeliſſimus fieret perſecutor. Vir Dei hæc audiens, blandis mulierem verbis conſolatur, & de cœlo promittens auxilium, præcepit vt die altera (iam enim nox inſtabat) confidens in Domino reuerteretur. Reuerſa mane, cùm viro Dei blaſphemias & minas, quas eadem nocte ab incubo ſuo audierat, retuliſſe: Ne cures, inquit vir Dei, minas eius, ſed vade, tolle baculum hunc noſtrum, & pone in lectulo tuo, & ſi quid poteſt, agat. Egit mulier quod iuſſum fuerat, & recubans in lectulo ſuo, ſigno crucis munita, iuxta ſe baculum ponit. Adeſt ille continuò, ſed nec ad conſuetum opus, nec ad ipſum cubile præſumit accedere: minatur tamẽ acerrimè, quod diſcedente viro Dei, ipſe in eius ſupplicia reuerteretur. Inſtabat

dies

dies Dominica, & voluit vir Dei per edictum publicum Episcopi populum in Ecclesiam conueniri. Cùm maximus populus conueniisset, inter Missarum solemnia, comitantibus Carnotensi & Nannetensi Episcopis ambonem conscendit, & vt omnes, qui in Ecclesia erant, accensas candelas in manibus tenerent, locaturus edidit. Quod & ipse cum Episcopis & clericis faciens, inauditos Diaboli ausus publicè aperit, & fornicatorem spiritum, qui in tam horrenda inquinamenta etiam contra naturam suam exarserat, cum omnium fidelium, quiaderant, subscriptione anathematizat, & auctoritate Christi tam ad illam, quàm ad omnes mulieres deinceps interdicit accessum. Extinctis itaq; sacramentalibus illis luminibus, extincta est tota virtus diaboli, & mulieri post confessionem communicanti, nunquam postea inimicus apparuit.

Cæsarius etiam sui temporis exempla producit, lib. 3. seu distinct. cap. 8. Bonnæ, ait, in parœcia S. Remigij ante paucos annos sacerdos quidam fuit, Arnoldus nomine, filiam habens speciosam, quam nimis diligens, quia pulchra erat, propter iuuenes, & maximè Canonicos Bonnenses, ei custodiam tantam adhibuit, vt quoties de domo exiret, in solario domus illam clauderet. Die quadam apparens ei Diabolus in specie viri cœpit animum eius in amorem suũ intus suggestione latenti, foris locutione blandienti, inclinare. Quid plura? Per-

ra? Persuasa misera & corrupta, sæpius postea Dæmoni ad suam perniciem consensit. Vna dierum sacerdos solarium ascendens, filiam gementem flentemq; inuenit: à qua caussam doloris vix extorquere potuit. Confessa est patri, quod deluſa esset à Dæmone, & oppressa, ideoq; se meritò dolere: Quæ etiam ita dementata est, & alienata à sensu, tum ex dolore, tum ex diabolica operatione, vt vermiculos, quos de sinu colligebat, in os mitteret & masticaret. Tristis effectus pater, misit illam trans flumen Rhenum, sperans eam ex mutatione aëris aliquid posse meliorari, & ob fluminis interpositionem ab incubo dæmone liberari. Transmissa puella apparuit dęmon sacerdoti, apertis ei vocibus dicens: Male sacerdos, quare abstuliſti mihi vxorē meam? Malo tuo hoc feciſti: Et mox truſit eum in pectore tam validè, vt sanguinem vomens, tertia die moreretur. Huius rei est testis Abbas noster, testis etiam Gerardus monachus noster, aliquando Bonnensis Scholasticus, quibus res benè innotuit. Sic ille. Aliud ibidē etiam adducit cap. 10. Prumiæ scholasticus quidam fuit, Ioannes nomine, vir quidem literatus, sed leuis & lubricus. Isti, sicut de eo dicebatur, & sicut ab Abbate eiusdem monasterij audiui, fœmina quædam promiserat, quod tali nocte ad eū veniret. Nocte condicta, illa quidē non venit, sed in eius specie, consimiliq; voce diabolus clerici lectū ascendit: quem putans fęminam bene sibi

sibi notam, cognouit eũ. Manè surgens, cùm dæmonem, quem fœminã esse putauit, egredi compelleret: Respondit ille: Cum quo putas te hac nocte iacuisse? Cumq; ille diceret, Cum tali fœmina respondit dæmon, nequaquam, sed cum diabolo. Postremò satis etiã memorabile est, quod longè ante hos in hominũ notitiam duxit Sozomen. apud Tripartitam lib. 8. c. 1. de Apelle hęremita, & fabro ferrario, qui cùm nocte quadam pristinũ opus exerceret, apparuit ei dæmon sub vmbra, vt loquitur Sozomen. siue forma speciosæ mulieris, inuitans eum ad libidinis actum, necnõ ad labefactandam vitę & corporis, quam diu coluerat, puritatẽ. Statim ille ferrũ quod elaborabat, è fornace extrahens, in faciem eam percussit. Tunc dæmon stridens & ingemiscens, procul aufugit. Sed & in vita S. Catharinæ filiæ B. Brigitæ, apud Surium tom. 2. 22. Martij, in actis vitæ, c. 16. legitur filiam quandam magnæ dominæ, viro orbatam, grauissimè infestatam à dæmone nocturno, à quo S. Catharinæ saluberrimis & pijs consilijs fuit liberata.

Ex his & alijs scriptorum antiquorum monumentis constat nunc similia opera Dæmonem facere, qualia temporibus Augustini, Bernardi, Guilhelmi Parisiensis, & aliorum, qui nos multo tempore præcesserunt, nec aliquid noui confiteri nostros maleficos, quod ab hoste maligno olim non fuerit factum: formam & pellem benè mutat, sed non mores,

malitiam ac fallaciam. Et sic semper in hoc negotio, sicut in alijs, verum manet illud Ecclesiastes cap. 1. Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est. Quid est quod factum est? ipsum quod faciendum est. Nihil sub sole nouum, nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est, iam enim præcessit in seculis, quæ fuerunt ante nos. Libet adhuc ad propositum vnum ex nostris addere in dictorum confirmationem. Anno Domini 1589. 15. Iulij extremo supplicio est affecta, malefica quædam nomine Maria, ex pago S. Medardi, prope Monasterium S. Matthiæ, extra ciuitatē Treuirensem, qui pagus subest iurisdictioni monasterij. Hæc quam primùm crimen & maleficia sua confessa fuit, cùm iam Prætor, Scabini adiuncti & notarius, qui eius examini præerant, discessissent relicta ea in custodia, valdè malè fuit verberibus excepta ab amasio, & qui antea fuerat amator, vt minatus etiam fuit mulieri in vita S. Bernardi, crudelissimus factus est persecutor, quia veritatem rei gestæ Iudici & scabinis aperuerat, & iterū ad Deum redire statuerat. Inimicus nec dum verberibus contentus, sed etiam linguam è faucibus vi eruere, & ipsam mulierem iugulare contendit, nisi nuncius superueniisset, quem ob Dei amorem mulier rogauit, vt ei sacramentalem & benedictam candelam communicaret. Scabini & notarius regressi ad ipsam, linguam ore prominentem, & quasi extractam viderunt,

runt, & omninò tremebundos gestus in mulieremanimaduerterunt. Hæc mulier inter reliqua confessionis puncta confessa est, quod cùm semel laboraret menstruo, Amasius nomine Beelzebub ad ipsam venerit, volens Venerem exercere, & eam menstruo laborantem cognoscens noluerit commercium habere, sed Phoë dixerit discedendo. Exempla quæ hactenus ex actis inserui, & postmodũ inserturus sum, auctentica sunt, & scripta, subscriptaq; manibus notariorum eorum, qui ea coram criminalibus iudicibus siue præfectis locorum, & aliquibus semper scabinis in examine adiunctis in notam receperunt.

6. Conclusio. *Malefici ope diabolica adiuti possunt impedire vim generatiuam inter coniuges, & alias personas.*

Malefici vim generatiuam coniugum impedire possunt ope dæmonum.

PATET ex iure canonico in titulo de frigid. & malefic. & 33. q. 1. cap. Si per sortiarias. Et ratio est manifesta. Potestas Dæmonis est maior potestate hominis, sed opere humano potest aliquis fieri impotens ad carnalem copulam, vt per castrationẽ, ruptionem, herbas, vel medicinas. Sic tenent communiter Theologi in 4. sentent. distinct. 34. Canonistæ in tit. de frigid. & malefic. & in d. 33. q. 1. c. Si per Sortiarias. Potest autem tale impedimentum poni, vel impediendo corpora, ne mutuò appropinquent, vel adhibendo occultè virtutes rerum, quas Dæmon optimè nouit ad hoc

validas; vel turbando imaginationem & phantasiam, ita vt reddat alterum coniugum exosum: vel prohibendo missionem spirituum ad mẽbra, in quibus est virtus motiua & seminatiua; & alijs modis, qui sunt Dæmonibus cogniti, nobis autem occulti. Legendus super hac materia Paludanus in 4. sentent. dist. 34. q. 2. art. 3. Malleus malef. 1. part. q. 8.

Quare autem Diabolo potius potestas tribuatur circa vim & actum potentiæ generatiuæ, quam in alijs actibus, hanc post S. Thom. in 4. dist. 34. quidam rationem reddunt, quia corruptio peccati prima per quã homo factus est seruus diaboli, in nos per actũ generatiuæ deuenit, ideo maleficij potestas permittitur diabolo à Deo in hoc actu magis, quã in alijs: Sicut in serpentibus magis ostenditur virtus maleficiorum, quàm in alijs animalibus, quia per serpentẽ diabolus in primis mulierẽ tentauit. S. Bonauent. in d. d. 34. art. 2. q. 2. in solargum. clarius, licet ferè in eundẽ sensum tẽdat, respondet, quod sicut Diabolo permissa actiã Deo potestas super serpentes magis, quàm super alia animalia, in prioris facti memoriam, vnde plus per incantationes serpentes quàm aues capiuntur: sic quia actus ille scilicet potentiæ generatiuæ vitiosus est, & quodam modo fœtens, & vt plurimum coniunguntur homines ad illum actum libidinosè, ideò diabolus plus habet ibi posse, & plus ei permittitur, & hoc probatur exemplo Scripturæ, & auctoritate,

nitate, quoniam dicitur in Tobia, quod dæmonium nomine Asmodæus virum in lecto interfecit, non in conuiuio. Sic Bonauentura. Quid autem loco remedij in hoc casu adhibendum, in d.cap. Si per Sortiarias declaratur. Si per Sortiarias, ait canō, & maleficas concubitus non sequitur, hortandi sunt quibus illa eueniunt, vt spiritu contrito & humiliato Deo & sacerdoti de omnibus peccatis Confessionem faciant, & lachrymis, atque eleemosynis, orationibus & ieiunijs domino satisfaciant, & per exorcismos, ac cætera Ecclesiasticæ disciplinæ munimina ministri Ecclesiæ tales sanare procurent. hæc ibi. Hinc nullo modo licitum est accedere maleficum, aut magum pro dissolutione talis maleficij, vt in hac specie S. Thomas in d.d. 34. q. 1. art. 3. S. Bonauent. vbi suprà. Maior in ead. d. q. 2. S. Antonin. in 3. part. tit. 1. cap. 12. §. 3. Turrecremat. in d. cap. Si per Sortiarias. Malleus maleficor. in 2. part. & secundo princip. & alij alibi communiter tradunt: Quod etiam verum est, si maleficus paratus esset ad soluendum, prout communis & vera sententia tenet contra Angelum in verb. Superstitio. §. 13. post Aureol. in d. d. 34. q. 2. Allegat etiam Angelus pro se Scot. in ead. d. qui tamen aliter sentit, nempe licitum esse tollere maleficium sine maleficio, per remotionem signorum, si quæ posuisset maleficus in aliquo loco, quæ essent pacta & symbola infidelis amicitiæ inter ma-

gum & Dæmonem. Quod non solùm Scotus, sed etiam Gabriel in 2. dist. 8. q. 2. artic. 4. dub. 2. Sylvest. in summa verb. Maleficium, q. 8. Caietan. & Aurea Armilla ibidem. Nauarr. in Manuali confessar. cap. 11. num. 29. & alij alibi fatentur. Ex dictis sequitur cum maximo animæ periculo maleficium curasse aduocando magum, eum, cuius meminit Paulus Grilland. de Sortilegijs, lib. 2. q. 6. à num. 15. & casum in hunc modum refert. In agro Sabinensi in quo hæc maleficarum secta plurimũ inualuit, & de præsenti quoq; magna ipsarum copia reperitur. Quidam vir egregius, literatus, & illæsæ conditionis & famæ, qui in vno ex oppidis illis ortum habuit, licet modo sit senex, quadam die à quinquennio citrà mihi retulit, quod ipse dum erat in flore senectutis suæ tempore, quo sponsam duxit ad matrimonium consummandum, opera & ingenio cuiusdam malcficæ mulieris, quã mihi nomine proprio declarauit, maleficiatus fuit, & adeò fortiter appræhensus dicto maleficio fuit, quod cum vxore ea nocte, & postea per multos dies nullum penitus debitum reddere potuit, ex quo habebat maximam verecundiam, nunquam cessabat admirari, considerãs, quod prius erat perquam validus in simili actu carnalis copulę, ex quo maximam solitus erat habere delectationem: tunc verò contrà, adeò quod sua misera vxor, eiusque parentes reclamare cœperunt, primò priuatim putantes, postmo-

postmodum durante impedimento deuenire ad matrimonij separationem, adeò quod iste sponsus pro dolore ac verecundia, quasi demens & desperatus euaserat: & multos medicos conuocauit, vt liberaretur ab ipsa infirmitate & impedimento, & nihil proderant sibi: demum quidam senex ipsum consuluit, vt mitteret in quibusdam montibus altis pro quodam magno & solemni magistro, qui vocabatur magister magnæ experientiæ: qui in veritate erat solemnis magus & maleficus: Qui quamprimum vidit ipsum sponsum, cognouit illius infirmitatem, & breui tempore illum liberare spopondit vna nocte tantùm, & iussit quod dormiret illa nocte cum vxore, & prius exhibuit quoddam poculum, dum volebat ire dormitum, & præmonuit ipsum, eiusque vxorem, ne illa nocte munirent se signo crucis, neque timerent aliquo pacto, si aliquid ea nocte viderent, vel audirent: quia non poterant sibi nocere. Qui maleficiatus, cupiens multum ab ipso maleficio liberari, omnia ad vnguem seruauit. Quinta autem noctis hora, vel circa, cœpit audire maximos tonitus, pluuias tempestuosas, & fulgura quàm maxima, deinde terræmotus adeò terribiles, quod tota domus quassabatur à ventis terræ motûs: deinde audiuit voce humana quosdam magnos vlulatus & clamores, & auertens oculos, vidit in camera plus quam mille, vt apparebat, ad inuicem certantes, & vnguibus, pugnis, & cal-

cibus crudeliter pugnantes,& lacerantes alterius facies & veſtimenta tota, inter quos vidit mulierem quandam, quæ erat alterius oppidi vicini,& dicebatur quod erat malefica,de qua ipſe ſponſus multum ſuſpicabatur, ne abea pollutus fuiſſet, quæ vltra omnes maioribus gemitibus & vlulatibus cruciabatur, & crines faciemque ſuam totam vnguibus lacerauerat, propter quæ ipſe maleficiatus dixit, quod aliquantulum pertimuit à principio dubitans, ne quid mali ſibi accideret: deinde recordatus de monitionibus magiſtri aſſumpſit vires: vxorem verò ſemper tenuit ſub pannis abſconditam, ne iſta videret: poſtquam verò ita certauerant per mediam horam, vel circa, ingreſſus fuit magiſter in camera prædicta,& erat tunc circa mediam noctem. Ad cuius ingreſſum omnes illi pugnantes vna cum muliere ipſa ſtatim diſparuerunt, & penitus abierunt. Ipſe autem magiſter acceſſit ad ipſum maleficiatum, & illius humeros tetigit manu perfricando aliquantulũ dicendo quod non dubitaret amplius, quia iam liberatus erat: & illinc diſceſſit. Poſt cuius diſceſſum maleficiatus ſentit paulatim calorẽ quendã in renibus & lumbis, & ita liberatus vxori debitũ reddidit, & poſtmodum optimam prolem vtriuſq; ſexus cum vxore recepit: & ego quoſdam ex ſuis filijs noui, & allocutus fui cum eius vxore tunc vetula, quæ omnia prædicta ingenuè faſſa eſt, dicens, quod nunquam diebus ſuis grauio-

grauiori fuit pulsata timore, quàm nocte illa. Sic Grilland. Hic certè curationis modus planè fuit diabolicus, vt apertè colligitur ex omnibus adiunctis. Quomodo autem impotentia coëundi maleficio procurata matrimonium impediat, vel non, tractant D. Thomas, Bonauentura, Paludanus, & alij Doctores, cum Magistro, in 4.d.34. & canonum peritu in titu. de frigidis & malefic. & Summistæ in verb. Matrimonium, de impedimentis.

7. Conclusio. *Malefici auxilio dæmonum possunt morbos inferre, homines suis incantationibus interficere, & pecora occidere.*

Malefici tam hominibus quam pecoribus morbos & necem inferre possunt.

CONSTAT in primis ex historia Iob. 2. cap. quem percussit vlcere pessimo à planta pedis vsq; ad verticem. Et in Euangelio Luc. 13. & Marc. 9. dæmon reddidit hominem surdum & mutum. Et S. Augustinus in lib. de diuinat. c. 6. testatur sæpè accipere potestatem morbos immittendi, & aërem viciando morbidum reddendi. Idem patet ex l. Multi. C. de malefic. & mathemat. Multi, (ait lex) magicis artibus vsi elementa turbare, vitas insontium labefactare non dubitant, & manibus accinctis audent ventilare, vt quisque suos conficiat malis artibus inimicos: hos quoniam naturæ peregrini sunt, feralis pestis absumat. Efficiunt autem talia malefici siue venefici,

venefici, cauſſis naturalibus, veneno, intoxicationibus, herbis, alijſq; medijs, quæ multis modis norunt præparare, & cautiſſimè applicare.

Narrant quidam, quod Auerroës Auicennam intoxicauerit, ponendo toxicum ſuper folia libri, quem Auicenna ſolitus fuerat legere: quanto magis diabolica ars nouit omnia occultiſſimè adhibere? De huiuſmodi herbis, quibus homines ſolent necare, mentio fit. In l. 3. §. adiectio. & ſeq. ff. ad legem Corneliam de ſicarijs & veneficis. Eiuſmodi ſunt cicuta, Salmandria, Aconitum, Pintuocarpus, ſiue Pytiocampas, Bobuſtrũ, Mandragora & Cantharides. Aliquando inficiunt etiam aërem circumſtantem, quem homo reſpirãdo attrahit. Aliquando inſidiantur dormientibus. Familiare autem eſt maleficis vetulis, vt infantes & tenellos pueros faſcinent. Hoc autem efficitur quandoq;, vt Doctores tradunt, ex forti imaginatione hoc modo: fortis imaginatio immutat corporis coniuncti ſpiritus, & hinc immutatio ſpirituum maximè fit in oculis, ad quos ſubtiliores ſpiritus proueniũt. Oculi autem inficiunt aërem continuum, vſq; ad determinatum ſpacium: quomodo ſpecula noua & pura ex aſpectu mulieris menſtruatæ, vt tradit Ariſtoteles in lib. de ſomno & vigilia, maculis inficiuntur. Sic etiam anima vetulæ vehementiſſimè ad maleficiũ concitata, aſpectu venenoſo, & noxio corpus tenerum infantis

fantis inficit. Contingit etiam ad talem effectum, malignum ſpiritum ex pacto concurrere, & occultè lædere infantem.

8. Concluſio. *Magi & malefici poſſunt multos morbos curare, quibus nulla medicorum ſcientia mederi valet, non tamen omnes.*

PROBATVR prima pars: quia vtuntur arte Dæmonum, qui præſtant naturæ ſubtilitate, & longa rerum experientia: & multo rectius omnibus medicis norunt rerum naturalium virtutes & cauſſas. Sic Plinius lib. 24. cap. 17. variarum meminit herbarum, quibus Magi vel ad morbos depellendos, aut etiam inferēdos, vtuntur: quæ quia hominibus ſunt ignotæ, & velociſſimæ operationis, plurimum admirationis adferunt neſcientibus. Ad idem facit ratio S. Thom. in qq. diſputatis de potentia, q. 6. art. 3. Sicut ars, quæ imitatur naturam, poteſt quædam, quæ natura nequit efficere: ita dæmones multa facere poſſunt, quæ & præter humanum ingenium, omnem artem, & ſolitum naturæ curſum ſunt.

Patet etiam ſecunda pars, quod non poſſint curare omnes morbos: Quia quicquid poſſunt in hac arte, hoc efficiunt per applicationem cauſſarum naturalium: ſed hæc non poſſunt curare omnem morbum, maximè ſenectutis.

Dices: Si Dæmones tantæ ſint ſubtilitatis in

tis in naturalibus, possent ne protrahere vitam hominis ad octingentos, vel nongentos annos, sicut olim homines viuebant? Respondetur, quod non: quia per intemperantiam & ignorantiam hominum natura est valdè corrupta, & morbis infecta: & res naturales, præsertim cùm etiam terra deficiat à prima sua intergritate, non sunt tanti vigoris & virtutis, sicuti in principio creationis. Statim post rerum creationem, ex diuina dispositione, omnia erant maioris perfectionis: complexio hominum fortior & constantior, ac cœli influentia salubrior. Vide ad hanc materiam Franciscum Victor. in Relatione de arte Magica, in solut. ad 4. non longè à fine, & Iosephum Angles in q. de cad. materia, octaua difficultate.

Nō licet magorum vti remedio vel consilio in maleficijs tollendis.

9. Conclusio. *Quamuis Magi & maleficipossint multos morbos curare, & maleficia illata sæpè dissoluere, licet non omnia: non est tamen licitum Magos vel maleficos accedere pro dissolutione: & qui contra facit, grauissimè peccat.*

Probatvr Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid scisciteminí. & cap. 20. Anima, quæ declinauerit ad Magos, & c. interficiam eam, & Deut. 18. & 26. q. 7. cap. Non obseruetis: & in C. de malefic. & mathemat. L. Nullus, & L. Nemo. Et hoc in tantum

tantum verum est, quod etiamsi maleficus pa-
ratus esset, non esset licitum vti ipsius opera,
contra Angelum in verb. Superstitio. §. 13. al-
legantem pro se Aureolum in 4. d. 34. qui pu-
tat esse licitum petere dissolutionem à para-
tor. Sed communis sentẽtia est in contrarium:
S. Thom. in 4. dist. 34. q. 1. artic. 3. S. Bonauent.
ibidem q. 2. Sylvester in verb. maleficium. q.
8. Caietan. & Aurea Armilla ibidem. Turre-
cremata 33. q. 1. super c. Si per sortiarias. Mar-
tinus Nauarr. in Manuali cap. 11. num. 29. Ra-
tio etiam probat. Maleficus communiter non
potest tollere, nisi per inuocationem & auxi-
lium Dæmonis. At Dæmonis auxilium inuo-
care, ex se malum est, & nulla circumstantia
potest muniri, vt sit bonum. Ergo quisquis
petit à malefico, vt faciat id, quod sine pecca-
to non potest, peccat: quia sic petens, consen- Rom. 1.
tit peccato alterius. Non solùm autem qui fa-
ciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus
digni sunt morte.

Si tamen maleficium adhibitum tale esset,
quod sine inuocatione Dæmonis remoueri
posset per remotionem signorũ aut vnguen-
torum, tunc non esset illicitum procurare ip-
sius dissolutionem. Licitum autem est male-
ficia soluere per opera pia & Ecclesiastica, vt-
pote exorcismos, sacramentalia, sacramento-
rum frequentationem, orationes, ieiunia, a-
liaq; pietatis exercitia, de quibus in cap. Si per
sortiarias.

10. Con-

10. Concluſio. *Magi & malefici poteſtate Dæmonum inſtructi, poſſunt tempeſtates mouere, pluuias, tonitrua, grandinem, pruinam, aliaque meteora producere.*

Iob. 1. & 2. PROBATVR ex hiſtoria Iob Sathanæ procuratione, ignis de cœlo cecidit, & tactas oues, pueroſque conſumpſit, & iterum: vehemens ventus irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens, oppreſſit liberos. & in Pſal. 77. Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina. Et tradidit grandini iumenta eorum, & poſſeſſiones eorum igni. Miſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationem, & iram & tribulationem, immiſſiones per Angelos malos, &c. Super quæ verba legendus eſt Auguſtin. Idem patet in C. de malefic. & mathemat. l. Multi. verb. Elementa turbare, & ibidem l. eorum: cuius verba ſunt. Eorum eſt ſcientia punienda, & ſeueriſſimis meritò legibus vindicanda, qui magicis accincti artibus, aut contra ſalutem hominum moliti, aut pudicos animos ad libidinem deflexiſſe deteguntur. Nullis verò criminationibus implicanda ſunt quæſita humanis corporibus remedia, aut in agreſtibus locis innocenter adhibita ſuffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, aut ventis & grandinis dilapidatione quaterentur, quibus non cuiuſq; ſalus aut æſtimatio læ-

violaderetur, sed quorum proficit actus, ne divina munera, & labores hominum sternerentur. Hæc in d. l.

Probatur ratione. Omnia meteorologica, vt constat ex libris Aristotelis Meteorologicis generantur in regione aëris ex concursu elementorum & causarum naturalium. Sed dæmonibus hæc inferiora subiacent quo ad motum localem, Deo permittente. ergo.

11. Conclusio. *Quæ ex proxima elicitur: Magi & malefici possunt efficere sterilitatem, & rerum necessariarum ad conseruationem humanæ vitæ inopiam.*

PROBATVR. Omnia quæ in terra crescunt, & necessaria sunt ad sustentationem hominũ, dependent ex motu & influentia corporum cœlestiũ, & elementorum temperamento. Si igitur elementa turbẽtur, tempestates ventiq; sine ordine & modo excitentur, nec non grandines & pruina immittantur, quæ agris, vineis, arboribus & frugibus noceant: sequuntur sterilitas & rerum inopia.

12. Conclusio. *Magi & malefici sæpè transferuntur corporibus verè & realiter de loco ad locum, & ad conuentus suos.*

HÆc Conclusio est contra Ioann. Franciscum Ponzinibium in lib. de Lamijs, & Excellentia vtriusque Iuris, qui habetur in

volum.10. Oceani Iuris, contra Andream Alciatum lib. 8. parergon Iuris. c. 22. Martinum Arles in tractat. de superstitionibus. Vlricum Molitorem in Dialogis de Pythonicis mulieribus, & alios quosdam. Communis autem & vera sententia tenet Conclusionem. Sic tradunt Turrecre. in cap. Episcopi. 26. q. 5. Guilhelm. Parisiens. vltima parte de Vniuerso. cap. 21. Malleus in 1. & 2. par. Bartholomæus Spineus in q. de strigibus. cap. 5. & in Apologia prima contra Ponzinibium. Francisc. Victoria in Relect. de arte magica, à num. 32. Alfons. Castrens. lib. 1. de iusta hæretic. punitio. à cap. 14. Sylvest. in verb. Hæresis. 3. à num. 6. Card. Caietan. 2.2. q. 95. super artic. 3. S. Thom. Ioseph. Angles in florib. loc. cit. diffic. 5. Mart. Nauar. in Manuali cap. 11. num. 38. Paul. Grill. Iurisconsultus latissimè in lib. 2. de Sortilegijs q. 7. Ioan. Bodinus lib. 2. cap. 4. & hæc est communis sententia, cui contradicere, repugnat Theologiæ, Philosophiæ, & rerum experientiæ certissimæ.

Probatur Conclusio. Dæmones sunt integri in potentia naturali, sicut boni Angeli, vt probatum est in Præludio 8. Sed boni Angeli possunt transferre corpora breuissimo tempore de loco ad locum: ergo & mali. Assumptum probatur ex 14. cap. Daniel. Angelus appræhendit Prophetam Abacuc in vertice capitis, & ex Iudæa breuissimo tempore in Babylonem tulit, & restituit iterum confestim in lo-

in locum ſuum, vt ſcriptura loquitur: & Angelus malus, Matth. 4. aſſumpſit Saluatorem, & ſtatuit ſupra pinnaculum templi, & in Euangelio Dæmones à Chriſto expulſi, ex permiſſione diuina intrauerunt porcos, & eos præcipitarunt in mare. Et antiquiſſimi probatiſſimiq; hiſtoriarum ſcriptores prodiderunt, Simonem Magum vehiculo & opera Dæmonum in aëre volaſſe, & ad orationem D. Petri fugatis Dæmonijs, in terram, etiam populo ſpectante delapſum, & cruribus iacuiſſe perfractis. Sic Clemens lib. 6. Conſtit. Apoſt. c. 9. Egeſipp. lib. 3. de excidio Hieroſolymitano, c. 2. Arnobius lib. 2. aduerſus gentes. Cyrillus Hieroſolymitan. catecheſ. 6. Maximus Taurinenſis in ſerm. 5. de natali Apoſtol. & alij alibi. Et Epiphan. lib. 1. contra hæreſim 30. de adoleſcente magica arte corrupto refert, quod in aquis calidis ad Gardara volauerit, & latus ſuũ ad fœminæ pulchritudine formæ excellentis, latus affricuit. Illa autẽ ſignauit ſe in nomine Chriſti, vt quæ Chriſtiana eſſet: cui neq; neceſſarium erat delinquere, & inter viros & fœminas lauari. Baſilius magus, vt teſtis eſt S. Gregor. lib. 1. dialog. cap. 4. repulſus à monaſterio à fratribus, iuſſione ſancti viri Equitij, dixit frequenter, ſe cellã Equitij magicis artibus in aëra ſuſpendiſſe: nec tamen eius quempiam lædere potuiſſe. Nec etiam deſiderantur teſtimonia ſatis nota & terribilia, quibus declaratur, diabolum ſua poteſtate hominem è

medio sustuliſſe, & in aërem rapuiſſe. Cæsarius d.5.cap.27.narrat in ciuitate Lubicen. puellam quandam fuiſſe, cui iuuenis quidã procabatur, ſecundum quod ei promiſerat, fœmina conſentiente, cùm Theodoricus Susatienſis ſe eius concubitu vti ſperaſſet, ſocius ei illudens, acceſſit illam. Quo cognito, iratus dixit. Diabolus qui me huc adduxit, potent me etiã hinc reducere. Mox inuitatus adfuit, hominem rapuit, & in aëra leuauit, & vltra ciuitatem transferens, iuxta ripam cuiuſdam lacus incommodè ſatis depoſuit. Ad quem ſic ait: Si non quocunque modo te ſignaſſes, modò occidiſſem te: tenuiter enim & imperfectè in ipſo raptu ſignum ſibi crucis impreſſerat. Dimiſſus à dæmone tam grauiter cecidit, vt in terra ſine ſenſu iacens, ſanguinem vomeret. Et cap.34. aliud inſerit ſatis etiam memorabile. In Suſatia ciuitate Diœceſis Colonienſis, miles quidam Thyemo nomine habitabat, qui ſic totus deditus erat ludo teſſerarum, vt nõ die nec nocte quieſceret, ſemper ſaccum cum nummis ſecum portabat, vt non deeſſet ad ludendũ pecunia, ac ita in ludis expeditus & fortunatus erat, vt vix aliquis ab illo ſine dãno recederet. Nocte quadam Deo iuſtè in pœnam, ad aliorum exemplum permittente, diabolus domum eius in ſpecie cuiuſdam ludere volentis intrans, ſaccellumque nummis refertum, ſub aſcella portans, ad tabulam ſedit, denarios liberaliter appoſuit, teſſeras iactauit, & multa

multa acquisiuit. Cui cùm prosperè succederet, & militi iam pecunia, quam apponeret, defuisset, iratus ait: Nunquid non diabolus es tu? Et ille: Nunc satis est, appropinquat enim tempus matutinale, oportet nos ire. Tollensque illum, per tectum traxit, cuius viscera tegulis retrahentibus miserabiliter excussit, & quid de eius corpore factum sit, vel in quem locum illud proiecerit, vsque hodie ignoratur. Et in cap. 56. eiusdem distinctionis. In villa quadam, ait, ante paucos annos, diœcesis Colonienſis, quæ Ambula vocatur, campanarius fuit, & fortè adhuc viuit, votum habens cuiusdam peregrinationis. Hic cum die quadam condixisset cum fœmina quadam villæ suæ, quod manè pariter ituri essent, illa eum rogauit, vt maturius surgeret, & matutinas pulsaret, propter solis feruorem: & promisit. Eadem nocte diabolus ad lectum eius veniens, tetigit eum, & ait: Pulsa matutinas, sicque discessit. Qui mox surgens, & lumen in Ecclesia ardere conspiciens, cùm ante primum galli cantum esse deprehendisset, putans quia à prædicta fœmina fuisset excitatus, de Ecclesia exiuit volens ei dicere, vt iret dormitum, eò quòd nec dū tempus esset. Quam cùm quæreret, nec inueniret, bouem nigrum contra se stare vidit, qui lingua emissa hominem tetigit, eumque super dorsum suum per illam misit, & per aërem cum illo volitans, super pinnam turris Castri quod Isenburg dicitur

depoſuit. Cui cùm diceret: Timeſne aliquid modò? Reſpondit ille: Dei permiſſione huc ductus ſum, nihil contra me poteris, niſi quantum ille permiſerit. Ad quod diabolus: Fac mihi homagium, & ego te deponam, daboque tibi diuitias multas: quod ſi non feceris, vel fame in hoc loco morieris, vel præcipitio interibis. Cui campanarius ſpem habens in Chriſto, reſpondit: Adiuro te per nomen Ieſu Chriſti ne me lædas, & vt me ſine periculo corporis mei deponas. Mox diabolus *illum* tollens, in campo iuxta villam Gerißheim/ſatis incommodè depoſuit. Ante lucem die in dedicatione Eccleſiæ eiuſdem villæ, diluculò homines ad matutinarum ſolemnia cum faculis properantes, cùm hominem in agro, in magno defectu reperiſſent, atq; refocillaſſent, auditis his, quæ ei contigerant, ſatis mirati ſunt. Quarto verò die regreſſus in domum ſuam, ſitum tam locorum, quàm ædificiorum, quę nunquã aliâs ante viderat, tam plenè omnibus expoſuit, vt de raptu eius nihil dubitarent. His & addere poſſumus aliud recentius relatum à Ioanne Georgio Godelmanno luriſconſulto, in tractat. de magis, veneficis & lamijs, lib. 1. cap. 1. num. 8. In Saxonia virgo opulenta formoſo iuueni, ſed tenuioris fortunæ, matrimonium promiſit. Hic quid futurum præuidens, illam prædiuitem, & ſexus ratione mutabilem, fidem vix ſeruaturam eſſe, puellæ reſpondit. Illa contra diris ſe execrari his verbis cœ-

bis cæpit, si alteri quàm tibi nupsero, tunc diabolus in nuptijs illis me abripiat. Post interuallum aliquod illa mutat animum, nubit alteri, priore sponso spreto, qui eam semel atq; iterum promissi, diræq; imprecationis admonuit. Sed illa posthabitis his omnibus, nuptias cum altero spõso, relicto priore, celebrat. Ipso die nuptiali cognatis, amicis & conuiuis hilaribus, sponsa vigilante conscientia, redditur tristior solito. Tandem diaboli duo sub specie duorum equitum, in ædes nuptiales veniunt, excipiuntur, adducuntur mensæ, hisq; remotis, choreæ, vniq; ex his sponsa honoris caussa tanquam peregrino adiungitur, cum qua bis saltauit, & tandem eam è conspectu parentum & amicorum, summo cum gemitu & lamentatione, per ostium, in altum sustulit. Altero die parentes & amici mœsti, sponsam quærunt, vt delapsam fortè sepelirent, sed ecce eidem socij occurrunt, vestes, aurumq; referentes, additis his verbis: non in has res, sed in sponsam à Deo nobis fuit potestas concessa.

Memorabile est & illud, quod recenter contigit anno elapso 1595. in oppidulo Vilmariensi, Treuirensis diœcesis. Quædam Margareta, vxor Ioannis Eysenkopff, ciuis illius loci, peperit infantem, nomine Conrardum. Hunc etiam ante & post diem purificationis sæpissimè à festo Ascensionis vsque ad Diuisionis Apostolorum spiritus è cunis abstractum in alium locum transtulit. Aliquando

in lectum matris collocauit, quandoq; in gradibus cellæ vinariæ abscondit, nonnunquam in partibus superioribus domus, aut secretioribus. Ne tamen puer quid mali pateretur, spiritus acceptis pannis etiam clam è custodia parentum semper tenero corpusculo supposuit. Quadam vice cùm mater lectum in hypocausto pro puero à spiritu accommodatum destruxisset, manus & facies, vbi nuditatem vestes non cooperiebant, intumuerunt, & cutem exuerunt. Quandoq; etiam spiritus puerulum in cunis mouit. Fuit & illud vsitatum, quod infans semper ferè fleret, quando à matre in cunis collocabatur: quiesceret autem positus à spiritu in alio loco. Visis & cognitis tot molestijs & vexationibus spiritus, Reuerendus Dominus Wilhelmus Lyndener, Decanus Ruralis, & vicepastor Vilmariensis, scripto me consuluit, quid fieri possit ad liberandũ puerum à molestia spiritus. Inter reliqua remedia admonui vtendum fore rebus sacramentalibus & benedictis, quas sancta mater Ecclesia exorcizat & benedicit ad effugandas & diminuendas Dæmonum potestates. Parentes huiusmodi res adhibuerunt, nec non etiam ad locum sacrum peregrinationem instituerunt, Deumq; precati sunt. His adhibitis & perfectis aliquo tempore tentatio desijt. Postea autem res benedictæ absciſſæ repertæ sunt, & iterum spiritus puerum transferre cœpit. Hæc latius ad diligentem inquisitionem præfati Domini

Domini Wilhelmi, Scriba ciuitatis Vilmacensis in notam recepit, atq; perscripsit.

Alia adhuc plura adduci possent, ad demonstrationem realis translationis, sed hæc sufficiant, deinceps etiam maleficorum & sagarum certissima experimenta in vlteriorem confirmationem adiungentur. Cæterũ translatio corporis de loco ad locum virtute diabolica effecta, etsi breuissimo tempore fiat, non tamen fit in instanti: cùm id repugnet motori finitæ virtutis. Celeriter autem talis motus peragitur propter maximam virtutem & fortitudinem dæmonis: quandoquidem quanto maior est potentia mouentis, tanto celerior ac velocior est motus, vt rerum experientia & Philosophia attestantur. Nunc veritas Conclusionis latius confirmanda est varijs experimentis, de quorum veritate minimè dubitandum est.

Multi vtriusque sexus viri, mulieres, pueri & puellæ confitentur id verũ esse. Imò quandoque deferuntur à Dæmonibus ad cursum: & quia vel nomen IESVS ex improuiso nominant, vel signo crucis se muniunt, vel aliud signum Christiani præstant, alijs disparentibus, pedestris ordinis fiunt in redeundo, qui ferebãtur à diabolo in adeundo conuentum: quandoque cadunt ex arboribus in terram, & membra collidunt: quandoque, quia leges Diaboli transgrediuntur, miserè vel à Diabolo tractantur, vel à socijs percutiuntur. Quo-

niam in priori editione ſpem dedi me experientijs data meliori occaſione vberius Concluſionem probaturum, id nunc præſtare decreui: in primis aliena, deinde noſtra inferam. Paulus Grillandus Iuriſconſultus Italus, in lib. 2. de Sortilegijs q. refert cum alijs experimentis, quod nec dum, inquit, decem elapſi ſunt anni, quod mulier quædam iuuencula, infra 16. annum ætatis ſuæ exiſtens, adhuc virgo, Sabinenſis Diocœſis, ex altero tamen oppido oriunda, à quadam alia malefica ſeducta, & ad ludum ducta fuerit, vt profiteretur illam ſectam, & præmonita ne ſigno crucis ſe muniret in loco congregationis, acceſſerunt, iuuencula videns maximam virorum & mulierum multitudinem, & principem ipſum Sathanam in ſolio maieſtatis ſuperbè ſedentem, & ornamentis auratis, & purpuratis veſtibus decoratum, vehementer obſtupuit, & cùm eſſet ſimplex, incauta, immemor præmiſſæ admonitionis ſtupefacta & admirata rerum magnificentiam & ſtatum, ſigno crucis ſe muniuit, dicendo: Ieſu benedetto, che coſa e queſta? id eſt, Ieſu benedicte, quæ res eſt iſta? Nec dum verba protulerat, ſtatim cuncta euanuêre, & omnibus luminaribus penitus extinctis, ſola miſera in maximis tenebris remanſit, & maximo terrore affecta, penè mortua eſt. Recordata nominis Ieſu & B. Virginis Mariæ, deuotiſſimis precibus ſe illis commendauit, & vouit caſtitatem, ſi incolu-

incolumis euaderet. Quidam senex rusticus rus cum filia & asello transibat locum, vbi puella erat, & plurimùm de sorte sua lamentabatur. Qui senex audito gemitu accessit, dicens, filia mea quid facis hîc sola tempore nocturno? quam videns nudam magis obstupuit. Virgo pudore confusa lachrymans & suspiria trahens, viro se commendauit, vt illam duceret secum ad domum suam, quæ non multum distabat. In itinere totam facti seriem narrauit. Quibus auditis senex obstupuit, & cùm intellexisset de patria & parentibus virginis, decreuit parentes certiores reddere, & puellam restituere. Retinuit eam domi suæ duobus aut tribus diebus, & vxor viri eam beneuolè tractauit. Post triduum senex iuuenculam asello suo impositam, reduxit ad patriã, & parentibus restituit: Qui existimabant puellam raptam, vel à milite, vel alio nequam nocturno tempore. Senex benignissimè, vt decebat, à parentibus puellæ susceptus & tractatus, & tandem dimissus cum muneribus. Puella quæ dono Dei, & intercessione B. Virginis periculum euaserat, votũ adimplere decreuit, & ingressa est monasteriũ S. Franciſci, assumptoq; habitu, professionem fecit, consentientibus parentibus, & castissimè vixit. Maleficam verò, quæ filiam ad illum locum conuentus duxerat, denunciârunt curiæ, & re comperta, publicè fuit igne combusta. Aliud quod etiam in Italia contigit, narrat Bartholomæus

lomæus Spinæus in q. de Strigibus. c. 18. Quidam, inquit, Andreas Magnanus Bergomēsis, habitator Ferrariæ, hac hyeme mihi narrauit, quod à quodam suo affine Venetijs commorante cognouit, hoc quod contigit superioribus annis, quandā puellam, quæ cum matre Bergomi morabatur, inuentam fuisse nocte Venetijs in thalamo sui affinis: quam manè repertam nudā, recognitamq;, quia consobrina erat, cùm interrogassent, quomodo illuc venisset, aut ibi esset, & quare? Plorās illa, postquam vestita ab illis fuit, hæc narrauit. Hac nocte cùm in lecto vigilarem, vidi matrem meam, quæ me dormire putabat, surgentem de lecto, & exutam camisia, se quodam vnguento, quod ex vasculo assumpsit, de lateribus extracto, perungentem corpus. Et statim assumpto baculo quodam ibi præparato, in modū equitantis ascendens, extra fenestram deportata est, & à me nequaquam ex tunc ibi visa. Cumq; ipsa quoq; de lecto surgēs, meum vt mater fecerat, perunxisse corpus, extra fenestram educta, statim in hunc locum deportata sum, vbi matrem puero huic insidiantem vidi. Ex quo ego territa, cùm matrem etiam ob meum aduentum conturbatam vidissem, & comminantem, nomen Domini IESV & B. Virginis inuocaui, & ex tunc matrem non vidi, & ego hic nuda solaq; remansi. His auditis à puella, omnia hæc affinis scripsit Inquisitori Bergomensi, à quo mater capta, & tormentis

exposita,

posita, cuncta confessa est, & addidit se à dę-
mone plus quàm quinquagesies deportatam,
vt puerum illum prædicti affinis occideret,
sed tamẽ nunquam prævaluisse, eo quod sem-
per puerum signo crucis, & sanctis oration-
bus parentum munitum inuenerit. Haud dis-
similia refert Bodinus lib. 2. cap. 4. in Gallia
contigisse, & inter alia de Lochiana Saga. Vir
enim quidam tenuis, cùm vxorem interdum
abesse noctu perciperet, bonamq; noctis par-
tem manere: præterea dicentem se, aut ad de-
onerandum aluum egredi, aut ad lauandum
cum vitina sua, aliquoties falsi euicisset, suspi-
cionem concepit de perfida eius libidine, &
necem interminatus est, nisi locum quo pro-
ficiscebatur, indicaret. Illa sibi à periculo me-
tuens, rem vt erat confessa est, atq; vt explores,
& videas hæc ita se habere, si volueris, eodem
deuenies. Tunc tradidit ei vnguentum, quo se
vterq; inunxerũt, & pronunciatis aliquot vo-
cibus, Diabolus eos Lochijs in Arenarias Bur-
degalenses magno spacio distãtes exportauit.
Videns itaq; vir se in ignota Magorum & Dæ-
monum humana specie, aspectus tamen hor-
rifici, frequentia versari, dicere cepit: Deus mi
vbi nam sumus? hoc dicto, repentè cætus dis-
paruit. Ille verò cernens nuditatem sui corpo-
ris, oberrauit per agros, donec manè rusticos
inuenit, qui ipsum in viam deduxerunt. Re-
uersus Lochias ad Quęstorem rerũ capitalium
recta via contendit, qui audita probè historia

fœmi-

fœminam præhendi iussit: Illa verò minutatim omnia confessa est, & vltrò agnouit peccatum. Aliud refert, quod cuidam nobili viro ad Melodunum accidit, qui Molitoris verbis & propria curiositate ductus, cætum maleficorum adijt, sed quoniã perhorrescebat metu, quamuis non inuocaret Deum, Diabolus maxima voce inclamauit, quisnã hîc metuit? Sic volenti nobili viro discedere, cætus abscessit. Nobilis reuersus maleficium indicare statuerat, sed ille admonitus, fuga sibi consuluit. Et de Lugdunensi potenti muliere narrat, quod nocte surgens lucem accendit, & arrepta pyxide se inunxit, & post voces aliquot elata est: hos ritus obseruans mæchus, qui cum ea cubauerat, lucernã capit, perquisitigat vndiq;, & ea non inuenta, cùm pyxidem vnguenti reperisset, curioso animo exploraturus virtutem vnguenti, fecit prout mulier se habuerat, statim elatus comperit se cum Magorum cætu esse in agro Lotharingiæ, & consternatus est: Sed cùm primum Dei opem imploravit, euanuit totus cætus. Ipse verò Lugdunum reuersus pedibus, maleficam accusauit, quę confessa rem totã, igne perijt. Multa quæ in Germania contigerunt, habet Malleus maleficarũ, sed ex nostris quę recentissima & notissima sunt, placet aliqua adiungere. Anno Domini 1589. 22. Septemb. quidam Villicus nomine Michaël, de pago Longen, sub iurisdictione Reuerendiss. Domini nostri Archiepiscopi Treui-

Treuirensis, in præfectura Pfaltzel extremum supplicium pertulit, qui inter reliquos articulos confessus est, quod circa diem natalē Christi tunc pręteritam, ad locum Congregationis cis Mosellam, ad crucem prope pagum Lonckwich deportatus fuerit, & cùm ad dictum locū tardius veniſſet, congregatio absoluta extitit, tunc tacitè dixit: Domine Deus, iā factum est, tunc in eodem morali temporis puncto cecidit in terram planam: & circa horam vndecimam noctis versus Mosellam se contulit, acceptaſcapha traiecit, domum rediens, ad lectum se recepit. Hoc anno 1591. 4. die mensis Maij, in quo adhuc versamur, etiam in præfectura Palatiolensi igne vitam finiuit quidam Martinus de Corlingen, qui inter alia confessus est, quod bis à cursu & conuentu, qui fuerat prope pagum dictum Pellingen, rediens, ceciderit inter frutices, eò quòd dixisset. O Deus, quomodo huc appulimus? Idem confessus est quid satis memorabile, quod videlicet illo anno superiori, quando maxima fuit annonæ in his partibus penuria, &, si bene recolo, contigit talis caritas Anno Domini 1584 in verè Treuiris emerit duas mensuras siliginis, quas nostrates viercellas nomināt, & quia edictum ciuitatis publicatum extitit, ne frumenta dimitterentur extra ciuitatem, propter ciuium necessitatem, commode exportare non potuit, Dæmon ipsum prope portam ciuitatis dictam antiquam, in loco iuxta muros,

vbi ali-

vbi aliquando fuerit capella ſanctiſſimæ Trinitati ſacra, cum ſacco frumenti in aërem ſuſtulit, & trans murum & foſſata depoſuit, deinde cum frumento domum abijt.

Hîc dubium eſſe poſſit, quis ſaccum frumenti tulerit? Reſponſio digna data eſt in ſimili Domino Henrico Huiltzbach, Iuris Doctori, prætori huius Ciuitatis Treuirenſis, qui cùm ante paucos annos coram alijs maleficum doctum examinaret ſuper articulis, de quo præceſſerant teſtimonia, quod in congregatione in ſella ſediſſet, exactius rem cognoſcere deſiderans, interrogauit, quis ſedem attuliſſet? Examinatus moleſtè tam ſtudioſam interrogationem ferens, reſpondit, quod principium peteret, addens: qui me deportauit, nunquid potuit & ſedem deferre? Sic in propoſito, qui hominem tranſtulit, ſaccum cum frumento ſimul portauit. Sicut idem Angelus qui Abacuc Prophetam ex Iudæa in Babylonem portauit, ſimul etiam pulmentum pro prandio Danielis tranſtulit. Anno Domini 1586. 13. Auguſti, quædam malefica nomine Gertrudis, de oppidulo Erangh, cum alijs incinerata eſt, quę cùm quadam vice ad cœtum, qui tunc congregandus in Hetzenroderheide/ portaretur à Diabolo ſub forma hirci, Deum nominauit neſcio qua occaſione, & ſic hircus eam in frutices & ſpinas deiecit, ita quod valdè malè ſe læſerit. Altera die domum rediens, vicinis dixit, quod ſupplicatum iuiſſet ad B. Virgi-

Virginem in Cluſam Euerhardi. Adhuc vnum ex proceſſu Meiſenbeins Annę annotandum. Hæc cùm Coloniæ ageret, quadam vice vecta hirco cum Amaſio redijt ad ſolitum cętum in Hetzenroderheidt/eſt enim hic locus nominatiſſimus apud maleficos & ſagas, generales conuentus vt plurimum noſtrates ibidem celebrant, finito cætu ſiue concilio, incidit in contentionem ratione quorundā bonorum cum propria filia, eamq; verberauit in præſentia filij, vt non ſolùm mater, ſed etiam filius & filia depoſuerunt. Plurima ſimilia facta adferre poſſem, ſed hæc ſufficiant: abundant enim his noſtrorum iudicum acta & proceſſus, & res tam clara eſt, vt nemo negare poſſit, niſi ſolem de mundo tollere audeat: Hîc reſpondēdum vni argumento Franciſci Ponzinibij, quod quidam maleficorum aduocati Achilleū putant, cùm ne quidem Therſitis ſit. Confeſſio debet continere verum & poſſibile, per Gloſſam, Baldum, & alios in l. 1. C. de Confeſſ. & Gloſſ. in cap. fin. de Confeſſ. in 6. ff. ad legem Aquil. l. Inde Neratius. §. fin. Sed iſta quæ confitentur de delatione reali, reſpuunt ius & natura: ergo non ſequitur: iſtæ mulieres ſic confitentur, ergo ſic eſt. Nam confeſſio longè diſtat ab actu: & quicquid eſt contra naturam, deficit in ſuis principijs, ergo naturaliter eſt impoſſibile. Ad hoc argumentum facilis eſt reſponſio. Si quid probaret, argueret contra Scripturam, quod ea quæ de delatione

Dan 14. Matth. 4. Actor. 8.

Abacuc, Christi Saluatoris, & Philippi, quem Spiritus Domini rapuit, & inuentus est in Azoto, Scriptura narrat, essent falsa, & contra naturam, & phantastica. Quia si impossibilis & falsa est confessio, quod Dæmon hominem possit per aërem deferre, & deficit in suis principijs: impossibiles sunt etiam dictæ translationes. Quia sicut data possibilitate in vno, per consequens datur in omnibus alijs, quæ sunt eiusdem ponderis & magnitudinis, vt S. Thomas argumentatur, in cap. 4. Matth. Ita posita impossibilitate in vno, sequitur impossibilitas in omnibus alijs eiusdem ponderis ac rationis. Præterea si trãslatio realis deficit in suis principijs, & repugnat naturæ: aut id contingit ex parte mobilis, aut mouẽtis, aut vtriusq; simul. Non ex parte mobilis, homo enim est corpus, quod moueri potest tam motu naturali, quàm violento, vt omnibus sensu præditis manifestissimũ est. Non ex parte mouentis: quia mouens est fortissimus, & non est creatura super terram, quæ ei comparari possit. Non ex parte vtriusque, vtpote quia non possit esse contactus debitus inter agens & patiens, qui requiritur ad actionem & passionem, cùm homo sit corpore affectus, Dæmon verò spiritualis creatura: hoc, inquam, non impedit. Nam anima mouet suum corpus, & Dæmon etiam corpus assumptum. Si quis dicat: Deus non permittit, frustra hoc dicitur. Quæ enim fieri & facta cognoscimus, nec principijs naturæ

tura, aut Theologię repugnant, ea Deum permittere dubitare non debemus. Scimus enim quod nihil facere possumus sine permissione diuina, nec aliter inuestigamus, an Deus permittat, nisi quia similia facta & fieri experimur. Argumentum nunc mutatis mutandis retorquetur. Confessio debet esse vera & possibilis. Sed confessio maleficorum & sagarum est vera & possibilis, ergo fidem meretur.

Maior probatur ex legibus & iuribus à Ponzinibio allegatis: assumptum constat ex dictis. Quicquid Theologiæ conuenit, nec naturæ principijs repugnat, & de facto contigit: verum est & possibile, sequitur ergo optimè. Viri & mulieres confitentur delationem realem: ergo sic est, si argumentum rectè intelligatur. Non enim confessio facit verum & possibile, quod ex rei natura eiusque principijs fieri nequit, vt argumentum in oppositum præsupponit. Sed confessio prodit verum, quod in facto contigit, res enim non accipit veritatem à confessione, sed à propria entitate & existentia. Quis enim tam ignarus, qui non nouerit confessionem distare ab actu. Si quis confiteatur & affirmet chimeram esse, non ideò, quia ignarus id confitetur, chimera est. Confessio ergo vera est, quando est conformitas siue adæquatio rei & principiorum in ordine ad intellectum: quod est in confessione maleficorum de reali

delatione. Imò etiam Textus in Cod. Theodosiano l. fin. de malefic. & mathemat. videtur mentionem facere congregationum magicarum siue maleficarum. Sic enim ait. Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces, aut magicos apparatus, aut sacrificia funesta celebrare conetur, detectum enim & conuictum competenti animaduersione mactari perenni auctoritate censemus. Quid enim aliud nostri malefici faciunt? habent magicos apparatus, nocturnis horis conueniunt, Dæmoni obsequium præstant, Deum inhonorant, & conspirant contra Christum & exercitum eius. Dicet quispiam aliquando experientia compertum, quod quando mulieres dicebantur in cursu fuisse, domi remanserint, nec loco se dimouerint. Huic dubitationi satisfaciet sequens conclusio. Certum est enim, quod aliquando non sunt realiter in cursu & congregatione, sed tantùm repræsentatiuè: tamen tunc consensum diabolo præbuerunt in repræsentationem: vt proprijs eorum confessionibus didicimus.

Ex dicta Conclusione elicitur, secundum communem sententiam, hanc translationem fieri virtute Diaboli, nec vllam virtutem habere vnguenta, herbas, baculos, aliáque corporalia, quæ adhibentur, sed signa tantum esse.

Dicet hîc fortasse aliquis: compertum experientia quandoque est, alios experimenti gratia

gratis animaduertisse vxores se vnxisse, qui eisdem præstiterunt, & secuti sunt: ergò aliqua virtus ex rei natura inest vnguentis. Respondeo: hoc non probat aliquam virtutem vnguentis inesse, sed tales ex aliqua infidelitate, & quasi fiducia implicitè in dæmonem habita id tentasse, & ita opera Diaboli talem translationem effectam. Si quis autem sorti fide instructus, in confusionem diabolicæ machinationis, ad docendum & confortandum alios, nihil virtutis inesse huiusmodi naturalibus, ad tales effectus vtatur, procul dubio nulla translatio sequeretur. Proximæ conclusioni obstare videtur cap. Episcop. 26. q. 5. sed huic respondebitur infrà in fine tractatus, in solutione argumentorum.

13. Conclusio. *Non semper corporaliter feruntur ad conuentus, sed quandoque fiunt illusiones in imaginatione & phantasia.*

IN hac Conclusione non est Controuersia. Quando tamen fit illusio, maleficorum accedit consensus, quia vt declaratum in præludijs 3. 4. & 5. ad maleficia requiruntur coniunctim Dæmonis potestas, & peruersa malefici voluntas. Per consensum autem intelligo, tam implicitum, quàm explicitum voluntatis actum. Et, si per impossibile, ita Deo permittente, sensum tam exteriorem quàm interiorem

riorem somno supprimeret Dæmon, vt intellectus non aduerteret, & voluntatis consensus, qui præsupponit intellectus dijudicantis actum, non accederet, vt accidit in phreneticis & somniantibus: homo non peccaret: quia peccatum ex sua natura voluntarium esse debet, vel in se, vel in sua caussa: & sic Diabolus in huiusmodi actibus non assequeretur suum intentum.

SECVN-

SECVNDVM MEMBRVM QVAESTIONIS PROPOSITAE.

AN FIDES MALEFICORVM confessioni contra socios & participes criminis sit habenda, & quanta, in ordine ad torturam?

NON desunt authores, qui nullam virtutem tribuunt denunciationibus, idque magna cum iniuria diuini numinis, pernicie animarum, & euidenti reipublicæ detrimento: quorum auctorũ princeps esse videtur Ioannes Franciscus Ponzinibius in tractatu de Lamijs, & excellentia vtriusque Iuris. Quare hanc quæstionem ab aliquibus breuiter narratam, à nemine autem ex proposito pertractatam, diuina assistente gratia, elucidabimus & resoluemus per conclusiones hoc ordine. In primis, paucis præmissis, veritas conclusionibus claris proponetur; Deinde argumenta soluentur, & per processum dubijs occurrentibus respondebitur. *ordo sequentis tractatus.*

Pro introductione quæstionis aduertendum est, Iuris vtriusque certissimum ac firmissi-

missimum esse decretum, vt de se confessi, super aliorum conscientijs non interrogentur: vt patet in iure canonico cap. 1. de confessis, & cap. Veniens 1. de test. & 15. q. 3. cap. Nemini: & in Ciuili, C. de accus. l. fin. his verbis in medio l. Nemo tamen sibi blandiatur obiectu cuiuslibet criminis de se in quęst. confessus, veniam sperãs, propter flagitia adiuncti, vel per communionem criminis consortium personæ superioris optans, aut inimici supplicio in ipsa supremorum suorum sorte sociãdus: aut eripi se posse confidens, aut studio, priuilegio nominati: Cum veteris iuris authoritas, de se confessos, nec interrogari quidem de aliorum conscientia sinat. Nemo igitur de proprio crimine confitentem super conscientia aliena scrutetur. Hæc lex.

Ex quibus omnibus regula sumitur: Nulli de se confesso super aliorum crimine creditur. Et ratio reddi potest, quia talis persona est infamis, vilis & suspecta ex confessione proprij criminis. Quod argumentum in nostra materia imperiti maleficorum aduocati multum solent vrgere, quamuis infirmum admodum & fragile sit ad propositum, vt in sequentibus manifestabitur. Cùm autem, vt Grammatici loquuntur, nulla regula tam firma sit, quę non patiatur exceptionem, crimen læsæ maiestatis excipitur, & cum ob paritatẽ siue identitatem rationis lex ad similẽ casum extendatur, cum crimine læsæ maiestatis alia adhuc excipiũtur secun-

secundum canonum & legum dispositionem, videre est in Glossa communiter recepta in c.1. de Confessis. & l. fin. C. de accusationib. & l. Quoniam liberi, C. de testib. & Doctorib. in eisdem locis. Sunt autem hæc excepta, in quibus socius de socio interrogandus est; Latrocinij crimen. ff. de custod. & exhibit. reorum. l. D. Adrianus. & C. de ferijs. l. penultima. falsæ monetæ. l. fin. C. de falsis monet. Proditionis, l. penult. & fin. C. ad legem Iuliam Maiestat. Coniurationis, cap. fin. de testib. cog. Maleficij siue strygum. C. de malefic. & math. l. fin. Crimen læsæ maiestatis diuinæ, id est, hæresis. cap. in fidei fauorem. lib. 6. de hæreticis. Alij alios casus exceptos colligunt, de quibus videndi Doctores in practicis criminalibus. Prædicti autem expressi sunt in iuribus allegatis. Theologi autem sub prædicta exceptione generaliter videntur comprehendere omnia crimina, quæ tendunt in perniciem & damnum siue spirituale siue temporale reipublicæ, quando crimina non sunt correcta, sed in futurum pendent.

Casus excepti, à regula confessorum de se.

Dubium hîc esse potest, An in furto socius de socio possit interrogari, & an annumerandum sit furtum casibus exceptis. Bartolus in l. Repeti. ff. de quæstionibus; sic videtur sentire: A cuius tamen sententia communiter Doctores recedunt, licet in praxi in Italia & alibi, vbi furta frequentantur, multi iudices eam sequantur: hanc tamen consuetudinem iuri

communi non conuenire certum est. Nam furtum non excipitur à lege, & vbi lex non excipit, & ratio dissuadet, excipere non debemus. Gloss. in l. fin. de accusat. Salycet. ibidem. Stephan. Bertrand. vol. 3. cons. 268. Hyppol. Marsil. in consilijs criminalibus, consil. 22. nu. 13. Iacobus Menochius lib. 2. de arbitrarijs Iudicum quęstion. casu 474. à num. 20. Quare de fure nõ habet locum doctrina Bartoli, nisi velimus loqui in furto occulto, propter difficultatem probationis, vt sentire videtur Alexand. in cons. 69. lib. 2. citatus à Menochio loco citato. Vel de furto ita circumstantijs aggrauato, quod meritò præsumi possit sine socijs non esse perpetratum: tunc enim locum haberet regula Salyceti in l. fin. C. de accusat. qua tradit generaliter confessum propriũ crimen posse interrogari de socijs, quando præsumptio legitima dictat eum habere socios: aliàs standum est iuri communi: quia regulæ standum, donec de fallentia ostendatur, & exceptio probetur, secundum Gloss. receptam in l. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris. Decium in lib. 1. eod. tit. Bart. in l. 1. Si quis vocatus non ierit.

Criminum exceptorum, & non exceptorũ differentia.

Præterea obseruandum, maximam esse differentiam inter crimina excepta, & non excepta, quia Iudex si interrogat reum de se confessum, in casibus non exceptis, contra dictam Regulam, peccat mortaliter, & reus non tenetur respondere veritatẽ dicendo, sed potest æqui-

æquiuocè loquendo ſubterfugere, modò tamen mendacio non vtatur: vel ſi quid confitetur contra alios, eis nõ præiudicat. In exceptis verò criminibus, Iudex, ſub peccato mortali, obligatur de ſe confeſſum, de ſocijs interrogare, & reus ſi quos ſcit, in conſcientia tenetur denunciare, ſi non ſint correcta crimina, ſed probabiliter præſumit in futurum pendere: vt optimè tradunt Dom. Sot. in lib. de tegendo & deteg. ſecretum, memb. 3. q. 6. & lib. 6. de iuſtit. & iure. q. 6. art. 2. circa mediũ. Cardin. Caiet. tom. 1. tract. 31. 17. Reſponſionum, reſponſ. 5. ad Patrem Cherubinum de Florentia, & in 2. 2. S. Thom. q. 70. art. 1. Alfonſ. Caſtr. lib. 2. de iuſta hæret. punit. c. 25. Ioſep. Angl. in florib. Theolog. qq. 2. part. in 4. ſent. in q. de correctione fraterna. Mart. Nauar. in manuali Confeſſariorum. cap. 18. à num. 58. & ante hos omnes S. Thom. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. his verbis ait, quod quis ea, quæ per confeſſionem nouit in ſecreto, nullo modo poteſt prodere. Circa ea verò, ait, quæ aliter homini ſub ſecreto committuntur, diſtinguendũ eſt. Quandoq; enim ſunt talia, quæ ſtatim cùm ad notitiam hominis venerint, homo ea manifeſtare tenetur: puta ſi pertinent ad corruptionem multitudinis ſpiritualem, vel corporalem, vel in graue damnum alicuius perſonæ, vel ſi quid aliud eſt huiuſmodi, quod quis ꝓpalare tenetur, vel teſtificãdo, vel denunciando, & contra hoc debitũ obligari nõ poteſt per ſecreti commiſſum.

missum (intellige aliter extra confessionem sacramentalem accepta) ex quibus manifestum est, hanc esse S. Doctoris sententiam.

Dubium. Quæ est ratio, cur Iudex teneatur Reum de se confessum interrogare de socijs in exceptis, & non alijs, & reus tenetur etiam non interrogatus, denunciare? DD. communiter ponunt prędictam differentiam: non tamen fundamentalem assignant rationẽ, quam pro sua singulari eruditione attingit Martin. Nauar. in Rubrica Relect. c. Nouit. de Iudicijs. n. 92. & in c. Sacerdos, de pœnitẽt. distinct. 6. n. 24. In casibus non exceptis si Iudex interroget reum, peccat contra octauum Decalogi præceptum, quo prohibetur ne quis det iniustam causſam infamię proximi. Ita hęc lex naturalis est de non infamando, qua lege etiam Reus, contra iuris ordinem interrogatus, tenetur celare occultũ peccatorem. At in criminibus exceptis, quando agitur de impediendo damna spiritualia, vel temporalia reipublicæ, quæ in futurum pendent, alia lex naturalis accedit, qua etiam priuati tenentur aliorum mortem & pericula, si possunt, pręcauere & vitare, iuxta illud Prouerb. 24. Eripe illos, qui ducuntur ad mortem : quæ fortior est illa de non infamando occultum. Concurrentibus autẽ duabus naturæ legibus, contraria in casu aliquo dictantibus, standum est fortiori: quia fortius vinculum fortiori modo ligat. Fortior autem est lex de seruanda alicuius spirituali, vel temporali

rali vita, quam de conſeruanda fama: Quia præſtantiora ſunt bona corporis & vitę, bonis famæ & fortunæ. Prohibetur ergo iudex octauo Decalogi præcepto, in non exceptis Reum interrogare, & obligatur in exceptis lege naturali fortiori inquirere de conſortibus, & reos eodem præcepto denunciare.

Difficultas hic moueri poteſt. An Pater filium ſuum aut filiam teneatur denunciare, quem aut quam cognoſcit ſequi maleficarum ſectam: aut contra filius, aut filia matrem, aut patrem?

PRo parte negatiua videtur facere, quod pœna ſcientis, & non reuelantis crimen læſæ maieſtatis non habet locum in patre ratione filij. Si pater ſciat filium moliri crimen læſæ maieſtatis, ſi non reuelet, non punitur, de iure ciuili & in foro exteriori: ne videatur filium offerre ad ſupplicium. l. Miles, §. Deſertorem. ff. de re militari. Salycet. in l. propter inſidias. C. Qui accuſare non poſſunt. Ioannes de Anania in cap. fin. de his, qui filios occidunt. Decius in cap. 1. de offic. delegati numer. 7. Alexander. in L. Vtrum. ff. ad L. Pompeiam de parricid. Bertachin. in Repertorio iuris. verb. Reuelans: & alij alibi. Ante omnia præſupponendum, quòd in hæreſi filius poteſt patris hęreſin denunciare, ſi veriſimiliter cognoſcat patrem non corrigi admonitione priuata, vt eſt text. in cap. Literas, de præſumpt. &

ſequi-

sequitur ibidem communis opinio. Quod de hæresi dicitur, idem statuimus de hoc maleficorum crimine. Quia ad hæresin refertur, & non minus, quam hæresis, imò magis cæteris paribus communi saluti obest. Respondetur nunc: Pater aut mater si sciat filium, aut filiam hæresi laborare, aut crimine maleficorum, si non sciat emendatos, aut admonitione priuata corrigendos, si alij nõ sint, qui denuncient, tenetur denunciare. Nauar. in Manuali confessariorum c.25. num. 50. & in commentario c. Inter verba. 11. q. 3. concl. 6. Alexan. Halen. 3. part. 4. præcepto. q. 33. Alfonsus Castrens. lib. 2. de iusta hæretic. punitione cap. 26. & alij, quos citat & sequitur Iosephus Mascardus de probationib. volum. 2. conclus. 857. num. 18. Quia etsi Pater filium, aut mater filiam, vel contrà, teneatur amare quantum ad vitam, plus tamen secundum ordinem charitatis tenetur consulere saluti animæ, vt ad sanam reducatur viã, quia anima pretiosior est corpore. Adhæc bonum commune reipubl. est præferendum priuato. Certũ etiam est, quando Pater filium, aut filiam denunciat in tali crimine: vel filia patrem, matrem, aut sororem, quod ei facilè credendum, & maxima præsumptio est de veritate ex d. cap. Literas, & communi sententia ibidem. Et talium testimonium tanto firmius, quanto à suspicione odij longiùs absunt. Non est tamen valde humanum, si iudices inquisitione aut tortura, nimis durè exquirant à parenti-

tenibus contra filios, aut filias, vel contrà: magna enim est vis sanguinis, & naturalis reuerentia horrorem quasi incutit. Quæ causa facit, quod Doctores iuris citati excusent in foro ciuili patrem scientem & non reuelantem crimen læsæ maiestatis in filio.

Aliud hîc occurrit dubium soluendum, An reus, qui confessus est crimẽ, de quo contra eum adsunt indicia, possit interrogari de alijs delictis, de quibus contra eum non sunt indicia: exempli gratia, aliquis sufficientibus indicijs repertus est fur, & hoc confessus, an possit interrogari de adulterio aut latrocinio, de quibus nulla sunt legitima indicia. De iure secundum omnes non potest interrogari, vt docet optimè Iulius Clarus lib.5. §.fin. practicæ criminalis, q.64. vers. Successiuè quæro, & Hyppol. Marsil. in l. Repeti. ff. de quæstionib. Mart. Nauar. in Rubrica c. Nouit, de Iudicijs à num.62. Sed cùm contrarium in multis locis seruetur, vt dicunt Angelus in tract. de malefic. in verb. Fama publica, Gandinus in tract. de malefic. in tit. de quæstionib. n.19. Franciſc. Brunus in tract. de indicijs & tortura, & alij multi, quos refert Clarus loc. cit. An hæc consuetudo sit bona, meritò dubitatur. Hanc cõsuetudinem & praxim tanquam malam aliqui reprehendunt: inter quos Nauarr. loc. cit. & Caietan. 2.2. q.69. art.1. quoniã cùm apertè sit contra ius standũ est regulæ iuris, quando nõ probatur exceptio: & est contra ius diuinum, quod

NB. this
I possi qua
Filia magni
cari Scio an
Reiic?

quod aliquis iniustè det alteri causam se infamandi: ad quod nulla lege tenetur.

Quando autem vnum crimen est præparatorium ad aliud, vel consequens, aut annexum: tunc Iudex, potest interrogare, vt Nauarrus loco cit. num. 64. tradit. Peccant igitur grauiter Iudices, qui contra ius sic interrogant: cùm sit contra legem naturalem & diuinam: de quibus ibidem latiùs in num. 56. & potiùs contrariũ facere est corruptela, quam consuetudo. Ex his patet, contra diuinum præceptum & iustitiam facere illos iudices, qui reum crimen confessum, de quo indicia procedebant, cogunt tormentis & minis fateri alia, de quibus nulla adsunt indicia, & quasi totius vitæ suæ generalem subire confessionem: hoc non iudicis, qui iustè iudicare debet, sed Tyranni officium est. His præmissis pro resolutione sit.

1. Conclusio. *Maleficis de se confessis credendum est contra participes criminis.*

PROBATVR Conclusio rationibus. Prima ratio: Maleficus de socijs interrogatus tenetur respondere iudici interroganti, & iudex obligatus est ad interrogandum reum de consortibus: ergo ei credendum est. Quia si nulla ei adhibenda est fides, non est ratio, quare ipse obligetur denunciare. Antecedẽs probatur authoritate Theologorum citatorum, & ex

& iure naturali, quo quisq; etiam priuatus tenetur, si potest, maximè sine suo periculo, amouere aliorũ mortem, & maxima pericula, quæ tendunt contra salutem reipubl. & multorum, vt fortissimè probant non solum lex illa Prouerb. 24. Erue eos, qui ducuntur ad mortem: sed etiam cap. Non inferenda. 23. q. 3. & cap. Quantæ. de sentent. excommunicationis, & cap. 1. dist. 83.

Atq; hanc doctrinam aliquando existimauit tantum esse Theologorum & D. Nauarri, ob summam eruditionem in vtroque iure, & singularem pietatem, Vrbi & orbi notissimi: nunc verò amplius extendo & assero, esse communem Iurisperitorum sententiam, atq; in primis in summo rigore eam tenet Bartolus in l. Vtrum, & l. Si sciẽte, ff. ad legem Pompeiam de Parricid. & in l. 1. §. occisorum. ff. ad Sillan. in quibus locis tradit, si quis sciat committenda in principem, vel tractatus contra ciuitatem suam aut Rempublicam, vel in patrem, aut dominum, & non iudicat, quod sit puniendus pœna legis, id est, mortis: hæc opinio Bartoli communior est, & in multis locis practicatur, vt multorum authoritate ostendit Iulius Clarius lib. 5. §. fin. practicæ criminalis: q. 87. Alij dicunt scientem & non reuelantem, puniendum pœna graui, sed nõ mortis, vt Felinus in c. 1. de offic. & potestate Iudicis deleg. Decius ibidẽ & Andreas Barbatius. Sed quicquid sit, omnes probant scientẽ teneri ad

ri ad reuelandum in conſcientia. Id quod in ſpecie tradunt Panorm. in c. 1. de reſtitutione ſpoliatorum. Felin. & Decius loc. cit. Anthon. de Butrio in c. Quantæ. de ſentent. excom. & Salycetus, qui quo ad pœnã tenet contra Bart. in l. Quiſquis, C. ad legẽ Iuliam Maieſt. docet, quod in conſcientia & apud Deum ſciens tenetur ad reuelandum, & id ex lege charitatis, & Lancilot. in tract. de offic. prætoris in cauſſis criminalibus, in §. de conſcijs. fol. 173. in impreſſione Colon. Ad temperandum Bart. ſententiam, quantum ad pœnam, quidam interpretantur eum intelligendum de ſocijs criminum: ſed alij abſolutè intelligendũ putant de omni ſciente & non reuelante. Quare Baldus & alij clamant contra Bartolum, quod anima ipſius & omnium qui eum ſequuntur, crucientur in inferno: eò quòd ſint homicidæ.

Ex his infero, Iudicem non ſolùm teneri ratione officij, virtute cuius obligatur, vt prouincia purgetur à malefactoribus & hoſtibus communis ſalutis, iuxta l. Congruit. ff. de offic. præſid. ſed etiam legis naturalis vinculo, quo etiam priuati tenentur, ad credendum denunciationi rationali, ex circumſtantijs, & ad inquirendum circa denunciatos. Quod ſi omittat, duplici ratione peccat: quia duplicem legem tranſgreditur, iuſtitiæ & charitatis: & ratione iuſtitiæ, qua obligatur reipub. ex officio prouidere de malis imminentibus ſi negligit, & reſpubl. cuius intereſt delicta puniri, cap. vt

cap. vt famæ. de sententia excom. & l. ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. patitur detrimentū grauissimè peccat, & criminis fit particeps, ex c. 1. de offic. & potest. iudicis deleg. & Innocentio, Baldo, Decio, Barbatio, Panor. & omnibus DD. cum, T. ibid. & tenetur ad restitutionem omnium damnorū, quæ inde redundant vel in rempub. vel in priuatos, vt definitur ex d. c. 1. de offic. deleg. & communi sententia Theologorum. S. Tho. 2. 2. q. 62. & 7. Domi. Soti lib. 4. de iustit. & iure. q. 7. art. 3. Ioan. Medinæ in C. de rebus restituendis. q. 9. Mart. Nauarr. in manuali c. 17. n. 21. Sylvest. in verb. Restitutio. 3. num. 6. Angeli in verb. Iudex. §. 8. Caietani in Summa, verb. restitutio, c. 1. versic. Non obstans. Aureæ Armillæ ibidem. Ioseph Anglesin floribus in 2. part. 4. sent. in q. Quis restituere teneatur, Nona difficultate. Conclus. 1. & aliorum. Deinde deduco cum Dom. Soto, in lib. de tegendo, & deteg. secretum, loc. cit. & Nauar. Confessarius tenetur huiusmodi reos admonere, vt socios denuncient in casibus exceptis, quod si facere renuant, eos absoluere nequaquā debet, & si absoluerit, æquè peccat absoluendo, atq; rei non denunciādo. Pro iudicibus annotandum ex Doctoribus, quod quando facienda est interrogatio secundum iuris dispositionem, de complicibus, vt non fiat in specie vel indiuiduo contra aliquam singularem personā: Quia hoc potius esset officium suggerentis, quā interrogantis, & factu

pessimum: sed in genere, quos habeant complices, vt eos nominent, iuxta doctrinam Salyceti in l. fin. C. de accusat. communiter receptam à practicis. Quare grauissimè peccant iudices, qui cogunt reos quocunq; modo per fas & nefas detegere socios, & summa reprehensione digni sunt, vt benè tradunt Iulius Clarus lib. 5. loc. cit. q. 21. vers. Retenta igitur in fine. & Nauarr. in Manuali. c. 18. num. 59.

Sed circa prędicta potest dubitari, an Iudex etiam quando interrogat de socijs in casibus exceptis possit in aliquo casu in specie vt iurisperiti loquuntur, seu in individuo interrogare de socio aliquo, exempli gratia, fuit ne tecum Tytius cum consilium iniretur de proditione, aut alio maleficio perpetrando?

Quod talis interrogatio in specie non sit conueniens, & iuri consona, videtur communis Iurisperitorum doctrina in l. fin. C. de accusat. Gloss. Cyn. Salyc. Alberic. in qua communi sententia fundata etiam est Constitutio Carolina in art. 31. dum volunt circa nominationem socij à iudice interrogationem faciendam & proponendam in genere, & nō in specie seu individuo, exēpli causa, fuit ne aliquis socius tibi in perpetratione talis maleficij? & non in hunc modū; fuit ne Tytius tibi socius? Quoniam Alberic. in d. l. fin. & nunc aliqui aduocati videntur vniuersaliter intelligere prædictam communem doctrinam, ideoque confessionem reijciendam vt inualidam ad

talem

talem interrogationem in ſpecie factam exiſtimantes, volui in hac tertia editione clarius hoc dubium proponere, & reſoluere. Reſpondetur ergo ſimpliciter doctrinam illam communem, & conſequenter Conſtitutionem Carolinam in communi fundatam intelligendam, quando nulla alia præſumptio legitima eſt, aut indicia ſuppetunt contra ſingularem perſonam. At quando aliqua præſumptio, aut indicium ſiue indicia militant contra perſonam in ſpecie ſiue ſingulari; tunc licitum eſt interrogando deſcendere ad ſpeciem: vt fuit ne tecũ Berta in conuentu maleficorum, quando à principe tenebrarum accepiſti vnguentum ad maleficiandum Semproniũ. Pro hac vera reſponſione clariſſimè ſunt Salycet. in d. l. fin. Franciſc. Brunus in tract. de indicijs & tortura, q. 3. primæ principalis. num. 23. Anton. Blancus in tract. de inditijs, nu. 381. quem allegat & ſequitur Menochius de arbitr. iudic. qq. lib. 2. caſu 474. num. 53. Iulius Clarus in q. d. num. 4. verſus fin. Ioſephus Maſcardus vol. 3. de probationib. concluſ. 1311. & alij alibi; nec puto doctum in hac re nunc laborare. Hinc quando contra aliquam particularem perſonam duæ aut tres denunciationes maleficorũ debitis circumſtantijs veſtitæ præceſſiſſent, quæ arguerent, aut præſumptionẽ præberent, eum, de quo iudex interrogare intendit, criminis participem & ſocium, nihil criminis foret deſcendere interrogatione ad ſpeciem ſiue

indiuiduum: Quod euidenter demonstratur. In tali casu iudex debet inquirere contra talẽ personam, imò eandem sic diffamatam compræhendere, carceribus mancipare, & torturæ subijcere potest, si veritatem neget, vt ex professo infra in conclusionibus 4. 5. & seq. probamus. Ergo à fortiori licitum est in specie interrogare: An videlicet Sempronius fuerit in societate, quando tale maleficium contra talem hominem commissum.

Postremò ex superiori doctrina infero: quod si reus de se confessus, aliquem in sua societate nouerit pœnituisse & conuersum, nec ampliùs esse periculum moraliter prę sumpserit redeundi ad vomitum, non tenetur talem iudici interroganti denunciare: imò si denunciet, peccat.

Secunda ratio sumpta ex differentia criminum exceptorum & non exceptorum. Omnium tam Theologorum, quàm Canonistarum & Legistarum iudicio receptum est, quod de se confessus, super aliorum conscientia non debet interrogari, & si interrogetur, non creditur ei, ex iuribus allegatis: & hac regula non obstante casus supradicti excipiuntur, in quibus debent interrogari, & eis credendum. Ergò eorum confessio fidem facit: aliàs nulla est distinctio inter casus exceptos & non exceptos, contra iura & leges allegatas, & communem Doctorum sententiam.

Tertia. Regulæ standum & inhærendum est, do-

ek, donec de exceptione & fallentia oſtenda-
tur, & probatur ex Gloſſ. recepta in l. omnis
definitio. ff. de regulis iuris. & in 6. in Rubri-
ca eiuſdem tit. Petro de Ancharano ibidem
Bartol. l. 1. num. 2. ff. ſi quis in ius vocatus non
ierit. Panorm. in cap. ad noſtram, num. 9. & in
cap. Conſuluit. 1. num. 4. de appellat. Iacobo
Menochio lib. 1. q. 91. num. 16. de arbitr. Iudic.
quæſt. Zaſio in tract. de ſubſtitutionibus. cap.
6. num. 3. Couarr. lib. 2. variar. reſolut. cap. 12.
num. 4. Nauar. in Rub. cap. Nouit, de iudicijs,
num. 61. Sed crimen maleficorum oſtenditur
& probatur exceptum à Regula illa commu-
ni poſita in cap. 1. de confeſſ. & l. fin. C. de ac-
cuſ. in quo reus interrogandus de ſocio, & ei
credendum eſt. Ergò. Probatur aſſumptum
ex l. fin. C. de malefic. & mathem. cuius verba
ſunt: Quicunq; maleficorum labe pollutum
audierit, deprehenderit, occupauerit: ilicò ad
publicum pertrahat, & iudicum oculis, com-
munis hoſtem ſalutis oſtendat. Quod ſi quiſ-
quam ex agitatoribus, id eſt, aurigis, ſeu quo-
libet alio genere hominum, contra hoc edi-
ctum venire attentauerit, aut clamdeſtinis
ſupplicijs etiam manifeſtum reum maleficæ
artis oppreſſerit, vltimum ſupplicium non
euadat: geminæ ſuſpicionis obnoxius, quod
aut publicum reum, ne facinoris ſocios pub-
licaret, ſeueritati legum, & debitæ ſubtraxe-
rit quæſtioni, aut proprium fortaſſis inimi-
cum ſub huiuſmodi vindictæ nomine, conſi-

lio atrociori confecerit: hæc sunt verba legis, in qua notanda verba, quod suspicionis redditur obnoxius: quia publicum reum, ne socios criminis publicaret, etiam puniendos, seueritati legum subtraxerit. Atq; hanc legem, ne quis in intelligentia dubitet, in hunc modum allegatam interpretantur communiter Doctores, Alberi. in d.l. Bartol. in l. Repeti. ff. de quæst. Bald. lib. 1. consil. 95. incipiente, Regula iuris est. Specul. in tit. de accusat. versic. item repellitur. Angel. ab Aretio in tractat. de malefic. vers. Sempronium mandatorem, fol. 19. colum. 2. verb. Quæro an particeps. Panormitan. Ioan. Imolens. & Anthon. à Butrio in cap. 1. de Confess. Albert. de Gandino in tractat. de malefic. in Rubr. de quæstionib. Franciscus Brunus in tract. de indicijs & tortura. q. 3. 1. part. à num. 9. Salicet. in l. fin. C. de accusat. Gloss. ibid. & in C. de testib. l. Quoniam liberi. & in c. 1. de Confess. Marsil. in l. 1. §. D. Antoninus. ff. de quæst. & ibid. in l. Repeti. col. penult. Nauar. in Manuali. c. 18. num. 58. Menoch. lib. 1. de arbitr. Iud. casu 474. num. 33. & alij alibi. Recedere autem à textu iuris, ratione & communi sententia, summæ temeritatis est.

Quarta. Malefici sunt latrones, & plus quàm latrones: maius enim est occidere veneno, quàm gladio, ex l. 1. de malefic. & mathem. Sed latroni contra latronem adhibetur fides. C. de ferijs. l. penult. & ff. de custod. & extrib. reor. l. Diuus

Diuus Adrian. & communi Doctorum sententia & praxi. Ergo.

Quinta. Malefici faciunt coniurationem cum Dæmonibus, in perniciem hominum, & destructionem omnium, quæ communem salutem tam corporalem, quàm spiritualem humanam promouet, vt experientia constat, & processibus exploratum est: quare d. lex eos meritò hostes communis salutis appellat. Sed in coniuratione datur fides socio contra socium, ex cap. fin. de testib. cogend. & ibid. consensu omnium, & Bald. in cap. Quoniam liberi. C. de testib.

Sexta. Malefici sunt rei læsæ maiestatis diuinæ. Ipsam propemodum diuinam pulsant maiestatem. l. Etsi excepta, C. eod. Si enim crimen læsæ maiestatis committit, qui in Imperatorem, Regem aut Principem conuicia conijcit, eis insidiatur ex odio, in ministros, vel in Reginam delinquit: Quanto magis obnoxij erunt tanti criminis, qui diuinam Maiestatē blasphemunt, sanctissimam Dei genitricem Reginam cœli maximis iniurijs afficiunt, atq; Regis æterni ministros in cœlo regnātes, & in terra militantes omni modo odio persequuntur? Sed in crimine læsæ maiestatis humanæ creditur socio contra socium, vt constat ex c. 1. de Confess. & communi omnium sententia. Ergo & in hoc: quia sicut vbi est par ratio, est idem ius: sic etiam vbi est maior ratio, maius. Ratio autem quare excipiatur à re-

la crimen læsæ maiestatis humanæ, est immanitas, & reipubl. vtilitas, quæ profectò à fortiori militat in hoc crimine. Et confirmatur: quia hoc crimen multa habet priuilegia communia cum scelere læsæ maiestatis, quilibet enim admittitur ad accusandum, quilibet potest capere, modò Iudici deinde præsentet: quilibet etiam ob hoc crimen, cuiuscunq; sit dignitatis, torturæ subijcitur, & inuentus reus punitur: ex d.l. Etsi excepta. Quomodo hoc crimen spectet ad læsæ maiestatis peccatum, vide Iodocum Damhauderium in practica Criminali, cap. 61.

Septima. Malefici sunt sacrilegi, rebus enim sacramentalibus & sacramentis sacramentorum abutuntur in maximis sceleribus. Sed in crimine sacrilegij inquisitus potest interrogari de socijs, & ei creditur, si alij non sint testes. 2. q. 1. & cap. Qui autem. 17. q. 4. Campegius in tractat. de testib. reg. 86 fallent. 9. Lancelot. in tractat. de offic. prætoris in criminal. in cap. de Sacrilegijs. num. 2. & alibi. Menoch. in loco proximè citato, num. 30. & alij, quos ipse citat.

Octaua. Malefici sunt proditores patriæ: faciunt enim tractatus, vt experientia constat, quomodo vineas destruant, fructus perdant, & annonæ caritatem introducant. At proditoribus creditur contra socios. C. ad Legem Iuliam Maiest. l. penult. & in.

Nona. Malefici aut sunt hæretici, aut eorum

rum facta sapiunt hæresin: ex cap. Accusatus. §.6.§. Sanè. Hoc qui negat, rerum experientiam impugnat. Quid enim aliud arguit, Deo abrenunciare, pacta cum Dæmonibus inire, Diabolos adorare, Dei genitricem blasphemijs lacerare, mysterijs nostræ salutis abuti, corpus Christi conculcare, aliaq; nefandissima scelera in Deum, sanctosque committere? Quæ omnia aut hæreses sunt, aut manifestam hæresin sapiunt. Sed in hæresi socius admittitur contra socium, ex c. In fidei fauorem, in 6. & communi omnium sententia.

Decima. Eis, qui veritatem loquuntur, credendum est: alias fides humana periret. Sed communiter accidit, vt socij in hoc crimine complices denunciantes, veritatem dicant: &, si in casu vnus inueniatur, qui in denunciãdo fallatur, centum vel plures veritatem dicunt, vt constat experientia, & processibus contra maleficos. A communiter autẽ accidentibus licet argumentari in materia morali. Gloss. Bald. in l. Neq; natales. C. de probat. Boër. in decis. 288. num. 1. Gloss. & DD. in l. Non hoc. C. Vnde cog. Vnde Baldus locum à communiter accidentibus tradit facere indicium indubitatum, in additionibus ad speculatorem, tit. de sent. & his quæ ipsam sequuntur, in vers. incipiente, ad mortem. Quod latius ostendit Marsil. in pract. criminali. §. Secunda. num. 36. Id quod confirmo ex doctrina S. Thom. 2. 2. quæst. 70. artic. 2. qui dicit, quod in actibus huma-

humanis, ſuper quibus conſtituuntur iudicia & exiguntur teſtimonia, non poteſt adhiberi certitudo demonſtratiua, eò quod ſint, contingentia, & variabilia. Sufficit ergo probabilis certitudo, quæ vt pluribus veritatem attingat, & ſic in paucioribus à veritate deficiat; hæc S. Thomas. Si enim teſtimonium hominum eſſet reijciendum, quia teſtes quandoque falluntur, vel falſum teſtimonium dicunt, omne iudicium ceſſaret. Nam & in iudicio Suſannæ falſa erant teſtimonia: & quando Saluator morti adiudicabatur, & Actor. 6. in condemnatione Stephani: & apud homines, innocentes quandoq; condemnãtur: non tamen propterea teſtimonia humana, quæ vt plurimum veritatem attingunt, relinquuntur. Et ideò in hoc crimine etſi error contingat quandoq; in denunciationibus, nõ propterea fides omnis eis adimenda. In iudicijs & teſtimonijs falſitatem & errorem quandoq; contingere, probat nobilis illa difficultas apud Theologos & Iuriſconſultos: An Iudex contra veritatem ſibi notam, ſecundum allegata & probata poſſit ſententiam pronunciare, & innocentem ſibi cognitum condemnare? Cuius affirmantem partem tenent S. Tho. 2.2.q.76.art.2.& q.64. art.3.ad 3. Alexand. Halenſ.3.part.q. 40. membr. 6. Caietan.in loc. S. Thom. Sylueſt.in verb. Iudex.2. q.5. Dominicus Sotus l.5.de iuſt.& iure.q.4. art.2. & ex Iuriſconſultis Bartol.in l. Illicitas, de offic. præſid. Io-

fol. Ioan. Andreas in Speculo, tit. de disput. & alleg. §. Satis. Glos. in cap. pastoralis. §. quia de offi. Delegat. & Felin. ibid. Couarr. lib. 1. variar. resol. c. 1. & alij alibi. Non ergo ex humanis veritas tollenda est, quia propter hominum fragilitatem & inconstantiam quandoq; homines à veritate deficiunt.

Vndecima ratio. Testes, qui non debent examinari, examinati faciunt aliqualē fidem, quia faciunt quale quale indicium, vt DD. loquuntur, Bald. in l. Martinus. ff. de quæst. & in l. Cunctos populos. C. de summa Trinit. & fide Catho. Salic. in l. Si seruos. C. de testib. Glos. in l. 3. ff. de testib. Quod latius probat Marsil. in pract. §. Diligēter. à num. 141. Ergo magis credendum illi testi, qui debuit examinari, quia maiorem fidem facit. Si enim id quod videtur minus adesse, adest: multò magis quod magis videtur adesse, adest. Sed maleficus de se confessus, examinari debet de complicibus, ex LL. & communi sententia: Ergo.

Duodecima ratio sumpta est ex praxi Ecclesiæ, quæ tradit eis esse habendam fidem. Nam omni tempore Iudices ex huiusmodi denunciationibus inquisiuerunt contra denunciatos, vt patet ex Malleo Malefic. & Bulla Innocentij VIII. Malleo præfixa: Nicolao Iaquerio & Barth. Spineo, S. Palatij Magistro in lib. de Strygibus, & Paulo Grillando Iurisconsulto, causarum Criminalium in vrbe Iudice, in lib. 2. de Sortilegijs. Omnes enim dicti

& alij,

& alij, processus instituerunt secundum formam Iuris, in inquisitione hæreticorum seruandam. Sed in hac forma continetur, vt credatur consortibus, ex lib. 6. de hæret. cap. In fidei fauorem.

2. Conclusio. *Certum etiam est, quod maleficis de se confessis non habetur tanta fides, quanta hominibus integræ famæ, opinionis & vitæ.*

Omnes in hac re conueniunt: quia ex confessione proprij criminis, aliquo modo eorum in opinione hominum læsa est fides: Alias etiam ad trium vel quatuor denunciationes posset aliquis damnari: quod non est in praxi, vt in Conclusione vltima plenius declarabitur.

3. Conclusio *Confessio malefici contra socium, facit indicium ad torturam.*

Notandvm: hæc Conclusio duplicem potest habere sensum: vnus est, quod confessio vnius contra sociũ sit sufficiens ad torturam, absq; alijs indicijs & adminiculis, & sic tenet Cynus in l. fin. C. de accusat. Anthon. de Butrio in cap. 1. de confess. Paulus de Leazaris in cap. grauis. De deposito, vt citat eos Alexand. lib. 3. consil. 89. incipiente: Viso themate antescriptæ. In eundem videntur descendere sensum Ioan. Imol. & Panorm. in c. d. de confess. Angel. in d. l. fin. & Dinus in tractatu

dam de quęst. Secundus sensus est, quod confessio vnius contra socium, vnum faciat indicium, non per se sufficiens sine alia præsumptione vel indicijs: & hunc in Conclusione intendimus.

Probatur nunc Conclusio, præsuppositis suprà probatis. In criminibus exceptis socium interrogandum de socijs, & Maleficium esse è numero exceptorum. In criminibus exceptis dictum socij facere indicium ad torturam, à fortiori probat authoritas Doctorũ pro primo sensu citatorum. Nam qui sentit id, quod maius est, multò magis id quod minus est, sub eodem gradu sentire dicitur. Deinde in sensu nostro tenent communiter Doctores, in criminibus exceptis confessionem socij contra socium facere indiciũ ad torturam: Innocentius in cap. Quoniam. de testib. Gloss. in l. fin. C. de accus. & in l. Quoniam liberi. C. de test. quam ibidem Doctores sequuntur. Alexand. in d. consil. & in lib. 2. consil. 211. incipiente, Visa facti renunciatione. Philippus Decius in consil. 189. num. 7. & 10. incipiente, Lætatus sum plurimùm, &c. Idem in cap. Quoniam de test. Philip. Corneus vol. 1. consil. 58. Hyppol. Marsil. in consil. Criminal. consil. 22. & 109. num. 11. & in l. 1. §. D. Antoninus. ff. de q. & latè in praxi criminali. §. Diligenter, à num. 59. Ludouic. Roman. in consil. 154. Bald. 1. vol. consil. 95. Conrard. Lancilott. in tractat. de offic. prætor. in criminal. in tit. de negatione criminis

minis & tormentis, num. 23. Albert. Gandinus in tractatu maleficorum, in Rubr. de quæstionibus & tormentis: & hæc est communis sententia, vt tradit Iul. Clarus lib. 5. sententiarum. §. fin. q. 21. vers. Sed quid in criminibus exceptis. Idem confirmo ex definitione & differentia indicij leuis & grauis, secundum practicos. Leue est, cui contingit frequenter abesse veritatem. Graue, cui contingit frequenter adesse veritatem. Sed maleficorum denunciationibus non solùm frequenter, sed aut ferè semper, aut semper contingit adesse veritatem, vt Iudicum experientia & processibus constat, ergo denunciatio malefici contra socium facit indicium graue: quia cui competit definitio, competit & definitum.

4. Conclusio. *Confessio vnius socij in maleficio contra alium, est sufficiens ad inquirendum in criminibus exceptis.*

Probatvr. Confessio huiusmodi aliquem habet effectum, vt constat ex dictis. Ergò ad inquirendum: cùm per se non sufficiat ad torturam, imò in non exceptis tradunt Doctores nominationem socij efficere, vt Iudex possit inquirere: quantò magis in exceptis? Deinde nostram Conclusionem tenent communiter Doctores, vt docent Clarus loc. cit. vers. Retenta ergo communi Conclusione. Et ante hunc Ludouic. Romanus in l. Et si certus. ff. ad Syllan. Augustin. ad Angelum

gium Aretin. in tract. malefi. in verb. Fama publica, num. 31. Roland. in consil. 73. lib. 1. & alij ibi.

Ex hac Conclusione sequitur, quod Iudex habita confessione vnius malefici contra participem criminis, debet cautè inquirere circa nominati statum & conuersationem, & indagare an alia reperiantur indicia.

3. Conclusio. *Confessio socij contra complices & participes in crimine, in maleficorum scelere, si aliam habet præsumptionem adiunctam, vel indicium, aut indicia, facit indicium ad torturam sufficiens.*

PROBATVR Conclusio ex Glos. & Salicet. in l. fin. C. de accus. vbi Salicet. dicit in exceptis talem confessionem siue nominationem secundum Doctores facere indicium ad torturam, quam ipse moderatur ex Glos. citata, si talis nominatio sit coniuncta cum alia præsumptione: & hanc doctrinam Saliceti Doctores in praxi sequuntur, vt testatur Iulius Clarus in q. d. & in specie Alexand. lib. 3. consil. 59. incipiente: Viso themate. Albertus Gandinus loc. cit. Francis. Brunus de indicijs & tortura loco d. vers. Qualis autem sit modus. Guido à Suzaria, de indicijs & tortura. num. 49. & ibid. in addit. Ludouicus Bolognin. Hyppolit. Marsil. in consil. 28. num. 17. & in consil. 130. n. 42. vbi latè probat ex Alexand.

& alijs. Atque hîc pro lectore notandum, quando citantur consilia Marsilij, intelligendum de criminalibus, & non ciuilibus in hac materia.

Circa hanc Conclusionem & alias de confessione socij criminis, secundum Doctores notandum est, ad hoc vt dictum socij faciat indicium ad torturam, requiri, vt in tormentis confiteatur. Sic tenent communiter Doctores: quia cùm sit infamis & vilis factus ex confessione proprij criminis, purgandus est talis defectus tortura. Bald. 1. vol. cons. 95. Alexan. 5. vol. cons. 152. incipiente, Viso processu, n. 17. Raphaël Fulgos. cons. 173. incipiente, In caussa inquisitionis. Marsi. cons. 22. n. 22. & 109 n. 13. & in pract. criminal. §. Diligenter. nu. 61. Gandinus de quæst. & torment. §. Nunc restat formare. Alberic. in l. fin. C. de accusat. Addo his ea, quæ secundum Baldum, Salicetum, Oldratum, & alios, Iason in l. Cunctos populos. de summa Trinit. & fide Cath. num. 70. in prima lectura, & in 2. n. 51. docet infames in criminalibus cum tortura admitti, ad hoc vt indicium faciant ad torturam, in subsidium: quæ communis Doctorum est sententia, vt infrà constabit, & licet Couarruuias lib. 2. variarum Resolutionum, cap. 13. nu. 8. videatur tenere, quod tantum in ciuilibus id obtineat, vt periurium & infamia tormentis purgentur: tamen ipse intelligendus est, quantum ad absolutam probationem: & ita communi non aduer-

obtinetur, imò maximè fauet. Quia vt Barta in l. fin. in fine. ff. de in lit. iurand. vult, quocunq; probatio probat in ciuilibus: in criminalibus facit indicium ad torturã, quod comprobat Marsil. in pract. d. §. Diligenter. n. 133. Quod autem socij criminis cum tormẽtis admittantur, valdè iuridicum est, & in quibusdam locis seruatur. Dicit tamen Chassanæus in consuetudinib. Burgundiæ, in Rubr. 1. se hoc sæpè allegasse in curia Franciæ: Curiã tamen non attendere in delictis atrocioribus, quæ fiunt de nocte, & clandestinis: sed admittere, propter difficultatem probationis, probationem sociorũ criminis sine tortura, in casibus, quibus socij criminis admittuntur. Seruanda autem in hac re consuetudo loci, vbi ius dicitur, vt tradit Clarus q. cit. Constitutiones Imperiales Criminales Caroli V. quamuis declarent socium contra socium facere indicium ad torturã, inter alias conditiones, nulla tamen fit mentio, quod debeat fieri nominatio in tortura, vt est videre in articulo 31. Concedendũ tamen maximè in vilibus personis, Confessionem reddi probabiliorem, quando examen fit in tormentis. 2. q. 1. can. In primis. & 5. q. 5. can. Illi qui & l. ob carnem. & l. 2. ff. de testib. & in Auth. de test. §. Si verò etiã. Aduertendum tamen pro praxi, non esse necessarium, vt confitens actu tractus sit ad tormenta, modò metu tormentorũ confiteatur. Quia confiteri in tormentis, & metu tormen-

torum, æquiparantur in iure, vt tradunt Bartol. in l. 1. §. D. Seuerus. ff. de quæst. Bald. in tract. de quæst. & torm. Guido à Suzaria de indicijs & tortura. num. 72. & ibid. in addition. Bolognin. & communiter practici. Metu autem tormentorum fit confessio, non solùm quando actualiter tortura adhibetur, sed etiam quando est in locum tormentorum ductus ad torquendum, vel præcedunt minæ tormentorum, secundum Angelum ab Aretio in tract. malefic. verb. Fama publica. Bart. in d. l. 1. Gandin. in tract. de malef. in Rubr. de quæstion. & torment. Marsil. in Pract. Criminali. §. Expedita. num. 10.

Sed hîc exurgit dubium.

An ad hoc vt dictum socij faciat indicium requiratur, vt deponat cum iuramento?

MARSILIVS in Pract. §. Diligenter. à num. 63. tenet quod sic: & propterea dicit se Bononiæ semel liberasse à furca quendam furem, nomine Ludouicum de Parisijs. Eundem sequitur Iulius Clarus in d. q. 21. vers. Quæro nunquid ad hoc: & dicit, quod sic semper viderit obseruari. Sufficit autem vt fiat iuramentum, vel ante torturam, vel præsente ipso, contra quem deponit, prout seruatur in confrontatione teste Boërio de incis. 319. Marc. Anton. Blancus in tract. de indicijs. num.

num. 384. tenet contrarium, vt citant eum Clarus & Menochius lib. 2. de arbitrar. iudic. quæst. num. 60. Tradit Menoch. ex aliorum authoritate praxim esse seruandam: & hoc videtur tenendum. Requirunt enim iura & leges iuramentum in teste, qui plenè probare debet, quod non est in proposito: quare tantus rigor iuris non attenditur. Pro cuius rei confirmatione facit, quod idem Marsil. in cod. §. infra. n. 143. latè probat, testē examinatum sine iuramento facere præsumptionem. Hoc tamen semper faciendum à prudenti & timorato Iudice, qui Deum & iustitiam ante oculos habere debet, vt quando Reus complices, in casibus, quibus tenetur, nominat, eum admoneat, vt propriæ memor salutis, neminiiniuriã faciat, sed bene consideret, quid loquatur, imò & interrogare poterit reum, an in animam & conscientiam suam velit recipere, sic se rem habere: hoc enim induit quasi rationem iuramenti.

Hic libet pro nostra materia mouere dubium.

An dictum mandatarij solum sine alijs adminiculis vel indicijs, faciat indicium ad torturam contra mandantem?

EXEMPLI gratia, in præsenti crimine inter maleficos & maleficas sunt homines inferioris sortis, vilis conditionis, mediocris

ſtatus,& ſuperioris: Nunc maleficus vilis conditionis & pauper fatetur ſe grandinem mouiſſe,ad perdendum frumentum. Ipſe eſt pauper, mendicat panem, mallet frumenti copiam, quàm inopiam: præſumit meritò iudex talem motu proprio non feciſſe, ſed alio mandante, vel alijs ſuperioris ordinis. Interrogat de mandantibus vel mandante: Mandatarius verò reuelat & denunciat mandantem. An talis denunciatio faciat indicium ſolùm, ita vt mandans poſſit capi & torqueri? Ante reſolutionem notandum eſt, quod mandatarius poteſt interrogari de mandante, quando præſumptio eſt veriſimilis, eum feciſſe ex alterius mandato. Deinde aduertendum, etſi mandans non dicatur propriè facere, interpretatiuè tamen, vt Doctores loquuntur, concurrit. Vnde tenetur de delicto mandatarij, & punitur eadem pœna regulariter, qua mandatarius. Bartol. in l. Non ſolùm. ff. de iniurijs. §. Si mandato: & eſt communis opinio, vt teſtantur Albert. Gandinus in tractatu de malefic. in Rubrica de pœnis. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. quæſt. 89. Lancilottus in tractat. de offic. prætor. in cap. de mandante homicidium. Didac. Couarr. in Clement. Furioſus de homicidio. Hoc tamẽ ſciendum eſt, quod quando mandans eſt potens & ſeuerus erga eos, mitius puniendus eſt mandatarius: quia cùm actio tum minus ſit voluntaria, minus in eadem ſpecie peccat. Metus enim

cem etsi non tollat, minuit tamen voluntatem.

Respondetur nunc conformiter superioribus Conclusionibus, quod mandatarij dicturn solum sine alia præsumptione, vel indicijs non est sufficiens ad hoc, vt mandans possit subijci tormẽtis, vt patet ex proxima Conclusione. Deinde ob aliam rationẽ, quam ponunt Clarus d. lib. quæst. 21. & Marsil. in §. Diligenter. num. 39. Quia aliàs esset in potestate cuiuslibet hominis scelesti, & vilis personæ, vt vir probus subijceretur tormentis: quod esset impium & absurdum, & ita dicit Clarus, quod viderit semper seruari: hoc tamen modo, vt in criminibus exceptis leuiores suspiciones sufficiant, quàm in non exceptis. Quæ praxis benenotanda est ad propositum, quod propter atrocitatem criminis, & occulti exercitij naturam, leuiores sufficiant suspiciones: sicuti etiam in hæresi omnium iudicio leuiora argumenta & signa, quàm in alijs, acceptantur ad præsumendum ex l. 2. C. de hæret. Felin. in cap. literas, de præsumpt. Lancilott. in d. tract. in cap. de hæret. num. 8.

Dicet quispiam, cùm hîc agatur de indicijs, quot indicia requirantur ad torturam? Respondetur, secundum Doctores, in praxi ita seruari, quod per vnũ indicium, si sit proximum, procedatur ad torturam: vt si sit vnus bonus testis de visu, vel Confessio extra iudicium, vel res reperta apud reum præsumptum.

ptum. Atq; etiam duo leuia vnum sufficiens ad torturam efficiunt, vt Doctores practici, Lancilott. in d. tract. in cap. de negatione criminis. n. 29. Marsil. in pract. & alij colligunt ex Bart. l. fin. ff. de quæst. Quod autem de consuetudine seruetur, vt propter vnũ indicium Reus tormentis subijciatur, attestantur Ioan. Andreas in addit. ad Speculator. in tit. de præsumpt. §. Species. Alexan. lib. 1. cons. 77. Alberi. in l. Si quis alicui. C. ad L. Iul. Maiest. & hæc est communis opinio. vt tradunt Clarus lib. 5. §. fin. q. 84. & Marsil. in pract. criminal. §. Diligenter, à n. 177. Animaduertendum est, quod in materia indiciorum & torturæ non potest in omnibus dari certa regula, propter varios casus emergentes. Ideò Iudicis arbitrio multa relinquuntur, an vnum sufficiat indicium, vel plura, vel quale. Iudicis tamen arbitriũ in hoc sicut in alijs omnibus, debet esse iuri & æquitati consonum: aliâs non valet, nec debet sequi propriam conscientiam, sed publicam & regulas legum, vt latè Marsil. in pract. loco cit. à nu. 27. prosequitur: quia in arbitrijs Iudex debet facere suum arbitrium cum consilio peritorum. Quando enim dicitur aliquid relinqui Iudicis arbitrio, non est is sensus, vt fortasse indocti iudices, & iuris imperiti intelligunt, quod quisque Iudex pro suo sensu & cerebro possit decernere, ita vt pro ratione sit voluntas propria, sed quod Iudex consideratis circunstantijs rerum & personarum, nec non etiam

etiam legum decretis, & doctorum sententijs, arbitretur quod iuri & æquitati consonum erit, quando lex expressè de iustitia non statuit. Vnde arbitraria quæ dantur iudicibus, intelliguntur concedi, secundum mentem legis, & arbitrium intellectus rationis, vt rectè docet Andreas Barbatius in c. 1. de constitut. num. 167. Si autem lex quid certi statuat in casu, legi standum est. Hinc infertur, illa indicia maximè quæ leges ponunt, & DD. ex legibus colligunt, obseruanda esse. Deinde breuiter deduco (inferius latius Deo duce probaturus) in materia maleficorum peccare quosdam Iudices Iurium ignaros, qui requirunt tantam copiam indiciorum, vt ex natura & stamibus exercitij, quod occultissimum est, vix vnquam sit, aut esse velit, qui aut accusare, aut denunciare audeat: maximè cùm regulariter omne indicium, secundum communem sententiam, quam etiam Constitutio Criminalis Caroli Quinti in articulo 23. complectitur per duos testes probandum sit: Cùm tamen iura, Doctores, & praxes doctissimarum Curiarum, in enormibus, clandestinis, & occultis, ne crimina impunita maneant, Diuina maiestas grauissimè lædatur, atque ad iram prouocetur, & Respubl. patiatur: leuiores & minores quàm in alijs admittant suspiciones, & minora argumenta seu indicia requirant, vt in probatione sextæ Conclusionis euidenter probabo.

Aliud hîc dubium incidenter ſoluendum, quod ſæpè in praxi occurrit: Caſus talis eſt. Maleficus indicijs ſufficientibus, & ſeruatis ſeruandis in tortura coram Iudice, notario & aſſiſtentibus proprium crimen confeſſus, deinde de conſortibus interrogatus, cùm iure & potuerit & debuerit interrogari, denunciauit duos, vel duas, vel plures: quam confeſſionem ratam habet, & confirmat, dum eſt ad banchum Iuris, vt vocant, & ſententiam expectat. Sententia latè proceditur ad executionē, & dum eſt in manibus Carnificis, locum præparatum ad incinerandum intraturus, vel inſtantia partis denunciatæ, vel importunitate admonentium mortis, & vrgentium per animæ ſalutem, vt cogitet, verè, an falsò denunciauerit: reus perturbatus hiſce vel ſimilibus verbis, dum in extremis militat, vertit ſe ad populum, dicens ad Iudicem, vt paululum expectet, & ait, in præſentia omnium. Rogo vos omnes, vt mihi ignoſcatis, atq; pro anima mea Dominum rogetis, & quia illos vel illas denunciaui tanquam participes criminis: excuſo eos, & dico me nihil mali de ipſis ſcire. Vel, delatis præſentibus & inſtantibus reſpondet: habeo vos pro bonis & probis. Quibus peractis non eſt amplius locus verbis, ſed proceditur ad executionem. Difficultas nunc eſt, an confeſſio in extremis facta elidat primam confeſſionem, in tortura & iudicio factam, ita vt prior non ſit amplius indicium ad torturam

tum contra denunciatos, iuxta modum in Conclusione expositum.

Videtur quod elidat, tum quia confessio nulla, & non perseuerans, eiusdem censetur virtutis, apud Doctores: tum quia quilibet in articulo mortis memor salutis præsumitur. can. Sancimus. 1. q. 7. & Gloss. in cap. literas, de præsumpt. Quæstio hæc parum apud Doctores trita est. Eam in casu furti mouet Marsilius in pract. Criminali. §. Restat. in principio, & soluit in partem negantem: & sic etiam in præsenti resoluimus: Non esse standum tali confessioni, quæ in extremis fit: & probatur ex l. Si quis in graui. §. Si quis moriens. ff. ad Syllan. vbi per illum textum Bartolus & alij dicunt, quod si aliquis Iudex, constitutus in mortis articulo, dicit se falsam tulisse sententiam, non statur ipsius dicto, nec ei creditur ad annullandum sententiam: & multis alijs iuribus & allegationibus prosequitur dictus auctor. Præterea eadem solemnitas requiritur in destruendo, quæ exigitur in construendo: nec non etiam eadem solemnitas postulatur in reuocatione actus, quæ in celebratione. Sed talis reuocatio in articulo mortis fit extraiudicialiter, sine debita solemnitate: denunciatio verò facta est seruatis seruandis in iudicio: & actus fortior est, qui fit in iudicio, quàm qui fit extrà, iuxta Glos. receptam in Authen. Generaliter. C. de Episc. & Cleric. Ergo posterior confessio nõ derogat priori. Atq; in maiorem confir-

confirmationem optima est ratio. Rei cũ ducuntur ad supplicium, & sunt in puncto mortis, adeò concutiuntur timore, & perturbãtur angustia necis, vt quasi alieni à mente videantur, & plenum iudicium non habeant, & oppressi mortis timore sunt veluti similes mortuis. Adhæc: talis persona, maximè si moriatur pœnitens sana mente & ratione, non confirmasset primam confessionem factam in tortura, quando sentẽtia danda erat ad banchum iuris: tunc enim conscientiam suam aperuisset, & reuelasset excusando, quod in tormentis timore pœnæ, ad liberandum se à tortura, vel alia affectione mota, denunciasset tales, tanquam participes criminis, contra veritatem. Si autem in iudicio persistit in prima confessione, veritatem dixisse, & consensum præbuisse, in primam præsumitur. Quia qui tacet, quando loqui tenetur, & interrogatur, pro consentiente habetur. Ex his similibusque argumentis videtur concludendum, quod in foro exteriori talis excusatio in extremis non elidat primam confessionem: quamuis maximum quiddam apud Deum & homines sit, quod ille reus statim moriturus exculpet, & excuset, quem inculpauit. Quod in contrarium obijcitur, verum est, quod confessio non perseuerans, æquiparetur confessioni nulli: hoc tamen intelligitur vsque ad sententiam condemnatoriam. Si reus non perseueret in cõfessione facta in tortura, non

potest

possit condemnari vi prioris confessionis. At ista ratio est post sententiam. Quod verò adducitur: moriens præsumitur memor salutis, verum est, si constanti & sana mente, & deliberato iudicio respondeat, & non perturbetur timore mortis, vel instantia importuna astantium, aut solicitantium. His addo, quod Baldus ait, in tractat. de pace Constantiæ. §. contra quæro. num. 66. qui tractatus habetur in 3. vol. Oceani iuris, fol. 77. quem sequitur Iason in l. 1. ff. Per quem factum ierit. num. 16. Non omnis qui moritur, vel est in extremo vitæ constitutus, est sanctus Ioannes Baptista, licet receperit corpus Christi. Vnde licet sit aliqualis præsumptio, non tamen tanta, vt multùm probet. Ex his duo elicio: Primum, pro Confessarijs, qui talium rerum audiunt confessiones in casibus, quibus socios criminis tenẽtur denunciare, vt admoneant eos seriò in confessione, ad denunciandum eos, quos in conscientia, ex certa scientia, sepositis omnibus humanis affectionibus, nouerint consortes, Iudici coram notario & testibus, & si quos fortè in tormentis ex odio, inuidia, vel timore pœnæ, vel alia caussa contra veritatem denunciassent: reuocent cum eadem solemnitate, ante sententiam. Quia si postea Confessarius reum comitetur ad supplicium, & tunc sæpius inculcando admoneat vt memor salutis, si quem iniustè denunciasset, eum reuocet, stimulis conscientiæ ex vna parte,

cùm

cùm mors inſtet,& ratio reddenda ſit:& ex altera anxietate mortis exagitatus facilè contingere poſſe, vt totam primam Confeſſionem in dubium reuocaret. Secundum, vt Iudex nunquam permittat, ſentẽtia lata partes accedere ad inſtandum & moleſtandum reum, ſed ſi iudicet confrontãdos, vt loquuntur, id fieri curet ante ſententiã pro commoditate. Aliàs ſi poſt, quid per importunitatem reuocetur, generatur aliquo modo præiudicium tum iudicio, quod ſanctum eſſe debet, & ſine mẽdacio, tum etiam ipſi reo, qui falſum dixit, aut in falſum conſenſum dedit, dum loqui debebat, & tacuit, ſi poſtea non ſtet confeſſioni: Nec etiam ſecundum leges talis ſubſecuta reuocatio, vt ſuprà dictum, magni ponderis eſt, præſertim quando prima confeſſio fulcitur adminiculis, quæ ipſam probabilem reddunt. Vide ad hanc materiam Conſtitutionem Criminalẽ Caroli V. in art. 31. verſ. Zum fünfften. Huic reſolutioni multum fauet, caſus in ſimili expreſſus in l. Si quis in graui. §. Si quis moriens, Ad Syllania. vbi non creditur vulnerato morienti, qui in extremis vitæ, exempli gratia, dicit ſe à Titio vulneratum, niſi potuerit aliter probare. Ex qua lege Angelus ibidem, & Marſilius conſ. 5. num. 14. & conſ. 109. tradunt dictum morientis facere indicium ad torturam. In contrarium eſt communis opinio, facere aliqualem præſumptionem, ſed non tantam, quæ ſufficiat ad torturam. Stephan. Bertrand.

lib.

Vbi.cons.137.& alij multi,quos citat & sequitur Iul. Clarus lib.5. quæst.21. Vnde Constitutiones Criminales Caroli V. in art. 28. determinant, quòd sermo morientis, si quem denunciet, aliquod faciat indicium.

Cùm in crimine maleficiorum denunciantes sæpè sint varij in confessione, dubitatur meritò: Cui confessioni standum?

HÆc quæstio si in generali tractetur, intricatissima est, & eam ad longum ex recentioribus tractant, Didacus Couarr. lib. 2. variarum Resolut. cap. 13. Anthonius Gabriel. Romanus lib. 7. communium Conclusionum, concluſ. 26. 27. 28. 29. & seq. Iul. Clarus lib. 5. Sententiarum iuris. §. fin. & latissimè Menoch. lib. 2. de arbitrarijs Iudic. qq. casu 108. Sed omissis alijs, quantum ad nostrum propositum sit.

Prima Conclusio. In crimine hæresis & negotio fidei, si quis de seipso testificetur, & de alijs, etiamsi ex interuallo fuerint cõtraria testimonia prolata, nihilominus statur illi testimonio, quo hæresis reuelatur, etiamsi prius testimoniũ iuramento sit firmatum, & hæresin non detegat, secundum verò detegat, secundo potius statur: ex textu & Glos. c. Accusatus. §. licet, de hæret. in 6. Felin. in cap. Cùm in tua. col. 2. de testib. Menoch. loc. cit. num. 11. Couarr. vbi suprà num. & alij ab eo citati.

Ratio

Ratio redditur à Repertorio inquisitorum in verbo Testes. Couarru. & Menochio: Ne tam horrendum crimen, in perniciem Christianæ religionis, omninò maneat occultum. Vbi tamen seruanda est consideratio d. §. licet, vt ex manifestis indicijs appareat, talem non ex animæ leuitate, vel odij fomite, seu pecuniæ corruptione, sed zelo fidei & religionis suum testimonium corrigere, ac quod reuelat, reuelare. Et hoc est priuilegium concessum in fauorem fidei & religionis. Tantus enim est fauor fidei, vt quamuis in alijs criminibus in dubio tutius sit nocentem absoluere, quàm innocentem condemnare: in hæresi tamen & negotio fidei, in dubio quis præsumitur hæreticus, quantum ad condemnationem pœnitentiæ imponendæ in foro Ecclesiæ, pro vtilitate animæ. Franciscus Squillacens. de fide Catholica. c. 34. Glossa, & Immolens. ab eo citati. Iosephus Mascardus de probationibus, volum. 1. conclus. 495. num. 8. & alij, quos ipse citat.

Secunda Conclusio. Quod de hæresi & negotio fidei dictum, quantum ad testium varietatem, idem seruandum est in crimine maleficorum. Tum, quia eadem ratio multo fortius in hoc crimine militat: Cùm hoc crimen maleficorum omni crimine sit atrocius, maximeque sit in perniciem Christianæ religionis, plurimaque mala in Rempubl. redundent, si lateat: Tum, quia crimen maleficorum omni-

omnium iudicio refertur ad hæresin: Tum quia omni tempore, Inquisitores seruârunt modum probandi & detegendi hoc crimen à canonibus præscriptum pro hæreticis. Vt est videre apud Doctores mallei malefic. Sylvestr. Bartholom. Spineum, Nicolaum Iaquerium, & alios.

6. Conclusio. *Confessio duorum vel trium contra aliquem, vel aliquos participes criminis, regulariter facit indicium ad torturam, in crimine maleficorum.*

HANC Conclusionem sic intelligo: si duo vel tres socij rei inuēti in tormentis, de se confessi, simul vel successiuè denuncient alium, vel alios, faciunt indicium, vel indicia sufficientia contra talem, vel tales, ad torturam: si in confessione constanter perseuerent, pœnitentes ad iudicium accedāt, morientes cum contritione, ita vt ex circumstantijs adiunctis non possit præsumi eos mentiri: &, si alia non sint indicia, Iudex potest & debet ex lege naturali suprà insinuata, & ratione officij, tales denunciatos apprehendere, inquirere, & torturæ subijcere. Et in tali confessione multum est obseruandum, an reus sæpius confessionem contra alios reiteret, & geminet in tormentis postea, & ad banchum iuris: quia geminatio arguit magnam firmitatem animi & propositi. Marsil. in cons. 113. n. 2. & in l. 1. ff. de quæst. §. Quæstioni. Felin. in cap.

si cautio, De fide instrumentorum, num. 39. Decius in cons. 185. num. 10. Talis etiam geminatio & reiteratio præsupponit deliberationem, iuxta Gloss. in c. Si quis iratus. 2. q. 3. Qua de caussa non est reuocabilis prætextu erroris & falsitatis. Ludouic. Roman. in cons. 346. incipiente, In hac caussa. Barth. in l. Cùm scimus. C. de Agricolis & censitis. lib. 11. Bald. in l. Nec damnosa. C. de precibus Imperat. offerendis, & alij iam citati. Dictum in Conclusione (regulariter) quia possit esse casus, in quo tam paucæ denunciationes non sufficerent: vt si vir in potestate & authoritate constitutus, à subditis denunciaretur tanti criminis, possit fortasse præsumi, ex odio factũ, vel alio humano respectu, præsertim si nullæ aliæ adsunt præsumptiones coadiuuantes. Si tamẽ tales denunciationes multiplicentur à personis infimæ, mediocris, & fortassis æqualis (consideratis considerandis) conditionis & status hominibus: iustitia vendicat sibi locum. Videndum etiam, an tales denunciantes sint maioris authoritatis habiti: tunc enim eorum denunciationes sunt maioris etiam virtutis, in æquilibrio rationis, contra pares, si debitæ seruantur conditiones. Propter hoc enim crimẽ licet quemlibet, non obstante dignitate, torturæ subijcere, & inuentum reum punire, ex l. Etsi excepta. C. de malef. & mathem. Probatur nunc Conclusio sic declarata.

Primò, authoritate omnium DD. allegatorum

tum in 3. & 5. Concluſ. Nam cùm dubitant, an vnius confeſſio in exceptis ſufficiat ad torturam, præſupponunt duorum vel trium ſufficere: & communis & in praxi recepta opinio tenet, confeſſionẽ ſiue nominationem vnius facere indicium ad torturam, ſi alia præſumptione vel indicio iuuetur. Sed hîc in propoſito vnius inculpatio, vel nominatio coniungitur nominatio alterius. Ergo.

Secundò, ex communi ſententia, vt ſupra oſtenſum eſt, vnum graue indicium & proximum ſufficeret regulariter ad torturam. Sed inculpatio duorum vel trium facit grauiſſimum contra tertium: cùm vnius faciat graue, ex definitione grauis indicij, & proximum: cùm omnes rerum circumſtantias nominans poſſet ſignificare & aperire viam ad vlteriorem inquiſitionem.

Tertiò, in crimine læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ, duorum ſociorum confeſſio contra ſocium vel ſocios, ſufficeret ad torturam, ex cap. In fidei fauorem. in 6. de hæretic. & 6. quæſt. 1. cap. Si quis cum militibus. & in l. Quiſquis. C. ad Legem Iuliam Maieſt. & communi doctorum ſententia. Ergo & in noſtro caſu: quia vbi eſt ſimilis ratio, idem ius eſt. ff. ad Legem Aquil. l. Illud. & vbi maior ratio, maius ius. Ratio autem in dictis criminibus eſt enormitas criminis, & reipubl. damnum. Sed magnitudine & immanitate hoc crimen omnia ſuperat, maximaque damna in rem-

publ. redundant, vt omnium confessionibus constat, & hisce infœliciſſimis temporibus Reſpubl. experitur. Hinc bene Lambertus Danæus cap. 5. in dialogis de ſortiarijs & maleficis ait: Sunt à fide ſceleratiſſimi apoſtatæ, Dei potentiæ perfidi abiuratores, rei læsæ Maieſtatis diuinæ, transfugæ teterrimi, proditores Dei fœdiſſimi, aſſeclæ diaboli turpiſſimi, deniq; diabolici venefici & impoſtores. Hæc ille. Si ergo in crimine læsæ maieſtatis diuinæ & humanæ, duo ſocij criminis contra participes faciunt indicium ad torturam ſufficiens, imò fortaſsè plus probant in defectu aliorum (nam iura eos in teſtes admittunt indiſtinctè) quis negabit in nefandiſſimo ſcelere duorum vel trium teſtimonium, de ſe confeſſorum, contra alios ſufficere ad torturam? quæ ſolum eſt medium ad inquirendum veritatem. Quid immanius, quàm Deo datam fidem abnegare, cum Diabolo fœdus contra diuinam maieſtatem, eiuſque ſanctos contrahere, Dæmonem adorare, ſanctiſſimam Dei genitricem blaſphemijs impetere, hoſti communis ſalutis obedientiam, homagiumque præſtare? Etenim qui in religionem diuinam peccat, omnibus facit iniuriam, & publicum crimen committit. c. Vergentis. de hæreticis. & C. eod. tit. l. Gazaros. Si ergo. vt l. 2. ibidem definit, Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduerſus eos ſanctionibus debet ſuccumbere, qui vel leui argumento à iudicio Catho-

Catholicæ religionis, & tramite detecti fuerint deuiare: quanto magis qui tot tamque enormibus flagitijs, non dico deuiare à fide, sed totam religionem conculcare maximis argumentis cognoscuntur, & deteguntur?

Quartò: in crimine latrocinij, & alijs exceptis, omnium practicorum iudicio, duorum vel trium denunciationes contra consortes criminis sufficiunt ad torturam, ex legibus supra citatis & allegationibus. Et sic practicatur in rebuspubl. bene institutis, doctissimorum virorum consilijs, vt bene docent experientia, & aliorum testimonijs Iul. Clarus lib. 5. §. fin. pract. criminalis. q. 21. vers. Sed pone. Chassanæus in consuetudinibus Burgundiæ, Rubr. 1. §. 5. num. 123. vers. Et quantum ad laicum. Raphaël Fulgosius in consil. 173. Alexand. consil. 89. lib. 3. incipiente, Viso themate ante scriptę. In crimine hęresis duos tantum sufficere probat pluribus allegationibus Ioseph. Mascard. vol. 2. de probat. Conclus. 857.

Quintò. Omnium Doctorum iudicio, in defectum aliarum probationum, & in subsidium, admittuntur testes non integri, inhabiles, infames, & socij criminum, quando ex natura rei & actus alij haberi nõ possunt, iuxta communem rerum cursum. Sic tenent Panorm. Baldus, Hostiens. Felinus & alij in cap. fin. de test. cogend. Anthon. à Butrio in cap. Tertio loco, de probat. Ioann. Andreas in addit. ad Speculat. tit. de teste. §. 1. vers. Quid si olim.

olim. Bald. Gloss. & alij d. in Cod. de testib. l. Quoniam liberi. Alexand. lib. 2. consil. 320. incip. Et viso themate. & eod. lib. 2. consil. 166. incip. Animaduersis. & lib. 5. consil. 152. incip. Viso processu causæ. Philipp. Cornæus 1. part. cons. 58. incip. Post reditum consilium dicitur mihi. Paul. Castr. 1. part. cons. 348. incip. Notandũ quod adulterium. Decius in cons. 189. incip. Lætatus sum. à num. 10. Marsil. consi. 41. num. 6. & consil. 61. & 102. num. 7. & in pract. criminal. § Diligenter. à nu. 81. Mattheus Matthesil. in singularibus. versic. Nota quod subsidium, pag. penult. Landfranc. in tractatu de depositionibus testium. num. 102. Salycet. in l. Ea quidem. C. de accusat. Iason in l. Cunctos populos. De summa Trinit. & communis ibidem. Mart. Nauarr. in Manual. confessar. cap. 25. num. 49. & 50. Plurimas ad hoc congregat allegationes Anthon. Gabrielius, Romanus Fisci Apostolici Aduocatus lib. 1. communiũ conclusionum, in Rub. de test. concluf. 7. Sed in crimine maleficorum aliter veritas haberi non potest, ex natura ipsius rei & actus, iuxta communem rerum cursum. Eorum enim exercitia, conuenticula, coniurationesq; de nocte fiunt, & in locis secretis, & ab hominum consuetudine remotis. Vnde dicuntur striges, quia quasi aues nocturnæ de nocte strident, vt notat Sylvest. in summa, verb. Hæresis 3. & sua maleficia exercent. Quæ autem de nocte fiũt, & in locis secretis, difficilis sunt probationis, vt pul-

rpulchrè ostendunt Alexand. in d.cons.166. & Marsil.in cons.5. Si autem aliquod in rerum natura crimen est, quod aliter probari non possit, nisi per consortes & socios criminis, hoc profectò est, vt rei natura ostendit, & experientia rerum magistra docet.

Nunquid princeps tenebrarum est author principalis, qui odit lucē, & omnia inuisibiliter operatur? & quis probus eorū tractatibus & conuentibus interest, aut interesse permittitur, vt sit testis omni exceptione maior, qui testimonium ferat? Quis enim vir vxorem habens, cū qua noctes dieſq; versatur, ipsam innocentem affirmare audebit? Aut quę mulier, virum ab hoc crimine liberum pronunciabit? Hic sibi locum vendicat illud poëticum: *Quo minimè credis gurgite, piscis erit.* Quis igitur Iudex tàm à ratione alienus est, qui bonorū requirat testimoniū, vbi nulli boni interesse posſūt, nisi probitatem amittere, & pactum cum dæmone & sua societate inire velint? Atq; hoc argumentū confirmat regula illa Iuridica; in defectum probationū, si ex negotij & actus natura non potest haberi legitima probatio, admittitur minus legitima: & lex contenta est ea probatione, quæ haberi potest. text. & Glos. in c. fin. de testib. cog. Panormit. ibid. Alexand. 1. vol. consil. 64. incip. Æterni numinis inuocato spiritu. Marsil. consil. 5. & in Pract. crimin. §. Diligenter. n. 126. Bartol. & Immolens. in l. in illa stipulatione. in fine. de verbor. obligat.

Chassanæus super Consuetudin. Burgundiæ, Rub.1.§.5.num.173. Amplius roboratur ex Panormit. in cap. De cætero. de testib. vbi testatur, quod licet regulariter non admittantur laici contra clericos, in caussa criminali: tamé quando delictum est commissum in villa, vbi solùm vnus est clericus, in defectum probationum, admittendi sunt laici. Ad idem facit doctrina Saliceti in l. Ea quidem. C. de accusat. q.5. recepta ab Angelo ab Aretio, in Tract. de malefic. verb. Metitor. & Marsilio d. consil. 5. & alijs. Quando in casu sumus, in quo testes integri haberi non possunt, tunc admittendi non integri: & ponit exemplum. Si quis luserit in prostibulo, & fuit deceptus propter taxillos falsos, &c. poterit læsionem & falsitatem probare per lenones & infames.

Sextò, in enormibus & occultis, facilior & promptior debet esse Iudex in procedendo ad torturam, sicut in incantatione, venenatione & similibus, ex Bald. in l. Nemo deinceps. C. de Episcopali audient. Barbat. & alijs in addit. ad Bart. l. fin. ff. de quæst. Quod latè confirmat Francis. Brunus in Tractat. de indicijs & tortura, 2. part. q.8. num. 2. & hæc est communis regula, vt tradit Clarus lib.5. q.64. versic. & ideò. Ratio redditur: quia ea, quæ in occulto fiunt difficilius probari possunt. Ex qua caussa resultat illud iuridicum pronunciatum: In clandestinis & occultis sufficere probationes per coniecturas, ob rei difficulta-

citatem, quæ alias non sufficerent. Occulta autem sunt, quæ fiunt de nocte, & in loco occulto. Baldus in l. Cùm fratrem. C. de his quibus vt indignis. in principio. Angel. in l. 1. §. Occisorum. ff. ad Syllanian. Hinc Bald. clandestinum dicit: quia rarò inuenitur sine tortura, vt est venenatio, ex d. l. Cùm fratrem. Quomodo autem quæ de nocte fiunt, difficilis sint probationis, probat latè Alexand. lib. 2. cons. 211. incipien. Visa facti narratione, & eod. lib. cons. 167. incip. Animaduersis his, quę tam per testes. Atque crimen maleficorum ex his cauſſis alijsq;, quod est occultissimum, leuioribus argumentis tortura inquiri posse quis dubitat? tamen à regula criminum aliorum exceptorum non recedimus, vt satis superque constat ex supradictis. Quare autem maleficia potius fiant de nocte, & in locis ab hominum conuersatione desertis, duplex redditur ratio à Paulo Grillando, in lib. 2. de Sortilegijs. cap. 4. Prima, quia Dęmon post casum ex paradiso effectus sit obscurus, & tenebrosus: quare etiam dicitur princeps tenebrarum: proinde sua opera facit in loco obscuro, & tempore tenebroso, iuxta commune dictum: Qui malè agit, odit lucem: Secunda: Si de die fierent, possent videri ab aliquo, & facilius discooperirentur eorum maleficia, & deuenirent ad notitiam, & sic caperentur & punirentur.

Septimò. Regulare & iuridicum est, quod propter enormitatem & immanitatem criminis, iu-

nis, iura & ſtatuta tranſgredi licet; Id quod probatur cap.1.de confeſſ.Gloſ.& DD. Excipiuntur, propter immanitatē, quæ vocantur excepta ab illa regula: De ſe confeſſus ſuper aliorum conſcientia non debet inquiri.l. Nemo deinceps.C.de Epiſcopali audient. In feſtis Paſchalibus relaxantur carcerati, exceptis qui atrocia commiſerunt. l. per omnes.C. de defenſorib.ciuit. denegatur defenſio, propter magnitudinem criminis. l. prouinciarum.C. de ferijs.In venerabili Paſchæ die, propter immanitatem, admittitur tortura ad honorem Dei:quod & Bald.in d.l. Nemo deinceps, tradit. Fecit ad idem Gloſſ. in §. per contrarium. Inſtit.de hæred.quæ ab inteſtat.deferuntur.vbi propter immanitatem fama defuncti damnatur. Sic Ioann. Andreas, propter atrociſſimum crimen.in cap.Cùm non ab homine,de indicijs. Teſtatur clericum ſine degradatione poſſe puniri, non attenta diſpoſitione d.cap. Sic Marſil.in ſingular.601.propter immanitatem criminis recipiuntur teſtes, lite non conteſtata,& parte non citata:iuxta notata ab Archidiacono, Dominico Geminiano, Hoſtien. in cap.1.de homicid.in 6.& Felin.in cap.Quoniam,num.7. Vt lite non conteſtata. Probant hanc regulam latiſſimè Baldus in Authent. ſed nouo iure. C.de ſeruis fugitiuis.& Doctores in addition. ibidem. Marſil. in l. vnius. §. Cogniturum. ff. de quæſt. & in d. ſingulari: & omnium latiſſimè Andreas Barbatius in c. 1.de

de Constit. à num. 155. secutus doctrinam Innocentij ibidem. Propter hanc regulam in atrocissimis non seruatur ita processus, recipiuntur testes ante litem contestatam, & parte non citata, & proceditur ad torturam, etiamsi non sint ita sufficientia indicia, vt rectè infert Iulius Clarus lib. 5. q. 1. §. primo: vers. sunt etiã. Enormia enim, vt in d. singul. 601. Marsil. tradit, talis sunt naturæ & importantiæ, quod alterent dispositionẽ statutorum & iuris communis. Atq; si hęc omnia in vllo crimine locũ habeant, in hoc nostro proposito in summo gradu obtinebunt. Si quidem vt plurimum in crimine maleficorum, in vno subiecto conueniunt crimen læsæ maiestatis diuinæ, quandoq; etiam humanæ, vt experientia compertum est: latrocinia horrenda, & grauissimis circunstantijs affecta; coniuratio cum diabolo in subuersionem regni summi Regis: Idololatria pessima, pactum cum diabolo & inferno; blasphemia in Deum, Beatissimam Virginem, & omnes sanctos; peccatum contra naturã cum spiritualibus creaturis: sacrilegia nefandissima in abusu sacramenti sacramentorum, & rerum sacrarum; Infantium & innocentiũ cædes; sepulchrorum violatio, vt innocentes effodiãt, quorum carnibus horrendè abutuntur; perditio agrorum, vinearũ, syluarum, omniumque rerũ ad salutem hominum spectantium: ita vt meritò à lege appellẽtur hostis communis salutis; & alia plurima scelera perpetrant,

quæ

quæ nec mens humana concipere valet. Quis igitur tam insipiens est, qui legibus concludere velit, quod omnes leges immanitate & atrocitate superat? Estne vllus canon, aut lex, aut statutum, quod dæmonem cum sua societate includat? Hîc Iudices atq; potestatem habentes, per Deum, communemq; salutē obsecro, vt leges, iura, rationes, & authoritatem doctissimorum virorum intueātur, oculos aperiant, & cernant, quomodo Deus immanissimis criminibus irritetur, quomodo propter periculum communis salutis, in enormibus, ne quidem à processu & inquisitione, & executione in diebus Deo singulari ratione cōsecratis cessandum sit; quomodo Deus executione iustitiæ recōcilietur. Facilimè, ait d. lex, prouinciarum. C. de ferijs. in hoc summi numinis speratur venia, per quod multorū salus, & incolumitas procuratur: Quomodo ad honorē Dei, iuxta d. l. Nemo deinceps: crimina punienda sint; quomodo sināt crimina impunita coalescere: cōtra l. per omnes. C. de defē. Ciui. quomodo in tam enormibus & periculosis, contra communem salutem, relictis legibus diuinis, naturalibus & positiuis, dum periculum est in mora, iustitiæ executionem differant, cum multorum scandalo, dantes iustam occasionem multis temerarijs iudicijs, & sic communicantes grauissimis peccatis alienis? quomodo deglutiant camelos, exoculantes culices, dum minora & manifesta Lynceis oculis perlustrant,

lustrant, & talpis sunt cæciores in occultis & abscissimis? quomodo festucam videant, & trabem non animaduertunt, dum furta simplicia, homicidia sine proposito perpetrata, alia; minora cane peius & angue persequuntur: crimen verò læsæ maiestatis diuinæ, apostasiam, tractatus secretos contra patriæ salutem, & alia immanissima facinora, tanquam phantasias & somnia negligunt. Habeant Iudices in hoc negotio doctrinam Magni Basiliante oculos: Qui veram germanamq; iustitiam non habet in animo repositam, ac velut ex præuia quadam meditatione reconditam, sed aut pecunijs corrumpitur, aut amicis obsequitur, aut etiam inimicos vlciscitur, aut alienam reformidat potentiam; rectè ius dicere, iudiciaq; exercere non potest.

Octauò & vltimò probo Conclusionem, Si non demus locum denunciationibus consortum in crimine maleficorum, non est via extirpandi hoc crimen, nec inquirendi, aut procedendi contra multos, nec locus puniendi principes huius sceleris; quod concedere est absurdissimum. Et hoc probo reducendo in memoriam ea, quæ posita & probata sunt ex fidei fundamentis, in decimo præludio. Inter Dæmones est prælatio & ordo. Sunt enim supremi, medij, & infimi. Qualis ergo ordo inter dominos, talis inter ministros. Nam norunt optimè tantò stabilius esse regnũ, quanto maiori firmatur ordine. Videmus autem in

regno

regno temporali, ſuperiores, potentiores, & honoratiores principibus aſſidere, conſilia ac reſponſa dare, ac demum quod executioni mandandum, concludere, concluſa per medios & infimos in effectum deducere. Non enim eſt ſupremorum Conſiliariorum, manus admouere operi. Sicut enim ſuperiores Dæmones ſuas prouincias committunt inferioribus: Sic etiam in peſſima illa politia, principes & ſuperiores malefici, cum Principe Dæmoniorum concludunt tractatus, atq; inferioribus executionem mandant.

Atque hanc doctrinam non ſolùm ratió comprobat, ſed etiam maleficorum & maleficarum confeſſiones confirmant. Quęro nunc ab homine, qui nullum dat locum denunciationibus, contra ius, doctiſſimorum virorum authoritatem, & praxim tam Eccleſiæ, quàm rerumpub. bene inſtitutarum, atq; rectam rationem; quis modus erit procedendi contra illos, qui ſunt in ſuperiori ordine? manebunt ne impunita eorum ſcelera? eorum tractatus contra rempubl. communemq; ſalutē occulti latebunt, vt indies plures pertrahantur in Diaboli ſocietatem? Recurris ad externa indicia: perquire quando principes huius ſceleris viſi fuerint, aut ſcopas erigere ad cauſandum pluuiam, aut ollam ſupponere veſtibulo alicuius ſtabuli, aut lites & minas intentaſſe plebeis, aut alia opera externa exercuiſſe, quæ indiciorum vices ſubeant ad probandum. Hæc enim

enim sunt facta vulgarium & vilium personarum, quæ rus incolunt, & ruri versantur inter plebeios. Ibi quandoq; hæc & similia perspiciuntur indicia. Tollatur igitur via inquisitionis & processus per denunciationes, & alantur principes maleficorũ, & magistri scholæ Diaboli: & videbitur, cũ maximo Reipubl. damno, quis sit futurus rei exitus. Habeant ante oculos, qui gladium portant, iustitiam, quæ tribuit vnicuiq; quod suum est, bene agenti prę-mium & honorem; malè operanti pœnam & vindictam: ne si respectu humano omittant punire Dei iniurias, ac reipubl. vindicare scelera, seueriſſimam indignationem eius, qui etiam iustitias iudicat, incurrant.

Dubia duo hoc loco paucis mouenda & resoluenda sunt.

DVBIVM I.

An testes huiusmodi singulares probent aliquid, ita vt quis possit torqueri ad denunciationes eorum, exempli gratia.

VNvs dicit, quod viderit N. venientem in deaurato curru, alius in nigro equo, alius in hirco, ad congregationem nocturnam, sed diuerso tempore. Videtur quod non: Tantum enim probant mille testes singulares, quantum vnus. Bald. in l. Iurisiurandi. colum. 2. C. de testib. Alexand. in consil. 20. & 81. volum. 4. Marsil. consil. 27. & 28. & alij alibi. & regula-

regulariter testes singulares non probant. cap. Tã literis, de testib. c. Cùm dilecti. de elect. & c. licet causſam. de probat. & l. ob carmen. ff. de test. §. fin. His & similibus auctoritatibus quidam persuadere conatus est dictã singularitatẽ impedire. Sed quia hîc loquimur in ordine ad torturam, parum ad rem facit disputare de testiũ singularitate: tum quia communissima est sententia, quod vnus testis omni exceptione maior, faciat indicium sufficiens ad torturam: tum quia socij criminis, etiamsi sint singulares, faciunt indicium ad torturam in criminibus exceptis, vt tradit ex praxi doctissimarum Curiarum Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. vers. Sed pone. Deinde vt communior est opinio DD. attestante hoc & confirmãte Anton. Gabriel. lib. 1. com. concl. conc. 2. n. 19. in Rub. de testi. testes singulares probant de delicto in genere, vt quem esse hæreticũ, vsurarium, maleficium, &c. vel quando agitur de probatione actus non momentanei, sed successiui. Quare esse potest, quod maleficus vna vice veniat ad cursum in figurà deaurati curus, alia vice in capro, & sic de similibus. Quia Dæmon sicuti dicitur mille artifex: ita etiam versipellis, quod formam subinde mutet.

DVBIVM II.

An, quando malefici à socijs denuncian-
tur, quod ludis Diabolicis & choreis in-
terfue-

terfuerint, ſociorum denunciationes faciant indicium ad torturam, etiam ſi non fiat mentio, quod hominem, aut equum necauerint, aut damna intulerint?

QVIDAM diſtinguunt, & dicunt: ſi tantum denuncientur, quod congregationi interfuerint, & ludis, non faciant indiciũ ad torturam plures denunciationes: ſi autem homines, aut equos necauerint, aut damna intulerint, tunc faciant indicium. Sed hæc diſtinctio tantum narratur, nec vlla ratione aut fundamento ſtabili fulcitur, imò videtur implicare ignorantiam negocij eius, quod arte Diaboli ibidem geritur. Et probatur contrarium. Malefici aut ſunt rei læſæ maieſtatis diuinæ, quando in curſu & congregatione ſunt: aut non ſunt. Si rei ſunt læſæ maieſtatis diuinę, vt certè dicendum eſt: Nam in hoc grauiſſimè diuinam maieſtatem lædunt, quod Deo & regno ſuo abrenunciant, pacta cum aduerſario contra Chriſtum & eius exercitum contrahunt. Quis enim neſcit, omnem ſocietatem cum Dæmone eſſe homini interdictam: cùm à principe vniuerſi, tali hoſti perpetuũ ſit indictum bellum? S. Thom. 2.2. q. 95. artic. 2. ad vlt. Caietan. ibid. Domini. Sotus lib. 8. de iuſt. & iure, q. 3. art. 2. Hoſtes autem regis & regni dicuntur, quibus à Rege indictum eſt bellum, per notata in l. Si quis ingenuam. §. fin. & l.

regulariter teſtes ſingulares non probant. cap. Tã literis, de teſtib. c. Cùm dilecti. de elect. & c. licet cauſſam. de probat. & l. ob carmen. ff. de teſt. §. fin. His & ſimilibus auctoritatibus quidam perſuadere conatus eſt dictã ſingularitatẽ impedire. Sed quia hîc loquimur in ordine ad torturam, parum ad rem facit diſputare de teſtiũ ſingularitate: tum quia communiſſima eſt ſententia, quod vnus teſtis omni exceptione maior, faciat indicium ſufficiens ad torturam: tum quia ſocij criminis, etiamſi ſint ſingulares, faciunt indicium ad torturam in criminibus exceptis, vt tradit ex praxi doctiſſimarum Curiarum Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. verſ. Sed pone. Deinde vt communior eſt opinio DD. atteſtante hoc & confirmãte Anton. Gabriel. lib. 1. com. concl. conc. 2. n. 19. in Rub. de teſti. teſtes ſingulares probant de delicto in genere, vt quem eſſe hæreticũ, vſurarium, maleficium, &c. vel quando agitur de probatione actus non momentanei, ſed ſucceſſiui. Quare eſſe poteſt, quod maleficus vna vice veniat ad curſum in figura deaurati curſus, alia vice in capro, & ſic de ſimilibus. Quia Dæmon ſicuti dicitur mille artifex: ita etiam verſipellis, quod formam ſubinde mutet.

DVBIVM II.

An, quando malefici à ſocijs denuncian-
tur, quod ludis Diabolicis & choreis in-
terfue-

terfuerint, ſociorum denunciationes faciant indicium ad torturam, etiam-ſi non fiat mentio, quod hominem, aut equum necauerint, aut damna intu-lerint?

QVIDAM diſtinguunt, & dicunt: ſi tantum denuncientur, quod congregationi interfuerint, & ludis, non faciant indiciũ ad torturam plures denunciationes: ſi autem homines, aut equos necauerint, aut damna intulerint, tunc faciant indicium. Sed hæc diſtinctio tantum narratur, nec vlla ratione aut fundamento ſtabili fulcitur, imò videtur implicare ignorantiam negocij eius, quod arte Diaboli ibidem geritur. Et probatur contrarium. Malefici aut ſunt rei læſæ maieſtatis diuinæ, quando in curſu & congregatione ſunt: aut non ſunt. Si rei ſunt læſæ maieſtatis diuinę, vt certè dicendum eſt: Nam in hoc grauiſſimè diuinam maieſtatem lædunt, quod Deo & regno ſuo abrenunciant, pacta cum aduerſario contra Chriſtum & eius exercitum contrahunt. Quis enim neſcit, omnem ſocietatem cum Dæmone eſſe homini interdictam: cùm à principe vniuerſi, tali hoſti perpetuũ ſit indictum bellum? S. Thom. 2.2. q. 95. artic. 2. ad vlt. Caietan. ibid. Domini. Sotus lib. 8. de iuſt. & iure, q. 3. art. 2. Hoſtes autem regis & regni dicuntur, quibus à Rege indictum eſt bellum, per notata in l. Si quis ingenuam. §. fin. & l.

Hostes. ff. de captiu. Barto. ibid. circa fin. Martinus Laudensis in tract. de bello. §. 5. & latius Boërius cum alijs in decis. 178. num. 1. Sed societas subditi cũ hoste regis, aut principis, siue consummata, siue inita solũ sit, facit aliquem reum læsæ maiestatis, vt rectè Caietanus 2.2. q. 95. artic. 4. docet, & text. l. Quisquis. C. ad L. Iul. Maiest. cum DD. conuincit, quod etiam conatus in crimine læsæ maiestatis puniẽdus: quem conatum Caietan. appellat societatem initam, nec dum consummatam. Reo autem læsæ maiestatis tã diuinę, quàm humanæ multò magis creditur, quàm latroni contra latronem: Quia dicta crimina, vt omnibus in confesso est, multò magis sunt priuilegiata; quàm alia excepta, ex cap. In fidei fauorem, de hæret. in 6. & d. l. Quisquis, & alijs ibid. Magis autem priuilegiata præcedunt. §. Sanè. cap. Accusatus. de hæret. in 6. Ergò multò magis denunciantes merentur fidem, si quem in cursu & congregatione fuisse denuncient, quàm si dicerent, ipsum hominem occidisse, aut equum veneficio infeciſſe. Nisi quis dicere velit, quod equum interficere aut vaccam occidere, sit crimen grauius, & magis exceptum, quàm Deum abnegare, & cum summo aduersario fœdus inire. Quis autem ignorat, neminem talem conuentum & congregationẽ frequentare, qui non prius Deum abnegauerit, pacta cum Dæmone contraxerit, societatem cum eo inierit, & ad omne malum animum habue-

habuerit paratum? Quid autem ita professio-
nostræ fidei repugnat, sicut DEVM expres-
verbis abnegare, & professioni in baptismo
facta abrenunciare, Diabolo fidem & minis-
terium addicere? Ergo qui in cursu & ludis
diabolicis iam apparent, sunt perfidi in fide &
religione: ergo socij eorum eos denunciantes
plus merentur fidei, quàm si dicerent eos e-
quos, aut vaccas, aut etiam hominem occi-
disse. Nam si priuilegium fidei est in d. cap.
In fauorem, quod socij criminis, & alij testes
inhabiles possunt testes esse contra participes
in crimine. Quomodo plus fauoris habet la-
trocinium hominis, aut veneficiũ equi? Nun-
quid priuilegium, cùm sit quid fauorabile,
debet aliquid operari vltra ius commune? c.
In his de priuilegijs. Gloss. Bernard. Panor-
mit. Anton. cum alijs ibidem. & lib. 6. eodem
tit. cap. Si papa. & l. 1. ff. ad municipales, & de
incolis cum Gloss. Quid ergo operatur priui-
legiũ fidei concessum. Si socij contra latrones,
vaccam aut equum interficientes merentur
fidem, & non contra eum, qui iam fidem abie-
rauit, religioni nostræ bellum indixit, com-
munioni sanctorum valedixit? Quæ commu-
niter omnia præstiterunt omnes, qui in con-
gregatione diabolica apparẽt, vt constat con-
fessionibus innumerabiliũ hominũ vtriusq;
sexus & status. Imò vt hoc addam, de quo alias
habitaui, tantùm operatur fidei fauor, d. c. In
fidei fauorem, quod plures quàm duo testes

inhabiles, & minus idonei, in negocio fidei & hæresi faciunt plenam probationem ad condemnationem, & pœnam ordinariam criminis hæreseos, quando ex circunstantijs, & coniecturis, & personarum qualitate verisimiliter præsumuntur verũ deponere. Quam sententiam dilucidè verba c. In fidei fauorem, videntur probare: Quia vt manifesti iuris est, priuilegium sic interpretandum, vt aliquid operetur, & hanc doctrinam securam & in praxi seruandam ex alijs approbat Ioseph. Mascard. de probat. volum. 2. conclus. 857. num. 39. Si quis autem neget maleficos reos esse criminis læsæ maiestatis diuinæ, quando sunt in ludis diabolicis, & congregatione, hic poterit etiã negare prima principia. Cogitet talis, qua ratione eò deueniant, quæ pacta & acta præcedant, quid ibidem faciant, cui obsequium & famulatum præstent, quis finis tragediæ. Quæ soleant ibidem tractari contra Deum, rempubl. & commune bonũ. A communiter accidentibus argumenta ducuntur non solùm à Logicis & Theologis, sed etiam à Iurisperitis. Vide secundum eos locus à communiter accidentibus facit indicium indubitatum. Bald. in additionib. ad Speculat. in tit. de sentent. & his quæ ipsam sequuntur, & Marsil. in pract. criminal. §. Secunda. num. 36. Et talia confitentur ibi fieri facta, & communiter tractari, non solùm vetulæ & melancholicæ mulieres, iam ratione & viribus destitutæ, sed etiam iuuencu-

...nales, non solùm fœminæ, sed etiam viri, ...nes, adolescentes, & ætate graues, docti, ...rum experientia conspicui, etiam post- ...iam se Deo suo iterum reconciliarunt, ...positi ad mortem, & pœnam pro suis scele- ...bus subeundam cum magna detestatione ...rum, & vt communiter confitentur, ita ...periuntur esse vera, si fortasse vnus sit, qui ...latur, sicut in omnibus rebus moralibus & ...tionibus humanis accidit quandoq; error, ...lle reperiuntur dicere veritatem, vt expe- ...rientia testis est, quæ est rerum magistra. cap. Quamsit. cum Gloss. de electio. in 6. & cap. Statutum, de rescript. eod. lib. & multa experimenta cognitio veritatis insequitur. Bald. in cap. Contingit. de dolo & contum. & Marsil. in prat. crimin. §. Principium, num. 4. & Imperator in Authent. de appellat. Ex rerum experientia inuenimus. Et certum est in hoc negotio, si multi experientia cognoscerent, & ab eis audirent, qui experti sunt cum suis circunstantijs rerum, personarum, temporum & locorum, non somnia dicerent: si hominibus expertis in sua arte non est credendum, à quibus rerum veritas inquirenda: Peto, quare inexperto credendum, quod terminis suæ artis non continetur? Quia neq; scientiam, neque experientiam habet, nec meretur fidē in his: vnicuiq; enim artifici in sua arte credendum est. Sic profectò in hac misera secta credēdum est expertis. Hi sciunt quid ibi agatur, quæ ne-

gotium præcedant, sequantur, & comitentur. Miserum enim est, & à ratione alienum, si ego dormiens velim dicere, me dormiente neminem vigilare, nec velim credere dicentibus alijs, se vigilasse in alio loco, cum circumstantijs locorum, personarum, & rerum actarum: Sic profectò etiam cæci sunt, qui dicunt esse somnia, & in somno tantum accidere, quę homines vigilantes vnanimi consensu & magna constantia seruatis circumstantijs omnibus, non tam in commodum suum, quàm etiam contra se confitentur fieri, & facta esse. Prædicta ergo distinctio nihil habet fundamenti, sed meritò reijcienda est, cùm rationi & iuri aduersetur.

Ex proxima Conclusione & alijs infero quædam in hac materia:

Primum. Cæteris paribus, in hoc enormissimo & occultissimo crimine, contra quorundam falsam opinionem, maiorum virium esse denunciationes talibus circumstantijs fulcitas, quales posuimus, omnibus alijs indicijs: tum quia alia vt plurimum sunt simplicia, leuia, & remota à substantia actus: At denunciationes naturam negocij & circumstantias in omnem euentum aperire possunt. Id quod ex definitione indicij confirmatur. Dicitur enim ab indicando, & est medium intellectuale veritatis eliciendæ, ex aliqua singulari circumstantia insurgens, ex l. Indicia. C. de rei vindicatione, & l. fin. C. de probat. quæ

descri-

deceptio multò fortius conuenit denuncia-
tionibus, vt patet intuenti. Quare rectè de-
nunciationem sociorum in genere, Constitu-
tio Caroli V. in artic. 31. refert in numerum
indiciorum, eamq; ob causſam etiam inter in-
terrogationes ad maleficij reos adiungit, vt
interrogentur de magistro, à quo didicerint.
Ita art. 51. Tum etiam, quia omne indicium,
iuxta doctrinam Barto. in l. fin. ff. de q. ab om-
nibus receptam, regulariter per duos testes
probari debet. Sed denunciationes fiunt co-
ram iudice, notario, alijsq; adiunctis. Denun-
cians enim ipse circunstantias explicat & causſas scientiæ, è quibus testis dictũ magnas vires
sumit, reddit. Præterea semper vt plurimum
denunciationes aperiunt viam indicijs, & vl-
teriori inquisitioni. Tandem, quia in hoc cri-
mine, sicut actiones communiter in grauiori-
bus sequuntur operationem Dæmonum, &
non maleficorum; ita indicia nullam habent
naturalem coniunctionem cum effectu, qua-
re facilè possunt elidi.

Secundum illatum: Non esse iuri canonico, ciuiliq;, praxi, rationi; doctissimorumque virorum authoritati consonum; id quod memini me à quodam Iurisperito audiuisse (seriò an ioco dictum, nescio) se nihili facere etiam mille denunciationes.

Tertium: siue hoc crimen consideremus vt Ecclesiasticum, siue vt seculare; iustissimè & rectissimè Iudices procedere per denuncia-

tiones ad inquisitionem & torturam. Ad Ecclesiasticum Iudicem enim pertinet, quatenus aut hæresis est, aut hæresin sapit, vt tertiodecimo præludio demonstratum est: & sic per participes criminis potest procedi, vt patet ex Bulla Innocentij VIII. præfixa Malleo maleficorum, & ex cap. In fidei fauorem: & cap. Accusatus. §. Sanè. de hæretic. in 6. Ad secularem verò; quatenus malefici latrocinia exercent, in perniciem hominum conspirant, vineas & agros destruunt, tractatus contra Rempubl. instituunt, animalia in vtilitatem hominum creata enecãt, veneficia intentant, ac similia flagitia contra bonum commune moliuntur. Latrones verò, coniuratores, grassatores, proditores reipubl. hostesq; communis salutis contra socios criminis, vt constat ex canonibus, legibus, allegationibusque suprà allatis, testimonium sufficiens ad torturam ferre possunt.

Quartum: consultissimè & æquissimè hactenus illos fecisse Iudices, qui processerunt per denunciationes ad inquisitionem & torturam contra maleficos: quia id fecerunt, ad quod obligabantur ex lege diuina & naturali, nec non etiam officio, secundum praxim tam Ecclesiæ, quàm reipubl. ciuilis benè ordinatæ.

Quintum: Infero, satisfaciendo eorum clamoribus, qui clamant, torturam debere præcedere indicia, & à tortura non esse incipien-

gendum ex ll.1.penult. & fin. De quæstion.& communi sententia, quibus legibus hæc doctrina aduersatur. Respondeo ex dictis sequi confirmationem harum legum. Conclusiones enim prędictæ indicia non tollunt,sed ponunt.Nam probant denunciationes Reorum contra socios, in casibus à iure expressis, esse indicia ad torturam , & subire vices indiciorum. Quis enim Iurisperitus negabit, si quis probet aliquod maleficium,quantum ad substantiam, per vnum testem omni exceptione maiorem, malefactorē posse subijci tormentis, sine omni alio indicio ? quam communem sententiam sequitur constitutio criminalis Caroli V.in art. 30. Tunc enim ille testis supplet locum indiciorum. Atq; sic in præsenti iudex non incipit à tortura, sed denunciationes sternunt viam inquirendi veritatem, per medium torturæ, & eandem præcedunt.

Sextum : Ex dictis conclusionibus inferendo,ad argumentum Aduocatorum criminis maleficorum , quo arguunt huiusmodi de se confessos esse criminosos & infames, ex confessione proprij criminis: ergò eis in hoc casu non esse credendum ; respondeo, negandam esse consequentiam. Quia, vt euidenter probatum est,possunt esse testes,quando veritas aliter haberi non potest; & in promptu ratio est, probationis difficultas, ne via probandi tollatur, & enormissima crimina impunita

in occulto lateant. Si ergo testes esse possunt, secundum omnium Doctorum sententiam: quomodo eis non erit credendum? testibus enim fides debetur. Adhæc, vt infames, serui, domestici, socij criminis, non admittantur in testimonium; nunquid inductum est iure positiuo? Sic enim attestantur Philipp. Corneus in 4. volum. consil. 241. in litera F. & eod lib. consil. 259. in eadem litera. Philippus Francus in cap. In fidei fauorem. in 6. de hæret. Petrus de Ancharano in c. Pastoralis: de re iudicata. & Andreas Barbatius in tractat. de testib. nu. 42. & ratio suadet. Idem ergo ius, quod has exceptiones induxit cõtra testes tempore commoditatis, quando alij haberi possunt, ex natura rei & actus admisit, vt exigente necessitate, ne veritas in multorum damnum occultetur, possint testimonium ferre sublata testium solemnitate, quę iuris positiui est, & relicta earundem conditione in iure naturali & diuino. Sic enim locũ habet quod communi prouerbio dicitur: Necessitas legem non habet. Præterea infamia quandoque etiam purgatur tortura, vt suprà significatum est. Tandẽ constat ex ll. & canonibus & praxi, infames admitti, vt in crimine hæreseos, latrocinij, læsæ maiestatis, &c. Militat hoc ergo argumentum etiam in dictis & similibus. Dicendum ergo est, de iure positiuo regulariter non admitti infames, quando necessitas non vrget, & haberi possunt testes idonei & habiles.

Dices:

Dices: cùm alij admittantur testes inhabiles quare inimici repelluntur in hoc crimine, sicut in alijs? Certissimum est, quod testimonium inimici non recipitur etiam in criminibus exceptis, vt tradunt Bart. in l. In quæst. ff. ad Legem Iuliam Maiestat. Marsil. consil. 20. num. 27. Angel. in l. Qui accusare. ff. de accusat. Bald. in l. In his. §. 1. in fine. ff. Soluto matrimon. Romanus in l. Si verò. §. Si viro. ff. eod. Panormitan. in cap. Inquisitionis. de accusat. Crauett. consil. 9. num. 6. Menoch. de arbitrar. Iudic. quæstion. lib. 1. q. 28. Iosephus Mascard. de probatio. volum. 2. conclus. 899. num. 2. & alij alibi, per text. singularem in cap. Per tuas. de Simonia. & in cap. Cùm P. de accusat. Vnde generale est, quod nec etiam in criminibus atrocissimis inimicus admittatur. Imò nec etiam inimici testimonium facit indicium ad torturam, iuxta Baldum in consil. 36. incipiente, Præsuppositio statuto. lib 4. Marsil. consil. 15. num. 6. Iacobus Menochius in lib. 1. de arbitrar. Iudic. quæstionib. quæst. 28. num. 5.

Respondeo nunc dubio. Quædam exceptiones testium siue inhabilitates sunt iuris naturalis, vt quod puer non habens vsum rationis, furiosus & inimicus non admittantur. In inimico naturaliter ira & odium impediunt animum, ne possit cernere verum: Quædam sunt à lege inductæ, ex quadam congruentia, vt quod infamis, seruus, familiaris, &c. non possint

possint testimonium ferre. Nunc, propter criminum enormitatem, & probandi difficultatem, Lex & conditor legis dispensant, in defectum aliarum probationum, vt exceptiones à lege statutæ nõ impediant. At in ijs, quæ sunt legis naturalis, nõ dispensatur; cùm non sit potestas. Quare benè docent Ancharanus, Francus & Barbat. in loc. cit. Pontificem non posse dispensare, vt inimicus testimonium ferat.

Verùm quoniam aliqui minus docti recipiunt exceptionem cuiuscunque inimicitiæ, causasq; etiam minimè validas ab Aduocatis in nostro crimine adductas admittunt, hoc in loco libet aliquid pro latiori intelligentia addere de inimicitia, eiusq; causis, quæ testimonium infirmum & nullum reddunt. Atq; ante omnia præsupponimus, quod cùm crimen maleficij grauissimis sceleribus annumeretur, maximè autem hæresi in multis æquiparetur, quæ est ratio inimicitiæ in hæresi, & alijs atrocissimis, ea etiam est conditio in hoc atrocissimo peccato. Nunc in primis obseruandum, quod quando loquimur de inimicitia repellente à testimonio in criminibus, intelligendum de inimicitia capitali. per cap. Per tuas, de Simonia, & licet Heli, ibidem. c. Repellantur, & cap. Meminimus, de accusat. 3. q. 5. cap. 2. Archidiac. in cap. Accusatus. §. licet. de hæret. lib. 6. Eymeric. in 3. part. directorij Inquisit. q. 67. Francis. Pegna ibid. comment. 116. Mascar. de pro-

probatio. vol.2. concl. 898. Malleus malef. 3.par. q.5. Ioan. Bodin. lib. 4. de magorum Demonomania, cap.2.& alij communiter alij. Quæ autem inimicitia capitalis sit, ad hunc effectum iudicis arbitrio relinquendum tradunt Felin.in cap. Cùm oporteat, nu.5. de accusat. Marian. Socin.in d.c. Repellantur. Menoch.lib.2.de arbitr.Iud.qq.cas.110.num.3. allegando etiam Grammat. in cons. 57. num.9. & aliqui alij receentiores. Quoniam autem Iudicis arbitrium formandum est in re expressè non cauta in iure, secundum Iurisperitorum scientiam, planius proponendum, quid DD. circa hanc materiam sentiãt. In primis autem censetur inimicitia capitalis, quando mors inter testem,& inter eum contra quem deponere intendit est illata, aut intentata, seu ea quæ via sunt ad mortem, vt vulnera grauia & lethalia, vt docent Eymeri.in 3. parte directorij in tit.de defensionib.reorum, & Francis. Pegna commentator ibid. & latius infrà in q. 67. comment.116.vbi eruditè hanc materiam discutit. Et plenius id expressum est legibus septipartitis Hispaniæ.l.22.par.3.tit.16.quam legem sic latinè Pegna reddit: Prohibemus ne quisquam, qui magnam gerit cum altero inimicitiam, contra illum in aliqua caussa possit esse testis; vt si inimicitia sit contracta ob consanguineos occisos: aut quia testis conatus est occidere eum, contra quem vult testificari: vel accusauit eum de delicto, quod si fuisset probatum,

batum, sequeretur vel mors, vel membri abscissio, vel exilium, vel amissio maioris partis bonorum: nam ob singulas ex caussis prædictis non potest vnus contra alterum esse testis, durante inimicitia. Hæc legis sententia est: His addere possumus DD. sententiam, qui docent ex solis minis de occidendo oriri capitalem inimicitiam. Alexand. in consil. 14 incip. Ponderatis narratis. lib. 3. Angel. in consil. 261. incip. Ponderandum. Accurt. in l. Licet. verb. Capitales. ff. de recept. arbitr. Marsilius l. 1. §. Præterea. ff. de quæstionib. Panormit. in d. cap. Repellantur. num. 4. de accusat. Cardin. & Ioannes ab Anania in cap. Cùm oporteat. eodem titul. Iosephus Mascard. vol. 2. de probatio. conclus. 898. num. 14. & alij alibi. Quod maximè locum habet, quando minas intentans, potens est ad exequendum minas, & consueuit easdem exequi, vt Ioannes ab Anania, & Marsilius declarant. Quod etiam inimicitia capitalis oriatur, ex eo quod quis alterum accusauit de caussa capitali, exempli caussa, de crimine homicidij, læsæ maiestatis, proditionis, nefandi peccati, &c. text. in l. Qui cùm maior. ff. de bonis libert. Glossa in l. Licet. verb. Capitales. ff. de recept. arbitr. & Glossa in §. Item propter inimicitias. verb. Si capitales. Institut. de excusat. tutor. Panormitanus in dicto cap. Repellantur, & in cap. Accedens, de testib. Cardin. Zabarella in d. cap. Cùm oporteat, num. 12. Bartolus l. 1. ff. de his

bilis quibus vt indign. & in l. 3. in princip. ff. de testibus. Marsil. in d. §. Præterea, & Doctores in l. Liberi. Cod. de inoffic. testament. Mascard. in d. conclusione, num. 16. & alij alibi passim probant. Atque hoc locum habet in quocunque crimine, ex quo infamia nascitur, & quo probato, imponeretur pœna mortis, abscissionis membri, publicationis omnium, aut maioris partis bonorum, aut exilij, vt ex dictis iuribus & Doctoribus in specie colligunt Mascard. & Franciscus Pegna loc. cit. Præterea inimicitia capitalis præsumitur quando nascitur ex eo, quod quis mouit alicui controuersiam & litem de omnibus bonis, aut eorum maiori parte. Panormitanus in dicto cap. Repellantur, num. 4. Ananias in dicto cap. Cùm oporteat. num. 6. Felin. in cap. Quoties. colum. 2. de testibus. Bartol. in l. 3. §. fin. ff. de adimend. legat. Bald. in l. Parentes. C. de testib. Alexand. in consil. 99. incip. In causa accusationis, lib. 1. Faber in d. §. Item propter inimicitias. Cravetta in consil. 31. num. 3. & in consil. 75. num. 1. Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iudicum quæstionibus. casu 110. Pegna & Mascard. vbi supra. Ratio duplex assignari potest. Vna est, quia temporalia & diuitiæ cùm sint necessariæ ad vitæ conseruationem, sunt quasi secundus sanguis, & loco sanguinis. Glossa cum textu in l. Aduocati. Cod. de Aduocat. diuersor. Iudic. Baldus in l. in tuis. Cod. de oper. libert.

Marsil.

Marsil.in d.§.Prętera,num.42.Iason in l.Nec quicquam. §.Vbi decretum, nu.2.de offi.proconsul. Petrasancta singul. 73. Altera ratio quoniam caussa pecuniaria ardua, vtpote quando controuersia est de vniuersa substantia, aut maiori eius parte; æquiparatur caussæ criminali.Bald.in l.parentes.C.de testib.Marsil.in d.§.Præterea. Andreas Barbat. in cons.3. incip.Clementissimi Dei Patris.num.24.& in cons.16.incip. Præclarè scripsit, num.10.lib.2. vtrobiq; allegans Petrum Ancharan.in cons. 26.Menoch.in d.casu 110.num.5.Mascard.in d.conclus.898. nu. 10.& alij alibi. Si ergo inimicitia orta ex caussa criminali & capitali reddit testem inhabilem, etiam eundē effectum obtinebit caussa ciuilis & pecuniaria, quæ criminali æquiparatur. His additur quod etiam ea inimicitia capitalis censeatur, quæ ex graui iniuriarum prolatione originem trahit.*Bald.* in c.Veniens, de iureiurando. Iason in l.Procuratoribus. C.de procurat. Marsil. in cons.3. incipien. Sæpè ac sæpius decreui. nu.12. Fran. Pegna in d.comment.116.causa 8. Mascar. vbi supra num.24. Quæ autem iniuriæ sint verbales,docent DD.in l.3. ff. de lib.& posth.& Instit. de iniurijs. §.2. & nos latius alijs in commentario super titulo iuris Canonici de iniurijs & damno dato,cap.1.q.8.quem commentarium,Deo fauente, Anno sequenti 1597.typis committemus. Ad has inimicitiæ capitalis origines aliæ caussæ, quas alijs, exactius explicat

Pegna, & post eum Mascard. reduci possunt. Hæc de inimicitia vera sunt, durante ea: Si autem antiquitus inimicitia fuerit, quæ reconciliatione sublata, & obliuioni tradita, aut amicitiæ signis obliterata, ita vt nulla veteris odij vestigia supersint, non potest opponi exceptio rationeinimicitiæ. Ex antiquitate enim temporis præsumitur obliuio. Si autem is qui dudum fuit inimicus, recenter sit reconciliatus, adhuc in criminibus non potest esse testis. cap. Accusatores, 1. 3. q. 5. Accusatores, inquit Anacletus Pontifex, & testes esse non possunt, qui ante hesternum diem, aut nudius tertius inimici fuerunt: ne irati nocere cupiant, ne læsi se vlcisci velint. Gloss. in c. Per tuas. de Simonia. Innocent. & Panormitanus in c. Cùm oporteat. de accusat. Bald. in margarita, in verb. Testis. vers. Testis inimicus. Iason in l. apertissimi C. de Iudic. Marsil. in l. 1. §. Præterea, num. 4. & 5. ff. de quæst. & post alios plures Dida. Couarr. practi. qq. cap. 18. num. 3. Mascard. vol. 2. de probationib. Conclus. 857. à nu. 47. Fran. Pegna in d. Comment.

An minores ètnes contra maleficos testari possint.

Dicet iterum hîc aliquis; An minoris testimonium in nostra materia facere possit indicium ad torturam? cùm experientia constet, quod malefici aliqui pueros & puellas ad conuentus suos ducant: de cuius rei certitudine nisi ero me ad Iudicũ processus, & communem huius ciuitatis Treuirensis scientiam, cui se opponere summæ dementiæ & pertinaciæ est.

Non desunt docti viri, qui existimant testimonium minoris facere indicium ad torturam. Francis. Brun. de indicijs & tortura. 1. par. q. 2. nu. 18. Alberi. in tractat. de testib. 1. parte. §. videndum. num. 10. Lancilot. loc. cit. num. 70. & confirmatur ad propositum: in crimine læsæ maiestatis in testem admittitur minor 14. annis cum tormentis, ex mente Bartoli, Marsilij & aliorum, in l. de minore. ff. de quæstion. Non tamen eo modo torquetur minor, quo maior. Minor terroribus mouetur, vel ferula, aut habena cæditur: & hoc ad illum effectum (vt tradit Bartolus) vt faciat indicium.

In contrarium sunt Marsilius in d. l. de minore, & alij, & Iulius Clarus lib. 5. §. fin. quæst. 24. quod minores possint examinari, vt possint ad inquirendum & veritatem indagandum, præsertim in criminibus atrocioribus, & quando aliter veritas haberi non potest. Proinde iustissimè faciunt nostri iudices, in hoc enormissimo & occultissimo crimine, quod minores examinent, ad accipiendam instructionē pro latiori inquisitione, & eorum dicta, secundū doctorum sententiam, faciunt aliqualem præsumptionem, quæ si alijs indicijs iuuetur, auget indiciū ad torturam. Quare existimo diuina prouidentia contingere quandoque, vt cùm malefici innocentes pueros seducere volunt, puerorum simplicitate capiantur, vt eorum consilia dissipentur & reuelentur.

Septi-

septimum illatum. Cùm masculinum non accipiat fœmininũ in exorbitantibus à lege communi, & quando differens est ratio, vt probant aliorum authoritate Alexand.2.part. consil.166.incipiente, Animaduersis. & Ioannes de Cirier in lib.2.de primogenitura, art. 5. num. 5. cuius libri habentur in 8. volum. Omnium iuris, & nostræ conclusiones in masculino genere ponantur; in fœminino propter diuersitatem rationis extendo, neminem esse torquendum, nisi ad minimum à tribus vel quatuor sit denunciatus; nisi alia indicia concurrant. Quia testimonium virorum regulariter præfertur testimonio fœminarum. Panormitan. in cap. Forus. de verbor. significatione. Marsil. in cons.51. n.42. & in cons.65. n. 45. & mulieri non est tanta fides adhibenda, quanta masculis, ob fragilitatem sexus. Lanfrancus in tract.de depositt.testium, nu. 110. §. Et primò quæritur. Decius in l.fœmininæ. ff. de regul.iuris. Conrard. Lancilot.loc. d.num. 75. qua de causa numerus debet supplere defectum.

At obijcis: Cùm secundum iura & Doctores, infames & socij criminum admittantur in testes, in defectum aliorum, quando aliter veritas haberi non potest; quomodo per huiusmodi testimonia non proceditur ad condemnationem, sed tantum ad torturam? Sit ergò.

Septima & vltima Conclusio. *Quamuis communiter Doctores secundum iura tradant, infames & socios criminis admitti in testes, iuxta prædictam conclusionem: tamen securius est dicere, quod non admittantur ad condemnandum, sed tantum ad torturam inferendam.*

Hanc Conclusionem ponit Salicet. in l. Cunctos populos. C. de summa Trinit. & fide Catho. Idem ibidem tenent Bald. & Iason in 1. lectura, à num. 70. & in 2. lectur. nu. 50. & 51. Lanfranc. in tract. de depositionibus testium, à n. 102. Atq; hi omnes Doctores vertolum, qui in d. l. obscurè loquitur, num. 4. in hunc sensum interpretantur. Chassaneus super consuetud. Burgund. Rubr. 1. §. 5. num. 123. versic. Et quantum ad laicum. Hippol. Marsil. in pract. crim. §. Diligenter. num. 3. Anthon. Gabriel. Roman. lib. 1. communium conclusionum, concluſ. 7. num. 7. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. vers. Sed pone, quod non vnus tantũ. Atq; sic in praxi seruari in senatu Neapolitano, Curia Parisiensi & alibi tradit ex Doctoribus, vt non procedatur ad condemnandum, sed tantum ad torturam, propter testimonium duorum vel trium sociorum criminis, idq; esse verum, etiamsi testes sint singulares. Et ratio esse potest, quare huiusmodi testimonia non sufficiant ad condemnationem; quia cùm sit contra eos exceptio aliqua,

non

non sunt tantæ fidei, vt quis possit ex eorum dictis condemnari: Ad condemnādum enim requiruntur probationes luce clariores: ad inquirendum verò veritatem per torturam minores sufficiunt probationes. Vidētur tamen aliqui doctores plus tribuere huiusmodi testibus. A communi tamen sententia & praxi Doctorum, in tam periculosa re, non est recedendum. Tutius est ergo cum Salyceto dicere talium testimonium tantum sufficere ad torturam.

Maius autem dubium esse potest. An, si multiplicentur huiusmodi denunciationes, & testimonia, possit quis condemnari? Ioan. Bodinus in lib. 4. Dæmonomaniæ, c. 2. & 4. affirmantem partem docet. Ad eandē videntur tendere sententiam, qui tradunt ex multis indicijs resultare indicia indubitata, & ex indubitatis indicijs posse aliquem condemnari: quam quæstionem celebrem in vtramq; partem disputat Marsilius in l. Repeti. ff. de quæstion. col. 6. & pro vtraq; parte adfert graues Doctores. De qua materia legendi Bald. & Salycet. in l. fin. C. de probat. Felin. in cap. Tertio loco. de probat. num. 8. Quicquid autem sit in genere de hac quæstione: video tamen communiter in hanc ire Doctores sententiā, quod in occultis & ex natura secretis atque atrocibus, probatio per coniecturas & multa indicia obtineat ad condemnandū. Sic Bartolus, Bald. & Angel. in l. Si quis ex argentarijs.

Septima & vltima Conclusio. *Quamuis communiter Doctores secundum iura tradant, infames & socios criminis admitti in testes, iuxta prædictam conclusionem: tamen securius est dicere, quod non admittantur ad condemnandum, sed tantum ad torturam inferendam.*

HANC Conclusionem ponit Salicet. in l. Cunctos populos. C. de summa Trinit. & fide Catho. Idem ibidem tenent Bald. & Iason in 1. lectura, à num. 70. & in 2. lectur. nu. 50. & 51. Lanfranc. in tract. de depositionibus testium, à n. 102. Atq; hi omnes Doctores Bartolum, qui in d. l. obscurè loquitur, num. 4. in hunc sensum interpretantur. Chassaneus super consuetud. Burgund. Rubr. 1. §. 5. num. 123. versic. Et quantum ad laicum. Hippol. Marsil. in pract. crim. §. Diligenter. num. 3. Anthon. Gabriel. Roman. lib. 1. communium conclusionum, concluſ. 7. num. 7. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. verſ. Sed pone, quod non vnus tantũ. Atq; sic in praxi seruari in senatu Neapolitano, Curia Parisiensi & alibi tradit ex Doctoribus, vt non procedatur ad condemnandum, sed tantum ad torturam, propter testimonium duorum vel trium sociorum criminis, idq; esse verum, etiamsi testes sint singulares. Et ratio esse potest, quare huiusmodi testimonia non sufficiant ad condemnationem; quia cùm sit contra eos exceptio aliqua, non

non sunt tantæ fidei, vt quis possit ex eorum dictis condemnari: Ad condemnãdum enim requiruntur probationes luce clariores: ad inquirendum verò veritatem per torturam minores sufficiunt probationes. Videtur tamen aliqui doctores plus tribuere huiusmodi testibus. A communi tamen sententia & praxi Doctorum, in tam periculosa re, non est recedendum. Tutius est ergo cum Salyceto dicere talium testimonium tantum sufficere ad torturam.

Maius autem dubium esse potest. An, si multiplicentur huiusmodi denunciationes, & testimonia, possit quis condemnari? Ioan. Bodinus in lib. 4. Dæmonomaniæ, c. 2. & 4. affirmantem partem docet. Ad eandē videntur tendere sententiam, qui tradunt ex multis indicijs resultare indicia indubitata, & ex indubitatis indicijs posse aliquem condemnari: quam quæstionem celebrem in vtramq; partem disputat Marsilius in l. Repeti. ff. de quæstion. col. 6. & pro vtraq; parte adfert graues Doctores. De qua materia legendi Bald. & Salyceet. in l. fin. C. de probat. Felin. in cap. Tertio loco. de probat. num. 8. Quicquid autem sit in genere de hac quæstione: video tamen communiter in hanc ire Doctores sententiã, quod in occultis & ex natura secretis atque atrocibus, probatio per coniecturas & multa indicia obtineat ad condemnandũ. Sic Bartolus, Bald. & Angel. in l. Si quis ex argentarijs.

§.penult. ff.de edendo, Franciſcus Brunus de indicijs & tortura,q.4.1.partis,nu.7. Marſil.in d.l.Repeti. & in conſ.44. nu. 8. & 9. Alexand. in conſ. 53. incip. In caſu vertente inter. nu. 4. Chaſſaneus ſuper conſuetud. Burgun. Rub.1. §.2. nu. 18. in addition. & ita dicit obſeruari in curia,in atrocioribus, vbi probatio eſt ſua natura difficilis. Idem tradit Iul. Clarus in praxi eſſe in Mediolanenſi & Neapolitano ſenatibus,lib.5.§.fin. q. 20. verſ. Scias tamen. Hinc probatio per coniecturas in caſibus clamdeſtinis, dicitur manifeſta. Marſil. in conſil. 44. num. 10. Angel. in l. Si quis ex argentarijs §. prætor ait. ff. de edendo. Quando autem aliquis damnatur ex præſumptionibus, indicijs & coniecturis, non deberet ſibi imponi vera pœna delicti, ſed alia mitior, ſecundum doctrinam Innocentij in cap. Veriſimile.de præſumption. receptam à Baldo in cap.1. de offic. delegati,num.13.& in l.fin. C. de probat. Marſil. in d.l.Repeti. Lancilot. in tractat. de offic. prætor. in criminalib. in §. de negatione criminis & torment.num.55. Panorm. in c. Auditis. de præſcript. num.32. Ad quod propoſitum faciunt multa, quæ dicit Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iud. caſu 279.

Antequam ad ſolutionem argumentorum deſcendam, aliqua dubia occurrentia reſoluam.

Dubium

DVBIVM I.

Quid sentiendum de purgatione vel probatione aquæ frigidæ.

PRo declaratione in primis cognoscendum est, apud quosdam Iudices esse moris, vt si quam maleficam præsumptam habeant, quæ veritatem etiam in tormentis fateri nolit, adhibeant probationem aquæ frigidæ in hunc, vt intelligo, modum. Malefica præsumpta adducitur ad flumen, vel lacum: ligatur manibus pedibusq; , ligata proijcitur in aquam frigidam: si enatat, habetur vehementius suspecta maleficij, & iterum virtute huius indicij repetuntur tormenta: Si verò submergitur, vt innocens absoluitur. Dubium nunc postulat, an hæc probatio licita sit, & conueniens indicium culpæ vel innocentiæ.

Hanc probationem aquæ frigidæ ferunt in frequenti esse vsu apud Westphalos: in nostris partibus hoc tempore quidam Iudices, vt fama est, hac probandi forma vtuntur. Eam longè defendit quidam Gulielmus Adolphus Scribonius Marpurgensis. lib. 2. de Sagarum natura & potestate, qui liber prodijt in nundinis Francofurdien. Mense Septembr. Anno Dom. 1588. Hic author contra Ioannē Ewichium & Herman. Neuwalt, Medicos, defendit & ab antiquitate confirmat purgationem aquæ frigidæ; quia eius meminit Cuiacius Iurisconsultus, asserens ea Christianos olim

Purgatio aquæ frigidæ in Westphalis frequens.

olim homines vſos fuiſſe, & adhuc in conſue-
tudine apud multos eſt. Cauſſas verò natura-
les cùm reddere nequeat, vtpotè qui manife-
ſtis aduerſariorum conuincitur argumentis,
aliàs confingit; in diabolo quandam leuita-
tem, qua detinentur huiuſmodi corpora, ne
ſubmergantur: in aqua verò quandam anti-
pathiam, & vt hoc figmentum intelligatur,
ponenda breuibus, quæ ipſe multis profert.
Aqua ſagas in ſe ferre non poteſt; quia Deus
aquam prædeſtinauit ſalutari regenerationis
lauacro, vt in ea homines abluantur à pecca-
to, & regnum Dei ingrediantur; quare odio
maleficas auerſatur, & reijcit, vt ſi maximè pro
viribus tentent, non tamen ſubmergi poſſint;
cùm ſpreto diuino lauacro, toti Trinitati ab-
renunciauerint. Fatetur tamen & bene dictus
author, hanc ſuam intentionē non eſſe edicta
prætoria. Ioann. Bodinus lib. 4. c. 4. de Mago-
rum Dæmonomania, damnat hoc iudicium
aquæ frigidę, tanquam opus quoq; magicum.

Nunc pro reſolutione dico. Primò: Iudex,
vel alius poteſtate & authoritate fungens, qui
facit aliquem vel aliquam ſubire probatio-
nem aquæ frigidæ, mortaliter peccat. Proba-
tur 2. quæſt. 5. c. Mennam. ex Regiſtro S. Gre-
gorij, in Epiſtola ad Brunichildam Reginam
Franciæ, vbi reprobatur probatio vulgaris a-
quæ frigidæ, quia Diabolo fabricante intro-
ducta ſit.

Deinde ſimilium ſimilis eſt ratio: & ſi in le-
ge pro-

gra proprius casus non exprimeretur, ad simi-
lem expressum, vbi est identitas rationis, con-
fugiendum est. Sed probationis aquæ frigidæ
eadem est ratio, quæ candentis ferri vel aquæ
feruentis. Tales autem probationes peruersæ
sunt & superstitiosæ, iuxta c. fin. de purgatio-
ne vulgar. & 2. q. 5. c. Mennam. & c. Consului-
sti. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. S. Anthon. 4.
part. tit. 15. c. 34. §. 2. Ioan. à Turrecrema. in d. c.
Consuluisti. Panorm. & Pet. de Anchar. in cap.
fin. de purgat. vulgari. qui author & ibid. me-
minit probationis aquæ frigidæ. Martin. Na-
uarr. in Manual. confessar. cap. 11. n. 39. Vt rei
fundamentum perspiciatur, in quibusdam re-
gionibus & prouincijs antiquitus fuit vsus
vulgaris probationis, vt in Francia, sicut pa-
tet ex cap. Mennam, tempore S. Gregor. & in
Liuonia, ex c. fin. de purgat. vulg. ætate Ho-
norij tertij. Quare non est mirum, si Cuiacius
Iurisconsultus aquæ frigidæ meminerit: non
tamen, vt rectè DD. impugnantes dicunt, eius
vsum licitum asseruit. Sunt autem Honorij
tertij verba in d. cap. fin. Dilecti filij nouiter in
Liuonia baptizati, grauem ad nos quærimo-
niã destinârunt, quod fratres Templariorum,
& alij, qui temporalem in eis potestatem exer-
cent, si quando de aliquo alio crimine infa-
mantur, eos ferri candentis iudicium subire
compellunt, quibus si qua exinde sequitur ad-
ustio, eiuilem pœnã infligunt. Cùm igitur hu-
iusmodi iudicium sit penitus interdictum, vt-

pote in quo Deus tentari videtur. Mandamus quatenus dictos fratres, & alios vt ab huiusmodi conuersorum grauamine omninò desistant, per censuras Ecclesiasticas appellatione remota repellas: hæc ibi. Purgatio autem ferri candentis, & aquæ calidæ vel frigidæ, dicitur vulgaris: quia nulla canonũ aut legũ authoritate fundata est, sed à vulgò inuenta, & diabolo fabricante introducta, ex d. c. Mennam. & c. Consuluisti, & est superstitiosa: quia intẽdit probare innocentiã, vel culpam hominis per experimentum non secundum naturam, neq; secundum Catholicam Scripturam, sed per modum superstitiosum. Adhæc qui tali vulgari probatione vtuntur, tentant Deum, dum quęrunt ab eo miraculum sine caussa. Ferrum candens, cùm naturalis sit actionis, ita lędit innocentem, sicut peccantem, & in aqua frigida ita mali submerguntur, sicut boni. Ad miracula autem, quæ suo arbitrio Deus reseruauit, vt Ancharan. ait, non ferro candenti, vel aquæ frigidæ, sed iustis orationibus commouetur Deus. Hinc in huiusmodi probatione duplex committitur peccatum: tentationis nimirum Dei, & superstitionis: quia pactũ implicitum intercedit cum Dęmone. Ad quod facit autoritas D. Thomæ loco citato, dum ait: Dicendum, quod iudicium ferri candentis vel aquæ feruentis ordinatur quidem ad alicuius peccati occulti inquisitionem, per aliquid quod ab homine fit, & in hoc conuenit cũ sortibus:

In quan-

quantum tamen expectatur aliquis miraculosus effectus à Deo, excedit communem sortiũ rationem. Vnde huiusmodi iudicium illicitum redditur; tum quia ordinatur ad iudicanda occulta, quę diuino iudicio reseruantur: tum quia huiusmodi iudicium non est diuina authoritate sancitum. Vnde 2.q.5.c. Consuluisti, in decreto Stephani Papę dicitur. Feruentis, vel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet, sacri nõ censent canones: & quod sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinuentione non est præsumendum. Hæc S. Thom. ex canon. De antiquitate purgationis ferri candentis legendus est Didac. Couar. lib. 4. variar. resolut. cap. 23.

Secundò: Non solùm peccant mortaliter cogentes subire probationẽ aquæ frigidæ, sed etiam omnes, qui credunt inesse effectum ad probandum innocentiam vel culpam, nisi eos ignorantia probabilis excuset: quia est opus superstitiosum, à Diabolo introductum, ex pacto cum eo implicitè habito procedens: ergo mortaliter peccat, qui fidẽ adhibet tali rei. Nam similes sunt qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Ex qua causa, qui admonentur talis erroris, & non deponunt, nec acquiescunt veritati, tã diu sunt in peccato mortali, quàm diu non desistunt à tali superstitione. Quia post admonitionem & instructionem non est amplius locus probabili ignorantiæ.

Quare

Quare rectè Bodinus & alij contra Scribonium, damnant probationem aquæ frigidę, tanquam opus diabolicum.

Tertiò: Si quis, vel quæ ponatur ad probationem aquæ frigidæ, & virtute talis indicij præsumpti confessio extorqueatur in tormẽtis, confessio est nullius roboris & momenti, & consequenter reus, vel rea non potest ex ea condemnari. Probatur. Confessio, quam nullum indicium legitimum præcedit, etiamsi in tormentis facta sit, & reus in ea perseueret, est nulla ipso iure, nec potest confessus ex eo condemnari. ex text. Gloss. Barto. & alijs in l. penult. ff. de quæst. Alexand. in l. Qui in aliena. §. Celsus, num. 12. De acquirend. hæred. Iason ibid. num. 38. Angel. ab Aretio in tract. de malefic. in verb. Fama publica. vers. Quintò quæro. Marsil. in d. l. penult. & in pract. §. Secunda q. num. 2. Eman. Soarez in thesauro receptar. senten. verb. Confessio. Francis. Bruno de indicijs & tor. 2. par. q. 5. Francis. Viuio lib. 2. communium opinionum, opin. 70. Iul. Claro lib. 5. §. fin. q. 55. & hæc est communior opinio. Sed hæc talis cõfessio elicitur virtute nullius legitimi indicij, cùm talis probatio iuri & rationi repugnet, vt constat ex dictis. Si ergò indicium nullum est, & confessionem inde sequentem esse nullam necessarium est: Si confessio nulla est: ergo & sentẽtia nulla, quæ inde virtutem sumit. Ex prædictis constat, abusum illum probandi apud antiquos fuisse reprobatum,

batum, tanquam superstitiosum: nunc verò nostris tẽporibus denuò maligno procurante reuocatum. Sicut enim hoc nostro infœlici seculo, antiquæ hæreses olim damnatæ prodeunt; sic etiam veteres superstitiones consopitæ renouantur. Causſam verò, quare non submergantur sagæ, si ita sit, vt refertur, non referimus in leuitatem, cùm nulla dęmoni insit (grauitas enim & leuitas sunt qualitates corporum, ex elementis compositorum) sed in potentiam dæmonum. Qui enim potest celerrimè per aëra corpora ad remotissima loca deferre sua virtute, valet etiam sustentare, ne submergantur. Nam si vir mediocris potentię puerum potest tenere, ne profundum petat; quanto magis dæmon hominem deferre valebit? Hoc autem facit nõ vt nocentiam sagæ declaret, cui omnem suam in protegendo operam addixit, ad saluandum innocentiam in conspectu hominum (Mallet enim talem, si in culpa sit, innocentem, quàm culpabilem ostendere, atq; sic potius permittet in profundum descendere, quod naturale est corpori graui, quàm natare contra naturam:) sed vt in tali opere, dum fortasse vnam animam perdit, quæ ad Deum per pœnitentiã reuertitur, plures per infidelitatẽ & superstitionem sibi subijciat. Etenim & cooperãtes & fidem adhibentes, in laqueum Diaboli cadunt. Sortitur autem hoc opus, sicut aliæ superstitiones, de quibus in vltimo præludio actum est, effectum

ex pa-

ex pacto implicito cum Dæmone. Dum enim homines scire volunt, occulta per modũ, nec à natura, nec iure permissum, aut ordinatum; diabolus accurrit, & manus adiutrices porrigit. Atq; eam ob caussam canones & Doctores vulgarem probationem tanquam rem superstitiosam, & diabolo suggerente inuentam reprobant, dum tales effectus neq; secundum scripturam, neq; secundum canones, vel Ecclesiæ consuetudinem, aut rei naturam cum caussis coniungantur: quam Regulam, vt suprà significatum est, Augustin. lib. 2. cap. 20. de doctrina Christiana, indicat, pro dignoscendis superstitionibus. Qua regula etiam reijcitur ficta illa antipathia. Nam aquæ talem tribuere effectum, indiget alia confirmatione, aut ratione, aut autoritate probandũ est. Quis enim aquam in baptismo diceret talem tantamque vim habere, nisi expresso Christi testimonio probatum existeret? Neque aquæ soli virtus salubriter abluendi tribuitur, sed accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum, vt dicit sanctus Augustinus tractatu 80. in Ioannem. Præterea, vt ex d. cap. Mennam, & alijs colligitur, hac probatione antiqui abusi sunt etiam in probandis alijs sceleribus: quomodo ergò nunc solùm obtinet in Sagarum crimine? Scribit quoque Malleus maleficarum in vltima parte, familiare esse Magis, vt pro probanda innocentia appellent ad purgationem ferri candentis: sed non eis esse morem

rem

rengerendum. Hæc de improbatione aquæ frigidæ.

DVBIVM II.

Quod concluſio maleficum denuncian-tem facere indicium contra ſociũ ad tor-turam, videtur repugnare Conſtitutioni practicæ Caroli V. in art. 21. vbi expreſsè pro-hibetur, ne aliquis ex denunciatione Incanta-torum aut diuinatorũ capiatur & torqueatur, imò vt tales, ſi quid præſumpſerint, debitis pœnis ſubijciãtur, ſtatuitur. Caſus talis eſt: ali-quis perdidit rẽ pretioſam, vel alicui maleficio inficitur equus: accedit incantatorẽ vel diui-natorem, qui adhibita phiala vel cribro facit coniurationes & inuocationes dęmonũ. Tan-dem dicit, conſultatione habita cum Diabo-lo, vel alio modo vſus, talem furem rei eſſe, vel alienum equum maleficio deſtruxiſſe. Vel ve-nit diuinator, aut incantator in aliquam vil-lam, vt factum hoc anno intellexi prope Con-fluentiã in Kerlich; dicit, tot ſunt in hoc loco ſagæ, & illa & illa eſt, nominando aliquos; & breui aliquid videbitis, & ſic de ſimilibus. Du-bitatur an talibus denũciationibus deuenien-dum ſit ad capturã & torturam. Reſpondetur ſimpliciter quod nõ; vt determinat d. Conſti-tutio Caroli, quę eſt iuri & authoritati conſo-na, in l. Item apud Labeonẽ. §. Si quis Aſtrol.

ff. de

ff. de iniur. & famoſ. libellis. Angelus ibid. Franciſ. Brun. in tract. de indicijs & tortura 1. part. q. 3. num. 35. Marſil. in pract. & alij alibi. Quia, vt Angelus docet, Diuinationes cum ſint illicitæ, nec probãt, nec faciunt indicium ad torturam. Aliam rationem ex vltimo præludio adferre poſſumus: quia incantatores & diuinatores, ſi ſecreta peccata denunciant, vel de futuris diuinant, non poſſunt ea ſcire, niſi à Diabolo, à quo cognoſcere non eſt licitum. Quia talia obiecta cognitionem humanam excedunt, niſi reuelata mediante aliquo, qui ſenſu cognouit, exiſtant. At in noſtro propoſito longè alia ratio eſt: malefici denunciant facta ſociorum & conſortum in crimine, quæ viderunt in loco, tempore, modoq; determinatis, quibus præſentes fuerunt, vbi verè & realiter biberunt, manducauerunt, varioſque tractatus habuerunt, circumſtantias de acceſſu & receſſu aperiunt, quæ humanam cognitionem non excedunt, ſed ſenſibus apprehenderunt. Feruntur enim ad talem conuentum opera diaboli: ſed cùm in conuentu ſunt, functione ſenſuum corporeorum vtuntur, videt, audiunt, tangunt, ſaltant, bibunt, & comedunt: quæ omnia ſenſibilia ſunt. Aliquando quædam ex euentu inopinato fœlici relinquuntur in loco, & defeſſæ domum ambulando redeunt: de quorum veritate refero me ad experientias multas, quæ partim in malleo maleficorum, Grillando, Bartholomeo Spineo, &

uo, & alijs: partim in noſtrorum Iudicum proceſſibus de translatione reali habentur. Quare qui talia in ſomno contingere dicunt, ſenſus negant.

Quomodo ſomnia ſunt, quando dicunt, ex illis locis vinum allatum, ex talibus vaſis ſumptum, & hoc modo conſumptum? Adhæc ii ea ſenſum effugiunt, quę ibi tractantur, quomodo nunc noſtro tempore, poſtquam animaduertunt in aliquibus locis denũciationibus locũ eſſe, honoratiores & maiores, vultu & forma teguntur in curſibus & conuentibus, ne à vulgaribus cognoſcantur? Hæc ita ſe habere, multorum relatione indies cognoſcimus. Portabatur Chriſtus à Diabolo, & ſtatuebatur in pinnaculo templi: At ibi exiſtens videbat: audiebatq; populum, aliaq; ſenſibilia ad humanam naturam ſpectantia opera exercebat. Sic & Abacuc ex Iudæa in Babylonem ferebatur ab Angelo: ſed in Babylone exiſtens loquebatur, audiebat, videbat, aliaſq; ſenſuum functiones exercebat. Non repugnat, quod à Diabolo ad locum ferãtur, & in loco exiſtentes humana opera faciant. Ratio ergo fundamentalis, vt paucis concludam, quare maleficorum denunciationes admittantur, diuinatorum & incantatorum reijciantur, eſt, quia malefici teſtantur de rebus naturali & humano modo acceptis. Hi verò de obiectis, quæ excedunt humanam cognitionẽ, niſi alia conditio accedat, Vnde neceſſe eſt vt aut fallãtur;

aut à diabolo, qui etiam fallere solet, & à quo non licet quicquam cognoscere, intelligant. Quare meritò dicta Carolina constitutio statuit, sicut etiam decernunt. d. l. Idem apud Labeonem. & in C. de malefic. & mathem. l. Nemo. vt in tales diuinatores & incantatores seuera fiat animaduersio. Si tamē diuinatores & incantatores veritatem aliter quàm per incantationem & diuinationem scirent, non prohiberentur denunciare, seruatis seruandis.

DVBIVM III.

An iudicibus liceat per mendacia veritatē à Reis elicere.

An liceat iudici vel alteri potestatem exercenti, dolo, mendacio, vel falsa promissione impunitatis, à Reo præsumpto in hoc crimine, vel alijs, confessionem elicere?

VT melius dubium intelligatur, talis formatur casus. Iudex habet in carcere sagam, quæ non vult etiam confiteri: vt inducatur ad confessionem, ipsemet eam accedit, vel alium subornat & dicit; habeo adhuc tres vel duas tuæ societatis in carceribus (easque nominat) quę te denunciant: cùm tamen nullam habeat: sic fortasse vlciscendi animo pari referet, ait Bodinus. Vel promittit impunitatem & euasionem, quam nec cogitat, nec potest seruare. Quæritur nunc, an tales modi liciti sint?

Quantum ad primam partem, Ioannes Bodinus

dinus lib. 4. de Magorum Dæmonomania, cap. 1. prope finem, tradit licitum esse iudicibus, mendacijs eruere veritatem à magis & maleficis; Idq; diuino & humano iure, probat exemplis veteris testamenti. Obstetrices, Exo. 1. propter mendacium remuneratæ sunt. Abraham Genes. 12. & 20. dixit de vxore sua, quòd soror esset. & Genes. 27. Iacob dixit se esse Esau: & alia extant plurima in libris veteris testamenti. Confirmat latius: Plato & Xenophon magistratibus permiserunt, vt ad reipubl. administrationem sic mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur. Sic ergo, inquit, in iure faciendum, vt occultorum scelerum perueſtigetur veritas. His rationibus mouetur ad dicendum, iure diuino & humano licitum esse iudicibus, eruere mendacijs veritatem, quicquid Augustin. in lib. de mendacio, & Aquinas sentiant ab octo mendacij generibus, quæ exponunt copiosè, abstinendum esse.

Sic Bodinus loquitur, & quia hæc doctrina falsissima & pernicioſissima est, in prima parte dubij, contrarium, ne quis eius lectione capiatur, ostendendum, & eius argumentis respondendũ est. Huic falsæ doctrinæ oppono veritatem. Mendacium omne prohibetur iure diuino & humano. Probatur, quod iure diuino. Non dices falsum testimonium contra proximum tuum. Psal. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo, &c. Qui loquitur veritatem in

Bodinus refutatur.

corde ſuo, & qui nõ egit dolum in lingua ſua. Ergo à contrario ſenſu non habitabit in tabernaculo Dei, qui loquitur mendacium, & egit dolum in lingua ſua. Sapient. 1. cap. Os quod mentitur, occidit animam. Eccleſiaſtici 7. Noli velle mentiri omne mendacium. Prouerb. 6. Proferentem mendacia odit Deus. Pſal. 5. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Rectè ergò Auguſtin. in lib. de mendacio, cap. 14. & S. Thom. 2. 2. q. 110. art. 3. ſentiunt, quos neceſſariò communis ſententia ſequitur, cùm ex verbo Dei euidens ſit, non eſſe licitum mentiri in vllo caſu, neque etiam pro conſeruatione alicuius vitæ. 2. 2. q. 2. can. Ne quis. Quia iuxta Apoſtolicam doctrinam, non ſunt facienda mala, vt eueniant bona; nec etiam pro aliqua vtilitate & neceſſitate, ex eod. can. & ibid. in can. Primum, & multis alijs canonibus in eadem cauſſa quæſt. Quare oculos non habuit Bodinus, qui dixit licitum eſſe mentiri iure diuino & humano. Quod multò magis habet veritatem in Iudice & iudicio, cùm Iudex vir bonus, & iudicium ſanctum eſſe debeat. Qua de cauſſa communis ſententia tradit, omne peccatum eſſe mortale in iudicio, quando eſt de aliqua re graui, ſpectante ad iudicium, vt tradunt S. Thom. 2. 2. q. 69. art. 1. Caietan. ibid. Martin. Nauarr. de pœnit. diſt. 5. cap. Fratres. num. 12. & 14. & in Manuali confeſſariorum, cap. 18. num. 3. Dominic. Sotus in relect. de tegend. & deteg. ſecretum, memb. 2. q. 7. Di-

Rom. 13.

q. Didac. Couarr. lib. 1. variar. resolut. cap. 1. num. 2. At quis non intelligit confessionem, ex qua quis vel damnatur, aut absoluitur, rem esse grauissimam, spectantem ad substantiam iudicij? Et confirmatur: quia, vt Doctores tradunt, non licet iustè litiganti in iudicio, mendacio, aut falsitate vti aduersus aduersarij dolum & cauillationes. S. Thom. 2. 2. q. 71. art. 3. ad 3. de aduocato, quod non liceat ei falsitate vti. Sylvest. in verb. Aduocatus, num. 6. Aurea Armilla ibid. nu. 19. Nauarr. in Manuali c. 25. nu. 29. Ioan. Immolen. in c. 1. de mutuis petitis. num. 3. Bald. in Rubr. C. de fide instrum. Iason in l. Cùm proponas inter vos. C. de pactis post nu. 4. Couar. lib. 4. variar. resolut. c. 2. n. 1. Quare falsissima est Bodini sentẽtia, quod licitè possint Iudices mendacijs & fallis modis eruere veritatem.

Solutio argumentorum Bodini.

Ad argumenta Bodini, & quidem ad illud de obstetricibus: respondetur primò, secundum Alexandrum Halens. in 3. parte. quæst. 37. membr. 6. Quod in facto earum duo considerentur: pietas compassionis, & mendacium. Compassio opus bonum fuit moraliter, & si præcessit ex charitate, fuit etiam meritorium, pro quo remuneratæ sunt temporaliter: non tamen propter hoc priuatæ præmio æterno, saltem si adfuit charitas. Mendacium verò fuit officiosum, quia profuit, & vtile fuit ad salutem paruulorum, & nulli nociuum: & ideò veniale: & idcircò non impediuit meritum

pietatis, licet illi mendacio præmium non debebatur. Secundò, cum S. Thoma loc. cit. ad 2. Obstetrices non sunt remuneratæ pro mendacio, sed pro timore Dei, & benevolentia, ex qua processit mendacium. Vnde signanter dicitur Exod. 1. Et quia timuerunt obstetrices Deum, ædificauit illis domos. Mendacium verò posteà sequens non fuit meritoriũ. De hoc argumento latius in 22. quæst. 2. can. Si quælibet. Cum Ioan. Turrecre. ibid. Raab similiter propter pietatem in nuncios commendatur, non propter mendacium officiosum, quo saluauit viros ad se declinantes, Iosue 2.

Ad alia exempla dico cum S. Thoma sol. ad 3. quod in Sacra Scriptura, vt Augustinus dicit, in lib. de mendacio. c. 5. inducuntur aliquorum gesta quasi exempla perfectæ virtutis, de quibus non est æstimandum eos fuisse mentitos. Si quæ tamen in eorum dictis appareant, quæ mendacia videntur, intelligendum est ea figuraliter & propheticè dicta esse. Vnde Augustin. dicit, in lib. contra mendacium. Credendum est, illos homines, qui propheticis temporibus digni authoritate fuisse commemorantur, omnia quæ scripta sunt de illis, propheticè gessisse atq; dixisse. Abraham tamen, vt Augustin. ait, in quæst. super Genesin dicens, Saram esse suam sororem, veritatem voluit celari, & non mendacium dici. Soror enim dicitur: quia filia patris erat. Vnde & ipse Abraham dicit, Genes. 20. Verè soror mea est, filia

filia patris mei, & non matris meæ filia: quia scilicet ex parte patris attinebat. Iacob verò, mysticè dixit se esse Esau, primogenitũ Isaac; quia videlicet primogenita illius de iure ei debebantur. Vsus autem est hoc modo loquendi per spiritum prophetiæ, ad designandum mysterium; quia videlicet minor populus, scilicet gentilium, substituendus erat in locum primogeniti. Iudith verò laudatur, non quia mentita est Holoferni, sed propter affectum, quem habuit ad salutem populi, pro qua periculis se exposuit. Pro similium argumentorum & horum solutione legendi Alexand. Halens. loc. dict. S. Bonauent. in lib. 3. sent. d. 38. quæst. 2. Gabriel. ibid. q. vnica, art. 1. Turrecrema. cum text. 22. quæst. 2. can. Vtilem. cap. Si quis per vetus testamentum, cap. Is autem, cap. Abraham. cap. Queritur cur Patriarcha, & alijs.

Quod verò Plato & Xenophon magistratibus permiserunt, vt in administratione reipubl. mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur, nihil probat, sed seipsum interimit: quia erga ægrotos & puerulos aut non vtimur mendacijs, aut si quid dicitur, ioco contingit, aut fingimus. At in iudicijs quando agitur de eruenda veritate, ex qua absolutio sequitur, vel damnatio pendet, res grauissima est, & magni præiudicij.

Quantum nunc ad secundam dubij partem spectat, An cõfessio à Iudice extorta promissione

missione impunitatis, sit valida in hoc, vt quis ex ea possit condemnari?

Negatiuam sententiam tenent Ioann. Immolens. cons. 109. Hyppol. Marsil. ff. de quæst. l. 1. §. quæstioni, & cons. 14. nu. 25. & in cons. 32. nu. 22. Decius in l. 1. C. de sentent. quæ pro eo quod interest. nu. 7. & in l. Ea est natura cauillationis. ff. de reg. iuris, in fin. Et alij, quos citat Couarr. lib. 1. variar. Resolut. c. 2. nu. 16. Probatur hæc opinio. Iuramentum per dolum extortum non nocet iuranti. cap. Cùm contingat de iureiurando. & c. Quamuis. de pact. in 6. ergo eadem ratione non debet nocere confessio dolo extorta. Idem renunciatio illius, qui fraudulenter fuit inductus ad renunciandum, non valet. cap. Sanè. de renunciat. & confessio facta persuasione aduersarij potest reuocari, vt probat Marsil. in d. cons. 32. In contrarium, talem confessionem esse validam, & reum ex ea condemnari posse, tradunt Felin. in cap. Afferte. de præsumpt. Archidiaconus in c. vtilem 22. q. 2. Cinus in l. præsenti. C. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt. & alij. Ratio eorum est: quia cùm ista promissio perniciosa reipubl. sit, seruanda non est. Hanc quæstionem fusius tractant Couarr. loc. citat. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 55. vers. Circa secundum. Iacob. Menoch. lib. 2. de arbitr. Iudi. casu 367. qui repetit omnia, & in ordinem digerit, quæ Couarr. tradit.

Conueniunt inprimis Doctores, & admonent,

mouent, vt Iudices abstineant ab huiusmodi promissionibus, & ratio esse potest; quia promissio obligat de iure naturali: quare hosti etiam seruanda fides est. 23. quæst. 2. cap. Noli. & Gloss. in l. Conuentionum. ff. de pactis. si fit deliberata, voluntaria, de re possibili, aut notabili: & qui promissionem non seruat, frangit fidem. Si autem promittit Iudex impunitatem animo non se obligandi, grauiter peccat significando verbis animum, quem non habet: quod spectat ad mendacium pernitiosum, si sit de re notabili, tendente contra salutem corporalem vel spiritualem proximi, de qua re legendus Nauar. in Manuali cap. 18. num. 6.

Secundò, si reus spe promissionis frustratus in confessione perseueret, damnari poterit secundum communem sententiam.

Tertiò, si spe frustratus reuocet confessionẽ, & excipiat, non debet nec potest ex ea condemnari. Couar. loc. cit. & Menoch. & sic intelligendam primam sententiam tradit.

Quartò, quando reus sic confessus est crimen, & confessionem nec reuocauit, nec confirmauit, non pœna ordinaria, sed arbitraria puniendus esset; & mitiori. Couarr. & Clarus loc. cit. & Menoch. &, vt Clarus ait, si talis promissio fiat ab eo qui potest gratiam facere, seruanda esset: nisi circumstantiæ aggrauent: & id in aliquibus curijs practicari tradit.

Prima opinio validioribus nititur argumentis,

mentis, quæ alij non soluunt, nec suam muniũt, quamuis in praxi apud multos sit. Quod verò in oppositum adfertur, hanc Iudicis promissionem non esse seruandam, cùm tendat in perniciem reipub. cuius interest delicta puniri: verum est, vbi de delicto ordine iuris & recto modo constat, vt tradit Couarr. in loc. d. prope finem.

DVBIVM IV.

An condemnati ad ignem, iuxta dispositionem legis, viui sint comburendi.

VIDETVR quod sic: quia sententia videtur in illum effectum tendere, & quando ignis pœna à lege imponitur, in pœnam imponitur. Cadauer autem cùm careat sensibus, non est capax doloris & pœnæ. Ad hæc Iudices, qui exequuntur sententias, sunt ministri iustitiæ; ergo subduntur legibus, & debent infligere pœnam à lege prescriptam: maximè qui agnoscunt superiorem. His non obstantibus, vsus obtinut, vt priusquam igni tradantur, interficiãtur compressis faucibus, siue strangulentur, ad euitandum periculum, ne lenta mors, ob magnos cruciatus, in blasphemias, aut desperationem reum trahat. Idcirco apud Christianos receptus est mos prius strãgulandi, quàm comburendi, nisi in aliquo casu, ob singulares circumstãtias criminis atrocitas aliud postulet. Si autem reus maneat pertinax

dux in malo, & non conuertatur ad cor, nec pœniteat, viuus comburitur in crimine hæreſeos, vt praxis Italiæ & Hiſpaniæ docet. Quod etiam in crimine maleficorum fieri debet: nam in impœnitenti non eſt timenda deſperatio; & ratio, vt viui non comburantur, eſt ne cadant in deſperationem, vel aliud peccatum in maximo cruciatu. De hoc dubio legendi ſunt Couarruuias lib. 2. variarum Reſolut. cap. 10. à num. 9. & Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. criminalis. q. 99. verſ. vnum tamen in hoc propoſito notabis.

DVBIVM V.

An maleficis pœnitentibus, nec non alijs damnatis ad mortem, petentibus Euchariſtiæ ſacramentum dandum?

RESPONDEO, quod ſic, ſi vera ſigna pœnitentiæ appareant, & ex diſpoſitione deuotioneq; petant: de furibus ſuſpendendis eſt textus, 13. q. 2. c. Quæſitum. de hæret. c. Super eo. de hæret. in 6. de damnatis in genere, Gloſ. recepta in Clementina 1. de pœnit. & remiſſionibus. Franciſcus Cardinalis Zabarella ibid. quæſt. 9. & 12. Turrecrem. in dict. cap. Quæſitum. Stephanus Aufrerius in tractatu de poteſtate Eccleſiæ ſuper laicis, num. 58. Ioſep. Angles in florib. Theologicarum qq. 1. part. in 4. ſent. in q. de Suſcipientibus Euchariſtiam.

stiam. Iuli. Clarus loc. cit. sed quæro nunquid Ange. in verb. Eucharistia 3. §. 27. Sylvest. ibid. num. 7. & ex professo Mart. Nauar. in Enchiridio de oratione & horis canonicis, cap. 22. numer. 11. & Manuali confessariorum cap. 25. numer. 23. & hæc est communis sententia: quam in vrbe existens audiui in scholis confirmatam à Pio Quinto pijssimo Pontifice, in motu quodam proprio. Et nunc hunc morē pium sequuntur multi pij Magistratus, quamuis non vbiq; gentium obseruetur, & in Constitut. criminal. Caroli V. artic. 79. statuitur vt Reo tempestiuè mors denuncietur, vt confiteri possit, & si petat Eucharistiam, non ei denegetur. Hoc tamen obseruandū est, vt propter sanctissimi sacramenti reuerentiam ipso die executionis non communicent, sed communio anticipetur. Si autem executio non pateretur morā ex rationabilibus caussis, & damnatus ad mortem pro animæ consolatione cum fructu peteret sacramentum, contra nullam esset legem ipso die executionis communicare, modò communio executioni sententiæ, quatuor horis præmittatur, vt corrupta tanto temporis spacio sacramenti specie, nulla sacramento irreuerentia fiat. Atq; hæc consuetudo est in vrbe Roma, digna maximorum Pontificum pietate & prudentia, quam orbis imitari deberet, vt rectè Nauarr. loco citato hortatur. Hac ratione motus ante decem annos non solùm dedi sacramentum, sed etiam

ium quibusdam præfectis & iudicibus consi-
lium super hoc petentibus consului dandum,
& adhuc consulo. Sicut enim abusus, qui ten-
dunt in animarum perditionem indies, sine
mora extirpandi sunt: sic pij vsus, qui hominũ
salutem & spiritualem consolationem pro-
mouent, introducendi. Confessariorum au-
tem est iudicium, an expediat Eucharistiam
huiusmodi damnatis ministrare, vel non: de-
pendet enim ex dispositione recipientium.
Quidam enim ita sunt dispositi, vt multum
ipsis prosit ad salutem animæ, si hoc salutari
cibo confirmentur, ad subeundum mortis
supplicium, & frangendum diaboli machinas
in extremis.

Ex his deduco, quàm impium fuerit dictum, & pastore, qui sitientissimus esse debet salutis animarum, indignum, sacerdotis cuiusdam, qui damnatæ ad mortem pœnitenti personæ petenti viaticum respondit: Non est æquum sanctum dare canibus. Minimè canes sunt, sed oues, qui ad cor redeunt, & cum pœnitentia Dominum suum pro reconciliatione in cordis hospitium recipere desiderant. Hîc excludenda etiam occurrit praxis execranda quorundam ministrorum iustitiæ, vel potius in hoc casu iniustitiæ, qui damnatos ad mortẽ occidunt in corpore & anima, quãdo salutis remedijs ad conseruationem animæ essent muniẽdi: vt aduersus mortis timorem eos confirment, vino obruunt & rationem

nem tollunt, ita vt miseri homines Dei & animarum obliti, moriantur in corpore & anima, sine fine nunquam ad vitam reducendi, cùm post mortem tam miseram nec spes veniæ, nec locus pœnitentiæ sit. Dictum etiam abusum damnat Carolus V. in d. art. 79. Caueant ergo diligentissimè Iudices, vt hoc prohibeatur, ne ipsi fiant rei tanti facinoris, atq; etiam damnatis petentibus superfluus denegetur potus. Quomodo enim excusaretur ab homicidio, qui furioso aut amenti postulanti gladium ad interficiẽdum se morem gereret? Ex dictis quoq; haberi potest solutio dubij, de quo semel interrogatus respondi affirmatiuè, prout etiá nunc respondeo; An propersonis maleficis, vel alijs mortis supplicio affectis pro sceleribus, possit quis orare, sacrificiũ offerre, vel alia satisfactionis opera exercere? Respondetur, quod sic; si pœnitentes discesserint, possunt hæc bona pro eis fieri. ex d. cap. Quæsitum, Gloss. ibidem. Angel. loc. cit. Aurea Armilla in verb. Communio, num. 27. In cuius rei confirmationem faciunt multa, quæ adfert Petrus Rauennas in quodam tractatu incipiente, Valete cum perpetuo silentio, ad Clarissimum Theologiæ Professorem Iacobum de alta platea, &c. Cuius scopus est probare, corpora suspensorum & latronum non esse in locis publicis relinquenda, sed sepulturæ tradenda. Habetur hic Tractatus in fine Alphabeti aurei vtriusque Iuris eiusdem authoris:

ueris: his tamen non obstantibus dico, quod non deceat, vt pro talibus solemnes fiant exequiæ, prout pro alijs Christianis, qui cum honore vitam finiuerunt, fieri consueuit. Piè autem faciunt amici & sanguine iuncti, qui priuatim pro eis orant, sacrificia offerunt, vel curant offerri, & satisfactoria opera exercent.

DVBIVM VI.

An sonitus campanarum, maleficorum, sagarum, dæmonumq; conatus impediat, ne grandine, tempestatibus, ac alijs modis frugibus, seminibus, & vineis nocumentum inferant, vt vtriusq; sexus homines huius sectæ fatentur, & vnde talis virtus sit?

DE antiquitate, nec non laudabili ac necessario campanarum in Ecclesia vsu, legendi sunt Anthonius Monchiacenus, Dæmochares in lib. de obseruanda Missarum celebratione cap. 13. Guilhelmus Durandus in Rationali diuinorum officiorum, libro 1. cap. 4. Petrus Messias in Sylua variæ lectionis parte 2. cap. 9. Ioannes Andreas & Hostiens. in cap. 1. de offic. custodis. Authorem campanarum Vergilius Polydorus lib. 3. de inuentor. rerum, cap. vltimo, vult latere, licet inuentum non sit nouum, cùm vsus earum fuerit tempore Moysis, teste Iosepho lib. 3. Antiquitatum. Apud Christianos quidam tradunt primum

primum instítutorem fuisse Paulinum Nolanum Episcopum, virum sanctitate & eruditione clarum; in cuius rei confirmationem maximè ipsa nominis notatio facit.

Dicitur enim campana à Campanię regione, vt atteſtantur Ioan. Andr. & Durandus, & minora vasa nolę à ciuitate Nolana quæ est in Campania. Vtimur campanis ad laudandum Deum, congregandum clerum in Ecclesia, vocandum populum ad diuina, concitandum deuotionem in populo, ad fugandas tempestates, & exterrendos hostes. Dum campanæ sonantur, pelluntur insidiæ inimici, fragor grandinum, impetus tempestatum, percussio fulminum, & infesta tonitrua temperantur. Saluberrimum campanarum apud Christianos vsum, tubæ argenteæ in veteri testamento significabant, in quarum locum in nostra Ecclesia campanæ succesſerunt. Vtebantur enim tubis argenteis tempore Moysis, Num. 10. ad collectionem populi, & in sacrificijs, dum hostias offerrent, vt memoria eorum esset coram Domino Deo, & cum ad bellum exirent, clangebāt vlulantibus tubis, & sic memor eorum Dominus eruebat de manibus inimicorum. Hinc etiam festa peculiaria clangorem tubarum habebant, quibus, præ cæteris clangoribus tubarum insistebant, ad præparandum populum, ad laudandum Deum, & reuocandum in memoriam beneficia & munera diuina: tantumq; Domino Deo clangor tubarum

Ioseph. lib. 3. Antiquit. cap. 15.

Num. 29. Leuit. 23. Sophon. 1.

rum placebat, vt mediante earum sonitu, ante aream fœderis muros Iericho, quibus cingebatur, aduersantium exercitus cadere fecerit. Mirum ergo nemini videatur, quod mirabiles etiam sint effectus campanarum, quæ sine dubio Spiritus sancti inspiratione inductæ sunt. Efficit autem benedictio, vt quod arte & metalli natura fieri non potest, per verbum & orationem sanctificatum mirabiliter operetur, ex diuina dispositione. Neque velim vt quis hîc moueat, quod Caluinus, Brentius, alijque eius farinæ calumniantur, nos campanas baptizare: hoc enim apud doctos inauditum est, licet rudes ex plebe sic communiter loquantur. Benedicuntur enim campanæ, iuxta ritum in Pontificali præscriptum; verum de Baptismo ne verbo quidem fit mentio, vt rectissimè Cardinal. Hosius lib. 5. in confutatione prolegomenon Brentij asserit. Quantam virtutem benedictiones in huiusmodi creaturis obtineant, qui voluerit, videat Thomam Waldensem in lib. de sacramentalibus, à cap. 166. His accedit quod dum campanæ pulsantur, fidelium mentes in Deum mouentur, eius auxilium contra inimicorum insultus implorant, Guilhelm. Parisiensis in lib. de legibus, fol. 44. colum. 1. asserit rectè, quod campanæ sortiantur virtutem arcendi fulgura, tempestates & similia ex sua consecratione. Quæ tamen non fiunt nisi virtute creatoris, à quo petitur, vt arceat fulgura, tonitrua, & cætera.

Campanas non baptizari, sed benedici.

tera. Sicut enim regale signum & sigillum deferentes securos efficit eos, ne iacturam & nocumentũ patiantur à subditis regis, & hoc nõ sua virtutẽ, sed potestate regia & volũtate: Sic Campana non ex virtute aliqua, quæ ei insit, sed omnipotentis potestate & voluntate protegit & defendit loca, in quibus eius sonus auditur, ab aduersitatibus & incommodis aëreis. Qua de caussa maleficorum conatus infringitur, & Dęmonis cooperatio impeditur ad pulsum campanę, quando sonus auditur ab eis, vt eorũ confessionibus didicimus, & ideò campanas pulsantes vocant communiter in sua schola, canes latrantes. Sylua varię lectionis, & nonnulli alij caussam etiam naturalẽ reddunt, quare sonitu campanarũ tempestates sedentur, & temperentur. Motus enim pulsationis aërem rariorem facit, & densitatẽ materiæ dispergit: vnde sequitur dissolutio & moderatio meteorologicorum, quæ in regione aëris ex concretione materię elementaris generantur. Dæmones autem naturalium rerum mutationibus suas operationes admiscent, atq; effectus naturalium caussarum subtilitate operationis, & peruersitate voluntatis, Deo permittente, in interitum rerum ad humanam salutem productarum, dirigunt. Ex his, vt ad propositum reuertar, patet veram esse confessionem maleficorum & sagarum, qua asserunt campanarum sonitum, eorum conatus frequenter impedire, ne valeant pessima consilia

sis in conciliabulis proposita, in effectum deducere: Atq; hoc argumentum plurimùm confirmat fideles in fide, dum cognoscunt diabolum cum sua cohorte, instituta pro fidei nostrę promotione abhorrere: corroborat etiam Catholicorum animos, vt quod iuxta maiorum suorum antiquissimam traditionem hucusque magno fructu fecerunt, cum maiori feruore facere continuent.

Hic ad maiorem prædictorum illustrationé duo sensibilia exempla addere vtile visum est. Vnum narrat Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 7. num. 30. quod contigit Anno Domini 1524. mense Decemb. dum ipse esset in quodam castro monasterij S. Pauli Romæ, in regione Sabinensi, ad instantiam Abbatis, dicti monasterij, vbi examinauit maleficas incarceratas, ex quibus vna fuit, quæ cùm deferretur a Dęmone suo, reuertendo à ludis in itinere, antequam peruenirent domum, dum esset vicina oppido patriæ suæ, audiuit pulsare campanam manè pro Aue Maria, sic Dæmon debuit eam deponere & discedere, quam deposuit statim iuxta ripam quandam, vbi erant spineta quædam, diluculo iuuenis quidam oppidi illius iturus pro negotijs in alium locum vicinum, visus est ab ea & cognitus, quem ipsa saga proprio nomine vocauit. Quā audiens iuuenis prima facie timuit aliquantulum, sed videns postea mulierem ipsam, quæ seminuda erat, & crinibus sparsis de capite pen-

dentibus, magis obstupuit, nec audebat ipsam accedere. Nihilominus cùm ipsa benignè rogaret, vt accederet, accessit, cumque eam cognosceret, interrogauit, cur ibi sola moraretur in ea forma. Cui illa dixit, quod tota illa nocte asellum suum, quem perdiderat, perquisiuerat, & non potuit inuenire. Cui iuuenis subridens, minusq; credens dixit. Hoc enim aliud sibi quærit, quàm asselli inquisitio. Qui quærit asellum, vadit cum socio, & non seminuda & scapillata. Aliud est quod quærebas, dixit ipse: dicas mihi veritatem, si vis quod te adiuuem. Vnde venis? vbi fuisti? quid facis hic sola? quis te adduxit? dicas mihi omnia, si vis habere suffragium, & ero tibi securus & fidus. Tunc mulier satis pinguis & pulchra, cui nomen Lucretia, licet satis timeret sæuitiam viri & suorum consanguineorum, tamen confisa de iuuenis fide, ipsum prius rogauit summis precibus, ne cuiquam reuelaret factum, sed taceret, quod vellet ei pinguia munera dare. Sic iuuenis promisit, quod fidem seruare vellet. Tunc ipsa fassa est, quod ea nocte fuisset in ludis Beneuentanis, & dum esset in itinere, deferreturq; per aërem à magisterulo suo, audita pulsatione campanæ pro Aue Maria, ipsam deposuerit in eodem loco, vbi sola & seminuda inueniebatur. Tunc iuuenis accessit ipsam, & iuuit vt se vestiret & accommodaret omnia, & illam domum reduxit, nemine aduertente factum. Pro laboribus iuueni donauit par

uipar caligarum, biretum, camisiam, & partes calsei, rogando iterum atque iterum, ne factum reuelaret, quod & promisit. Tacuit per aliquot menses: deinde nescitur quo spiritu, aut indignatione, aut lapsu iuuentutis ductus rem ipsam secreto modo nunc cum vno, deinde cum altero propalauit, adeò quod paulatim res deuenit ad notitiam curiæ. Vnde mulier ipsa capta, & cum alijs incarcerata fuit, & iuuenis ille vt testis omnia hæc medio iuramento deposuit, ita & ipsa post multa, quum facinus suum diutius tergiuersare non potuit, confessa est, & cum alijs vitam flammis finiuit. Alterum exemplum recentissimum est. Quidam Ioannes ex pago Salmenroër, sub Iurisdictione Reuerendissimi Domini nostri Archiepiscopi Treuirensis, Palatioli extremam mortis accepit sententiam, Anno Domini 1586. Iouis post Cinerum. Hic confessus etiam est præter alia, quod cùm semel die Iouis in nocte in Hetzenroderheydt / cursui & congregationi interfuisset, & cursu perfecto concluderentur varia mala ab ipsis perpetranda, ita vt negotium præter expectationē protraheretur, dies appropinquauit, & opera tenebrarum pellebantur, & cùm dictus Ioannes esset in reditu, campana pro Aue Maria pulsata est, & sic in suo prato cecidit statim in terram. In quo loco iam erat sua propria ancilla & famula, & herbas fœnumque colligebat ad pascendum vaccas. Quod cùm famula vidisset, mi-

set, mirum in modum perterrita, dixit. Auuncule, vnde huc venis? Cui respondendo iunxit silentium. Caussam sui casus reiecit in pulsationẽ campanæ, qua audita hircus ipsum in terram deiecerat. Hoc factum non solum ex processu negotij per notarium subscripto, sed etiam ex relatione nobilis ac validi Domini Ioannis Zanth, vicedomini huius Ciuitatis, in veritate contigisse cognoui, qui vpote Officiatus Reuerendiss. nostri Archiepũ in præfectura Palatioli, plenam inquisitionem accepit super veritate.

Deueniendum nunc ad solutionem argumentorum.

SOLVTIO ARGVMENTORVM.

PRIMVM Argumentum, *ex cap. Episcopi, 26. quæst. 5. in quo hæc verba habentur. Illud etiam non est omittendum, quod quædam sceleratæ mulieres retrò post Sathanam conuersæ, Dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur cum Diana nocturnis horis, Dea paganorum, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spacia intempestæ noctis silentio pertransire, eiusq; iussionibus obedire, velut Dominæ, & certis noctibus ad eius seruitium*

nium euocari: Sed vtinam hæ solæ in perfidia sua perissent. Nam & innumera multitudo hac falsa opinione decepta, hæc vera esse credunt, & credendo à rectæ fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur, cùm aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur. hæc ibidem.

Respondetur in primis, in hoc capite non damnari sectam maleficorum, sed aliam longè diuersam, vt patet intuenti textum, vt latè ostendunt Bartholom. Spineus in quæstio. de Strigibus cap. 25. Alfons. à Castro lib. 1. de iusta hæreticor. punit. cap. 16. Nicolaus Iaquerius hæreticæ prauitatis Inquisitor, in flagello hæreticorum fascinariorum cap. 7. Syluester in verb. Hæresis 3. Paulus Grillandus Iurisconsultus, Romæ caussarum criminalium Auditor, in Tractat. de Sortilegijs, quæst. 7. Pro hac sententia citat Syluester Augustinum Bottam de Sauiliano, & Ioannem Grassum Doctores Iuris, in quibusdam consilijs & responsis. Differunt autem mulieres, d. cap. Episc. à maleficis & sagis. 1. Quantum ad credulitatem, quia dictæ in c. Episc. credebant, quod equitarent cum Diana Dea paganorum & Herodiade. Sagæ autē nostræ & malefici rectè credunt, quod cum Dæmone magisterulo suo proficiscantur. 2. Illæ in ca. Episc. putabant aliquid numinis & diuinitatis esse, præter Deum: Nostri malefici & sagę non laborant hac ignorantia: Quare ratio legis non competit eis. Ergo nec etiā lex eos comprehendit, quia lex suam

interpretationem sortitur à ratione, quando expressa in lege reperitur, & ratio magis attendenda, quàm dictũ legis. l. Adigere. §. Quamuis. ff. de iure patronat. l. Cùm Pater. §. Dulcissimis. ff. de legat. 2. l. Milites prohibentur. & l. Milites agrum. ff. de re militari. Bartol. in l. omnes populi. in 7. q. principali. ff. de iustit. & iure. & in l. 1. Cod. Quæ sit longa consuetudo. Quare cui non conuenit ratio legis, non conuenit ipsa lex, vt probat d. quæst. 7. Grillandꝰ. Differunt: Nostri malefici & Sagæ expresè abrenunciant Deo, & professioni in Baptismate factæ, & promittunt quod Diabolo velint adhærere. Sed illis in cap. Episcopi hoc non attribuitur. 4. Nostri conficiunt sortilegia, & vnguenta venefica, nec nõ etiam conspirant cum Sathana in perniciem humani generis, de his nihil in c. Epis. 5. Nostri Dęmoni reuerentiam faciunt, idololatriam exercent, homines & præsertim infantes sæpè necant, sed illæ non in cap. Episcopi 6. Nostri abutuntur Eucharistiæ sacramento, & filium hominis conculcant, de qua re etiam nihil in cap. Episcopi. 7. Nostri cooperante Dæmone grandines, nebulas & similia efficiunt, ad destructionem fructuum nascentium: quod non scribitur de illis in cap. Episcopi. Aliæ differentiæ penitius considerantꝰ non deerunt.

Deinde in illo capite aliqua continentur, quæ non sunt vera, sed à fide aliena, & ideò in illo

lib cap. damnantur tanquam contra fidem, nempè quod equitarent cum Diana, vel cum Herodiade Philippi vxore: quia Diana Dea paganorum nulla est, neq; in hoc mundo, neque alibi. Herodias autem est in inferno, neque mulier, sed sola anima. Falsum quoque est, quod equitarēt super veros equos, aut bestias; quia bestiæ in tam breui tempore realiter & corporaliter, tanta terrarum spacia, in tanto silentio, transcurrere non possunt. Hinc quod in bestias nulla creatura verè transformari valeat, prosequitur textus. Hanc solutionem maximè persuadet ratio textus, quia eiusmodi mulieres, inquit, aliquid diuinitatis & numinis extra vnum Deum arbitrantur. Sic Turrecremata commentator in d.c. Franciscus Victoria in Relectione de arte magica, nu. 31. Alfonsus à Castro loc. cit. Bernard. Basinus in Tract. de artibus magicis, nona propositione. Ioseph. Angles in floribus, in 2. sentent. 1. part. in quæst. de arte magica, diffic. 5. Lambertus Danæus in Dialogo de sortiarijs, & alij Doctores pro prima responsione citati. Non ergo intendebat d. caput delationem corporalem reijcere & improbare, sed ea, quæ fidei erant contraria. Postremò Gratianus, vt notum est versato in decretis, ea collegit ex Concilijs tam generalibus, quàm prouincialibus, tum etiam alijs Doctoribus. Vnde tantum veritatis habent, quantum in proprijs locis. Concilium autem illud Ancyranum,

vel vt alij vocant, Anciranum, fuit prouinciale, vt rectè tradit Reuerendiſſimus & Illuſtriſſimus Dominus Bartholomeus Caranza, Archiepiſcopus Toletanus in ſumma Cõciliorum, fol. 26. pagina 2. in Antuerpien. editione. Quare non eſſet tantę authoritatis, vt ei adhærendum ſit, ſi in aliquo contra ſacras literas, Doctorum Theologorum communem ſententiã, & veritatem definiret: quod tamen non dicimus, cùm non definiat aliquid, quod contrariæ parti faueat, vt patet ex dictis. Mirandum ergo eſt, quomodo Iuriſperitorum conſcientia ita conſtringatur authoritate huius Capituli, cùm Theologi & alij, penes quos eſt Cenſura, ea quæ fidei ſunt diſcernere, nullam in hac re inueniant difficultatem? Nonne omnes Doctores, quorum eſt de ſenſu Scripturarum iudicare, delationem corporalem comprobant & credunt? Sic Pontifices, Cardinales, Doctores, Theologi, Itali, Hiſpani, & Germani ſentiũt: Sic Iuriſperiti rectè ſentientes, vt patet ex eorum ſcriptis, quorum nomina hîc, & in 12. concluſione primi membri quæſtionis poſuimus. Tantæ autem teſtium nubi proprium iudicium, quod fragili & apparenti ratione ducitur, præferre, ſummæ temeritatis eſt. Accedit ad teſtimonium experientia certiſſima, quam communis vox populi confirmat; atq; hîc certè dicere poſſumus vox populi, vox Dei: cùm omnis veritas à Deo ſit.

Poſtre-

Postremò illud adductum in cap. Episc. in Concilio Ancyrano Græco, aut Latino, neque impresso, neque manuscripto est inuentum: licet qui tomos Conciliorum ediderunt, asserant haberi in quodam vetusto codice 16. librorum partialium. Fragmentum verò habetur ferè apud D. Augustinum in lib. de spiritu & anima, cap. 28. vt annotatum est ad cap. Episc. 26. quæst. 5. in Decreto correcto, & Romæ edito.

Secundum argumentum. Angelus Sathanæ transfigurat se in Angelum lucis. 2. Cor. 11. & in d. cap. Episcopi. ergo potest diabolus in congregatione repræsentare personam innocentem: & sic innocens patietur, si detur fides maleficis in denunciationibus, ex deceptione dæmonis, & errore maleficorum: & confirmatur hoc argumentum ex historia S. Germani Episcopi, quæ habetur in aurea legenda, & in summario historiali S. Antonini 2. part. tit. 11. cap. 17. §. 5. Vbi legitur, quod S. Germanus in quodam loco, cùm post cœnam iterum pararetur mensa, admiratus interrogauit, cui denuò pararetur? Cui cùm diceretur, quod bonis illis mulieribus, quæ de nocte incedunt: illa nocte S. Germanus statuit vigilare, & ecce vidit multitudinem Dæmonum ad mensam in forma hominum venientem, qui eis præcepit, ne abirent: & cunctos de familia domus excitauit: quæsiuit si illas personas cognoscerent? qui responderunt omnes vicinos & vicinas

Historia de S. Germano.

nas ſuas eſſe. Tunc S. Germanus ad domos ſingulorum de vicinia illa miſit, dæmonibus mandans interim ne diſcederent. Euntes autem miſſi à ſancto viro ad domos vicinorum, repererant eos in lectis ſuis dormientes. Adiurati ergo Dæmones à ſancto viro dixerunt, omnibus audientibus, ſe Dæmones eſſe, qui ſic hominibus illuderent.

An dæmon innocentes in nocturnis cõuentibus repræſentare poßit.

Pro reſolutione huius argumenti reuocanda in memoriam ſunt ea, quæ diximus in præludijs tertio & quarto: Diabolum non poſſe operari niſi ex permiſſione diuina, & tantum ſaltem, & nõ plus, quantum conceditur à Deo. Quare cauſſa huiuſmodi transfigurationis & præſentationis diaboli, non ſolum petenda eſt ex peruerſa voluntate & poteſtate diaboli, ſed etiam ex conceſſione diuina ſingulari in ordine ad talem effectum. Multa enim poteſt diabolus ex ſuæ naturæ potentia & ſubtilitate, quantũ ad actum primum: quæ non poteſt quantum ad ſecundum. Manus enim eius ligatæ ſunt, vt non poſſit operari, quando & quantum vult, atq; cùm ſimiliarei multum lucis adferant, in ſimili id oſtendam. Quantum ad actum primum, poſſet diabolus omnes nos occidere & ſubuertere; & quãtum ad voluntatem, vellet: cùm ſemper circumeat & quærat quem deuoret, omniumq́ue interitum appetat. Quo ad operationẽ & effectum, deficit: quia Deus non concedit. Quare non valet hoc argumentum, in quo aliqui Theologiæ

gæ & Philosophiæ ignari multum gloriantur: diabolus potest se transfigurare in angelũ lucis, ad repręsentandum innocentem. Negatur enim simpliciter, vt sonat: quia non potest quantum ad actum secundum, cùm caussa totalis non sit diaboli potestas & peruersa voluntas, sed etiam antequam diaboli potestas exeat in actum, requiratur singularis diuina concessio. Sumitur ergo in argumento caussa partialis, & non totalis; & sic non valet. Hoc autem modo ad propositum argumentum formari deberet. Diabolus potest se transfigurare in angelum lucis, ad repræsentandum innocentem: & Deus concedit ei potestatem faciendi. Ergo, &c. Et tunc negatur antecedens, tanquam falsum in proposito, vt latius patebit. Est enim hoc contra diuinam prouidentiam ordinariam, quæ ex diuinis literis innotescit, & effectibus declaratur. Sicut enim diuina misericordia efficiente non potest diabolus (vt rectè Bartholom. Spineus in quæst. de Strygibus, cap. 14. & in Apologia tertia cap. 3. ait) deludere nisi eos, quorum mentem primò sibi per infidelitatem subiugauerit: Ita credendum est nullius illum personæ figuram, vt de tanto crimine accusetur, posse prætendere, nisi eius, quam sibi iam per similia crimina deuinctam esse sciuerit, & multoties realiter cum alijs ad ea perpetranda conuenerit. Quod etiam testantur in confessionibus malefici, & sagæ, vt Iudices referunt. Atque

vt hanc

Quare diabolus solos impios in conuentibus maleficorum repræsentet.

vt hanc prouidentiam Dei erga nos latius ostendamus, reducenda est in memoriam communis Theologorum vera doctrina, quæ ex diuinis literis clarè elicitur, non esse permissam diabolo tantam potestatem super iustos sicut impios & malos. Gaudent enim iusti, vtpote amici & filij Dei, multis priuilegijs, quibus pessimi & malefici, maximè ob criminis immanitatem, tanquam inimici & hostes tam diuinæ maiestatis, quàm communis salutis, iustè dispositione priuantur. Hoc enim diuinæ legis stabiliunt promissiones. Vt in Psal. Quoniam in me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomẽ meum: & iterum: Sperent in te, qui nouerunt nomen tuũ, quoniã non derelinques quærentes te Domine: & iterũ: Clamauerũt ad me iusti, & ego exaudiam eos. Item: Qui sperat in Domino, non confundetur. & 2. Pet. 2. Nouit Dominus pios de tentatione eripere. & Paulus: Fidelis Deus (scilicet in promissis) qui nõ patitur vos tentari supra id, quod potestis: sed dabit cũ tentatione prouentũ. Exempla ad hunc effectũ etiã non desunt. Susannam iniustè infamatã, à senibus accusatã, & morti adiudicatã Dominus liberauit, & innocentem ostendit. Athanasius vir sanctissimus, in Arrianorũ concilio apud Tyrum coacto, ex inuidia, stupri accusabatur: & iusto Dei iudicio consilium suggestum est, quo liberatus fuit. Introductus enim in iudicium est Athanasius, & vnà cũ eo Timotheus presby-

Psal. 90.

Susanna senũ calumnijs eripitur, & Athanasius Arrianorum.

presbyter, qui simulans se esse Athanasium: Ego ne, inquit, mulier, apud te sum diuersatus? ego te violaui? Cui illa petulanter: Tu mihi vim obtulisti; iureiurando affirmans Iudicum fidem obtestabatur, vt tantum flagitium vindicarent. Qua cognita fraude, reiecta est mulieris impudentia. Iterum alia vice idem sanctus maleficij accusatus fuit, quod ad vsum magicæ artis manum mortuam Arsenio amputatam adhibuisset. At Arsenius noctu aufugiens, cùm se in conspectu totius Concilij statuisset, Athanasij inimicorum impudentissimum scelus aperuit. Et in S. Hieron. legenda refertur, quod Diabolus se transformauit in formam S. Syluani Episcopi in Nazareth, amici S. Hieronymi: qui Dæmon in lecto fœminam nobilem primò quidem verbis prouocare cœpit ad luxuriam, deinde etiam factis sollicitauit ad malum, quæ cùm clamaret, Dæmõ sub specie S. Episcopi sub lecto fœminæ se abscondit, vbi requisitus & inuentus per luxuriosa verba mentitus est se esse Episcopum Syluanum. Postridiè ergò vir sanctus disparente diabolo grauissimè diffamatus est, quæ infamia tandem apud sepuichrũ S. Hieronymi, fatente Diabolo in obsesso corpore, purgata est. Maximum ad nostrum propositum testimonium præbet S. Cyprianus, quod nostri malefici & sagę in suis confessionibus intelligo, confirmant. Hic sanctus cùm adhuc Magus esset, Iustinæ Christianæ Virginis amore

Syluanus Episcopus, etiam diaboli calumnias tandē euadit.

Cyprianus martyr è mago fit Christianus.

amore incensus, incantationibus & veneficijs Antiochiæ illam ad suæ libidinis assensum allicere conabatur, & Dæmonem consultabat, quanam id re consequi posset. Cui Dæmon: nullam sibi artem processuram aduersus eos, qui verè Christum colerent. Quo responso commotus Cyprianus, relictis magicis artibus se totum ad Christi Domini fidem conuertit. Si hoc argumentum tam validum est apud Magicæ artis patronos, quod diabolus sitientissimus damnationis & humanæ perditionis potest se transfigurare in angelum lucis, ad infamandum innocentes: quomodo non habent lynceos, sed clausos oculos, vt videant argumentum nõ solum militare in crimine maleficij, sed in alijs omnibus? Quod si concesserint: furibus, latronibus, coniuratoribus, adulteris, & similibus singulare præstiterint patrocinium, & iustitiæ salutiq; reipubl. maximum detrimentum. Si enim diabolus, secundum eos, potest repræsentare innocentes in cursu & conuentu maleficorum: quomodo non potest repræsentare innocentem in forma homicidæ, adulteri, vel fornicatoris, vt etiam ex exemplo S. Siluani constat, quũ omnium innocentum maximè interitum exoptet? Accusatur ergo quis homicidij, latrocinij, adulterij, vel alterius criminis: sint duo vel tres testes: excipiat negãdo factum, & respondendo, diabolum se transformasse in suam formam, & facinus perpetrasse, cùm etiam se possit

Veris Christi cultoribus artes magicæ nihil obsunt.

posſit transfigurare in Angelum lucis, multò magis in formam hominis: maximè cùm nihil magis desideret, quàm interitum animarum: Negare autem, quod Diabolus in forma humana occidere, furari, scortari, & similia perpetrare valeat, si à Deo permitteretur, veritatem est impugnare. Huius argumenti nodum soluere non poterunt, qui ita vrgente conscientia, vel non rarò excæcantibus affectionibus laborãt. Ad diuinam oportet recurrant prouidentiam, quam etiam in nostra materia allegamus. Sed vt hoc magis magisque veritatem habere ostendamus, in simili pergendum est. Diabolus, ex omnium Theologorum, & etiam Iurisperitorum rectè sentientium iudicio, potest corpora deferre de loco ad locum: ergo potest eos eripere è manibus iustitiæ, & custodia publicæ potestatis: quod quidem non rarò ad decipiendum promittit, sed tamen non præstat. Quæritur nunc, quare hoc non facit? impediúntne carceres, clausuræ, aut alia corporalia impedimenta & vincula? At hoc dicere cogitareque stultum & ridiculum est; cùm tanta eius potestas sit, vt nulla super terram ei possit comparari. Potest subuertere ciuitatem: quanto magis soluere & rumpere clausuram? Confugiendum ad diuinam prouidentiam, ne iustitia è medio tollatur, & impiorum audacia crescat. Sed negabit obstinatus. Probandum erit ex factis: quia experientia cõspicimus, quod pro suo beneplacito magiæ Rei,

Quare diabolus maleficos & magos à potestate magistratus non eripiat?

giæ Rei, nō possunt aufugere, nec rapi à Dæmone extra muros clausuræ vel carceris. Regulare autem est, quod diuina voluntas non solùm nobis innotescat per Sacras literas, promissiones, comminationes, permissiones & prohibitiones, sed etiam effectus. Diabolus est potens ad liberandum eos, & optaret, ad conseruandum in perpetuam damnationem: Sed non potest illud efficere siue re ipsa præstare: quia potentissimus Deus manus eius ligat, vt non operetur. Sic in præsenti cognoscitur diuina prouidentia erga innocentes, ex sacris literis, & factis, quamuis etiam ipsi malefici veritatem attestentur. Quod enim nunquam factū est, neq; fit secundū communem rerum cursum: nequaquam fieri posse, siex hacti contingentia, incommoda sequantur, indicandum est. Sed nunquam aut rarissimè auditum est, ex constantibus & perseuerantibus confessionibus, quod innocentes repræsentati sint in talibus conuentibus, imò semper experientia compertum ibi repræsentatos eos, qui fuerunt rei tanti criminis. Si tamen de extraordinaria Dei potentia loqui velimus, negandum non est, Deum posse permittere, vt innocens accusetur in hoc crimine, sicut in alijs ad bonum aliquem finem: Quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Tandem tamē innocentia manifestabitur, vt suprà sacris literis & exemplis declaratum est. Cùm etiam diabolo fallaci perspectum sit ex sacris

Deus extra ordinem potest permittere, vt innocens à dæmone repræsentetur in nocturnis maleficorum conuentibus.

sanis literis, Deum non permittere, vt electi tribulentur aut tententur, nisi ad meritum, probationem & bonum; non appetit talem repræsentationem iustorum. Hæc etiam doctrina maximum robur sumit ex conscientijs innocentum. Quis enim innocens angitur aut timorem concipit, ne à Dæmone inter maleficos & sagas repræsentetur? Aliàs si hoc posset Diabolus, semper omnes meritò in timore & tremore versaremur, ne in fabulam & tragœdiam, in qua salus animæ & corporis periculo exponeretur, traheremur. At securæ conscientiæ nullo modo sibi metuunt, sed stant in magna constantia, etiamsi quandoq; ab iniustis angustientur.

Atq; hanc sententiam & veram doctrinam, quod Diabolus nō possit in conuentu repræsentare innocentem, pręterquam quod nostri malefici testimonium perhibeant, tenēt DD. Mallei malef. 2. par. q. 1. c. 11. pap. 331. in impressione Francofordiensi de anno Domini 1582. Nicolaus Iaquerius Gallus Inquisitor, in flagello hæreticorum fascinariorum, statim in procœmio, & in c. 26. Barthol. Spineus S. Palatij Apostolici Magister, in q. de strigibus, c. 14. & in Apologia 3. c. 3. Petrus Loyerius consiliarius Senatus Andegauens. lib. 2. de spectris, c. 5. & vocat Theologorum sententiam. Neq; in hac Grilland. Bodin. & alij dubitarūt, qui tradunt complicibus in hoc crimine credendum.

Ad illa autem, quæ adferuntur in confir-

Obiectio ex historia S. Germani refutatur.

mationem ex historia S. Germani, respondetur primò; concedendo historiã illam S. Germani ad literam, si rectè inspiciatur, nihil facit contra hanc doctrinam, imo eam confirmat. Dæmones illi repræsentabant personas adhuc in lectis dormientes ex pacto, quod cum Dæmonibus habebant. Non propterea illæ personæ erant innocentes. Sicut etiam in materia præsenti Doctores sentiunt, maleficos non personaliter semper interesse, sed aliquando repræsentatiuè: talis tamen repræsentatio fit accedente eorum consensu expresso, vel tacito. Hæc solutio clara & breuis, ex historia corroboratur. Homines enim in hospitio sciebant eos solitos venire, & dicebant esse vicinos, & vicinas, qui mensæ accumbere solebãt. Non est autem absurdum, quod pro illo tempore & actu patiebantur illusionem. Certum enim est, si secundum hominum morale iudicium loqui velimus, quod hospes non volebat mensam statutis temporibus gratis præparare. Hospites aduentantibus porriguntcibos & potum pro pecunijs. Præsumendum ergo est, quod vicini solebant soluere, & veras pecunias offerre. Diabolus non veros, sed apparentes nummos suis dat, qui citò euanescunt, & humano vsui non inseruiunt.

Deinde respondet Barthol. Spineus in q. de Strigibus, c. 28. quod illa historia sit suspecta, quantum ad hoc punctum, eò quòd durum videatur, & à communi hominum sensu alienum,

rum hospitem illum voluisse tot cibaria cre-
dibi gratis præparare, & si vicini erant & cog-
nati non petere ab eis pretium alimentorum.
Dicere autem, vicinos dedisse pretium, si de-
bebantur, & se saturatos non inueniebant,
ridiculum est. Et si dicatur, quod dæmones
ipsi pretium exoluebant vice illarum perso-
rum, mirum est, si talia se facere somniabant
personæ illæ, & non citò delusionem aduerte-
bant, si pecuniæ non realiter deficiebant? Si
verò talia non somniabant se facere, mirum
non minus est, si cum hospite & familia de his
crebrius illi vicini sermonem non habuerint, &
sic eam ab hospita quàm eius familia audiētes
illa de se referri, quæ scirent sibi contigisse, fa-
cilè tam se quàm hospitē illum & alios omnes
ab huiusmodi delusionibus non liberauerint.

Postremò, concesso quod vera sit historia;
fuerint etiam omnes viri illi ac mulieres, qui
repræsentabantur, immunes à veneficij crimi-
ne: nihilominus inde non solùm non refelli-
tur doctrina communis, sed etiam validè ro-
boratur: ostenditur enim ex illa narratione,
eam esse Dei in suos prouidentiam, & curam
paternā, vt si quando permiserit innocentem
repræsentari per dæmonem, ne in periculum
veniat, clarissimè se innocentiam manifesta-
turum. Quocirca quibus à Deo gladius datus
est ad vindictam malorum, in bonum autem
innocentium, nisi grauissimam Dei in se ve-
lint prouocare iram, & fieri rei tot cædium &

calamitatum, perfidiæ ac ſacrilegiorum, quæ ex mora executionis iuſtitiæ ſequuntur: procedant contra eos, qui in conuentibus à maleficis viſi ſunt, donec aliquis Germanus ſuſcitetur, qui innocentiam clarè manifeſtet denunciatorum & humanitus delatorum.

Tertium argumentum eſſe poteſt, quod obſcurè inſinuat Ponzinibius, licet non deducat. Teſtes de nocte non vident: ergo non poſſunt ferre teſtimonium illi noctiuagi contra ſocios: quia teſtes debent cognoſcere partes, vt tradit Bartol. in l. Minorem. C. de tranſactio. Antecedens probatur ex l. Si non ſpeciali. C. de teſtament. & in l. fin. cum exceptione. ff. Quod metus cauſſa. Cùm ergò malefici nocte ſua conuenticula habeant & maleficia exerceant, decipiuntur: & ſic eis non eſt habenda fides. Hoc non obſtante argumento reſpondetur, teſtes de re nocte patrata teſtimonium ferre poſſe, & fidem mereri, ſi dicant lunam, aut aliquod lumen illuxiſſe, aut delinquentem admodum fuiſſe propinquum, ſubiungant. Communis ſententia eſt, quod cum prædictis circumſtantijs, & cauſſis ſcientiæ, poſſunt teſtimonium ferre, licet aliàs non. Iaſon in d. l. Si non in ſpeciali. nu. 13. & in l. Non minorem. C. de tranſact. num. 4. & 5. Bartol. ibid. Bald. in d. l. Si non in ſpeciali. Doctores communium opinionum ſiue receptarum ſententiarum lib. 18. in verb. Teſtis. verſ. Teſtis deponens ſe noctu. Emanuel Soarez in Theſauro

Iuro recept. sent. in verb. Testis. Iul. Clarus in lib. 5. §. fin. pract. criminalis q. 21. vers. Sed quid si testis non viderit.

Nemo autem putet diabolo & suis difficile fore efficere lumen ad videndum, quod etiam non facilè extinguatur à vento, naturalibus medijs. Multa enim dæmon nouit, quæ hominibus haud fieri posse videntur. In cuius rei confirmationem facit August. lib. 21. de Ciuit. Dei. cap. 6. loquens de quadam lucerna inextinguibili, in quodam phano seu templo Idolorum, quę nec tempestate, nec pluuia, aut vento extinguebatur; & dicit, id factum naturalibus aut magica arte, aut repræsentatione dæmonis. Quare etiam non est mirandum, quod luna non lucente, dæmones & malefici possint habere lumen ad videndum. Confirmant hoc etiam confessiones maleficorum: fatentur enim, quod choreis peractis, conuiuijsq; expletis, luminaria extinguantur, quando inhonestas & fœdas carnis voluptates explent, vt patet ex processibus, de quibus Malleus, Bodinus, Grillandus & alij.

Hæc breuiter pro tractatu quæstionis scripsisse sufficiat, quæ omnia subijcio Censuræ S. Matris Ecclesiæ.

COMMENTARIVS IN TITVLVM CODICIS LIB. IX. DE MALEFICIS ET MATHEMATICIS, THEOlogiæ & iuris scientiæ, secundum materiæ subiectæ naturam accommodatus, nunc de nouo reuisus, & in pluribus locis auctus.

AVCTORE,

PETRO *BINSFELDIO SVFfraganeo Treuirensi, Doctore Theologo.*

Deut. 18. cap.

Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos scisciteturque, & obseruet somnia atq; auguria, nec sit maleficus, nec incantator, neq; qui Pythones consulat, nec diuinos.

AVGVSTÆ TREVIRORVM,
Excudebat Henricus Bock, Anno Domini cIↃ. cI CV.

CVM in tractatu de maleficorum & sagarum confessionibus sæpius mentionem legum ciuilium in tit. C. de malef. & mathem. fecerim, quibus etiam mea probaui, nec desint qui has leges in multis effectibus, quos maleficis tribuunt, ita commẽtentur, vt eis omnem veritatem adimant, quasi Imperatores ex falsa vulgi opinione, & non rei veritate locuti fuerint, cum tamen scriptũ sit: Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: Per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiã: hunc commentarium subiungere decreui, vt veritas, quæ impugnari, non tamẽ vinci potest, magis eluceſcat, leges ab iniuria vindicentur, & Imperatorum dicta salua persistant. In quo, diuino aspirante fauore, legũ sententiam Patrũ Theologorumq; doctrinæ conformem ostendam, præsertim cùm impugnantes has leges addant in causis definiendis eis, quæ spectant ad animũ, cuiusmodi est de Maleficorum negotio, dicta patrum & canonum, legibus esse præferenda. Et quia in hac materia multa occurrunt, quæ muros Hierusalem ædificant, & ciuitatem Babylonis destruunt: scio quod hisce meis laboribus quoque non deerit Sanaballath subsannator. Non tamen ideò incepta relinquenda sunt, sed constanti animo perficienda, ad laudem, & gloriam eius, quo confortante omnia possumus.

Prouerb. 8.

2. Esdr. 4.

Seruabitur autem hic ordo in toto Commentario. In primis in Rubricam aliqua notabilia, quæ toti materiæ aliquod intelligentiæ lumen adferent, præmittentur. Deinde singularum legum verba ponentur, quibus positis, si quid circa literam declarandum sit, breuius explicabitur. Tandem secundum materiæ occurrentis naturam, quæstiones mouebuntur cum sua resolutione.

RVBRI-

RVBRICA, DE MALEFICIS ET MATHEMATICIS, ET CÆTERIS SIMILIBVS.

PRIMVM *notabile in Rubricam.* Continuatio: Cùm in superioribus actum sit de homicidio, quod non solùm gladio, sed etiam veneno arte diabolica præparato, incantationibus, & maleficijs committitur, rectè hæc Rubrica subiungitur.

Secundum notabile. Recto ordine hîc tractandum esset de existentia maleficiorum: An inrei veritate sint maleficia, & opera diabolica. Sed hæc veritas probata est sacris literis, canonibus, legibus, & ratione in superiori tractatu, præludio primo.

Tertium notabile. De inuentore Magicarum & Diabolicarum artium varij variè iudicant. Conueniunt autem communiter Doctores, à Perſis has pernicioſas artes eſſe inuentas. 26. q. 4. can. Igitur genus. S. Auguſt. in lib. de natura Dæmonum, & lib. 7. de Ciuit. Dei, c. 35. Iſidorus lib. 8. Etymol. c. 9. Rabanus de Magorum præſtigijs. Plinius lib. 30. naturalis hiſtoriæ. c. 1. Perſæ enim cæteris fuerunt curioſiores, & in naturali Philoſophia perſpicatiores, cuius termi-

terminis cùm non essent contenti, & vellent plus sapere, quam oportebat, in Diaboli laqueos inciderunt. Apud Persas autē primum Magicarum artium inuentorem ferunt Zoroastrem Bactrianorum Regem. Hunc, vt Augustin. tradit lib. 21. de Ciuit. Dei cap. 14. dicunt statim à natiuitate risisse, cùm potius more omnium mortalium plorare debuisset. Nec ei aliquid boni monstrosus ille risus portendit: cùm magicarum artium fuerit inuentor, quæ quidem illi nec ad præsentis vitæ vanam fœlicitatem contra suos inimicos prodesse potuerūt. A Nino quippe rege Assyriorum, cum esset ipse Rex Bactrianorum, bello superatus est, & demum ictu fulguris tactus impiam vitam finiuit. Quod malum præuidere non potuit, quamuis talis ac tantus esset magus & Astrologus, vt viuens astrum Zoroastres diceretur. Hic scripsit de arte Magicâ multa millia versuum. Si veritati magis, quàm curiositati studere volumus, absque dubio dicere debemus, primum Magistrum Magicarum artium fuisse mille artificem Dæmonem: Quia nullus mortalium tam malas artes inuenire potuit, qui ab ipso instructus non sit: cùm opera Magorum & maleficarum humanum captum superent. Et id satis clarè habetur 26. q. 2. can. Qui sine saluatore. Vbi dicitur. Hæc vanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorum in toto orbe terrarum pluribus seculis inualuit. Id quod clariùs Lactant. lib.

lib. 2. de orig. erro. cap. 17. tradit, dum de dæmonibus loquitur: Eorum inuenta, inquit, sunt astrologia, & Aruspicina, & Auguratio, & ipsa quæ dicuntur oracula, & Necromantia, & ars magica, & quicquid prætereà malorum exercent homines, vel palàm, vel occultè, & post pauca: Hi sunt qui imagines (intellige astronomicas, de quibus infrà) & simulachra fingere docuerunt: qui vt & hominum mentes à cultu veri Dei auerterent, & fictos mortuorum regum vultus, & ornatos, exquisita pulchritudine statui consecrariq; fecerũt: & illorum sibi nomina quasi personas aliquas induerunt. Sed eos magi & ij, quos verè maleficos vulgus appellat, cùm artes suas execrabiles exercent, veris suis nominibus cient illis cœlestibus, quæ in literis sanctis leguntur. Zoroastres aũt primus inuentor dici potest, non quod ipse eas inuenerit, sed quod eas à Diabolo traditas prius hauserit, scriptis tradiderit, & alios homines docuerit. Nam à nostris maleficis & magis discimus, quod non omnes instituuntur & erudiuntur immediatè ab hominibus eiusdem artis peritis, quamuis non rarò à similibus consortibus seducantur, sed plurimi ab ipso Dæmone, in forma humana apparente, in tam execrabili negocio instruuntur.

Quartum Notabile Quandoquidem Rubrica inscribitur de maleficis & mathematicis, & cæteris similibus, leges præsentes in suo gradu & latitudine compræhendunt omnes artes ma-

tes magicas humano generi pernicioſas, eaſq; damnant. Quia ſimilium eſt ſimilis ratio.

Quintum notabile. Omnes artes penicioſæ Magorum & maleficorum, à Dæmone contra ſalutem hominũ inductæ, ſunt affines & caudas habent colligatas, quamuis facies habeant diuerſas: vt de hæreſibus etiam dicitur in cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. Quare earum ſectatores diuerſis nominibus à Doctoribus quandoq; appellantur, quandoq; etiam confunduntur. Sic vocantur Lamiæ, Striges, Magi, Venefici, Incantatores, Malefici, Sortiariæ mulieres, Viri Sortilegi, fœminæ Sagę. Lamias nominant Apuleius lib. 1. de aſino aureo, Philoſtratus in vita Apollonij Pythagorici, Franciſcus Ponzinibius in ſuo tractatu. Thomas Eraſtus, & alij. Striges Sylueſter in verbo Hæreſis 3. & lib. de Strigimagis. Bartholomęus Spineus in tract. de Strigibus. Paulus Grillandus & alij. Sortiarias. can. Si per Sortiarias. 33. quæſt. 1. & Lambertus Danæus in dialogo de Sortiarijs. Maleficas & maleficos Sacræ literæ, & leges in præſenti titul. & communiter Doctores, & vulgus. Lamiæ vocantur per tranſſumptionem à Lamia beſtia monſtruoſa, quæ pedes habet equinos, & cætera membra humana, & ita crudelis eſt, vt filios ſuos dilaniet. Sic noſtræ lamiæ etiam infantium ſanguinem expetũt, quo abutũtur in ſuis ſceleribus. Striges appellantur ab aue ſtrige, quæ nocte ſtridet, & etiam aggreditur tenellos infantes, & ex eorum

eorum corporibus sanguinem absorbet. Eodem pacto nostræ striges nocturno tempore strident, volant, & opera tenebrarũ exercent, nec non infantum cædem sitiunt. Sagæ dictæ, eò quòd satis agãt, & in officio suo pessimo diligentes nimis sint: vel à sagiendo, quia multa scire volunt. Magi, quia ea, quæ mirabilia sunt, & humanam naturam excedunt, virtute dæmonis exercent. Venefici, quia sæpè veneno nocent. Incantatores, quia verbis & carminibus maleficia perficiunt. Malefici à malefaciendo. Sortiarij & sortilegi à sortilegio, quod vniuersaliter acceptum omnes diabolicas artes complectitur, vt attestantur Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs. Iodocus Damhauderus in praxi criminali cap. 61. & Plinius lib. 28. cap. 4.

Sextum notabile. Quamuis maleficus dicatur omnis malefaciens, sicut maleficium dicitur omne malefactum in genere. 26. q. 5. can. Non liceat. l. Congruit. ff. de officio præsid. ff. ad Legem Aquil. l. Ita vulneratus. C. de pœnis. l. Si operis: hoc tamen nomen sagis & nostris maleficis tribuitur per antonomasiam siue excellentiam, ob insigne nocendi studium, & facinorum magnitudinem. 26. q. 5. can. Nec mirum. & l. Nemo. C. de malef. & mathemat. Isidor. lib. 8. Etymolog. cap. 9. Atq; sic semper Magos, & magicis siue diabolicis artibus vtentes vulgus maleficos appellauit. Lactant. loco citato. Cassian. in Collat. 8. cap. 19. August. in d. c. Nec

d. c. Nec mirum. Isidor. loco cit. D. Thomas lib. 3. contra Gent. ca. 106. Nomina enim rectè intelliguntur ex vulgi & hominum vsu & consuetudine. l. Labeo. ff. de supellectili legata: & Horat. de arte poëtica.

Septimum notabile. Et si leges in præsenti tit. Codicis loquantur in masculino genere, comprænhenduntur tamen etiam fœminæ. Quia masculinum in materia indifferenti inter masculum & fœminam prolatum, semper concipit & comprænhendit fœmininum. ff. de verbor. significatio. l. 1. ff. de legat. 2. l. Si ita scriptum. Glossa. Ioannes Immolensis, & alij ibidem. Bartol. in l. Quicunque. de seruis fugiti. Marsil. consil. 85. num. 20. Ludouicus Romanus in consil. 98. num. 3. Petrus Anchar. in cap. In generali. de elect. in 6. Archidiac. in can. Si quis suadente. 16. q. 4. & alij alibi. Quod non solum veritatem obtinet in lege ciuili, sed etiam diuina, vt rectè annotat Panorm. in cap. Maiores, de Baptismo & eius effectu, num. 3. ex illo Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum cœlorum: Ad quod propositum allegari possent multæ Scripturæ tam veteris quàm noui testamenti. Psalm. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requiescet in monte sancto tuo. Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Qui loquitur veritatem in corde suo, &c. Deuter. 18. Nec inueniatur in te, qui lustret filium

filium suum, aut filiam ducens per ignem: aut qui ariolos scisciteur, & obseruet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, aut incantator; neq; qui Pythones consulat, nec diuinos: omnia hęc abominatur Dominus. Matth. 7. Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem patris mei, qui in cœlis est: & 25. cap. Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum: & iterum. Discedite à me maledicti in ignem æternum.

Octauum notabile. Doctores pleriq; quando hanc materiam tractant, loquuntur in fœminino genere, vt constat ex malleo maleficarũ, Francisco Ponzinibio, Bartholomæo Spineo, Syluestro Prierate, Thoma Erasto, Vlrico Molitore, & alijs, non quia fœmininum masculinum concipiat, contra d.l. Si ita scriptum, & communem sententiam, sed quia maleficia & sortilegia frequentius in mulieribus inueniuntur. Quare autem plures fœminæ sint superstitiosæ & maleficæ quàm viri, aliquæ redduntur rationes à Doctoribus, quas ponunt Doctores Mallei maleficarum 1. parte. q. 6. Ioannes à Turrecremata. 36. q. 5. can. Episcopi. Alphonsus Castrensis lib 1. de iusta hæreticorum punitione, Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs. quæst. 7. num. 31. Martinus Arles in Tractat. de Superstitionibus, & alij alibi.

Prima ratio: Mulieres sunt pronæ ad cre-

dendum, cùm non habeant magnam experientiam. Vnde à diabolo facilè decipiuntur, iuxta illud: Qui facile credit, facilè decipitur.

Secunda. Mulieres sunt curiosæ, & appetunt scire, quæ eis non conueniunt. Curiositas autem magna est dispositio ad superstitiones & maleficia, vt alibi dictum: & cùm hic sexus sit simplex, Dæmon sub specie recti sæpè fœminas decipit.

Tertia. A natura, fœminæ sunt mollioris complexionis: quæ causa efficit, vt facilius impressiones à spiritibus capiãt. Et sicut quando à bonis spiritibus instruuntur regunturq;, valdè bonæ & deuotæ redduntur: Ita quando Dæmonum suggestionibus consensum præbent, pessimæ fiunt, ita vt non sit malitia super nequitiam malæ mulieris.

Quarta. Maior est fragilitas ad casum in sexu muliebri ex natura sexus. Quare Dæmon statim in principio, primæ mulieri insidiabatur, & eam ad peccatum pertraxit.

Quinta. Hic sexus si iram, aut odium aduersus aliquem concipiat, vehementissimè irascitur, & se vindicare determinat: Cùm autem sit imbecillis, & vana sit sine viribus ira: Dæmon data oportunitate offert vindicandi modos, & auxilium pollicetur.

Sexta. Fœminæ sunt pusillanimes, & quando in tristitiam aut desolationem cadunt, non facilè se expediunt, sed diu in pusillanimitate tristi-

tristitiaque remanent. Accurrit Dæmon, occasionem perscrutatur, tentat, & sæpè vincit.

Septima. Lubricam habent linguam, & sic si quas malas norunt artes, consortibus citò reuelant, quibus sine difficultate persuadent, vt idem sapiant secum, non considerantes, quis rei exitus sit futurus.

Nonum notabile. In Rubrica nomine mathematicorũ intelliguntur diuinatores. Prohibetur autem maximè diuinatio, quia principatum obtinet, & nunquam in bonam partem propriè dicta accipitur. 1. q. 1. can. Nunquam diuinatio. Hieronym. in cap. 3. Micheæ. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 1. Dominic. in cap. Accusatus. §. Sanè, de hæret. in 6. Ioann. Andreas in cap. In tabulis. de Sortileg. Troilus Maluetius Iurisperitus in tract. de sortibus, 1. parte, & alij alibi.

Variæ autem multæque sunt diuinationis species, secundum diuersitatem mediorum & obiectorum, circa quæ diuinatores versantur. De his speciebus agitur in 26. q. 4. can. Igitur genus: & ibidem q. 5. cap. Nec mirum. Et nota, hoc cap. Nec mirum, attribuitur à Gratiano D. Augustino, in lib. de Ciuit. Non tamen est Augustini, vt rectè obseruauit Alphonsus Castr. lib. 1. de iusta hæret. punit. cap. 15. Habetur autem hoc caput integrum apud Rabanum, in libello de magorum præstigijs, quem ipse ex varijs locis D. Augustini & Isidori confecit, vt annotatur d. cap. Nec mirum

in decretis à Gregorio XIII. fœliciſſimæ memoriæ Pontifice repurgatis. De ijſdem ſpeciebus diuinationis tractant S. Thomas 2.2.q. 95.art.3. Iſidor. lib.8. Etymolog.cap.9. Eter Iuriſperitis Troilus Maluetius in tract. dicto. Damhauder. in praxi crimin. cap. 61. à n. 87. Grillandus lib.2.de Sortilegijs. q. 2. Latiſſimè Petrus Gregorius Tholoſanus,in 3.parte Syntagmatis iuris vniuerſi,lib.34.cap.3.

Omnis diuinatio vtitur ad præcognoſcendum futuros euentus, Dæmonum conſilio, aut auxilio. Duobus autem modis Dæmones inuocantur: Expreſsè, & Tacitè, ſiue præter intentionem hominis. Quando expreſsè inuocantur, ſolent multipliciter futura prædicere. Quandoque ſuperſtitioſis quibuſdam apparitionibus ſe aſpectui, & auditui hominum ingerunt ad prænunciandum futura, & hæc ſpecies vocatur præſtigium, quia oculi hominum perſtringuntur, quandoque per ſomnia futura prænunciant, & vocatur diuinatio ſomniorũ. Quandoq; per mortuorum aliquorum cadauerum apparitionem, vellocutionem, aut reſponſionem: & hæc eſt Necromantia,& huius artis profeſſores vocantur Necromantici, quoniã incantamentis videntur mortuos reſuſcitare,vt dent reſponſa,& hi ſolẽt cadauer ſanguine conſpergere, eo quod Dęmones ſanguine delectari dicantur. Quandoq; verò futura prænunciant per homines viuos, ſicut in arreptitijs, & vocatur diuinatio

per

per Pythones: Qui sic dicti à Pythone Apollinis auctore diuinationis. Quandoq; diuinant per aliquas figuras, aut signa, quæ in rebus inanimatis apparent. Quæ si appareant in aliquo corpore terrestri, vtpote ligno, ferro, aut lapide polito; dicitur Geomantia: Si in aqua, Hydromantia. Si in aëre, Aëromantia: Si autẽ in igne, Pyromantia: Si autem in visceribus animalium immolatorum in aris Dæmonum, Haruspicium dicitur. Diuinatio, quæ fit absq; expressa Dæmonum inuocatione, in duo genera diuiditur. Quorum primum est, quando ad precognoscendum futurum aliquid consideramus in dispositionibus aliquarum rerum, & si fiat in consideratione astrorum & syderũ, pertinet ad astrologos, qui & Genethliaci vocantur, propter obseruationes natalium dierum. Hi obseruant diem natalem, & horam ortus in hanc lucem, mox per duodecim cœli signa, syderumque cursus discurrunt, & ad iustum signi calculum referunt, & hinc prædicunt hominis nati faustã, aut infaustam fortunam, futurosque euentus. Si verò attendantur motus & voces auium, seu quorumcumque animalium, vel etiam hominum sternutationes, aut membrorum saltus, pertinet ad augurium, quod dicitur à garritu auium: sicut auspicium ab inspectione auiũ, quorum primum spectat ad aures: secundũ ad oculos. Si autem consideratio fiat ad verba hominum præter intentionem dicta, quæ aliquis retor-

quet ad futurorum euentuum præcognitionem, appellatur omen. Si obseruentur aliquæ dispositiones figurarum in corporibus, aliæ species sunt, vt si ex inspectione linearum in manibus, Chiromantia est, quasi diuinatio manus. Si autem quædam signa in spatula alicuius animalis considerentur, spectat ad spatulamantiam: Si ex facie inspecta iudicium sumatur futurorum, physiognomia nominatur. Ad secundum diuinationis genus, quod est sine expressa Dæmonum inuocatione, pertinet diuinatio, quæ fit ex consideratione eorum, quæ eueniunt ex quibusdam, quæ ab hominibus seriò fiunt ad aliquod occultum inquirendum, siue per protractionem punctorum, quod pertinet ad artem Geomantiæ: siue per considerationem figurarum, quæ proueniunt ex plumbo liquefacto in aquam proiecto, siue ex quibusdam schedulis scriptis, vel non scriptis in occulto repositis, dum consideratur quam aliquis accipiat: vel etiam ex festucis inæqualibus propositis, quis maiorem vel minorē accipiat, vel taxillorum proiectione, quis plura puncta proijciat: vel etiam dum consideratur quid aperienti librum occūrrat, hæc omnia sortium nomen habent. Quomodo & quando sortes sint licitæ, infra, quando leges explicabuntur, in proprijs locis declarabitur.

Decimum notabile. Cùm diuinatores futurorum & secretorum cognitionem à Dæmonibus hauriant, videndum est ex Theologorum

gorum & Doctorum ſententia aliquid de Dæmonum ſcientia. De hac materia habetur 26. q.4.can.ſciendum, ex Auguſtin.de natura ſeu diuinatione Dæmonum, c.3. 5. & 6. Tractant Theologi communiter cum Magiſtro in ſecundo ſentent.d.7.S. Thom. 1.part.quæſt.64. Iſidorus de ſummo bono, lib.1.cap.10.

Triplici acumine ſcientiæ vigent Dæmones: ſubtilitate naturæ, Experientia temporum: & reuelatione ſupernorum ſpirituum. Quantum ad ſubtilitatem naturę, etſi per malitiam ſint indurati, ſcientia tamen naturali non ſunt priuati. Vnde perſpicaciſſimè cœlorum motus, ſtellarum ſyderumq; influentias, Planetarum coniunctiones, elementorũ miſtiones & temperamenta, herbarum vires, animalium proprietates, lapidum virtutes, metallorum operationes ac omnium mixtorum qualitates cognoſcunt, nec eſt quippiam rerum naturalium, quod eorum cognitionem effugiat, exceptis occultis cordiũ noſtrorum cogitationibus, quæ ſolùm Deo cognitę ſunt, vt infra latiùs dicetur. Sic ergo vt Paulus Grillandus in lib.de Sortilegijs. q.6. n.11. ex Syluestro in lib.1.cap.13. & lib.2. cap.7. de Strigimagis atteſtatur, Dæmon optimus eſt Philoſophus, Theologus, Arithmeticus, Mathematicus, Dialecticus, Logicus, Grammaticus, Muſicus & Medicus excellentiſſimus.

Experientia etiam inſignis in Dæmonibus comparatur diuturnioris vitæ beneficiò, qua

experiẽtia nos priuamur, ob momentaneam vitam, quæ modico tempore durat, & vt bulla ſtatim perit. Sic hominum inclinationes, & modos ſuperandi eos diſcit & obſeruat Dæmon. Quomodo cognitio Dæmonum indies augeatur & creſcat, doctè tradit Guilhelmus Pariſienſis in 2. part. de vniuerſo cap. 114. Amplius, ait, ipſe vſus ſiue conſuetudo malignandi, ex neceſſitate auget aſtutiam ipſarum (intellige ſubſtantiarum ſpiritualium:) Hoc enim manifeſtum eſt in animabus humanis. Homines enim malignationibus aſſueti, ipſa huiuſmodi aſſuetudine aſtutiores efficiuntur ad malignandum. Quomodo igitur, vel qua de cauſſa prohibitæ erunt primæ peccatrices ſubſtantiæ, vt non poſſint in ſua verſutia creſcere, præſertim cùm inceſſanter videamus ac audiamus eaſdem nouis & hactenus inauditis inſidijs homines ſeducere atq; ſubuertere, & in noua flagitia atq; ſtupenda inducere? An fortè creatoris bonitas malignitatem eorum compreſſit, atq; frenauit vſque modo, vt eos non permitteret tanta ac talia mala ſuggerere hominibus? Quod vtique veriſimile dici poſſet pro parte. Vix enim inueniuntur vitia, vel peccata in hominibus, quorum ſimilia non proceſſerint in eiſdem, propter quod dixi, pro parte. Non enim improbabiliter, neque impiè creditur, eam eſſe circa homines diuinæ pietatis ſollicitudinem, vt malignos ſpiritus non permittat totis malignitatis ſuæ conatibus

tibus sæuire in homines, cùm & ipsos sibi iuicem inimicãtes homines à mutuis nocumentis reprimat & compescat. Amplius, cùm non omnes isti primi peccatores sint pares etiam nunc astutia vel malitia, quomodo prohibentur minores à maioribus de astutijs addiscere ea, quæ ignorant? Præsertim cùm maiores per minores, tanquam sibi subditos & ministros, innumeras suę malignitatis fraudes exerceant? Amplius, quis ignorat omnem affectionem, siue bona sit, siue mala, ad ea quæ ad ipsam pertinent exacuere, & quodãmodo, vt ita dicatur, docere? Cuius exemplũ vnum est in auaritia, quæ alias simpliciſſimas mentes ad exquirenda lucra, & ad vias eius excogitandas incredibiliter exacuit & dirigit. Sic & turpis amor se habet erga turpẽ amatorẽ, docens ipsum excogitare vias, quibus obtineat, quod amor suggerit, hoc est, vel amasiam ipsam, vel delitias amatorias. Amplius sic verum est, iuxta sermonem Aristotelis, quod virtus omni scientia certior & melior. Sic quod malitia omni astutia certior ac nequior sit, dubium esse non debet. Quare sicut virtus scientiam illuminat circa ea, quæ ad doctrinam pertinent: Sic & malitia ipsam malignandi astutiam circa ea, quæ malignitatis sunt, illuminat. Quod autem crescat diabolica malitia incessanter, habet sermo scripturæ. Superbia eorum, qui oderunt te ascendit semper, & paucis interiectis. Quis dubitat eos incessanter insi-

ſtere ſeductionibus & ſubuerſionibus hominum? Deinde ludificationibus, & magicis operibus, quæ per eos fiunt, iugiter inſeruire? Quemadmodum igitur ex frequenter malè agere creſcit malitia in hominibus, ſic neceſſe eſt: & fieri apud illos, præſertim cùm tantæ renouationes, & malorum operum, & malarum diſpoſitionum ſeu paſſionum in eis euidenter appareant. Si igitur ſemper creſcat eorũ malitia: neceſſe eſt etiam, vt creſcat aſtutia ex eadem conſuetudine ſtudiorum malignitatis. Ampliùs, cũ apud eos ſint principatus, & poteſtates, noua mala ſemper imperant, & nouas malitias eis ſuggerunt. Quomodo ergò inceſſanter noua mala non addiſcunt, cùm & nouis ſuggeſtionibus principũ ſuorum, & noua faciendi experientia reuelentur? Hæc ex Guilhelmo, ex quibus clarè animaduertitur, quomodo aſtutia diabolica indies augeatur, & experientia creſcat. His accedit Auguſtinus lib. 2. de Geneſi ad literam c. 17. qui tradit eos experientia temporum, propter tam magnam longitudinem vitę, callidiores fieri. Aduertendum tamen ex S. Thoma 1. part. q. 64. artic. 1. ad 5. quod cognoſcunt per experientiam longi temporis, non quaſi à ſenſu accipientes, ſed dum in rebus ſingularibus completur: ſimilitudo eius ſpeciei intelligibilis quam ſibi naturaliter habent inditam, aliqua cognoſcunt præſentia, quæ non præcognouerunt futura. Poſtremò reuelatione bonorum angelorum;

cum

cum quibus nõ conueniunt quidem per conformitatem voluntatis, ſed per ſimilitudinem intellectualis naturæ aliqua addiſcunt Dæmones, quæ boni ſpiritus ab omnipotenti Deo acceperunt, ad cuius imperiũ & beneplacitum Dæmonibus reuelant. S. Auguſtinus. Thom. Iſidor. Magiſt. & DD. locis citatis. Obijcit contra hoc S. Bonauen. in 2. d. 7. par. 2. in expoſitione literæ. Dæmones ſunt inimici Dei & angelorum. Si ergò ab inimicis abſcondenda ſunt ſecreta conſilia, videtur quod Deus eis nunquam faciat reuelare. Item, ipſi Dæmones ſunt in tenebris damnationis. Cùm ergo non ſint idonei ad gratiam, & reuelatio ſit cognitio gratiæ & non naturæ: videtur quod nullo modo fiat ipſis reuelatio. Reſpondet S. Bonauentura pro vero habendum eſſe, quod dæmones aliqua præſciant reuelatione ſupernorum ſpirituum, cuius reuelationis attendendus eſt finis & modus. Finis: quia mirabilis ſapientia per inimicantes ſibi implet voluntatem ſuam. Vnde ſicut reuelatio ſomnij de exaltatione Ioſeph facta inſidiantibus, ſecundum mirabilem Dei diſpoſitionem, fecit ad eius impletionem, licet ſecundum intentionem illorum eſſet ad impedimentum: ſic Deus ita oſtendit per angelos ſuos Dæmonibus, vt dum illi obuiant, aliquid valdè decens & competens ordinatiſſimè impleat, & eliciat: & in hoc patet primum argumentum: quia non eſt ſimile. Humanum enim conſilium poteſt irrita-

irritari, non tamen diuinum. Attendendus etiam modus. Duplici enim modo fit reuelatio. Aliquando mentis illustratione, sicut fiebat sanctis Prophetis, & hæc est gratiæ. Aliquando verò sola prædictione, sicut homo reuelat quandoque suam voluntatem, & hæc non est gratiæ aliquo modo perficientis, vel eleuantis naturam, sed potest esse opus misericordiæ, si illud ordinetur ad bonum eius, cui prædicitur: Vel iustitiæ, si ordinetur ad punitionem alicuius mali, vtpote si ad fallendum fallaces: Vel vtriusq;, si simul ad vtrumque, & ita est quasi semper. Quia huiusmodi futura prædicuntur Dæmonibus, & permittuntur mirabilia ab eis fieri, vt boni talia paruipendant, in quibus se vident damnatis & miseris superari. Et mali proficiant in peius errantes & in errorem mittentes, occulto Dei iudicio, tamen iusto. Vnde valdè stultum est desiderare facere mirabilia, vel præscire futura, & quasi magna hæc reputare, cùm inimicos Dei, in his videamus abundare.

Duplici modo fit reuelatio.

Nunc videndum est, *an Dæmones præscientiam habeant futurorum & secretorum, ita vt ex eorum reuelatione homo possit prognosticare & occulta cognoscere?* Dubium esse potest de futuris contingentibus, cordium cogitationibus, & rebus occultis latentibus, vt sunt furta occultissima, deperdita, & thesauri in visceribus terræ absconditi. Vt rectius & distinctius proposita difficultas resoluatur, aliquæ Conclusiones sunt

ris sunt ponendæ. De hac materia legendi sunt Doctores in 2. sent. d. 7. S. Thom. lib. 3. contra Gentes, cap. 147. S. Augustin. in lib. de diuinatione seu natura Dæmonum, tom. 3. Alexan. Halens. 2. part. q. 26. membr. 4. Decretistæ in can. Sciendum, cum textu 26. q. 4.

Prima Conclusio. *Futura, si in se ipsis considerentur, à nullo, præterquam à solo Deo cognosci possunt.*

Conclvsio est de fide. Probatur: Prædicere res futuras, signum diuinitatis est, vt ex locis sacræ scripturæ probatur. Isaiæ 41. Annunciate, quę ventura sunt in futurum, & sciemus: quia Dij estis vos. & 45. suam prophetiam diuinam esse probat. Hæc dicit Dominus sanctus Israël, plastes eius: ventura interrogate me. Sap. 8. Signa & monstra scit, antequam fiant, & euentus temporum & seculorum.

Secunda Conclusio. *Futura in seipsis Dæmones nequaquam cognoscere possunt, nisi ab Angelis bonis eis reuelentur, vt dictum est.*

Constat ex prima Conclusione. Futura enim sic prædicere, spectat ad Deum: Ergo non competit Dæmonibus. Et sic Dæmones quando prædicunt huiusmodi futura contingentia, fallunt & mentiuntur. Sic 3. Reg. 22. c. Prophetæ Baal mẽtiti sunt Achab Regi

Regi Israël. Aliquando etiam prædicunt Dæmones futura, quæ ipsi facturi sunt. Aliquando intelligunt etiam ab alijs hominibus, quæ facere intendunt, & suis magis vel maleficis, qui nec rei cognitionem habent prædicunt. Sic cuidam Annæ ex S. Medardo sub iurisdictione Monasterij S. Matthiæ, extra muros Treuirenses, quæ mortis sententiam & executionem recepit anno Domini 1590. 11. Augusti, compræhensionem suam, & incinerationem futuram prædixit proprius magisterulus. Cui mulier respondit: Miserabilis Dæmon, huius rei tu causſam dedisti. Iterum Dæmon: Tibi facio sicut tui similibus.

Tertia Conclusio. *Futura quæ habent causſam necessariò determinatam & infallibilem, ad eorum esse producendum, Dæmones naturali cognitione cognoscere possunt.*

HÆc Conclusio constat ex d. c. Sciendum: & communi sententia Doctorũ: & Ratio est: Huiusmodi futura habent esse in suis causſis necessariò determinatis, quod quidem esse cùm sit determinatum, infallibile & necessarium, certò potest cognosci. Quia Philosophiæ est pronunciatum: Sicut res se habet ad esse, ita ad cognosci. Sic multò certiùs quocunq; Astrologo eclipses, & planetarum coniunctiones prædicere Dæmones possũt. Quia rectius causſas talium effectuum cognoscunt.

Quarta

Quarta Concluſio. *Futura quæ habent cauſſam, vt plurimum determinatam, ſed fallibilem, cognoſcuntur certa quadam coniecturali cognitione, ſed non infallibili, à Dæmonibus.*

Ratio: Quia cùm hæc futura ſolùm habeant eſſe in ſua cauſſa determinata nõ neceſſariò, & infallibiliter, ſed vt plurimum ſimili modo cognoſcuntur iuxta dictum pronunciatum. Sic Dæmon poſſit prædicere mago vel malefico anni fertilitatem, quando eſt bona cœli cõſtitutio, aut aëris optima conſtitutio, non tamen infallibiliter, quia fructus multis modis poſſent impediri ex alijs cauſſis.

Quinta Concluſio. *Futura merè contingentia, & indeterminata Dæmones non poſſunt naturaliter cognoſcere.*

Quia hæc futura cũ ſint ad vtrumlibet, indeterminatam & fallibilem habent cauſſam, atque ab hominis libero pendent arbitrio, quod in vtramque partem poteſt flecti. Liberum enim arbitrium, quantum ad actus ſui determinationem, nõ cadit in cognitionem certam Dæmonis. Et confirmatur ratione. Quia ſi poſſet cognoſcere, vtique vellet ſcire, An vinceret hominem, vel eſſet vincendus ab homine, quem tentat: Quia cũ ſuperbus ſit, nunquam tentaret eum, à quo ſe vincendũ præſciret. Ideoq; ſemper tantùm eum tenta-

tentaret, quem se victurum præcognosceret. Sed clarum est ex sacris literis, gestis sanctorum, & experientia, quod tentat etiam alios, à quibus vincitur, vt patet in Iob, Saluatore nostro, S. Anthonio, Hilarione, & multis alijs. Ergo non præcognoscit futura ad vtrumlibet.

Sexta Conclusio. *Dæmones sæpè de actibus humanis coniecturaliter vera prænunciant.*

RATIO: Quoniam Dæmones passiones appetitus sensitiui, ac inclinationes corporales cognoscunt, & cùm plures sint, qui appetitum & carnalia desideria sequuntur, quàm qui illis resistunt, sæpè de actibus humanis vera conijciunt. Qualis enim quisque est, talem sibi finem præscribit. Ex externis etiam signis & operibus qualis interior homo sit, non est difficile iudicare, iuxta illud Euangelij. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Septima Conclusio. *Cogitationes hominis pendentes à voluntatis nostra libertate, si solo intellectus & voluntatis termino contineantur, Dæmones non cognoscunt.*

PROBATVR. Quia hoc diuinæ maiestatis proprium est. Ieremiæ 17. Prauum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes.

nes. 1. Paralip. cap. 28. Omnia enim corda scrutatur Dominus, & vniuersas mentium cogitationes intelligit. 3. Reg. 8. Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum. Psalm. 43. Nonne Deus requiret ista? ipse enim nouit abscondita cordis. Iob 42. Scio quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio. Matt. 9. Cùm vidisset Iesus cogitationes eorum. Act. 1. Tu Domine, qui corda nosti omnium. Roman. 8. Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret spiritus. Hebr. 4. Discretor est cogitationum & intentionum cordis, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius, &c. Eandem veritatem docent sancti Patres. Hieron. super dicta verba Matth. 9. Ambros. super cap. 2. 1. Cor. & lib. 1. de officijs. cap. 14. S. August. de diuinatione Dæmonum c. 5. & lib. 2. Retract. cap. 30. Chrysost. hom. 23. super Ioan. super illa verba. Ipse enim sciebat quid esset in homine. S. Thomas 1. part. q. 57. art. 4. S. Bonauent. in 2. d. 7. part. 2. art. 1. q. 3. & alij alibi. Hinc deducitur: quod nullus etiam Magus, aut diuinator potest cognoscere secretas hominis cogitationes.

Octaua Conclusio. *Cogitationes hominis & affectiones cordis indirectè & coniecturali cognitione Dæmones quando & possunt cognoscere.*

PATET: Homo ex effectibus exterioribus sic interiores actus potest cognoscere,

iuxta illud Eccleſiaſt. 13. Cor hominis immutat faciem eius: & aliud Matth. A fructibus eorum cognoſcetis eos, &c. Ergò multò magis Dæmones, qui maiori naturæ ſubtilitate ſunt præditi.

Nona Concluſio. *Dæmones cognoſcunt ſecreta, furta, deperdita, & theſauros quæ hominum cognitionem fugiunt,*

QVIA cùm ſint incorporei, acrimonia ſenſus, & celeritate motus vigent nec impediuntur interpoſitione corporum, ſed omnia naturalia obiecta perſpecta habere poſſunt. Nullo tamen modo licet hominì Dæmonibus huiuſmodi inquirere, vt infrà latius probabitur.

Vndecimum notabile. Artes huiuſmodi magicæ & diabolicæ diuidi poſſunt in diuinatrices & operatrices. Diuinatrices, quarum exercitium maximè verſatur in diuinando, ſecreta reuelando, & reſponſa accipiendo: Ad quas referre poſſumus auguria, ſortilegia ſpeciatim ſumpta, Chiromantia, Spatulamantia, &c. Operatrices, quę virtute & cooperatione diabolica mirabilia & ſcelera operãtur, vt eſt Magia propriè dicta, quæ arte diaboli mirabilia ad vanam oſtentationem operatur. Ad eandem claſſem referre poſſumus incantationem, veneficia amatoria, & maleficorũ crimen: quod cùm omnium peſſimum ſit, vtpote contra ſalutẽ humani generis, ſemper verſatur in operatio-

rtione: Quamuis quidam etiam huius sectæ reperiantur, qui vacent tam diuinatrici, quàm operatrici magiæ.

Duodecimum & vltimum notabile. Cùm ad maleficorũ & sagarum crimen Dei permissio, Dæmonis potestas, & hominis voluntas liberè consentiens concurrant, manifestissimum est maximam huius argumenti cognitionem ad Theologum pertinere. Quis enim quid Deus permittat, quid Dæmon possit, & quæ societas inter hominem & angelum esse queat, cognoscit, nisi Theologus ex sacris literis? De Dei permissione nihil physicus tractat: De diaboli potestate nihil leges ciuiles scribunt: leges humanæ non Dæmonibus, sed hominibus viuendi modum statuunt. At quia maleficorum crimine nocumenta Reipublicæ inferuntur, humana pax læditur, & publica tranquillitas perturbatur, vt ab omni hominum memoria experientia rerum magistra compertum est: iustissimè pœnas leges ciuiles in maleficos & mathematicos decreuerunt. Causarum autem concurrentium, ad tam immane maleficorum crimen, in effectus fluxus, Theologi iudicium requirit, quamuis etiam philosopho suas partes non denegemus in discernendis effectibus veris à falsis & præstigiosis. Atq; hæc causa est, quare Iurisperiti tam parum, vt omnibus notum est in commentatione argumenti harum legum præstiterint. Bartolus, Baldus, Salycetus, Angelus & alij copiosissimi

iuxta illud Eccleſiaſt. 13. Cor hominis immutat faciem eius: & aliud Matth. A fructibus eorum cognoſcetis eos, &c. Ergò multò magis Dæmones, qui maiori naturæ ſubtilitate ſunt præditi.

Nona Concluſio. *Dæmones cognoſcunt ſecreta, furta, deperdita, & theſauros quæ hominum cognitionem fugiunt.*

QVIA cùm ſint incorporei, acrimonia ſenſus, & celeritate motus vigent nec impediuntur interpoſitione corporum, ſed omnia naturalia obiecta perſpecta habere poſſunt. Nullo tamen modo licet homini Dæmonibus huiuſmodi inquirere, vt infrà latius probabitur.

Vndecimum notabile. Artes huiuſmodi magicæ & diabolicæ diuidi poſſunt in diuinatrices & operatrices. Diuinatrices, quarum exercitium maximè verſatur in diuinando, ſecreta reuelando, & reſponſa accipiendo: Ad quas referre poſſumus auguria, ſortilegia ſpeciatim ſumpta, Chiromantia, Spatulamantia, &c. Operatrices, quę virtute & cooperatione diabolica mirabilia & ſcelera operãtur, vt eſt Magia propriè dicta, quæ arte diaboli mirabilia ad vanam oſtentationem operatur. Ad eandem claſſem referre poſſumus incantationem, veneficia amatoria, & maleficorũ crimen: quod cùm omnium peſſimum ſit, vtpote contra ſalutẽ humani generis, ſemper verſatur in opera-

tione: Quamuis quidam etiam huius sectæ reperiantur, qui vacent tam diuinatrici, quàm operatrici magiæ.

Duodecimum & vltimum notabile. Cùm ad maleficorũ & sagarum crimen Dei permissio, Dæmonis potestas, & hominis voluntas liberè consentiens concurrant, manifestissimum est maximam huius argumenti cognitionem ad Theologum pertinere. Quis enim quid Deus permittat, quid Dæmon possit, & quæ societas inter hominem & angelum esse queat, cognoscit, nisi Theologus ex sacris literis? De Dei permissione nihil physicus tractat: De diaboli potestate nihil leges ciuiles scribunt: leges humanæ non Dæmonibus, sed hominibus viuendi modum statuunt. At quia maleficorum crimine nocumenta Reipublicæ inferuntur, humana pax læditur, & publica tranquillitas perturbatur, vt ab omni hominum memoria experientia rerum magistra compertum est: Iustissimè pœnas leges ciuiles in maleficos & mathematicos decreuerunt. Causarum autem concurrentium, ad tam immane maleficorum crimen, in effectus fluxus, Theologi iudicium requirit, quamuis etiam philosopho suas partes non denegemus in discernendis effectibus veris à falsis & præstigiosis. Atq; hæc causa est, quare Iurisperiti tam parum, vt omnibus notum est in commentatione argumenti harum legum præstiterint. Bartolus, Baldus, Salycetus, Angelus & alij copiosissimi

in alijs legum titulis extiterunt: de harum ll. materia, aut nihil, aut valdè parum cum Gloſſæ explicatione ſcripſerunt. Quare nemo miretur me hoc argumenti genus, quod multum in praxi & controuerſia hiſce infœliciſſimis temporibus verſatur, ad tractandum ſuſcepiſſe, qui profeſſione ſum Theologus, atq; etiam iam longa lectione Theologiæ tantum ſcientiæ iuris adiunxi, quantum huius materiæ neceſſitas poſtulat. Exactiorem iuris cognitionem, in harum legum interpretatione relinquo eis, qui omnem ætatem in Iuriſprudentia conſumpſerunt.

C. DE MALEFICIS ET MATHEMATICIS & cæteris ſimilibus.

LEX I.

Plus eſt hominem veneno extinguere, quàm occidere gladio.

DVPLEX huius Legis ſenſus eſſe poteſt. Prior ſecundum Gloſſ. & Bald. Atrocius eſt venenare, quàm occidere gladio, quia venena dans tenetur L. Cornelia de Sicarijs & venefic. ff.

Secun-

secundus sensus Salyc. & aliorum. Grauius dveneno extinguere, quia dolo & clandestinè committitur, & occultè vita hominis subtrahitur, & vt plurimum non est locus remedio. Similis ratio sumi potest ex Baldo. l. Cùm fratrem. C. de quib. vt indign. cum textu ibidem. Venenatio est crimen occultum, & sapit proditionem. & idem Bald. in l. Nemo. C. de summa Trinit. col. 2. in verb. Simile est in veneficio. Ille qui venenat aliquem, dicitur proditoriè eum occidere. Salycet. in d. l. Cùm fratrem, Alexand. in cons. 145. num. 6. lib. 7. Carerius in pract. criminali. §. Homicidium. n. 98. & post alios Couar. in relect. Clement. Si furiosus, de homicid. in initio, num. 11.

Nomen (venenum) medicum est, & sumitur in vtramque partem, bonam & malam. l. Qui venenum. ff. de rerum & verbor. significat. Qui venenum dicit, adijcere debet, vtrum bonum esset, an malum. Nam medicamenta venena sunt, quia eo nomine omne continetur, quod adhibitum eius naturam, cui adhibitum est, mutat. Dicitur enim secundum Gloss. ibidem in verb. (mutat) venenum à vi vehementi immutandi naturam eius, cui adhibetur. Ad idem facit l. Eiusdem legis. ff. ad Legem Corneliam de sicar. & venef. *Quomodo nomen veneni accipiatur.*

Pro maiori præsentis legis intelligentia annotandum cum Paulo Grilland. lib. 2. de Sortilegijs. q. 12. num. 14. quod ff. ad L. Corneliam de Sicarijs fit mentio & tractatur de venenis

naturalibus, quæ hominis ingenio & medicorum peritia fiunt, absque aliqua superstitione seu Dæmonis inuocatione. Venenum autem in præsenti L. accipitur pro eo, quod fit per Sortilegos, magos, maleficos & Necromanticos, similesq;, ope & suffragio Dæmonis. Sicut nomen (venenum) pro naturali veneno accipitur, & etiam pro eo, quod arte diabolica vel præparatur, aut administratur: ita nomine veneficij & venefici communiter Doctores non solùm prophani, sed etiam Ecclesiastici vtuntur pro maleficio & malefico. Exod. 22. vbi nostra versio Hieronymi habet; Maleficos non patieris viuere, Septuaginta interpretes habent veneficos. S. Augustinus lib. 21. cap. 6. Magos nostra Scriptura, inquit, Veneficos & incantatores vocat. Isichius lib. 6 in Leuit. cap. 19. Pessimum, ait, est etiam veneficis adhærere: quia Dæmonum inimicorum nobis & pestilentium nomina dicunt, & ibidem, in cap. 20. Non qualecunque peccatum esse declinare ad magos, siue vt septuaginta, ventriloquos & veneficos, prædiximus. His accedit Philo in lib. de specialibus legibus, cuius verba quoniam maximè faciunt ad d. l. 1. intelligentiam, ad longum inserenda duxi. Cæterum, inquit, qui gladio, hasta, fuste, saxo, alioúe telo interimũt, fieri potest vt inconsulto repentinoque impetu perciti scelus admittant, furori non rationi obsecuti, ita vt dimidiatum videatur facinus, cui non accessit longa deliberatio. Alij verò scele-

scelleratissimi, polluti mente ac manibus, magi& venefici, per otium & in secessu dant operam malis damnatisque artibus, captantes occasionem variarum calamitatum inferendarum proximis. Ideò lex vult veneficos & » veneficas, ne vnum quidem diem viuere, sed » mori, quam primùm deprehensi fuerint, nec vllo pacto differri supplicium. Nam qui propalam & cominus aggrediuntur, vtcunque caueri possunt: occultæ autem insidiæ veneficiaque non animaduertuntur facilè. Præstat igitur vt noxa, quam illaturi erant alijs, auertatur in eorum capita, & alioquin etiam qui gladio, vel alio quouis telo grassatur, non enecat multos eodem tempore: venenis autem lætiferis innumeri perimuntur, inter esculẽta clam admixtis confusisque per insidias: & ac- »
cidit aliquando in numeroso conuiuio, soda- »
libus ad eiusdem salis eiusdemque mensæ so- »
cietatem collectis, inter libationes violari so- »
dalitatis fœdera, repentè mutatis rerum vicibus, & in conuiuij locum succedentibus funestis exequijs. Quapropter etiã mitissimos clementissimosq; iudices sæuire in id genus conuenit, nec saluti eorum vnquã parcere. Quid enim est iniquius quàm alimenta ad tuendam vitam facta vertere in perniciem, & naturę beneficia corrumpere? vt qui ex cibo potuq; petunt refectionem necessariam, in insidias præcipitati, pro salute mortem inueniant? Eadem pœna manet eos, qui non lętifera venena con-

ficiunt, ſed longos morbos, & tabem lentam inferentia. Nam ſæpè ſatiùs eſt emori, quàm ægrotare, præſertim diuturno morbo, nõ habituro fœlicem exitum. Reſpuunt enim medicinam morbi contracti è veneficijs. Moleſtiores autem ſunt in hoc genere animarum noxæ, quàm corporum: quoniã inde naſcuntur deliria, & intolerabiles inſaniæ, quibus mens, qua nihil pretioſius homini datum eſt diuinitus, oblæditur: vel potius in totum demigrat ſine vlla ſpe reditus, brutam deterioremq; animi partem relinquens corpori communem cum beſtijs. Quandoquidem ſublata ratione homo in feram mutatur, vtcunq; liniamenta humanæ ſpeciei retineat. Verã quidem illam Magiam, hoc eſt, perſpectiuam ſcientiam, per quã naturæ opera cernuntur clariùs, vt honeſtam expetendamque non plebei ſolùm ſectantur, ſed etiam reges regum maximi, præſertim Perſici, tam curioſi harum artium, vt regnare non liceat, niſi cum magis verſato. Ex hac adulterata deprauataque deſcendunt, quas maximè proprio vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, ariolorũq; ſtudia, & mulierum mancipiorumq; nequiſſimorum expiationes, luſtrationeſq; profitentium mutationeſq; amoris in odium: aut è diuerſo in amorem odij, per quaſdam potiones & incantamenta idonea. Atq; his dolis inuncant ſimpliciſſimum quemq;, donec in calamitates ingentes pertrahãt, vt nonnunquam magnæ

magnæ familiæ, cognationesq́; paulatim insidendo sine ruinæ strepitu intercidãt. His omnibus opinor consideratis, noster legislator non sinit procrastinari veneficorum supplicia, sed absque mora vult exigi, quod dilatio noxijs oportunitatem peccandi præbeat, vltrò ad mortem properantibus, cæteros verò suspicione metuq́; repleat, existimantes quicquid illorum vitæ accedit, suæ securitati decedere. Idcirco sicut viperas, scorpios, aliasq́; venenosas bestiolas, prius quàm mordeant, aut faucient, aut omninò se commoueãt, sine mora ad primum aspectum occidimus, præcauendo genuinã eorum malitiam priùs, quàm noceant. Eodem modo etiam homines plectendi sunt, qui cùm sint animalia rationalia, nihilo secius à natiua mansuetudine in ferinos mores degenerant, & pro delectamento habent lædendi quotquot possunt licentiam. Hactenus in præsenti de veneficis dictum sit. Hæc Philo, in quibus materiam d. l. 1. rectissimè explicat, quomodo grauius, plus atrociusue sit veneno quàm gladio occidere, & quod secundum legem etiam diuinam per venefi-cos malefici intelligantur. Consonant his etiam quæ prophani docent. Iustinian. Institut. Iuris ciuilis, de public. iudic. in §. Item lex Cornelia. vers. Eadem lege & venefici capite damnantur, qui artibus odiosis, tam venenis quàm susurris occidunt: susurris, id est, incantationibus, secundum Glossam. Sic Plato & Platonici,

nici, veneficij nomine, pro incantatione & fascinatione vtuntur. Plato lib. 11. de legibus, Porphyrius lib. 2. de sacrificijs, & Iamblycus in lib. de mysterijs, & confirmo hoc ex ll. l. Qui venenum. ff. de verb. signific. & l. Quod sæpè. §. veneni. ff. de contrahen. empt. nomine veneni continetur omne, quod adhibitum, eius naturam, cui adhibitum est, mutat. Ergo nomine veneni maleficium seu incantatio etiam intelligitur, quia maleficio & incantatione corpus eius, cui incantatio siue maleficium applicatur, mutatur in peius, & inficitur veneno & morbo, nisi quis diuinas literas, canones & leges negare velit. Atq; hoc latini sermonis obseruantissimus etiam Calepinus obseruauit, in verbo, Malefacio tibi. Maleficæ mulieres incantatrices dicuntur, & veneficæ: & in verbo, Veneficus & venefica, qui vel quæ venena conficit, & qui incantationibus & cæteris malis artibus vtitur. Hinc triuenefícus, id est, excellens veneficus. Plautus. Mussas adhuc triuenefica? Nomen ergo (venenum) commune est veneno naturali, & illi, quod incantatione & arte malefica siue magica conficitur. Quod etiam verum est apud Græcos. Φάρμακον enim vtrique conuenit, vt doctè admodum multorum auctoritate ostendit Ionnes Bodinus in confutatione opinionis Ioannis Wieri.

Dubium *hîc esse potest, quod mouet*

Salyce-

Salycetus, & breuius resoluit, An, quando aliquis emit aut præbuit venenum ad occidendum, & non secutus est effectus, tenatur pœna ordinaria?

Non est dubitandum, quando effectus sequitur, tunc enim omnium consensu receptum est, quod pœna ordinaria afficiendus sit. Sed in casu proposito alia ratio est. Quidam distinguunt: Conatus præbendi venenum, aut ad remotum actum tantùm venit, vt, emit aliquis venenum ad occidendum hominem, sed non propinauit, quia impeditus, vel pœnitentia ductus mentem mutauit: & in hoc casu, communissima est sententia, quod non puniatur pœna ordinaria, sed arbitraria, sic Salyc. & Angel. in præsenti L. Bald. in cons. 443. incip. Cecchus confecit. lib. 3. Didac. Couarr. in Clem. Si furiosus, de homicid. par. 2. non longè ab initio, num. 11. Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iud. quæstionib. casu 360. num. 46. & alij à Couarr. & Menoch. citati. Aut conatus venit ad actum proximum, vtpote emit aliquis & propinauit venenum: sed venenatus medicorum ope adiutus effugit mortẽ: tunc is maleficus pœna ordinaria punitur. Sic Salycet. Angel. Couarr. Menochius, & alij locis dictis. Alij indistinctè tenent, etentem & etiam propinantem venenum, non fore puniendum pœna ordinaria, si effectus non sequitur. Bertachinus in Reperto-

rio

rio Iuris, in verb. Venenatio. Carerius in practica, fol. 190. num. 19. vt citatur à Didaco, Iulius Clarus lib. 5. sentent. in §. Homicidium, num. 14. Bertach. attestatur se hanc sententiam sæpè Romæ practicasse: & hęc magis communis opinio videtur, & in praxi receptior: vt Clarus docet. Hæc circa primam l. sufficiant.

LEX II.

Artem Geometriæ disci, atq; exerceri publicè interest: Ars autem mathematica damnabilis est, & interdicta omnino.

NOMINE Geometriæ intelligitur scientia, quæ docet mensurare terram. De qua conscripsit libros Euclides, quos vertit Boëtius. In his varias mensuras, lineas, superficies, angulos & figuras Geometricas ponit. De hac eadem latè scripsit Orontius Fineus Delphinas in duobus libris. Plato in 7. lib. de Republ. magnis laudibus extollit Geometriam; & inter cætera attestatur, Geometriam ad veritatem animũ attollere, & ad philosophandum præparare cogitationem, conducere etiam ad rem militarem, ad castra ponenda, regionem occupandam & ad machinamenta, quibus circa acies, vel in obsidione, vel in itinere vtendum est. Tantum Plato Geometriæ tribuit, quod voluerit scribi in foribus suæ scholæ, vt referunt: ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω, id est,

ideſt, nullus ignarus Geometriæ ingrediatur. Indicabat enim maximè intereſſe ad diſciplinas comparandas, ſi quis Geometriæ vacaſſet.

Dubium circa literam huius L. mouere aliquis poſſit.

Quomodo mathematica, quæ eſt vna ex ſcientijs ſecundum philoſophum lib. 6. metaphyſ. textu 2. & communem philoſophorum ſententiam, omnino damnatur, & Geometria, quæ eius eſt pars, tanquam vtilis Reipubl. admittitur? Mathematica enim complectitur Arithmeticam, Muſicam, Geometriam, & Aſtronomiam. Reſpondetur, Mathematica dupliciter accipitur. Vno modo pro ſcientia, quæ conſiderat quantitatem, ratione, ſed non rem materia ſeparatam, vt Ariſtoteles loco cit. dicit: hæc cùm conſiſtat infra terminos humanæ rationis, eſt vna ex humanis ſcientijs, vtilis & neceſſaria Reipubl. & dictas ſub ſe continet ſcientias, eiq; Geometria ſubijcitur. Hinc Pythagoras, & multi eius ſcholæ diſcipuli firmiter ſtatuebant, abſq; mathematico quadriuio haud facilè philoſophiæ apicem contingi, nec poſſe verum percipi. Et in initio quidem Geometria & Arithmetica, ab eodem Pythagora, referente ex alijs Ludouico Cœlio Rhodigino, lectionum antiquarum lib. 4. c. 30. in mathematicarum album ſunt aduocatæ, quod ad omnem ſcientiam, omnemq; diſciplinam diſcendam has cum primis accommodas perſpexiſſet. Alio modo accipitur mathematica pro

Mathematica dupliciter accipitur.

pro scientia diuinatiua, & iudiciaria, & hæc iuxta hanc L. omninò damnatur, quando non stat in certis & definitis terminis. Atque huius mathematicæ professores damnantur, & vulgò dicti fuerunt mathematici, vt cõstat ex Augustino lib. 4. confess. cap. 3. Cuius verba referuntur à Gratiano 26. q. 2. c. Illos planetarios, quos mathematicos vocant, planè consulere non desistebam. & ibidem q. 4. cap. Igitur. ex eodem Augustino de natura Dæmonum. Hi sunt, qui vulgò Mathematici vocantur; cuius superstitionis genus constellationes latini vocant, id est, notationes syderum, quomodo se habeant, cum quisque nascitur. Primum autem ijdem stellarum interpretes Magi nuncupabantur. Posteà hoc nomine solum mathematici dicti sunt: hæc ibi. Ad idem facit illa lex CC. Honorij & Theodosij in l. Mathematicos. C. de Episcop. audien. Mathematicos, nisi parati sint, codicibus erroris proprij, sub oculis Episcoporum incendio crematis, Catholicæ religionis cultui fidem tradere, nunquam ad errorem primum redituri, non solum vrbe Roma, sed etiam omnibus ciuitatibus pelli decernimus. Nunc pro latiori intelligentia dictæ l. aliqua sunt quærenda.

QVÆSTIO I.

An corpora cælestia agant in hæc inferiora?

Hac

Hac quæstione resoluta facilè patebit, ad quæ Mathematica & Astrologia se extendant.

Prima Conclusio. *Corpora cælestia agunt, & imprimunt in hæc inferiora.*

S. Augustin. lib. 3. de Trinit. cap. 4. Corpora crassiora & inferiora per subtiliora & potentiora quodam ordine reguntur, & D. Dionysius in 4. cap. de diuinis nominibus: Lumen solis ad generationem sensibilium corporum confert, & ad vitam ipsa mouet, & nutrit, & auget, & perficit. S. Thomas 1. part. q. 115. artic. 3. S. Bonauent. in 2. d. 14. part. vlt. & alij Theologi ibidem, & Aristoteles lib. 2. de generat. tradit, Solem, per accessum & recessum esse causam generationum, corruptionum, aliarumque variationum, quæ in his inferioribus fiunt.

Secunda Conclusio. *Corpora cælestia non habent actionem vllam in creaturas purè spirituales, id est, in Angelos & Dæmones.*

Quia corpora cœlestia sunt inferiora spiritualibus creaturis. Inferiora autem non agunt in superiora, vt docent S. August. lib. 12. super Genes. cap. 16. S. Thom. 1. part. q. d. artic. 5.

Tertia Conclusio. *Nullum cælorum regit hominis arbitrium.*

S. Thom.

S. Thom. 1. 2. q. 9. art. 5. & loc. cit. art. 4. & 6. S. Bonauent. in 2. d. 24. part. vlt. q. 3. Damaſc. lib. 2. de fide Orthod. c. 6. & alij in 2. d. 14. Turrecr. in 26. q. 2. can. Illos. Probatur ratione: Si cœlum cogeret liberum arbitrium: ſuperius ſubderetur inferiori. Homo enim eſt ſuperior cœlo & ſtellis, homo autem non eſt propter aſtra, ſed aſtra propter hominem facta ſunt. Præterea, ſi cogeretur voluntas ab aſtris, nec eſſet conſilium, nec quid dignum pœna, aut præmio.

Quarta Concluſio. *Mores hominum, & euentus futurorum, vel actus humanarum voluntatum ſimpliciter & ſufficienter attribuere conſtellationibus ſyderum, eſt ſuperſtitioſum, & contra fidem Catholicam.*

HIEREMIÆ 10. cap. à ſignis cœli nolite metuere, quę timent gentes: quia leges populorum vanæ ſunt. Deinde hoc ſpectat ad errorem Priſcilliani, qui dixit homines fatalibus ſtellis alligatos. Eius errorem damnauit Concilium Braccarenſ. primum cap. 9. Si quis animas & corpora humana fatalibus ſtellis credit aſtringi, ſicut Pagani & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit: & cap. 10. Si qui duodecim ſigna, quæ mathematici obſeruare ſolent, per ſingula animæ, vel corporis membra diſſipata credunt, ſicut Priſcillianus dixit: anathema ſit.

Quin-

Quinta Concluſio. *Diſpoſitiuè & indirectè corpora cæleſtia poſſunt agere in hominis voluntatem, & tunc eam contingenter inclinant, ſed non neceſſitant.*

S. Thom. 1.2. art. d. S. Bonauent. & alij. Ratio eſt. Quia varia corporum diſpoſitio plurimum facit ad humanorum morum variationem. Cœlorum autem virtus poteſt directè in corpus humanum imprimere, tunc tamen voluntas non cogitur, ſed tantum inclinatur. Vnde dicitur: Sapiens dominabitur aſtris.

QVÆSTIO II.

An Aſtrologia, quæ eſt pars Mathematicæ, omninò ſit prohibita?

DE hac materia tractant S. Thom. 2.2. q. 95. Alexand. Halenſ. 2. part. q. 184. Turrecr. in d. c. Illos. Alberic. in Repertorio Iuris, in dictione, Sortilegus, Troilus Maluetius in tractatu de ſortibus, part. 1. Panor. Ioan. Andr. Petr. Ancharan. & Ioan. de Anania cum alijs in cap. Ex tuarum, de Sortileg.

Aſtrologiæ ſunt duæ quaſi partes. Vna, quæ tradit notitiam corporum cœleſtium, & influentiam eorundem in hæc inferiora. Alia, quæ iudicat ex aſtrorum & corporum cœleſtium inſpectione ac obſeruatione de rebus, quæ occurrunt vel geruntur circa hominem: *Aſtrologiæ duæ ſunt partes.*

& hæc dicitur Astrologia iudiciaria, quę quando in ferendo iudicio metas humani intellectus transgreditur, reprobatur: atque vt hoc melius & rectius intelligatur, in primis notandum ex Doctoribus. Varij possunt esse effectus, de quibus Astrologus suum iudicium interponit. Aliqui sunt, qui necessariam naturalemque cum suis caussis coniunctionem habent, vt sunt Eclypses, oppositiones syderum, coniunctiones planetarum, &c. Alij reperiuntur, qui non semper, nec necessariò à suis caussis dependent, sed vt plurimum: vt siccitas, pluuia, sterilitas terræ, pestis, &c. Alij sunt effectus, qui contingenter, & fortuitò ex mera liberaq; hominis voluntate dependent. Alij sunt effectus quidem occulti, & ab humana cognitione remoti, vt sunt ea, quæ occulta sunt: vt, furta secreta, thesauri in visceribus terræ, perditorum inuentio, &c. Et quoniam de singulis hisce effectibus potest esse dubium: per Conclusiones ponetur resolutio.

Prima Conclusio. *Astrologus siu dicium ferat de prioribus effectibus, qui naturalem necessariamq; dependentiam à sua caussa habent, non peccat contra vllam legem.*

PROBATVR. Tales effectus possunt cum certitudine scientiæ cognosci ex suis caussis, à quibus semper, naturaliter, & infallibiliter dependent: ergo nihil superstitionis est admixtum

mixtum tali iudicio, sed spectat ad humanam scientiam. In hac Conclusione omnium est idem sensus.

Secunda Conclusio. *De effectibus secundi generis, qui ex astris & cœlorum motione non infallibiliter, sed sæpè eueniunt, infallibiliter iudicare, & eos futuros prognosticare non potest Astrologus.*

Probatvr. Sicut res se habet ad esse, ita ad cognosci: sed tales effectus non dependent ex suis caussis necessariò & infallibiliter, ergo infallibiliter Astrologus non potest de eis prognosticare. Deinde, tales effectus oriuntur non solùm ex syderum constellatione, sed etiam elementorum, mixtorum, & corporum varia dispositione, quæ habent qualitates non rarò contrarias, quas Astrologi, aut non cognoscunt, aut nõ considerant: & quando ex aliqua parte in his contingit ignorantia, corruit cognitio, vt optimè Gabriel in 2. d. 14. q. vnica prope finem docet. His accedit, quod ministerio bonorum Angelorum Deus hunc mundum regit & disponit, prout expedit homini, in cuius vsum hæc inferiora diriguntur. Homo autem aliquando peccat & Deum prouocat ad pœnam. Aliquando etiam ad cor per pœnitentiam redit, Dei misericordiam implorat, bona opera, quibus Deum conciliat, exercet. Quare pro meritis & peccatis ministerio angelorum varias dispositiones

tiones nō rarò Deus immittit, iuxta illud Psal. 106. posuit flumina in desertum, & terram fructiferam in salsuginem, à malitia inhabitantiū in ea. Ex dictis infertur, quod si Astrologus tam perfectam haberet Astrologię cognitionem, quam Dæmones habent, sæpè posset prædicere & verè prognosticare de huiusmodi effectibus, ex causarum concursu.

Tertia Conclusio. *De prædictis effectibus coniecturaliter Astrologus potest prognosticare.* Conclusio constat ex dictis.

Quarta Conclusio. *De effectibus futuitis, moribus, & actibus humanis ex libera voluntate dependentibus, Astrologus cum nulla certitudine potest aliquid prædicere.*

PROBATVR in primis ex sacris literis. Sic futura prædicere spectat ad Deū. Esaiæ 41. Annunciate, quæ ventura sunt nobis, & sciemus, quod Dij estis. & cap. 47. Stent & saluent te augures cœli, Astrologi, qui contemplabantur sydera cœli, & supputabant menses, vt ex his annunciarent ventura tibi. Sap. 8. Signa & monstra scit, antequam fiant. Iob 38. Nunquid nosti ordinem cœli, & ponentes rationē eius in terra? Deinde constat hæc Conclusio ex canonib. 26. q. 2. can. Illos planetarios, & can. Sed & illud: obseruare auguria, require-

quirere ſtellarum curſus, & euentus ex ijs futurorum rimari, ſeruare ſomnia; ſuperſtitioni tribuitur. & q. 4. can. Igitur genus, Aſtrologi dicti, eò quòd in aſtris augurantur, Genethliaci appellati ſunt, propter natalitiorum conſiderationes dierum. Geneſes enim hominum per duodecim cœli ſigna deſcribũt, ſyderumq; curſu, naſcentium mores, actus & euentus prædicere conantur: id eſt, quis quali ſigno fuerit natus, aut quem effectum habeat vitæ, qui naſcitur. Hi ſunt qui vulgò Mathematici vocantur, & cap. 2. de Sortilegijs: & de hac Aſtrologia etiam d. l. intelligitur, cùm ait: Ars autem Mathematica damnabilis eſt, & interdicta omninò. Damnant etiam ſancti Patres hanc Aſtrologiam, & atteſtantur eam eſſe ſuperſtitioſam, inutilem, vanam, & impoſſibilem. Ambroſ. lib. 4. Exameron cap. 4. Baſil. in ſerm. in principiũ Prouerb. Gregor. in hom. de Epiphan. Dom. Auguſtin. latiſſimè lib. 5. de Ciuit. Dei à principio, per aliquot capita. & lib. 2. ſuper Geneſ. cap. 16. & 17. lib. 2. de doctr. Chriſtiana à cap. 21. per aliquot capita, & ſup. Pſal. 61. Euſeb. de præparat. euangelica lib. 6. c. 6. 7. 8. & 9. Guilhel. Pariſ. in tract. de legib. ad longum. S. Thomas 2. 2. q. 95. art. 5. S. Anton. 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 6. & hanc ſententiam omnes Theologi meritò ſequuntur. Conſentiunt Iuriſperiti in locis in principio q. citatis. Ratio etiam eſt manifeſta. Tales effectus non pendent à lege aſtrorum, vt ex ſupra dictis patet:

ergo per inſpectionem aſtrorum non poteſt certa de his haberi cognitio. Fuit enim error Gentilium, aſtra efficientiam exercere in actus humanos: quare diebus Septimanæ nomina planetarum aſſignarunt, Diem Dominicam ſoli, feriam ſecundam lunæ, tertiam Marti, quartam Mercurio, quintam Ioui, ſextam Veneri, Sabbathum Saturno: Sic à Sole dicebant ſe habere ſpiritum vitalem: à Luna corpus: à Marte ſanguinem: à Mercurio ingenium & linguam: à Ioue temperantiam humorum elementarium: à Venere voluptatis delectationem: à Saturno humorem. Ex dictis patet impium eſſe dicere, quod ſydera aut planetæ efficaciter inclinēt, & inſtigent quoſdam ad furta, aliquos ad homicidia, alios ad luxuriam & Venerem, & ſic de ſimilibus. Quia natura corporum cœleſtiū eſt bona, & à Deo Opt. Max. omnium bonorū auctore creata, ad bonum finem. Ergò eorum inclinatio naturalis eſt in bonum, & nō ad malum. Alioquin cum dans formam, det etiam quæ naturaliter formam conſequuntur, Deo eſſet tribuenda naturalis aſtrorū inclinatio ad malum. His addi poteſt, quòd corpora cœleſtia operantur ſua opera ſecundū Dei præceptū, quod nunquam tranſgrediuntur. Si ergò inſtigant ad malū: id fieret ex præcepto Dei, quod eſt accuſare diuinam bonitatem, quæ omnia fecit valdè bona, vt diuinæ literæ docent. His omnibus id conſonat, quod index librorum damnatorum à

Conci-

Concilio Tridentino in Regula ſexta vult, vt Epiſcopi diligenter prouideant, ne Aſtrologię iudiciariæ libri, tractatus, indices legantur, vel habeantur, qui de futuris contingentibus, ſucceſſibus, fortuitiſq; caſibus, aut ijs actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certò aliquid euenturum affirmare audent.

Quinta Concluſio. *Damnabile eſt contra diuinas literas, contra canones & leges, per Aſtrologiam inueſtigare res occultas, furta ſecreta, theſauros, virginitatem, &c.*

DEVTER. 18. Non inueniatur in te, qui Pythones ac diuinos conſulat. Leui. 19. Nõ declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini. Ex cap. 20. Anima quę declinauerit ad magos, &c. Et in iure canonico textus eſt in cap. 1. de Sortilegijs. & ibidem cap. Ex tuarum. Imponitur pœnitentia Presbytero, eò quòd acceſſit cum quodam infami ad priuatum locum, non ea intentione, vt vocaret Dæmonium, ſed vt inſpectione Aſtrolabij furtum cuiuſdam Eccleſiæ recuperaret. Et hoc fecit bono zelo, & ex ſimplicitate: tamen grauiſſimum fuit id crimen iudicatum, & non modicam inde maculam peccati contraxit, vt canon ait. De lege ciuili etiam non eſt dubium ex d. l. & infrà. l. Nemo Aruſpex. & in l. Item apud Labeonem quæritur. §. Si quis aſtrologus, &c. Conſultus aliquem furem

dixerit, ff.de iniur.& famoſ.libell. & l.1.C.de Theſauris lib.10.Conſentiunt Theologi, Canoniſtæ,& Iuriſperiti in d. locis. Cauſſa huius Concluſionis eſſe poteſt. Quia occulta reſeruantur diuinæ cognitioni,& per naturales ſciendi modos non poſſunt cognoſci, ideò neceſſe eſt quod cognoſcantur conſilio aut auxilio Dæmonum, à quibus, cùm ſint fallaces, & inimici Dei generiſq; humani,non licet aliquid ſine maximo ſcelere inueſtigare.

CIRCA PRAEDICTA POteſt moueri dubium.

Si ex ſyderum & planetarum inſpectione nihil poſſunt prædicere Aſtronomi de rebus & euentibus futuris? Quomodo ergo ſæpè vera prognoſticant?

RESPONDEO ſecundum ea, quæ ex Patribus adducit Bartholomæus Medina in 1.2.S.Thomæ q.9.art.6. veritas talium prædictionum non referenda eſt in conſtellationum obſeruationem, ſed ad alias quatuor potiores cauſſas: nimirum ad ſortes, ad pacta, ad prudentiam conſultorum, & ſtultitiam conſulentium. Vim ſortis hoc facere, atteſtatur S. Auguſt.lib.4.Confeſſ.cap.3.Si enim,ait,de paganis poëtæ cuiuſpiam longè aliud canentis atq; intendentis,cùm ſorte quis cõſuluit, mirabiliter conſonus negotio ſæpè verſus exiret, miran-

mirandum non est, si ex anima humana superiore aliquo instinctu nescient quid in se fieret, non arte, sed sorte sonaret aliquid, quod interrogantis rebus factisq; concineret. Hæc Augustin. Secundò, multa ab Astrologis dicta eueniunt non ex Astrologia diuinante, quæ nulla est, sed societate & fœderibus inter eos & Dæmones constitutis, & sic Astrologi vera respondent ex occulto instinctu spirituum, vt S. Augustin. docet lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 7. in fine. & lib. 2. de Genesi ad literam cap. 17. Fatendum (ait) est, quando à mathematicis veradicuntur, instinctu quodam occultissimo dici, quem nescientes humanæ mentes patiuntur: quod tamen ad decipiendos homines fit, spirituum immundorum & seductorum operatione, qui quædam vera de temporalibus rebus nosse permittuntur. Tandem concludit. Quapropter bono Christiano, siue mathematici, siue quilibet impiè diuinantium & maximè dicentes vera, cauendi sunt, ne consortio Dæmoniorum animam deceptam pacto quodam societatis irretiant.

Tertiò: implentur frequenter, quæ Astrologi prænunciant, non ex constellatione, sed sola animi prudentia, qua non solùm præterita recolunt, præsentiaq; perspiciunt, sed etiam futura prospiciunt, & quæ ventura sunt longè antè præuident. Fiunt aliquando quidem homines exercitatione & longa rerum experientia ita sagaces, quod ex hominum & negocio-

rum circunſtantijs bene conſideratis, certitudine quadam morali de rebus futuris vera enuncient. Sic Hannibalem prudentiſſimum ducem, perſpecta temeritate ac imperitia Terentij Varronis Romani Conſulis, produnt veterum ſcripta prædixiſſe Afris victoriam, & Romanis cladem: quam prognoſticationem rerum euentus confirmauit.

Quarta & poſtrema cauſſa eſt, conſulentium ſtulta credulitas. Solet enim talis credulitas immittere credulis conſulentium animis, aut ſpem fœlicitatis à diuinatore promiſſæ, aut metum calamitatis ab eo denunciatæ. Hi autem duo effectus crebrò efficiunt, vt humana negotia prænunciatos effectus ſortiantur. Nam quemadmodum ſpes & fiducia ardua quæque opera audenter aggrediuntur, & fœliciter magnificeque abſoluunt: Ita pauor & metus pauidè incipiunt, & incepta facili negotio imperfecta relinquunt. His addo cum S. Thoma 2.2. q. 95. art. 5. ad 2. quod Aſtrologi ex conſideratione aſtrorum frequenter etiam vera prænunciant: quia plures homines paſſiones corporales ſequuntur. Et ideò actus eorum diſponuntur, vt in pluribus, ſecundum inclinationem cœleſtium corporum. Pauci autem ſunt, id eſt, ſoli ſapientes, qui ratione huiuſmodi inclinationes moderentur. Et ea de cauſſa, Aſtrologi in multis vera prænunciant coniectura quadam, & præcipuè in communibus euentibus, qui dependent ex multitudine:

tudine. Vnum tamen hîc annotare licet de calendariorum noſtrorum ſcriptoribus, quorum cognitio eſt ex Aſtrologia, quod quidam tam multas faciunt prognoſticationes de rebus futuris, vt moraliter loquendo, neceſſe ſit aliquod verum incidere. Nam qui multa dicit, non ſemper mentitur. Multorum autem & vulgo tanta eſt credulitas, vt Aſtrologo ſine mathematico ſæpè falſa prænuncianti, ſi in vno veritatem conijciat, fidem adhibeant certam. Melius autem mihi placent calendaria Italiæ, ex quibus aliqua vidi, quæ ſolum tempus, & lunæ ſoliſq; mutationes cum Eclypſibus indicabant.

QVÆSTIO III.

An Cometæ ſint ſigna bellorum, infirmitatum, calamitatum, aut mortis principum, &c.

Antequam quæſtio reſoluatur, quædam ſunt præmittenda ex Philoſophia.

COMETA generatur ex vapore ſicco, calido, terreſtri, craſſo, cuius partes adinuicem bene cohærent. Cauſſa eius efficiens eſt duplex. Remota, & Proxima. Remota Cometæ cauſſa efficiens eſt ſol, qui radijs ſuis caleſaciens terrã, eleuat ex ea prædictum vaporem. *Duplex eſt cauſſa efficiens.*

Proxi-

Proxima autem cauſſa efficiens eſt, ſuprema regio aëris, quoad altiſſimam eius partẽ ſphe-ræ ignis contiguam. Nam vapor paulatim aſ-cendens, cùm peruenerit ad ſupremam illam partem æſtuantem & calidiſſimam, propter vicinitatem ignis, dilatatur.

Apparet autem potiſſimum in triplici fi-gura, Comæ, Barbæ,& Caudæ. Hinc dicitur ſtella comata, quia in circuitu, & ſecundum omnes partes emittit radios velut crines a-gẽteos, & eſt quaſi coma capitis, quæ ex omni parte pendet à capite. Eandem ob cauſſam à quibuſdam ſtella crinita appellatur. Dicitur ſtella barbata, quando non ſecundum omnes partes in circuitu, nec ſecundum plures, ſed tantùm ſecundum vnam partem emittit ra-dios ad inſtar barbæ, quæ tantùm ab anteriori parte fluit, ſcilicet à facie. Nominatur ſtella caudata, quando nec in circuitu, nec ſecũdum omnes partes, ſed tantum ex vna emittit ra-dios oblongos, ad modum caudæ, & in hac fi-gura frequenter apparet. Prouenit autem hæc diuerſitas figurarum in cometis, ex diuerſitate denſitatis & raritatis, & diffuſionis ipſius va-poris ſicci, calidi, terreſtris. Nam quando in-flammatur in ſuprema parte ſupremæ regio-nis aëris, aliquando attenuatur ſecundũ om-nes extremitates in circuitu, in medio autem remanet denſus: & tunc emittit radios in cir-cuitu, fitq; comata ſtella. Aliquando eſt adeò craſſus & denſus, quòd ſolùm in aliquas partes extre-

extremas, in quibus est minor densitas, attenuatur & diffunditur, & tunc secundum aliquas partes emittit radios, in quibus est minor densitas, & apparet vt stella habens barbam. Aliquando est adeò densus, quod vix secundum vnam partem minus densam potest ex calore ignis subtiliari & diffundi: & tunc ex tali parte tantum emittit radios, per modum caudæ.

Quantum ad colorem cometæ, aut est albus vt argentum, aut rubeus vt ferrum ignitum, non tamen benè inflammatum: vel niger vt carbo extinctus. Ratio huius varietatis est, quia vapor ille diuersis modis potest variari. Aliquando est ita temperatæ densitatis, quod ex calore spheræ ignis potest subtiliari secundum omnes extremitates suas, & inflammari, & tunc ex flammæ & sua subtilitate apparet, vt stella alba. Aliquando est adeò densus, quod non potest benè inflammari, licet igniatur: & tunc apparet vt stella rubea, & tanquã lignum densum, ignitum, rotundum, à quo non exit flamma clara, sed rubea. Aliquando est adeò condensatus ex sua viscositate, quod nec ignitur, nec inflammatur, sed extinguit ignem sibi propinquum ex crassitia suæ materiæ; sicut quando in ignem proijcitur pomum viride: quod ex sua frigiditate & humiditate indigesta extinguit carbones sibi propinquos, & tunc talis vapor in suprema aëris regione nõ apparet, vt stella, sed vt carbo niger magnus. Quandoq;

doq; autem vapor aſcendens eſt adeo rarus & ſubtilis, quod dum appropinquat ſphæræ ignis, citiſſimè conſumitur ex calore ignis, ſicut ſtipula, & leuis palea, quando in ignem proijciuntur magnum: & tum ex tali vapore non generatur aliquid apparens. Quando autem per aliquot dies pro diſpoſitione materiæ cometa apparuit: reſoluitur & conuertitur in ignem vel aërem. De his Ariſtot. lib. 1. Meteorologicorum. Albertus lib. 1. Meteor. tract. 3. cap. 5. Chryſoſt. Iauellus in Epitome in lib. Meteorolog. lib. 2. tract. 2. cap. 2. & alij alibi.

Cometa aut procedit ex cauſſa naturali aut ſupernaturali.

Tandem vt ad propoſitum reuertamur, & intelligatur quomodo liceat ex cometæ apparitione prognoſticari, aduertendum eſt quod cometa aut poteſt habere ortum ex cauſſis naturalibus modo dicto, aut ex miraculoſa Dei diſpoſitione.

Quæ ſint ſignificationes cometæ.

Quando ex naturalibus principijs cometa oritur, in primis poteſt ſignificare famem futuram. Quia gignitur ex multo vapore ſicco, calido, terreſtri, eleuato ex intenſa & diurna calefactione Solis: & ſic terra multo tempore remanet exiccata, ob defectum pluuiarum, & aduritur, ita vt ſemina & alia vegetabilia non poſſint fructificare: & ſic ſequitur rerum neceſſariarum penuria, quam fames comitatur. Cometa etiam denotat peſtem inſtare: Nam vapor ſiccus craſſus, calidus, terreſtris, qui eſt materia cometæ, inficit aërem vt venenum: aërem autem infectũ homines attrahunt per reſpira-

respirationem, qui attractus inficit corpus, sequiturque pestis ex corruptione aëris. Præterea signat etiam prælia. Quia tempore cometæ est excessiua caliditas in aëre diffusa, quæ inflammat spiritus in humano corpore existentes, ac reddit cholericos. Ex cholera autem excitantur homines ad iram, ex ira ad vindictam, ex vindicta ad prælia. Et quoniam ad prælia plerumque sequuntur mutationes dominiorum, sectarum & legum: solet dici, quod Cometa hæc omnia significat. Postremò, Cometa etiam significat mortem Regum & Magnatum tam naturalem quàm violentam: naturalem quidem, quia tempore cometæ, vt dictum est, in aëre excessiua caliditas diffunditur: deinde aër in excessu calefactus alterat corpora, præcipuè delicatè viuentium, vt sunt Principes & Magnates; disponitque ad ægritudines peracutas, quæ vt plurimum mortem inferunt. Violentam etiam denotat, quia tempore cometæ bella, secundum dicta oriuntur, in quibus principes & magnanimi pro suo honore se exponunt; ac sic frequenter pugnando succumbunt.

Cùm autem Cometa ex speciali Dei dispositione apparet, semper significat aliquam calamitatem imminentem, aut mortem Regum vel principum. Et in hac significatione Theologi loquuntur de Cometa. Cùm enim sic naturalē non habeat productionem, nec sit stella in firmamento posita; eius quoq; significatio

non

non est naturalis. De his cometis & signis loquitur Damasc. lib. 2. de fide Orthod. cap. 7. Adgignuntur autẽ, ait, & frequenter cometæ & signa quędam interituum Regum, qui quidem non sunt ex eis astris, quæ ab rerum initio facta sunt, sed diuina iussione oportuno tempore constituuntur, & rursus dissoluuntur. Quandoquidem princeps est persona communis, ex cuius morte frequenter solet oriri perturbatio totius regni, de cuius custodia angeli soliciti sunt, iussu diuino angeli faciunt tales apparitiones in aëre, quandoq; ad significandum mortem principum, qui præsunt populo: & tunc vtile est recurrere ad Deum per pœnitentiam, orationem, & alia opera pia. S. Bonauent. in 2. d. 14. q. vlt. Ex varijs scriptoribus placet aliqua adferre exẽpla. 2. Machab. cap. 5. Cùm Antiochus secundam profectionem in Ægyptum pararet, contigit per vniuersam Ierosolymorum ciuitatem videri quadraginta diebus per aëra equites discurrentes, auratas stolas habentes, & hastas quasi cohortes armatas, & cursus equorum per ordinem digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorũ multitudinem gladijs districtis, &c. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra conuerti. 4. Reg. cap. 7. In castris Syriæ Dominus fecit apparere sonitum tumultumq; curruum & equorum, & exercitus maximi, quibus auditis aduersarij obsidionem soluerunt, fugeruntq;. Iosephus lib. 7.

lib.7. de bello Iudaico, de ſtellis & cometa præcedentibus deuaſtationem Hieroſolymorum, per Titum & Veſpaſianum, loquitur in hæc verba: Infœlicem plebem teterrimi quidam homines & deceptores, falſa vaticinantes ſuadebant, vt euidẽtibus ſignis & indicijs iracundiæ, & indignationis diuinæ non crederent, quibus apertè futurum & vrbis & gentis præſagiebatur excidium, ſed velut afflati & amentes, & qui neq; oculos, neq; animas in ſe haberent, ſpernebant omnia, quæ cœlitus minabantur. Etenim ſtella præfulgens, gladio per omnia ſimilis, imminere deſuper vrbi; & cometes præterea exitialibus flammis ardere viſa eſt per totum annum. Sed & ante excidij & belli tempus, cùm populi ad feſtum conuenirent, octauo die menſis Xanthici (qui eſt Aprilis) tempore noctis hora nona tantus lumen fulgor aram templumq; circumdedit, vt putarent omnes diem clariſſimum factum, & permanſit ſpacio horæ mediæ. Quod imperitis quidem & ignaris proſperum videbatur, ſed legiſperitos & probos quoſq; non latuit exitiale portentũ: Et poſt pauca. Sed & tranſacto die feſto poſt aliquot dies, prima & viceſima die menſis Arthemeſu (qui apud nos vocatur Maius) prodigioſus apparuit viſus, & fidem penè excedens, quod verè falſum putaretur, niſi oculorum fidem confirmaſſet malorum conſecuta pernicies. Etenim prope ſolis occaſum viſi ſunt currus & quadrigæ in omni

regione per aërem, & armatorum cohortes miſceri nubibus, & vrbes circumdari agminibus improuiſis. S. Gregor. hom. 1. ſuper Euangel. in illud Luc. 21. Erunt ſigna in ſole: narrat, quod ante effuſum ſanguinẽ Chriſtianorum tempore Gotthorum, vel Longobardorum, in Italia viſæ ſint acies igneæ in aëre, priuſquã Italia gentili gladio ferienda traderetur, & has acies ipſemet S. Gregorius vidit, vt atteſtatur. In vita S. Thomæ Aquinatis legitur, cometa per triduum ante ipſius mortem ſuper monaſterio foſſæ nouæ, vbi infirmabatur, ſtetiſſe, & eo mortuo non amplius apparuit. S. Antonin. 2. part. tit. 12. c. 10. §. 1. tradit An. Dom. 1400. apparuiſſe Cometam per longum tempus, habentem comas nigras, & ſignaſſe mortem magni ducis Mediolan. qui tunc mortuus eſt. Et in principio regiminis Eugenij IIII. eodem Antonin. referente, apparuit cometa cum crinibus quaſi argenteis, & deinde ſecuta ſunt multa mala bellorum & mutationes.

Dicunt autem Cometam ſemper radios ſuos ad illam partem dirigere, ad quam minatur calamitatem, aut malum imminens. Quare ſecundum dicta tunc tempus eſt redeundi ad ſanam mentem, & recurrendum eſt ad Deum, vt amoueat mala imminentia.

QVÆSTIO IV.

Quid de Phyſiognomia membrorum corpo-

corporis humani sentiendum, an liceat ex hac diuinare de moribus, & vita?

Difficvltatem facit, quod quidam Iurisperiti Physiognomiam referunt ad indicia: & dicunt, quod sicut bona prodest, ita mala nocet reo, quia mala facit quem præsumi procliuem ad scelera. Bald. in l. 2. C. Quorum appellationes non recipiuntur. n. 5. Hippolit. de Marsilio in practica Criminali. §. Expedit. num. 53. & Paris de puteo ab eo citatus, in tractat. Syndic. charta 108. Iosephus Mascard. de Probationib. volum. 2. conclus. 831. num. 27. Et Gregorius Nazianzenus Athenis Iulianum conspiciens, antequã imperio potiretur, ex ipsius Physiognomia de moribus iudicium tulit exclamando, Deus bone, quantum malum Romanũ fouet imperium? quod postquã ad imperium peruenit, cognitũ est, vt videre licet ex ipso D. Greg. in oratione inuectiua secunda in Iulianum, & Nicephoro lib. 10. c. p. 37. Socrates etiam verum Zopyri iudicium de seipso ex ipsa physiognomia sumptum, illum scilicet stupidum, libidinosum, & bardum esse futurum dixit, nisi naturæ motus incomposítos Philosophiæ studio rectius moderatus fuisset, auctore Cicerone in lib. de fato. Et Democritus Milesius Diagoram Milesium seruum emit, eo quod ex physiognomia intelligebat eum optimo ingenio praditum: vt testatur Suidas. Huc facit il-

lud Ciceronis, in oratione pro Roſcio Comædo: Oro atque obſecro vos, qui noſtis, vitam inter ſe vtriuſque conferte: Qui non noſtis, faciem vtriuſque conſiderate: nonne ipſum caput & ſupercilia penitus abraſa, olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis vnguibus vſque ad verticem ſummum (ſi quam coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallacijs, mendacijſque conſtare totus videtur, qui idcirco capite & ſupercilijs ſemper eſtraſis, ne vllum pilum viri boni habere dicatur? In horum etiam confirmationem eſt, quod Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs. q. 3. n. 14 & Troilus Maluetius de Sortib. 1. part. n. 3. ex mente Ariſtotelis approbant Chiromantiam, quæ fit in lineamentis manuum, tanquam ſcientiam naturalem.

De materia phyſiognomiæ legendi Doctores. Pelbartus in Roſario aureo Theologiæ 2. parte. verb. Corpus humanum, à §. 18. Conrardus à Vagis, in lib. de ſignis. cap. 8. & ex naturalibus Ariſtot. in lib. de phyſiognomia. Galenus in lib. An mores ſequantur temperaturam corporis. Barthol. Cocles Bononien. medicus in compendio phyſiognomiæ, & Pomponius Gauricus Neapolitan. in tract. de eadem materia, & Plato in Timæo.

Antequam aliquid in ſpeciali de phyſiognomia, quæ imaginem quandam diuinationis induere videtur, cùm verſetur circa indicium

cium morum humanorum, dicatur, pro introductione & cognitione rei quædam regulæ generales physiognomo sunt obseruandæ, quarum sit

Prima: Humana membra, quæ in proportione naturali sunt, quo ad figuram, colorem, situm, motum & quantitatem, indicant mentis bonam habitudinem naturalem. Et è contra: membra quæ non habent debitam proportionem, signant peruersam mentis qualitatem. Propterea Plato dicebat, quod quæcunq; similitudo animalium aliquorum est in hominibus, tales homines etiam talium animalium imitantur mores: puto similitudo porci indicat carnalem concupiscentiam: similitudo canis, iram: Leonis, rapinam, &c.

Secunda regula. Licet per signa membrorum naturalium mores hominum cognoscantur, *non* tamen imponunt necessitatem, sed tantum inclinationem naturæ ostendunt probabiliter, & cum coniectura.

Tertia. Propter signa exteriora, non statim proferendum est iudicium de moribus hominum. Quia fortè signum est per accidens, & non per naturam: aut fortè natura deuicta est per contrariam bonam consuetudinem, & frenum rationis cohibentis naturam ad malum inclinatam. Sic legitur, quòd cùm Philomenes dixisset ex Physiognomia iudicando de Socrate, eum esse luxuriosum: & Socrates illud percepisset, discipulis referentibus, respondit:

ſpondit: Verum naturaliter iudicauit, ſed ego naturam vici ratione.

Quarta. Vt phyſiognomia ſit licita, non debet iudicare de donis diuinis & gratuitis: Quia Deus auctor naturæ, non eſt ei alligatus, ſed diſtribuit dona ſua prout vult.

Quinta. Phyſiognomiæ iudicium non debet procedere ad ea, quæ extrinſecus adueniunt, vt ſunt honor, diuitiæ, mors violenta, fortuna bona aut mala, &c. nec etiam ad ea negotia, aut ſtatus conditiones, quarum electio ex mera & libera voluntate dependet. Quoniam huiuſmodi non ſequuntur naturæ complexionem & inclinationem, ſed originem ſumunt ex alijs cauſſis.

Sexta. Quando ſigna contraria in eundem incidunt, vt ſæpè contingit, habenda eſt ratio præcipuorum, & eorum, quæ maxime ad ſubſtantiam pertinent, & minus ad accidens: vt, exempli gratia, fortitudinem magis propriè latera magna ſignificant, quàm fuſcus color.

Septima & vltima regula. Præcipua cura phyſiognomiæ conſiſtit in vultu, & maximè in oculis. Quare Philoſophi communiter affirmarunt oculum eſſe verum cordis indicium.

His generalibus præmiſſis, de phyſiognomia membrorum, aliquid ad recreandum lectorem, ex auctoribus annotandum eſt, & à ſuperiori parte incipiendum & deſcendendum vſque ad infimam.

Pili molles timidum, ſicut duri fortem ſignificant:

nificant: Hoc signum sumptum est ex animalibus. Lepus & oues mollissimos habent pilos, & sunt timidissima animalia. Leo autem & aper, cùm habeant duros pilos, fortissimæ sunt bestiæ. Si autem pili sint molles & rari, hebetem ingenio denotant: Si crispi, timidum, & lucri cupidum: Si subnigri, & moderatè teques, bonos mores indicant.

Caput nimis magnum, stolidum declarat: globosum & breue, sine memoria & sapientia: humile & superius quasi planum, insolentem: oblongum, & malleo simile, prouidum designat.

Frons nimis angusta, indocilem indicat; lata, minus discretum: rotunda, iracundum: humilis & demissa, verecundum: Quadrata & moderatę magnitudinis, sapientem & magnanimum.

Supercilia si sint longorum & multorum pilorum, significant ferum & magna meditantem.

Oculi quando variè mouentur, vt modò currant, modò quiescant, signant mala reuolui in animo: Si sint glauci, splendore tamen micantes, significant peruigilē ad nocendum: oculi purè nigri, hominem sine virtute lucri cupidum: Si minores iusto, pusillanimem: Si debito maiores, tardum: Si in mediocritate constituti, bene natum ostendunt.

Aures prominentes & valdè magnæ significant stoliditatem & garrulitatem, valdè paruæ, ina-

uæ, malignitatem, paruæ astutum: pendulæ demissum; arrectæ solicitum.

Nasus si grossior fuerit, significat concupiscentem: Si in extremitate ingrossetur, insensibilem: Si acuatur, irascibilem. Simus, lubricum. Aquilinus à fronte perpendens, magnanimum indicat. Qua de causa, vt ferunt, Persæ Regem non eligebant, nisi eum, cui nasus esset regius: id est, aquilinus: eò quod hoc signum sit magnanimi & prudentis viri, qui aptissimus est ad regendum.

Facies dependens, cogitatorem subdolum: Si carnosior debito, concupiscibilem tumidumq;: Si macilenta, solicitum: minor debito, pusillanimem illiberalemq;: Maior æquo, tardum: Superrubescens, verecundum: pallida, meticulosum: moderata in colore, figura & compositione, temperatum prodit.

Labia soluta aliquantulum ab ore dependentia inertem designant: Subtilia in extremitate relaxata, si superius inferiori intercalatim iungitur, magnanimum: Labia autem bene colorata, & plus subtilia, quàm grossa, significant hominem bonæ conditionis in omnibus, magis natum ad virtutes, quàm vitia.

Os vltra modum dilatatum, voracem & immitem significat: os autem, cuius parua est clausura & apertio, pacificum, timidum, secretum & verecundum, &c.

Mentum paruum & breue, immitem & inuidum indicat: prolixum aliquantulum, minus ira-

nus iracundum: nimis prolixum, dolosum: Quadratum, moderatè bonum.

Pectus multis carnibus congestum, indocilem: Si autem longius sit ventre, prudentem signat: Si nimietate pilorum simul cum ventre tegatur, instabilem: Si autem solum pectus habet pilos, animosum denotat.

Manus, & brachia, quando sunt tam proliza, vt erecto corpore extremitas medij digiti appropinquat ad genu, licet fortè mensura quatuor digitorum deficiat, significant humilem, fortem & liberalem. Manus crassæ, si breues digitos vltra modum habent, insidiosum & furem: sed intortæ manus & tenues, significant voracem & loquacem.

Vngues albi & plani, & molles subrubei, tenues & bene perlucidi, optimum ingenium indicant. Vngues nimis breues, malignum.

Pedes grossi & valdè breues, infirmum: nimis prolixi, dolosum: Pedes bene lati magis articulati & neruosi, fortem ostendunt.

Quantum ad colorem corporis humani, color cutis niger versutum indicat: albus rubeusque, fortem & animosum: color vehementer albus cum pallore, defectum virium ex nimia victoria phlegmatis denotat. Color ignitus lucentibus oculis, ad insaniam vel furiam tendit. Color autē medius inter nigrum & album, qui declinat in brunū, si clarus est, ostendit virum boni ingenij, & bonorum morum. Hæc breuibus dixisse sufficiat. Qui curiosius

riosius vult inquirere, legat Doctores citatos: Ita tamen dictis signis fidem habeat, vt suprà posita regulas non transgrediatur.

QVÆSTIO V.

An ars Alchimiæ sit alicuius veri effectus operatrix, quantum ad transmutationem rerum in alias naturas, ac an possit licitè exerceri sine suspicione magiæ?

Huius quæstionis materiam in diuersis locis attingunt Theologi, Iurisperiti, & Physici. Nos autem doctrinam more nostro, Conclusionibus comprehendemus.

Prima Conclusio. *An virtute artis Chimicæ verum aurum fieri possit, Problema esse potest.*

CONCLVSIO constabit ex sequentibus. Fieri posse hac arte verum aurum, nec repugnare naturę, existimant Albert. Magnus lib. 3. de mineralibus, tract. 1. c. 9. adductis pro ea sententia etiam alijs Arabibus. Antonius Mirandulanus in lib. 19. sect. de euersione singularis certaminis, & quidam Ianus Lacinius, qui de facultate Chimica in transmutãdis metallis scripsit, vt referunt Hieron. Cardanus, & post eum Benedictus Pererius lib. 1. cap. 12. aduersus

uersus fallaces & superstitiosas artes, & ex Iurisperitis, Oldradus in cons. 74. incip. An Alchimista peccet, & post eum Panormit. in c. 2. de Sortileg. Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de crimine falsi. Alberic. in dictionario, in verb. Alchimia. Fabianus de monte S. Sauini, de empt. & vendit. q. 5. princip. num. 8. Ioan. ab Anania in d. cap. de Sortileg. Ancharan. ibidem cap. 1. & alij alibi. Et ex Theologis non repugnare naturæ & Physicæ existimant, Pererius loco cit. Sylvest. in verb. Alchimia. n. 2. Caietan. 2. 2. q. 77. art. 2. Pro hac sententia hæ sunt potissimum rationes. Ea secundum naturæ ordinem sunt inuicem transmutabilia, quę non habent omninò diuersas operationes, sed easdem in eo tantùm differentes, quod quædam habēt eas imminutas & imperfectas, sicut fœtus comparatione infantis, ouum respectu pulli, &c. Sed æs, plumbum, argentum, &c. nullas habent operationes ab auro distinctas: sed quas hoc habet, vtpote liquescere, duci, graue esse, nitere, ignibus resistere, easdem habent illa, licet vitiatas & imminutas; non enim ita splendent, non sunt adeò grauia, minus resistunt ignibus, non tota liquescunt, non tam tenuiter ducuntur. Ergo sunt veluti aurum imperfectum, & beneficio artis perduci possunt ad perfectū & verum aurū. Hinc eam addere possumus, quam Albertus insinuat simul etiam modum efficiendi declarans in hęc verba: Oportet nos dicere Alchimicos peritos,

tos, non aliter operari quàm peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes ſanitati, & poſtea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo ſanitatem inducant, quæ ſanitas eſt effectus & naturæ & artis: ſed illius effectiue, & principaliter, huius autem organicè & inſtrumẽtaliter: Sic Alchimiſtę primò bene purgantes materiam argenti viui & ſulphuris inſitam omnibus metallis confortant: deinde deducunt vires elementares & cœleſtes tali materiæ inhærentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere: & tunc ipſa natura operatur, & non ars, niſi organicè iuuando & expoliendo, & ſic verum aurum & argentum educere & facere videntur. Quod enim virtutes elementares ad cœleſtes faciunt in vaſis naturalibus, ſi artificialia formantur ad modum vaſorum naturalium: & quod facit natura calore ſolis & ſtellarum, hoc faciet ars calore ignis, dummodo ſic contemperetur, vt non excedat virtutem ſe mouentem & informantem, quæ eſt in metallis. Huic enim cœleſtis ineſt virtus, quæ primò commiſcuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel illud, per artis iuuamen. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id eſt, corrumpens vnum à ſua ſpecie remouendo, & cum iuuamine eorum, quæ in materia inſunt alterius ſpeciem inducendo. Quare omnium operationum Alchimicarum melior eſt illa, quæ

quæ procedit ex eisdem, ex quibus procedit natura: Sicut ex purgatione sulphuris per decoctionem & sublimationem & expurgationem argenti viui, horumq; bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli species inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, procul dubio deceptores sunt, & verum aurum & argentum non faciunt: & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt. Sic Albert. Postremò omnia metalla procedunt ex eodem principio, vt hæc opinio videtur præsupponere, scilicet ex sulphure & argento viuo. Et ex virtute elementorum, ac influentia astrorum: ibi producitur pretiosius metallum, vbi hæc influentia maior & perfectior. Hinc per influentiam astrorum cum herbis & lapidibus, quibus insunt multæ magnæq; virtutes, via naturali vna species metalli potest conuerti in aliam magis pretiosam, maximè cùm in habentibus symbolum, iuxta Aristotelis doctrinam facilior sit transitus. Cùm ergò ars naturam imitetur in hoc, quantum potest, videtur quod per virtutem herbarum, lapidum, aut elementorum aliorum vnum vile metallum in pretiosius possit transmutari. Quandoquidem ambo sunt ex eisdem principijs sulphure & argẽto viuo. Insunt enim rebus corporeis per omnia elementa quædam seminariæ & occultæ rationes, quibus arte dispositis

positis & temperatis ad perfectum prorumpunt in species debitas suis modis & finibus, vt indicat text. in c. Nec mirum. §. Aruspicinæ. prope finem. 26. q. 5. Hac ratione vt plurimum mouentur Iurisperiti locis cit.

Negantem partē tenent Auicenna in commentarijs super libros Meteororū, vt eum allegat Ægidius Roman. quodlibet. 3. q. 8. Auerr. in paraphrasi super 1. lib. de generatione animalium in c. 1. Conciliator differentia 209. & ex Theologis D. Thom. in 2. d. 7. q. 3. art. 1. ad 5. & in qq. disput. de poten. q. 6. art. 1. ad 18. Ægidius loco cit. Michaël de Palatio in 2. d. 7. & alij alibi. S. Thomas in d. d. 7. ita declarat suā mentem: Potest, inquit, ars virtute naturalium agentium aliquas formas substantiales inducere in materiam. Sunt tamen quædam formæ, quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua & passiua earum non potest inuenire atq; adhibere, sed bene simile illis aliquid efficere. Sicut Alchimistæ faciunt aliquid simile auro quantum ad accidentia exteriora, sed tamen nō faciunt verum aurum, eo quod forma substantialis auri non est per calorem ignis, quo Alchimistæ vtūtur, sed per calorem solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis, & ideo tale aurum non habet operationem consequentem speciem: Et similiter in alijs, quæ eorum operatione fiunt: Ægidius aliter ostendit. In vnoquoque genere entium, quædam sunt perfecta, alia imperfecta:

Perfe-

Perfectorum autem generatio est determinata tam secundum principium actiuum & secundum materiam, quàm secundum locum in quo fit: Imperfectorum autẽ minimè: Exempli causſa. In genere animalium quæ sunt perfectiora ita se habent natura, vt equus non generetur, nisi ab equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra matricem. At mures possunt generari ex semine, & sine semine, intra matricem & extra. Idem perspicitur in plantis, idemque similiter contingit in elementis, nam purus ignis elementaris, nec generari nec conseruari potest nisi in suo loco naturali, id est, in concauo lunæ. Ergo similiter etiam eueniet in metallis. Quare cùm aurum sit perfectissimum omnium metallorum, habebit determinatum agens & materiam, & locum naturalem, & propriam venam, quæ latet in tra sinum & ventrem terræ, extra quem locum aurum nullo modo confici possit. His tamen addiderim, non omnes Alchimistas conuenire in principio vno eodemque, ex quo aurum producitur, vt ex Alberto loc. cit. cap. 7. & 8. constat, qui varias sententias hac de re colligit: Vnde adhuc incertior eorum sententia redditur. Argumenta quæ fiunt pro posteriori sententia diluuntur ex eis, quæ Pererius adfert. Prioris verò opinionis rationes confutant pro parte Ægidius & Gregorius de Valentia in 2.2. S. Thom. disput. sexta generali. q. 13. de vanis obseruationib. puncto 2. Ex his elicitur:

Secun-

Secunda Concluſio. *Adhuc ſub iudice lis eſt, an virtute Alchimiæ verum aurum fieri poſſit.*

HANC docent Hierõ. Cardan. de varietate rerum, lib. 10. cap. 51. S. Thom. 2.2. q. 77. art. 2. ad primum: dum ait: Ad primum ergo dicendum, quod aurum & argentũ non ſolùm cara ſunt propter vtilitatem vaſorum, quæ ex eis fabricantur, aut aliorum huiuſmodi: ſed etiam propter dignitatem & puritatem ſubſtantię ipſorum. Et ideò ſi aurum & argentum ab Alchimicis factum, veram ſpeciem non habeat auri & argenti, eſt fraudulenta & iniuſta venditio: præſertim cùm aliquæ vtilitates auri & argenti veri ſecundum naturalem operationem ipſorum ſint, quæ non conueniunt auro per Alchimiam ſophiſticato. Sicut quod habet proprietatem lætificandi, & contra quaſdam infirmitates medicinaliter iuuat. Frequenter etiam poteſt poni in operatione, & diutiùs in ſua puritate permanet aurum verum, quàm aurum ſophiſticatum: Si autem per Alchimiam fieret aurum verum, non eſſet illicitum ipſum pro vero vendere, quia nihil prohibet artem vti aliquibus naturalibus ad producendũ naturales & veros effectus: ſicut Auguſtin. dicit in lib. 3. de Trinitate, cap. 8. de his quæ arte Dæmonum fiunt. Hæc S. Thom. Sotus lib. 6. de iuſtitia & iure, q. 3. art. 2. ad 1. reſpondet. An verò per Alchimiam exprimi poſſit

possit verum aurum, sub iudice S. Thomas relinquit. S. Thomæ sententiam etiam appræhendunt Andreas ab Isernia, & Iacob. Aluarot. in c. 1. Quæ sint regalia. de vsibus feudor. & alij tam Iurisperiti, quàm Theologi. Hæc conclusio satis probatur ex diuersitate sententiarum, & incertitudine principiorum, vt visum est in præcedenti Conclusione.

Tertia Conclusio. *Moraliter loquendo impossibile, aut difficile, rarumq; est virtute artis Chimicæ verum producere aurum, vt verè impossibile, & supra humanum captum videri possit.*

Hanc tradunt Cardan. & Mirandulan. Pererius & Gregorius Valentianus loco cit. Aurea Armilla in verb. Alchimia, & pro hac sententia interpretatur D. Thomam. Bartholom. Chassaneus in Catalogo gloriæ mundi, vndecima parte, Quadragesima consideratione, & alij alibi.

Nunc conclusio probatur, atque in primis ab experientia, quæ rerum magistra est, & qua veritatem discimus. Non inueniuntur, aut saltem rarissimè inuenti sunt, qui hac arte verum aurum effecerint. Ars autem probata & vera, vt plurimum suum effectum producit, vt inductione omnium artium firmissimè constat. Quis enim artem pinsendi panes possibilem respectu sui effectus affirmaret, si vix in cetum annis & tunc adhuc cum maxima difficultate effe-

effectum debilem consequeretur? Quis industriã, studiumq; efficiendi ferrũ potens ad producendum ferrũ iudicaret, si ferè semper suo fine frustraretur, & non, nisi rarissimè ferrum produceret, de cuius tamen rarissima productione adhuc dubitaretur, an ferrum verum & legale esset, atq; vtile ad omnem ferri vsum? Si ergo ars Chimica potest aurum efficere, quare non vt reliquæ artes vtiles & necessariæ generi humano semper, & vt plurimum & facile suum effectum consequitur. Talis enim ars aut est naturalis potentia, aut est habitus. Si est naturalis potentia, ergo omni homini communis est: cuius tamen contrarium apparet. Si est habitus, vt necessariò Alchimici & omnes rectè sentientes confiteri debent. Ergò promptè, faciliter, & vt plurimum operatur, suumq; effectum producit. Id enim est de ratione habitus. Videmus autem arte Chimica cum difficultate, longa expectatione, & magnis sumptibus non tam produci verum argentum & aurum, quàm ex vero argento & auro generari fumum, dum Alchimista, ad semper desideratum, & nunquam habendum effectum, aut saltem infirmum & coloratum maximas expensas faciunt, quæ in fumum resoluuntur, vt rectè loquitur Cardinalis Caietan. super 2.2. S. Thomæ q. 77. art. 2. & in summa, verb. Alchimia, & sic suas facultates, omnemque substantiam in ventum stolidè conuertunt. Ideoq;, vt bene Caietan. in d. art. 2. infert,

fert, huiusmodi ars, aut nõ humana: aut principum post res consultas cum sapientibus est. His adiungere possumus, quod nemo cum laude & fructu talem artem verbo, aut scripto tradiderit: quod signum est, talem artem impossibilem, & inanem esse: Cùm sapientis sit prodere rem laudabilem & necessariam reipublicæ, in hominum notitiam. Imò prodit Albertus Brunus in tract. de augmento & diminutione monetarum statim à principio, num. 13. & 14. (habetur hic tractatus in 2. vol. Oceani iuris, non longè à fine) de Magistro Arnaldo de Villa Noua, qui rempore Ioannis Andreæ in Curia Romana, vt hic in addit. ad Speculator. in tit. de crimine falsi attestatur, summus fuit medicus, Theologus & magnus Alchimista, imò & Dæmonum inuocator, quod Ioan. Andreas nõ obseruauit: sed Franciscus Pegna in Comment. in Directorium, 2. part. q. 11. nec non seminator multorum errorum & hæresum, de quibus directorium inquisitorum in d. q. 11. Bernardus de Lutzenburgo in Catalogo hæreticorum lib. 2. & Gabriel Prateolus lib. 1. cap. 69. de vitis & sectis hæretic. quod fecerit in scientia Alchimiæ librum vnum, qui mille homines depauperauit: aut quia non verum, aut quia non intelligitur: & subdit Brunus: Cùm haberem quendam socium in legibus multum insudantem illa arte, (intellige Alchimicam) volui videre vnum mirabile experimentum, vt plura

ſcirem. Nam habuimus nobiſcum vnum antiquum Alchimiſtam pauperrimum tamen: & me præſente, meus collega reduci fecit vnciã vnam argenti pretioſiſſimi ad inſtar auri in pondere, fuſione, & malleatione ſaluo colore: quia non erat croceus, ſed mutatus ad inſtar quaſi plumbei coloris: & ille collega meus habebat modum dandi colorem, & croceum, & illa materia patiebatur & ſuſtinebat aliqua experimenta: ſed non extremũ experimentum, & admixta cum tantundem auri pretioſi videbatur aurum 20. characterum, & plus & minus, ſecundum quod illa materia erat melius diſpoſita, & quidam magnus Prelatus, ac multi antiqui Alchimiſtæ mirati fuerunt de illo experimento, & vnus antiquus Alchimiſta, putans ſe diuitem, putabat reducere illam materiam ad veram ſpeciem auri, & non potuit, putauiq́ue tunc illam artem illuſoriam, maximè ex quo tot viri in 40. aut 50. annis non viderunt tam notabile experimentum, quod nihilominus erat ſophiſticum, ita vt aliud experimentum videre noluerim. Hæc Brunus.

Quarta Concluſio. *Licet arte Alchimiæ moraliter non poſsit effici verum aurum, aut alia tranſmutatio naturalis in aliquod metallum perfectum, nihilominus Alchimia poteſt habere aliquos veros & vtiles effectus.*

HANC

Hanc tradunt Cardan. & Pererius loc. cit. nec puto esse aliquem qui neget. Sunt autem hi effectus. Primus. Potest Alchimia vnum metallū simile fieri alteri, quantum ad accidentia, & superficiem exteriorem, vt ferrum æri, stannum argento, æs auro, &c. lapilli viles, pretiosis gemmis, atq; in hoc exercitio multum versantur Alchimistæ: cùm id multum iuuet ad decipiendum simplices, & ad exhauriendum loculos incautorum. Secundus. Virtute etiam artis commodè & facilè educi potest, si quid potentia contineatur in aliqua alterius metalli materia, & in hoc casu nō est tam productio metalli noui, quàm separatio eius quod permistum erat cum alijs in terra & fodinis. Nemo enim est qui neget, quandoq; in fodinis metallorum aut plumbo esse permistum aliquid argenti, aut æri parum auri: & sic de similibus. Atq; hoc ipsum quicquid latet potest arte secerni, vt indies experientia cognoscunt, qui viciniores sunt fodinis metallorum. Sicut enim non omnis fert omnia tellus; ita etiam non vbiq; in visceribus terræ materia metallorum reperitur. Tertius effectus. Quod vi ignis potest multa purificare, nec non distillationes facere quæ suas etiam vtilitates habent. Ex his sequitur.

Quinta Conclusio. *Ars Alchimica in sua natura & obiecto non est illicita.*

HANC docent Cardin. Caiet. in sua sum. mula. verb. Alchimia. Rosell. Sylvest. & Aurea Armilla, in eod. verb. Petrus à Navarra lib. 3. de restitut. cap. 2. num. 66. & seq. Oldrad. Ioan. Andr. & Panormit. loco cit. & alij alibi. Contra tamē hanc Conclusionem sentit Angel. in verb. Alchimia, eamq; vt illicitam omninò condemnat: sed Angeli opinio in hoc sensu ab alijs reprehenditur, eiusq; argumenta Sylvest. in d. verb. q. 4. dissoluit. Ratio Conclusionis redditur, quia hæc ars ex se non habet repugnantiam cum ratione: cùm vtatur naturalibus caussis ad naturales effectus & arti conuenienter producendos, quibus etiam aliquis finis intendi bonus potest. Vnde Cardan. lib. 10. de varietate rerum, cap. 51. ait: Quæ ab Alchimistis fiunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad vsum: Ad voluptatem sunt gemma & metalla nobiliora: Ad vsum, tincturæ, colores, materiæ vasorum, & alia similia. Hinc Alchimia, vt ait Sylvest. in d. verb. statim à principio post S. Thomam super Boëtium de Trinitate, computatur inter scientias subalternatas Philosophiæ naturali, habentes opus corporale, quæ dicuntur artes mechanicæ, cuiusmodi est etiam medicina, & videtur reduci ad artem fabrilem, quantum ad materiam. His addo, quod ars, quæ sine peccato exerceri potest, non est illicita. argum. cap. Negotium. de pœnit. d. 5. quod desumptum est ex B. Gregor. hom. 24. in Euang. Navarr. in d. c. Negotium.

tium. & in Manuali Confeſſ. cap. 14. num. 34. Quod etiam confirmatur per doctrinam S. Thom. & Caietani 2.2. q. 169. art. 2. ad 4. Sylueſt. in verb. Ars. q. 4. quando S. Thomas inquit: Ad quartum dicendum, quod ſi quæ ars eſt ad faciendũ aliqua opera, quibus homines minõ poſſunt abſq; peccato, per conſequens artifices talia faciendo peccarent, vtpote præbentes directè alijs occaſionem peccandi, puta ſi quis fabricaret idola, vel aliqua ad cultum idololatriæ pertinentia. Si qua verò ars ſit, cuius operibus homines poſſunt bene & malè vti (ſicut gladij, ſagittæ, & alia huiuſmodi) vſus talium artium non eſt peccatum. Sic S. Thomas. Sed arte Alchimiæ poteſt quis rectè & bene vti, producẽdo modo arti humanæ proportionato effectus veros & naturales ad finem aliquem bonum, vtpote ad moderatam delectationem, aut aliquem vſum neceſſitati communi expedientem, vt ex ſuperioribus apertum eſt. Ergo ars Alchimica ex ſua natura non eſt illicita. Dictum in Concluſione (ex ſua natura & obiecto.) Quia ratione circumſtantiarum variè vſus artis Chimicæ poteſt reddi illicitus, vt ex ſequentibus plenius conſtabit.

Sexta Concluſio. *Artis Alchimicæ ſtudium ſi dirigatur ad faciendum verum argentum & aurum ex alio metallo inferioris gradus, eſt vanum & ſtultum.*

EADEM ratio est in alijs perfectioribus speciebus, quas quandoq; pauperes & fallaces Alchimistæ promittũt, sed nunquam præstant. Hanc Conclusionem tradunt Caietan.2.2.q.77.artic.2.Sylvest.in verb.Alchimia. q.4.Petrus à Nauarra,& Pererius loc.cit.Gregor.de Valent.in comment.2.2. disput.6.q.13. punct.2. eruditè & latè, & alij alibi. Nunc pro Conclusione sit Prima ratio. Vanum & stultum est studium,quod impenditur rebus,quæ humanum ingenium & facultatem superant, & quarum nunquam & rarissimè effectus acquiritur. Sed huiusmodi est studium Alchimiæ in casu huius Conclusionis, vt latius probatum extitit in tertia Conclusione.Secunda. Imprudens & stolida opera meritò iudicaretur eius negociatoris, qui vacaret negociationi, in cuius exercitio ex mille vix vnus aut alter essent, qui non maximam suarum fortunarum iacturam facerent, & nullum lucrum acquirerent. Tertia. Non est viri prudentis laborem & industriam impendere, vt Sisyphi saxum voluat, aut montes transferat: Cùm id impossibile omnes sapientes existiment,& meritò iudicent id non esse opus humanarum virium. At etiam moraliter impossibile est, verum aurum, aut argentum ex inferiori metallo efficere, vt supra ostensum est. Ergo stultum est, velle arte Chimiæ aurum producere. Quare verè de Chymicis dici potest illud Psal. 4. Filij hominum,vt quid diligitis vanitatem, & quæ-

& quæritis mendacium? Quærunt enim Alchimistę aurum quod nunquam in rerum natura fuit, nec eorum opera fieri potest, promittunt quod reddere nequeunt, & conuenientissimè huic hominum generi accommodatur illa D. Pauli 2. ad Timoth. 3. inserta 26.q.5.cap. Nec mirum. §. Aruspicinæ, semper addiscentes, nunquam ad veritatis scientiam peruenientes.

Septima Conclusio. *Alchimiæ opera est inutilis & perniciosa reipublicæ, si ordinetur ad faciendum verum aurum & argentum, aut gemmas pretiosas.*

Hanc docent Angel. & Sylvest. in verb. Alchimia. Perrerius & Gregor. de Valentia loc. allegat. Franciscus Pegna in Comment. super direct. Inquisitor. 3. par. commēt. 16 colum. fin. Chassanæus in Catalogo gloriæ mundi, vndecima parte, 40. consideratione, & alij alibi. Ratio huius Conclusionis est. Quoniam ars Alchimiæ considerata in ordine ad effectus intentos in Conclusione, aperit & sternit viam multis deceptionibus, & fraudibus: vnde sæpissimè & frequentissimè imponitur non solùm simplicibus, sed etiam magnatibus, qui aureis splendidisque verbis, quibus montes aureos promittunt Alchimistæ, cùm nec ferreos præstare queant, deliniti, magnos inutilesq; sumptus cum iactura propriarum fortunarum, & magno subditorum

onere, impendunt. His accedit, quod etsi hæc ars non possit facere verum argentum & aurū, aut pretiosas gemmas, tamen expoliendo, tingendo, varijsq; modis & coloribus vtendo, potest inducere similitudinem veri argenti & auri, ita vt hominibus falsum pro vero Chimici vendant, aut commutent: hinc etiam nascitur euidens & certa occasio adulterādi monetam, & expilandi rempubl. Vnde Albert. lib. 3. de mineralib. c. 9. aptè ad propositum loquitur in hæc verba: Qui per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, procul dubio deceptores sunt, & verum aurum atq; argentum non faciunt: & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt. Propter quod ego experiri feci, aurum Alchimicum quod ad me delatum est, & postquam sex aut septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur, & quasi ad fecem reuertitur. Sic Albert. Hinc DD. testantur aurū arte Alchimiæ confectum, non diu durare, sed rēdire ad suam priorem materiam: Et dicit Michaël de Palatio loco cit. quod à magno & perito Alchimista intellexerit hoc aurum non durare vltra decem annos. Nec etiā, vt communiter DD. produnt, aurum alchimicum habet vsum in medicina, nec confortat: Quæ omnia eius falsitatem arguunt: Quamuis sæpè cauti & fallaces Alchimistæ ita suas fraudes occultare didicerint, vt quasi omnes probationes illud delinitum

nitum aurum sustineat, quamuis cum tempore tandē fraus detegatur. Atq; ex hoc genere Alchimistarum fuit quidam Marcus Bragadinus, magnus habitus in hac arte, qui multos & magnos etiam decepit hoc exercitio, & tandem pro suis laboribus, cùm etiam Germanis simplicioribus suæ gentis hominibus imponere vellet, Anno 1591. capitis supplicium Monachij in Bauaria pertulit. Atque hic Marcus ante mortem scripto propria manu exarato, toti mundo testatus est vanitatem pulucrum, quibus aurum fieri voluit, vt testis est Gregorius de Valentia loc.cit. qui scriptum vidit, atque cum eodem Marco pro salute animę egit. His omnibus fortissimum præbet argumentum Pontifex Ioannes XXII. in extrauag. incipienti: Spondent. quæ habetur inter extrauagantes communes, in tit. de crimine falsi: *Vbi* in sequentem modum decernitur.

Spondent quas non exhibent diuitias pauperes Alchimistæ, pariterq; qui se sapiētes existimant, in foueam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubiè huius artis Alchimiæ alterutrum se professores ludificant, cùm suæ ignorantiæ conscij, eos qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint, admirantur: quibus cùm veritas quæsita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt, ijdem verbis dissimulant falsitatem: vt tandem quod non est in rerum natura, esse verum aurum vel argentum, sophistica transmutatione confingant: coque

inter-

interdum eorum temeritas damnata, & damnanda progreditur, vt fidis (seu fictis) metallis cudant publicæ monetæ characteres fidis oculis, & non alias alchimicum fornacis ignem vulgum ignorantẽ eludant. Hanc autem perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali constitutione sancimus, vt quicunq; huiusmodi aurum vel argentum fecerint, vel fieri secuto facto mandauerint, vel ad hoc scienter, dum id fieret, facientibus ministrauerint, aut scienter vel auro, vel argento vsi fuerint, vendendo vel dando in solutum: Verum tanti ponderis aurum, vel argentum pœnę nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quanti alchimicum existat, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitimè constiterit deliquisse: facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimicum, aut ipso, vt præmittitur) scienter vtentibus, perpetuæ infamiæ nota respersis.

Ex his infertur id quod DD. maiori consensu tradunt non licere vendere regulariter argentum & aurum alchimicum pro vero argento & auro, nec margaritas & gemmas sophisticatas arte Chimiæ pro veris & naturalibus gemmis & margaritis. S. Thom. 2.2.q.77. art.2.ad primum. Caietan. ibidem, & in summula verb. Alchimia. S. Antonin. 2. part. tit. 1. c. 17. §. 4. Sylvest. in verb. Alchimia. q. fin. Nauar. in Manual. Confess. cap. 23. num. 89. Petrus à Nauarra lib. 3. de restitut. cap. 2. num. 65. & seq.

Andr.

Andr. ab Iſernia. Bald. & Aluarot. in c.1. Quæ ſint regalia, de vſib. feud. & alij alibi. Ratio eſt, quoniam fraudulenta & iniuſta efficitur venditio, tũ quia emens ſi ſciret, non emeret, cùm non ſit ei æquè commodum aurum ſophiſticatum atq; verum, tum quia non habet eoſdem effectus, vt ad confortandum, & imponendum medicinis. Poſtremò quia per omnia non eſt tanti valoris & præſtantiæ, ſed eſt defectus in ſubſtantia, & mutatio tantùm in accidentibus, aut ſaltem magna permixtio aliorũ metallorum. Quæ omnia non ſolùm reddunt emptionem inuoluntariam, ſed etiam iniuſtam & ex parte pretij & valoris. Nemo enim dubitat verum aurum & argentũ maioris eſſe pretij quàm ſophiſticatum, & aliquam vilem gemmam nõ æquiualere pretioſæ margaritæ, proqua ab Alchimiſta perito ſophiſticata poſſit rendi & diſtrahi. Si autem aurum ſophiſticatum, aut lapillus bene expolitus, pro auro ſophiſticato, aut gemma colorata, ita vt non pro ſubſtantia vera, quæ tantum apparet, venderetur ſcienti ad vſum aliquẽ, vt ad ornatum & ſplendorem, non committeretur aliqua iniuſtitia. Vel vt Bald. in d. c.1. in verb. Item monetæ loquitur: Si impenditur tantum pro tanto, & tale pro tali, ſine aliqua falſificatione formæ aut materiæ non punitur Alchimiſta.

Octaua Concluſio. *Ars Alchimiæ eſt periculoſa, & pernicioſa, etiam ipſi Chimiſtæ*

miſtæ ſtudioſo artis, aut eam exercenti re-ſpectu bonorum animæ & corporis.

HANC Concluſionem colligo ex DD. qui de hac re ſcripſerunt, & eam latius
Eccleſ. 3. probo. In primis ex S. literis Eccleſ. Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris, & poſt pauca. In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curioſus. Plurima enim ſupra ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi. Multos enim ſupplantauit ſuſpicio illorũ, &c. Et qui amat periculum, in illo peribit. Sed ea quæ intentantur arte Alchimiæ, ſunt altiora, quàm vt hominis ars ea attingere queat, & ſunt ſuperuacua, & curioſa, vt ex dictis ſatis conſtat. Ergo ſunt periculoſa. His accedit quod prout viſum ſupra, talis ars multis ſubiaceat regulariter deceptionibus & fraudibus. At decipere, & fraudes doloſq; committere, non ſolùm eſt periculoſum & pernitioſum animæ, quã decipiens, aut defraudans occidit, ſed etiam corpori. Vnde etiam Alchimiſtæ detectis ſuis fraudibus & dolis puniuntur in corpore, ſuſpenduntur, aut capite truncantur, vt eſt exemplum in dicto Marco Bragadino: aut ſi longius procedant, adulterando monetas etiam quandoque igne conſumuntur. Familiare tamen multum eſt Alchimiſtis, vt poſtquam multis ſplendidis promiſſionibus, & longa aurei vel argentei theſauri expectatione pecuniam emunxerint, locu-

loculoſq; ſuorum patronorum inſipientum, & diuitũ propemodum exhauſerint, aut cum notabili damno facultates extenuauerint, ſeu in fumum verterint: animaduerterintque iam amplius locum ſuam artem non habituram, ſed fraudes ſine vlteriori mora detegendas, fugam arripiant, non ſalutato hoſpite. Poſtremò etiam nemo ambigere poteſt, hanc artem officere ſubſtantiæ externæ ipſius artificis ſiue Alchimiſtæ, quoniam ſæpè ditiſſimi exercitio huius artis ad ſummã miſeriam & maximam inopiam deueniunt, vt DD. communiter atteſtantur. Angel. & Sylueſt. in verb. Alchimia, Baptiſta Mantuanus lib. 3. cap. 2. de patientia. Perer. & Gregor. de Valentia locis cit. Mirandulan. vbi ſupra. & alij alibi. Vnde Albert. Brunus loco cit. teſtis eſt, quod liber ſcriptus de Alchimia à magiſtro Arnaldo de Villa Noua mille depauperauerit, & Alberic. in l. 1. ff. de pignorat. actio. ait. Multos vidi ad extremam paupertatem deductos, & nullum ditari. Vbi etiam ſubiungit ſe audiuiſſe à medicis, quod hæc ars noceat corporis valetudini. Huic congruum eſt, quod Ioannes XXII. in d. extrauag. vocat eos pauperes Alchimiſtas, & dicit, quod facultates exhauriant.

Nona Concluſio. *Alchimiſtæ vt plurimum etiam ſunt inuocatores Dæmonum, ita vt Alchimia ſæpè ſit coniuncta cum magia.*

Hanc

HANC docent Eymericus in Directorio inquisitorum.3.part.in tit.de signis exterioribus, per quæ Necromantici hæretici dignoscuntur, & Franciscus Pegna in Comment.ibidem. num.115.& in 2.part.comment. 36. Nec sunt alieni ab hac sententia Iurisperiti, quando docent Alchimiam esse licitam, si fiat sine arte magica, aut alia prohibita & legibus odiosa, vt volunt Oldrad. Ioan. Andreas, Petrus Ancharanus, Ioannes ab Anania, & alij plerique in locis allegatis in prima Conclusione. Roboratur hæc Conclusio ex l. vnica, lib.10. de Thesauris, vbi permittitur vnicuique thesaurum in proprijs locis quærere, sine sceleratis ac puniendis sacrificijs, aut alia qualibet arte legibus odiosa.

Ratio autem ab Eymerico auctore directorij, optima hæc redditur; quandoquidem Alchimistæ, quando non possunt pertingere ad finem intentum, Dæmonis auxilium quærunt, inuocant & implorant, & implorando obseruant, & tacitè vel expresè sacrificant. Sic Arnaldus de Villa noua, qui fuit Alchimista, magnus etiam fuit hæreticus, & Dæmonum inuocator. Annotat tamen Franciscus Pegna circa hanc Eymerici rationem, plurimum referre intelligere, à quibus Alchimia exerceatur: Nam si à Principibus tractetur, & opulentis, ac pecuniosis diuitibus, hac fortasse suspicione, quam ei tribuit Eymericus, vacabit. Quod si à pauperibus, vel mediocriter diuiti-

ditibus vsurpetur, quoniam isti maiori ex parte ad inopiam rediguntur, ad duo incommoda solent se conuertere: aut ad Dæmones inuocandos, aut ad falsam & adulterinam monetam cudendam. Imò rectè etiam ab Angelo in verbo Alchimia obseruatum est aliquando diabolica fallacia apponi, & occultè adduci verum aurum, vt Alchimistæ feruentius huic arti inuigilent. Ex his omnibus clarissimum redditur, nemini consulendum esse, vt tali arti vacet, sed potius omnibus persuadendum, vt eam, vti rem periculosam, pernicioſam, & cunctis bonis odiosam detestentur. Hinc rectè se habet illud dictum à Francisco Pegna relatum loco citato.

Ars suspecta probis, ars ipsa inuisaq; multis,
Inuisos etiam cultores efficit artis.
Mendaces, addo, multi manifestè videntur,
Qui seipsos, aliosq; simul frustrantur inertes,
Dum rerum vertere species tentant.

LEX III.

Nullus aruspex, nullus sacerdos, nullus qui huic ritui assolet ministrare, ad limen alterius accedat, nec ob alteram causam, sed ab huiusmodi hominum amicitia (quamuis vetus) repellatur: concremando illo aruspice, qui ad domum alienam accesserit: & illo in insulam deportando, post

ademptionem bonorum, qui eum euocauerit suasionibus vel præmijs: Accusatorem autem huius criminis non delatorem esse, sed dignum magis præmio arbitramur.

QVANTVM ad intelligentiam literæ huius L. Aruspex dicitur ab auræ inspectione, eò quod momenta temporum & horarũ inspiciat, quo puncto aliquid sit inchoandum. Secundum Glossam Aruspex potest etiam dici ab aue & inspicio: quia ex auium garritu diuinat. Alijs aruspex, quasi horarũ inspector. Parùm videtur referre, an dicatur aruspex, vel aruspex, vel cum aspiratione haruspex, vt aliqui putant: & sic componi dicunt ab hara, & spicio. Hara verò auis est, cui vaticinantes haruspices intendebant. Potest etiam dici ab ara, hoc est, à victimis in ara aspiciendis, quoniam auspices exta pecudum inspiciunt, vt ex eis futura prędicant: sed quomodocunq; legatur, mens legis saluatur, cùm eius intentio sit diuinationem prohibere, quæ diuersis medijs contingit. Ad huius L. explicationem facit can. Igitur genus. 26. q. 4. ex Augustino de natura Dæmonum, vbi dicitur, quod Haruspices nuncupati, quasi horarum inspectores: Dies enim & horas in agendis negotijs, operibusq; custodiunt: & quid per singula tempora obseruare debeat homo, intendunt. Hi etiam exta pecudum inspiciunt, & ex eis futura prædicunt. Augures sunt, qui volatus auium, & voces

voces intendunt, aliaq; signa rerum, vel obseruationes improuisas hominibus occurrentes ferunt. Idem sunt & auspices: Nam auspicia sunt, quæ iter facientes obseruant. Dicta autem sunt auspicia, quasi auium spicia: & auguria, quasi auium garria, id est, auium voces linguæ. Item augurium, quasi auigerium, quod aues gerunt. Duo autē sunt genera auguriorum: Vnum ad oculos, alterum ad aures pertinens: ad oculos, scilicet volatus: ad aures, vox auium. Hæc in d.can. Haruspicinæ artem primus Hetruscis tradidisse dicitur quidam Tages. Hic ex horis Haruspicinam dictauit, & postea non apparuit. Nam dicitur fabulosè, arante quodam rustico subitò ex glebis exiliuisse, & haruspinam dictasse, qua die & mortuus est. Quos libros Romani ex Hetrusca lingua in propriam mutauerunt, vt habetur 26. q. can. Nec mirum. §. Haruspicinæ.

Duo sunt genera auspiciorum.

Nomine sacerdotis intelligitur secundum Glossam, doctor Necromantię, aut diuinator, iuxta Salycetum, Angelum & alios. Qui huic ritui solent administrare, sunt malefici & venefici, & similes diabolicis artibus & ritibus operam dantes. Cum talibus nulla est conuersatio habenda. Amicitia reproborum est repellēda, vt ait Salyc. Pœna ignis hac L. statuitur in diuinatores. Si quis eos consulat aut recipiat, deportatur ad insulam, & bona eius publicantur. Ad prohibitionem huius L. facit scriptura Deuter. 18. Non inueniatur in te, qui lustret

filium ſuum, aut filiam ducens per ignem: aut qui ariolos ſciſcitetur & obſeruet ſomnia, atque auguria, nec ſit maleficus, aut incantator, neque qui Pythones conſulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo. Leuit. 19. Non augurabimini, nec obſeruetis ſomnia. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos. Et cap. 20. Anima quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi. Et in fine cap. ibidem. Vir ſue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis ſpiritus fuerit, morte moriantur: lapidibus obruent eos. Eſt etiam grauis prohibitio in iure canonico. 26. q. 5. can. Si quis Epiſcopus, aut presbyter, vel diaconus, vel quilibet *de ordinibus* clericorum aruſpices, aut incantatores, aut ariolos, aut certè augures vel ſortilegos, vel qui profitentur artem magicam aut aliquos eorum ſimilia exercentes, conſuluiſſe fuerit deprehenſus, ab honore dignitatis ſuæ ſuſpenſus, monaſterij curam accipiat, ibique pœnitentiæ perpetuæ deditus ſcelus admiſſum ſacrilegij ſoluat. Qui canon eſt ex Concilio Toletano quarto, c. 28. & in ead. q. can. Augurijs, ex Concilio Carthaginenſi 4. cap. 89. & can. nec mirum, & in eadem cauſſa multi ſunt canones ad idem propoſitum. Notandum etiam

iam in d.l. quod consulens & recipiens augu-
res & diuinatores, mitiùs punitur pœna de-
portationis & ademptionis bonorum: Ipse aũt
diuinator aut augur concrematur. Pœna de-
portationis olim in multis casibus imponeba-
tur, sed nunc non est in vsu. Quidam dicunt,
quod eius loco successerit decapitatio. Alij
putant bannum perpetuum dictam pœnam
implere, quos refert more suo Iulius Clarus
lib.5.sentent.§.fin.practicæ crim. q.67.num.8.
Receptior nunc sententia est, loco deporta-
tionis iudex imponat pœnam arbitrariam,
iuxta qualitatem facti & personæ, nec non a-
liarum circumstantiarum. Sic Clarus loc.cit.
& Menoch.de arbitrar.Iud.qq. lib.2. casu 330.
qui plures in hanc sententiam citat. Dicit ta-
men Clarus, quod non consuleret iudici, vt
loco deportationis imponeret pœnã mortis,
vbi pro eo delicto nõ esset imposita à statuto,
vel à consuetudine, & ita obseruatur. Vnũ hic
ex lege diuina, quam canonica & ciuili
annotandum, quod quamuis grauissimum sit
peccatum diuinatores consulere, eorum ope-
ram requirere, & responsa expetere: tamẽ his-
ce temporibus sine scrupulo multi eos acce-
dunt, cum Magistratus scientia & tolerantia,
nec est qui cogitet vel minima pœna eos affi-
ciat. Imo nec ipsi diuinatores aut sortilegi pu-
niuntur. Quare quia principijs non adhibe-
tur remedium, nõ est mirum si homines pau-
lum in maiora scelera cadant.

QVÆSTIO I.

An diuinatio per augurium aut auſpicium omninò ſit illicita?

VIDETVR quod ſic, ex ſcripturis citatis, præſenti l. & can. in quibus locis damnantur augures, aruſpices, & diuinatores.

De hac materia agunt S. Thom. 2.2. q. 95. S. Antoninus 2. par. tit. 12. cap. 1. §. 8. Syluest. in ſumma, in verb. Superſtitio. Alij ſummiſtæ in eodem verbo, vel in verbo Sortilegium, & diuinatio. Ioannes à Turrecremata in 26. q. 2. can. Sed & illud. Archidiac. in eod. c. q. 4. cap. Igitur.

Circa hanc vanitatem multum gentiles fuerunt curioſi. Vnde ſingulariter certas aues obſeruabant. Phryges, quid cornix loquatur, inquiunt, diligenter auſculta, ſitumq; eius ſedentis aut volãtis nullatenus contemnas. Refert enim plurimùm à dextris ſit, an à ſiniſtris, qua poſitione reſpiciat cubitum gradientis: loquax ſit an clamoſa, an ſilens omninò: præcedat, ſequatur, tranſeuntis aduentum, an fugiat, quoúe diſcedat, non negligenter ferunt attendendum. Hinc illud Vergilij:

Quid, niſi me quacunq; nouas incidere lites,
Ante ſiniſtra caua monuiſſet ab ilice cornix?
Nec tuus hic Meris, nec viueret ipſe Menalca.

Referunt quidam, quod ea die, qua Alexander natus eſt, duæ aquilæ ſuper culmine

partis

partis domus eius tota die sederint, auspicium duplicis imperij, Europæ Asiæq; præferentes. Semper autem auguratores arbitrati sunt infausta esse bubonis, strigis, & noctuæ auguria. Ad quem finem tendit illud narratum in historia Scolastica, quod Herodes Agrippa, cùm esset Romæ in carcere quodam, quidam Augur dixit ei: Noli timere: quia citò liberaberis & sublimaberis, & in illa prosperitate morieris: quod præsens bubo in arbore residens demonstrat. Quàm citò autem huius generis animal super te videris, vltra quintum diem viuere non valebis. A gentilibus ad nostra tempora puto hanc superstitionē deriuatam. Multi si ægrotēt, molestissimè ferunt noctuæ clamores. Sed his omissis superstitionibus, veritas rei determinanda est.

Prima Conclusio. *Licitum est aliquando ex garritu, motu, aut auium dispositione futura prædicere, quæ pendent ex instinctu naturali auium.*

CVm enim bruta animalia habeant animam tantùm sensitiuam, cuius omnes potentię sunt actus corporalium organorum, subiacet eorum anima dispositioni continentium corporum, maximè cœlestium, & ideo nihil prohibet aliquas eorum operationes esse futurorum signa, in quantum conformantur dispositionibus corporum cœlestium, & aëris continentis, ex quibus proueniunt aliqui futuri

turi euentus. In hoc tamen duo considerandà sunt: Primum quidem, vt operationes huiusmodi nō extendantur, nisi ad prœcognoscenda futura, quæ efficiuntur per motus cœlestium corporum, de quibus suprà. Secundum, vt non extendantur, nisi ad ea, quæ aliqualiter possunt ad huiusmodi animalia pertinere. Consequuntur enim per cœlestia corpora cognitionem quandam naturalem & instinctum ad ea, quæ vitæ sunt necessaria, sicut sunt immutationes, quæ fiunt per pluuias & ventos, & alia huiusmodi. Sic S. Thomas loco citato, quem sequūtur S. Antonin. Turrecrem. Syluest. & alij. Ad huius conclusionis confirmationem facit illud Hieremiæ 8. Miluus in cœlo cognouit tempus suum: turtur & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui. Sic quædam aues quando frequenter garriunt, indicant futuram pluuiam. Sic grues & hirundines præsentiunt futurum frigus hyemis, ac fugiunt ex partibus nostris, & aduentante calore æstatis, redeunt. Sic etiam experientia compertum est, quod quando perdices, aliæ aues, aut lepores, vel quædam alia animalia circa medium hyemis pinguiora sunt, longius erit frigus: quia natura hoc dictante, & quasi præsagiente, se impinguant. Hęc enim & similia cùm sint naturalia & sensibilia, vtpote ad conseruationem indiuidui necessaria; à dispositione cœlestium corporum imprimuntur naturæ sensitiuæ animalium.

Secun-

Secunda Concluſio. *Ex auium geſtibus prædicere aliqua futura, quando mouentur ad aliquid agendum motu angelico, non eſt illicitum.*

VT patet in columba ſuper Chriſtum deſcendente: & in coruo, qui pauit Heliam: & in cete, qui euomuit, & eiecit Ionam. Sic S. Thomas & Doctores citati.

Tertia Concluſio. *Ex motibus aut garritu auium futura, quæ non ſubſunt eorum naturæ, aut cælorum motui: prædicere non licet.*

HANC Concluſionem probant ſacræ literæ, canones & leges locis citat. Quia ſic futura prædicere, non poteſt prouenire, niſi ex pacto cum Dæmonibus, qui vtuntur motibus & vocibus auium ad deceptionem illorum, qui talibus intendunt.

Quarta Concluſio. *Quæ dicta ſunt de motibus & vocibus animalium, quantum ad futurorum præſagia, eadem locum habent in cæteris animalibus ratione carentibus.*

QVIA ſimilium ſimilis eſt ratio. Dictis obſtare videtur, quod legitur de Ioſeph Geneſ. 44. cuius diſpenſator dixit: Scyphum, quem furati eſtis, ipſe eſt, in quo bibit Dominus meus, & in quo augurari ſolet. Et

ipse dixit postea fratribus suis. An ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia? S. Augustinus in quæstionibus super Genesin cap. 145. dicit Ioseph dixisse, non esse similem sibi in scientia augurandi ioco, & non seriò, referens fortè hoc ad illud, quod vulgus de eo opinabatur. Et sic etiam dispensator eius locutus est. Hanc responsionem S. Thomas in q.d.art.7. ad 1. & Doctores reliqui amplectuntur.

QVÆSTIO II.

An diuinatio per somnia sit licita?

TRACTANT S. Thom. q. dicta, artic. 6. S. Antonin. loco cit. §. 7. Turrecremata 26. q. 7. can. Non observetis. Sylvest. in verbo Superstitio. Somniorum etiam materiam ad longum prosequitur Cœlius Rhodiginus lectionum antiquarum lib. 14. à cap. 40. & latissimè Benedictus Pererius lib. 2. de magia.

Ante resolutionem annotandum est, quod aliquid, quod significat alterum, cum eo aliquam coniunctionem habere debet. Vel per intellectum, vt hædera vinum vendibile significat: vel secundum rem, prout fumus denotat ignem. Res autem cum re connectitur aut vt causa, aut vt effectus, aut per accidens, vt, exempli gratia, aliquis nocte somniat se hominem occidisse, interdiu ex accidenti ab

alio

alio homo occiditur. Deinde considerandum est, ex Theologorum doctrina, quod somnia futurorum euentuum quandoq; sunt causſa, vtpote cùm alicuius mens solicita ex his, quæ videt in somnijs, inducitur ad aliquid faciendum, vel vitandum. Quandoque somnia sunt signa aliquorum euentuum, in quantum reducuntur ad aliquam causſam communem somnijs & futuris euentibus; & secundum hoc vt plurimum præcognitiones futurorum in somnijs fiunt. Quandoq; etiam effectus, qui consideratur à somniante merè per accidens, & casualiter se habet ad somnium.

Considerandæ ergò est causſa somniorum, quæ in primis duplex est: Interior, & exterior. Interior, quæ latet intra ipsum somniantem. Exterior, quæ est extrinseca ipsi somnianti. Interior somniorum est iterum duplex. Vna animalis, in quantum ea occurrunt hominis phantasiæ in somno, circa quæ cogitatio & affectio intenta fuit in vigilando. Alia causſa interior somniorum est corporalis, quando ex interiori corporis dispositione formatur aliquis motus in phantasia, conueniens suæ dispositioni. Sicut homini, in quo abundant frigidi humores, occurrit quod sit vel in aqua, vel niue. Causſa etiam exterior somniorum est duplex. Corporalis & Spiritualis. Corporalis, quando imaginatio dormientis mouetur, immutaturque vel ab aëre ambienti, vel ab impressione cœlestium corporum,

Causſa somniorum duplex.

porum, vt sic dormienti aliquæ phantasiæ appareant conformes dispositioni corporum cœlestium. e. g. somnio me esse in aqua, quoniam aëris dispositio est in propinqua dispositione ad pluuiam, & sic in corpus meum influit. Sicut enim quando cœlestia corpora influunt in corporalem materiam, formæ variæ producuntur: vt, plantarum, lapidum, metallorum similiumque rerum. Sic virtute eorundem corporum, in phantasia, quæ corporeis organis immersa est, possunt formari phantasmata conformia alicui effectui à cœlestibus corporibus producendo. Spiritualis caussa exterior etiam duplex esse potest. Bona, quando Deus aliqua reuelat ministerio angelorum, vel alio modo: & Mala, quando mali spiritus se insinuant phantasiæ dormientis, & aliquid ad decipiendū reuelant. Has omnes somniorum caussas distinctius D. Gregor. lib. 8. moral. in c. 7. Iob c. 18. & lib. 4. dial. c. 48. exprimit & ostendit. Aliquando namque ait, somnia ventris plenitudine, vel inanitate: aliquando verò illusione: aliquando autem cogitatione simul & illusione: aliquando autem reuelatione: aliquando autem cogitatione simul & reuelatione generantur. Sed duo quæ prima diximus, omnes experimento cognoscimus, subiuncta autem quatuor in S. Scripturæ paginis inuenimus. Somnia etenim nisi plerunque ab occulto hoste per illusionem fierent, nequaquam hoc vir sapiens indicaret, dicens:

Multos

Multos errare fecerunt ſomnia & illuſiones
rum, &c. Non augurabimini: nec obſeruabi-
is ſomnia. Quibus profectò verbis, cuius
ſint deteſtationis oſtenditur: quæ augurijs
coniunguntur. Rurſus niſi aliquando ex co-
gitatione ſimul & illuſione procederent, Salo-
non minimè dixiſſet. Multas curas ſequun-
ur ſomnia. Eccleſ. cap. 5. Et niſi aliquando
ſomnia ex myſterio reuelationis orirentur,
Ioſeph præferendum ſe fratribus per ſomni-
um non videret, Geneſ. 37. Nec Mariæ ſpon-
ſum vt ablato puero in Ægyptum fugeret,
per ſomniũ veritas admoneret. Matth. 2. Rur-
ſum niſi aliquando ſomnia cogitatione ſimul
& reuelatione procederent: nequaquam Da-
niel Propheta Nabuchodonoſor viſionem e-
ſſerens, à radice cogitationis inchoaſſet, di-
ens: Tu rex cogitare cœpiſti in ſtratu tuo,
uid eſſet futurum poſthæc. Daniel. 2. &c. Da-
ielitaque dum ſomnium adimplendum re-
ereter inſinuat, & ex qua ortũ ſit cogitatione
manifeſtat: patẽter oſtẽditur, quia hoc plerũq;
ex cogitatione ſimul & reuelatione generatur.
Sed nimirum cùm ſomnia tot rerum qualita-
tibus alternẽt, tanto eis credi difficilius debet,
quanto & ex quo impulſu veniant facilius nõ
elucet. His præmiſſis, quid ſentiendum de di-
inatione per ſomnia, videndum eſt.

Prima Concluſio. *Somnia nec debe-*
mus omninò contemnere, nec omninò de-
is curare.

EST

EST Arist. in lib. de somno & vigilia? Quia nec omnia somnia sunt falsa, nec omnia vera: & in sacris literis quandoque prohibitum, ne somnijs attendamus. Deuter. 18. Non inueniatur in te, qui obseruet somnia. Quandoq; etiam obseruatio somniorum admittitur. Genes. 40. & 41. Ioseph est interpretatus somnia pincernæ Pharaonis: & eiusdem etiam Pharaonis. & Daniel. 2. & 4. cap. declarauit somnium Regis Babylonis.

Secunda Conclusio. *Quando caussa somnij est corporalis intrinseca, potest homo intendere somnijs, & præuidere effectus caussis coniunctos.*

IN hac Conclusione non est dubium. Sic medici dicunt esse intendendum somnijs, ad cognoscendum interiores dispositiones. Hinc Aristotel. de somno & vigilia. Si somnia sunt ex his, ex quibus componimur: tunc sunt signa sanitatis, vel infirmitatis secundum eorum differentias: vt, si quis somniet de occupationibus igneis, signum est, quod prædominetur in eo cholera. Si de negotijs aëreis, vt de volatu, signum est sanguinis. Si aquæ aut alterius liquoris, signum est phlegmatis. Si de rebus terrenis, signum est melancholię: & sic iuuantur medici ad ferendum iudicium de dispositione corporis.

Tertia Conclusio. *Si quis vtatur somnijs ad præcognoscēda futura, quæ habent*

bent causſam naturalem extrinſecam, vt influentiam corporum cœleſtium, aut aëris ambientis, ſi in tantum de futuris prædicat ex ſomnio, in quantum talium corporum virtus ſe poteſt extendere, non eſt illicitum.

Est S. Thomæ & aliorum Doctorum in locis cit. Ratio eſſe poteſt: Quia effectus proportionatur ſuæ cauſſæ, & ſicuti ſe habet ad eſſe, ita ad cognoſci.

Quarta Concluſio. *Si quis ex ſomno pronunciet futura contingentia, aut ea, quæ ſpectant ad liberum ſomniantis aut alterius voluntatis actum, peccat & malefacit.*

Constat Concluſio. Quoniam huiuſmodi non habent cauſſam determinatã, ſed dicuntur à caſu per accidens, ſecundum Philoſophum de ſomno & vigilia. Eorum autem quæ ſunt per accidens, non eſt determinata ſcientia. Quare ſi quis huiuſmodi futura prædicat: aut neceſſe eſt vt mentiatur: aut vt cognoſcat ex pacto habito cum Diabolo.

Quinta Concluſio. *Si quis ex ſomnijs prædicat futura, quando procedũt ex reuelatione diuina, non peccat, ſed licitum eſt.*

Constat ex ſacris literis. Gen. 15. Cũque ſol occumberet, ſopor irruit ſuper Abram,

Abram, & horror magnus & tenebrosus inuasit eum. Dictumque est ad eum: Scito prænoscens, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua: & subijcient eos seruituti, & affligent quadringentis annis. & Genes. 40. & 41. Ioseph interpretatus est somnia. Matth. 1. Angelus Ioseph apparuit in somnijs, & futura prædixit, & Matth. 2. Magi in somnis acceperunt responsum, ne redirent ad Herodem: per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Et ibidem. Defuncto Herode iterum Angelus Domini in somnis Ioseph apparuit in Ægypto, dicens. Surge & accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Israël, defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri.

DVBIVM CIRCA DICTAM CONCLVSIONEM.

Quare Deus potius in somnis reuelat futura, quàm in vigilia?

RESPONDET S. Bonauent. in 2. d. 25. q. vltima. Primò, quia anima in vigilia, dispersa est ad exteriora sensibilia, & sic minus apta comprehendere reuelationes à Deo. Hanc caussam etiam insinuat Hypocrates in initio libri de insomnijs, dum docet animam hominis in vigilia grauibus distineri negotijs, curisq; distrahi: per sensus etiam exteriores euocari ad ea quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum

eorum sensuum spectacula diuagari, multiplicique rerum humanarum strepitu interpellari, & à sui, rerumque cœlestium considerationeauocari. Cõtra verò in quiete & somno ab eiusmodi omnibus interpellationibus & impedimentis vacuus est animus, sibi totus præsens est, sibique attendit & vires suas collectas habet. Secundò, quia Deo sic placet sæpius ad occultationem sui luminis, qui posuit tenebras latibulum suum. Tertiò, quia homo in somnis magis agitur, quàm agat, & in reuelatione plus se habet per modum suscipientis, quàm agentis. Vltimò, quia dicente Deo Exod. 33. Non videbit me homo, & viuet. Ideò secundum quod dicit Gregorius non potest homo Deum videre, & eius reuelationes, scilicet de lege communiori loquendo, nisi quando abstractus est à sensibus, vt quidicatur non viuere, videlicet secundum sensuum vsum exteriorem. Sed quia homo in somno est medium tenens inter mortuum & viuentem, quodammodo à vita recedit: Ideò sic ordinauit Deus fieri reuelationes supernaturales in somnis, quando homo naturaliter non habet vsum rationis, vt Deo soli attribuatur laus gloriæ.

Sexta Conclusio. *Reuelatio futurorum euentuum in somno à Dæmone immissa, non est licita.*

QVIA huiusmodi reuelatio procedit ex pacto tacito vel expresso Dæmonis, qui decipere semper contendit.

Quando dubium, an reuelatio in somnis facta sit à Dæmone, vel bono spiritu, non est præcipitandum iudicium, sed probandus spiritus si ex Deo sit. In qua re multa sunt consideranda de probationibus spirituum, de quibus multa scribunt Ioannes Gerson in tract. de probationibus spirituum. S. Vincentius in tract. de vita spirituali, & plurima ad hanc materiam doctè colligit Bartol. Medin. in 1. part. S. Thomæ. quæst. 25. art. 3. Pererius loco cit. quæst. 3.

QVÆSTIO III.

An diuinatio per sortes sit omninò reprobata?

TRACTANT S. Thom. q. 95. art. 8. S. Antonin. 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 9. Sylvest. in verb. Superstitio. q. 9. Alij in verb. Sors aut Sortilegium. Turrecrem. in 26. q. 2. in principio: Archidiac. ibidem. can. Sors. Canonista cum text. in tit. de Sortilegijs, maximè in cap. Ecclesia vestra. Troilus Maluetius in tract. de sortibus. Paulus Grilland. in lib. 2. de Sortileg. & alij alibi.

Quid Sors sit.

Ante resolutionem præmittendum est quod Sors dicitur, quando aliquid fit seriò quidem

quidem ab homine, vt consideratio eius euentu aliquid occultum innotescat. S. Thom. loc. citat. Sylvest. verb. Superstitio. Angel. Aurea Armilla. Caietan. & alij in verb. Sors.

Triplex est Sors: Diuisoria, Consultoria, & Diuinatoria. Diuisoria est, cùm quæritur, quid cuilibet sit dandum, siue illud sit res, siue honor, siue pœna, aut actio aliqua. Consultoria, quando inquiritur, quid sit agendum. Diuinatoria, quando aliquid futurum inquiritur. *Quotuplex Sors.*

Adgenus sortium pertinet, si quis aliquid occultum inquirat, siue per protractionem punctorum, siue per considerationem figurarum, quæ proueniunt ex plumbo liquefacto in aquam proiecto, siue ex quibusdam scedulis scriptis, vel non scriptis in occulto repositis, dum consideratur, quam quis accipiat: vel etiam ex festucis inæqualibus propositis, quis maiorem vel minorē accipiat: vel taxillorum proiectione, quis plura puncta proijciat, vel etiam dum consideratur, quid aperienti librum occurrat. S. Thom. d. q. art. 3. Frideric. de Senis in cons. 284. & de similibus similis est ratio. Nunc pro resolutione, sit

Prima Conclusio. *Sors diuisoria licita est.*

Hic sentiunt communiter Doctores locis citat. Quia quando partes sunt æquales, nec diuidenda, sine discordia potest diuidi,

fortunæ locus datur ad dirimendas lites: Sic secundum leges in tribus iudicijs communi diuidundo, familiæ erciscundæ, & finium regundorum sortes admittuntur debitis seruatis conditionibus. Sic Iudæi miserunt sortem super tunica inconsutili Christi, quæ non poterat diuidi. Sic Appianus lib. 2. de bello ciuili narrat, post mortem Iulij Cæsaris, cùm essent discrepantes sententiæ in senatu, de remunerandis interfectoribus, statuit sortibus litem dirimendam. Sic etiam partes terræ Israëlitis per sortes distribuebãtur. Num. 33. Iosue 15. Ioseph. lib. 5. antiquit. Iudaic. c. 3. Eadem est ratio de aliqua pœna subcunda, si contẽtio sit inter aliquos, quis soluere debeat, exemplo Ionæ 1. cap. qui à facie Domini fugiens sorte deprehensus est, & in mare deiectus. Seruandum autem in missione sortium, vt ius sit æquale partium, ne alicui præiudicium generetur, vt non mittantur sine causſa, hoc enim vanũ esset, sed quando consideratis circumstantijs rerum & personarum, prudentia dictat, litem, aut aliud negotium sorte dirimendum esse. Dictis casibus, ex Augustini sententia in Epist. 180. ad Honoratum, annumerari potest, si inter ministros Ecclesiæ fieret disceptatio, qui eorum persecutionis tempore manere deberent, ne fuga esset omnium, & Ecclesia omninò relinqueretur, & qui fugere deberent, vt aliquis in futurum reseruarentur pro Ecclesiæ vtilitate, sorte lis finienda est. Idem possit esse casus, si

tres

tres aut quatuor tempore peſtis curam haberent, & non omnes vellent periculum ſubire, nec etiam Eccleſiæ expediret. Mos autem capiendi ſortes ex vrna, vel ſitula, vel hydria aquæ antiquiſſimus eſt, vt patet ex illo Plauti in Caſſina, vbi ſenem Virginis amatorem, poſtquam id, quod cupiebat, à ſeruo impetrare non potuit, inducit ita loquentem:

Istrò abi, atq; actutum vxorem huc euoca, ante ædes citò.
Et ſitulam hùc tecum affertò cum aqua, & ſortes,

Secunda Concluſio. *In electionibus Eccleſiaſticis non eſt licitum vti ſortibus.*

CAP. Eccleſia veſtra, de Sortileg. & can. Non ſtatim. & cap. Non exemplo. 26. q. 2. hæc eſt communis tam Theologorum quàm Canoniſtarum ſententia. Et ratio redditur, quia huiuſmodi electiones Spiritus ſancti inſpiratione fieri debent. Et ſi ſorte aliqua fieret electio, aut nulla eſſet, aut certè caſſanda. Panormit. & alij in d. c. Eccleſia veſtra. Si quis obijciat, Actor. 1. S. Matthias ſorte ad Apoſtolatum electus eſt: ergò poteſt electio in Eccleſiaſticis ſorte fieri. Reſpondet S. Hieron. ſuper Ionæ 1. cuius verba referuntur 26. q. 2. c. Non ſtatim debemus ſub exemplo Ionæ ſortibus credere, vel illud de actibus Apoſtolorum huic teſtimonio copulare: vbi ſorte in Apoſtolatum Matthias eligitur: cùm priuilegia ſin-

gia singulorum non possint legem facere communem.

Tertia Conclusio. *Sors consultoria, quando expectatur iudicium à Deo, & quasi ad eum recurritur pro cognitione euentus sortium, est licita.*

PROVERB. 6. Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur. Quando enim humanum non supereſt auxilium, tunc ad diuinum recurrendum. 2.2. q.2. can. Quæritur. Nemo debet tentare Deum suum, dum habet, quod rationabili consilio faciat. & 23.q. 8. c. Si nulla. Ad idem facit illud 2. Paral. c. 10. Cùm ignoramus quid agere debeamus: hoc solùm habemus reſiduũ, vt oculos ad te Domine leuemus. Idem clarius habetur 26. q. 2. c. Non exemplo Matthiæ, vel quod Ionas Propheta indifferenter depræhensus sit, indifferenter sortibus est credendum, cùm priuilegia singulorum communem legem facere non possint. Si qui tamen neceſſitate aliqua compulsi Deum putant sortibus, exemplo Apoſtolorum eſſe consulendum: Videant hoc ipsos Apoſtolos non nisi collecto fratrum cœtu, & precibus ad Deum fusis egisse. Vt autem in casu huius Conclusionis licitum sit vti sortibus, quatuor sunt consideranda ex S. Thoma loco citato. S. Anthonin. Angelo, Syluest. Panormitan. & alijs. Primùm, vt absq; neceſſitate non recurratur ad sortes, aliàs esset tentare

tare Deum. Secundùm, vt quis etiam in necessitate absq; reuerentia sortibus non vtatur, vt patet ex d.c. Non exemplo. Tertium, vt non pro rebus terrenis, sed pro spiritualibus & ad salutem pertinentibus fiat recursus ad sortes, vt habetur ex Augustino ad inquisitiones Ianuarij epist. 119. tom. 2. 26. q. 2. c. Hi qui de panis euangelicis sortes legunt, etsi optandum est, vt id potius faciant, quàm ad Dæmonia consulenda concurrant: tamen etiam ista mihi displicet consuetudo, ad negotia secularia, & ad vitæ huius vanitatem propter aliam vitam, loquentia oracula diuina velle conuertere. Quartum, vt non fiat in electionibus Ecclesiasticis, quæ Spiritus sancti inspiratione fieri debent. Vnde dicit Beda c. 1. in Acta Apostolorum. Matthias ante Penthecosten ordinatus sorte quæritur, quia scilicet nondum expleta erat plenitudo Spiritus S. in Ecclesiam effusa. Septem autem Diaconi postea non sorte, sed electione discipulorum sunt ordinati.

Quarta Conclusio. *Quando contentio esset de electione aliquorum, nec esset via humana dirimendi litem, vtpote quia esset paritas vtrinq; in omnibus, scilicet votis, doctrina & meritis, & ambo æqualiter essent æquè digni: tunc litem forte dirimere non esset illicitum, si debitæ conditiones seruentur, vt exitus rei à Deo*

expetatur præuijs orationibus eo modo quo D. Matthias electus est iuxta d. c. Non exemplo.

GLOSSA & Turrecrem. in cap. Quodautem. 26. q. 2. Aurea Armilla in verbo Sors, & alij alibi.

Quinta Concluſio. *Licitum eſt vti ſortibus in electionibus ad temporales & ſeculares dignitates, quæ ad terrenam diſpoſitionem ordinantur.*

HANC Concluſionē communiter DD. citati tenent. Tamen in tali electione obſeruandū, vt prius electis quibuſdam idoneis, deinde ſors mittatur: Alias ſi imprudenter fieret, & cum periculo boni communis, & iuſtitiæ, vtpote quia ſors caderet in aliquem ineptum, qui damno eſſet Reipublicæ: culpa non careret. Olim apud Romanos, iudices ex equitum ordine per ſortes eligebantur, prætore vrnam mouente, & ſi qui ex illis reijciebantur, iterum ſubſortiebantur alij in eorum locum, vt videre eſt apud Ciceronem in orat. in Piſonem, & Panormit. in cap. fin. de Sortileg. id vſurpari atteſtatur, quod ſeculares eligant officiales in multis locis per ballotas, & breuia.

Sexta Concluſio. *Sors diuinatoria, quæ innititur ſocietati Dæmonum explicitè*

cite vel implicitè, est damnata & reprobata.

Ezechiel. 21. Rex Babylonis stetit in biuio, in capite duarum viarum diuinationem quærens, commiscens sagittas interrogauit idola, exta consuluit: & in 26. q. 5. can. Sortes, dicitur: Sortes, quibus cuncta vos vestris discriminatis prouincijs, quas Patres dãnauerunt, nihil aliud quàm diuinationes & maleficia decernimus. Quamobrem volumus omninò illas damnari, & vltra inter Christianos nolumus nominari, & ne exerceantur, anathematis interdicto prohibemus. De hac Conclusione non dubitant nec Theologi, nec Canonistæ. S. Thom. in d. art. ad 3. iudicium ferri candentis, vel aquæ feruentis ad sortes reducit. Probatio ferri candentis & similium ordinatur ad alicuius peccati occulti inquisitionem, per aliquid, quod ab homine fit, & in hoc conuenit cum sortibus. In quantum tamen expectatur aliquis miraculosus effectus, à Deo, excedit communem sortium rationem. Vnde huiusmodi iudicium est illicitum, & quia ordinatur ad iudicanda occulta, quæ diuino iudicio reseruantur, & quia diuina auctoritate non est sancitum. 2. q. 5. cap. Consuluisti. Eadem videtur ratio de lege duellorum seu monomachiæ, nisi quod plus accedit ad communem rationem sortium, in quantum non expectatur ibi miraculosus effectus,

fectus, nisi pugiles sint impares virtute vel arte. De duello vide textum cum DD. de purgatione vulgari. cap. Cura suscepti. & 2. q. 5. can. Monomachiam, & Caietanum ad longum in S. Thom. 2.2. q. 95. art. 8. Concil. Trid. sess. 25. cap. 19. de Reformatione.

LEX IV.

Eorum est scientia punienda, & seueriss. meritò legibus vindicanda, qui magicis accincti artibus, aut contra salutem hominum moliti, aut pudicos animos ad libidinem deflexisse deteguntur. Nullis verò criminationibus implicanda sunt, quæsita humanis corporibus remedia: aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres: aut ventis & grandinis lapidatione quaterentur, quibus non cuiusq. salus, aut æstimatio læderetur: sed quorum proficit actus, ne diuina munera & labores hominum sternerentur.

THEODOSIANVS rectius posteriora verba ponere videtur (sed quorum proficerent actus, ne diuina munera & labores hominum sternerentur) imò in Cod. illud (ne) in antiquioribus impressionibus, saltem non habetur.

Hæc

Hæc L. cùm satis multos effectus magis & maleficis attribuat, in primis breuibus, quæ literam concernunt, percurrenda sunt. Deinde mouendæ quæstiones occurrentes & resolnendæ.

In Superioribus actum est vt plurimùm de eis, quæ spectant ad magiam diuinatricem: quæ autem in hac L. continentur, concernunt artes magicas operatrices.

Sicut bonæ scientiæ ad ornamentum vtilitatemq; Reipub. sunt promouendæ: ita malæ, cùm tendant ad interitum communis salutis, meritò legibus sunt vindicandæ: iuxta præsentem Legem.

Magicis artibus accincti malefici, mirabilia & humanam naturam excedentia opera perficiunt. Malefici dicuntur bene accincti diabolicis artibus: quia eis vtuntur tanquam armis quibusdam, ad impugnandum alios. Possunt & dici accincti in alio sensu: quia se promptos, expeditosq; exhibent, ad actiones malas, pro Diaboli voluntate.

Magicæ vetitæ vanitates artes dicuntur: quia ex præscripto Dæmonum aut suorum ministrorum, certis ritibus & modis exercentur. Artem igitur magicam aut maleficam intelligimus, cognitionem, experimentum & exercitium diabolicarum operationum. Ars enim est potius habitus operatiuus, quàm speculatiuus, vt docent Aristot. lib. 6. Ethic. & S. Thomas 1. 2. q. 57. art. 3. Quare qui opera dia-

ra diabolica exercent, artem magicam exercere dicuntur. Nec est de ratione artis, vt quidam sentire videntur, vt ex libris addiscatur; quando improbant maleficas nullas scire artes, eò quod libros non habeant, imò vt plurimum legere nesciant. Sunt enim artes liberales: vt Grammatica, Poëtica, Rhetorica & cæteræ. Sunt etiam mechanicæ: priores ex libris addiscuntur: posteriores communiter ex instructione magistri: & inter has quædam sunt vilissimæ: vt vendere sal, oleum & huiusmodi similia. Bartol. in l. Ne quis. C. de dignit. lib. 12. Bertach. in repertorio, verb. Ars. Ars magica refertur inter artes vetitas & reprobatas, quare dicitur legibus odiosa. C. de thesaur. l. Vnica. lib. 10. Reprobatæ autem sunt, quia earum magister Dæmon est, qui eas docet vel immediatè per se, vel mediatè per suos ministros. Nec longum tempus ad discendum requiritur, cùm ipse mille artifex sit, breuissimo tempore suos docet facere mirabilia, quæ humanum ingenium superant. His addere possumus, maleficas etiam dici artes in alio sensu familiari nõ solùm grammaticis, sed etiam legibus: ars enim significat astutiam, dolum, & fraudem ac singularem nocendi malitiam. can. Quicunque. 22. q. 5. Quacunque arte verborum quis iuret, Deus non decipitur: & C. de his, qui ad statuas confugiunt. l. 1. Si probati fuerint artibus suis (Glossa ibidem, id est, malitijs) inuidiam inimicis creare voluisse.

huisse. C. de præscrip. triginta vel quadraginta annor. l. Omnes. Omnes nocendi quibuslibet modis artes omnibus amputantes. C. de suffragio. l. 1. Si artibus moram nectant. Magicæ artis nomine rectè ergò intelligere possumus insigne nocendi studium, aut decipiendi malitiam, aut fraudem & dolum. Quid enim ex his omnibus desideratur in maleficis? Discipuli sequuntur præscriptum magistri, qui abundat malitia, nequitia, fraude & dolo.

Præterea circa illa verba L. (Nullis verò criminationibus implicanda sunt quæsita humanis corporibus remedia: aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, &c.) Notant pleriq; Doctores Bart. Salyc. Godefrid. Azo & alij, incantationes ad finem boni, de leuili esse licitas: Non autem de iure canonico, & in foro conscientiæ. Sed infrà hoc dictum examinabitur. Angelus verò dicit: Nota: hîc posse incantari grandines, vt non noceant: & intellige, in virtute diuina, non per inuocationem Dæmonum: quia istud est prohibitum omni iure.

Obseruandum quoque antiquis temporibus maleficos consueuisse sua maleficia & incantationes in agrestibus, silueſtribus & occultis locis exercere: vt nunc etiam faciunt. Causas autem huius rei assignauimus in superiori tractatu. Quas cæteris latius explicant Paulus Grillandus lib. 2. de Sortileg. q. 4. & Iodocus

ra diabolica exercent, artem magicam exercere dicuntur. Nec est de ratione artis, vt quidam sentire videntur, vt ex libris addiscatur; quando improbant maleficas nullas scire artes, eò quod libros non habeant, imò vt plurimum legere nesciant. Sunt enim artes liberales: vt Grammatica, Poëtica, Rhetorica & cæteræ. Sunt etiam mechanicæ: priores ex libris addiscuntur: posteriores communiter ex instructione magistri: & inter has quædam sunt viliſſimæ: vt vendere sal, oleum & huiusmodi similia. Bartol. in l. Ne quis. C. de dignit. lib. 12. Bertach. in repertorio, verb. Ars. Ars magica refertur inter artes vetitas & reprobatas, quare dicitur legibus odiosa. C. de thesaur. l. Vnica. lib. 10. Reprobatæ autem sunt, quia earum magister Dæmon est, qui eas docet vel immediatè per se, vel mediatè per suos ministros. Nec longum tempus ad discendum requiritur, cùm ipse mille artifex ſin brevissimo tempore suos docet facere mirabilia, quæ humanum ingenium superant. His addere possumus, maleficas etiam dici artes in alio sensu familiari nõ solùm grammaticis, sed etiam legibus: ars enim significat astutiam, dolum, & fraudem ac singularem nocendi malitiam. can. Quicunque. 22. q. 5. Quacunque arte verborum quis iuret, Deus non decipitur: & C. de his, qui ad statuas confugiunt. l. 1. Si probati fuerint artibus suis (Glossa ibidem, id est, malitijs) inuidiam inimicis creare voluisse.

fuisse. C. de præscrip. triginta vel quadraginta annor. l. Omnes. Omnes nocendi quibuslibet modis artes omnibus amputantes. C. de suffragio. l. 1. Si artibus moram nectant. Magicæ artis nomine rectè ergò intelligere possumus insigne nocendi studium, aut decipiendi malitiam, aut fraudem & dolum. Quid enim ex his omnibus desideratur in maleficis? Discipuli sequuntur præscriptum magistri, qui abundat malitia, nequitia, fraude & dolo.

Præterea circa illa verba L. (Nullis verò criminationibus implicanda sunt quæsita humanis corporibus remedia: aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, &c.) Notant pleriq; Doctores Bart. Salyc. Godefrid. Ano & alij, incantationes ad finem boni, de legauili esse licitas: Non autem de iure canonico, & in foro conscientiæ. Sed infrà hoc dictum examinabitur. Angelus verò dicit: Nota: hîc posse incantari grandines, vt non nocent: & intellige, in virtute diuina, non per inuocationem Dæmonum: quia istud est prohibitum omni iure.

Obseruandum quoque antiquis temporibus maleficos consueuisse sua maleficia & incantationes in agrestibus, siluestribus & occultis locis exercere: vt nunc etiam faciunt. Causas autem huius rei assignauimus in superiori tractatu. Quas cæteris latius explicant Paulus Grillandus lib. 2. de Sortileg. q. 4. & Iodocus

docus Damhauderus in pract. criminal. cap. 61. num. 119.

Circa finem L. considerandum est, quod maleficorum opera, diuina munera & labores hominum prosternantur & perdantur. Fructus terræ sunt diuina munera: quia etsi homo plantet, Deus tamen incrementum dat, vt crescant pro conseruatione hominum. Et sunt labores mortalium: Quia homo operibus manuum suarum terram fodit, serit semina, & agros vineasque colit. Vnde in sacris literis fructus dicuntur etiam opera manuum. Aggæi 2. cap. Percussi vos vento vrenti, & grandine omnia opera manuum vestrarum. Iob. 1. Opera manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra. Sternuntur autem munera diuina, & labores hominum, quando malefici cooperantibus Dæmonibus aut messem in herbis perdunt, aut iam flori propinquos segetes grandine, pruina, aut intempestiuis imbribus lædunt, ne labores hominum debitum sortiantur effectum: aut grandine lapidatione fructus iam colligendos excutiunt, vel etiam vineas vuis maturescentibus inutiles reddunt. Perduntur enim labores hominum, quando ferè integro anno homines laborârunt, omnem substantiam impenderunt, & cùm fructus iam propemodum maturi impediuntur, ne suum effectum consequantur. Hæc circa literæ explicationem sufficiant.

QVÆ-

QVÆSTIO I.

An malefici possint animos ad amorem deflectere ac mouere, vt lex Constantini hoc in loco innuit?

Ioannes Wierus lib. 3. de præstigijs Dæmonum, cap. 38. sugillat Imperatorem in hac L. quod arte magica amorem conciliari senserit.

In primis ex fidei principijs præsupponendum est, Diabolum non posse efficaciter cogere liberam hominis voluntatem ad peccatum, vt S. Thom. 1.2. q. 80. art. 2. & 3. ostendit. Mouetur autem homo indirectè à diabolo ad peccandum, qui tanquam potentior creatura, potest agere in materiam corporalem, & sic sensum vel interiorē vel exteriorem aliquando immutat: aut de nouo sensibile aliquod formando, aut formatum sensui obijciendo, aut spiritus & humores intus commouendo: Cum autem summa sit coniunctio inter potentias sensitiuas & rationales, motis sensitiuis, indirectè mouentur rationales. Sic Diabolus, quando vult animum ad libidinem flectere, aut ad odium, mouet exteriorem hominem caussis intrinsecis, deinde obiectum proponit sub ratione boni vel pulchri, vt ametur appetaturq;: aut sub ratione mali & deformis, vt efficiat horrorem & odiū, & hoc modo indirectè per modum persuadentis & proponentis

nentis obiectum vt appetendum, aut fugiendum, deflectit animum ad libidinem, aut odium; voluntas autem manet libera, licet aliquo modo trahatur, iuxta illud: Trahit sua quemque voluptas. His præmissis statuitur, Conclusio resolutoria.

Magi & malefici possunt animos pudicos ad libidinem & amorem flectere, & verissimè Constantinus Imperator in d.l. attestatur.

Hæc est communis rectè sentientiũ Theologorum & Iurisperitorum doctrina. Probatur imprimis ex alijs ll. leges tradunt esse venena & pocula amatoria. l. 3. §. Adiectio. ff. ad L. Corneliam de Sicarijs. & ff. de pœnis. l. Si quis aliquid. §. Qui abortionis, aut amatorium poculum. Atque has leges sequuntur Iurisperiti in d.ll. & alibi. Alberic. in Rubr. C. de hæretic. num. 6. Azo in hoc tit. de malef. & mathemat. Bonifac. de Vitalinis in tract. *de maleficis*. Godefrid. in præsenti l. Angelus ibid. rectissimè admonet his verbis. Nota, per incantationem animum mulierum ad libidinem flecti, & ideò non truferis, cùm audis istas facturas fieri, quia veræ sunt. Paulus Grillandus de Sortilegijs q. 3. & q. 12. Oldradus de Ponte, in consil. 210. incip. Regularis habet traditio. Panormitan. in cap, In tabulis, de Sortilegijs num. 4. Ioann. ab Anania ibidem in Rubrica. Petrus Anchar. ibid. in c. Extuarum. Et in lib. 6. de hæret. cap. Accusatus. §. Sanè. Hostiensis in summa, de Magistris. §. Quam scientiã. Franciscus

ciſcus Squillacenſ. de fide Catholica, cap. 8. & alij alibi. Theologi ſequuntur. S. Hieron. ſuper Nahum. 3. c. Attribuit maleficijs & incantationibus, quod faciant amare ea, quæ odiſſe debuerant: & deteſtari, quæ amare debebant. Idem Hieron. lib. 3. commẽt. in epiſt. ad Epheſ. cap. 6. Sunt quidam Dæmones amoribus & amatorijs canticis ſeruientes. S. Thom. & Bonauent. in 4. ſent. d. 34. Petrus Paludan. ibid. Turrec. in 33. q. 1. c. Si per ſortiarias. Doctores mallei maleficarum. 1. part. q. 7. Alphonſ. Caſtren. lib. 2. de iuſta hæret. punitione, c. 15. Michaël Medina lib. 2. de recta in Deum fide, cap. 7. & alij alibi. Ratio ducitur ex ſacris literis, & experientia. Dæmon, omniũ rectè ſentientium iudicio, poteſt incendere hominem ad libidinem: Qua ratione dicitur ſpiritus fornicationũm Oſeæ 4. vt annotat Caſſian. collat. 7. cap. 32. Ergò non poteſt alienum eſſe à magis & maleficis: quia hi Dæmonum poteſtate ſua perficiunt maleficia. Ad hanc materiam faciunt exempla, atq; illud in primis de S. Cypriano memorabile eſt. Cùm enim S. Iuſtina Antiochiæ frequentaret Eccleſiã, viſa eſt à quodam ſcholaſtico nomine Agladio, qui ob virginis pulchritudinem incidit in eius amorem, eamque in vxorem petijt: quæ cùm omnibus ob eam cauſſam aduentantibus diceret, quod Chriſto cœleſti ſponſo deſponſata eſſet. Irascùm aliud medium non occurreret, abijt ad Cyprianum tum adhuc Magum, promit-

tens ipsi duo talenta auri, vt Iustinam malefi-
cijs caperet: Cyprianus magicis artibus Dæ-
monem accersit, & ait illi: amo virginem de
Galilæa (Christiani enim tunc vocabantur
Galilæi) potes ne ei persuadere & adducere
mihi? Qui promisit ei dicens: Accipe hoc me-
dicamentum, & sparge circa domum eius, &
ego superueniens paternum sensum ei inji-
ciam, & statim obediet mihi. Cumque Cy-
prianus ita fecisset, sancta virgo tertia noctis
hora surgens ad orationem, sensit impetum
Dæmonis. Signauit itaque se, & domum suam
signo sanctæ Crucis, & Dæmonem in fugam
conuertit. Qui veniens ad Cyprianum confu-
sus, & cur virginem non adduxisset requisitus,
ait: Vidi quoddam signum Thau. Iterum Cy-
prianus arte magica alium Dæmonem fortio-
rem vocauit, & simili modo fecit, & similiter
eidem accidit. Tandem vocauit Dæmonem
superiorem, & ait illi: Quænam est vestra in-
firmitas? victa est ab vna virgine omnis vestra
virtus? Respondit Diabolus. Nunc adducam
tibi eam ad desiderium, tu tantum paratus sis.
Tunc Diabolus in specie virginis ad Iustinam
intrauit, & sedens super lectum eius, eandem
tentando dixit: Hodie missa sum à Christo ad
te, viuere tecum in castitate: Multùm autem
te video vexatam abstinentia. Sancta autem
virgo dixit: merces autem multa, labor verò
modicus. Dixit ei Diabolus. Deus in Paradi-
so benedixit Adam & Euam, dicens: Crescite &

re & multiplicamini. Si ergo in virginitate manserimus, in iudicium incidemus, quia verbum Dei contemnimus. Tum virgo turbata surrexit, & per spiritum sensit: quis esset qui ei loqueretur, signo crucis se signans: quo facto Dæmõ disparuit, & Cypriano confusus apparuit. Qui dixit ei: & tu victus es, vt cæteri subiecti tui? Quomodo enim victi estis ab vna virgine Christiana? Dic mihi quæ sit virtus victoriæ eius. Qui respondit, dicere tibi non possum: quoddam vidi terribile signũ Thau. Si autem virtutem huius signi vis cognoscere, iura mihi quod nunquam velis à me discedere. Qui cùm iurasset, ait illi. Vidi signum crucifixi, & Thau: & sicut cera à facie ignis fluxi. Cui dixit Cyprianus. Ergo crucifixus maior est? Qui respondit: etiam maior omnibus est: quem desertores Dei accipiunt ab eo sententiam ignis. Cyprianus autem ait: Festinabo igitur, vt amicus fiam crucifixi, ne talem pœnam incurram. Diabolus respondit. Iurasti tamen mihi. Cyprianus ait: Contemno te, & omnes fumigantes virtutes tuas, meq; ipsum tibi denego, & me consignans dico: Gloriam tibi do Christe, & tu Dæmon recede à me. Abijt ergo Diabolus confusus. Cyprianus vero errorem suum agnouit & propalauit, fraudemque & seductionem diutinam libris magicis in ignem coniectis, Vulcano dicauit: & veram Virginem, scilicet Iustinam, Christo Ecclesiæ desponsatus, sacraq; Christianorum

rum complexus est, paulatim in presbyterum ordinatus, mox ad Episcopatum euectus, doctrina & conuersatione clarus, consummauit virtuti martyrium adiunxit. Huius historiæ Niceph. Callist. lib. 5. histor. Eccles. cap. 27. Gregorius Nazianzen. in orat. in laudem Cypriani martyris. Metaphrastes apud Lipomanum tom. 6. de vitis Sanctorum, & apud Surium tom. 5. in mense Septemb. meminêre. Ad eundem scopum illustre est, quod narrat S. Gregor. lib. 1. Dialog. cap. 4. Eo (ait) tempore, quo malefici in hac sunt vrbe Romana deprehensi, Basilius (qui in magicis operibus primus fuit) in monachico habitu Valeriam fugiens petijt. Qui ad virum Reuerendissimum Castorium, Amirtinæ Ciuitatis Episcopum pergens, petijt ab eo, vt eum Equitio Abbati committeret, ac sanandum monasterio illius commendaret. Tunc ad monasterium venit Episcopus, secumq; Basilium monachum adduxit, & Equitium Dei famulum rogauit, vt eundem monachum in congregationem susciperet. Quem statim vir sanctus intuens, ait: Hunc quem mihi commendas, pater, ego non video monachum esse, sed diabolum. Cui ille respondit: occasionem quæris, ne debeas præstare quod peto. Ad quem mox Dei famulus dixit. Ego quidem hoc eum esse denuncio, quod video: ne tamen me nolle obedire existimes, facio quod iubes. Susceptus itaque in monasterio est. Post nõ multos verò dies idem Dei

Dei famulus, pro exhortandis ad desideria superna fidelibus, paulò longiùs à cella digressus est. Quo discedente contigit, vt in monasterio virginum, in quo eiusdem patris cura vigilabat, vna earum, quæ iuxta carnis huius putredinem speciosa videbatur, febricitare inciperet, & vehementer anxiari, magnisq; vocibus cum stridore clamare: Modò moritura sum, nisi Basilius Monachus veniat, & ipse mihi per suę curationis studium salutem reddat. Sed in patris absentia accedere quispiam monachorum in congregationem virginum non audebat: Quanto minus ille, qui nouus aduenerat, cuiusq; vita adhuc congregationi ignota erat. Missum repentè est, & Dei famulo Equitio nunciatum, quod sanctimonialis illa immensis febribus æstuaret, & Basilij Monachi visitationem anxia quæreret: Quo audito sanctus dedignãdo subrisit: atq; ait. Nunquid nam dixi, quod diabolus est iste, non monachus? Ite, & eũ de cella expellite: sanctus autem vir ancillam Dei monialem absens solo verbo curauit, ita vt neq; amplius febri laboraret, nec Basilium expeteret. Omnes autem monachi iussionem patris sui implentes, eundem Basilium ex monasterio repulerunt. Qui repulsus dixit frequenter, se cellam Equitij magicis artibus in aëra suspendisse, nec tamen eius quempiam lædere potuisse. Basilius autẽ non post longum tempus in Romana vrbe, ardescente zelo Christiani populi, igne cre-

matus est. Hæc ex Gregorio. Haud dissimile narrat B. Hieronymus in vita S. Hilarionis. Erat enim iuuenis Emporij Gazensis, qui virginem deperibat, id est, vehementer amabat. Qui cùm frequenter tactu, iocis, nutibus, sibilis, & cæteris huiusmodi, quæ solent morituræ virginitatis esse principia, nihil profeciisset, perrexit Memphim. Anno elapso magicis artibus instructus, ab Æsculapij vatibus rediit, & subter limen domus puellæ tormenta quædam verborũ, & portentosas figuras sculptas in æris Cyprij lamina defodit, & ilicò amore insanire virgo, & amictu capitis abiecto, rovare crinem, stridere dentibus, inclamare nomi adolescentis: magnitudo quippe amoris eam in furorem verterat. Perducta ergo à parentibus in monasterium seni traditur, vlulante statim & confitente Dæmone. Vim sustinui, inuitus sum abductus: quàm bene Memphis somnijs homines deludebã? O cruces, O tormenta, quæ patior. Exire me cogis, & ligatus sub limine teneor. Non exeo, nisi me adolescens, qui tenet, dimiserit. Tũc senex: Grandis ait, fortitudo tua, qui licio & lamina strictus teneris. Dic, quare ausus es ingredi puellam Dei? vt seruarem, inquit, eam virginem. Tu seruares proditor castitatis? Cur non potius in eum, qui te mittebat, es ingressus? vt quid, respondit, intrarẽ in eum, qui habebat collegam meum amoris Dæmonem? Noluit autem iunctus, antequam purgaret virginem, vel adolescen-

lescentem signa iubere perquiri, ne aut solitis incantationibus recessisse Dæmon videretur, aut ipse sermoni eius accommodasse fidem: asserens fallaces esse Dæmones, & ad simulandum esse callidos: & magis reddita sanitate increpuit Virginem, cur feciisset talia, per quæ Dæmon intrare potuisset. Hæc ex Hieronymo. His accedunt Poëtæ & naturales, qui faciunt mentionem de Philtro & Hippomane. Ouid. lib. 2. de arte amandi.

Philtra nocent animis, vimq; furoris habent.

Et Propertius lib. 4. in lenam quandam.

Consuluit striges nostro de sanguine, & in me
Hippomanes fœtæ semina legit equæ.

Iuuenalis Satyra 6.

Hic magicos adfert cantus, hîc Thessala vendit
Philtra, quibus valeant mentem vexare mariti.

Hippomanes à doctis refertur inter venefícia amatoria, & est caruncula quædam, quæ in pulli equini fronte consurgit, quæ euulsa & in puluerem conuersa ad amorem concitandum dicitur efficacissima. De hoc Hippomane agunt Aristoteles de natura animantium lib. 6. cap. 22. Plinius lib. 8. histor. naturalis cap. 42. & Seruius lib. 3. Georgicorum in illud Vergilij.

Hinc demum, Hippomanes vero quod nomine dicunt
Pastores.

Dicit Aristoteles, quod Hippomanes petitur & percipitur à veneficis mulierculis. Phil-

trum autem latinè dicitur amatorium. Vnde Philtrum communiter vsurpatur pro genere veneni, amorem & insaniam inferentis: & sic tradunt frequentissimè homine ad furorem & insaniam concitare: & aliquando sequitur mors. Quare Doctores quando agunt de pœna propinantis poculum amatorium, distinguunt, an sequatur mors, vel non. Vt infra q. 3. Id tamen obseruandum est, quod licet quædam naturalia vim habeant ad accendendum libidinem, & commouendum animos in genere: non tamen eis ineſt naturalis vis, vt in hanc personam potius animus feratur, quàm in illam: sed hoc contingit operatione Dæmonis, qui cum mago aut malefico ex pacto concurrit ad procurandum amorem in illa persona, in cuius perniciem maleficus sua signa dirigit. Tamen hoc etiam annotandum est, vt Michaël Medina loco citato tradit, quod est differentia inter ea, veneficia amatoria, quæ à verbis: & ea, quæ à potionibus, aut rebus descendunt: quod priora minus sunt periculosa, vtpote quæ tantũ diabolica suggestione imaginationem perturbent: Posteriora autem præter hanc inuasionem, etiam corporali estro libidinis vexent, & ita plerumque insania comitetur.

QVÆSTIO II.

De veneficijs & poculis amatorijs.

An sa-

An sapiant hæresim, vel spectent ad peccatum hæresis pocula amatoria?

Dispvtant Doctores vt plurimum locis citatis in principio superioris q. Pro termini intelligentia, nota (sapere hæresim) nihil aliud esse, quàm vehementem hæresis suspicionem præbere. Vnde quandocunque aliquod factum, aut dictum grauem præsumptionem hæresis offert, hæresim sapit. Deinde in maleficiorum distinctione & cognitione voluntas intentioq; inspicienda est, quid operans intendat, quis eius sit finis, quam fidem habeat in applicatione rerum, quibus vtitur. Aliquando enim adhibentur naturalia, quæ nullam habent efficientiam in ordine ad effectum producendum: aliquando sacramenta sacramentalia, quibus etiam nullus ineſt effectus ad tam sceleratum finem. Nunc pro resolutione, quum varietas rerum efficiat decisionis diuersitatem, sit

Prima Conclusio. *Si sortilegia amatoria ita fiant, vt in illis adsit inuocatio Dæmonis per modum adorationis, apertè sapiunt hæresim.*

Oldradvs in cons. 210. Grilland. in q. 10. de Sortilegijs, & alij vbi supra.

Secunda Conclusio. *Etiamsi non fiant per modum adorationis, modò in talium maleficiorum exercitio expetatur, &*

expectetur à Dæmone aliquid, quod soli Deo facere conuenit, sapiunt hæresim. Quia tribuitur creaturæ quod Deo debetur.

Tertia Conclusio. *Si inuocetur simpliciter Dæmon ad tentandũ pudicitiam hominis, licet grauissimum sit peccatum superstitionis, non tamen sapit hæresim.*

CONCLVSIO est communis Doctorum Ratio: quia in casu huius Conclusionis tribuitur Diabolo, quod eius proprium est, scilicet tentare, vnde tentator dicitur, Matth. 4.

Quarta Conclusio. *Ab illis, qui amatoria maleficia exercent, inquirendum est cum diligentia, an credant maleficia, aut Dæmonem posse cogere alicuius viri, vel fœminæ voluntatem ad amorem inhonestum.*

QVOD si hoc credant, vehemens est hæresis suspicio, & si instructi de veritate, acquiescere nolint, tanquam hęretici sunt habendi. Quia credere, hominis voluntatem à Dæmone, aut malefico efficaciter cogi ad amandum aliquem, vel aliquam: hæresis est aperta, cùm repugnet libertati à Deo nostræ voluntati inditæ. Si enim voluntas à Dæmone cogitur ad aliquem amandum, iam non est libera, nec in manu consilij sui, secundum Salomonem in Ecclesiast. 15. cap.

Quinta

Quinta Concluſio. *Omne maleficiũ, quod exercetur per commixtionem alicuius ſacramenti, aut rei ſacramẽtalis, reddit ipſum operatorem de hæreſi ſuſpectum.*

Hanc Concluſionem tradunt Panormit. in cap. 1. de Sortilegijs ex Gloſſa lib. 6. de hæretic. cap. Accuſatus. §. Sanè. & Alphonſus Caſtrenſ. loc. citato, contra Oldradum & Grillandum. Ratio clara eſt. Sapere hæreſin nihil aliud eſt, quàm fortem præbere hæreſis ſuſpicionem. Quis autem ad tam abominabilem vſum res ſacras adhiberet, niſi aut effectum habere exiſtimet, aut nullius eſſe momenti iudicet, & ſic contemnat myſteria noſtræ ſalutis: quæ an non ſapiant hæreſin, quiſq; æquus rerum æſtimator facilè animadvertet.

QVÆSTIO. III.

Quæ ſit pœna præbentis poculum amatorium?

Vt huius quæſtionis reſolutio fiat, prænotandum: quod quando poculum amatorium præbetur; aut ſequitur mors, aut non ſequitur. Præterea aut tale poculum ſapit hæreſin, aut non. Tandem aut componitur ex naturalibus medijs, ſine vlla arte diaboli: aut magica arte efficitur tale poculum.

Prima Concluſio. *Quando poculum ama-*

amatorium conficitur tali modo, qui sapit hæresin punitur pœna hæresis.

GRILLAND. in tract. de Sortilegijs q. 11. Menochius casu 388. num. 4. Petrus Gregorius Tholosanns in 3. parte Syntagmatis iuris vniuersi lib. 34. cap. 12. num. 9. Ratio clara est: quia pœna sequitur naturam delicti, & eidem commensuratur.

Secunda Conclusio. *Dans poculum amatorium ad malum finem, si ex eo mors sequatur, quomodocunque sit compositum tale poculum, punitur pœna mortis.*

SIc scribit Petrus Crinitus in lib. de Poëtis latinis cap. 19. quod Lucretius assumpto poculo amatorio ita furore percitus sit, vt propria manu mortem sibi intulerit. Et Plinius lib. 25. natural. histor. cap. 3. narrat de Lucullo, quod hausto poculo amatorio, vitam finierit. Dicta cõclusio constat ff. de pœnis. l. Si quis aliquid ex metallo. §. Qui abortionis. vbi expressè decernitur, quod si mulier ex poculo abortionis, vel amatorio, aut vir perent, vltimo supplicio dans afficiatur. Ibidem Bartol. Grilland. de Sortileg. q. 12. Damhauderius in pract. Crimin. cap. 61. num. 88. Menoch. lib. 2. de arbitr. Iudic. qq. cas. 358.

Tertia Conclusio. *Si quis arte malefica & magica animum hominis ad amorem illicitum deflectat, pœna vltimi supplicij*

plicij punitur, etiamsi mors non sequatur, sistemus in d.l. Eorum.

PROBAT Grilland. q.11. num.7. Quia dicta l. æquiparat, quantum ad pœnas, illos maleficos, qui flectunt pudicos animos ad libidinem, & illos qui contra salutem hominum moliuntur, & statuit eos seueriſſimis legibus vindicandos. Eandem Concluſionem docent Menoch.lib.d. caſu 388. num.5. & Petrus Gregor.loc.cit.num.11. Ratio eſt etiam in promptu. Quia arte magica & diabolica vti, tam ſecundum legem diuinam, quàm ciuilem, capitale eſt vt infrà latius patebit in l. Nemo Aruſpicem.

Quarta Concluſio. *Præbens poculum amatorium absq; arte magica, ſi mors non ſequatur, punitur extraordinariè ad iudicium iudicis, pro varietate circumſtantiarum occurrentium.*

MENOCH, in d.caſu 358. & Petrus Gregor.loco cit.& alij alibi. Ratio eſt: quia tentat pudicitiam, quæ res eſt turpiſſima, & peſſimi exempli: olim tamen, vt clarum eſt ex text.& Gloſſ. in d.l. Si quis aliquid ex metallo. & Qui abortionis. de lege ciuili humiliores in metallum damnabantur, honeſtiores in inſulam, amiſſa etiam parte bonorum, relegabantur. Et quia hiſce temporibus pœnæ relegationis & effodiendi metallum in vſu non ſunt, Iudicis arbitrio talis puniendus eſt.

QVÆ.

QVÆSTIO IV.

An malefici possint inducere pluuias, tempestates, grandines, & similia meteorologica, quibus fructibus, aut seminibus noceant, vt d. L. significat?

IOANNES Wierus lib. 6. de præstigijs Dæmonum, cap. 27. & alibi, dicit, Christianum Imperatorem in his LL. locutum, non quasi ipse crediderit, vel alijs credere voluerit, eiusmodi miracula siue calamitates ab hominibus per malas magicasq; artes edi ac perfici; sed ita potius accipienda, quasi desumpta & scripta ex opinione vulgi, & secundū communem loquendi formam. Quanquam, inquit, si auctoritatem spectemus, quis est qui ambigat, in hoc negotio iuri diuino summam tribuendam & fidem & reuerentiam? In caussis enim definiendis, ijs præsertim, quæ spectant ad animum, cuiusmodi nostra est, dicta Patrum & canonum legibus sunt præferenda. Panormit. in cap. Super illa, de secundis nuptijs, neq; leges ipsæ dedignantur sacros canones imitari. Authent. vt cleric. apud proprium Episcop. in fin. Hæc Wierus, quem sequitur Ioannes Georgius Godelmannus Iurisperitus lib. 2. de Lamijs cap. 7. à num. 15. Antequam huic quæstioni satisfiat, ad rei cognitionem quædam sunt præmittenda.

Primum. Deo permittente, natura corporalis na-

lis nata est moueri ab angelo, tam bono, quàm malo, motu locali, vt tradunt S. Augustin. lib. 3 de Trinit. cap. 8. & 9. & S. Thom. 1. part. q. 110 art. 3. & 1. 2. q. 80. art. 2. ac alij Theologi in 2. d. 7. Quæcunq; ergo solo motu locali fieri possunt, hæc per naturalem virtutem Dæmones (nisi diuinitus prohibeantur) facere possunt. Venti autem & pluuiæ, grandines, & similes meteorologicæ impressiones, ac aëris perturbationes, solo motu vaporum resolutorum ex terra & aqua fieri possunt. Vnde ad huiusmodi procreanda naturalis virtus Dæmonis sufficit: & vt hoc clarius, pateat.

Secundo loco præmittendum, causam efficientem vniuersalem & remotam horum meteorologicorum effectuum, ex Aristotele, Alberto & alijs, in lib. Meteorologicorum, esse calorem solis & aliarum stellarum, quæ lumine & influentia sua agunt in aquam & terram, quæ sunt elemẽta vaporabilia & ea mouent: mota fiunt ex sua dispositione naturali vapores: ex quibus generantur impressiones humidæ in aere, qui aptus est ad recipiendum hos vapores. Eleuantur autem quatuor vapores ex dictis elementis, virtute solis & stellarum. Primus siccus & calidus est, qui ascendens vsque ad summam siue supremam aëris regionem, prope sphera ignis, inflammatur, & ex eo generatur impressiones ignitæ. Secundus est calidus & humidus, qui quando recipitur in prima aëris regione, quasi semper conuertitur in aërem

aërem, nisi intensa aëris frigiditas impediat eum: Cùm enim in qualitatibus assimuletur aëri, & in habentibus symbolum facilior sit transitus: facilimè in aërem conuertitur, ita quod ex eo rarissimè generetur impressio aliqua meteorologia. Tertius est frigidus & siccus, & hic efficit ventum & terræmotum. Quartus est frigidus & humidus, qui ascēdens causat omnes impressiones aqueas: aliquas per condensationem, vt rorem & pluuiam: alias per congelationem, vt pruinam, grandinem & niuem. Vapor autē humidus distinguitur, per subtilem & crassum: ex subtili generatur ros & pruina: ex crasso reliquæ aqueæ impressiones oriuntur. Cùm autem non rarò pruina & grandine nostri malefici nocumenta inferant, de his ex naturalibus aliqua altiùs sunt repetenda. Quoniam pruina ex frigiditate nocturna intensa & acuta generatur, maximè stante vento Boreali, eius effectus est, quod mortificet vegetabilia, vt patet omnibus ad sensum. Est enim pruina omninò frigida, & tendit ad siccitatem, quæ duo sunt caussa mortis, ex Aristotele in lib. de caussa vitæ & mortis: Sicutè contrario ros viuificat vegetabilia, quoniam temperatè est calidus & humidus. Calidum autem & humidum temperatè mixta, sunt caussa vitæ, vt patet in æstate, quando manè & nocturno rore omnia viresc unt. Hæc virtus pruinæ patet etiam ex illo Psal. 77. Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in

pruina.

pruina. Atque hinc apparet ratio, quare noſtri malefici & ſagæ tempore Veris, quando omnia terræ naſcentia virere & florere incipiunt, & adhuc teneriora ſunt, pruinam generent, & ſæpius eo tempore in congregationibus ſuis ſceleratis tractatus incãt de generatione pruinæ. Grando fit in nubibus à terra longinquis, eleuatis in altum. Cuius generationis cauſſa eſt calor, qui eſt in vapore aſcendente à terra & aqua: quare plus generatur in partibus & temporibus calidis, quàm frigidis. Quando enim in aëre eſt multitudo caliditatis, aperitur nubes ex caliditate, & calor extenditur in aëre: & ideò totum frigus tanquam contrarium calori ab aëre repellitur, & recipitur ad vnum locum in interiora nubis. Sicut videmus in pane congelato, ſi igni apponatur, repẽtè in medio panis frigus colligitur, & ibi fit duriſſimus congelatione. Sic in nube vndiq; calefacta exterius, frigus contrahitur ad interiora. Ac ſtillæ pluuiæ ventis & frigore congelantur, & in lapides grandinis mutantur: & cùm ſint naturæ aqueæ, congelantur in modum guttarum aquæ, & fiunt lapilli rotundi & parui. Quando autem multæ guttę conglobantur in vnum, & ſequentes cum præcedentibus conjunguntur, fiunt longioris formæ grandines, & excedunt ſolitam quantitatem, & quandoque non ſolùm beſtias, ſed etiam quæcunque terreſtria ſata & frumenta concutiunt & conterunt. Effectus grandinis in primis eſt mor-

tificatio fructuum & naſcentium terræ, quæ non ſolùm prouenit ex percuſſione, ſed etiam ex frigiditate intenſa, quæ eſt rei viuētis mortificatiua, ex Ariſtot. in lib. de cauſſa mortis & vitæ. Deinde vt plurimùm fructus illo anno percuſſos facit amaros: quoniam cum generetur ex calidiſſima nube, habet aliquid de adusto, quod vuas præſertim à grandine tactas adurit, vt patet ad ſenſum, quando vuæ necdū maturæ grandinis lapidatione tanguntur, & quatiuntur. Eſt & aliud notandum in grandine, aliquando ſi granum diuidatur in medio, habet partes nigras, per modum circuli depicti: cuius ratio eſt, quoniā habet multum de terreſtri impuro, quod vt magis denſum tendit ad medium grani, vtpote magis graue. Et quod ſit ibi multum de terreſtri impuro, ſignum eſt, ſecundum Albertum in 2. lib. Meteor. tract. 1. cap. 20. quod aliquando in *fruſtris* grandinis inueniuntur pili, paleæ, & fruſtula ligni, quæ eleuauit ſol cum vapore humido, qui eſt materia grandinis. Quare aliquando ſimplices, qui cauſſas rerum naturales ignorant, quando aliquid huiuſmodi grandini incluſum animaduertunt, ſtatim ſuſpicantur eſſe negocium diabolicum, cùm tamen ſit opus naturale. Inuenimus autem in Scriptura, ſæpiſſimè Deum Optimum Maximum puniuiſſe homines grandinis lapidatione. Exod. 9. cap. Extende manum tuam in cœlum, vt fiat grando in vniuerſa terra Ægypti, ſuper homines,

mines, & ſuper iumenta, & ſuper omnem herbam agri, in terra Ægypti. Extenditque Moyſes virgam in cœlum, & Dominus dedit tonitrua & grandinem, ac diſcurrentia fulgura ſuper terram, pluitq; Dominus grandinem ſuper terram Ægypti. Et grando & ignis miſſa pariter ferebantur, tantęq; fuit magnitudinis, quantæ antè nunqnam apparuit in vniuerſa terra Ægypti, ex quo gens illa condita eſt. Et percuſſit grando in omni terra Ægypti cuncta, quæ fuerunt in agris, ab homine vſque ad iumentum, cunctamq; herbam agri percuſſit grando & omne lignum regionis confregit. Ioſue 10. Cùm fugerent filios Iſraël hoſtes, miſit Dominus ſuper eos lapides magnos, & mortui ſunt multo plures lapidibus grandinis, quàm quos gladio percuſſerunt filij Iſraël: Aggæi 2. Percuſſi vos vento vrenti, & aurugine, & grandine omnia opera manuum veſtrarum, & non fuit in vobis, qui reuerteretur ad me, dicit Dominus. Sap. 5. Eſaiæ 30. & alibi ſimilia habentur de pœna grandinis. Quare nunc etiam non eſt mirum, hominum peccatis id exigentibus, ſi mediante opera Dæmonum & malorum hominum, permittat grandinis lapidatione nos puniri.

Tertium præmittendum. Regula eſt Theologorum, quam ponit Martinus Arles in tract. de ſuperſtitionibus, & elicitur ex Doctoribus 2. ſentent. d. 7. & 8. & in 4. d. 34. quod malefici, procurante Dæmone, omnibus modis

possunt procurare nocumenta & læsiones, in hominibus, & eorum rebus, quibus potest Dæmon lædere: Qui malefici, diuina permissione precedente, concurrunt cũ Dæmone, ad vnum eundemque effectum, tanquam causæ partiales, vt alibi dictum est, & clariùs est quam vt egeat probatione: per pactũ enim tacitum aut expressum coniunguntur homo & Dæmon, ad operationem effectuũ, homini quidem per se impossibilium. Homo voluntatis consensu concurrit ad actum suas vires superantem, ac etiam extremum nonnunquam actum exercet, quo Dæmonem in auxilium vocat, vt exequatur suam voluntatem pessimam. Qui Dæmon tunc immediatè concurrit ad efficientiam actus. Quare valdè malè argumentantur in hac materia, qui arguunt: homini nec vires suppetunt nec potentia adest, vt guttam aquæ efficere possit: ergo malefici nõ possunt grandinis lapidatione, aut intempestiuis imbribus nocere. Quia malefici concurrunt cum Dæmone, qui potest huiusmodi Meteorologica in perniciem hominum, Deo permittente, excitare: & quando sic concurrimus, perinde est ac si nos faceremus, nobisque imputatur ad culpam. Quæ enim per nostros facimus, perinde imputantur, ac si nos faceremus. Quia sic paria sunt, aliquid per se vel per alium facere. l. Item eorum. §. 1. ff. quod cuiusque vniuers. nom. l. hoc iure. §. 1. ff. de regul. iuris. & l. Is damnum. ff. eod. tit. Certum autem

tem est Dæmonem posse excitare grandi-
s & tempestates, quamuis Wierus neget, in
pistola ad Ioannem Brenzium, de concione
is habita de Grandine. Quia clarum est ex
ob. 1. quod Sathanas effecit, vt ignis de cœlo
deret, qui consumeret pecora Iob. Et ite-
um: vehemens ventus irruit à regione deser-
, & concussit quatuor angulos domus, quæ
orruens oppressit liberos. Atque hunc ig-
nem à Diabolo procuratum textus clarus in-
dicat, & attestantur S. Augustin. in Psalm. 77.
vbi ostendit, Dæmonem multo maiorem ha-
bere actionem in Elementa, quàm homo ha-
beat. S. Thom. in cap. 1. in Iob. Dionysius Car-
thusianus ibidem, & alij Doctores, & in Psal.
77. Tradidit grandini iumenta eorum, & pos-
sessiones eorum igni. Misit in eos iram indig-
nationis suæ, indignationem & iram & tri-
bulationem, immissiones per angelos malos.
Apocalyp. 7. Posthæc vidi quatuor Angelos
stantes super quatuor angulos terræ tenentes
quatuor ventos, ne flarent super terram, neq;
super mare, neque in vllam arborem. Et vidi
alterum Angelum ascendentem ab ortu solis,
habentem signum Dei viui: & clamauit voce
magna quatuor angelis, quibus datum est no-
cere terræ & mari, dicens. Nolite nocere terræ
& mari, neq; arboribus, quoadusq; signemus
seruos Dei in frontibus eorum. Glossa ordi-
naria in illum locũ ait: quatuor illos Angelos
fuisse Dæmones. Catholica ergo Theologo-

rum & Patrum doctrina est, Deo permittente, Dæmonem posse efficere impressiones meteorologicas, in perniciem hominum. Arguit Wierus in dicta Epist. cõtra hanc Catholicam veritatem. Impium est & idololatriæ conforme, tribuere creaturæ, quod cõuenit creatori. At Deo secundũ sacras literas tribuitur, condere & efficere grandinem & pluuiam: Hieremiæ 9. Nunquid sunt in sculptilibus gentium, qui pluant? Exod. 9. Dominus dedit tonitrua & grandinem. Iob 38. Nunquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexistis? Iosue 10. Agg. 2. his scripturis & similibus Wierus ostẽdere studet, & Brentzius, moderatiùs tamen, Dæmonem non posse procurare ignem, pluuiam aut grandinem: & ita multo minus posse maleficos & magos. Sed n robur huius argumenti clarè pateat rudibus, qui distinctionem rerum non cognoscunt, in simili ostendam solum habere apud indoctos apparentiã, & nihil roboris. Scriptura tribuit Deo, quod sit auctor mortis & vitæ, occidat & viuere faciat, percutiat & sanet. Ergo huiusmodi effectus tribuere hominibus impium est, & idololatriæ conforme. Ergo non est dicendum, quod homo occidat, percutiat, aut medicus vitam conseruet, aut sanet, aut homo sit auctor vitæ, siue parens, & sic de similibus. Antecedens probatur Deuteron. 32. Videte quod ego sum solus: ego occidam, & ego viuere faciam: percutiam, & ego sanabo, & non est, qui

est, qui de manu mea possit eruere. 1. Reg. 2. ca. Dominus mortificat & viuificat. Sap. 16. Tu es Domine, qui vitę & mortis habes potestatem, & deducis ad portas mortis & reducis: & Tobiæ 13. Magnus es Domine in æternum, & in omnia secula regnum tuum: quoniam tu flagellas, & saluas: deducis ad inferos, & reducis, & non est qui effugiat manum tuam: similia alibi in scriptura habentur. Nunc pro dissolutione huius nodi, notandum est, quod secundum veram philosophiam, & etiam Theologiam, Deus est prima principalis & independens caussa efficiens, sua propria virtute, omnium rerum: sic tamen, vt res creatæ non careant sua virtute agendi, quam Creator in creatione indidit. Quare Deus est factor & fautor rerum omnium, & operatur omnia in omnibus: ita tamen, vt creaturæ in ordine ad etiam operentur. Est Deus auctor vitæ & mortis. Sol tamen & homo generant hominem, vt rectè auctor Aristot. est; cum concurrant ad vitæ introductionem, & cooperentur. Principalis ergo caussa est Deus, particulare agens in ordine suo est caussa minùs principalis. Iam ad argumentum respondetur: Deus optimus Maximus est caussa principalis independens, & primaria omnium impressionum Meteorologicarum, qui caussas naturales ad hoc ordinauit, vt hisce effectibus inseruiant. Qui etiam pro sua voluntate, cum nõ dependeat à caussis naturalibus, sine his particulari-

bus potest producere propria virtute similes effectus, quod nulli creaturæ competere potest, cùm de eius intrinseca & essentiali ratione sit, habere esse communicatum & participatum ab alio, scilicet creatore. Quantum autem ad inditam naturâ spiritualium substantiarum, tanta eis data est in creatione, naturalis operandi potestas, quæ per peccatum non est diminuta, secundum communem Theologorum doctrinam, vt nulla ei super terram valeat comparari: sicque ex naturali etiam rerum ordine, cum substantia corporalis, vtpote imperfectior, infra spiritualem sit quantum ad motum localem: Elementa subsunt operationi Angelorum tam bonorum, quàm malorum, vt S. August. in d. Psal. 77. & in 3. de Trinit. cap. 8. & S. Thom. 1. part. q. 110. art. 3. & in c. 1. Iob. & alij Theologi in 2. d. 7. ac alibi docent. Dæmones autem, in productione talium effectuum Meteorologicorum, nihil aliud faciunt, nisi Deo permittente coniungunt aut continuant, naturali sibi virtute communicata, causas à Deo ordinatas per motum localem, quod fieri posse constat ex nunc dictis de potestate Dæmonis, & ex alijs suprà in 2. præmisso, de generatione Meteorologicorum. Vtuntur ergo Dæmones causis naturalibus ad pluendum, & generandum grandinem, pruinam, fulgura, aut ventum à Deo ordinatis aliquando quasi extraordinariè & artificialiter ad pluuiam, ventum & similia producendum.

endum. His præmissis nunc quæstioni satisfaciendum.

Conclusio responsiua. *Certissimum & nullatenus dubitandum est, maleficas & sagas, cooperante Dæmone, posse mouere tempestates, intempestiuis imbribus, & grandinis lapidatione nocere hominibus, vt Christianissimus Imperator in L. hac indicat.*

Probatur Conclusio. 1. Elementa subiacent operationi Dæmonum, ex communi Theologorum doctrina, quantum ad motum localem, vnde ea possunt conturbare. 26. q. 5. can. Nec mirum. Magi sunt, qui vulgò malefici, ob facinorum magnitudinem nuncupantur: hi sunt, qui permissu Dei elementa concutiunt: quæ verba Isidor. lib. 8. Ethymolog. cap. 9. ponit, & infrà in l. Multi: verbo, Elementa turbare. Ad huius Constantini L. mentem accedit Innocentius Octauus, in Bulla præmissa Malleo Maleficarum, quam infra post finem libri, cum alijs hanc materiam concernentibus subijciemus. In hac Bulla multi tribuuntur effectus maleficis. Sanè nuper ad nostrum non sine ingenti molestia peruenit auditum, quod in nonnullis partibus Alemaniæ superioris, nec non in Moguntinen. Colonien. Treuiren. Saltzburg. & Bremen. prouincijs, ciuitatibus, terris, locis & Diœcesibus, complures vtriusque sexus

persónæ, propriæ salutis immemores, & à fide Catholica deuiantes, cum Dæmonibus incubis & succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus, & coniurationibus, alijsq; nefandis superstitionibus, & sortilegijs, excessibus, criminibus, & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges, vinearum vuas, & arborum fructus, nec non homines, mulieres, pecora, pecudes, & alia diuersorum generum animalia, vineas quoque, pomeria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia terræ legumina perire, suffocari, & extingui facere & procurare, ipsosque homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & animalia diris tam intrinsecis, quàm extrinsecis doloribus, & tormentis, afficere, & excruciare, ac eosdem homines ne gignere, & mulieres ne concipere, viросq; ne vxoribus, & mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant, impedire: Fidem præterea ipsam, quam in sacri susceptione Baptismi susceperunt, ore sacrilego abnegare. Aliaq; quamplurima nefanda, excessus & crimina, instigãte humani generis inimico, committere, & perpetrare non verentur, in animarum suarum periculum, diuinæ Maiestatis offensam, ac pernicioſum exemplum ac scandalum plurimorum. Sequuntur Theologi S. Augustin. lib. 8. de Ciuit. Dei. cap. 19. Isidorus loco cit. S. Thom. in 2. d. 7. & 8. Doctores malei maleficarum 2. part. q. cap. 15. Sylvest. in summa. verb. Maleficium. Ioannes Nider in formi-

fornicario. Alphonſus Caſtrenſis lib. 2. de iuſta hæret. punit. cap. 15. Nicolaus Iaquerius in flagello hæreticorum, & alij alibi. Conſentiunt Iuriſperiti Bart. Angel. Azo. Salyc. Godefrid. in d. l. Eorum. Bonifacius de Vitalinis in tract. de maleficijs, in c. de Sortileg. & mathem. Ioan. ab Anania. in c. 1. de Sortileg. Paulus Grilland. lib. 2. q. 6. & alibi. Ioan. Bodin. lib. 2. de magorum Dæmonomania. cap. 8. & in confutatione Ioannis Wieri. Petrus Gregorius Tholoſanus in Syntagm. iuris vniuerſi. cap. 11. num. 12. & c. 13. lib. 34. part. 3. Vlricus Molitor Conſtantienſis, in Dialogo ad Sigiſmundum Archiducem Auſtriæ, cap. 1. & alij alibi. His accedit ſententia etiam Ethnicorum, qui firmiter crediderunt incantationibus nocumenta frugibus & ſatis inferri. Vnde illa lex 12. tabularum l. 53. extat. Qui fruges excantaſſet, pœnas dato: neúe alienam ſegetem pellexeris excantando ne incantanto, ne agrum defruganto. Wierus in lib. de Lamijs cap. 12. ad hanc ſic reſpondet. Hic & explodenda venit, illa duodecim tabularum lex: Qui fruges excantaſſet, &c. Nullo ſiquidem modo incantationum verbis & imprecationibus fruges lædi queunt: ſed ne à Dæmone quidem Deo concedente, aut veneficijs, multò minus eæ traduci aliò poſſunt. At huius perſuaſionis coloſtrum ex Poëtarum vberibus ſuxerunt veteres, ad nos quoq; deriuatum. Hæc Wierus. Godelmannus loc. cit. num. 17. reſpondet:

Si le-

Si legislatores 12.tabularum cognitionem religionis Christianæ habuissent, hanc certè legem non tulissent, quam ex libris veterũ Poëtarum conscripserunt. Hæc ille. Sed hanc legem 12. tabularum approbant alij magni nominis viri, tam Christiani quàm Ethnici. S. Augustlib.8. de Ciuit. cap.19. Ludouic. Viues in comment. eiusdem cap. Francisc. Balduinus Iurisconsult. & alij in d.l.12.tabularum. Iacob. Menoch. de arbitrarijs Iudicum quæstionib. lib.2.casu 388. Ioan. Bodin. loc.cit. Petrus Gregor. Tholosanus in d. c.11. Petrus Matth. in 7. decretal. in tit. de malef. & incantator. c.vlt. in notabili. Lambert. Danęus in Dialogo de Sortiarijs cap.3. & alij alibi. Accedunt prædictis, ex Ethnicis, in confirmationem d.legis. Cicero in lib. de Republ. quem ad hunc effectum citat Augustl. Plinius lib. 28. naturalis historiæ cap. 2. & lib. 30. cap. 1. Eiusdem sententiæ est Virgilius Egloga 8.

Atq; satas alio vidi traducere messes.

Et Ouidius lib. 3. de amore.

Carmine læsa Ceres sterilem vanescit in herbam,
Deficiunt læsi carmine fontis aqua.
Ilicibus glandes, cantataq; vitibus vua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Neq; enim quia Poëtæ veritatem dicunt, ideò veritas reijcienda est, nam multa ad hominum vtilitatem cecinerunt. Quare non rò Sancti Patres eorum auctoritate etiam vtuntur, vt est videre apud Augustln. in lib. de Ciuit.

Ciuit. qui illud Virgilij positum loc. cit. adducit. Et apud Euseb. de præparat. Euangel. Hieron. in diuersis locis, & alios.

Confirmo legem d. 12. tabularum latius. Sacræ literæ, & Sancti canones prohibent incantationem, & ei aliquam vim tribuunt: ergo aliquam vim habet incantatio: aliàs si titulus sit sine re, frustrà S. literæ & canones sub pœna prohibent. Antecedens confirmatur. Deuter. 18. Nec inueniatur in te maleficus, &c. Aut incantator. Psal. 57. Venefici incantantis sapienter. Ecclesiast. 12. Quis miserebitur incantatori? Et in can. 26. q. 5. can. Si quis, & can. Nec mirum: & ibidem q. vlt. can. Admoneant. Et sancti Patres. August. lib. 2. de doctrina Christiana ca. 20. Chrysost. serm. 7. de fato. S. Thomas 2. 2. q. 96. artic. 2. S. Antonin. 2. part. tit. 12. cp. 1. §. 12. Summistæ in verb. Incantatio. Si ergo incantatio aliquam habet virtutem, vt nemo sapiens negare potest, aut illam exercet in hominem, aut in alia creata ad conseruationem hominis: Si solùm in hominem: maior erit prouidentia Dei in media ad finem, scilicet creaturas irrationabiles, quàm erga hominẽ, ratione cuius creatæ sunt reliquæ creaturæ. Si autem in hominẽ & creaturas: habetur intentum LL. prædictarum, quod maleficiᵗ & magi, cooperante Dæmone, possint incantare fruges & fata. Amplius confirmo exemplis veterum. Plin. lib. 28. c. 3. prope finem, postquam multis incantamentorum & carminum

minum vim confirmasset, attestatur. Pagana lege in plerisque Italiæ prædijs cautum est, ne mulieres per itinera ambulantes neant siue fusos torqueant: aut omninò detectos ferant: quoniam aduersatur id omnium spei præcipuè frugum. Sic statim subiungit. Carmina quædam extant contra grandines, contráque morborum genera, contra arbusta. Quædam etiam in partus. Gellius lib. 9. cap. 4. narrat in Africa familias esse hominum, voce atque lingua fascinantium, qui si impensius forte laudauerint pulchras arbores, segetes lætiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes pastu atq; cultu opimas, moriuntur hæc omnia repentè, nulli alteri caussæ obnoxia. Petrus Gregorius vbi suprà cap. 13. refert ex Dione Cassio lib. 56. historiæ, quod eo tempore, quo Gn. Sidius Geta contra Salabum ducem expeditionem faciebat, neque aqua esset ad extinguendam sitim, quendam indigenam confœderatorem incantationibus pluuiam aquam cœlo elicuisse. Olaus Magnus lib. 3. historiæ de gentium Septentrionalium variis conditionibus, cap. 28. refert de Oddone quodam Danico, pirata maximo, qui magicæ artis ita peritus extitit, vt absque carina altum mare pererrans, hostilia sæpè nauigia concitatis carmine procellis euerteret. Itaque ne cum piratis in maritimarum virium certamen descenderet, exasperatos maleficio fluctus & ventos ad naufragia eisdem infligenda perdu-

cere

cere ſolebat. Qui tandem dignam ſuis ſcelerib⁹ recepit pœnam, à peritiore hoſte circumuentus, gurgite ſubmerſus eſt, qui marinos vortices præſtigioſis carminibus olim calcare conſueuit. Imò idem auctor ibidem cap. 16. mentionem facit magorum & maleficorum Finnorum, qui negociatoribus in eorum litoribus contraria ventorum tempeſtate impeditis, ventum venalem exhibere, mercedeque oblata tres nodos magicos, non caſſioticos, loro conſtrictos reddere ſolebant, eo ſeruato moderamine, vt vbi primum diſſoluiſſent, ventos haberent placidos: vbi alterum, vehementiores: At vbi tertium laxauiſſent, ita ſeuas tempeſtates ſe paſſuros, vt nec oculo extra proram in euitandis ſcopulis, nec pede in nauiad vela deprimenda, aut in puppi pro cla- dirigendo, integris viribus potirentur. Hi- infœlicius rem experti ſunt, qui vim eiuſmodi nodis per contemptum ineſſe negarunt. De ventorum venditione, eodem Olao referente, teſtatur etiam Herodotus lib. 7. de præfectis Xerxis, quod ij triduana tempeſtate 400. naues amiſere, donec quarto die magi inciſiones faciendo, & veneficijs incantando ventum, Theti & Nereidibus ſacrificando, tempeſtatem compeſcuerunt, ſiue cadē tempeſtas aliter ceſſauit. Ex dictis conſtat, legem prædictam nihil à ratione & Theologorum doctrina alienum includere.

QVÆ-

QVÆSTIO V.

An licitum sit vti maleficijs ad finem boni: vt, ad curandum infirmitatem, aut ad arcendum pluuiam, & tempestates?

PRO parte affirmante facit textus in hac L. Vnde eruitur, quod incantationes ad finem boni liceant, & non puniantur, vt communiter Iurisperiti in hac L. sentiunt. Bartolus, Salycetus, Godefridus, Azo, & alij alibi. Angelus tamen in hac L. sentit incantationes etiam ad finem boni illicitas, nisi fiant virtute diuina. Apostilla ad Salycetum in d. L. notat, etiam de iure ciuili prohibitas incantationes ad finem boni: vt pro inueniendo thesauro. L. vnica, de Thesaur. C. lib. 10. Petrus Gregor. Tholosan. lib. 34. c. 18. in fine Syntagm. iuris vniuersi dicit, iure ciuili hanc magiam, quæ fit ad finem boni, etiã improbatam à Leone Cæsare, qui hac de re edidit Constitutionem 65.

Prima Conclusio. *In dicta L. Eorum tolerantur, & non puniuntur incantationes, quando fiunt ad bonum finem: vt, ad sanandum infirmum, aut ad repellendum tempestates.*

HÆc est communissima Iurisperitorum sententia. Bartolus, Salycet. Godefridus, Azo in d. L. Grilland. lib. 2. de Sortileg. quæst.

quæſt. 6. num. 20. Hoſtienſ. in ſumma de magiſtris. §. Quam ſcientiam. Troilus Maluetius in tract. de ſortibus, à n. 13. & alij alibi. Nec mirum. Cùm enim L. ciuilis pacem & bonũ tantum externum quærat, non ita attendit ad ea, quæ conſcientiam concernunt: quia tamẽ tolerat, & non punit, non ideò approbat, tanquam rectè facta: exempla in alijs habemus: de lege ciuili licitum eſt marito vxorem in adulterio deprehenſam occidere, nec punitur. l. Gracchus. C. ad L. Iuliam de adult. & l. Marito. ff. eod. tit. Sic etiam iure ciuili non punitur in emptione & venditione infra medietatem iuſti pretij decipiens. l. 2. C. de reſcind. vendit.

Secunda Concluſio. *Non eſt licitum in foro conſcientiæ, ſecundum legem diuinam & canonicam, vti magicis artibus & incantationibus, etiam ad finem bonum.*

IN hac Concluſione Theologi, Canoniſtæ & Iuriſperiti conſentiunt. Probatur Concluſio, Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ad Ariolis aliquid ſciſcitemini. Et cap. 20. Anima quæ declinauerit ad magos & Ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi, &c. & in iure canonico, 26. q. 5. can. Nec mirum. Vbi poſt multas enumeratas ſuperſtitiones, ſic dicitur: Ad hæc omnia ſupradicta pertinent ligaturæ execrabiliũ remediorum,

quæ ars non commendat medicorum, seu in præcãtationibus, seu in characteribus suspendendis, atq; ligandis, in quibus ars Dæmonum ex quadam pestifera societate hominum & malorum Angelorum exorta. Vnde hæc cuncta vitanda sunt Christiano, & omni penitus execratione repudianda atq; damnanda. Et in cap. Admoneant, eadem caussa q. 2. in cap. Extuarum, de Sortileg. Et ratio satis clara etiam est. Vti enim magica arte aut maleficorum opera, est res per se mala: cùm inuoluat pactum inuocationemque Dæmonum, qui sunt inimici Dei & humani generis: ergo nullo quocunque fine, etiam optimo, huiusmodi factum potest cohonestari. Quia finis non necessariò attrahit ad naturam sui ordinata in finem, vt rectè etiam annotârunt Anthonius à Butrio, & Ioannes de Anania in d. cap. Extuarum. Expressa enim est Apostoli Pauli sententia, non sunt facienda mala, vt eueniant bona. Expedit ergo magis pati in corpore & temporalibus bonis, quàm in anima: Quia minor est corporis & temporalium rerum iactura, quàm animæ, ex d.c. Admoneant. Præstat igitur, vt bene ait Grillan. mille pati mortes, quàm opera diaboli liberari ab infirmitate. Hanc doctrinam facultas Theologica Parisiensis, in articulis de superstitionibus definiuit in art. 5. Quod licitum est vti magicis artibus, vel alijs quibuscunq; superstitionibus, à Deo & Ecclesia prohibitis, pro quocunque bono

bono fine: error. Quia ſecundum Apoſtolum, non ſunt facienda mala, vt bona eueniant. Et 4. art. 6. Quod licitum ſit, aut etiam permittendum, maleficia maleficijs repellere error. Et art. 7. Quod aliquis cum aliquo poſſit diſpenſare in quocunq; caſu, vt talibus licitè vtatur: error. Hinc patet quàm impium ſit illud dogma Paracelſi, in lib. de morbo caduco: Nihil referre, an Deus, vel Diabolus, Angeli vel immundi ſpiritus ægro opem ferant, modò morbus curetur. Sanè dolendum eſt apud multos Chriſtianos hanc etiam ſententiam inualuiſſe: quod ſi aliqua calamitate premantur, modò liberentur; non curant, an medijs licitis vel illicitis: Quare non eſt admirandum; quod noſtrates tam magnam portam Dæmonibus apertam eſſe, vt penè Gentiles ſuperſtitionibus ſuperent.

Tertia Concluſio. *Etiamſi maleficus paratus ſit ſemper maleficia exercere, non tamen eius vti opera ad tollendum maleficium, ſi probabiliter cognoſcatur & aſſumatur, quod alio maleficio vtetur ad nocendum adhibitum.*

HÆc eſt communis Theologorum ſententia, contra Angelũ in verb. Superſtitio. §. 13. allegantẽ Aureolum in 4. d. 34. q. 2. ex ſua parte. Conſtat Concluſio. Maleficus peccat, quando arte magica & diabolica maleficium à ſe, vel alio illatum tollit, vt

ex dictis in secunda Conclusione patet. Ergo non licet eum inducere, etiamsi paratus sit, vt id faciat, quod sine peccato exequi non potest. Quia sic inducens consentit in peccatum alterius, quod sine scelere fieri nõ potest, iuxta Pauli sententiam: Digni sunt morte non solùm qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, & sic in casu, petens est causa proxima & efficax peccati. Licet enim talis paratus esset, non tamen feciisset illud particulare maleficium, ad finem petitionis directum, nisi petens induxisset. Pro dictæ sententiæ persuasione facit: licitum est vnicuiq; vti malo alterius ad suum commodum. Sic secundum S. Augustin. licitum est mihi vti ad commodum meum, iuramento hominis infidelis, quamuis sciam illum iuraturum per Deos falsos, quos colit. Ad idem pertinet, quod communi Doctorum consensu potest quis mutuum petere ab eo, quem scit non nisi ad vsuram daturum. Respondetur, quod non est similitudo in exemplis. Quia in his casibus qui petit, cupiit, quod sine peccato fieri potest, etiam cum merito. Malitia enim in duobus exemplis positis non sequitur ex natura rei, sed ex ipsius operantis mala voluntate, quæ est extrinseca operi. Qui enim petit iuramentum ab infideli, non cupit vt per falsos Deos iuret, (alioquin sic petens peccaret, quia peteret id, quod est pertè peccatum) sed solùm petit, vt iuret: Etsi esset optio in offerente iuramentum, maller eum

Rom. 1.

In epist. 154. ad Publicolam, & habetur 22. q. 1. can. Monete.

rum per verum Deum iurare. Eadem ratione, qui cupit mutuum ab vsurario, non petit ad vsuram pecuniã, quia sic peccaret: cùm id sine peccato fieri nequeat: sed petit sibi dari mutuum, quod laudabile & meritorium est. Ad maiorem & clariorem harum obiectionum lucem vide S. Thom. 2.2. q. 78. art. 4. Ioannem de Turrecremata in d. cap. Mouet te: & Dominicum à Soto lib. 6. de iustit. & iure. q. 1. art. 5. & Alphonsum Castrens. lib. 1. cap. 15. de iusta hæret. punitione. Alia autem ratio est in casu propositæ Conclusionis: quia qui petit à maleficio, vt arte magica maleficium soluat, pro suo commodo & vtilitate, is petit quod ex rei natura sine peccato nequit fieri. Quare optimè declarauit facultas Parisiens. in d. artic. 7. quod sit error dicere: quod possit dispensari, vt quis licitè talibus posset vti. Quia communis & verissima Theologorum sententia est, quod dispensatio non cadat in ea, quæ ex natura sua sunt mala.

Quarta Conclusio. *Si maleficium adhibitum eius esset generis, quod naturali aliqua virtute, aut actione, sine vlla Dæmonis inuocatione & auxilio posset dissolui, non esset illicitum petere dissolutionem maleficio aut incantatore.*

VT, exempli gratia, si malefica posuisset sub limine alicuius ianuæ aliquod maleficiũ, quo remanente vaccę morerentur, aut

lac eis subtraheretur: non esset peccatum removere tale signum, aut maleficium. Haud dissimile est, quod refert Gregorius Turonensis lib. 8. Historiæ Francor. cap. 33. Aiebant, inquit, Parisianam vrbem quasi consecratam fuisse antiquitus, vt non ibi incendium prævaleret, non serpens, non glis appareret: nuper autem cum cuniculi pontis emundarentur, vt cœnum, quo repletus fuerat, auferretur, serpentem gliremque æreum repererunt, quibus ablatis, & glires extra numerum ibidem, & serpentes apparuerunt. Dictam Conclusionem tenent Scotus in 4. d. 34. quæst. vnica. Gabriel in 2. d. 8. q. 2. art. 4. dub. 2. Sylvester in summa, verb. maleficium. Aurea Armilla. & Caiet. ibidem. Alphons. Castrens. loc. cit. & alij alibi. Ratio est, quia in tali casu nihil commercij aut fœderis habetur cum Dæmone, sed tantum fit, quod homo naturaliter facere potest, dum signum, aut instrumentum, quo maleficium destruendum est, remouetur & destruitur. Tum enim Dæmon respectu talis maleficij, amplius non molestat: Quia ex pacto cum maleficio contracto, tam diu assistit & cooperatur, quàm diu signum positum remanet: & sicut cessante causa, cessat effectus: sic etiam ea durante durat effectus.

Quinta Conclusio. *Quando maleficia illata sant alicui, homo debet ad Deum recurrere corde contrito, peccatorum confessio-*

feſſione, profuſis lachrymis, largioribus eleemoſynis, ieiunijs & orationibus, ac exorciſmos aliaq; Eccleſiaſtica remedia adhibere.

Can. Si per Sortiarias 33. q. 1. & cap. fin. de frigid. & malef.

QVÆSTIO VI.

An malefici, incantatores & magi ſemper valeant curare maleficia, à ſe, vel alijs illata?

Notandvm, quod morbi, aut infirmitates dupliciter inferuntur à maleficis. Aut aliquando ipſi malefici per ſe rebus naturalibus & venenoſis morbum inferunt. Aut ipſi ſolùm adhibent ſigna rebus, aut verbis, & nullam habent efficaciam naturalem ad effectum, ſed tantum adhibito ſigno Dæmon operatur inuiſibiliter, circa corpus hominis, aut beſtiæ, cuius nocumentum maleficus intendit, applicando actiua paſſiuis.

Deinde aduertendum, ex malleo maleficarum, Sylueſtro, Grillando & alijs, quod quædam maleficæ nocent, ſed nõ curant: quædam verò è conuerſo curant, ſed non nocent: quædam verò vtrumq; præſtant.

Prima Concluſio. *Maleficiatum hominem quandoq; nemo curare poteſt, niſi eiſdem artis ſit peritus.*

PROBATVR. Malefici frequenter in inferendis morbis & calamitatibus vtuntur Dæmonis ministerio, qui cũ sit callidissimus & perspicacissimus physicus, nouit talia adhibere, quæ ars medicorum ignorat. Quare in cap. Nec mirum. 26. q. 5. etiam reprobantur remedia & medelæ, quas ars medicorum non commendat. Necesse ergo est, vt eadem arte mala huiusmodi tollantur, qua illata sunt. Quia nihil est tam naturale, quã eodem genere vnumquodq; dissolui, quo colligatum esse reperitur. ff. de regul. Iuris. l. Nihil tam naturale. & eiusdem est soluere, cuius ligare.

Secunda Conclusio. *Quando aegritudines aut infirmitates introducuntur à maleficis, caussis merè naturalibus, veneno, aut venenosis potionibus, vt plurimùm possunt curari remedijs naturalibus, & medicorum arte.*

QVIA quæ mediantibus caussis naturalibus proueniũt, mediantibus contrarijs eiusdem ordinis tolli possunt. Dixi, vt plurimum: quum ex accidenti & circumstantijs adiunctis contingere possit, quod ars medicorum non sufficiat, vtpote si venenum fuerit fortissimum, ita vt statim totius corporis dispositionem inuaserit: aut si nimis diu expectatum sit, antequam medicorum cura adhibita: aut si subiectum veneficijs infectum, ita sit debilis complexionis, quod medicinas vsque ad debi-

debitam operationem retinere nequeat. Quia vt Poëta cecinit.

Non est in medico semper, releuetur vt æger:
Interdum docta plus valet arte malum.

Atq; hoc etiam perpendendum, quod nostri malefici & sagæ frequentissimè vtuntur venenis mirificè à Dæmone pręparatis & porrectis, quæ sine dubio efficacioris sunt operationis, quàm ea, quæ præparantur arte & industria humana, & huiusmodi solet non rarò in congregatione finita chorea distribuere, vt multorum confessione didicimus.

Tertia Conclusio. *Quando q; maleficus non potest dissoluere maleficium ab alio malefico inductum.*

Ratio: quia maleficus in dissolutione vtitur auxilio Dæmonis, si ergo Dæmon, qui cooperatur in dissolutione, sit inferioris ordinis: & is, cuius artificio malum infectum, potentioris virtutis, non poterit inferior dissoluere, nisi potentior aliquo respectu in maiorem hominum perniciem suo iuri cedat. Atque sic regulariter non potest inferior maleficus remedium adferre calamitatibus à superiori immissis. Cui rei breui, in quodam loco vicino, vt à viro fide digno accepi, quædam malefica testimonium perhibuit. Cùm enim interrogata fuisset, num illi, quem maleficio infecerat, remedium adferre potuisset: Respondit: Ah ego & mei si-

miles hoc non possumus, licet inferamus: fuerat autem talis mulier misera, ex communi consortio, & non honoratiore loco. Idem patet experientia in rebus humanis. Quidam medici sunt præstantiores in scientia & praxi, qui optimè & facili negotio curare possunt, quæ indocti Medici ne quidem cognoscere valent.

Quarta Conclusio. *Regulariter, quæ inferior maleficus intulit maleficia, superior potest curare.*

PROBATVR. Superior maleficus operatur virtute superioris Dæmonis, qui inferiorem potest cogere, vt ipsemet dissoluat, vel superior valet dissoluere, cùm in sua potestate sit. Rex enim in suo regno omnia, quæ excellentiæ & potestatis sunt, potest quæ Prætor, vel officiatus sibi subditus. Intelligo autem hîc superiorem maleficum eum, qui pactum habet cum Dæmone superioris ordinis.

Quinta Conclusio. *Quando infirmitates & calamitates illatæ tales sunt, vt amplius nullo etiam maleficio dissolui queant.*

PROBATVR. Sicut mala aliquando ita periculosa & inueterata sunt, vt nulla arte medicorum curari queant: Ita etiam ob diuturnitatem maleficia hominis naturam destruere possunt, vt impossibile sit curare. Quia cùm

cùm maleficus curet, cooperante Dæmone, qui impedimenta sanitatis remouere debet naturalibus: si ob diuturnitatem omninò natura destructa sit, non poterit remedium adferre. Ex quo fundamento in prima parte superioris tractatus intulimus, non posse diabolum omnem morbum, maximè senectutis, curare. Hinc sæpissimè audimus, quando incantatores & malefici interrogantur & consuluntur de morbis illatis (quod nullo modo fieri deberet) eis quandoque respondetur, quod nimis tardè veniant.

Sexta Conclusio. *Maleficus aliquando curare potest morbos, quos ars medicorum aut ignorat, aut curare non valet.*

QVIA Dæmon, qui ex pacto cum malefico concurrit, maioris est scientiæ & potentiæ naturalis, quàm præstantissimus & expertissimus quicunque Medicus.

Septima Conclusio. *Quando quis in morbis & infirmitatibus curandis vtitur modis & medicamentis, quæ medicorum ars ignorat: aut rebus, quæ secundum physicam & naturalem philosophiam nullum habent naturalem ordinem ad effectum producendum, ratio curationis est suspecta, & sapit superstitionem & maleficium.*

QVIA

QVIA naturali cauſſæ ineſſe debet aliqua vis inſita naturalis, in ordine ad productionem effectus: & ſi hæc in curationibus non inueniatur, neceſſe eſt effectus expectetur à Dæmone ex pacto. Hinc infero, vt plurimum remedia vetularum aut virorum, aut (quod magis deteſtandum) quandoq; ſacerdotum, eſſe valdè ſuſpecta. Cùm enim ſint indocti in medicina, & res naturales ignorent, contendunt non rarò ſanare morbos grauiſſimos & inueteratos: de quibus medici, quibus am ætatem in ſtudijs conſumpſerunt, deſperant, & non rarò media adhibent huiuſmodi homines ſuperſtitioſi, in quibus nulla eſt ſimilitudo cauſſæ & effectus.

QVÆSTIO VII.

Quomodo claui, ſcopuli, panni, ſetæ, ferramenta & ſimilia dura quandoq; in corporibus hominum inueniantur, & quaratione ingerantur aut eijciantur: An huiuſmodi tribuenda maleficijs, & diabolicæ arti?

CIRCA hanc quæſtionem difficilem diuerſi diuerſâ ſentiunt. Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 3. numero 27. duas refert opiniones. Aliàs vidi, dicit, ſæpenumero, quod maleficio infecti, vbi liberationis remedium vſurpârunt, frequenter ex ore euomerent,

merent, vel per seceſſum exonerarent acus, capillos, ferramenta, clauos, plumas, ſulphur, lapides, & res demum tales, quas maleficio læſum vorare potuiſſe, erat impoſſibile: non ſolùm integras, ſed nec fractas, nec minutè in fruſta conciſas. Vnde quid mirandũ videtur? Sed dic, vt quidam cenſuerunt, Sathanam ad maiorem hominũ deceptionem facere dictas apparere ſpecies extraneas in reſolutione facturæ, vt res mirãda magis videatur. Quandoquidem inſpiciuntur & conſiderantur ea eſſe talis naturæ, formæ & qualitatis, vt impoſſibile fuerit talia potuiſſe ingredi in corpus maleficio læſi, per aliquam partem naturaliter: ſed in rei veritate non ſunt ſpecies naturales. Et quod hoc verum ſit, hinc apparet: quia illa ejiciuntur per vomitum, vel ſeceſſum, atq; ita inter materias illas liquidas apparent à principio, cùm primùm è corpore emittuntur: At ſi ſeruaueris illas materias biduum aut triduum, aut dies quinque, quemadmodum ego aliàs ſtudiosè ſeruari feci, videbis ea omnia liquefacta penitus, & ipſarum formas perijſſe totas. Quod ſi naturalia eſſent, profectò in ſua priori forma remanerent, nec corrumperentur, maximè ferrum & lapides, propter eorum naturalem duritiem, vt manifeſtũ eſt omnibus. Quidam alij dixerunt, dæmones, vt res miranda videatur, tunc temporis, quando maleficio affectus, irritatur ad vomitũ, vel ventris opus, velociſſimè & inuiſibiliter afferre ibi ſpecies illas,

illas, siue materias veras & naturales aliunde acceptas, & ostendere quasi in hominis corpore fuerint. Sed nota, licet Dæmon potentia sua naturali hoc quidem posset, & tam dextro modo illas inserere in vomitu & stercore maleficio agitati, vt nullus hominum aduerteret: Prior tamen opinio magis placet, apparentes tantum species, & non naturales esse; eò quòd non diu durent, sed resoluantur breui tempore in liquores. Multa pertinentia ad hanc materiam adfert Ioannes Wierus *lib.* 4. de præstigijs Dæmonum, à cap. 2. per aliqua capita. Libelli Germanici auctor, qui inscribitur Domino Iacobo Baroni in Lichtenbergk, de præcipuis articulis maleficij, hanc rationem ingerendi huiusmodi materias ponit. Corporis pori Diaboli artificio extenduntur, & per eos inseruntur stramina, setæ, corium & acutæ similesque materiæ: deinde pori iterum occluduntur, & remanent materiæ in corpore occlusæ. Ostendit similitudine: Quemadmodum si quis manu in profundo aquæ lapidem ponat, lapide relicto manum attrahit, quomodo deuenerit lapis nescitur. Eadem ratione naturali fulminis radius poros vaginæ transit, ferrumque liquefacit, relicta integra vagina. Simili modo contingit in hac illusione, quæ magis noxis stigmata & vulnera infert. Huius opinionis primus inuentor videtur fuisse Paracelsus in lib. de occulta philosophia, qui vult veneficas

& sa-

& fagas alicui per poros cutis cineres, pilos, plumas, piſciũ ſpinas & ſimiles res noxias, ſine cutis apertione, in corpus inferre, per eaſque continuos cruciatus concitari, nec poſſe eximi huiuſmodi materias maleficas per vulnus, aut inciſionem. Hic auctor de curatione taliũ ridicula & plena ſuperſtitione docet, quare omittenda ſunt. Quidam alij medici iudicant in rei veritate nihil eſſe huiuſmodi effectus, ſed tantum præſtigias & technas Dæmonis. Coſmas Philiarchus Piſtorienſis Canonicus, & Theologus Florentinus, in lib. de officio Sacerdotis in 2. part. lib. 3. c. 8. in primo præcepto Decalogi, putat aliquando huiuſmodi res eſſe tantum illuſiones, vt videantur, quæ verè non ſunt, vel quod Dæmon aëris condẽſatione & coloratione faciat apparere illa: aliquãdo verò eſſe realia. Nam diabolus inuiſibiliter illa ſtomacho infert, & inde viſibiliter educit, non obſtante quod ſint ita magna: quia poteſt ad libitum ea diuidere, & reunire, & vbi opus fuerit, actiua naturalia ad id applicare, & hoc tanta celeritate, vt oculus diuiſionem & compoſitionem diſcernere non poſſit, ſed iudicet ita magna emitti, & quod oculus decipiatur, & non poſſit ratione velocitatis motus percipere rem, vt eſt. Adducit ad hanc materiam dictus Doctor exemplum apud Surium tomo 3. ex vita S. Petri Archiepiſcopi Tarantaſij. In caſtro S. Symphoriani Lugdunenſis eccleſiæ, erat vir fidelis, & religioſorum officioſus,

ficioſus, ſeduluſq; ſuſceptor, & ad ſuum hoſpitium vim faciendo, pertraxit Abbatē magnæ conuerſationis & opinionis. Illi erat filia, quæ opera mulieris maleficæ, per nequitiam inuidæ ſocrus, languore tapeſcebat deſperato, nec viri ſui præſentiam, nec aſpectus vllatenus tolerabat: mater, vt Sathanas Sathanam eijceret famoſum quendam maleficum accerſiuit, qui arborū cortices contriuit, & pocula verbis & herbis confecta dedit, & proprijs dentibus illius brachium momordit, quæ ab illo languore conualuit, ſed interdū velut ex corde procedere acus ſentiens, cruciabatur atrociter, donec per morſurā brachij, quam nulla cicatrix obduxerat, acus educeret vis occulta, plurem hunc modum, quàm triginta, per temporum interualla prodierant: Pater lachrymis filię infirmitatē Abbati expoſuit, & ab eo auxiliū petijt. Ducta ad præſentiam Abbatis, eadē hora ſentiens acum, mulier gemebunda deplorat. Iam peruenerat ad foramen: ſolitus iam præceſſerat cruor, iam cœperat apparere, & accedens vnus ex fratribus laicis eidem Abbati deſeruiens cruentam extraxit. Orat Abbas, & locum vulneris tangens, in virtute fidei pollicetur, nec ferrū vltra, nec chalybem exinde proceſſurum: Factum eſt, ſed mutata materia eſt, malitia nec dum prorſus extincta: cæperunt lignei ſudes paruuli pro ferreis acubus egredi, & non omnes eiuſdem magnitudinis, & craſſitudinis, ſexdecim intra annum, & paucos menſes,

menſes, ex mulieris lingua prodierunt Adfuit demum S. Petrus Archiepiſcopus Tarantaſij, cui diuinitus ſeruabatur tanti miraculi plenitudo. Offertur mulier miſſarũ ſolemnia celebranti, ſicut præceperat veſpera præcedenti: Eadẽ hora ſeptimum decimum lignũ ex muliebri carne egreditur, quod ſub oculis omniũ facriſta extraxit: conſitentẽ mulierem abſolvit, ſacram ei dedit Euchariſtiam, & ab omni deinceps cuiuſcunq; materiei progreſſu iubet eſſe ſecurã: Hęc ibi. Materia huius puncti ſemper mihi viſa eſt difficilis: tum quia multi diuerſi conſtanti teſtimonio ſe huiuſmodi eductiones pius vidiſſe, per inciſionẽ, aut etiam aliã eductionẽ: communis aũt ſenſuũ experientia non ſemper falſa eſt, tum quia via ingerendi huiuſmodi in corpus ſine dolore, & tactu, & ſine res mirabilis quædam apparet, & cognitu nobis naturæ curſum effugere. Quid tamen mihi ſentiendũ videatur paucis reſoluam.

Præmitto in primis ex Theologia & philoſophia, naturaliter non eſſe poſſibilem corporum penetrationem. Quare miraculũ maximum fuit, quod Chriſtus clauſis ianuis ad diſcipulos venit, vt ex Euangel. lectione Ioannis 20. conſtat, prout docent S. Greg. in hom. 26. Euang. S. Auguſt. tract. 121. in Ioan. S. Tho. part. q. 28. art. 2. & alij alibi. Quare cùm Diaboli poteſtatem excedat miracula facere, concludendum non eſt, quod eius operatione fiat penetratio corporum. His præmiſſis, ſit

Prima Conclusio. *Non est à ratione alienum, quod quando & huiusmodi res non sint naturales, sed generentur ex mala humorum dispositione ad modum rerum naturalium, & conseruata resoluantur in materiam liquidam, vt Grillandus cum prima opinione sentit.*

Secunda Conclusio. *Aliquando etiam ex causis naturalibus in homine nascuntur dura, quæ torsiones, dolores, & acutas infirmitates generant.*

PATET de calculo & alijs rebus. Ad quod propositum probandum, multa ex medicis adferuntur à Ioanne Wiero lib. d. cap. 16. Quare non est boni Christiani, omnes acutas internas, & longas infirmitates referre ad maleficia.

Tertia Conclusio. *Secunda opinio à Grillando recitata etiam aliquando vera esse posset.*

QVIA Diabolus tantæ est subtilitatis & potentiæ, quod possit illudere sensibus astantium, & veras res velocissimè afferre, & apponere, motis prius doloribus & torsionibus in corpore, & membro infecto, quasi inteant intus res naturales.

Quarta Conclusio. *Quod huiusmodi dura immittantur per extensionem pororum,*

rum, & pori iterum immissis huiusmodi rebus duris occludantur, imaginarium est, & à naturali ratione alienum.

Quia pori ita sunt à natura constituti, vt præter tenuissimum liquorem & sudorem nulla solida substantia egredi valeat, nec patiantur sine cutis & carnis scissione tantam extensionem, vt tam crassę, durę & solidę materię immittantur, vt omnibus ratione vtentibus ad sensum patet. Quantum ad illa, quæ afferuntur pro similibus, dissimilia potius sunt. Aqua enim est liquida, & diuiditur in omnem loci differentiam, & ad immissionem alterius solidi corporis statim cedit, & educto illi corpore iterum coadunatur. At alia ratio est corporis humani solidi: diuisum sine sensu dolore non coniungitur. De ictu fulminis etiam alia ratio est: Quia, vt Physici tradunt, eius est naturæ, quod durum lædat, nullo apparente signo in molli. Sic quandoq; experientia cognoscimus in hominibus fieri, vt carne integra manēte exterius, ossibus & nervis interius confractis & contritis, fulminis ictus hominē lædat. Ad hoc facit quod Isidorus lib. 13. Ethymolog. Seneca lib. 5. & 6. naturalium quæstionum, & Plinius lib. 2. hist. nat. alij tradunt, quod fulmen talis sit naturæ, quod loculis & bursis in nullo læsis, sed intersis manentibus, suo tactu conflat & consumit pecunias, aut gladium in vagina liquefacit, va-

cit, vagina intacta. Non enim fulmen eodem modo omnem materiam lædit. Quæ enim ob duritiam ei resistunt, vt lapis, ferrum, æs, & similia, vehementius & fortius dissipat & conterit: teneris, mollibus & rarioribus parcit. Hinc contingit, vt dictum est, quod quando hominem lædit, nihil vulneris exterius appareret, contritis interius ossibus.

Quinta Conclusio. *Existimo non esse negandum, aliquando res huiusmodi duras in partibus corporis, Dæmonis potentia & maleficorum opera includi.*

QVIA multorum hominum diligenti ocularii inspectione compertum est, similes materias è corporibus excisas & emissas esse. In eis autem, quæ multis ad sensum patent, omnia ad deceptionem referre, quando clara sunt testimonia etiam Doctorum, infirmi est intellectus. Quia multa sunt, & fiunt, & non est dubium ea esse, quæ tamen rectè non possunt cognosci, vt August. lib. 21. de Ciuit. cap. 5. docet.

Sexta Conclusio. *A ratione alienum esse non puto, Dæmonem subtilitate suæ scientiæ, & virtute potentiæ posse immittere homini profundissimum somnum, & medijs naturalibus efficacissimæ operationis adimere sensum doloris, vt sectione carnem diuidat, & huiusmodi materias duras*

rus imponat, & iterum breuissimo tem-
re curet alijs naturalibus fortissimisq;
medijs nobis incognitis.

Siqvidem & medici vel chyrurgi natura-
libus & soporiferis herbis nonnunquam
mittunt soporem, ad remouendum dolo-
em, quando aliquod membrum abscindere
olunt. Dæmonis autem peritia insignis est,
t potentia eius maior, quàm ab homine in-
elligatur. Nemo existimet, quod sine caussa
ulleartifex dicatur. Nec quis admiratione
capiatur, quod nullum signum talis incisionis
ppareat. Cùm cicatrix relinquatur, aut ob
mperitiam medici, aut ob medicinæ debilem
tardam operationem, quæ omnia Dæmon
upplere potest. Quare videmus, quod cæteris
ibus præstantior chyrurgus perfectius cu-
t, & minorem cicatricem relinquat.

Huic Conclusioni congrua exempla ponit
Nicolaus Remigius lib. 2. c. 4. Quædam Mar-
gareta Ienina adiunctis sibi socijs, cùm pro-
rium filium odisset, inuecta est nocte à Dæ-
one in illius ædes, quæ erant in Sarbringen,
bi dormientem prius tamen vnguento illi-
ium ad altius dormiendum, aggressæ simul
nt: sed cùm aliud fato aliquo impeditæ effi-
ere non potuissent, testam humi repertam
eri filij, cui nomen erat Iaquilinus, facto
ius vulnere, quod tamen momento coale-
ret, inseruerunt: vnde etiã post multorum

mensium vexationem videntibus multis erupit. Sennel Armentaria, quæ Dusæ in oppido Lotharingiæ pridie Calend. Octobr. Anno 1586. mortis supplicium pertulit, confessa est, se in summum pedem cuiusdam Philippi Pistoris os è veruecina coxa inseruisse: cùm prius admota piscis spina vulnus feciſſet, quod deinde callo obductum, ingentes diuturnosque dolores eidem peperit, vt ab eodem pistore etiam postea compertum est.

Septima Conclusio. *Puto dissimilem imponendi rationem esse eorum, quæ immittuntur in carnosam corporis substantiam, & aliorum, quæ ad intestina & stomachum transeunt.*

RATIO diuersitatis est. Quia orificium arteriæ, guttur & alia organa ad naturæ conseruationem ordinata, ita sunt constituta, quod non dilatentur, aut comprimantur, nisi ad naturales suos effectus: Sensum autem fugit, quod tam dura, solida & crassa transeant tam angusta foramina, sine dolore percepti-bili. Etsi enim Dæmon sua subtilitate corpus penetret, eique illabatur; non tamen potest mediantibus corporalibus rebus ita interius operari, sicut exterius in carne, vbi facilius actiua passiuis coniunguntur. Wierus lib. 4. de præstig. Dæmonum cap. 9. vnum adfert exemplum ex Ioanne Langio, Illustrissimorum Principum Palatinorum Rheni medico, lib. 1. Epist.

Epist. 38. Quod contigit Anno Domini à Christi natiuitate 1539. in quodam Eistetensis Episcopatus pago Fugelstal. In hoc pago Vlricus Neuseſſer agricola, cùm erudelibus dolorum tormentis circa alterum hypochondrium conficeretur, subitò clauum ferreum sub illæsa cute manu apprehendit, quem chirurgus illuc balneator nouacula exciderat: nec tamen cessarunt dolores, sed indies magis increscebant: Quapropter cùm nec aliud doloris remedium fore miser, quàm mortem suspicaretur, arrepto cultello sibi guttur abscidit. Itaque dum tertio die ad sepulchrum mortuus efferretur, aderant tum Eucharius Rosenbader ex Wiesenburg, Noricorum oppido, ac Ioannes ab Ettenstet balneator, qui astante magna hominum frequentia, demortui agricolæ ventriculum inciderunt, in quo ferrum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim instar serræ dentatos, ac duo ferramenta aspera reperierunt, quorum singula spitami longitudinem excedebant: aderat & capillorum instar globi inuolucrum. Sed quid potissimum hîc admiraberis? an quomodo tot & tanta ferramenta in ventriculi cauitate contineri potuerint: an qua arte sint ingesta? certè non alia, quàm Dæmonis astu & dolo. Hæc dictus auctor.

QVÆSTIO VIII.

Quomodo malefici aut sagæ nocte ædes maleficiandi ingredi possunt, sine strepitu & rumore, ita vt non deprehendantur?

CONFESSIONIBVS maleficorum & sagarum didicimus, quod non rarò de nocte ædes intrant, infantes rapiunt, aut homines dormientes veneficijs inficiunt. Quæritur ergo qua ratione ita cautè ædes & cubicula clausa intrare valeant? Tractat aliquid de hac quæstione Grilland. lib. 2. de Sortilegijs q. 8.

Hîc in memoriam reuocandum est, quod in superiori tractatu insinuatum, de custodia & ducatu Angelorum. Sicut enim bonus Angelus homini dux est in bonis, ita malus in malis. Dæmon enim magisterulus, qui suum clientem incitat ad nocendum homini, nocte dum homines dormiunt præcedit ad locum destinatum, fenestras, vel ianuas clausas etiam fortissimis seris aperit, & maleficos vel sagas intromittit, instruitque quomodo dormientem maleficio inficere debeant, imò etiam aliquando dormientibus remedijs soporiferis altiorem somnum imprimit, ad lectum dormientis ducit, ac lumen producit vt videant, cautè pannos discooperit, nec non etiam quandoq; suam operam impendit, vt potum veneficij ori, naribus, vel auribus infundant, vel cor-

vel corpus vnctione pestifera inungant. Re expedita Dæmon fenestras, aut ianuas iterum recludit, quando malefici egressi sunt, vt antea repererat. Nisi enim opera Diaboli vterentur, incredibile videtur, quod intrantes ædes alienas, in quibus fortasse nunquam fuerunt nocturno tempore clausis ostijs & fenestris, ita tacitè ingrederentur, & egrederentur, nec aliquando deprehenderentur. Sic dicit Grillandus, se audiuisse à duabus mulieribus maleficis, quas examinandas habuit.

Retulit idem Ioannes Cuno de Rouer, cuius maleficij longam seriem retulimus in primu parte superioris tractatus. Cùm enim Anna mater sua & duæ aliæ sagæ conueniissent, vt de nocte virum quendam Zelosum persecutorem maleficorum maleficio conficerent, Vagisterulus præcedens fenestras & ianuas aperuit. Ipse autem Ioannes Cuno pro comite matre & alijs adductus fuit, vt candelam ardentem, quæ non naturalis, sed arte diabolica confecta erat, (ipso Ioanne Cunone proprijs scriptis sic distinguente) teneret. Venientibus autem eis in cameram maleficiandi in ciuitatem Treuirensem, cùm maleficiãdus pro more bonorum Christianorum se signo crucis & pijs exercitijs, antequam se quieti tradidisset, munuiisset, nihil efficere potuerunt, sed re infecta recluſis ianuis auolare debuerunt. Vir autem bonus, cui nocere voluerunt, adhuc viuit Dei gratia, & tam diu viuet, quàm diu Deo

placuerit. Mater dicti Ioannis Cunonis, cùm & ipsa examinaretur super articulis propositis eodem modo confessa est, sicut filius in hoc puncto. Si quis autem miretur, quomodo tam quietè hæc fieri possint, quod homines non excitentur. Respondeo quandoq; etiam homines euigilare, quando huiusmodi tentant facere, imò nonnunquam aliqui percipiunt, quando potionem infundere contendunt, & euigilant non sumpta sufficienti parte ad tollendam vitam, sed tantùm ad aliquorum membrorum debilitatem, vt exemplis doceri posset, si expediret. Qui autem talia magisteruli aut Martineti, siue mali ducis opera fieri miretur tam clanculum, vt homines semper non eo excitentur: recogitet quomodo Apostolus Petrus dormiens inter duos milites, vinctus duabus catenis, & adhibita custodia ante ostium carceris ipsa nocte, cùm eum iam producturus esset Herodes, à bono Angelo, nemine resciscente, eductus sit. Et ecce, ait scriptura, Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo: percussoque latere Petri, excitauit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem Angelus ad Petrum: Præcingere, & calcia te & caligas tuas. Et fecit sic. Et dicit illi. Circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat, quia verum est, quod fiebat per Angelum: existimabat autem se visum videre. Transeuntes

autem

autem primam & ſecundam cuſtodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad ciuitatem, quæ vltrò aperta eſt eis. Et exeuntes proceſſerunt vicum vnum, & continuò diſceſſit Angelus ab eo. Et Petrus reuerſus ad ſe dixit: Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis. Hic conſiderandum, quam ſecretò Angelus bonus Apoſtolum eduxerit, & aduertendum, ſecundum naturalem potentiam non eſſe etiam difficile facere Martineto, quæ ei aſſcripſimus, in nocturno ducatu ſui clientis.

QVÆSTIO IX.

An Magi & Maleſici noſtri etiam poſſint ſeminibus & arborum floribus nocumenta inferre productione ranarum, murium, erucarum, locuſtarum, & ſimilium beſtiolarum?

Ex confeſſione earum percipimus paſſim eas fateri, quod non rarò huiuſmodi operentur: proinde paucis huic quæſtioni reſpondendum.

Prima Concluſio. *Certum eſt maleficos & magos mediante Dæmonis opera poſſe*

posse producere ranas, cyniphes, erucas, & similia animalia imperfecta.

HÆC Concluſio probatur ex ſcriptura Exod. 7. & 8. fecerunt malefici per incantationes ſuas ranas, & ſerpentes. At Cyniphes educere non potuerunt, non ob eorum impotentiam, ſed quia aderat dominatio prohibentis per Spiritum ſanctum, vt ait D. Auguſtin. lib. 3. de Trinit. cap. 9. Vnde Scriptura inquit: Digitus Dei eſt hic. Atq; quantum ad hanc Concluſionem attinet eam communiter DD. Theologi recipiunt. D. Hieron. Lyran. Dionyſius Carthuſianus, & alij in cap. 8. Exod. Auguſt. in loc. cit. S. Thom. 1. part. q. 114. art. 4. Alexand. Alenſis in 2. part. q. 43. memb. 2. Magiſt. in 2. d. 7. in fine. Bonauent. & alij ibidem. Guilhelm. Pariſienſ. in lib. de vniuerſo, part. 3. & alij communiter alibi. Ad eundem effectum facit Pſalm. 77. Et dedit ærugini fructus eorum: & labores eorum locuſtæ, &c. Et deinde ſubiungit: immiſſiones per angelos malos. In quem Pſalm. legendi D. Auguſtin. Caſſiodor. & alij

Secunda Concluſio. *Ad productionem talium beſtiolarum & animalium imperfectorum, Dæmon ex pacto cum mago & malefico tantùm diſpoſitiuè concurrit per applicationem agentium naturalium.*

HANC

Hanc docet Auguſt.in d.lib.3. de Trinit. cap.8. & poſt eum S.Thom. Alenſ. Bonauent.&alij. Ait enim Auguſt. Non ſolùm malos, ſed nec bonos angelos fas eſt putari creatores, ſed pro ſubtilitate ſui ſenſus & corporis, ſemina rerum iſtarum nobis occultiora nouerunt, & ea per congruas temperationes elementorum latenter ſpargunt, atq; ita gignendarum rerum, & accelerandorum incrementorum præbent occaſiones.

Tertia Concluſio. *Huiuſmodi animalia iam ad operationem Dæmonũ producta ex operatione ſuæ naturæ nocumenta inferunt ſegetibus, floribus arborum, aut fructibus adhuc teneris.*

Hvivs Concluſionis ſenſus eſt, quod quidem productio huiuſmodi beſtiolarum facta ope diabolica, ſit præter communem naturæ curſum,& ita mirabilis quantum ad producentem,& mouentem agentia naturalia ad ſuum effectum, præſuppoſita tamen productione, quod quædam depaſcant olera, alia flores arborum, quædam folia, nonnulla etiam hominibus moleſtiſſima ſint,id conuenit naturæ talium beſtiolarum. Hæc Concluſio ſatis probatur ex locis Scripturæ allegatis. Exod.8.& Pſal.77.& DD.in eiſdem locis. His accedit quod ſicuti miracula non ſunt multiplicãda ſine neceſſitate: ita nec mirabilia cenſenda, quæ fieri communi curſu naturæ ratio

conue-

conueniens ſuadet. Cùm enim huiuſmodi animalia licet imperfectiora ſint, quippe quæ ex putrefactione facilimè generantur, & quaſi à caſu, auctore Ariſtotele lib. 7. Metaphyl. tex. 23. vitam habeant, indigent nutrimento aliquo, atque in id ſibi conueniens ex naturæ indita feruntur. Ideo quando magi & malefici auxilio Dæmonis volunt hominum generi detrimenta inferre in ſeminibus aut fructibus arborum, dæmones concurrunt, Deo tamen permittente, ad productionem ſimilium animalium in tanta copia, vt veriſimiliter magna ex parte flores arborum, aut fructus adhuc teneros depaſcant, corrodant, morticent & contaminent. Ex qua corruptione humano generi, ad cuius conſeruationem fructus terræ & arborum neceſſarij ſunt, damna maxima contingunt.

Quarta Concluſio. *Poſſunt etiam magi & malefici auxilio malorum ſpirituum animalia imperfecta hinc inde in varijs locis conſperſa congregare in vno loco & coaceruare.*

HANC, in qua Theologũ non puto poſſe dubitare, breuiter docet Nicol. Remigius Sereniſſimi Ducis Lotharingiæ conſiliarius lib. 1. Dæmonolatreiæ cap. 21. Prodierunt anno præterito 1595. huius Auctoris Dæmonolatreiæ lib. 3. in quibus ex indicijs capitalibus nongentorum pluſquam minus, qui propter

propter sortilegij crimen intra annos quindecim in Lotharingia, vbi ipse est cognitor publicus, morte mulctati sunt, omnes effectus, quos maleficis & strigibus tribuimus, multarum confessionum exemplis ostendit atq; illustrat. Conclusionem hanc nunc paucis probamus. Atq; in primis ex communi & recepta Theologorum doctrina. Corpora hæc inferiora etiam angelis malis, quantũ ad motum localem obediunt (intellige semper, nisi Deus cui omnia subiecta sunt, impediat.) Atq; hanc propositionem post S. Augustin. lib. 3. de Trinitate cap. 8. & 9. tradunt S. Thom. 1. par. q. 110. art. & lib. 3. contra gentiles, cap. 103. S. Bonavent. Palud. Richard. & alij cum Magistro in 2. d. 7. Sylvest. in verb. Maleficium. q. 2. Franciscus Victoria in relect. de arte magica, à nu. 32. Benedict. Pererius lib. 1. de magia, cap. 6. & alij plures. Vnde citissimè & celerrimè propter magnam potentiam & virtutem possunt corpora de loco ad locum transportare. Hinc sicuti res alias alibi factas Dæmones celerrimè ad magorum aliquando ostentationem ex locis etiam latè distantibus possunt asportare: Sic quoque valẽt animalia imperfecta & minutiora in diuersis locis via naturali enata, coaceruare, & in locum destinatũ mouendo congregare. Qui enim homines mouendo celerrimè ex diuersis locis in vnum locũ potest coadunare: quid impedit, quo minus erucas, limaces, locustas & similes bestiolas in vnum locum cogat?

Atque

Atque hoc modo fieri potuit, quod aliquando memini relatum, quosdam ex nostris maleficis confessos, quod habuissent tempore quodam autumni vas plenum limacibus paruis ad perdendum semina frugum. Dæmoni enim minimè difficile est paruo tempore colligere, & vno loco includere magnum cumulum, & quasi infinitum numerum minutiorum bestiolarum. Nicolaus Remigius refert exempla ex processibus & indicijs in hunc modum. Alexia Violæa in agro Tentræo Anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo tertio refert se, postquam bachantium more hac atque illac vnà cum qualibus multum discurrisset, solitam in aere spargere minutum quendam puluerem, adid sibi idcirco à Dæmone concessum: vnde erucæ, bruchi, locustæ, atque id genus pestes satorum adeò densæ nascerentur, vt ijs agri ilicò vndequaque contaminarentur. Apra Hoselotia, Alexia Drigæa, Odilla Boncuriana, & Rosa Gerardina memorant se simili facto ingentem murium copiam non semel in agris excitauisse, qui ilicò in terram se abderent, corrodendis ortarum frugum germinibus; Et post quædam subdit: Quemadmodum nostra ætate visus est Nancei Comes quidam è Germania vniuersas cubiculi muscas circa infixum in parietem pugiunculum congregans, non aliter atque apes in fuga vberis instar è ramo pendere solent. Et alius è tota vicinitate, ac

te, ac confinio excitos angues in ignem Magico circulo concluſum inducens, ac cùm ex ijs quæ corpore immanior erat, in illum ingredi detrectaret: coacta eſt tamen repetito identidem carmine id facere, ac ſe cum cæteris in obiectũ ignem dedere & prouoluere. Hæc ille. Ex his non eſt difficile colligere, qua ratione quidam incantatores aliquando in alicuius ædes, cui malè volunt, maximum glirium, aut murium numerum cogant, vt frumenta conſumant, & alias moleſtias inferant. Non enim in verbis, aut ſignis eſt aliqua virtus coactiua, ſed Dæmon ex pacto ad prolationem verborum & applicationem ſignorum operatur ad coadunationem murium, & glirium in tali loco, quem incantator & magus præfigit. Cùm hîc mentionem fecerimus, dæmonem per varium localem varia operari, dubium occurrit hoc loco ſoluendum, vt conſtet, an ſuperſtitio ſit credere, vel aliquid veritatis obtineat opinio illa, tam quorundam incantatorum & magorum, quàm etiam multorum venatorum, qui exiſtimant incantationibus impediri poſſe capturam ferarum. Ad quod dubium reſpondetur affirmatiuè, fieri poſſe vt impediatur captura ferarum incantatione & arte magica. Vt hoc melius intelligatur, recolendum quod feræ aut canibus capiuntur, quemadmodũ vt plurimum lepores multi capiunt: & tunc impedimentum poteſt fieri à Dæmone ex parte canum inſequentium leporem,

quos in cursu potest impedire, vel in apprehensione: aut etiam leporem velocius potest impellere, & motu locali transferre, ita vt canes effugiat. Si autem feræ retibus sunt capiendæ, his modis aut similibus impedimentum opponitur. Aut ante retia potest se in corpore assumpto ponere, vt feram anteuertat, vel ad eundem finem imprimere illusionẽ phantasmati feræ, vt apprehendat hominem, vel canem sibi aduersantem. Aut denique transferendo per motum localem feram, ne retia attingat: vel eadem etiã retia inuisibiliter eleuando, vt pateat securus transitus. Cùm enim Dæmon sit mille artifex, non desunt illi modi, quibus hominum commodis aduersetur, & suorum clientum, scilicet incantatorum & magorum causam promoueat: Siquidem incantatores omnem fiduciam collocant in suis incantationibus & signis magicis in ordine ad præstandum impedimenta capturæ ferarum, ita & ipse ex pacto tacito, si non quandoque etiam expresso, concurrit tanquam fidelis cooperator ad impediendum, vt augeat rerum vanam confidentiam, & suam fallacem fidem confirmet.

LEX V.

Nemo Auruspicem consulat, aut Mathematicum: Nemo Ariolum. Augurum & vatum praua confessio conticescat,

Chal-

Chaldæi & Magi, & cæteri, quos maleficos ob facinorum magnitudinem vulgus appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur. Sileat omnibus perpetuò diuinandi curiositas: Etenim supplicio capitis feretur, gladio vltore prostratus, quicunque nostris iussis obsequium denegauerit. Lex est Constantini ad populum.

HÆc L. partim spectat ad magiam diuinatricem, partim ad effectricē. Litera ferè patet ex superioribus, vbi de varijs diuinationis speciebus dictum est. D. Hieron. lib. 1. commentariorum in Danielem cap. 2. in illa verba: Præcepit Rex, vt conuocarētur harioli, & magi, & malefici & Chaldæi: distinctionem ponit inter hæc nomina. Secundū eum harioli sunt, quos alij ἐπαοιδοὺς, id est, incantatores interpretati sunt, & secundum eundē doctorem rem verbis peragunt Magi, qui de singulis philosophantur, Malefici, qui sanguine vtuntur & victimis, & sæpè contingunt corpora mortuorum. Porrò in Chaldęis genetliaci significantur, quos vulgus mathematicos vocat. Sed latius quædam nomina ex dictis in hac lege accipiuntur. Etsi enim sacris literis Chaldæi intelligantur, qui per considerationem astrorū & astronomiam diuinabant, cò quod astronomia in Chaldæa viguerit, vt apparet ex lo Esaiæ, Vbi scriptum de Babylone ciuitate Chaldęæ: Stent & saluēt te augures tui, q con- *Esa. 47.*

templabantur, & supputabant menses, vt ex eis annunciarent futura tibi: tamẽ in hac lege videntur idem esse, quod magi. Magos enim Chaldæos Assirij, à Chaldæa Asiæ regione nominabant. Et cũ Magi apud Persas potissimum Deorum cultui vacare solerent, in tantum postea aucta est eorum vanitas, vt non solùm obseruatione syderum futura prædicere, sed artibus quibusdam & maleficijs & scire se omnia, & facere posse profiterentur: quæ duo compræhendunt tam magiã diuinatricem, quàm operatricem. Per magos in hac l. diabolicis artibus mirabilium rerum effectores intelligo, quos vulgus omni tempore maleficos appellauit, vt patet ex Rub. hac l. & l. Etsi excepta. infra. & in can. Nec mirum. §. Magi sunt, qui vulgò malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hi permissu Dei elemẽta concutiunt, turbant mentes, ac sine vllo veneni haustu, violentia tantũ carminis interimunt. Hos effectus etiam hæ ll. magis & maleficis tribuunt. Atque sic magos malas artes exercentes maleficos à vulgo semper appellatos, testes sunt antiquissimi Patres, Cassianus in collat. 8. cap. 19. Augustin. de Ciuitate Dei lib. 21. cap. 6. Lactant. lib. 2. de origine erroris cap. 17. Isidorus lib. 8. Ethymolog. c. 9. & S. Thom. lib. 3. contra gentiles cap. 106.

Nota hîc in illis verbis (quos maleficos, ob facinorum magnitudinem, vulgus appellat) maleficium, vt etiam nos experientia discimus,

ſcimus, vix vnquam, vt in præſenti negotio de eo loquimur, continere vnum ſimplex crimen, ſed ſemper multa includere: & proinde iudicium ſumendum ex multis comitantibus. Noſtri autem malefici hæc ſcelera committunt: abnegationem Dei, quæ eſt porta ad omnia ſcelera, fidei in Baptiſmo ſuſceptæ, ac communioni Sanctorum abrenunciant: cum Dæmone pactum in deſtructionem cœleſtis regni ineunt, cum Sathana rem Veneream exercent, nocte eodem cooperatore ad congregationem proficiſcuntur, ibidem idololatriam exercent, exhibendo honorem & cultum Dæmonibus; conſpirant cum eiſdem in perniciem humani generis, quomodo fructibus & ſeminibus, nec non hominibus nocere poſſint, & talia exequuntur Dæmoniaco auxilio accito, homicidia committunt, infantum corpora non raro exhumant, quæ vel in cineres, aut liquores igne reſoluunt, nonnunquam etiam corda infantum comedunt, Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento turpiſſimè ſæpius abutuntur, iumenta & pecora morbis vſque ad mortem inficiunt, perſonas matrimonio iunctas impediunt, ne matrimonij actus debito modo exercere poſſint: odia inter coniuges aliquando generant, parricidia frequenter committunt, blaſphemias frequentant, & alia plura facinora nefanda, quæ nominari nec poſſunt, nec decet, perpetrare non verentur, vt plurimis fideliſſimis confeſ-

sionibus testimonijsq; didicimus. Quare rectè malefici dicuntur, non solùm ob facinorum magnitudinem, sed etiã multitudinem. Neq; tamẽ omnes malefici & sagæ omnia hæc coniunctim semper committunt, sed alij alijs sunt peiores. Hæc tamen ferè omnibus sunt communia: Abnegatio Dei, abrenunciatio fidei in Baptismo susceptæ, pactum cum Dæmone, Apostasia, idololatria in congregatione, abusus sceleratissimus Dæmonis in forma incubi aut succubi, conspiratio ad perpetrandum aliquod malum contra Reipubl. ac patriæ salutem, homicidium, aut aliquorum animalium perditio, sacrilegium in abusu Eucharistiæ & blasphemia.

Postremò circa illa verba. (Etenim supplicio capitis ferietur, gladio vltore prostratus) aduertendum, quod quamuis secundum Iurisperitos generaliter loquendo, per pœnam capitalem non intelligatur pœna mortis, sed etiã exilij: Cyn. l. 1. C. de falsis. Marsil. in pract. crim. §. Oportunè. n. 40. Boër. in decis. 254. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 67. & alij: tamen hic intelligitur pœna mortis, vt intelligitur ex verbis adiunctis, supplicio capitis ferietur, gladio vltore prostratus.

QVÆSTIO I.

An malefici sic dicti à vulgo, ob facinorum magnitudinem, morte sint afficiendi?

QVÆ-

QVÆSTIO hæc hoc tempore ſolemnis eſt, cùm ob frequentiam maleficiorum dubium quandoq; in caſibus occurrentibus incidat, maximè cùm non omnes malefici ſint pares in malitia. Ante reſolutionem quædam ſunt prænotanda.

Primum notabile. Secundum legem diuinam & humanam, pœna eſt commenſuranda delicto & culpæ. Deuteron. 25. Iuxta menſuram delicti, erit plagarum modus. can. Non afferamus. 24. q. 1. cap. Sicut dignum, de homicid. & cap. Fœlicis, de pœnis in 6. & l. Reſpiciendum. ff. de pœnis. & l. 1. §. Sed & qui. ff. de adigeis.

Secundum. Delictum tanto grauius eſt, quanto dignior perſona, in quam peccatur. S. Thom. 1. 2. q. 73. artic. 9. S. Antonin. 1. part. tit. §§ 1. cap. 1. & alij alibi. cap. 1. de calumniat. & Cùm illorum. de ſenten. excommunicat. & ſtatut. de iniurijs. §. Atrox. Ex quo fundamento, cæteris paribus, grauiora ſunt peccata, quæ in Deum committuntur illis, quæ in homines. cap. Vergentis, de hæret. & in Authen. Gazaros. in C. eod. tit. Hinc deducitur, quod abnegatio Dei, idololatria, præuaricatio, Apoſtaſia, hæreſis, ſortilegiũ, diuinatio, incantatio, & ſimilia, ſunt grauiſſima peccata, & referuntur ad crimen læſæ maieſtatis diuinæ.

Tertiùm. Eſt differentia inter hæreſin propriè dictam, & crimen maleficorum: quia hæreſis ſimplex peccatum eſt, nec tam multa alia

inuoluit: at maleficium colluuies peccatorum comitatur, vt ex dictis clarum est. Sic communiter malefici incidunt in pœnam multorum criminum. Participant vt plurimum cum hæreticis in aliquo: longè tamen eos malitia superant in alijs. Ex hac causa non est eadem causa cognitionis & pœnæ. Si nihil aliud maleficium haberet, quàm hæresis crimen, nullo modo cognitio eius ad iudicem secularem spectaret: cùm autem diuersa habeat adiuncta, misti est fori, & est locus præuentioni, nisi consuetudo alibi aliud obtineat.

Prima Conclusio. *Malefici sic dicti à vulgo, ob facinorum magnitudinem, secundum legem diuinam & humanam, morte sunt mulctandi.*

PROBATVR primò ex lege diuina. Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Glossa ibidem, (Maleficos) qui præstigijs magicæ artis & diabolicis figmentis agunt. Glossa alia interlinearis. Maleficos, id est, cooperatores & adiutores diaboli. Raban. ibidem Maleficos appellat illos, qui præstigijs magicæ artis, & diabolicis figmentis causas agunt, & ab vno Deo, qui est auctor omnium bonorum auertere satagunt, quos vltra valere ad hominum perniciem, lex non patitur, sed magis extinguere iubet. Nicolaus Lyranus, Maleficos non patieris viuere: in Hebræo dicitur: Sortilegam non patieris viuere: & licet exprimat mulie-

mulierem tantum, tamen intelligitur de homine sortilego, sicut exprimit translatio nostra: sed Scriptura exprimit id, quod communius est, scilicet quod mulieres sint sortilegæ. Ponitur autem hæc lex inter eas, quæ reprimunt concupiscentiam carnis: Quia sortilegia frequenter fiunt in his, quæ spectant ad actum carnis. Dionysius Carthusianus accedit ad has expositiones. Sed Hugo Cardinalis in illum locum aptè ad materiam hanc loquitur: Maleficos vocat non quoslibet intentos criminibus, sed præstigiatores, hariolos, magos, inspectores peluis, vel gladij, inuersores psalterij, carminatores, qui scilicet carminibus diabolicis vtuntur. Omnia enim ista fiunt contradicente Domino, & Sacra Romana Ecclesia, & sacris canonibus. Hos sequuntur Nicolaus Iaquerius cap. 22. in flagello fascinariorum, Ioannes Trithemius in tract. de reprobis. Barthol. Spineus de strigibus cap. 3. Malleus maleficarum, Bernard. Basinus de artibus magicis, 10. Concluſ. Martinus Arles in tract. de superstitionibus, numero 102. Latè & doctè Thomas Erast. in dialogo de Lamijs. Amplectuntur eandem expositionem Iurisperiti. Troilus Maluetius in tract. de sortibus, num. 17. Martin. Nauarr. in manuali Confessar. cap. 11. n. 28. Damhauder. in pract. crim. cap. 61. n. 37. Iacob. Menoch. de arbitr. Iud. qq. cas. 388. n. 16. copiosè. Ioan. Bodinus in confutat. opinionis Ioannis Wieri, & alij alibi.

Contra communem Patrum & Doctorum sententiam obijcit Ioan. Wierus, nec vult ita intelligi textum in Exod. 22. sed veneficos: quia textus græcus habet φαρμακοὺς, quod signat venefícos, qui veneno naturali occidunt, & non arte magica vtuntur. Sed valdè malè Wierus aduertit, cùm non solùm apud Græcos, sed etiam apud Latinos, vt suprà etiam significatum est, nomen veneni & veneficij etiam magicis artibus conueniant. Sic Sancti Patres nomen (veneficos) maleficis attribuunt. S. Hieronymus, qui teste Augustino 18. de Ciuitate Dei cap. 43. & ipsa experientia, trium linguarum peritissimus fuit, vbiq; nomen græcum φαρμακὸς, vertit maleficus, vel maleficos, secundum inflexionem nominis, vt patet ex locis paulò post citandis. Sic etiam ad magos & maleficos transfert Philo Iudæus in lib. de specialibus legibus, cuius verba ad longum adduximus in explicatione primæ L. huius tituli. S. Augustin. de Ciuitate Dei lib. 21. cap. 6. Si magorum opera, quos nostra scriptura veneficos & incantatores vocat, in tantum Dæmones extollere potuerunt, &c. Quæro hîc vbi nostra scriptura magos vocat veneficos & incantatores, nisi in d. loco Exodi, & similibus: secundum interpretationem LXX. interpretum? Eodem modo Isychius in Leuit. cap. 19. in illa verba. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos. Septuaginta

ginta autem edunt, ait: Non sequimini ventriloquos, & veneficis non adiungamini, &c. Et paulò post, vt eius mens intelligatur, quid per veneficos intelligat, subdit: pessimum est etiam, & veneficis adhærere: quia Dæmonum inimicorum nobis, & pestilentium nomina dicunt. Qui etsi ad breue tempus, vt in errorem mittant, videntur operari aliquid, quod ad corporalem sanitatem vile & paruum, quale etiam imperiti medici operari possunt: veruntamen nec hoc vt boni, neque vt bene volentes hominibus, operantur, sed in seruitutem illos redigere, & à Deo separare cupientes. Ad eundem sensum interpretatur in cap. 20. Leuitic. lib. 6. His addo, quod obscurum esset exponendum in sacris literis, quod tamen minimè in hoc loco est, id foret exponendum secundum similia locutionis Scripturæ. Sed in similibus locis accipitur in sensu à Patribus declarato: Ergo. Probatur assumptum, Exod. 7. vtitur Scriptura eodem verbo, quo cap. 22. Sed ibi accipitur pro magis cooperatoribus Dæmonis, vt clarè patet ex textu, qui sic habet. Vocauit autem Pharao sapientes & maleficos, & fecerunt etiam ipsi per incantationes Ægyptiacas & arcana quædam similiter. In quo loco quis non videt per maleficos, quos textus græcus φαρμακοὺς appellat, id est, veneficos, non intelligi eos qui naturali veneno, & modo inficiunt, sed solùm per incantationes & arte diabolica, ad men-

ad mentem Sanctorum Patrum? Et iterum circa finem capitis. Feceruntq; similiter malefici Ægyptiorum incantationibus suis, & cap. 8. Fecerunt autem malefici per incantationes similiter, eduxeruntq; ranas, super terram Ægypti. Et iterum in eodem cap. Feceruntq; similiter malefici incantationibus suis, vt educerent cyniphes, & nõ potuerunt: & dixerunt malefici ad Pharaonem. Digitus Dei est hic. In quibus locis omnibus patet, quod nomen græcum sicut etiam latinum, non phyſicè accipitur, sed pro veneficis, qui arte Dæmonis & magica ranas educebant. Idem patet ex alijs locis. 2. Paralip. cap. 23. Ezechias transire fecit filios suos per ignem, &c. obseruabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inseruiebat, habebat secum magos & incantatores. Hierem. 27. Vos ergo nolite audire prophetas vestros, & diuinos, & somniatores, & augures, & maleficos. Daniel. 2. Præcepit rex vt conuocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi, vt indicarent regi somnia. Esaiæ 47. Veniẽt tibi duo hæc subitò in die vna, sterilitas & viduitas. Vniuersa venerunt super te, propter multitudinem maleficorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. In his locis scripturæ alijsque, quæ adferri possent, vt clarum est ex antecedentibus & comitantibus, circunstantijsque adiunctis, per nomen φαρμακὸς, non intelligitur is, qui veneno phyſicè vtitur, sed arte diabolica, cùm

cùm tamen idem nomen vbiq̃ue ponatur, mutatis tantùm mutandis, ſecundum declinationem. Quare vim infert literæ, qui contra totius Eccleſiæ & Patrum conſenſum vnanimem, dictum locum, Exod. 22. aliter explicat. Accedit quod Hebræi ſermonis periti exponunt: Sortilegam, vel præſtigiatricem non ſines viuere. Eadem Concluſio probatur aliis ſcripturæ locis. Deuter. 18. Nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiam ducens per ignem: aut qui ariolos ſciſcitetur, &c. nec ſit maleficus nec incantator, &c. omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo, & Deuter. 13. Dominus præcipit iudici, vt falſum prophetam & ſomniatorem, ſeducentem populum poſt Deos alienos, ſine mora interficiat, & filios Belial cum aſſeclis igni & gladio perſequatur. Hieremiæ 50. Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, Gladius ad diuinos. 4. Reg. 1. c. Ochozias, quia conſuluit Beelzebub Deum Accaron, ſuper infirmitate ſua, mortuus eſt, iuxta ſermonem Domini 1. Paralip. cap. 10. Saul mortuus eſt, quia Phytoniſſam conſuluerat, nec ſperauerat in Domino. 1. Reg. c. 28. Saul adhuc memor præcepti Domini, abſtulit magos & hariolos de terra, & interfecit eos, & ibidem Phytoniſſa mutato habitu: Tu ſcis quanta fecerit Saul, & quomodo eraſerit magos & ariolos de terra. Quare ergo inſidiaris animæ meæ vt occidar?

Secunda

Secunda pars Concluſionis, quantum ad l. humanam & ciuilem, conſtat ex hac l. & ex l. Nemo. & l. Nullus. l. Multi. & l. Etſi excepta. eod. tit. & DD. iuris ciuilis in has leges. Azo. in ſumma eod. tit. Bonifac. de Vitalinis in tract. de maleficijs, in tit. de ſortilegis & mathemat. Panormit. in cap. 1. de Sortileg. Hoſtienſ. in ſumma eod. tit. §. Quæ ſit pœna. Ioan. ab Annia ibid. Paul. Grilland. lib. 2. de ſortileg. q. 11. num. 11. Damhauder. loco citato. Menoch. de arbitr. Iudic. qq. caſ. 288. num. 5. &c. Approbat has leges, quantum ad pœnas, S. Auguſtin. lib. 8. de Ciuit. cap. 19. Vnde argumentatur aliquam vim ineſſe arti magicæ. Cur enim, inquit, tam grauiter iſta plectuntur ſeueritate legum, ſi opera ſunt numinum colendorum? An forte iſtas leges Chriſtiani inſtituerunt, quibus artes magicæ puniuntur? ſecundum quem alium ſenſum, niſi quod hæc maleficia generi humano perniciosa eſſe non dubiũ eſt?

Dubium hîc incidere poteſt, *An malefici & ſagæ, de quibus nunc loquimur, ſint morte afficiendi etiamſi hominem, equum, vaccam non interfecerint, ſed tantum in congregatione, aut curſu fuerint?* pro reſolutione, ſit

Secunda Concluſio. *Malefici & ſagæ, de quibus nunc agimus, etiamſi damna nemini in exterioribus intulerint, ſint conuentu fuerunt, nocturnas congregationes*

tiones frequentauerunt, & alia exercuerunt, quæ communiter ibi fieri solent, secundum legem diuinam & humanam iuste morte afficiuntur.

PROBATVR Conclusio. Primò, quantum ad legem diuinam. Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Malefici autem, vt ex dictis constat, appellantur, qui præstigijs magicæ artis & diabolicis figmentis causſas agunt, Deo abrenunciant, & ad diaboli castra declinant. Sed qui ad nocturnos conuentus veniunt, omnes tales sunt. Quia nullus ad talem locum venit, qui in primis Deo non abrenunciauerit, & cum Dæmone pactum inierit, vt omnium, qui tam infaustam artem exercent, confessionibus discimus. *Prima pars probatur.*

Secundò: Idololatræ, secundum legem diuinam, mortem merentur. Exod. 30. & 32. Deuteron. 13. & 27. & alibi. Quæ autem natio vnquam tam grauem idololatriam commisit, ac nostri malefici committunt, qui Deo vero relicto, Dæmoni obedientiam, honorem, ac cultum impendunt. Iudæi ac gentiles, si quam idololatriam exercebant, id faciebant, quia idolis ligneis, aut lapideis diuinitatem aliquam ineſſe credebant. At nostri malefici & sagæ scienter ac prudenter ei honorem, obedientiam & cultum Deo debitum impendunt, quem Dæmonē cognoscunt. Quid enim aliud in suis nocturnis conuentibus faciunt,

ciunt, quàm Dæmoni famulatum præstant, & honorem impendunt? Qui eos idololatriam committere dubitant, recogitent, an non populus Hebræorum idololatriam commiserit, quando coram vitulo lusit, choros duxit, edit & bibit? quid aliud malefici in nocturnis conuenticulis coram Dæmone faciunt? ipsum certis diabolicis ritibus honorãt, ludunt, choreas ducunt, edunt & bibunt. Et si Moyses hoc factum populi capitale non duxit, quomodo ergo viginti tria millia hominum occidit, vt Scriptura testatur? Exod. 32.

Tertiò: secundum legem diuinã, qui consulit diuinos, magos & incantatores, mortem meretur. Leuit. 20. Anima, quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi mei: ergo multo magis ipse magus, aut maleficus mortem meretur, quia ipse vtitur diaboli opera. Sed non apparent in conuentibus nostri malefici nisi iam declinauerint ad Dæmones, & fornicati fuerint cum eis: ergo secundum legem diuinam, hoc titulo, mortem merentur.

Quartò: Secundum legem Dei mortem meretur, qui cum iumento coierit, ex Exod. 22. quæ lex statim subiungitur legi de pœnis maleficorum. Sed grauius est cum Dæmone rem veneream exercere.

Quintò: lege diuina blasphemus lapidibus obruitur, & morte plectitur. Leuit. 24. Educ blasphe-

blasphemum extra castra, & ponant omnes, qui audierunt, manus suas super caput eius, & lapidet eum populus vniuersus. Et ad filios Israël loqueris. Homo qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum, & qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus obruet eum omnis multitudo populi. Quanta autem sit blasphemia maleficorum in Deum, Beatissimamq; Virginem, & c. nemo est qui ignoret, nisi tam fœlix sit, quod de hoc infœliciſſimo hominum genere nihil vnquam audierit.

Probatur nunc, quantum ad secundam partem, quod secundum legem ciuilem & rectam rationem etiam Conclusio locum habeat. *Probatio Conclusionis quantum ad leges ciuiles.*

Primò: Malefici nostri sunt Apostatæ. Apostatæ autem puniuntur vltimo supplicio, ut etiam hæretici. Hostiensis & Panormitanus in cap. 1. de Apostat. Damhauder. loco cit. num. 43. Quod autem apostatæ sint, patet. Discedunt enim à vero Deo, & Diabolum sequuntur.

Secundò: Qui paganorum ritus & sacrificia exercent, vltimo supplicio afficiuntur. C. de paganis & eorum sacrificijs. l. 1. & 2. & ibidem l. Nemo venerantis. Quid ergo meruntur, qui non solùm paganorum, sed diabolorum ritui & sacrificijs insistunt?

Tertiò: Vita nostra est militia super terram. Huius autem militiæ duo sunt duces,

Christus Electorum, & Sathan peruersorum & inter hos duces eorumq; milites bellum est perpetuum, & odium vehementissimum. Duci autem supremo, Domino Deo, & Christo, nomina nostra dedimus, fidem addiximus, & obedientiam promisimus ante Baptismi susceptionem, quando quisq; nostrum interrogatus: Abrenuncias Sathanæ? & responsum. Abrenuncio. Et iterum: Et omnibus pompis eius? Abrenuncio. Et iterum: Et omnibus operibus eius? Abrenuncio. Et tum subsequitur. Credis in Deum patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ, &c. Et responsum, credo. Huius abrenunciationis, tanquam rei antiquissimę, meminere sancti Patres, Dionys. Areopagita c. 2. Ecclesiast. Hierarchiæ. Basilius lib. de Spiritu sancto cap. 27. Ambros. in lib. de ijs, qui mysterijs initiantur, c. 2. Orig. hom. 2. in numeros. Cyrill. Hierosolym. Catechesi 1. mystagogica. Tertullian. in lib. de corona militis. Raban. lib. 1. de institut. clericorum, & alij alibi. Ex qua renunciatione constat nos abrenunciasse Sathanæ, & eius operibus, & adixisse supremo Regi & duci fidem obedientiamq; cuius militiæ iura, fœdera ac signa accepimus indicto continuo & perpetuo bello regno Sathanæ. Nunc ad propositum. Quisquis bello ad hostes aut fugit, aut vult transfugere, vltimo supplicio afficitur, secundum legem Desertorem. §. Is qui ad hostes. ff. de re milit. l. Si quis aliquid ex metallo. §. Transfuga. ff. de pœ-

de pœnis. Transfugæ ad hoſtes, aut ſecretorũ noſtrorum renunciatores, aut viui exurantur, aut furca ſuſpendantur. Qua pœna ergo dignus erit, qui à Duce Chriſto, cui fidem dedit, & obedientiam promiſit, fit transfuga ad crudeliſſimum omnium hoſtem Dęmonem? His accedit, quod ſecundum rigorem iuris militaris, miles ſi arma amiſit, vel alienauit, capitis damnari poteſt. in d. l. Deſertorem. §. Miles. Miles ergo Chriſti, qui abijcit, contemnit, & conculcat armaturam Chriſti, & ſcutum fidei, in quo poſſet, ſi vellet, ſecundum apoſtolicam doctrinam, extinguere tela nequiſſimi aduerſarij, quam merebitur pœnam?

Quartò: Secundum legem nõ ſolùm diuinam, ſed etiam ciuilem, blaſphemus mortem meretur, vt eſt textus clarus in Authent. vt non luxurientur contra naturam, quam auth. Item. ab Anania c. 2. de maledic. vehementer laudat, & magnifacit: & ita affirmant & concludũt Doct. vt atteſtãtur Damhaud. in pract. crim. c. 61. n. 26. & Iul. Clar. lib. 5. ſent. §. Blaſphemia. n. 3. Quæ tamẽ pœna hodiernis temporibus non ſeruatur, ob defectum religionis & iuſtitiæ, vt dicit Lucas de penna, in l. omnes. C. de delator. lib. 10. Seruanda aũt eſſet huiuſmodi pœna, ſi eſſet magna & enormis blaſphemia, quæ ex deliberato, & doloſo propoſito procederet, vt Zaſius lib. 1. conſ. 19. annotat, & ſic Boërius in deciſ. 301. aliquando practicatũ in nobilibus & doctis curijs tradit. Cogitet ergo

Christianus qua pœna digni sint malefici, qui non solùm verbis, sed etiam facto maximas blasphemias in Deum, B. Virginem & Sanctos iaciunt, vt placeant Dæmoniorum principi, cui magis probatur, qui maiora scelera perpetrat. Committitur enim blasphemia facto, vt docet Ludouic. de monte alto, in tract. de Reprobatione Sententię Pilati, num. 6. pro qua doctrina faciunt quæ dicunt Franciscus Squillacensis de fide Cathol. cap. 15. & 16. & Ioan. Immolen. in Clem. 1. de vsur.

Quintò: Peccatum contra naturam, siue Sodomia, secundum ius ciuile etiam morte punitur, tam in agente, quàm patiente. l. Cùm vir nubit in fœminã. C. ad L. Iuliam de adul. & in d. Authentica, vt non luxurientur contra naturã. 15. q. 1. can. Mulier. & 23. q. 5. can. Reos §. Qui coierit. Et quamuis textus in d. l. Cùm vir nubit innuat pœnam gladij: consuetudine tamen receptum est, vt peccantes contra naturam, igne concrementur, vt docent Angel. in d. l. Damhauder. in pract. crimin. cap. 96. num. 12. Iulius Clarus lib. 5. in §. Sodomia, & alij alibi. Quam consuetudinem sequitur Constitutio Criminalis Imperatoris Caroli V. in artic. 116. Quis igitur dubitat pœna mortis afficiendum eum, qui hoc enormissimum peccatum non dubitat exercere cum spirituali creatura, quod omnia peccata carnis malitia & enormitate superat? Et confirmo. Si Iudæus Christianam carnaliter cognoscat, maximè acce-

redente aliqua circumstantia augente mali-
m, morte plectitur, secundum aliquorum
octorum sententiam, quam etiam ample-
ntur Constitutiones nouæ Mediolanen-
m, sub Rubrica de pœnis, cap. Iudæus, refe-
nte Menoch. lib. 2. de arbitr. Iudic. quæst. ca-
190. idq; ob disparitatem cultus & infide-
item. Quanto maiorem meretur pœnam,
i cum Dæmone coit, vbi non solùm natu-
rum diuersitas, sed etiam in nullo commu-
icatio? De pœna Iudæi coëuntis cum Chri-
iana, tractant ad longum Paulus Grilland.
de pœnis omnifariam coitus. q. 12. Boërius in
decis. 316. Menoch. doctè loco cit. Anthonius
Gabrielius Roman. lib. 7. communium con-
clusionum, conclus. 21. Marsil. in cons. 101. in-
cipiente, Illumina quæso. Alexand. in cons. 99.
vol. incip. Visa inquisitione formata contra
Abram. Oldradus de ponte, in consil. 333. in-
cipien. Qualiter puniatur Iudęus cognoscens.
Philip. Corneus lib. 1. cons. 114. incip. Licet pri-
mo aspectu. Canonistæ in cap. In nonnullis,
cum Gloss. de Iudæis.

Sextò: Secundum leges humanas, qui cri-
men læsæ maiestatis humanæ committit, ex-
tremo supplicio afficitur. l. Quisquis. C. ad
legem Iuliam Maiest. & hæc communissima
est sententia. Ergo multò magis, qui reus est
læsæ maiestatis diuinæ. Quia grauius est diui-
nam, quàm humanam lędere maiestatem. cap.
Urgentis. de hæret. & in Authentic. Gazaros.

C. eodem tit. Sed noſtri malefici ſunt rei læſæ maieſtatis diuinæ. l. Etſi excepta. infra eod. tit. id quod ratio euidens demonſtrat: declinant enim à partibus proprij ſui Domini & Regis, ad hoſtem regni, & cum eo pactum ineunt, contra proprium & ſummum ſuum principem, quod eſt de natura criminis læſæ maieſtatis. Sed nõ ſunt rei læſæ maieſtatis, quatenus damna in exterioribus inferunt, quia ſic in longè minora crimina incidunt, ergo quatenus pacta ineunt cum Dæmonibus, aduerſus Deum & regnum eius. Niſi quis ita impudens ſit, qui iudicet maius eſſe peccatum, hominem occidere, aut duos equos interficere, quam Deum abnegare, communioni Sanctorum abrenunciare, & pacta cũ Dæmonibus inire. Sed omnes qui in congregatione apparent, & cum reliquis conuenticula frequentant, iam ſunt rei læſæ maieſtatis diuinæ: Aliàs non intereſſent tam fœdæ ſocietati.

Septimò. Secundum ll. haſce ciuiles, diuinatores, aruſpices, & ſimiles morte multantur, vt patet in l. Nullus. l. Nemo. l. Mili. l. Etſi excepta. ſed hi nulla damna inferunt in exterioribus. Ergo maiori ſupplicio afficiendi malefici per excellentiam, qui Deum ſuum derelinquunt & caſtra diaboli ſequuntur: quæ leges, diuinæ legi concordant, vt ex ſuperioribus conſtat. Huc facit illud edictum Athalarici Regis Gothorum, cuius meminerunt Caſſiodor. lib. 9. Olaus Magnus lib. 3. cap. 19. de

p. de Gentium septentrionalium varijs conditionib. & Petrus Gregor. lib. 34. Syntag. iuris vniuersi c. 14. Maleficos, inquit, vel eos, qui eorum nefarijs actibus aliquid crediderint expetendum, legum seueritas insequatur: quia impium est, vos illis esse remissos, quos cœlestis pietas nō patitur impunitos. Qualis enim stultitas est creatorem vitæ relinquere, & sequi potius mortis auctorem.

Octauò: Probat dictam conclusionem Lex fin. in C. Theodosiano de malefic. & mathe. Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces, aut magicos apparatus, aut sacrificia funesta celebrare conetur. Detectum enim & conuictum competenti animaduersione mactari perenni auctoritate censemus. Quid aliud nostri malefici agunt, quam quod nocturnis temporibus ad opera diabolica proficiscuntur, ad celebrandum magicos apparatus, ad sacrificandum Dæmonibus, ad cultum eorum perficiendum?

Postremò: Efficaciter hanc conclusionem probat constitutio quædam Electoris Saxoniæ, in 2. parte 4. quam allegat Ioan. Georgius Godelmannus lib. 3. de magis & veneficis, c. 11. num. 19. Constitutionis autem verba è germanico idiomate in linguam latinam ad verbum translata sic habent. Si quis oblitus Christianæ fidei, cum Dæmone fœdus inierit, operatur, aut rem habuerit: talis persona etiamsi veneficio siue maleficio nemini nocumētum intule-

intulerit, igne è vita ad mortem tolletur, & punietur. Qui verò absq; dæmonis huiusmodi pacto aut fœdere, alicui veneficio siue maleficio damnum intulerit, siue id paruum siue magnum fuerit, magus aut maleficus, siue vir aut mulier fuerit, pœnam gladij sustinebit. Hæc certè Constitutio iuri diuino & ciuili congrua est, quantum ad primum eius membrum, quod ad propositum dictæ Conclusionis allegamus. Pacta cum Dæmone habere, & rem, cùm spectent ad atrocissima crimina, vt suprà ostensum est, maximam merentur pœnam.

Prædictæ Conclusioni videtur obstare Constitutio Criminalis Caroli V. in artic. 109. Si quis maleficio siue veneficio hominibus damnum aut nocumentum intulerit, morte ignis plectatur. Si verò nulli damnum intulerit, pœnas patiatur pro delicti qualitate & quantitate, super qua re Iudex consilium requiret, prout inscriptũ est: Ex hac Constitutione sequi videtur, quod si maleficus Deum abnegauerit, idolatriam & apostasiam commiserit, conuentus diabolicos frequentauerit, cum Dęmone rem veneream exercuerit, sacramenta contempserit, eisque abusus ad horrenda scelera fuerit, si hominem, equum, aut vaccam non maleficio necauerit, non sit morte afficiendus. Quisquis ratione vtitur, si quem in scientia gradum assecutus est, scire debet, non solùm leges, sed etiam Constitutiones ita interpretandas, vt

omnis

omnis contrarietas vitetur, & absurdus intellectus locum non habeat. l. Nam absurdum. ff. de bonis libertor. l. in ambigua. ff. de legib. l. Scire oportet. §. aliud. ff. de excus. tut. Alexand. in consil. 83. incip. Visa facti narratione 2. vol. Ludouic. Roman. in consil 485. incip. In casu propositæ consultationis. Bart. in l. omnes populi, in q. 6. principali, in versic. Iuxta præmissa quæro. ff. de iustit. & iure. Marsil. in consil. 16. num. 45. incip. Inclina cor meum. & in cons. 85. nu. 8. incip. post redditum consilium: & in pract. criminali. §. vltima. num. 36. pro quibus facit l. Scire leges. ff. de legib. Et illud Hieronymi in epist. ad Galat. c. 1. & positum in 1. q. 1. can. Marcion & Basilides, relatum à Petro Ancharano in cons. 283. incip. In auxilium veritatis, in penult. colum. Veritas non consistit in verbis scripturarum, sed in eorum sententia, nõ in superficie, sed in medulla, non in folijs, sed in radice rationis. Nunc respondetur dictæ constitutioni. Secundum legem diuinam & humanam, vt in præsuppositis huius quæstionis annotauimus, pœna est commensuranda peccatis. Quare valdè absurdum est, & à ratione alienũ, quod qui homicidium commiserit, equum aut vaccam interfecerit, sit comburendus & morte afficiendus: Et is qui professionem Christianæ fidei in Baptismo susceperit, eamque abnegauerit, cum Dæmone pactum inierit, idololatriam commiserit, cum Dęmone venerem expleuerit, & similia hor-

lia horrenda crimina perpetrauerit, veniat absoluendus à morte: hoc enim esset maioris facere equos & vaccas, quàm Deum & professionem nostræ fidei, grauius constituere, equos & vaccas interficere, quàm diuinam maiestatem grauissimè lædere, vt omnium sententia in hoc crimine contingit. Adhæc, quod vnquam crimen grauius in sacris literis idololatria & magia punitum est, aut etiam Sodomia? vt passim omnibus clarum est ex veteris testamenti libris. Velle ergo homicidam aut interfectorem vaccarum & equorum occidere, & perfidum fidei Christianæ abiuratorem, idololatram, diuinæ maiestatis reum, & pessimum Sodomitam conseruare, et iniquam slateram adferre, sine ratione contra legem Dei & hominum statuere, & absurdissimum inuehere in leges & constitutiones. Nam & Imperator infrà in Constitutione sua artic. 116. peccatum contra naturam pœnaignis plectendum decernit: sed propius ad constitutionem. Nomen maleficij aut sortilegij generale nomen est, conueniens omni superstitioni & operationi, quæ diabolicam sapit cooperationem, vt constat ex Paulo Grillando de Sortilegijs, Damhauder. in practica Criminal. c. 6. num. 79. & Doctoribus canonum in tit. de Sortilegijs. Cùm autem multæ sint superstitionis species, non omnes eandem habent malitiam, aut parem gradum in offensa. Principales autem species sortilegiorum

sunt tres. Diuinatoria, Amatoria, & Venefica, quæ etiam species non sunt pares in gradu malitiæ. Loquitur ergo Imperator in sua Constitutione illa non secundum totam latitudinem maleficij, sed secundum quod veneno vtuntur ad nocendum hominibus & iumentis: iuxta l.1. huius tit. Grauius est veneno quàm gladio occidere, & eam sententiam apprehendit, quam in d.l. diximus communiorem, & in praxi receptiorem, iuxta mentem Iulij Clari lib.5. sentent. in §. Homicidium, & Didac. Couar. in Clem. Si furiosus, de homicid. quod præbens aut propinans venenum non subsecuto effectu, scilicet morte, nõ puniatur pœna ordinaria, sed extraordinaria, formato arbitrio secundum circunstantias rerum occurrentium. Et quoniam liquida res est, subsecuto effectu pœnam decernit: Quando autem effectus non subsequitur, pendet ex arbitrio prudentis iudicis aut discreti, qui si sibi non sit sufficiens, requiret consiliũ, prout in Constitutionib. decernitur. Et sic non loquitur Imperator de maleficis per excellentiá sed tantum prout nocent veneno hominibus & iumentis. His addere possumus, quod cùm non omnia sortilegia sint eiusdem malitiæ, etiam non semper pari pœna puniuntur, sed arbitrium & consilium habet locum, vt Plato in 11. de legib. Menoch. de arbit. Iud. qq. casu 388. & Petr. Greg. in 3. par. Syntag. iur. vniuersi, lib. 34. cap. tradunt: sic d. Constitutio non facit

men-

mentionem malefícorum per excellentiam, ſed tantum quantum ad effectũ nocendi, mediante veneno. Atq; vt penitius hæc materia intelligatur, annoto breuius, quod latius extendit Alphonſ. Caſtrenſ. lib. 2. de iuſta hæreticorum punitione, cap. 12. ex doctrina Galeni, in opuſculo inſcripto, Quod animi mores corporis temperaturam ſequuntur. Tres ſunt cauſſæ, quare facinoroſi è medio tollantur. Prima, ne ſcelerati & peſſimi viuẽtes, alijs contumeliam, & damnum inferant Reipu. & eius membris. Sic Præſes ſiue Iudex ex officio tenetur prouidere ſuæ prouinciæ, vt purgetur à malefactoribus. Aliàs ſi ex ſua negligentia & conniuentia Reſpub. aut eius membra damna patiantur, fit reus culpæ & reſtitutionis damnorum. c. 1. de offic. iud. delegat. & DD. ibid. l. Congruit. ff. de offic. præſid. Hæc cauſſa facit, quod fures, ſicarij, homicidæ, & alij eiuſdem notæ facinoroſi è medio tollãtur. Secunda cauſſa; vt alij ſimilis pœnæ timore, deterreantur à ſimilibus criminibus perpetrandis, iuxta illud Poëticum: Oderunt peccare mali formidine pœnæ. Prima cauſſa ciuium interſt pacificum conuictum, & totius Reipub. conſeruationem per hoc, vt nemo alterum lædat, concernit. Secunda proſpicit bonis ciuium moribus, vt nemo atrocia crimina committat. Intereſt enim Reipubl. vt bonos ciues habeat. Multi enim natura, aut praua conſuetudine ſunt procliues ad ſcelera, qui pœna mortis deterren-

terrentur: & alij pœnas flagitioſorum perſpicientes, etiam exemplo fiunt cautiores, iuxta illud Salomonis: Peſtilenti flagellato, ſtultus ſapientior erit: & iterum: ſtulto pereunte ſapiens aſtutior fit. Ex hac radice multæ ſunt leges, imponẽtes pœnam mortis, propter crimina, quæ nulli nocent, niſi ipſi peccanti: vt de diuinis, magis, eos conſulentibus, blaſphemis, idololatris, Sodomitis, Baptiſmum reiterantibus, & ſimilis farinæ ſceleſtis hominibus. Tertia cauſſa, propter quam ſcelerati de medio tolluntur, eſt bonum ipſius hominis malum de die in diem in peius prolabatur, & maiora inferni ſupplicia pati cogatur: omnes tres cauſſæ vt plurimùm militant in maleficis & ſagis. Quare Damhaude. in pract. crim. cap. 61. num. 136. rectè definit, cùm ait. Quanta mala hæc perniciosiſſimum genus hominum nuſquam non regionum faciat, cuiuis hominum eſt notiſſimum. Amplius enim hi perniciosiſſimi homines mẽdacijs, ſuperſtitionibus pleniſſimi ſua malignitate obſunt, quàm boni quiuis, aut precibus, aut pietate proſunt. Plus incommodi Reipub. Chriſtianæ illi inferunt, quàm hi commodi cõferunt, niſi Deus obſtiterit. Ideoque non ſunt vſpiam tolerandi, ſed vbiuis locorum potius tollendi funditus, omnium creatore ſic præcipiente, Exod. 22. Proverb. 19.

Maleficos non patieris viuere. Hæc ille.

Tertia

Tertia Concluſio. *Iuſtè malefici pœna ignis interficiuntur.*

PRIMÒ, quatenus Deo abrenunciant, & ad diaboli ſocietatē declinant. Apoſtatæ enim perfidiæ pœna hæreſis puniuntur. Hoſtienſis & Panormitanus in cap. 1. de Apoſtat. pœna autem hæreſis eſt meritò ignis. ex Ioan. 15. Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum & in ignem mittent, & ardet. Ad hunc finem allegatur à Panormitano, Ioanne Andreæ, & Hoſtienſi in cap. Ad abolendam, de hæreticis. Sunt etiam malefici præuaricatores, qui quaſi ſpinæ euellentur vniuerſi, quæ non tolluntur manibus, igneque ſuccenſæ comburentur vſq; ad nihilum. 2. Reg. 22. Secundò, quia committunt peccatum contra naturam, cui ſecundum legem diuinam, & iuſtam iudiciorum receptam conſuetudinem, debetur pœna ignis. Tertiò, lex ciuilis in l. Nullus ruſpex, in hoc tit. pœnam ignis etiam ponit, quam nunc paſſim praxis criminalis obſeruat. Imò tempore B. Gregorij hæc pœna apud Magis Romæ fuit in vſu. Nam lib. 1. Dialogo cap. 4. atteſtatur, quod eo tempore, quo primum malefici in vrbe Romana deprehenſi ſunt, Baſilius quidam in magicis operibus primus, exardeſcente zelo Chriſtiani populi Romæ igne crematus ſit. Et quamuis ad mentē ll. malefici viui eſſent comburendi, tamen quando

quando ad cor redeũt & conuertuntur, ſtrangulati prius in multis locis comburuntur, ne ſenta & atrox mors deſperationem inducat: & id obſeruandum, niſi ſpeciales circumſtantiæ aliud ſuadeant, vt alibi traditum eſt.

Aliquæ ſunt ponendæ obiectiones contra prædictas Concluſiones, & ſoluendæ, quibus aliqui aduocati maleficorum vtuntur,

Prima obiectio. Malefici non ſunt occidendi propter abnegationem fidei, aliàs omnes Chriſtiani forent occidendi: quia fidẽ abnegant, quoties præcepta Chriſti non ſeruant 2. ad Timoth. 3. Erunt homines ſeipſos amantes, &c. voluptatum amatores magis quàm DEI, habentes ſpeciẽ quidem pietatis, virtutem autẽ eius abnegantes. Et confirmatur exemplo B. Petri, qui, vt Euangeliſtæ atteſtantur, ter Dominum abiurauit & negauit, & tamen non fuit capitis damnatus. Et quotus quiſq; eſt noſtrum, qui id ipſum non facit, id eſt, Deũ non abneget, & Dæmonio non adhæreat? ſiquidem omnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati: & qui committit peccatum, ex diabolo eſt, quoniam ab initio peccat. Hoc argumentum magni facit & exaggerat ſæpius Wierus.

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Ioan. 15.

Ioan. 8.

1. Ioan. 3.

Reſpondetur ad hanc obiectionem, quod maxima eſt differentia inter Chriſtianos mortaliter peccãtes alijs peccatis, & inter maleficos Deum abnegantes. Sicut enim non omnis mortaliter peccans eſt hæreticus, vt docet Fran-

Franciscus Squillacensis, de fide Cathol. c. 22. Ita non omnis peccans abnegat Christum eo modo, quo malefici. Ad cuius rei declarationem notandum est ex S. Thoma 2.2.q.12.art.1. & alijs Theologis alibi, quod apostasia importat retrocessionem quandam à Deo, quæ quidem diuersimodè fit, secundum diuersos modos, quibus homo Deo coniungitur, Homo autem Deo coniungitur tum per fidem, tum per debitam & subiectam voluntatem ad obediendum præceptis eius: tum per aliqua specialia ad supererogationem pertinentia, sicut per religionem, clericatum, aut sacrum ordinem. Nunc ad argumentum. Impropriè est apostasia, quando aliquis retrocedit à Deo per inobedientiam & transgressionem mandatorum Dei, & nō subdit suam voluntatē diuinis præceptis, vt contingit in omni peccato mortali. At propria & pessima est apostasia, omnino à Deo recedere, per expressam abnegationem Christiani nominis, & renunciationem professionis in Baptismo susceptæ, quod est statum Christianæ religionis derelinquere, & seruitutem Dæmonis assumere: quod nullus hominū facit præter maleficos: & hæc potest dici apostasia perfidiæ. Dicitur ergo largo modo infidelis & fidem negare, qui non ambulat secundum legem mandatorū Dei, quatenus non operatur conformiter ad præscriptum fidei. Simile exemplū habere possumus in odio Dei. Omnis enim mortaliter peccans, aliquo

aliquo modo Deum odio prosequitur. Nam scriptum est: qui malè agit, odit lucem: non tamen omnis peccator peccat peccato odij Dei specialiter sumpti, contra charitatem Dei, vt apud Theologos in confesso est. Ad quod penitius intelligendum, obseruandum est cum Scoto in 2. d. 37. & Gabriele ibidem d. 35. q. vnica, art. 4. dub. 1. quod auersio à fine vltimo, scilicet Deo, duplici modo intelligi potest: Formaliter, & Virtualiter. Formaliter, quando in auertendo habet vltimũ finem pro obiecto positiuè vel priuatiuè. Positiuè, vt scilicet voluntas nolit illum finem actu positiuo: & hoc est propriè odio prosequi Deũ, & formaliter proprio peccato se auertere à Deo, nec aliud hoc peccatum habet obiectũ à Deo. Virtualiter auertitur à Deo, quando auertitur aliquo necessario ad consequendum vltimum finem: Sicut infirmus dicitur se auertere sanitate, quando auertit se à poculo amaro, sine quo non potest haberi sanitas. Auersio formalis constituit distinctam peccati rationẽ, nec formaliter includitur in quolibet peccato mortali, sed efficit speciale peccatũ, scilicet odium Dei. Virtualis aũt auersio communis est omni peccato mortali. Quia in omni mortali volũtas inordinatè se habet, respectu alicuius necessarij ad vltimum finem, ratione diuini præcepti. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata Dei. Conformi ratione in nostra materia dicere possumus, non omnis peccans

Duobus modis quis se potest à Deo auertere.

formaliter Deum abnegat, vel explicitè, vt aſſi-
qui dicunt, quemadmodum malefici & ſagæ,
qui expreſsè Deo, profeſſioni in Baptiſmo
ſuſcepto, & communioni Sanctorum abre-
nunciant, & declinant ad inimicum, eiq; ſuam
operam addicunt. Quod nec etiam hæreticus
facit, qui quamuis proprio ſenſu ductus ali-
quem fidei articulum ex errore neget, quem
putat non eſſe articulum fidei, nec ex pertina-
cia vult ſuum iudicium Eccleſiæ ſubmittere,
tamen non abnegat, nec quidem abnegare
Deum cogitat modo prædicto. Quod obijci-
tur negatio S. Petri: nihil facit ad propoſitum.
Quæ enim eſt ſimilitudo illius negationis, &
abrenunciationis maleficorum & ſagarum?
Petrus metu mortis Chriſtum quidem or.
negauit, non tamen corde receſſit, nec in par-
tes Iudæorum declinauit, nec conſilium aut
pactum inijt contra Dominum ſuum. At ma-
lefici à Dæmone tentati in tam crudele faci-
nus perfidiæ conſentiunt, vt abiurent ſuam
profeſſionem, Dæmonem ſequantur, vene-
rentur, ac cum eo conſpirent contra regnum
Dei. S. Petrus ſtatim ad cor redijt, peccatum
defleuit, & reuerſus eſt ad Dominum: Sed ma-
gæ & malefici etſi à Dæmone ſe deceptos re-
cognoſcant, perditum tamen ſtatum ſequun-
tur, & indies in peius relabuntur, nec reſipi-
ſcunt. Fatendum enim eſt id, quod omnibus
notiſſimum, humanum eſſe cadere, quod &
Petro accidit, ſed diabolicum eſſe perſeuerare
quod:

quod ferè omnibus maleficis conuenit. Sanè misericorditer subueniendum esset tam miserè à callidissimo hoste deceptis, & mitiùs cum eis agendum, si excusso iugo seruitutis, ad Deum per pœnitentiam, & veram peccatorum confessionem redirent, & non in tam miserabili statu persisterent cum periculo animæ & corporis. At ex maximo numero pauciſſimi excutiunt duram illam seruitutẽ, ante finem vitæ, si non ad manus iustitiæ deueniant. Tunc cum iam quasi de vita desperant, ob peccata commissa, metu mortis & instructione sana conuertiuntur, miserum statum recognoscũt, in quo si discederent impœnitentes, (quod communiter fieri solet, quando morte naturali præueniuntur) sine dubio igne perpetuo cremarentur, quem pœnitentes Deoq; reconciliati, temporali & quidem breuissima ignis pœna redimũt, si iustitia publica puniãtur. Ex ista caussa profectò crudeles non solũ in Rẽp. crudelitiã in corpus & animam maleficorum hominum sunt illi, qui ipsos non conuersos per pœnitentiã oportunam, & liberam & firmam, liberare contendunt, aut consultatione fugæ, aut patrocinio, aut potenti defensione, vt sic in statu diabolico moriantur: Quasi misericordia sit parcere corpori, ob aliquem humanum respectum, contra ordinem charitatis, qui requirit vt magis anima proximi diligatur, quàm etiam corpus proprium. S. Augustin. lib. de doctrina Christiana c. 27. & S. Thom.

2.2. q.26. artic. 5. & deinde in æternum anima & corpus ardeant, quod Dæmon maximè in hoc opere desiderat, vt habeat eos socios in pœna, quos imitatores & participes sceleris fouit in hac vita. Considerandum illud: Momentaneum est quod delectat, sed æternum quod cruciat: quod nos ad nostrum propositum transponere possumus. Momentanea in hac vita pœna pro magnis sceleribus est, quæ cruciat: sed æternum gaudium in cœlesti patria, quod delectat. Perpendendum etiam aliud Augustí.ad Vincentium Donatistam, inclet. tum 23. q. 4. can. Nimium. Non omnis, qui parcit, amicus est, nec omnis qui verberat, inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quã blanda oscula inimici. Melius est cum seueritate diligere, quàm cum lenitate decipere. Atque hîc paucis recolendum est & respondendum, quod quidam aduocati horum clientulorum obijciunt contra quosdam Magistratus, magos & maleficos pro officio suo & potestate tradita persequentes, quod audito nomine malefici, aut sagæ, clament: Ad ignem; non secus atque olim Tyranni contra Christianos & Martyres clamitabant: Ad Leones. Talem clamorem necdum audiui: si tamen iudices aliqui non ex temeritate, aut sanguinolentia, sed zelo iustitiæ & amore diuinæ maiestatis pronuncient dicta verba de maleficis & sagis, non video quam Tyrannidem ostendant. Nisi velimus damnare Hieronymum in regula Mona-

Monachorum, part.3. tract. 9. cap. 7. dicen-
em. Non est crudelitas pro Deo crimina pu-
re: sed pietas: aut multò magis clamantem &
erba repetentem Dominum apud Ieremiam
darguere. Gladius ad Chaldæos, gladius ad *Ierem.50.*
uinos, gladius ad fortes illius, &c. Si gladius
Chaldęos & diuinos, nunquid ignis ad ma-
os; & maleficos ob excellentiam, quorum
rimina grauissima diuinam maiestatem læ-
unt, & Dei Optimi Maximi indignationem
rouocant, vt iustè nobis irascatur. Crescente
enim malitia crescit & pœna, quæ commensu-
ratur culpæ. Si ergo Chaldæi & diuini, secun-
dum Dei sententiam, gladio puniuntur, sicut
tiam tales capitaliter leges ciuiles in hoc tit.
. statuerunt puniendos: nescio quid iniusti-
e committatur, si malefici & magi sic dicti,
b criminum magnitudinem, pœna ignis af-
ciantur.

Secunda Obiectio. Malefici & sagæ non sunt
tiam puniendi ob pactum initum cum Dæ-
mone, cùm hoc pactum imaginarium sit, &
emo dicat huiusmodi esse, nisi delusæ mulie-
es, cùm etiam impossibile sit tale pactum.
Hoc argumentum latius deduximus & con-
tauimus in 1. parte superioris tractatus de
onfess. malef. prælud. 6. à pag. 23. & 35. quare
ctorem eò remittimus.

Tertia Obiectio. Non sunt etiã malefici com-
rendi, ob peccatum venereum contra na-
ram cum Dæmone commissum. Quia hoc

etiam imaginarium & impossibile est. Hoc argumentum etiam ad longum formauimus, & dissoluimus in d. tract. part. 1. concluſ. 5. à pag. 191. Ideo lector illum locum videat.

Quarta Obiectio. Non etiam sunt igne abluendi, propter incantationes frugum, inductionem grandinum & tempestatum: quia huiusmodi etiam efficere non possunt, cum excedat eorum potentiam. Etsi pro responsione huius argumenti multa dicta sint *in l.* 4. q. 4. tamen hîc breuius respondendum est. Ad memoriam reducendum est, quod alibi tractatum est in superioribus, Dæmonem, Deo permittente, concurrere ad huiusmodi maleficia cum maleficis & sagis, & nisi ipsi concurrerent, Dæmonemque in auxilium ex pacto vocarent, effectus non sequeretur. Quare rectè Glossa interlinearis in Exod. 22. in illa verba: Maleficos non patieris viuere, interpretatur: Cooperatores & adiutores Diaboli. Et licet homo physicè & naturaliter tales effectus proximè attingere nequeat, cùm eius potestatem excedant: concurrit tamen tanquam caussa partialis moralis, voluntario consensu, accedēte etiã aliqua non rarò actione exteriori physica, & conatu præuio. Quæ omnia sufficiunt, vt culpa imputetur, & pœna infligatur, quia quando voluntas & consensus præbent efficacem caussam effectui malo consecuto, facientem & consentientem pœna constringit, secundum Sacram Scriptu-

ram,

tam, & vtrumque ius. Rom. 1. 86. d. can. facientis. 2. q. 1. can. Notum. c. 1. de offic. & potest. iudic. delegati. Agentes & consentientes pari pœna Scripturæ testimonio puniuntur. & l. Si quenquam. C. de Episcop. & cler. & l. Quisquis. C. ad Legem Iul. Maiest. Quod maximè verum est, quando auxilium dans & cooperans, se ad maleficium committendum coadunauerit, vt multis allegationibus comprobat Marsil. in practica §. Constante. num. 46. & in consil. 34. num. 7. & consil. 67. num. 44. & alibi. Maleficus autem semper coadunatur Dæmoni in talibus operationibus, in ordine ad effectum. Confirmo latius communi Canonistarum & Legistarum doctrina, quod quando auxilium dans est caussa proxima maleficij, eadem pœna, qua principalis, punitur: hanc esse communem, attestantur ex alijs Idac. Couarr. in Clem. Si furiosus, de homicid. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. Criminalis, q. 90. & Damhauder. in pract. Criminali cap. 133. Quod maximè obtinet secundum Iulium Clarum & Marsilium in cons. 25. nu. 8. quando delictum committitur præuio tractatu, vel deliberatione, & accedente consensu eius, qui cooperatur: quæ nostris magis conueniũt. Nam semper quando volunt concurrere ad inferendum aliquod maleficium, & calamitatem, præuio consilio, tractatu, & deliberatione in nocturno conuẽtu, aut secretè communicant, & medijs à Diabolo præpositis se ac-

cingunt. Sic iam proximè in quatuor temporibus Pentecostes, nocte diuidente dies Iouis & Veneris, hoc Anno Domini 1591. tractatum habuerunt de perditione fructuum & frumentorum, cuius effectum Deus orandus est, vt auertat. Ex quorum congregatione, Deo omnia suauiter disponente, & Iudicum corda mouēte, quamuis nec duo menses à tempore tam scelerate congregationis transierint, iam aliqui & aliquæ interceptæ sunt, & flammis absumptæ, quæ tractatum aperuerunt, imo etiam admonuerunt, vt diuinam precibus interpellarent homines maiestatem, vt eorum conatus impediret, & potestatem dirigeret ad prosecutionem iustitiæ. His addo, quòd non solùm consensu & præuio tractatu maleficus concurrit ad maleficia incantationis & perditionis frumentorum, per aëris perturbationem, sed procedit ad actum proximiorem, quem potest exercere, & putat efficacem ad executionem maleficij. Quando effectus ex definitione tractatus, aut proposito malæ voluntatis expediendus est, signum & symbolum externum ex pacto admouet, quo excitus Dæmon prosilit, & concurrit ad productionem effectus suæ potentiæ congruentis. Sic quando excitanda pluuia, Saga scopas erigit, aut aquam in nomine Dæmonis post tergum in aërem proijcit: vel si velit grandines fieri, fortè ex præscripto Dæmonis, silicem percutit aliquo instrumento ligneo aut ferreo, quem admo-

admodum quidam fecit superiori Anno 1591. circa festum S. Iacobi, nõ procul hinc, quando grandinis lapidatione in certis quibusdam locis, & non alijs, ad vnum miliare circa, & prope ciuitatem hanc, maximum damnum vineis inuectum est, & auena in agris grandinibus triturata in multis locis. Talibus signis principalis operans prouocatur, quàdo maleficus, quem potest proximum conatũ ad effectum exercere, adhibet. Si ergo qui dat signum furanti ad furti perpetrationem, furti fit reus. ff. ad L. Iul. peculatus. l. Sacrilegij. §. Si quis ex metallis, & qui dolosè ac malignè dando signum, & occasionem ad homicidium concurrit, vt homicida punitur. l. Item si obstetrix, ibi; Quemadmodum. ff. ad L. Aquil. l. cuiusq;. ff. ad L. Iuliam Maiest. l. Nihil interest. ff. ad L. Cornel. de Sicar. Damhauder. in pract. crim. cap. 72. Quomodo non punitur incantationis signum dans diabolo, ad nocendum hominibus, & rebus ad eorum conseruationem necessarijs.

Quinta Conclusio. *Nunc quidam trassorum ingeniorum, vt intelligo, sic argumentantur. Deus permittit maleficia fieri, & maleficos viuere, ergo non sunt puniendi, & è vita tollendi.*

Tempore S. Augusti. quidam hoc argumento contẽdere volebant diuinationes non esse malas, nec Deo displicere, vt est

videre apud S. Auguſt. in lib. de diuinatione, cap. 1. Reſpondetur breuiter ad argumentum, ſi quid probaret: concluderet homicidia, adulteria, blaſphemias, crimina læſæ maieſtatis tam diuinæ, quàm humanæ, & omnia ſcelera non eſſe punienda. Quia Deus ea fieri permittit, & non ſemper punit in hac vita, vt videmus. Non ergo ſequitur, Deus ea fieri permittit, & non punit: ergo ſcelerati homines non ſunt è vita tollendi. Sed bene hinc inferimus ea eſſe mala, quia Deus prohibuit fieri, magiſtratuiq; mandauit, vt ſcelera puniant, & ipſe etiam quædam flagitia ſeueriſſimè puniuit, vt paſſim patet in veteri teſtamento, & ſic Iudicibus etiam imperauit, vt maleficos non ſinam viuere. Magiſtratus enim non ſine cauſſa gladium portat, eſt enim Dei miniſter, vindex in iram ei, qui malum agit, vt Paulus ait. & S. Petrus in epiſt. inquit. Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ, propter Deũ, ſiue Regi, quaſi præcellenti; ſiue Ducibus, tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Sic igitur licet Deus ſcelera peri nunc non puniat, dedit tamẽ magiſtratui puniendi non ſolùm poteſtatem, ſed etiam mandatũ, vt puniant. Quæ cauſſa eſt, vt magiſtratui imputetur ad culpam, ſi gladio non vtantur pro officio iniuncto, & ſinant ſceleratos cum ſcandalo multorum & reipub. detrimento viuere. Ad hoc propoſitum faciunt ea, quæ Orig. hom. 20. ſuper lib. Num. adducit, occaſione

Exod. 22.
Rom. 13.
1. Petr. 2.

sione illorum verborum Num. 25. vbi cùm populus Israël fornicatus esset cum filiabus Moab, Dominus iratus ad Moysen dixit. Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, vt auferatur furor meus ab Israël. Orig. hîc ait. Populus peccat, & principes ostentantur contra solem. Ijdem ad examinandum producuntur, vt arguantur à luce. Vides quæ sit conditio principum populi, non solum pro suis proprijs arguuntur delictis, sed & pro populi peccatis coguntur reddere rationem, ne ipsorum sit culpa, quod populus deliquit, ne fortè non docuerint, ne fortè non monuerint, neq; soliciti fuerint arguere eos, qui initium culpæ dederint, vti ne contagio dispergeretur in plures. Hæc enim omnia fare principus imminent & Doctorib. si enim illis hæc non agentibus, nec solicitudinem gerentibus circa plebem, peccauerit populus, ipsi ostentantur, & ipsi ad iudicium producuntur. Arguit enim eos Moyses, id est, lex Dei, velut negligentes & desides, & in ipsos conuertetur iracundia Dei, & cessabit à populo. Hæc Origenes.

Dubium hic resoluendum est, quod aliquando in hac materia occurrit, ob frequentiam sceleris.

Quid

Quid dicendum sit de pueris, qui incidunt in crimen maleficorum?

IN his locis pueri vtriusque sexus, hisce annis reperti sunt, hoc detestabili crimine infecti.

Certum est ex communi Doctorum sententia, quod impubes etsi sit doli capax, non punitur capitali pœna, aut membri mutilatione, nisi sit proximus pubertati: de qua materia tractant Iulius Clarus lib. 5. §. fin. practic. criminal. q. 60. Marsil. in pract. §. Quoniam, num. 96. & alij alibi. Impuberes autem censentur secundum DD. in c. 1. & 2. de delictis puerorum: fœminæ vsq; ad 12. annum, masculi vsque ad 14. annum, quantum ad peccatum carnis. Sic etiam minor ætate excusatur à pœna ordinaria Sodomię. Socinus Iunior lib. 3. cons. 7. Menochius lib. 2. de arbitr. Iudic. qq. cas. 329. Semper autē illa regula iuris habenda estante oculos, quòd ferè in omnibus pœnalibus iudicijs ætati & imprudentiæ succurrendum est, l. ferè. ff. de regul. iuris. Si autem infans minimè sit doli capax, in totum excusatur à pœna l. Infans. ff. ad L. Corneliam de Sicarijs. Clem. I. de homicid. Si autē quis sit doli capax, & proximus pubertati, tenetur non ordinaria, sed mitiori pœna. l. Auxilium. §. In delictis. ff. de minoribus. Quando autem puer sit doli capax, iudicis arbitriū requiritur. Quia quidam citius, quidam tardius fiunt doli capaces, & ita nonnun-

nonnunquam etiam contingit, quod malitia ætatem ſuppleat. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Panormit. Ioan. ab Anania in cap. 1. de delict. puerorum, & alij alibi ex Dialogis S. Gregorij referunt, Diabolum è manibus Patris eripuiſſe puerum quendam quinq; annorum, iurantẽ & blaſphemantem Deum: quod Deus non permiſiſſet, ſi ille infans non fuiſſet doli capax. Ex circunſtantijs ergo iudicandum eſt, an puer ſit doli capax, & quando malitia ætatem ſuppleat. Huc facit id, quod narrat Ælianus lib. 5. variæ hiſtor. cap. 16. de puero ob ſacrilegium damnato, his verbis. Puer cum auream laminam, quæ ex Dianæ corona deciderat, ſuſtuliſſet, in iudicium adductus eſt. Iudices igitur crepundia, talos & auream laminam propoſuerunt puero: qui cum iterum ad aurum inclinaret, plexus eſt tanquam ſacrilegus, nec ætati veniam dederunt, ſed flagitium & ſcelus vindicauerunt. Quantum ad caſum præſentem, in materia magię & maleficorum, ſi puer 8. 9. 10. 11. annorum aut pluriũ deprehendatur, diligenter incumbendũ inprimis, vt ad meliorem frugem & viam ſalutis reducatur: quia in tam parua ætate, aſtutia Diaboli & malorum hominum, etiam nonnunquam propriorum parentum malitia, pueri in hoc peccatum ſeducuntur, ſeducti ob ignorantiam teneræ ætatis neſciunt quid remedij adhiberi poſſit, imò etiam ex inſtructione Diabolica tenent in ſecreto, & nemini mortalium

extra

extra consortium more omnium maleficorum reuelant. Contingit tamen quandoq; vt puto ex singulari diuina dispositione, quod ex simplicitate vel alia caussa, pueri, qui secretum tenere non possunt, prodant congregationes & tractatus maleficorum nocturnos, vt experientia compertũ est in nostris partibus. Deinde, etsi pueri ante decimum quartum annum sint doli capaces, & culpam incurrant in multis delictis, præsertim quando sunt proximi pubertati, id est, ingressi decimum quartum annum, & consequenter possint puniri etiam in corpore: non puto tamen esse hoc etiam ex Iudicis arbitrio faciendum acerbius in hoc crimine, sed fortè virgis castigandũ, iuxta illud Dyni relatum ab Alberico in l. 1. §. Impubes, in verb. Ferula. ff. ad Syllan. Castiga iuuenem ferula, furca senem, peccantem iuuenem corrige, pende senem. Huc facit quod communiter, minores 14. annis non debent torqueri, nisi ferula, aut virgis terreri, nõ tam ad condemnandum, quàm ad inquirendum. Post decimum quartum annum completum iudicis arbitrium potest habere locum, an tam graui crimine in minorem ætatẽ sit mottis supplicium statuendum, ex circumstantijs occurrentibus in casu, vt, si talis diu fuerit in tali crimine, an perpetrauerit plurima alia crimina, quæ solent hoc crimen comitari: vt sunt Sodomia, rerum sacrarum abusus, & similia, an magno dolo & astutia præditus, an

spes

spes constantis conuersionis & emendationis: his & similibus considerandum, ne si fortè corpori parcatur, & ætati, anima cum corpore intereat. Pro hoc dicto facit l. Excipiuntur. ad Syllan. vbi puer non multum à puberis ætate distans, qui ad pedes Domini cubuerat, cum occideretur, nec posteà cædem eius prouiderat, capitalē patitur sententiam. Vbi Bald. inquit, ex pluribus concurrentibus, augetur delictum, & ex multis delictis resultat plena probatio, etiam ad condemnationem capitalem, contra impuberem. Et putat ibidem Bartolus eandem esse rationem, vbicunq; dolus impuberis euidentissimè arguitur: Quod eius dictū nimis esse seuerum existimo cū Angelo in l. Impuberem. ff. de furt. Et exempla allata à B. Gregor. & Æliano ostendunt, in enormibus nō parci ætati, quando malitia ætatē supplet, Comprobat idē Constit. crim. Caroli V. part. 164. vbi declarat quid cū furibus minoris ætatis faciendū sit, & statuit, quod si nec tales fuerint 14. annorū, non afficiantur morte: si aūt propemodum 14. annū compleuerint, & furtū graue sit ex circunstantijs, ita vt malitia videatur supplere ætatem: Iudicū officium erit consilium inquirere, quomodo tales fures sint puniendi vel in bonis, vel in corpore, vel mortis supplicio. Vbi patet, quod consideratis circumstātijs Iudex potest moderare pœnam, etiam vsq; ad vltimum supplicium inclusiuè. Hinc argumentum formo. Sic hoc locum habet

habet in minoribus criminibus, iuxta iura prædicta, quando magis obtinebit in atrocissimis & enormibus, in quorum genere summum sibi vendicat locũ crimen maleficorum & sagarum, ob magnitudinem scelerum. Et si puer nec dum pubes iuxta d.l. Excipiuntur, in capitalem pœnam condemnatur, quod dolo præsumpto cędem sui Domini non reuelauerat: quid patietur puer castra Diaboli sequens, tractatus & nefanda scelera cõtra Rempub. & propriã Patriam cognoscens, nec ea reuelans? Quamuis enim Iudex in leuioribus & minoribus criminibus pronior ad absoluendũ liberandumq; esse debeat, in grauioribus atrocioribusq; tamen contrarium sentiendum, maximè quando tendunt in diuinæ humanæq; maiestatis offensam, & communis boni detrimentũ, iuxta ea quæ Marsilius in pract. §. Occurrunt, num. vlt. in fine libri, Damhaud. in practica cap. 150. num. 6. & alij alibi annotant; quod multis iuribus probari possit. Quia maior est fauor diuinæ humanæque maiestatis & Reipubl. quàm priuatarum personarum. In hoc crimine quando quis reus inuenitur, non facilè est banniendus, aut relegandus extra fines Prouincię, aut Dominij: quia cum crimen etiam dependeat à cooperatione Dæmonis, facilè nocte redeunt ad suos, vt conuentui adsint, quando agitur contra salutem Patriæ, nec iudices nostri non rarò percipiunt ex confessione reorum de alijs, qui extra prouinciã fu-

gerunt

gerunt, moti conſcientia patrati ſceleris, & timore pœnæ, & in exemplo allato in prima parte tractatus patet de Anna de Rouer, quæ Coloniæ habitauit, & tamen nocte ad conuentum redijt in Hetzenroderheidt. Aliud etiam ad hoc dicendum mouet, etſi, quando banniuntur aut relegantur, putentur conuerſi ad mentem, tamen in tanto timore eſt quaſi coacta conuerſio: Et ita quando ſunt in banno & exilio, in puſillanimitate & deſolatione ambulant, & Dæmon diligẽs in officio magnis & terribilibus tentationibus eos aggreditur, vt quaſi deſperent. Qua ratione ſuperiori anno quædam ſaga in proximo loco, fuit bannita ex cauſſa mouenti: cùm paululum abfuiſſet, voluntariè ſe iterum obtulit magiſtratui, & mahuit pati pœnam mortis (quam etiam æquo animo pertulit) quam diutius intolerabili vexationi immaniſſimi inimici ſubeſſe extra prouinciam & patriam. Vt tamen hoc addam, non auderem vnquam conſulere iudici in conſciẽtia, vt in hoc enormiſſimo crimine arbitrium extenderet ad vltimum ſupplicium, ante decimum ſextum annum completum, niſi maximæ circumſtantiæ accederẽt, quamuis de rigore legis aliud fieri poſſet: Ante talem ætatem minor eſſet cuſtodiendus in tolerabili cuſtodia, & inſtruendus: quo tempore elapſo, ſi non ſit ex circumſtantijs adiunctis ſpes firmæ conſtantiſque conuerſionis, adhuc eſt locus iuſtitiæ, in quam ſenten-

tiam, in genere loquendo, consului superiori tempore.

QVÆSTIO II.

An corpus malefici mortui in carcere sit sepulturæ tradendum, vel comburendum, aut aliqua pœna afficiendum?

Vidi quandoq; dubitatum, & etiam memini in quodam casu erratum in hac re. Qua de caussa breuiter quid sentiendum, hoc in loco resoluere statui.

ANTE resolutionem præmittenda hæc prima distinctio, quod sic moriens in carcere: aut moritur naturali morte ante confessionem criminis: aut post eius confessionem. Secunda distinctio. Aut ipsemet reus infert sibi mortem conscientia perpetrati sceleris motus: Aut aliqua debilitate illata ratione torturæ, aut accidentaria incidit in morbū, & moritur in vinculis. Nunc pro resolutione

Prima Conclusio. *Si maleficus aut reus alterius criminis capitalis mortem naturali in carcere moriatur ante criminis confessionem, aut legitimam probationem, neutiquam in corpus sæuiendum, sed sepulturæ ecclesiasticæ tradendum est.*

IN hac

IN hac Conclusione non puto doctum dubitare posse. Cùm enim crimina morte exinguantur. l. Defuncto. ff. de public. iudic. Gloss. Bartol. Bald. & communiter DD. ibidem. A fortiori hoc verum est in casu nostræ Conclusionis, vbi nec confessione, nec probatione de delicto constat. Præterea talis Christianus est, nec de crimine conuictus, ob quod Ecclesiastica sepultura priuari debeat. Quare more aliorum Christianorum, hoc corpus sepelire conuenit.

Secunda Conclusio. *Si iudex aliquem ob indicia & suspicionem maleficij incarcere detentum, morbo aliquo aut infirmitate correptum, & mortuum ante criminis confessionem, aut probationem, habuerit, & postea in corpus pœnam statuerit, aut illud deferri in locum publicæ executionis, ad sepeliendum in loco ignominioso, aut ad afficiendum aliqua ignominia curauerit: hæredes aut consanguinei possunt contra talē iudicem actionem iniuriarum instituere, & cogere ad reparationem iniuriæ, & restitutionem famæ.*

HÆc Conclusio satis probatur ex l. 1. §. Quotiēs. ff. de iniurijs. & ex eis, quæ Alber. Angel. & alij ibidem dicunt. Ratio est clara pro Conclusione. Sic enim mortuus nullo modo est condemnatus de crimine, imò nec

in hoc casu possit condemnari, cùm nec confessus sit crimen, nec probationibus conuictus. Ergo Iudex qui corpus tali infamia afficit, iniustè facit, & iniuriam infert cadauer defuncti, quam vindicare spectat ad hæredes defuncti. arg. d. §. Quotiens. Præterea talis nullo iure fuit prohibitus sepeliri in loco sacro. Ergo sepultura non debet priuari. Hinc superioribus annis iustissimè quidam senatus amplissimus, ad instantiam hæredum & amicorum condemnauit quendam officiatum, qui ob suspicionem & indicia maleficij & magiæ carceribus detentam fœminam, & infirmitate mortuam curauerat apud patibulum sepeliri, ad exhumandum cadauer, idque non per carnificem, aut homines infames, sed per probos, & ad sepeliendū in loco sacro. Hanc Conclusionem etiam intelligo habere locum, quoties & confessio nulla intercessisset, vtpote sine indicijs præcedentibus, aut reuocata fuisset, & reus in ea non perseueraſſet. Tunc enim perinde esset, ac si non confessus fuisset, vt alibi in superioribus explicatum est.

Tertia Conclusio. *Confessus crimen, aut de eodem conuictus, si pœnitens fuit, aut signa cōtritionis dedit, si moriatur infirmitate in carcere, regulariter iure corpus non priuatur sepultura Ecclesiastica.*

PROBATVR Conclusio, arg. eorum quæ habentur in c. Placuit. 23. q. 5. ex Concilio Bra-

o Bracharen. primo, & cap. Ex parte, de se-ult. Nec etiam vllibi in iure cauetur, quod sic ortuus non sepeliatur in loco sacro. Nihilo-inus apud multos consuetudine receptum t, quod tales non sepeliantur in loco sacro, d educantur à carnificibus aut ad locũ sup-icij, aut alium locum prophanum, maximè ando crimina sunt grauissima & enormia, uæ confessa sunt, & perpetrârunt.

Quarta Conclusio. *Qui ex intentione sibi mortem violentam inferunt in carceribus, quando ob crimen inquisiti aut accusati fuerunt, ecclesiastica iure priuantur sepultura.*

PROBATVR ex text. in d. c. Placuit. Gloss. & DD. ibidem. & vult Gloss. tales habere debere caninam sepulturam. In hac re non est dubium. Tales enim moriuntur in statu peccati mortalis, & permanent in perpetua damnatione. Vnde meritò sunt eorum corpora reijcienda è societate aliorum.

Quinta Conclusio. *De iure non est licitum sæuire in corpus defuncti in carcere, vtpote cadauer suspendendo, aut igne consumendo.*

HANC tenent Bald. Iason & alij in l. 2. C. Qui testamen. facere possunt. Angel. & Imol. in l. Defuncto. ff. de publ. iudic. & communiter DD. in l. Imperium. ff. de iurisdict.

omnium iudic. Anton. Gomez. variar. resolut. tom. 3. cap. 1. num. 79. Menoch. de arbitrar. Iud. qq. lib. 2. cas. 285. & hæc est communis sententia, vt post alios plures Iulius Clarus lib. 5. sententi. §. fin. pract. crim. q. 51. num. 15. indicat. Ratio communiter à DD. assignatur, quia crimen & pœna per mortem extinguitur ex d. l. defuncto. quæ communis Conclusio est, vt post Cagnol. in l. pupillam qui. §. in hæredes. ff. de regul. iuris refert Clarus in d. q. 51. num. 12. Vnde quidam ex Doctoribus reprehendunt practicam contrariam, & dicunt assessores posse conueniri actione iniuriarum, qui corpora defunctorum faciunt suspendi, aut tremari: cùm inferant iniuriam defuncto, & per consequens eius hæredibus.

Sexta Conclusio. *Quamuis de iure fieri id non possit, tamen in multis locis praxis contrarium seruat, quod in enormissimis criminibus & grauibus malefic. pro varietate circumstantiarũ aliquando cadauera suspendantur, aut affligatur pœna, qua reus, si morte preuentus fuisset, punitus extitisset.*

HANC tenent Bald. Decius, & Iason in l. 2. C. Qui testam. fac. poss. Marsil. in l. quæstionis modum. ff. de quæst. Imol. in d. l. Defuncto, Gomez. Menoch. & alijs pluribus enumeratis. Iul. Clar. loc. cit. Sic Gomez ait, se vidisse

ridisse practicari in ciuitate Salmanticensi, vbi quidam forensis voluit & tentauit habere accessum ad puerum, & cum eo committere peccatum contra naturam, & ex indicijs captus fuit, & in carcere se suspendit, & statim publicè ductus est per ciuitatem, & vias publicas, & tandem concrematus fuit. Alia exempla refert etiam Clarus. Propter facti memoriam, & aliorum terrorē consideratis circumstantijs rerum & personarum conuenit aliquando huiusmodi statuere exempla in eos, qui se ipsos conscientia sceleris commissi interficiunt, vt euitent pœnam ignominiosam in publico loco inferendam; quique ita miseri sunt atq; cæci, quod pluris faciant honorem, quem iam sceleris ratione amiserunt, quàm animæ & corporis salutem perpetuam, quam de facto amittunt, dum corpus & animam simul interficiunt.

Cohibentur ergo non rarò aliqui, ne sibi mortem consciscant, dum aliorum exemplo animaduertunt, etiam post mortem propriam decerni pœnam, & maximam etiam ignominiam inferri corpori mortuo, ad dedecus proprium & amicorum. Ad hoc argumentum illustrandum, facit illud, quod de Milesiorum virginibus memoriæ prodiderunt, Plutarch. de claris mulieribus, lib. 10. & Gellius noct. Attic. lib. 15. cap. 10. Cùm enim Milesiorum virgines sine vlla euidenti caussa voluptate obundæ mortis captæ essent, sicque plurimæ

vitam ſuſpendio proderent, nec ſtatim finis huic malo imponeretur, vt remedium adhiberent, Mileſij ſtatuto decreuerunt, vt virgines, quæ corporibus ſuſpenſis interirent, omnes nudæ, cum eodē quo eſſent ſuffocatæ atq; præcinctæ laqueo, efferrentur. Deinde huiuſmodi decreto publicato, virgines amplius voluntariam non inferebant mortem, ſolo pudore deterritæ tam ignominioſi funeris. Nec mirum videatur, quod hæc practica non ſit iuri conueniens: quandoquidem propter enormitatem criminis, & in terrorem aliorum licet quādoq; iura & leges tranſgredi, vt multis tradunt Bald. in Authen. Sed nouo iure. C. de ſeruis fugit. & auctores in addit. ibidem. & latius alijs Andr. Barbatius in cap. 1. de conſtit. à num. 155. Marſil. in l. Vnius. §. Cogniturum. ff. de quæſt. & in ſingulari 601. vbi ait: Enormia talis eſſe naturæ & importantiæ, quod alterent diſpoſitionem ſtatutorū & iuris communis. Nec illud prætereundum eſt, quod Athenienſes, cùm necem ſibi quiſquam manu propria conſciuiſſet, defuncto cadaueri manum tanquam facinoroſam abſcindebant, illamque abſciſſam corpore, inhumatam relinquebant, reliquum verò cadauer humo tegebant, & ſepeliebant, vt meminit Æſchines in oratione aduerſus Cteſiphontem, & poſt eum Alexander ab Alexand. Geniel. dier. lib. 5. cap. vlt. prope finem. Andreas Tiraquell. ibid. in annotat. & in lib. de nobilitate, cap. 31. & Menoch.

noch. in d. lib. 2. casu 284. num. 5. Detestanda est etiam quorundam amicorum & sanguine iunctorum crudelitas, & audacia, qui curant sibi vinculo sanguinis obligatos, ob crimina capitalia morte digna in carceribus detentos, veneno ad bibendum, aut comedendum dato, necari, ne ignominiosè publicam pœnam subeant. De quibus Bald. & Iaſ. in l. 1. C. qui testam. facere possunt. Marsil. in singulari 150. Menoch. in d. caſ. 285. à num. 5.

LEX VI.

Multi magicis artibus vsi elementa turbare, vitam insontium labefactare, non dubitant, & manibus accinctis audent ventilare, vt quisque suos conficiat malis artibus inimicos. Hos, quoniam naturæ peregrini sunt, feralis pestis absumat.

HÆc Lex est etiam Imperatoris Constantini ad populum: Vnde eruitur, opera maleficorum, quæ nostri confitentur se commisisse, non esse noua, sed etiam antiquitus magos fuisse & maleficos in magno numero, qui similia fecerunt, & cum Dæmonibus contra hominum salutem conspirauerunt. Et aduertendum ex hac etiam lege, maleficos magicis artibus, & nõ naturalibus nocere: atque (vt hoc etiam annotem, quoniam aliqui maleficos melioris conditionis viden-

tur facere, quàm magos) quod omni tempore, vt ſuprà clarè docui, vulgus magos maleficos appellauit, & certè fraternizant. Qui enim ait magum interficiendum, haud negare poteſt maleficum ob excellentiam, maiori pœna afficiendum eſſe. Conueniunt autem magus propriè dictus & maleficus: quod vterque operatur ex pacto cum Dæmone inito, tametſi magus occultius & obſcurius id faciat, vt rectiſſimè Thomas Eraſtus in Dialogis de Lamijs docet. Differunt autem: quia magus mirabilia operatur ad delectationem, iocum & ludum, aut oſtentationem: Maleficus ſua opera in perniciem & detrimentum aliorum dirigit. Magus putat ſe Dæmonem cogere, & in hoc ſe potentiorem illo putat, & quod ſic coactus concurrat ad actionem. Maleficus Dæmonem tanquam patronum agnoſcit, ei reuerentiam exhibet, & in auxilium tacitè vel expreſsè inuocat, quando operationem perficere cupit. Magus ex libris, vel aliorum inſtructione ſuam artem diſcit: Maleficus ab ipſo Dæmone ſeducitur, licet etiam aliquando aliqui perſuaſione aliorum inducantur. Magus non expreſsè DEO & communioni Sanctorum abrenunciat, niſi in ſummo malitiæ ſit gradu: Maleficus autem communiter hoc facit. Ex quibus clarum eſt, magum ſtrictè ſumptum in malitia ſuperari à maleficio. *Elementa turbare.* Quomodo magi ſiue malefici Elementa perturbent, latè decla-

declaratum est in l. præcedenti, quæst. 4. *Vitam insontium labefactant*, inducendo infirmitatem, aut mortem. *Manibus accinctis audent ventilare, vt quisque suos malis artibus conficiat inimicos.* Quidam rectiùs videntur legere quam antiqua Cod. lectio habet, videlicet, manibus accitis, id est, Dijs infernalibus inuocatis (ad mentem Glossæ) qui ex pacto cooperantur, vt quisque suos inimicos secretò & occultè inficere & interficere valeat. Huic doctrinæ conuenit Theologorum vnanimis sententia, quod in maleficijs & quibusdam alijs superstitionibus semper fiat inuocatio Dæmonum tacita vel expressa. S. Thom. 2.2. quæst. 95. artic. 4. & sæpius in ead. quæst. Cardin. Caiet. in d. artic. 4. Alphonsus Castrensis lib. 1. de iusta hæreticor. punit. cap. 13. Sylvest. in verb. Maleficium. & in verb. Superstitio. Turrecre. 16. q. 2. can. illud. Nauarr. in manuali Confessar. cap. 11. num. 28. & alibi. Et articulus Parisiensis primus de superstitionib. Quod per artes magicas & maleficia, & inuocationes nefarias, quærere familiaritates & amicitias & auxilia Dæmonum, non fit idololatria. Error. Astipulantur Iurisperiti, Glossa, Angelus, Salycetus, Alber. in præsenti l. Bonifac. de Vitalinis in tract. de maleficijs, in cap. de Sortileg. & mathem. Ioan. de Anan. in Rubr. de Sortileg. Grilland. q. 2. & 3. de Sortileg. Damhauder. in pract. crim. cap. 61. à num. 132. vbi pulchra ad huius l. explicationē pertinentia adfert. Neq;

etiam

etiam putandum eſt, inquit, tam prodigioſos effectus maleficarum ab huiuſmodi rebus, quibus vtuntur ad maleficandum, oriri, ſed ab inſtituente hæc ſigna Diabolo, qui cùm ſit ſuperbiſſimus, Deo cupit in omnibus quàm ſimilimus eſſe. Quemadmodum enim omnipotens Deus quædam in Eccleſia ſua Sacramenta inſtituit; quæ dignè vtẽtibus (ipſo aſpirante) ſalutarem deſignant & producunt effectum: Ita & Diabolus, qui nihil impenſiùs appetit, quàm in pretio haberi, & Deo æqualis videri, ſigna quædam tanquam ſacramenta inſtituit, quibus inuocatus ab his, quibus confœderatus eſt pactis, operator malignus aſſiſtit: & quoties Deus permiſerit, quod rogatur, malum perficit. Et poſt pauca: Mulieres autem maleficæ, quæ iam voluntate deprauata, & conſenſu in conſortium Dæmonum per pacta tranſierunt, notas quaſdam & ſigna ſymbolica ab ipſis recipiunt, quibus excitis Dæmones mox proſiliunt. Quocirca in his perniciosis operationibus Dæmonum, nihil efficaciùs ſtulta maleficarum crudelitate, quæ pactis augetur & votis. Nam quanto vel Dæmonibus, vel eorum ſignis firmiorem adhibuerint fidem, tanto velociorem aſſequuntur, cooperantibus ipſis, effectum. Hæc ille ex Ioanne Tritemio in tractat. de reprobis & maleficis mulieribus, ad quæſtiones propoſitas à Maximilia. Cæſare. Si quis dicat. An ſemper inuocati accurrere cogantur? Reſpondetur quod non.

non. Aliquando enim vltro non coacti adueniunt, & ſuum auxilium præſtant, vt ſuos clientulos in ſua perfidia contineant, & ſic magi putant, quod inuocationibus & coniurationibus eos cogant, ſed decipiuntur. Illa enim verba non ſunt tam efficacia, vt Dæmonem cogant, ſed tantum ex pacto concurrit. Aliquando ad inuocationem Magi ſiue malefici non fert auxilium, nec cooperatur: quia Deus non permittit. Aliquando autem Magus verbis & coniurationibus cogit dæmonem in hunc modum, quando habet ſcilicet pactum cum ſuperiori dæmone, cui inferior morem gerere tenetur: tunc tamen verba & coniurationes reſpectu ſuperioris non habent vim coactionis, ſed tantum rationem ſignorum & inuocationis. *Hos quoniam naturæ ſunt peregrini ferialis peſtis abſumat.* Merito vocantur malefici naturæ peregrini: quoniam vitæ humanæ inſidiantur, & non ſolùm alienæ, ſed etiam quaſi propriæ, dum proprios nonnunquam infantes, qui ſunt portio ſuæ ſubſtantiæ, occidunt, Dęmonibus conſecrant, aliquando corda eorum comedunt: aliquando autem igne in pulueres, quibus ad nefandos actus abutuntur, redigunt. His accedit, quod deſtruunt ea, quæ ad conſeruationem humanæ vitæ neceſſaria ſunt. Quare meritò ea pœna, quæ hic decernitur, ſunt digni, vt ſcilicet beſtijs tradantur ad dilacerandum. Damnatio ad beſtias pœna etiam erat in lege diuina. 4. Reg. 2. Pueri illudentes

dentes Heliſæo & dicentes; aſcende calue, aſcende calue, à duobus vrſis lacerati ſunt, qui ex eis 42. lacerauerũt ex diuina iuſſione. Deut. 32. Dentes beſtiarũ immittam. Ezech. 5. Congregabo ſuper vos, & conteram baculum panis, & immittam in vos famem, & beſtias peſſimas. Sic Dan. 6. & 14. Darius rex Medorum & Perſarum in adorantes Deos alienos ſtatuit beſtiarum & leonum obiectionem. Quæ pœna olim familiaris fuit Gentilibus, contra Chriſtianos martyres, vt conſtat maximè ex Hieronym. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, vbi vitam S. Ignatij deſcribit, qui ait. De Syria vſque ad Romam pugno ad beſtias, in mari, in terra, nocte dieque ligatus cum decem Leopardis, hoc eſt, militibus, qui me cuſtodiunt: quibus & cùm benefeceris, peiores fiunt. Iniquitas autem eorum mea doctrina eſt: ſed non idcirco iuſtificatus ſum. Vtinam fruar beſtijs, quæ mihi ſunt præparatæ: quas & oro mihi veloces eſſe ad interitum, & ad ſupplicia, & allici ad comedendum me, ne ſicut & aliorum martyrum, non audeant corpus attingere. In alijs quoque LL. imponitur damnato ad beſtias, vt in l. Pœna, ad L. Pompeiam, de parricid. & l. Ad beſtias. ff. de pœnis, & alibi. Sed hæc pœna nunc amplius non eſt in vſu, vt docet ex Angel. & Marſil. Iulius Clar. lib. 5. Sentent. §. fin. pract. Crimin. quæſt. 67. num. 4. & in eius locum ſucceſſit decapitatio naturalis.

QVÆ-

QVÆSTIO I.

An propter multitudinem maleficorum, hoc tempore seueritati legum detrahendum sit, & crimen debeat manere inultum, vt quidam maleficorum aduocati volunt?

VIDETVR, quod sic: quia detrahendum est seueritati, vbi multorum strages iacet. Glossa in cap. Latores, de cleric. excomm. & in l. Aut facta. de pœnis. §. fin. ff. facit ad idē, can. Vt constitueretur. 50. dist. can. Commessationes. 44. dist. Hinc celebre illud dictum Gloss. in d. cap. Latores. Ob populum multum, crimen pertransit inultum.

In contrarium est L. præsens, quæ multos maleficos siue magos fuisse eo tempore attendit, & tamen statuit eos seueriſſimè puniendos laceratione bestiarum. S. Thom. 2. 2. q. 108. art. 1. ad 5. quem citat & sequitur Alberic. de Rosato in dictionario iuris, in verb. Correctio. vers. Qualiter attendendum, respondet, quod quando tota multitudo peccat, de ea vindicta sumenda est, vel quantum ad totam multitudinem, sicut Ægyptij submersi sunt in mari rubro, prosequentes filios Israël, vt habetur Exod. 14. & sicut ob sodomiam Sodoma & Gomorrha vniuersaliter perierunt: vel quantum ad magnam multitudinis partem,

tem, ſicut patet Exod. 32. in pœna eorum, qui vitulum adorauerunt. Quandoq; verò ſi ſperetur multorum correctio, debet ſeueritas vindictæ exerceri in aliquos paucos principaliores, quibus punitis cæteri terreantur. Sicut Dominus Num. 25. mandauit ſuſpendi principes populi, pro peccato multitudinis. Si autem non tota multitudo peccauit, ſed pro parte: tunc ſi poſſunt mali ſecerni à bonis, debet in eos vindicta exerceri, ſi tamen hoc fieri poſſit ſine ſcandalo aliorum. Alioquin parcendum eſt multitudini, & detrahendum ſeueritati. Quando autem peccatum multitudinis eſt tale, quod magis noceret multitudini vel ſpiritualiter, vel temporaliter, quam ſcandalum, quod exinde oriretur, vindicandum eſt: hæc ex S. Thoma.

Ad hanc materiam multa adferunt Bartolus in l. Aut facta. §. Nonnunquam. ff. de pœnis. Nicolaus Boërius in tract. de ſeditioſis, in ſeptimo & vltimo præſuppoſito. Ioan. de Anania, & Felin. in cap. Dilectus. 2. de Simonia. Alphonſ. à Caſtro lib. 2. de iuſta hæret. puni. cap. 14. prope finem.

Reſpondetur nunc ad propoſitum. In hoc enormiſſimo crimine nihil detrahendum eſt ſeueritati, propter multitudinem eorum, qui immerſi ſunt. Probatur in primis: propter Sodomiam in Sodoma & Gomorrha nocentes cum innocentibus interfecit, & ciuitates igne ſuccendit Dominus. Et in cap. d. Exod. 32. eò quòd

quòd populus vitulum conflatilem adorauerat, & coram eo lusit, & choros duxit, occisa sunt triginta tria millia hominum, nec pepercit Dominus in tam enormibus criminibus multitudini. Similia exempla non desunt alibi in veteri testamento. In tam enormibus, vt ait Ioann. de Anania in d. cap. Dilectus. cessant omnes rationes. Ad idem facit expressus textus in d. l. Aut facta. §. d. Nonnunquam, ait, euenit, vt aliquorum maleficorum supplicia exacerbentur, quoties nimis multis personis grassantibus exemplo opus sit. Hinc, quando sunt delicta grassantia, & ad malum endentia, iuxta Glossam ibidem, propter multitudinem peccantium pœna exacerbatur. Sic Glossa, Bartolus in eadem L. Ioan. de Anania loco citato, Nicolaus Boërius, Felinus vbi suprà: & Archidiac. in can. Denique. q. 4. quando delictum est commissum aut committitur à multis, & est dubium ne committatur propter multas personas aptas ad hoc, & in futurum pendet, non parcitur multitudini. Quod multò magis est verum, quando crimen est maximum, sicut crimen maleficorum, & tendit in corruptionem spiritualem & temporalem multitudinis, & multò maius est nocumentum instans, quàm sit scandalum quod nullũ oritur ex vindicta. Quia vt Gloss. & Anthon. à Butr. in d. cap. latores, tradunt, quando non timetur scandalum, sed præsumitur quod populus æquanimiter tolerabit

rigorem, propter multitudinem non est tollendus rigor: quod profectò obtinet in pessimo crimine maleficorum. Populus enim cùm animaduertat grauitatem huius criminis, & damna, quæ in Rempubl, redundant ex eo, & quomodo malum latius indies serpat, nisi prospiciatur, egerrimè fert, si magistratus executionem iustitiæ protrahat, & multum etiam ædificatur ex tanti criminis punitione, velletq; Rempubl. optimè repurgata à tam exitiali peste, imò multa scandala oriuntur in populo, quando negligentius agitur in extirpatione, vt experientia discimus. Tum enim populus murmurat contra magistratũ, multæ siniſtræ suspiciones oriuntur, & plurima peccata murmurando, detrahendo, siniſtrè iudicando, & mendacia spargendo committuntur. Quorum alienorum peccatorum magistratus fit particeps, si conniueat, & somnolentius procedat: laudem autem consequitur apud zelatores iustitiæ, si sine acceptione personarum, habita iustitia & gloria Dei ante oculos, ad puniendum procedat, & ad purgandum Rempubl. à malefactoribus, ita l. Congruit. ff. de officio præsidis accingat. In hoc crimine profectò veritatem habet illud Stratoclis, relatũ à Damhauder. in prax. crimin. in cap. 150. num. 6. Ignoscendo nocentibus, innocentium salutem custodiri non posse. Item illud vulgare Prouerbium: Qui parcit malis, nocet bonis. Ad ea, quæ in contrarium

rarium allata sunt, respondeo: Seueritati detrahendum est propter multitudinem, in leuioribus delictis, quæ in futurum non pendent, & quando plus scandali ex punitione oritur, quàm boni sequitur, vtpote contingere posset, quando de sceleratis non posset haberi vindicta sine maxima Reipubl. perturbatione. Tunc locum habet: Quæ emendare non possumus, tolerare necesse est. Ne si quis velit radicare zizania, euellat & triticum. Alphons. Castro loc. citat. respondet, parcendum esse multitudini, & mitius cum illa agendũ, quando talis multitudo peccatum suum agnoscit, & parata est de illo corrigi, & bona de illius correctione habetur spes: quod in hoc crimine etiam locum habere potest: de membris singulis multitudinis iudico in suo gradu. Alioquin si multitudo ipsa peccans peccatum suum non agnoscit, sed in eo perseueret, aut aliquam rem bene gestam velit defendere: tunc seuera punitione est coërcenda, vt à suo errore discedat, ne nimia indulgentia obstinationis ansam illi præbeat, præsertim si ipsa multitudo in potentia sua confidens, inde ad peccatum audacior fiat.

QVÆSTIO II.

An magi & malefici insontium, maximè infantium vitæ insidientur, vt præsens L. significat.

PRo huius Legis maiori elucidatione pro certo habendum est, quod Dęmones feruntur delectari sanguine humano. 26. q. 5. c. Nec mirum. Sic omni tempore suos cultores solicitauerunt ad effundendum sanguinem, & ad immolandum homines. Psal. 105. Immolauerunt filios suos & filias suas Dæmonijs, & effuderunt sanguinem innocentem filiorum suorum & filiarum, quas sacrificauerũt sculptilibus Canaan. Vbi benè annotat Arnobius. Primò enim dixit. Effuderunt sanguinem innocentem. Et ne putarentur extranei, addidit, filiorum suorum, & filiarum suarum, quorum salus in humana conuersatione dulcissima est, vt illis non parcerent, pro quibus pij parentes etiam interfici non recusant. Et re colligitur ex 4. Reg. c. 23. & Hierem. 32. & Leuit. 18. & alibi: Idolo Moloch pueros immolabant, qui & suppositio igne comburebantur. Sic etiam Iulianus Imperator postquam Christum abnegauit, & vacauit Dæmonum incantationibus, ita crudeliter magię operam dedit quod post mortem eius corpora & capita hominum iugulatorum multa in cistis, in puteis, & locis secretioribus Imperatoriæ aulæ Antiochiæ fuerint reperta: quos mactauerat dum futura inquirens, vt tradunt Niceph. lib. 10. Eccleſiast. histor. cap. 36. Socrates lib. 6. histor. tripartitæ cap. vlt. Similia sunt & magis horrenda, quæ referuntur contigisse in Huketan, siue noua Hispania, vbi in maxima ciuitate Temix-

semixtitan, Dijs suis annuatim vltra viginti millia puerorum puellarumque corda sacrificare solebant, quæ nunc non Dæmonibus, sed altissimo Deo per doctrinam Euangelij & verum cultum Dei offeruntur. Hæc Episcopus illius ciuitatis, in Epistola data Anno Domini 1531. in mense Iunio, ad Capitulum generale Fratrum minorum regularis obseruantiæ, celebratum Tholosæ Anno Domini 1532. de profectu & animarum lucro significauit. Laurentius Surius in commentario breui rerum in orbe gestarum pag. 515. in impressione anno 1574. refert ex Archiuis Caroli Cæsaris inter reliqua, quod horrendum dictu est, mille plerumque homines vno die in ciuitate Mexicana fuisse immolatos idolis, quæ nunc per gratiam Dei exturbata sunt, & Dæmonibus silentium indictum. Doctores mallei maleficarum in 2. p. q. 1. c. 13. narrant, in diocœsi Basileensi & oppido Dan maleficam obstetricem incineratam, quæ confessa est se vltra quadraginta pueros necasse. Nicol. Iaquer. in flagello hæret. fascinariorum cap. 15. attestatur, in Gallijs repertum fuisse suis temporibus Magum Baronem, qui clam iugulasset circiter viginti pueros, vt de eorũ sanguine quendam librum conscriberet, in obsequium Dæmonum, qui deprehensus fuit, & publicè pœnam tantis sceleribus debitã persoluit. Quomodo olim homines dæmonibus sacrificabantur apud varias nationes & gentes, multis

oſtendit Euſeb.lib.4.de præparat. Euangel.c. 7. Noſtri malefici & ſagæ plurimos infantes interfecerunt, vt paſſim ex proceſſibus apud Iudices conſtat: imò, quòd plurimum à natura alienũ eſt: corda infantiũ exſcindunt, & comedunt, hac perſuaſione à diabolo inducti, quod tunc, ſi ad manus iuſtitiæ deueniant, nõ poſſint veritatem fateri, vt apertum eſt ex proceſſu Annæ de Rouer, cuius ſuprà mentionẽ fecimus, & aliorum. Imò multum inſidiantur puerulis nondum baptizatis. Corpora autem infantium comburunt, & in cineres redigunt, quibus abutũtur in ſuis maleficijs. Imò, quod multò horribilius eſt, quandoq; parẽtes conſenſum & auxilium præbent, vt propria eorum caro ſic tractetur, ipſis præſentibus, vt exemplis docere poſſem, ſi expediret: quæ cauſſa rectè quendam Iudicem ſuperiori anno mouit, vt patrem maleficum, aliàs in primis ſtrangulandum, viuum flammis tradendum iuſſerit, eò quòd præſens & fautor fuiſſet cùm ſua proles à maleficis combureretur. Sæpè enim, vt experientia cognoſcimus, malefici & ſagæ ſunt etiam parricidæ. Quod profectò ſi quis penitius introſpicere velit, præfata L. 6. ſignificat, quãdo eos appellat peregrinos naturæ: quum ipſa natura auditis tam horrendis factis, horrorem intra ſe concipiat, & quaſi contremiſcat. Nemo tamen miretur, quod homines aliàs bonæ naturæ & conuerſationis in tam deteſtabilia ſcelera conſentiãt, vt (proh dolor)

dolor) indies præter opinionem conſpicimus. Sicut enim qui Chriſtum imitatur, Deoque adhæret, diuinæ fit conſors naturæ clementiæque, ac alia fit creatura: Ita, qui Dæmonem ſequitur, & in eius caſtra tranſit, proprium quaſi naturam exuit, & participat quandam proprietatem ferocitatis & truculentiæ Diabolicæ. Quod autem Dæmon maximè inſidietur infantibus necdum baptizatis, id accidit ex inuidia maxima. Inuidet enim illis æternam fœlicitatem, quam ipſe amiſit: & infantes, ſi Baptiſmo abluerentur, conſequerentur. Baptizatis autem ſtruit inſidias propter inſigne odium nominis Chriſti, quod præcipuè relucet in effectu Baptiſmi, quo mediante Chriſtum induunt, & eius nomen participãt, vt dicantur Chriſtiani, nec non innocentiam per Adamum & Euam primos parentes perditam, infantes baptizati de nouo adhuc retinent, quàm moleſtiſſimè fert. Quare eorũ vitæ (cum animæ ſaluti adhuc nihil damni, ob infantilem ætatem, inferre poſſit) nocere ſtudet. Optimum autem remedium eſt contra Diabolicas artes in hoc ſtudio nocendi, vt parentes pij ſint, bonam curam puerorũ habeant, eos conſeruẽt, ne perſonæ iuſtis ex cauſſis ſuſpectæ eos propiùs accedãt, veſperè & manè ſalutem infantium Domino Deo commendent, ac eos ſigno Crucis muniant. Nam ſæpius ſagarũ iudicialibus confeſſionibus cognitum eſt, quod infantibus ſigno Crucis munitis

nitis nihil nocumenti inferre potuerũt. Quod autem Deus concedat potestatem Dæmonibus nocendi pueris innocentibus, id ad prouidentiam Dei, quæ omnia in iustissimũ finem dirigit, referendum est: quamuis sæpè contingat, vt doctissimi viri tradiderunt, infantes, iusto Dei iudicio, sed non omnibus noto, puniri ob peccata parentum.

QVÆSTIO III.

Quid de imaginibus, quibus magici maleficivtuntur, sentiendum?

IN primis aduertendũ ex Doctoribus tam Theologis quàm Iurisperitis, duplices reperiri imagines in exercitio apud eos, qui diabolica potestate vtuntur. Quædam enim dicuntur Astronomicæ siue Astrologicę, quibus vt plurimum vtuntur ij, qui vacant magiæ diuinatrici, ad inuestigationem rerum occultarum, & futurarum. Aliæ sunt, quibus malefici vtuntur ad inferendum malum aliquod hominibus, aut bestijs. De postremis loquitur Glossa, Salycetus, Angelus & alij in præfati L. Multi: vbi loquuntur de imaginibus maleficorum & incantatorum. Deinde iterum obseruandum est: nomine imaginum in hac materia intelliguntur non solùm imagines sic dictæ secundum communem vsum, sed multò magis figuræ, characteres, signa aut instrumenta,

menta, quibus ſuperſtitioſum genus hominum vtitur, ad inuocationem tacitam aut expreſſam Dæmonum, pro ferendo auxilio. De poſterioribus imaginibus Gloſſa & DD. in hac L. loquuntur, vbi Angelus ſic ait. Nota benè contra facientes imagines cerę, qui pungendo eas, vitas hominum labefactant, & ideò non derideas iſta. Earundem etiam mentionem faciunt Paulus Grillandus de ſortileg. cap. 5. Oldradus de ponte conſil. 210. incip. Regularis habet traditio. Damhaud. in cap. 61. num. 116. & alij alibi. Quibus conſentiunt Theologi, Ioan. Gerſon in 1. part. tract. de erroribus circa artem magicam, in litera O. Malleus 1. part. q. 5. Alphonſ. Caſtrenſis lib. 1. de iuſta hæret. punit. cap. 15. Sylueſt. in verb. Maleficium. Martinus Arles in tract. de ſuperſtitionibus. Vniuerſitas Pariſienſis in articulis determinatis contra ſuperſtitiones, in art. 21. his verbis. Quod imagines de ære, plumbo, vel auro de cera alba, vel rubea, vel alia materia baptizatæ, exorcizatæ, & conſecratæ, ſeu potiùs execratæ, ſecundum prædictas artes, & ſub certis diebus, habent virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide, & philoſophia naturali, & Aſtronomia vera. Cuius articuli ſenſus eſt, quod tales res & imagines ex ſua natura non habent naturalem vim ad effectum, ſed effectus ſequitur ex miniſterio Dæmonum, prout definitum eſt in art. 18. Vſum huiuſmodi imaginum

apud maleficos sic describunt probati doctores. Malefici imagines quasdam, certis temporibus obseruatis & determinatis carminibus, & ritibus quibusdã & signis, conficiunt, quas in nomine Beelzebub, principe Dæmoniorum baptizant, adhibitis & expressis quibusdam alijs verbis, quæ ob horrorem non sunt referenda. His sic peractis prædictas imagines ad ignem applicant, & ibi petunt infirmitates, aut alia mala, quæ in persona illa, cuius imaginem confecerunt, euenire optant. Quandoque etiam acubus, aut alijs acutis ferris perforant, aut pungunt illius imaginis caput, aut pectus, aut ventrem, aut fœmora, aut aliam corporis partem, in qua cupiunt malum aliquod oriri in persona, cui nocere intendunt. Quibus sic peractis sæpè contingit, quod persona, cuius nocumentum maleficus desiderat, grauiter torqueatur in illa parte corporis, quã maleficus pupugit, aut transfixit. Qui effectus non ex imagine, aut figura, sed ex operatione latenti diabolica proficiscitur, Maleficus enim habet pactum cum Dæmone, qui operatur circa corpus maleficiandi, quando imaginem maleficus pungit: habet autem applicatq; dæmon naturalia venena & alia, quæ sunt apta ex sua natura inferre dolorem & infirmitatem. Ipse enim subtilissimè & inuisibiliter applicat. Et maleficus quando animaduertit morbum, aut malum productum in corpore maleficiati, persuadet sibi

ſibi talẽ vim ineſſe imaginibus & figuris, cùm tamen Dæmon alijs cauſſis naturalibus applicatis efficiat infirmitatem. De hac materia memorabile eſt exemplum, quod referunt Ioan. Bodinus lib. 2. de magorum dæmon. cap. 8. Coſmus Philiarchus Theologus Florent. lib. 3 2. part. de officio Sacerdotis, cap. 8. in primo præcepto, & alij alibi, ex Hectore Boëtio lib. 2. hiſtoriæ Scoticæ, qui atteſtatur in tota Scotia notiſſimum eſſe. Duffus rex Scotiæ noctu ſub perpetua vigilia decumbens, in ſudorem ſine modo ſoluebatur, corpus lenta conficiebatur tabe, effœto ſimillimum, hærebat cutis rigida, venas, neruos, & qua forma, & ſitu oſſa eſſent humana oſtendens, & tamen medici in ea omnia ſigna ſanitatis inueniebant. Obortus eſt rumor incerto auctore, Regem à quibuſdam mulieribus maleficiatum eſſe, quæ apud Forres oppidum Morauiæ manebant. Rex ſtatim ſub ſpecie ineundæ pacis inter eum & coniuratos Morauos mittit, qui rei veritatem inquirant, miſſi Forres adiere & arcem ingreſſi (quę adhuc erat in regis fide) Denoualdo arcis prę-fecto, quare venerint, exponunt: quo audito quidam miles, qui erat in arcis præſidio, ſignificauit Denoualdo quandam meretricem (cuius mater erat ſortilega) dũ blandiuſculè eam tractaret, locutã ei fuiſſe de regis infirmitate, & morte: erat tunc illa meretrix in arce, quæ tormentis expoſita, veritatem aperuit. Denoualdus in ipſa nocte milites ad ſortilegarum

ædes

ædes mittit, qui vnam veneficarum, ſimulacrum ad Regis Duffi imaginem ex cera confectum, ligneo veru affixum, ante ignem torrentem, alteram carminibus recitatis liquorem quendam fundentem ſenſim ſupra ſtatuam, inuenerunt: & ductæ cum ſimulacris in arcem, interrogatæ dixerunt, dum ſimulacrum igne adhibitum torreretur, Duffum regem in ſudorem ſolui, carminibus autem recitatis perpetua teneri vigilia, & ad liquescentem ceram macie confici, conſumpta cera mortem regis continuò ſecuturam: ita ſe Dæmones docuiſſe, & ad facinus exequendum mercede à Morauorũ primoribus conductas. Simulacrum effractum fuit, & in eadem nocte rex abſq; ſudore quieuit, & poſtridie redeuntibus viribus ita ſanitati reſtitutus eſt, ac ſi nulla aduerſa valetudine antea fuiſſet detentus. Sagæ viuæ crematæ ſunt. Gerſon loco citato narrat, quod Philippus quondam rex Francorum, cum perciperet de quadam cerea imagine, quam dicebant baptizatam, aut execratam taliter nomine ſuo, quod ea deſtructa rex moreretur: Rex fide plenus, videbimus, inquit, ſi potentior erit Dæmon ad perdendum me quam Deus ad ſanandum, & hæc dicens ceram proiecit in ignem. Petrus Gregorius Tholoſanus in Syntagm. iuris vniuerſi. lib. 34. cap. 11. narrat ex Gagrino lib. 7. hiſtor. in vita Philippi Huttini, vxorem cuiuſdam Enguerrani quæſtoris Gallici, qui expilauerat ærarium

tium Galliæ, cum de mariti carcere concluſi liberatione deſperaret, ad magiam & diuinationem ſe conuertiſſe, Pauioto quodam maleſico & Clauda muliere ad id facinus opem ferentibus: atq; cerea quædam ſimulacra, ad regis Caroli Valeſienſis Formam, Dæmoniaca arte confeciſſe, quæ languentium ſpeciem præſeferrent, ad quorum ſimilitudinem, niſi mala ſors prodita fuiſſet, Rex & ipſe Carolus conficiendi macie ſenſim erant, & definita ad tempus morte conſumendi. Quo cognito, ſuſpenſus fuit Enguerranus: Pauiotus & Clauda vxor Enguerrani flammis conſumpti. Pro d. l. ampliori elucidatione, attendendum eſt, quod malefici opera diaboli non ſolùm mediantibus imaginibus vitæ hominum inſidiantur, ſed etiam poſſunt aërem morbidum reddere, vt homines eum attrahentes inficiantur, aut peſtem ſeminare. Sic Philoſtratus lib. 4. de vita Apollonij Tyanæi narrat, Epheſi Dæmoniacum quoddam ſpectrum peſtē diſſeminaſſe, idque in forma & ſpecie ſenis mendici peram geſtantis, panniceis fruſtis refertam, laceram & ſordidam veſtem gerentis, quem Apollonius ad expiandam ciuitatem, cùm detexiſſet, iuſſit lapidibus obrui; quod factum eſt, & ſublatis deinde aceruis lapidum, ait in eius loco inuentum eſſe canē tanquam moloſſum magnitudine tanta quanta maximi leonum eſſe ſolent, quaſi rabidi canis ſpumam emittentem, & ita liberatam à peſte ciuitatem.

uitatem. Familiare est etiam magis, teneros adhuc infantes fascinare.

LEX VII.

Et si excepta tormentis sunt corpora honoribus præditorum, præter illa videlicet crimina, quæ legibus demonstrantur: Et si homines magi in quacunq; sint parte terrarum, humanii generis inimici credendi sunt: tamen quoniam qui in comitatu nostro sunt ipsam pulsant propemodum maiestatem: Si quis magus, vel magicis certaminibus assuetus, qui maleficus vulgi consuetudine nũcupatur, aut aruspex, aut ariolus, aut certè augur, vel etiam mathematicus, aut narrandis somnijs, occultans artem aliquã diuinandi, aut certè aliquid simile horum exercens; in comitatu meo vel Cæsaris deprehensus fuerit, præsidio dignitatis exutus, & cruciatus & tormenta non effugiat. Si verò conuictus fuerit, & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit denegando, sit eculeo deditus: unguliscq; sulcantibus latera, perferat pœnas dignas facinore proprio. Hæc L. etiam est Constantini.

PRIVILEGIO à tormentis excepti, de crimine maleficij & magiæ accusati, posſũt sine

ſine præiudicio torqueri, & culpabiles inuenti puniunrur. De lege communi excuſantur à tormentis perſonæ in dignitate conſtitutæ, vt ſunt Doctores, Equites aurei velleris, Decuriones, & Capitanei militum, Officiarij Principum, Rectores Ciuitatum, & ſimiles dignitate fulgentes. De quibus legendi Franciſcus Brunus de indicijs & tortura 2.part. q.3. Gandinus in tract. de maleficijs in tit. de qq. Marſil.in pract.crim. in §. Expedita, à nu.27. Damhaud.in pract.crim.c.41. Iul.Clar. lib.5.Sent.§. fin.pract.crim. q.64. & alij alibi. Excipiuntur tamen aliqua crimina, in quibus dignitas non excuſat à tormentis: crimen læſæ maieſtatis. l. Nullus. C.ad legẽ Iul. Maieſt. Eadem eſt ratio proditionis patriæ, Ciuitatum aut principum & ſimilium. l. Deſertorem. §. His qui ad hoſtes. & l. proditores. ff. de re milit. crimen maleficorum & mathematicorum in præſenti l. Secundùm communem Doctorum ſententiã. falſi l. Si quis decurio. C. de falſis. Priuati carceris. l. 1. C. de priuatis carcerib. & Gloſſ. hic. Conſiderandum etiam in hac l. quã ſeuerè animaduertendũ Imperator ſtatuat in maleficos aulicos, vt bene Bodinus lib.4. de magorum Dæmonom. c.5. notauit. Vnus enim, (inquit) in comitatu magus omnibus viris fœminiſque principibus corrũpendis ſufficit, qui ſequuntur aulam. Peſſimi enim ſunt tales, qui & principes nõ rarò in ſuam ſententiam pertrahunt, vt horum fauore & patrocinio conſeruentur,

imò

imo etiam ſimiles ſibi aliquando principes efficiunt. Sic Licinius, Valerianus Cæſar, ſucceſſor Galli in Imperio, primis temporibus pius in Chriſtianos fuit, ſed magorum Ægyptiorum princeps eum præſtigias & impoſturam docens magicam perſuaſit ei, vt ſanctos viros domo eijceret, longè à ſe repelleret, ferro etiam tolleret, ſi malis artibus obſtarent. Sic quoque Iulianus Imperator pietatem Chriſtianam primum ariolorũ conſuetudine adductus abiecit, tandem apertè Chriſtum abnegauit, ac Dæmonum incantationibus vacauit, vt ex Nicephoro alijſque conſtat. Quod rectè deducit Petrus Gregorius in Syntagma. Iuris lib. 34. cap. 21. Ab his malis ſe liberare voluit Conſtantinus, dum ſeuerè præcipit animaduertendum in eos, ſi quiin ſuo comitatu reperiantur etiam nulla obſtante dignitate.

Ex hac L. eruitur, quod in honore conſtituti, antequam tormentis ſubijciantur, debent èxui inſignijs dignitatis. Tandem ſi quis de hoc crimine teſtibus conuictus fuerit, & nihilominus obſtinato animo ſteterit in negando, etiam præſentibus teſtibus, quibus facinus detexerunt, traditur vitus beluis vorandus in ceulco, id eſt, ſacco, ac dentibus vnguliſq; lacerandus.

QVÆ-

QVÆSTIO I.

Quis modus deueniendi ad torturam, & in eadem procedendi in hoc maleficorum crimine?

Quoniam in hac L. mentio fit torturæ, paucis aliquid tractandum.

Prima Concluſio. *Ad torturam nunquam procedendum ſine legitimis & ſufficientibus indicijs.*

PROBATVR ex l. Vnius. §. in ea. & l. fin. ff. de quæſtionib. Bartol. & Marſil. ibidem, & idem in pract. Criminali. §. Conſtante. n. 27. & alibi. Iaſon in l. Si ſic legatum. num. 24. ff. de legat. 1. Guido de Suzar. de indicijs & tortura. num. 28. & ibid. in addit. Ludou. Bologn. Paulus Grilland. in tract. de quæſtion. & tortura. q. 6. Panormitan. in cap. Cùm in contemplatione. de reg. iuris. Iulius Clarus lib. 5. ſententiarum. §. fin. q. 64. num. 9. Menoch. de arbitrar. iud. qq. 84. & alij communiter.

Atq; hæc Concluſio etiam obtinet in criminibus exceptis, vt in crimine læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ, &c. Gloſſ. cum text. in l. Si quis alicui. C. ad Legem Iul. Maieſt. Cyn. Bald. & Salycet. ibidem. Marſil. in l. penult. ff. de quæſtionib. Brun. de indicijs & tortura. q. 52. partis. Menoch. & Clarus loc. citat. Ioſeph. Maſcard. de probat. vol. 3. Concluſ. 1385. & hæc

est communis sententia, vt post Brunum recentiores sentiunt. Quare & in hoc nostro crimine cõmunis regula fundata in l.1.ff.de quæstionib. & in l. Maritus. ibid.à tortura non esse inchoandum, habet locum. Quæ autem, & quot,& qualia indicia requirantur, partim in superiori tractatu, secunda parte dictum est: partim in l. fin. latius explicabitur.

Secunda Conclusio. *Si reus torqueatur sine legitimis indicijs præcedentibus, & crimen confiteatur, confessio talis non est efficax ad condemnationem, nec confitenti præiudicat.*

BARTOL.in l.penult.ff.de quæstion. DD. in addit.ibid. Angel. & Paulus Castrens. in l.Qui in aliena.§.Celsus. ff.de acquiren.hæred. Ludouic. Bologn. post alios plures in addit. ad Guidon. de Suzar. de indicijs & tortu. num. 29. Roland. à Valle consil. 31. Mascard. loco cit.nu.5. Emanuel Soarez in thesauro recept.sent. verb.Confessio. Iul.Clar.lib.5.§.fin q.55. & alij alibi. Quam sententiam etiam amplectitur Constitutio Criminalis Carolina cap.20.Dictum in conclusione(sine legitimis indicijs præcedentibus.) Quia etiam si postea legitima indicia superuenirent, non tamen confessio ea tortura antecedenti indicia indebitè extorta, valida redderetur, & legitimaretur. Gloss.& Bart.in l.Maritus. ff.de quæstion. Alberic. ibid. qui dicit, quod ita tenent communi-

muniter DD. & aduocati. Ludouic. Roman. in consil.167.incip. Antonius accusatus. Bald. in l.fin.C.de accusat. Decius in cap.At si clerici.col.3.de iudic.Iul.Clar.lib.5.q.64.num.9. & alij passim alibi. Ratio, quia quod ab initio non valuit, ex post facto conualescere non potest. l.Quod ab initio.ff.de reg.iuris.

Tertia Conclusio. *Regulariter quando per testes, aut confessionem, aut alias de delicto constat, non est deueniendum ad torturam.*

ANGEL. in l.fin, C. de quæst. Alberic. in Rubric.ibid. Marsil. in l.1. in princ. ff. ad.& in pract. crimin. §. Nunc videndum. à num.25.& attestatur communem esse opinionem.Angel.Aretin. in tract.maleficiorum, in verb.Fama publica.Boërius in decis.163.num. & *alij* ab eo allegati. Iulius Clarus lib.5. §.fin. pract.Crim.q.64.num.5. Damhauder. in praxi rerum criminal. cap.35. & hæc opinio communis est, vt post Marsil. & alios Didac. Covarr.practic.quæst.cap.23.num.5.& Antonius Gomez.variar.resolut. tom.3. cap.13. num.20. Nocent. Atq; hæc sententia probatur per text. in l. Diuus Pius. & l. Edictum. ff. de quæst. in fine l.Edictum.sic text.habet: Quæstiones nec semper in omni caussa, & persona desiderari debere arbitror, sed cùm capitalia & atrociora maleficia non aliter explorari, & inuestigari possunt,quàm per seruorum quæstiones. Ra-

tio etiam pro Concluſione à DD. aſſignatur. Tortura eſt remedium quoddam ſubſidiarium eruendæ veritatis. Ergo non eſt deueniendum ad eam, niſi deficientibus alijs probandi modis. Occaſione huius Concluſionis orta eſt controuerſia inter DD. An ſi reus torqueatur ſuper delicto confeſſo, vel probato, & neget in tortura, veræ & legitimæ probationes elidantur & eneruentur, ita vt non poſſit virtute earum condemnari? Pro affirmante parte, & etiam negante ſunt celebres DD. Et quia ex profeſſo materiam torturæ non hoc loco tractamus, ſed tantum attingimus, lectorem remitto ad Didac. Couarr. Gomezium, & Iulium Clarum locis allegatis, qui pro vtraq; parte ad longum ſententias, & eorum auctores allegant. Sed hæc relinquendo, quantum ad noſtrum propoſitum, reus confeſſus, aut teſtibus plenè conuictus, cenſura prudentium & doctorum iudicum non torquetur ſuper crimine de quo per probationem, aut confeſſionem conſtat, ſed ſuper alijs, de quibus indicia habentur, aut ſuper ſocijs & complicibus. Itaq; quando Iudex in hoc caſu torturam ſuper confeſſione ſociorum, aut alijs criminibus inſtituit, prius debet proteſtari, quod id faciat ſine præiudicio criminis confeſſi, aut probati, vt communis Doctorum in praxi obſeruantia habet, teſte Cæpol. in conſ. 32. Qua de cauſa Alberic. in Rubr. C. de quæſt. num. 9. dicit, quod fatuus eſſet Iudex, qui torqueret aliquem,

quem, contra quem esset plenè probatum, nisi faceret cum protestatione, quod non intendat eum torquere super probatis, debetq; facere, vt talis protestatio appareat in actis.

Quarta Conclusio. *Tortura non est adhibenda in omni caussa & delicto, sed tantum in atrocibus & grauibus criminibus, pro quibus de iure vel consuetudine, aut statuto pœna mortis, aut corporalis notabiliter affligens infertur.*

DOCTORES in d. l. Edictum. cum textu quando ait: Quæstiones nec semper in omni caussa & persona desiderari, &c. sed cùm capitalia & atrociora maleficia, &c. Marsil. in Rub. de quæstionib. & ibidem Salycet. & alij. Franciſc. Brunus in tract. de indicijs & tortur. 3part. 3. q. Paul. Grilland. de eadem materia q. 3 princip. Iul. Clar. in d. q. 64. num. 4. & post illos Gomez. in d. c. 13. num. 2. Ratio redditur: Quandoquidem tortura est grauis afflictio, ideo non debet maior pœna inferri reo nec conuicto, nec condemnato, quàm esset inferenda ex ipsa condemnatione, si reus crimen esset confessus, aut de eo conuictus probationibus,

Quinta Conclusio. *Tortura debet adhiberi cum moderamine secundũ qualitatem personæ, delicti, indiciorum & temporis, ita vt moraliter & verisimiliter*

reus tortus remaneat saluus & illæsus in vita & membris.

CONCLVSIONEM tradunt Bartol. Alberic. Marsil. & alij in l. quæstionis modum. ff. de quæstionib. latè Marsil. in pract. crimin. §. Expedita, à num. 85. Bald. in l. 1. C. de confess. Gandin. in tractat. malefic. in princip. in versicu. Quintò nota. Ioan. Andreas in cap. Cùm in contemplatione, de reg. iuris. Anthon. Gomez. vbi supra nu. 5. & alij alibi. Conclusio probatur ex d. l. Quæstionis modum. quæ sic habet: Quæstionis modum magis iudices arbitrari oportere, itaque quæstionem haberi oportet, vt seruus saluus *sit vel* innocentia, vel supplicio. & ibidem *in l.* de minore. §. tormenta. vers. Sed vt moderatæ rationis temperamenta desiderant. Hinc iustè secundum DD. receptam sententiam reprehenduntur iudices seueri & crudeles, qui nec rationem, nec modum tormentis adhibent, sed voluntatem propriam sequentes, conscientiam rectam & ordinatam prudentiam linquentes, ac vanam gloriam affectantes, hominibus non magis in tormentis parcunt, quàm deliris & furiosis bestijs: ita vt reiectè vitam aut amittant, aut tam miseram seruent, vt magis mori quàm viuere saniori iudicio exoptandum foret: cùm ita tormentis aut membra dilacerentur, aut certè debilitentur, vt in perpetuum inuti[l]es sint homines laboribus, & nun-

tnunquam, quàm diu vita agitur, tormenta desinant.

Sexta Conclusio. *Iudex in torquendo non debet adhibere modos exquisitos & non consuetos, sed solitos, & à consuetudine approbatos.*

Brvnvs in tract. de indicijs & tort. Damhauder. in rerum Criminalium praxi, c. 17. à num. 17. Franciscus Pegna in 3. part. direct. commento 110. Gomez. loco cit. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. crim. q. 64. n. 36. & alij passim alibi. Est autem generaliter vsu frequētior in multis prouincijs modus funè torquendi, qui etiam solus videtur ex iure colligi. Nullus. C. ad L. Iul. Maiest. Hinc DD. Iudices nouos & inusitatos torquendi modos inuenientes, aut inuentis vtentes, carnificibus comparant. Et sanè in hoc maleficij crimine rarum & inhumanum, imò ab omni humanitate alienum est, quod quandoque Iudices non meminerint, se agere cum hominibus, quando diros & omni tyrannide & crudelitate plenos torquendi modos adhibent, vt candelas ardentes carni apponentes, aut oleum calidum infundentes, &c. Iudicis enim officium est, iudicio, ratione & discretione vti in iis, quæ circa reum agenda sunt, & carnifici torquenti modum & regulam præscribere, ne quid nimis fiat, & ipse sceleris & iniustitiæ particeps fiat.

Septima Conclusio. *In hoc crimine maleficij nemo aut ratione dignitatis, aut prætextu priuilegij excipitur à tormentis.*

HÆc Conclusio clara est ex L. præsenti, & communi sententia. Dictum, ratione dignitatis & priuilegij: quia ob corporis infirmitatem, & partus periculum, nec in hoc crimine nec in alijs exceptis quispiam torquendus est, vt post alios Gomez. in d. cap. 13. num. 3. ostendit. Mulier autem prægnans propter periculum partus nec terreri debet, vt rectè obseruauit Franciscus Pegna in 3. part. directorij, comment. 39. in lit. D. Quoniam etiam ex terrore & comminatione possit sequi aborsus. Expectandũ ergo est cum prægnante donec pepererit, & integram valetudinem post partum recuperauerit.

Octaua Conclusio. *Quando ex sententia & decreto Iudicis reus torquendus est, & tortura veritas eruenda, id faciendum in præsentia iudicis, & ad minus duorum scabinorum, nec non scribæ iudicij, aut notarij.*

HAnc Conclusionem satis comprobat Constitutio Carolina in art. 47. & vius omnium iudiciorum rectè constitutorum. Cùm enim tortura res sit magni momenti, & possit esse maximi præiudicij, Iudex non debet carere hominibus fide dignis, qui testimonium

nium perhibeant veritati in casu necessitatis, de rebus gestis. Quare aliquando valde suspecta est aliquorum tortura: Vbi quidam Iudices sunt valdè imperiti, qui soli, adiuncto aliquo scriba, vt audio, pro sua imperitia, aut voluntate, tantum homines torquent, vt non mirum sit, si sæpè fateantur, quæ nunquam cogitauerunt.

Nona Conclusio. *Quando plures torquendi, ab eo incipiendum, à quo verisimile est, veritatem facilius eruendam fore.*

Bartol. in l. 1. ff. de quæst. Gandin. in tract. malef. in Rub. de quæst. & tormen. Marsil. in pract. crimin. §. Expedita. num. 49. Angel. ab Aretio in tract. malefic. in Gloss. in verb. Fama publica præcedente. Damhauder. in rerum crimin. praxi, cap. 37. num. 14. & alij alibi. Vnde hanc Gandinus ponit regulam. Quando de pluribus habenda est tortura, sagax Iudex debet considerare, à quo facilius veritas erui potest, & ab illo debet quæstionem incipere tanquam à timidiore & magis suspecto, & debet incipere à viliori, & nō à fortiori vel digniori. Huius Conclusionis doctrina maximè seruanda est in hoc crimine maleficorum, vbi vt plurimum primi rei confessio præbet occasionem latiorem inquirendi circa alios, & aperit quasi viam alijs indicijs: cùm ferè semper accidat, quod malefici vnius loci

ſocietatem,& vnum conuentum inuicem habeant. Quando autem nõ eſt magis veriſimile de vno quàm de altero, quod veritas facilius eruetur, tunc incipiendum à magis ſuſpecto. arg. l. 1. in principio. ff. de quæſtion. Bartol. ibidem, & Marſil. loc. cit. Is autem ſemper iudicatur magis ſuſpectus de maleficio, qui pluribus, & vrgentioribus laborat indicijs & ſuſpicionibus. Indicia enim & argumenta reddunt aliquem ſuſpectum: & quo ea ſunt grauiora & vehementiora, eò magis reddunt ſuſpectum.

Decima Concluſio. *Iudicis arbitrio relinquitur, an tortura ſemel illata poſſit iterum repeti.*

BALD. in l. 2. C. Quod metus cauſſa. Bart. in l. Vnius. §. reus. ff. de quæſtion. Marſil. in l. Quæſtionis modum. ff. eod. Salycet. in l. 2. C. de cuſtod. reor. Menoch. lib. 2. de arbitrar. iudic. qq. caſu 272. & alij alibi. Sed quia hæc Concluſio ſatis generalis, & Iudex ſuum iudicium latius extendere poteſt, quàm ratio patiatur, ideò diſtinctius res explicanda eſt. Sit ergò

Vndecima Concluſio. *Semel leuiter tortus poteſt repeti in tortura, vt ſufficienter torqueatur.*

BALD. in l. 2. C. Quorum appell. non recip. Marſil. in l. Repeti. de quæſtion. & in pract.

pract.crim.§. Quoniam.n.3. Alberic.in Rubr. C.de quæst. num. 8. & post alios plures Iulius Clar. lib. 5. §. fin. q. 64. num. 46. Franciscus Pegna in 3.part.Direct.commen.39.Menoch. vbi supra. Ratio à quibusdam redditur, quoniam leuis tortura non dicitur tortura, sicut nec febricula,id est,parua febris dicitur febris. Pro huius Conclusionis meliori intelligentia notandum, quod plures sunt gradus torturæ, de quibus Iulius Clar. in d. q. & alijs clarius Paulus Grilland. in tract. de quæst.& tortu. q. 4. & ita à leuioribus tormentis incipiendum est, quibus si reus tortus veritatem fateatur, cessandum est à tortura. Cùm enim torturæ locus sit, quoties veritas aliter haberi non potest, à reo indicijs grauato: sicuti non habet locum quando reus sine tormentis veritatem purè & simpliciter confitetur: Ita etiam ab ea cessandum,quando reus fatetur crimen, sicuti necessarium est. Habito enim fine, cessat motus. In casu huius conclusionis, vt notant DD. periti Iudices, quando iubent reum deponi à prima tortura solent curare, vt notarius scribat in actis, se eum deponere animo repetendi tormenta. Hæc tamen repetitio torturæ verius dicitur continuatio torturæ, quàm eiusdem repetitio, licet etiam interpolatis & diuersis diebus id fiat.

Duodecima Conclusio. *Quando reus sufficiẽter fuit tortus,ita quod priora indi-*

indicia diluerit & purgauerit, & tamen nihilominus nihil confessus est, sed in negatiua persistit, tunc regulariter non possunt repeti tormenta, nisi noua indicia superueniant.

HANC docent DD. communiter in locis allegatis in Concluſ.11. & alij in d.l. Repeti, & alij multi, quos ad longum allegant Boërius in deciſ.163. & Anton. Gomez.tom.3. variar.reſolut.num.26. Dictum in Concluſione (regulariter nõ poſſunt repeti.) Quia quãdo prima indicia ſunt multum vrgentia & manifeſta; tunc licet de iure tortura non poſſit repeti, nihilominus de conſuetudine tormenta repetuntur, & ita practicatur, vt poſt Bartol.in l.vnius.§.reus. ff. de quæſtionib. docent Alexand. lib. 1. conſil.5. incip. In caſu inquiſitionis formatæ. Alberic. Iul. Clar. Menoch. Gomez.loc.cit. & alij alibi. Quod à fortiori verum eſt in grauiſſimis exceptis criminibus, quæ tendunt contra communem ſpiritualem, aut corporalem reipublicæ ſalutem, cuiuſmodi ſunt veneficium, proditio, crimen læſæ maieſtatis tam diuinæ quàm humanæ, &c. In eis enim quando vrgentia, manifeſtaq; ſunt indicia priora, & reus eſt robuſtus corpore, ſolet repeti tortura virtute priorum indiciorum. Mõnent tamen aliqui DD. rectè circa hanc doctrinam, cauendum eſſe ne quid nimis ſeuerum ratione huius doctrinæ intentetur.

tur. Sæpè enim contingit ob sæuitiam Iudicum, & tormentorum acerbitatẽ multos confiteri, quæ nec committere cogitârũt. Etenim tortura res est fragilis & periculosa, & quæ veritatem fallat, vt ait Vlpian. l. 1. §. Quæstioni fidem. ff. de quæst. Nam pleriq; patientia siue duritia tormentorum ita tormenta contemnũt, vt exprimi ab eis veritas nullo modo possit. Alij tanta sunt impatiẽtia, vt quoduis mentiri, quàm pati tormenta velint, ita fit, vt etiam vario modo fateantur: vt non tantum se, verùm etiam alios criminentur. Hæc in d. l. Hinc ab oratoribus, Cicerone lib. 2. de inuentione, & Quintiliano lib. 5. orator. instit. assignatur locus communis à quæstionibus contra quæstiones. Vnde infertur, quod nõ omnis innocens est apud Deum, & in veritate, qui purgatis per torturã indicijs absoluitur, nec omnis sceleris reus, qui ad confessionem tormentis extortam condemnatur. Apud historiarum scriptores non desunt exempla multorum, qui nulla tormentorum sæuitia, multitudine & magnitudine cogi & impelli potuerunt, vt veritatem confiterentur. In primis memorabile est illud de Zenone Philosopho, dialecticæ primo inuentore, qui cùm Phalaridem tyrannum plus æquo & crudeliter dominari animaduertisset, incensus cupiditate liberandæ patriæ cum nobilissimis adolescentibus conspirauit in mortem Tyranni. At arcanum eorum consilium detectum fuit, & machinatio

Zeno-

Zenonis patefacta Phalaridi, à quo eam ob causſam captus, & ad quæſtiones raptus, conuocato in forum populo: cumque acerbiſſimis tormentis laceraretur, vt conſilij & machinationis participes reuelaret, nulla tormentorum vi & terrore adduci potuit, vt conſcios facti proderet, ſed vultu impertetrito, & magna conſtantia in ſua ſententia perſiſtens, etiam Tyranno intimos & fidiſſimos familiares, quanquam inſontes, tanquam coniurationis capita, ſuſpectos reddidit: quibus ſublatis, Agrigentinæ vrbis multitudinem ſæuientem, eorum ignauiam & timiditatem increpando, effecit, & oratione magnifica impulit, vt facto impetu Phalaridem lapidibus proſternerent, vt poſt alios poſteritati tradiderũt Valerius Maximus lib. 3. cap. 3. & Alexand. ab Alexandro genialium dierum lib. 1. cap. 30. Simile referunt hi auctores de Theodoro viro grauiſſimo. Sed & in muliebri ſexu non deeſt exemplum: Leæna cum per omnes cruciatus & artus à tyrannis torqueretur, nunquam cogi potuit vt conſilia Harmodij, & Ariſtogitonis tyrannicidarum, manifeſtaret. Quæ cauſſa ad perpetuam rei memoriam Athenienſes illi erexerunt ſimulacrum videlicet leænam æneam, cui ob inſignem & memorabilem taciturnitatem linguam addi vetuerunt. Huius Leænæ meminerunt Tertullianus in Apologetico, cap. vltimo. Lactantius diuinar. inſtitut. lib. 1. cap. 2. Plinius hiſto. natural. lib. 7. cap.

cap.23.Pausanias lib.1.& Alexand.ab Alexand° loco cit. Alia plura ad eundem effectum colligit Valerius Maximus loco cit. & lib. 8. cap. 4. Ex alia parte quidam ita impatientes, vt metu tormentorum fateantur,quæ non fecerunt. Sic Magri argentarij seruus Alexandri Rafani seruum occidisse insimulatus est, & eam ob caussam tortus à Domino se id facinus admisisse,constanter confessus est,& Fannio deditus, supplicio affectus est. Paulò post ille de cuius nece agebatur, domum redijt, referente Valerio in d. cap. 4. Sic etiam Iulius Clarus vbi supra num. 46. testatur se intellexisse suo tempore de duobus, qui in tortura confessi fuerunt se occidisse quendam nobilem eorum inimicum, qui deinde post multos annos repertus fuit viuus in quodam castro carceratus à magno quodam Domino. Ipsi tamen propter confessionem vi tormentorum factam, fuerunt vltimo supplicio affecti. Ex his alijsque quæ adferri possent, satis clarum redditur id quod in d.§. Quęstioni fidem, à Iurisconsulto dicitur, quod tortura res sit fragilis, & periculosa, & quæ veritatem fallat: idque vt ex sequentibus liquidum est, nascitur ex diuersa & varia hominum constitutione.

Decimatertia Conclusio. *Quando reus in tortura crimen contra se confessus est, potest repeti ad torturam ad detegendum*

dum socios criminis, in casibus, quibus de sceleris participibus interrogatio iure instituipotest.

L fin. C. de accus. & inscript. DD. ibidem. Marsil. in pract. §. Diligenter. Damhauder. in rerum crimin. praxi, cap. 38. nu. 14. & alij communiter in hac materia: hoc enim omnium iudicum praxis recepta attestatur. In quibus autem casibus quis de socijs iure interrogetur, demonstratum est in secundo membro superioris tractatus.

Decimaquarta Conclusio. *Quando reus in tortura confessus fuerit crimen & deinde ductus ad ratificandum confessionem, eandem reuocauerit, potest repeti in tortura, etiamsi alia indicia non superuenerint.*

B Art. in l. vnius. §. reus, in fine. ff. de quæstionib. Bald. in l. Bonæ fidei. C. de reb. cred. col. 2. in fine. Marsil. in l. Repeti. ff. de qq. & in pract. §. Quoniam. à num. 4. Gomez. tomo 3. variarum resolutionum cap. 13. num. 16. & hæc est communis opinio, vt post Blanc. de indicijs num. 219. & Bossium in tit. de tortur. num. 34. attestatur Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. num. 36. Ratio pro hac Conclusione à DD. redditur, quia indicia non videntur sufficienter purgata ratione negationis subsecutæ. Deinde talis variatio & vacillatio rei, nouum exhibet

libet indicium ad torturam. arg. in l. De minore. §. Plurimum. ff. de quæstionib. Vnde vbiq; locorum receptum est, vt in hoc casu fiat repetitio torturæ. Circa doctrinam huius Conclusionis Iulius Clarus, & post eum Franciscus Pegna in 3. part. Director. comment. 39. admonent, vitandam iudicum quorundam crudelitatem, & immanem plusquam carnificum sæuitiam, qui tam diu reum detinent in tormentis, donec perseueret. Sed dubium esse potest. Quoties repeti possit tortura ob reuocatam confessionem, exempli gratia, vt casus melius intelligatur, reus fuit præcedentibus indicijs in caussa maleficij & veneficij tortus, & confessus crimen, deinde tempore statuto ductus ad locum ordinatum, siue banchum iuris, ad ratificandum confessionem priorem, negat eandem atque reuocat tanquam metu tormentorum factam: sic iterum reducitur ad locum tormentorũ, tortus denuò confitetur, & ita iterum congruo tempore ad banchum iuris producitur: secũdò negat. Posteà iterum torturæ subijcitur, denuò confitetur: Verùm tertiò ducitur ad banchum iuris, & iterum recantat, &c. Hic casus solet in facto occurrere, & quæritur quoties ob talem confessionem negatam possint tormenta repeti. Casus non est in iure decisus, vt fatetur Gomez. loc. cit. num. 27. Conueniunt DD. & meritò, quod in infinitum non est procedendum in repetitione talis torturæ, quoniam infinitas est euitan-

da, maximè in actu tam odioso & pœnali. arg. textus in l. qui bona fide. §. fin. ff. de damno infecto. & in l. fideicommissa. §. Si quis decem. ff. de legat. 3. & cap. Licet dilectus, de testibus. Vnde aliquando deueniendum est ad absolutionem & relaxationem: cũ virtute talis confessionis, in qua non perseuerat, sed eam semper reuocat ad banchum iuris, nõ possit condemnari, vt communiter DD. tradunt in praxi receptum. Nunc ad dubium respondetur, quod in hoc casu ter ob talem negationem possit repeti tortura, & post tertiam talem negationem non repetitur tortura. Sic sentiunt Paris de Puteo in tract. Syndicatus, in verbo, Tortura. cap. Viso de repetitione torti, quem refert & sequitur Marsil. in l. Repeti. ff. de quæstionibus. colum. 4. Carerius in pract. criminal. num. 194. Boërius in decis. 163. incip. Dico præmittendo primò. num. 20. & dicit, quod ita seruatum fuit in Curia contra Heliotum de Chinal de Riberaco appellantem, qui trina vice ob variationem fuit sine nouis indicijs positus in tortura, in qua confitebatur, sed postea in crastinum negabat, dicendo, inmidine tormentorum confessum fuisse. Anton. Gomez. loc. cit. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. pract. Crim. q. 21. num. 36. & alij alibi. & hæc est communior sententia. In cuius confirmationem adducitur sententia Baldi notabilis in cap. Olim, ex literis, de rescriptis. & in c. fin. de consuetud. n. 29. quod arbitri, quibus est data potestas

teſtas prorogandi compromiſſum, quoties velint, non poſſunt prorogare vltra tertiam vicem. Quod etiam amplectitur Iaſ. in l. fin. C. de ſacroſanct. eccleſ. num. 17. & facit etiam illud Angel. in l. fin. C. de quæſt. quod ſi teſtis examinatus eſt varius, & tortus dicit vnum, deinde repetitus dicit aliud, quod debet tertiò examinari, & ſtabitur illi tertiò dicto.

Verùm quibuſdam alijs placet, quod tantùm bis hæc repetitio fieri debeat. Sic Damhauder. in rerum criminal. praxi, cap. 38. num. 12. qui in eum finem allegat Hyppol. de Marſil. in pract. §. Nunc videndum. num. 26. vbi tamen in eo ſaltem libro nihil ad propoſitum dicit. Imò loco cit. & in eadem practica, §. Quoniam. à num. 6. tenet cum alijs, vt eum etiam intelligit Gomez. loc. cit. Opinionem tamen hanc etiam amplectuntur Iacobus Simancas in Cathol. inſtit. tit. 65. num. 82. & eo allegato Franciſcus Pegna in 3. part. direct. comm. 39. Receptior ergò ſententia eſt, quod tertia vice ſit torquendus, & poſtea relaxandus, ſi in negatione iterum perſiſtat modo prius dicto. Lepidũ ad hoc propoſitum refert exemplum Marſil. in d. l. Repeti, quod accidit ipſo agente Officialẽ Ducis Mediolani. Habui, inquit, quendam Ribaldum (id eſt, nebulonem) in manibus pro furto, qui in tortura confitebatur: poſtea ad banchum iuris omnia negabat, ego ſemel dixi ſibi, quare decreuiſti velle totiens repeti in tormentis? nonne eſſet tibi me-

lius affirmare illud quod confiteris in tortura, quàm velle totiens affligi in tormentis? Qui Ribaldus respondit mihi & dixit: Domine, melius est mihi millies torqueri in brachijs quã semel in gula (id est, gutture) Nam multi inueniuntur medici, qui sciũt aptare ossa brachiorum, & illa ad pristinum locum reducere: sed nullus inuenitur medicus qui sciat aptare gulam & eius ossa: ideo ego malo altiari (id est, eleuari) à milite vestro in tortura, quam pedibus meis ascendere scalam furcarum. Item dicebat, quare non possum ad banchum iuris, vbi est periculum & importantia vitæ mez, sic vertere mihi linguam ad dicendum, non sicut ad dicendum sic, cùm tantus sit mihi *labor*, dicendo non, sicut dicendo sic, & tot literæ sunt in vno verbo, sicut in alio. Profectò erat Ribaldus in excellentia: attamẽ fuit mihi necesse eum liberare: quia nunquam voluit ad banchum iuris ratificare illud, quod dicebat in tortura. Sic Marsilius.

Decimaquinta Conclusio. *Quidam malefici, quàm rei in alijs criminibus, non confiteantur etiam in torturarum veritatem, quandoq; contingit ex incantationibus & maleficijs.*

HANC Conclusionẽ communiter DD. amplectuntur. Marsil. in d. l. Repeti. Paul. Grilland. in tract. de quæstio. & tort. in q. 4. à num. 12. Damhaud. in rerum crim. praxi, cap.

cap.37.à num.21. Eymericus in 3.par. director. Inquisitorum, in cap. De tertio modo terminandi processum in caussa fidei per tormenta, & Commentator eius Francis. Pegna ibidem, comment.39. in litera F. Malleus malef. in 3. part.q.15. Frater Hieronym. Menchi in compendio de arte exorcistica,& stupendis operationibus Dæmonum, lib.2. c.18. & lib.3. c.11. Huius D. libri,qui tractant de omnibus operationibus Dæmonum & maleficorum, sunt scripti in lingua vulgari Italica,& sunt impress. in Bononiæ, Anno Domini 1590.& nouissimè Nicolaus Remigius lib.3. cap. 8. & 9. Dæmonolatriæ, & in hac re non potest esse dubium. Valdè enim familiaris est hæc ars malefaciendi in crimine maleficorum, quod omni ex parte Dæmonis artificio instruitur. Atque vt scelus scelere cumuletur, solet illis suggerere, vt infanticidia innocentum infantum, aut etiam sæpè non baptizatorum committant, & deinde in cineres igne resoluant illa tenera corpuscula, aut corda excindant, & huiusmodi rebus abutantur ad inducendum taciturnitatem in tormentis. Non desunt autē multi modi Dæmonibus inducendi huiusmodi taciturnitatem in tormentis. Ex quibus,quantum nobis nunc occurrit, placet aliquos ad huius materiæ clariorem intelligentiam subiungere. Primus modus potest esse per applicationem rerum naturaliū, quæ vim habeant efficiendi insensibilitatem in doloribus &tor-

mentis, aut saltem leniendi & minuendi dolorem. Est enim Dæmon, vt suprà etiam significatũ est peritissimus, acutissimusq; rerum naturalium perscrutator, vnde exactè cognouit herbarum, lapidum, aliarumq; rerum, quæ naturæ ordinem non transcendunt, vires & effectus. Scribit enim Albert. Magnus in lib. de secretis naturalium, vt eum allegant Paris de Puteo, in tract. Syndicatus, in c. 2. de tortura, & Grilland. in d. q. 4. n. 13. quod lapis quidã Mesites dictus, cò quòd oriatur in ciuitate appellata Mesis in partibus orientalibus, in Ægypto, contritus, & aqua aut vino mixtus, datusq; ad potandum illi, qui torquendus est, inducat insensibilitatem pœnæ & cruciatus. Hunc lapidem rectius cum Dioscoride lib. 5. pharmacorum simplicium, cap. 149. & alijs, Memphitem appellaueris, à Memphi ciuitate. Secundus modus est per leuationem corporis. Dæmon enim cùm inuisibilis & spiritualis sit, etiam inuisibiliter operatur, & sic potest sua virtute corpus malefici, aut strygis in altum eleuare, vt tortura nullum dolorem inferat. Et sicut corpus potest in altum tollere, sic etiam non est eidem Dæmoni difficile ponderare, ita vt nequaquam corpus & eius membra extendant. Tertium modum taciturnitatem inducendi considerare possumus, per assistentiam dęmonis interius in faucibus & ore malefici, & eum impedientis ne possit loqui. Nouimus enim ex Euangelio, dęmonem posse ho-

Matth. 9. & Luc. 11.

se hominem reddere mutum. Hoc congruit illi confessioni Annæ Xalleæ, quæ Blainuillæ in Lotharingia Anno Domini 1587. 5. Calend. Mart. supplicio affecta est, referente Nicolao Remigio in d. cap. 8. Hæc Anna dixit, se imis faucibus Dæmonem suum, cùm torqueretur, occlusum habuisse, quo facilius locuturæ vocem inhiberet, si fortè per doloris impatientiam ad fatendum vrgeretur. Sic qui torturæ assistebant, aduerterunt tortæ fauces in eum tumorem excedere, vt mentum ipsum sua elatione ferè adæquare viderentur. Haud multũ dissimile, vt Grillandus narrat, accidit eo iudice Romæ. Malefica quædam antequam in tortura eleuaretur, verba quædam submissa voce dicebat; deinde eleuata silebat penitus velut mortua, & nigrior apparebat in vultu carbone extincto, oculos extra caput valdè tremendos more illorum qui strangulantur, emittẽs, & nihil penitus loquebatur neq; boni, neque mali. Eandem silentij necessitatem sibi à Dæmone illatam confessa est Francisca Fellæa, morte mulctata Pangæi, Anno Domini 1584. 5. Id. Nouembr. Nicolao Remigio teste, quæ præterea ita occlusas ad vocem Iudicis aures se habuisse dixit, vt quàm primum is interrogaret, nihilo plus audiret, quàm si is nihil omninò loqueretur. Erat ergo huius fœminę malus spiritus non solùm mutus, sed etiam surdus, id est, sua præsentia mutum & surdum pro sua voluntate efficiebat. Quemadmodum Marc.

9. Spiritus à Christo eiectus erat surdus & mutus quantum ad effectum. Quarto modo inducit taciturnitatem malus spiritus per assistentiam exteriorem aut suggerendo ei, qui torquetur, ne loquatur, aut eum confortando, vt breuem quidem torturam fortiter perferat, spe vitæ longioris: aut etiam minando verbera, si delictum confiteatur. Atq; hic modus vt puto, maximè locum habet in eis, qui duritia mentis, & fortitudine corporis valent, de quibus ab Vlpiano in l. 1. §. Quæstioni fidem. ff. de quæst. dicitur, quod pleriq; patientia siue duritia tormentorũ ita tormenta contemnunt, vt ab eis veritas exprimi nullo modo possit. Sed existimo quod hic modus minus sit pernicioſus, imò & facilius vincatur torturæ applicatione, & eius lenta moderataq; continuatione: si tamen tormenta ita adhibeantur, vt plus corpori molestiæ, quàm doloris & læsionis inferãt. Notabile est ad hoc propositum tormenti genus, de quo Marsil. in d. l. 1. col. 12. testatur, se experientiam sumpsisse in duabus fœminis maleficis, dum esset Capitaneus vallis Lugani, quæ tormenta alia nonnumerant & vicerant, sed adhibito hoc in spacio quadraginta horarum, omnia plenè delicta confessæ fuerunt. Est autem huiusmodi tormenti genus, quod non lædit corpus, & est maximæ potentiæ ad confessionẽ eruendam. Reus ponitur super scamno ad sedendum, & ibi adsunt duo qui eum custodiunt, vt non dormiat,

dormiat, nec de die nec de nocte: & cùm ipse reus inclinat caput in vnam partem, propter somnum, famulus qui est ab illa parte, dat cũ manu sibi in capite, & excitat eum, & eleuat caput: Idem facit alter famulus, quando caput inclinat versus suam partem, & quando illi duo sunt defessi, & volunt dormire, alij duo noui subrogantur in locum illorum, & non permittunt vnquam dictum reum dormire & quiescere, donec omnia confiteatur, promissa sibi quiete, & in duabus noctibus & vno die hoc modo defatigabitur, & confitebitur. Fatetur Marsil. sæpè se vsum hoc tormento contra obstinatos & non timentes tormenta, & ait: Verè nemo tam ferox inuenitur, qui huic tormento possit resistere. Quando autem suspicio oritur maleficam penes se habere aliquid maleficij ad inducendam taciturnitatem, solent curare iudices, vt proprijs vestibus exuatur, ne aliquod maleficium insutum habeat. Eandem ob caussam pilos vndique iubent abradi, vt DD. mallei maleficarúm, Damhauderius, Ioannes Bodinus, & post eos alij iuniores obseruarunt.

Decimasexta Conclusio. *Reus sufficienter tortus, si nihil confessus fuerit, sed in negatiua perseuerauerit, liber dimittendus & relaxandus est.*

HANC tenent Eymericus in 3. part. direct. in cap. de tertio modo terminandi

processum in causſa fidei per tormenta. Franciſc. Pegna ibid.in comment.39. Paulus Grilland.de quæſtionib.& tort. q.7. num.11. Marſil. in d. l. Repeti. Iacob. de Bellouiſo in tract. crimin. in tit. de quæſtionib. Marſil. & Alberic.in l.Edictum. ff.de quæſt. Anton. Gomez. in d.cap.13.num.28.& alij alibi. Ratio eſt,quoniam per torturã indicia purgantur, vt communiter Doctores loquuntur, quaſi ſufficienter tortus ipſam veritatem dixiſſe videtur, iuxta illud Ciceron.in Topicis ad Trebatium, allegatum in d. l. Edictum: Verberibus torti, & igne fatigati, quæ dicunt, ea videtur veritas ipſa dicere, &c. & dicit Alberic. in d.l. Edictum, & poſt eum alij,quod communiter totus mundus ita tenet & ſeruat.

Verùm hoc loco incidit dubiũ apud DD. An talis qui per dura tormenta ſe purgauit, & nihil confeſſus eſt,abſolutè ſit dimittendus, & plenè abſoluendus: An verò cauſſa indeciſa ſit relinquenda, & ſic tortus ſit relaxandus ſub fideiuſſoribus.

Simpliciter abſoluendum arbitrantur Emericus, Franciſ. Pegna, Iacob.de Bellouiſo, Bartol.in l.fin. num.1. de quæſt. Angel.in tract.malefic.in verb. Fama publica, &c. prope finem. Cæpol.in conſ.crim.32. incip. Quidam ruſtici Vicentini. Anton. Gomez. loco cit. Hanc ſententiam de iure etiam tenendam, videtur ſentire Iulius Clarus lib.5. §.fin. pract. crim.q.62.num.2.&q.64. num.38.& ita etiam

de iure

de iure plenè absoluendum censet Damhauder. in rerum criminal. praxi, cap. 40. & alij alibi. Alij contendunt in tali casu reum relaxandum & absoluendum sub fideiussoribus, & causſam indecisam relinquendam. Pro hac sententia sunt Salycet. in l. Si qui adulterij. C. de adult. & in l. Ea quidem. C. de accusat. col. penult. & in l. Quisquis. C. ad L. Iul. Maiest. & ibidem Angelus Perusinus, Paris de Puteo in tractat. Syndicatus, in parte. Viso de repetitione torturæ. Alberic. in l. Diuus Marcus. ff. de offic. præsid. Marsil. in l. Repeti. colum. 8. & in pract. crim. §. Quoniam. num. 49. qui dicit, quod communis practica totius Italiæ est, apud peritos ius dicentes, vt in tali casu accipiat Iudex fideiussores à reo de se repræsentando ad mandatum Curiæ. Boërius in decis. 163. nu. 15. & 16. & dicit etiam Carauita super ritu magnæ Curiæ, 248. num. 18. vt eum allegat Iulius Clarus in d. q. 62. num. 2. communiter obseruari, quod hoc casu inquisitus præstet fideiussores de standoiuri, & se præsentando toties, quoties fuerit requisitus. Iulius Clarus attestatur in hoc casu in Ducatu Mediolanensi reum non absolui definitiuè, sed stantibus rebus prout stant, & tunc si deinde superueniãt noua indicia, de nouo contra eum proceditur non obstante tali sententia, & alibi etiam talis obseruantia viget. Damhaud. dicit apud eos receptum esse in practica, vt si noua indicia intra aliquod tempus pro Iudicis prudẽtia, quo

in car-

in carcere post purgationem indiciorum per torturam reus conseruatur, non superuenerint, reus ex omnibus vinculis liberetur, pristinæq; libertati, qua ante capturã fruebatur, restituatur. Quousq;: hoc est, donec denuò in iudicium accersetur: sine ampliori & plenaria absolutione. Vt varietas sententiarum melius perspiciatur, & quantum fieri potest, concilietur, quid rectius & tutius sentiendum ex omnibus, quantũ consequor, distinctè resolum, præmissis aliquibus, quorum primum sit: In Iudicis arbitrio & prudentia consistere, quando indicia per torturam sufficienter censeantur purgata. Ioan. Andr. in cap. Cùm in contemplatione de regul. iuris. Augustin. de Arimino in addit. ad Angel. in tract. malefic. in verb. Comparent dicti inquisiti. Marsil. in l. quæstionis modum. ff. de quæstionib. & post hos Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iudic. qq. casu 273. Secundum, cùm casus præsens clarè à iure non sit decisus, vt Gomez. rectè fatetur in d. num. 28. à principio, atq; notabilis, & in praxi quotidianus etiam sit, optimum est obseruare, quæ sit praxis summarum curiarum, quibus solent præesse viri eruditione & prudentia conspicui: Hi enim iudicium ferunt secundum æquitatem & rectam rationem, & certe talis practica in loco pro lege habenda, vbi recepta est. Tertiũ: circa talem tortum considerandum, quod fideiussio potest concerneri, seu pro obiecto habere: aut pœnam aliquam

pecu-

pecuniariam: aut expensas iustè causſatas ratione ipsius rei: aut corporalem aliquam criminis pœnam. Nunc pro resolutione dico in primis iuri conformiorem esse primam opinionem, quod purgatis indicijs, reus simpliciter & definitiuè absoluendus sit. Hanc tenent vt plurimum DD. primæ sententiæ, & probatur primò per regulam illam, Actore, vel Accusatore non probante, reus debet absolui. l. Actor quod esse. C. de probat. l. Qui accusare. C. de edēdo. & hæc regula intelligenda de plena absolutione. Deinde per text. in l. fin. ff. de calumniatorib. seruus tortus precedētibus indicijs, & non confessus plenè absoluitur. Bald. ibid. notat expresse, & alij, & in cap. Quotiēs. & cap. fin. de purgat. canon. qui stantibus indicijs cùm purgatus fuerit, definitiuè statim absoluendus. Rationem huiusmodi fundamentalem adfert Gomezius. Si talis causſa remaneret indecisa, reus accusatus, vel inquisitus remaneret in maximo damno & periculo, cū esset aperta via inimicis & sibi odiosis, vt possint quotidie super illo delicto inquietare & molestare, quod non est permittendum, imò malitijs hominum obuiandum. l. 1. §. Cum quis latrones, ff. de quæstionib. & in l. 2. ff. solut. matrim. Alia adfert Gomez. & soluit fundamenta alterius partis. Dico secundo, quando indicia per torturam pro iudicis, aut iudicum prudentia & matura censura sufficienter non essent purgata, licet pro tempore veritas

non

non possit haberi, tunc Iudex possit reum relaxare, & absoluere stantibus rebus, prout nec cum fideiussione de se repræsentando ad requisitionem & mandatum Iudicis, toties, quoties requisitus fuerit, & in tali casu, meritò Iudicis sententia potest suspendi, & reus cum fideiussione relaxari, si fortè breui alia indicia superuenirent: & sic practica alterius sententiæ optimè locum habet. Tertiò, quando indicia multum sunt vrgentia, & quasi indubitata, tunc etiam post grauem torturam, & perseuerantiam in negatione potest reus condemnari ad pœnam aliquam extraordinariam, vt post Bossium in tit. de inquisitione, num. 30. Iulius Clar. in d. q. 64. num. 38. & alij docent. Et dicit Clarus apud eos obseruari, vt in tali casu, si indicia sint valdè vrgētia senatus reos condemnet ad pœnam extraordinariam, puta triremium ad tempus; & aliquando etiam in perpetuū, præsertim quando reus est valdè famosus. Quartò, quando agitur criminaliter, reus pro criminis pœna corporali non dimittitur cum fideiussione. per tex. in l. 3. ff. de cust. & exhib. reor. vbi dicitur, nisi tam graue scelus ipsum commisisse constet, vt nec fideiussoribus, nec militibus committi debet, &c. DD. communiter ibidem. Gloss. in cap. Cùm homo 23. q. 5. Bald. in l. Neque. C. Ne fil. pro patr. & in l. Nullus. C. de exhib. reis. Angel. ab Aretio in tractat. malefic. in verb. Pro quibus Antonius fideiussit. Salycet. in l. Ad commentarienses.

ff. de

ſi de cuſtod. reor. Petrus Ancharan. & Ioann. Imolenſ. in Rub. de fideiuſſ. Marſil. in pract. §. Examinanda. num. 12. & in §. Attingam. nu. 2. Anton. Gomez. tom. 3. variar. reſolut. cap. 9. num. 8. Couarr. lib. 2. variar. reſolut. cap. 8. nu. 8. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. pract. crimin. q. 46. num. 7. & hæc eſt communis opinio. Ratio à DD. redditur, quia nemo eſt dominus membrorum ſuorum, nec vitæ propriæ. cap. Contingit. de ſent. excomm. & l. Liber homo. ff. ad L. Aquil. Hinc nemo poteſt ſe obligare, aut fideiubere ad pœnam corporalem, exempli gratia, ad ſubeundam pœnam mortis, aut mutilationis, &c. pro ſuo principali: Nec talis obligatio, aut fideiuſſio valeret, aut aliquam vim haberet, iuxta Gloſſ. in d. c. Cùm homo, in verb. ſupplicium. quæ Gloſſa ab omnibus recepta eſt, vt ait Couarru. loco cit. & videre eſt ex Felino cap. 2. de conſtit. & Marſil. in Rub. de fideiuſſ. q. 29. & Iulio Claro in d. q. 46. num. 18. Quintò, ſi reus abſoluitur cum fideiuſſione, intelligitur, quod teneatur conſignare, aut ſiſtere reum ad iudicis requiſitionē ſub pœna pecuniaria certa, ſi ſub certa conuentum ſit: ſi autem certa nō ſit promiſſa, tunc pœna pecuniaria iudicis arbitrio decernitur, niſi ſtatutum aut conſuetudo pœnam certam habeat. per text. in l. 4. ff. de cuſtod. reor. Bart. & DD. ibidem. Salyc. & alij in l. penult. C. de cuſtod. reor. Gloſſ. Archid. & alij in d. cap. Cùm homo. Abbas & Anchar. in Rub. de fideiuſſ. Felin. in

lin. in cap. fin. de accusat. & post alios plures Gomez. loco cit. Vnde sæpè contingere solet, quod reus absoluatur sub fideiussione de soluendo certam summam, e.g. 200. aureos, quâ summam fideiussor soluere tenetur, nisi reum & suum principalem consignet. Eadem ratione potest fideiussio tendere ad solutionem expensarum & interesse, quando iustæ expensæ fiunt in caussa rei.

Decimaseptima Conclusio. *Tortus ad eruendam veritatem, si in negatione persistit, & indicia præcedentia tortura sufficienter purgauit, & absolutus est, non infamatur per torturam.*

BARTOL. in l. Nullam. C. Ex quibus caussis infamia irrogetur. Addit. ibid. Bald. Salycet. Iacob. Butr. & Paul. Castrens. in ead. l. per text. ibid. Francis. Brunus de indicijs & tort. q. 8. secundæ partis, num. 3. Bertachinus in Repertorio, in verb. Tortura, num. 70. Vnde ait Iacob. de Bellouiso in tract. crimina. de quæst. fol. 88. col. 3. vers. Et sic ex prædictis colligo, &c. quod beatus homo, qui se omnino tenere potuit in tormentis, quoniam absoluetur, & melior quàm ante accusationem reputabitur, cùm prosperè & feliciter se purgauerit à sibi impositis, arg. Authent. Quomodo oporteat Episcop. & cleric. §. Si nemo accusauerit. Quod dictum allegat, nec improbat Boërius in decisione 163. num. 14. Hinc si quis alicui

alicui obijceret aliquod crimen etiam magiæ, super quo se tortura purgauit, & absolutus extitit, possit talis contra obijcientem & exprobrantem agere iniuriarum.

Decimaoctaua Conclusio. *Tortura etiam inferri potest die feriato & festo, etiam paschalibus diebus in maioribus & atrocioribus criminibus, in honorem Dei.*

Hanc Conclusionem probant l. Nemo. C. de Episc. audientia. & l. Prouinciarum. C. de ferijs, & eam tradunt Bald. in d. l. Nemo. Francis. Brunus de indicijs & tort. q. 5. 2. part. num. 52. Marsil. in pract. crim. in §. Expedita, nu. 83. Iul. Clarus lib. 5. §. fin. pract. crimin. q. 64. num. 34. & hoc obseruatur in multis Italiæ locis, & laudat Clarus fieri in delictis capitalibus in honorem Dei. Reprehendunt autem idem auctor & Brunus in minoribus delictis id obseruari. Ratio hæc Conclusionis à Bruno redditur. Tortura est quædam examinatio extraiudicialis, vnde si præcessit iudicialis cognitio indiciorum, potest fieri postea examinatio quolibet tempore: exemplo testis qui iudicialiter iurauit, potest examinari quolibet tempore, etiam feriato, in honorem Dei, vt tenent Specul. in tit. de fer. §. 2. vers. Quid si tunc testis. Bartol. in l. Damni. §. Sabini. ff. de damn. infect. & Bald. in l. Si quando. C. de telib. & Gloss. in Clem. 1. Maiora & atrociora crimina, in quibus diebus feriatis in honorem

Dei potest inferri tortura, sunt: raptus virginum, adulterium, incestus, homicidium, parricidium, veneficium, maleficium, & similia, quorum mentio fit in d. l. Nullam. vbi Bald. dicit specialiter locum habere in delictis, quæ clam committuntur, sicut est, aliquem incantare, vel incantationem facere, adulterium committere, &c.

Et hanc Conclusionem maximè puto habere locum in sceleratissimo crimine maleficorum, in quo communiter plurima enormissima peccata concurrunt, quod etiam ferè semper clam committitur, summeq; Deus eodem offenditur, & periculum semper est in mora. Hoc certum est, & experientia compertissimum, periculosissimum esse maleficos diu in carcere tenere, expeditionem protrahere, & moram procedendi nimiam seruare: Cùm Dæmon tum in carcere variis tentationibus hoc hominum genus adoriatur, vel vt veritatem taceant, vel vt confessam reuocent, vel vt sibijsis vitam eripiant, atque in desperationem perducat, &c. Quandoquidem in hoc maleficij crimine diaboli potestas coniũgitur hominis operationi, & quoddam fœdus accessit, semper insistit vexationibus & molestijs, vt hominem, quem tam immani scelere perstrinxit, in perpetua captiuitate retineat. Ea de causa, cum nec muris, nec claustris impediatur, quo minus suos clientulos accedere, instigare, & magis decipere

valeat,

valeat, etiam in vinculis, tormentis, & manibus iudicum præstò est, & suam opem quantum fieri potest, salua Diuina permissione semper promittit & præstat, vt plurimorum Iudicum processibus notissimum est. Quandoquidem ergo periculosissimum & pernicioſissimum est: tum respectu animarum quæ periclitantur: tum intuitu salutis multorum, quibus periculum imminet, ab hoc scelesto hominum genere: tum quod maximũ, & omnibus præponendum ratione diuinæ maiestatis, quæ grauissimè læditur, & quandoq; maximè offenditur, quod non maior zelus est expediendi iustitiam, iudices meritò ad hoc propositum commendatum habere debent illud Imperatorum in d. l. Prouinciarum. C. de Ferijs. Prouinciarum præsides, ait Lex, moneantur, vt in quæstionibus latronum, & maximè Hysaurorum (latrones enim de Hysauria perfidiores erant alijs iuxta Gloss. ibidem) nullum quadragesimarum, vel venerabilem Pascharum diem existiment excipiendum, ne differatur proditio consiliorum, quæ per latronum tormenta quærenda est: Cùm facilimè in hoc summi numinis speratur venia, per quod multorum salus & incolumitas procuratur. Sic Lex. Per hæc tamen non intendo laudare & promouere quorundam Iudicum præcipitatum potius furorem, quàm moderatum, & prudentiæ sale conditum zelum, qui in hoc crimine, vt intelligo, nimis

præcipitanter procedunt, & vix vllam dantes dilationem reis, vt maturè considerare valeant necessaria ad statum suæ conditionis & salutis, sed manè reos apprehendunt, carceri statim tradunt, mox sine mora ad quæstionem rapiunt, & confessos aut eodem die, aut quàm primùm sequenti ad sententiã audiendam, & executionem quæ statim subiungitur, faciendam rapiunt. Hic enim furor, non zelus iudicandus est. Res humanæ, vbi agitur de salute mentis & corporis, & vertitur periculum animarum, agendę cum maturitate iudicij, & grauitate coniuncta moderatione. Grauissimè enim iudices peccant, quando modum excedunt in tortura, & tenentur ad restitutionem omnium damnorum in foro conscientiæ, si quæ sequantur ex eorum culpa. Et in foro exteriori pro ratione culpæ, damni, & excessus, sunt pœna afficiendi. Quomodo autem sint tales puniendi, docent Gomez. in d. cap. 13. num. 6. Iulius Clarus in d. q. 64. num. 37. & Menoch. post alios lib. 2. de arbitrar. Iud. qq. casu 340.

QVÆSTIO II.

An in dignitate, aut honore constitutus possit puniri pœna mortis, absque exauctoratione siue degradatione?

VIDE-

VIDETVR quod non, ex hac L. in verb. præsidio dignitatis exutus & cruciatus & tormenta nõ effugiat. Ad idem facit Glossa singularis in l. Omnes, in verb. amissionem C. de Episc. & cleric. Nemo in dignitate mori debet. Angelus hic: quem citat & sequitur Ioan. de Anania in cap. 1. de Sortileg. Et dicit quòd non licet Doctorem ad torturam ponere, antequam insignijs Doctoralib. exuatur. Ad idem accedunt Bart. in l. Quod ait Prætor. §. Ignominiæ. ff. de his, qui notantur infamia. Petrus Lenauderius in tract. de Doctorib. 4. part. q. 26. Iul. Clar. lib. 5. sentent. §. fin. pract. crim. q. 73. num. 2. & q. 74. num. 5. & alij alibi. in d. l. Quod ait. §. Sed & si. l. vocat exauctorare, id est, insignia militaria detrahere. Et quia Lex dicit de milite non simplici, sed fulgente dignitate siue honore militari, argumentum etiã trahitur ad Doctores. In exauctoratione Doctor priuatur cingulo Doctorali, & miles exuitur cingulo militiæ. Locum exauctorationis in secularibus constitutis in dignitate subit degradatio in clericis. Sed vt ad propositum redeamus, solemnitas exauctorandi in desuetudinem abijt, vt benè attestatur illustris Iurisconsultus Andreas Gaill lib. 1. de pace publica. cap. 1. num. 30. Quod præsertim in atrocioribus delictis & enormissimis locũ habet, in quibus licitum est iura transgredi. Bald. in Authent. Sed nouo iure. C. de seruis fugit. Marsil. in l. Vnius. §. Cogniturum. ff. de quæst.

& in singulari 601. Barbatius in c. 1. de constitut. à num. 155. & alij alibi. Confirmatur hoc latius : in atrocissimis criminibus clericus etiam quandoque sine degradatione reali punitur extremo supplicio, vt in clerico assassino est text. in c. 1. de homicidio in 6. Dominicus Geminian. ibidem. Ioan. Andr. in c. Cùm non ab homine, de iudicijs. Petrus Ancharan. in consil. 158. num. 5. incip. ex narratis in facto. Marsil. in d. §. Cognituru m, & in practic. crimin. §. Diligenter. num. 160. & alibi. Barbat. in cap. At si clerici. de iudic. Menoch. lib. 2. de arbitr. Iudic. quæstionibus. casu 415. num. 28. Andreas Gaill loco citato. Et hanc sententiam ex alijs esse communem ostendunt, *Iul.* Clar. in d. §. q. 36. num. 30. & 33. Couarr. *lib.* 2. variar. resolut. cap. 20. num. 11. & pract. quæst. cap. 32. Alios ad idem allegat. Felicianus Episcop. Scalens. in Enchiridio de censuris, in tract. de deposit. & degradat. cap. 14.

QVÆSTIO III.

An, quando quis probatur maleficus, vel magus duobus vel tribus testibus idoneis, etiamsi neget delictum, & in negatione persistat, possit condemnari?

QVIDAM DD. voluerunt ad condemnationem requiri vtrunq; , & reum con-

uictum,

uictum, & illud confessum esse. Sed hac sententia, tanquam falsa reiecta, dicendum conuictum testibus idoneis de crimine, etiamsi in negatione persistat, condemnatum fore etiam in hoc crimine, vel in alijs. Pro hac doctrina sunt Alexand. in addit. ad Bartol. in l. Vnius. §. reus. ff. de quæst. Alberic. in l. Obseruare. C. Quorum appell. non recip. Marsil. in sing. 108. Bald. num. 4. & Felin. num. 1. in c. Ad nostram. de probat. Andr. ab Isernia in cap. vnic. §. publici latrones, de pace tenenda, & post alios plures Didacus Couarru. practic. quæstion. cap. 23. num. 5. conclus. 1. non longè à fine, & in hac materia recentiores Ioann. Bodin. de magor. dæmonomania lib. 4. cap. 2. Godelmannus de magis & veneficis. lib. 3. cap. 8. num. 16. Theodoricus Graminæus in inductione siue directione iudicis in caussa criminali maleficorum & sagarum, pag. 149. & alij alibi. & probatur hæc sententia ex 2. q. 1. cap. Nos in quenquam sententiam ferre nõ possumus, nisi aut in conuictum, aut confessum, & l. Qui sententiam. C. de pœnis. & d. l. Obseruare. Constitutio etiam Carolina in art. 22. in hanc tendit sententiã, dum ad condemnationis effectum requirit propriam confessionem, vel criminis probationem disiunctiuè. Hinc in tali casu iudex exactè debet expendere probationes, & earum vim, quæ si plenè & legitimè probent, poterit reus condemnari etiamsi in tormentis, aut extra ea crimen negauerit, de quo conuictus

uictus & accusatus est, quod maximè veritatem habere videtur in criminibus homicidij, veneficorum, maleficorũ siue incantatorum & magorum, & aliorum, de quibus fit mentio in d.l. Obseruare. Ex his concluditur quod etiam Bodin. & Godelman. tradunt, si duo vel tres testes idonei deposuerint veneficij suspectum ipsis videntibus sub limẽ stabuli posuisse ollam sortilegiorum, quæ inuenta, & pecudes mortuæ sint, etiamsi talis neget crimen maleficij, poterit condemnari ad pœnam ordinariam, virtute legitimæ probationis & de similibus simile est iudicium. Quod & confirmatur per text. in præsenti l. dum ait. Si verò conuictus & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit denegando, sit eculeo deditus: vnguliſq; sulcantibus latera perferat pœnas dignas facinore proprio: Quorum verborum sensus manifestus est ad huius quæstionis dissolutionem, licet quidam verbis non bene perpensis eum inuertant vt innuit Alberic. in hac l. Etsi excepta.

LEX VIII.

Culpa similis est, tam prohibita discere quàm docere.

QVANTVM ad libros magicos attinet, omnes eiusmodi libri sunt comburendi, & a nullo Christiano conseruandi. Actor. 19. Ephe-

19. Ephesi multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt eos coram omnibus, & computatis pretijs illorum inuenerunt pecuniam denariorũ quinquaginta millium. Ita fortiter crescebat verbũ Dei, & confirmabatur. Et index librorum prohibitorũ editus auctoritate Concilij Trident. in Regula nona his verbis: Libri omnes, & scripta Geomantiæ, Hydromantiæ, Aëromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Nicromantiæ, siue in quibus continentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis magicæ prorsus reijciuntur. Consonãt leges ciuiles in hac l. & in l. Mathemat. C. de Episcopali audient. mandatur, Mathematicorum & improbatæ lectionis codices esse concremãdos in conspectu Episcopi: & in l. Cæteræ. ff. familiæ Herciscundæ, statuitur magicos libros esse corrumpendos. His adiungitur illa lex apud Iulium Paulum lib. 5. Receptarum Sentent. tit. 25. ad L. Cornel. de Sicar. & venefic. Libros, ait, magicæ artis apud se neminem habere licet: At penes quoscunque reperti sint, bonis ademptis, ambustisque his publicè, in Insulam deportantur: Humiliores capite puniuntur. Non tantum huius artis professio, sed etiam scientia prohibita est. Sic Nicephorus lib. 20. histor. narrat, quendam Iuuenem Lollianum missum in exilium, & bona eius publicata, eò quod librum magicum descripsisset. Titus Liuius lib. 5. Decade 3. docet,

docet, quomodo de vtilitate Reipub. sit quod mali libri corrumpantur & comburantur. Dū enim diutius bellum Punicum, inquit, secundum traheretur, & passim à ritu sacrificandi more patrio discederetur, & sacrificuli & vates cœpissent hominum mentes; re ad patres, & ad publicam quærimoniam delata, incusati sunt primū grauiter à senatu ædiles, triumuiriq; capitales, quod nō prohiberent: datumq; negotium M. Æmilio vrbis prætori, qui senatusconsultum renunciauit, & edixit, vt quicunq; libros vaticinios, precationesque haberet, aut artem sacrificandi conscriptam, ad se deferret, quæ ipse combussit.

Et tempore Valentis Imperatoris *circa annum* Christi 370. magna & acris *fuit facta* inquisitio codicum artium vetitarum: & ad eum finem rectius consequendum, cuiusq; fermè domus penetralia accuratè perlustrata fuerunt, & innumeri codices, imo multi voluminum acerui congesti, atque in conspectu iudicum concremati, vt post Ammianum libro 29. prodit Baronius tomo 4. annalium sub anno Christi 370. pag. 226. in impressione Antuerpien. de Anno 1594. Ea de caussa innocenter etiam D. Chrysostomus in discrimen, à quo tamen diuino præsidio liberatus extitit, deuenerat, vt ipse testis est in hom. 39. in Acta Apost. vbi sic loquitur: Mota est olim, me adhuc adolescentulo, magna tyrannorum hostilitas: militibus etiam foris extra ciuitatem ad

insidias

insidias positis, fortè fortuitò libellos quærebant incantatorios & magicos. Et qui scripserat librum, nondum perfectum in flumen abiecerat, & captus, cùm postularetur ab eo, reddere non poterat, sed ducebatur per totam ciuitatem vinctus: & cum ita accusaretur, dedit pœnam. Tunc ego ad martyris ædem proficisci volens, transibam per hortos iuxta flumen cum alio quodam. Ille autem viso libro qui in superficie fluebat: primum quidem putabat linteum esse: propior autem factus, agnouit esse librũ, & descendens recepit. Ego aut contendebam, vt de communi inuento, & ridebã. Sed videamus, inquit, quid nã hoc sit. Reuoluit partem paginæ, & inuenit scripta magica. Accidit aũt eodem tempore, militem transire: qui hoc animaduertens abijt, & timere nos fecit. Quis enim credidisset, quod è flumine sumptum sustulissemus, cum omnes tunc etiam qui non suspecti essent detinerentur? & abijcere non audebamus, ne videremur: idem erat periculum si scinderemus. Concessit igitur Deus & abiecimus, & posteà à periculis liberati sumus. Hinc clarum redditur quam illis temporibus fuerit periculosum & infame habere libros magiæ: Quod tamen hoc tempore impunè dissimulatur maximeque apud corruptam iuuentutem in abusu est.

Ex dicta L. comprobatur non solum magorũ, sed etiam hæreticorum libros esse comburendos, & nõ conseruandos. Leo Papa primus

Libri hæreticorum comburendi.

mus in Epistola quadam ad Toribium Astorigensem Episcopum, c.15. sic ait. Curandum est & sacerdotali diligentia maximè prouidendum, vt falsati codices & à syncera veritate discordes, in nullo vsu lectionis habeantur. Apocriphæ autem scripturæ, quæ sub nominibus Apostolorum multorum habent seminarium falsitatum, non solum interdicendæ, sed etiam penitus auferendæ sunt, atque ignibus concremandę. Quamuis enim sunt in illis quædam, quæ videantur habere speciem pietatis, nunquam tamen vacua sunt venenis, sed per fabularum illecebras hoc latenter operantur, vt mirabiliū narratione seductos, laqueis cuiuscunque erroris inuoluant. Huius *Epist.* meminit Alphons. Castr. lib.2. de *iusta hæret. punit.* c. 5. qui hanc materiam omnibus latiùs discutit. Super hoc articulo digna lectione est Epist. Victoris Constantini ad Episc. & populum ex Socrate, de Ario & eius scriptis. lib. 2. c.15. histor. tripartitæ, in hæc verba. Malignos & impios Arius imitatus, dignum est vt illorum quoque suscipiat vltionem. Sicut ergo Porphyrius diuinæ pietatis inimicus, iniqua volumina contra religionem proferens, dignam promeruit inuenire mercedem, & talem, per quam in posterum esset opprobrium, & plurima compleretur infamia, & nunc placuit Arium & consectatores eius vocari Porphyrianos, vt quorum mores imitati sunt, eorum vocabulo perfruantur. Super hæc autē si qua con-

conſcriptio ab Ario facta reperitur, igni tradatur, vt non ſolùm praua eius doctrina depereat, ſed neq; vlla eius poſſint remanere commenta. Hoc etiã præcipio, ſi quis conſcriptiones Arij cælaſſe comperitur, & non repentè proferens igne conſumpſerit, mortis ſupplicio ſubiacebit. Mox enim vt in hoc fuerit captus, capitalem ſuſcipiet vltionem. Deus vos cuſtodiat. Hæc eſt Conſtantini Epiſtola. His accedunt aliæ Chriſtianorum Imperatorum leges in C. de hæret. l. Omnes vetitæ legibus diuinis & imperialibus conſtitutionibus hæreſes perpetuò quieſcant, & nemo vlterius conetur, quæ reperit prophana præcepta, vel docere, vel diſcere, nec antiſtites eorundem audeant fidem inſinuare, quam nõ habeant, &c. Et l. Dãnato. §. Nec non impios, ait Lex libros nefandi & ſacrilegi Neſtorij aduerſus venerabilẽ Orthodoxorũ ſectam, decretaq; ſanctiſſimi cœtus Antiſtitum Epheſi habiti ſcriptos habere, vel legere, aut deſcribere quiſquã audeat: quos diligenti ſtudio requiri, ac publicè comburi decernimus, &c. Et in fin. l. Scientibus vniuerſis violatorem huius legis publicatione bonorũ eſſe coërcendum. Vbi optimè notat Salyc. quod non eſt licitum libros improbatę fidei legere aut deſcribere, ſed debent comburi in præſentia Epiſcopi, iuxta d. l. Mathem. & in l. Quicunq;. §. Nulli etiam contra venerabilem Calcedonenſem Synodũ liceat, vel aliquid dictare, vel ſcribere, vel edere, atq; emitte-

emittere: aut aliorum dicta vel scripta super eadem re proferre. Nemo huiusmodi habere libros, & sacrilega scriptorum audeat monumenta seruare. Quod si qui in his criminibus fuerint deprehensi, perpetua deportatione damnentur. & in §. Omnes verò huiusmodi chartæ ac libri, qui funestam Euthicetis, hoc est, & Apollinarij complexi fuerint dogmata, incendio concrementur, vt facinorosæ peruersitatis vestigia flammis combusta pereant: æquum namque est, vt immanissima sacrilegia par pœnæ magnitudo percellat, scientibus moderatoribus etiam prouinciarum, earumq; apparitoribus, defensoribus etiam ciuitatum, quod si ea, quæ legis huius religiosissima sanctione custodienda decernimus, aut neglexerint, aut aliqua permiserint temeritate violari: denarum librarum auri mulctam fisco nostro inferre cogantur: Insuper etiam æstimationis suæ periculum sustinebunt. Ad idem facit illud, quod Iurisperiti tradunt, quod quis præsumatur hæreticus, & de hęresi possit condemnari eo ipso, quod libri hæresis penes aliquem reperiuntur. Ludouicus Romanus in singulari 323. incip. Eo ipso, quod libri hęresis, &c. Alberic. in l. Quicunq;. C. de hæret. Hippol. Marsil. in pract. crim. §. diligenter. num. 92. Idem in cons. 52. incip. Misericordia Domini, num. 34. Archid. & Ioan. Andr. in cap. Filij, de hæret. lib. 6. Carrer. in tract. de hæret. num. 135. & alij alibi. Et lex Pontificia in bulla cœnę Domini,

mini, excommunicatione prima etiam prohibet legere, & retinere libros hæreticorum publicè vel occultè, quouis ingenio vel colore, sine auctoritate & licentia sedis Apostolicæ, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, cuius absolutio reseruata est summo pontifici. De qua re Martin. Nauar. tractat lib. 5. consiliorum in tit. de Hæreticis consil. 3. num. 1. & cons. 8. Si quis autem ignoranter incideret in librum hæreticum, existimans bona fide Catholicum & legeret, non incideret: Quia bulla excommunicat scienter legentes & retinentes. Nec etiam Episcopi & ordinarij possunt suis subditis dare licentiam legendi aut retinendi libros hæreticos, *nisi ex speciali delegatione pontificis*, vt idem Nauarrus docet lib. 1. *Consil. de Constitut.* consil. 1. num. 75. Quia inferior non potest legem superioris tollere, cap. Cùm inferior. de maior. & Clem. Ne Romani. de elect. Neq; absoluere à reseruatis Papæ. cap. Ad eminentiam, de sent. excommu. & id etiam litera d. Bullæ Cœnæ ostendit, cùm dicit. (Sine auctoritate nostra, & sedis Apostolicæ.) Omni enim tempore, quando Religio viguit, vt ex dictis constat, curæ fuit non solùm Episcopis, sed etiam Imperatoribus, vt libri à Catholica fide alieni comburerentur, & non impunè retinerentur, nec venderentur. Cuius nunc (proh dolor) in multis locis contrarium videmus, cum maxima Christianæ religionis pernicie, & animarum

marum interitu. Si enim Apoſtolus Paulus prophana & vaniloquia hæreticorum deuitanda pronunciat, eo quod multum proficiant ad impietatem, & eorũ ſermo, vt cancer ſerpat: multò magis profectò librorum lectio cauenda, ſcriptura enim manet, & vox perit, & ea quæ permanent fortius imprimunt in animum, magiſq; mouent. Hinc vt ex illo Act. 19. citato conſtat, ſicut teſtimonium & ſignificatio apertiſſima veræ fidei & conuerſionis eſt, libros curioſos, & à fide Catholica alienos incendio tradere, vt patet ex illis verbis ſubiectis. Ita fortiter creſcebat verbum Dei, & confirmabatur: Sic infirmæ fidei & fictæ charitatis argumentum eſt, legere, retinere, & non velle Vulcano conſecrare huiuſmodi libros. Quare rectiſſimè ſecundum Iuriſperitorum ſententiam, contra tales eſt vehementiſſima præſumptio hæreſis.

Contra dicta obiciunt quidam Catholici etiam ſcioli, hæreticorum lectionem eſſe licitam & admittendam, ex illo S. Pauli 1. ad Theſſal. 5. Omnia probate, quod bonum eſt tenete. Ergo poteſt aliquis hæreticorum libros legere, cùm etiam aliqua bona in eis contineantur, & ad effectum bonum, maximè vt eorum errores melius cognoſcat, ac rectius eis reſpondere queat. Reſpondetur; hoc argumentum probat, quod ſi nullum præceptum Eccleſiæ eſſet, licitum fore legere huiuſmodi libros eis, qui dignoſcere & ſecernere bonum à malo poſſunt, ita vt eis

nullum

nullum immineat periculum ſubuerſionis, quod qui amat, peribit in illo. Ad huius rei illuſtrationem pulchrum adfert exemplũ Euſebius lib. 7. hiſtoriæ Eccleſiaſt. cap. 6. de Dionyſio Alexandrino, cuius verba adfert ex eiuſdem li. 3. de Baptiſmate ad Philomenem Preſbyterum vrbis Romæ. Sic enim ſcribit Dionyſius. Ego & tractatus hæreticorum lego, & traditiones eorum perſcrutor, etiamſi videar ad horam verbis illorum pollui. Sed multum mihi confert hoc ipſum, quod ex ipſorum verbis arguere eos poſſum. Denique cùm aliquis ex fratribus & compresbyteris prohiberet me, ne hæretica lectione tanquã cœni alicuius fœtore polluerer, viſio mihi quædam à Deo oſtenditur, quæ me confirmaret, & ſermo ad me factus eſt, hæc mihi euidenter proloquens. Lege omnia quęcunq; in manus tuas venerint: quia probare ſingula quæcunque & diſcernere potes. Quandoq; ex initio hæc tibi cauſſa fuit credendi. Amplexus ſum viſionẽ: quia & Apoſtolicæ ſententiæ concordabat, dicenti: Omnia probate, quod bonum eſt tenete. Hæc Euſeb. Ex qua hiſtoria patet, eo tempore etiam habitam eſſe tanquam rem periculoſiſſimam, lectionẽ hæreticorum, nec debere ſibi vnumquemq; tribuere, quod poſſit diſcernere, ſed tale iudicium à ſuperiori poteſtate conferendum, præſertim cùm Scriptura nos in contrarium moneat in Euangelio. Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos

in veſtimentis ouium:& iterum: Cauete vobis à fermento Phariſæorum: & iterum Ioannes.
1. Ioan. 4. Nolite omni ſpiritui credere. Qui ergo ſimplices & ignari ſunt, deberẽt abſtinere, etiamſi nulla prohibitio eſſet, propter imminens & euidens periculum. Nec mouet, quod etiam aliquid boni in eorum ſcriptis inueniatur. Quia, vt S. Gregorius lib. 5. moralium cap. 11. ait. Habent quippe hoc hæretici proprium, vt malis bona permiſceant, quatenus facilè ſenſui audientes illudant: Si enim ſemper praua dicerent, citius in ſua prauitate cogniti, quod vellent minimè perſuaderent. Rurſum ſi ſemper recta ſentirent, profectò hæretici nõ fuiſſent: ſed dum fallenti arte ad vtraque deſeruiunt, & ex malis bona inficiũt, & ex bonis mala abſcondunt. Sicut qui veneni poculum porrigit, ora poculi dulcedine mellis tangit, dumq; hoc quod dulce eſt, primo attractu delibatur, etiam illud quod eſt mortiferum, indubitanter abſorbetur. Itaq; hæretici permiſcent recta peruerſis vt oſtendendo bona, auditores ad ſe trahant, & exhibendo mala latenti eos peſte corrumpant. Et ſi quid boni in libris hæreticorum inueniatur, id etiam ex Catholicis haberi poteſt. Nihil enim dicitur, quod non prius dictum ſit. Nec etiam Deus aliquid ſingulare boni per peruerſos diffundit, quod non multò vberius per organa Spiritus ſancti communicet, iuxta illud Ioannis: Paracletus Spiritus ſanctus quem mittet

Pater

Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæcunque dixero vobis. Cùm ergo lectio hæreticorum librorum & alienorum à fide Catholica semper sit damnata, vt res pernicioſa, nemini dubium esse potest, quod summus in Ecclesia monarcha eam non potuerit sub culpa & pœna prohibere. Atque hoc præceptum operatur, vt quod antea ex suo genere erat periculosum, & licitum eis, qui sine periculo poterant legere & approbare, postea omnibus vi præcepti fiat illicitum, nisi licentia sedis Apostolicæ accedat, cuius etiam est ante licentiam cognoscere & iudicare, an sine periculo & cum fructu licentiam petens *legere possit*. Nemo enim *iudex in propria causa esse potest*. Si quis autem *legerit*, aut *habuerit* sine licentia libros Catholicorum, quibus annotationes, elucidationes, aut commentaria hæretici inseruerunt, non incidit quidem in pœnas Bullæ cœnæ Domini, sed in censuram latam à Pio Quarto Anno Domini 1564. 14. Martij super approbatione Indicis librorũ prohibitorum, quæ bulla indici præfigitur: & talis etiam reatum peccati mortalis incurrit, iuxta ea, quæ bene dicit Nauarrus in manuali confessariorum, cap. 27. num. 56. & ipsa bulla decernit. Si quis autem in dubium trahere velit, an Pontifex rectè prohibere possit lectionem & conseruationem librorum hæreticorum sub pœnis & censuris, is etiam vertat in controuersiam,

uersiam, an Catholici & pij Imperatores in legibus ciuilibus, sub pœnis capitalibus & temporalibus prohibere potuerint, & reuocet in litem, an potestate iusta præcipienti, sub reatu mortalis peccati sit obediendum, iuxta illud Lucæ. Qui vos spernit, me spernit: & aliud Apostoli. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas, nisi à Deo. Quæ autem sunt à Deo, ordinata sunt. Itaq; qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.

Luc. 10.
Rom 13.

LEX IX. & finalis.

Quicunque maleficorum labe pollutum audierit, deprehenderit, occupauerit: ilico ad publicum pertrahat, & iudicum oculis communis hostem salutis ostendat. Si quisquam ex agitatoribus, id est, aurigis, seu ex quolibet alio genere hominum contra hoc edictum venire tentauerit, aut clandestinis supplicijs etiam manifestum reum maleficæ artis oppresserit: vltimum supplicium non euadat, geminæ suspicionis obnoxius, quod aut publicum reum, nefacinoris socios publicaret, seueritati legum, & debitæ subtraxerit quæstioni: Aut proprium fortassis inimicum sub huiusmodi vin-

li vindictæ nomine, consilio atrociore confecerit.

Circa hanc L. notandum est ex Doctoribus, qui in hanc, sicut in alias leges huius tituli, breuissimè commẽtati sunt, quod maleficum licet cuilibet propria auctoritate capere, & Iudici præsentare. Quod singulare est, sed ita intelligendum, (quamuis Doctores generaliter loquantur) quando in manifesto crimine deprehenditur. Regulariter autem in alijs criminibus prohibitũ hoc est. Commune autem est in hoc crimine & in alijs, quod nemini licet maleficum etiam manifestum propria auctoritate occidere. Deinde ex hac lege in illis verbis (*Ne facinoris socios publicare, &c.*) colligunt *DD.* crimen maleficij esse de genere exceptorum. Alberic. hîc & Godefrid. Glossa & Salycet. in l. fin. C. de accusat. Barto. in l. Repeti. de quæst. Marsil. ibid. Bald. lib. 1. consil. 95. incip. Regula iuris. Panormit. Ioan. Imol. & Anthon. à Butr. in cap. 1. de confess. & alij quos citaui ad longum in 2. memb. tractat. de confess. malef. concluf. 1. ratione 3. Quare consequenter tradunt, confessum de se in hoc crimine super aliorum scilicet sociorum criminis conscientia, posse & debere interrogari, & interrogatus in conscientia, sub pœna peccati mortalis tenetur facinoris socios iudici publicare, vt in 2. membr. d. tract. ostensum latius est. Vnde communis regula cruitur,

quam ponunt Gloſſa cum text. in c.2. de confeſſis. Panorm. Anthon. Ioan. Imol. Cardinal. Zabarella, Hoſtienſis, & omnes Doctores ibidem, cum Iuriſperitis. in l. fin. C. de accuſatio. quod in criminibus exceptis de ſe confeſſo, credendum eſt contra ſocios criminis, non quidem quantum ad condemnandum, ſed ad præſumendum. Aliàs profectò non eſt inuenire diſcrimen inter crimina excepta, & non excepta, ſecundum mentem canonum & legum, ac Doctorum. Maximè autem inquirendum in hoc crimine de ſocijs, quia maleſici communiter, vt experientia docet, habent ſocios, & credo haud ex multis repertum vnum, qui ſolus ſine ſocijs hoc ſcelus commiſerit. Præterea cùm maleſici ſint hoſtes communis ſalutis, iuxta præſentem l. contra ſocios inquirere etiam tendit ad communem ſalutem omnium. Quia niſi maleficorum crimen radicitus extirpetur, ſalus communis non habebitur. Præterea cũ DD. aduertendũ eſt, quod ſi quis propria auctoritate notorium maleficum interfecerit, duplicem ſuſpicionem ex hac l. incurrit, tum quod conſcius ſit maleficij, timueritq; ne ſocios detegeret, ſi tortura adhibeatur, tum quod ratione vindictæ fortaſſis fecerit. Circa hunc articulum notat Bald. ſingulariter, quod non licet ſubtrahere aliquem reum quæſtioni, vel torturæ, nec facere quod veritas non poſſit apparere. Ex dictis mala præſumptio ſumitur contra eos, qui aliquando

quando maleficis consulunt, aut eos admonendo instruunt, vt fugiant, quando grauibus indicijs laborant: Hi incurrunt suspicionem, aut quod socij criminis sint, aut quod veritatem velint latere & iustitiam impedire, aut quod magis ament corporis & famæ æstimationem rei contra ordinẽ charitatis, quàm eius animæ salutem, quæ præstat omnibus rebus in hoc mundo habitis.

Circa hanc L. cùm Doctores ex ea colligant, nominationem malefici facere præsumptionem contra socium facinoris, breuiter tractandum est de indicijs, ex quibus crimen maleficorum deprehendi potest.

DE INDICIIS CRIminis maleficij.

NOTANDVM in primis, quod diuersus est gradus indiciorum. Quædam enim sunt remota: quædam propinqua: alia propinquissima.

Deinde in materia indiciorum multum valet omnium iudicio arbitrium iudicis: falluntur tamen aliqui in intelligentia huius nominis, aut saltem in iudicio, qui putant, quod arbitrium iudicis sonet, quod ipsi ex suo capite & voluntate possint definire, & quod eorum propria prudentia debeat formare iudicium. Iudicis arbitrium forman-

dum est ita, vt sit iuri & æquitati consonum, & in hoc non debet sequi propriam conscientiam, sed publicam scientiam, vt multis allegationibus ostendunt Andreas Barbatius in cap. Canonum statuta. de constitut. à num. 167. Marsil. in pract. crim. §. Diligenter. à num. 24. & Menoch. lib. 1. de arbitr. Iud. quæstion. q. 13. nu. 15. Quando ergo iudex formare rectum vult arbitriũ, debet sequi canones, leges, consilium peritorum, & praxim doctissimorum & probrorum virorum. In materia indiciorum semper hæc doctrina ante oculos habenda est, vt quoniam variæ in casibus occurrentibus circumstantiæ occurrere possunt, Iudex si sibi non sit sufficiens, peritorum *consilium* adhibeat. Præterea reducendum *est in* memoriam pro varietate criminum, varia etiam esse indicia. Quædam communia, quæ omnibus criminibus accommodantur: quædam propria particularibus sceleribus, vt adulterio, furto, homicidio.

Cùm autem latus sit indiciorum campus, & magnus numerus, vt patet ex Doctoribus, qui integros tractatus scripserunt, & ex dicendis manifestum erit, hîc tantum proponentur, quæ huic materiæ conuenient: in reliquis remittitur lector ad Doctores.

Indicia perpendenda in hoc maleficorum crimine.

Primum indicium: sumptum ex hac L. finali: Denunciatio siue denominatio malefici contra facinoris socios, secundum communem Doctorum sententiam, quos suprà ad *longum*

gum adduximus. Quomodo & in quem sensum hoc verum sit, remitto lectorem ad ea, quæ multis declarata sunt in 2. membro superioris tractatus.

Secundum indicium: maximè proprium huic materiæ, est superstitio cum suis varijs speciebus, de quibus ad longum in 1. membro superioris tractatus. Cùm enim superstitio procedat vt plurimum ex pacto implicito, vel expresso cum Dæmone, verum religionis cultum lædit, fidem Christianam labefactat, ac viam sternit ad maleficorum impietatem. Ad hoc facit etiam Constitutio Criminalis Caroli V. in articul. 44. vbi indicia maleficij ponit, dum ait. Si quis res suspectas, verba, & opera, quæ incantationem sapiunt, vsurpauerit.

Tertium: Si quis alios artem magicam siue maleficium docere voluerit: ex eadem Constitutione.

Quartum: Si quis minatus sit alicui maleficia inferre, & effectus sequutus fuerit: ibidem. Ex minis enim præcedentibus oritur indicium ad maleficium, quando fuerunt præsertim factæ ab eo, qui cõsueuit eas exequi. Gandinus in tract. de malef. in tit. de indicijs dubitatis. Hyppol. Marsil. in pract. crim. §. Diligenter, à num. 85. Bald. in l. Metum. C. Quod metus caussa. Francisc. Brunus de indicijs & tort. part. 1. quæst. 3. Decius in consil. 189. num. 17. & alij multi, quos allegant Iulius Clarus lib. 5. sentent. §. fin. pract. crimin. quæst. 21. num. 37.

& Iacob. Menoch. lib. 1. de præsumpt. q. 89. à num. 60.

Quantum: Singularis familiaritas, & frequens conuersatio cum maleficis & incantatoribus: ex eadem Constitut. in d. art. 44.

Omnium enim Iurisperitorum sententia, ex mala conuersatione oritur indicium ad torturam, si modò aliud adminiculum concurrat, vel alia indicia adiuuent. Qualis enim quisq; est, tali socio delectatur. Similis gaudet simili. Prouerb. 13. Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficitur. Et in Psalm. Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum peruerso peruerteris. Sic sentiunt Angelus in tractat. maleficiorum, in §. Fama publica. vers. Quæro an indicium. Guido de Suzar. de indicijs & tort. num. 32. Marsil. in pract. §. Expedita. num. 91. Bald. in tract. de quæst. nu. 10. Albert. Gandin. in tract. de malef. in Rub. de quæst. Ioseph. Mascard. vol. 1. de probation. Conclus. 451. Menoch. in d. q. num. 125. & alij alibi. Amicitia enim reproborum, ait Salycet. in l. Nullus, supra eod. tit. est repellenda. Ex hac causa prouenit, quod aliquando in vno pago, aut loco tam multæ sint sagę & malefici, vt (proh dolor) experientia discimus, imò etiam si aliæ accedant, ex cohabitatione inficiuntur. Vna enim malefica aliam inficit, præsertim ad voluntatem & imperium Dęmonis, qui nihil magis appetit, quá vt numerus suo-

Prouerb. 13.

Psalm. 17.

rum

rum augeatur, & regnum Christi diminuatur. Quamuis etiam existimem ob magnitudinem scelerum, quæ malefici, vbi in vno loco ita morantur, committunt, cùm nolint benedictionem, accipiant maledictionem, & relinquatur Dæmoni maior potestas in commorantes in tali loco, vbi notabilis est numerus maleficorum,

Sextum: Est fama vehemens cum alijs adminiculis, contra multorum doctorum sententiam, quos Menoch. in d.q. n. 32. adducit, qui volunt famam vehementem per se sufficere. Sed communior & tutior doctrina est, quod non sine alijs adminiculis, vt ostendit *Iulius* Clar. loco citato, num. 1. *Quia fama est indicium valdè remotum à delicto & fallax facilè, & sic ex nuda fama durum esset hominem tormentis subijcere, nisi esset delictum difficilis probationis, & persona vilis alijs criminibus conspersa.* Vnum tamen in hoc crimine est singulare, quod (vt experientia quotidiè docet) multi homines, quorum conuersatio in exterioribus omni reprehensione caret, deprehenduntur hoc nefandissimo scelere coinquinati. Quia huius criminis exercitium est occultissimum, cùm dependeat à cooperatione principis tenebrarum, qui amat noctem, & odit lucem. Qua occasione aut impossibilis, aut saltem difficilis potest esse purgatio canonica in hoc crimine: Cùm hæc fundetur in conscientia bonorum virorum,

qui

qui nocte dormiunt, quando malefici ſua negotia expediunt, & ſic non poſſunt de ſecretis & ignotis in ſua conſcientia maleficij aliquem innocentem pronunciare. In probatione autem famæ non ſatis eſt dicere & probare famam, ſed oportet etiam eius originem oſtendere. Quia fama debet originem habere ab honeſtis perſonis & fide dignis, non à maleuolis & vilibus, vt probatur ex cap. Qualiter & Quando. 2. de accuſat. Bart. in l. de minore. §. Plurium. de quæſt. Marſil. ibid. Abb. in c. Veniens. 1. num. 8. de teſtib. & alijs alibi.

Quare quidam arbitrantur, & hoc argumẽto probant, quod ea fama, quæ in hoc maleficorum crimine originem ducit à *maleficorum* & complicum iudiciali denunciatione, non habeat locum. Sed aduertendum eſt, dictum hoc commune iuxta diuerſitatem rerum & circumſtantiarum aliter atq; aliter eſſe intelligendum, in hunc ſenſum, quod fama debet habere originem à viris bonis & honeſtis, quando qualitas perſonæ, natura rei, ac circumſtantiæ hoc admittunt, & ſic ſubintelligendũ, niſi agatur de re turpi. Nam tunc non eſt contemnenda fama, quæ ortum habet à turpibus perſonis, exempli gratia, ſi agatur de peccato commiſſo in lupanari, poterit oriri fama à meretricibus, & lenonibus, non autem à Doctoribus, aut alijs perſonis honeſtis, quæ no ſolent ibidem conuerſari, & ſimiliter ſi agatur de chartarum, vel taxillorum *ludo, fama or-*

ma ortum trahit à luſoribus, & ſic in hoc crimine maleficorum & ſagarum, boni honeſtiq; viri non interſunt eorum ludis, choreis, maleficijs & coniurationibus, in profunda nocte, in abditis, remotis, agreſtibus, ſecretiſq; locis. Quare fama etiam à talibus originem trahere non poteſt, ſed à conſortibus, qui tam turpibus ſceleribus præſentes ſunt. Hanc expoſitionem docent Salycet. in l. Ea quidem. C. de accuſ. non longè à fine, vlt. q. principali, & Iul. Clar. lib. 5. §. fin. pract. crim. q. 6. nu. 17. Et hoc eſt quod Bartol. in d. l. de minore. Iuſtinus Amedeus in tract. de Syndicatu, nu. 51. & 55. Panorm. in cap. Qualiter & quando, ſecutus Bartol. & alij alibi tradunt, famam debere habere initium ex probabilibus coniecturis & cauſſis, vel iuſta cauſſa, ſicut etiam ex delicto aliquando docent ſumere originem.

Septimum: Fuga eſt etiam indicium ad torturam, quando aliquis præſertim fugit ante accuſationem, vel inquiſitionem contra eum formatam, vel antequam ad aliquem actū ſit proceſſum. Bart. in l. 1. ff. de bonis eorum, qui ante ſententiā ſibi mortē conſciuerunt. Angel. in tract. malef. in verb. Fama publica. verſ. An fuga ſit ſufficiens. Marſil. in d. §. Diligēter. num. 41. & alij multi: quos allegant Menoch. & Clar. loc. cit. 21. & Andreas Gaill pract. obſeruat. lib. 2. obſeruat. 109. Addit Marſil. etiam habere locum, quādo fugit, dum habet ſuſpicionem, quod contra eum formabitur inquiſitio.

sitio. Malefici sæpè fuga solent sibi consulere. Alia tamen est ratio, quando quis fugit post inquisitionem, & citatus redit, vel causas probabiles absentiæ & fugæ allegat.

Octauum: Si aliquod opus magiæ, aut maleficij inueniatur, aut quod sapiat incantationem, vt olla plena vnguentis variarum rerum magicarum, aut alia instrumenta in ædibus diffamatæ & suspectæ inueniantur. Aut etiam liber magiæ penes aliquem reperiatur, qualis ante tres septimanas mihi oblatus à quodam amico, qui cum post mortē cuiusdam, qui eo vsus fuerat, repererat. Qui tam charus suo domino fuerat, quod eum emerat 15. daleris, secundum scriptionem in libro annotatam, & tam pestilens erat, (vt primo aspectu animaduerti) vt legere non vellem, sed statim in præsentia amici tradentis Vulcano, cui cū auctore debebatur, consecrarē. Nescio quot miriades Dæmonum in eo continebantur, & horrendæ execrationes cū diris nominibus. Hoc indicium sumitur etiam ex d. Constit. Carolina in art. 44. Ad idem facit si liber hæreticus penes aliquē reperiatur, suspectus vehementissimè habetur, vt condemnari possit, si aliæ coniecturæ accedant, modò non habeat cum auctoritate superioris, potestatem habentis & concedentis ad bonum finem. Ludouic. Roman. in singul. 323. incip. Eo ipso, quod libri hæresis reperiuntur. Marsil. in d. §. Diligenter. num. 92. Menoch. lib. 2. de arbitr. Iud. qq. casu

374. num.

374.num.12. & alij ab eo citati. Huic congruit l.Maiorem. C. de falſ. qui habet penes ſe inſtrumentum falſum, præſumitur falſarius, niſi oſtendat vnde habuerit. Dictum indicium ponit etiam Bodinus lib. 4. cap. 4. quod puto eſſe tam vehemens, vt ſi quæ alia leuiſſima adſint, reus poſſit torqueri. Huic adiungere poſſumus, ſi de maleficio ſuſpectus inueniatur in domo, aut ſtabulo alterius, aut loco & tempore, vbi & quando non debet, & ſequatur effectus aliquis, vt mors, mutilatio, aut morbus. Eadem eſt ratio, ſi duobus teſtibus legitimis probetur reum exercuiſſe aliquem actum ſuperſtitioſum, qui ex communi maleficorum praxi ad aliquod maleficium dirigitur. *Exempli gratia: Si duo viri viderint mulierem in aqua ſtantem, & aquam à tergo proijcientem in aërem, vel virum etiam tempore æſtatis, dum tempeſtas inſtare animaduertitur, lapidem percutientem, aut mulierem flores de varijs arboribus colligentem, & ollæ imponentem, & de ſimilibus ſimile eſt iudicium: hæc ſunt indicia vrgentiſſima, quorum vnumquodque per ſe ſufficit ad torturam.* Eadem eſt ratio, ſi vnus teſtis omni exceptione maior deponat de ipſo crimine, vtpote quod viderit ſagam equo infundentem potionem, qui mortuus reperitur. Ad dictum enim vnius teſtis omni exceptione maioris, deponentis de ipſo maleficio, poteſt quis rapi ad torturam, ſecundum communem Iuriſperitorum ſenten-

sententiam, cui astipulatur Carolina Constitutio in artic.30.

Nonum: Confessio extraiudicialis rei siue accusati, si duobus testibus probetur, facit sufficiens indiciũ ad torturam, secundum communem DD. sententiam, quam communem attestantur Felinus in cap. Olim, de rescriptis. Decius in c. At si clerici. de indicijs. Menoch. lib.1.de præsumpt.q.89.num.14. Ioseph.Mascard. vol.1. de probat. Concl.349. Iul.Clar.in d.q.21.nu.31.& alij ab eo citati. Et quamuis,vt ipse Clarus doctè dicit, quidam Doctores teneant, quod huiusmodi confessio possit reuocari, ad euitandum torturam, licet de errore non doceatur: hoc tamen nullo modo est tenendum. Nam si sola reuocatio hoc operaretur, nunquam esset locus communi Conclul. Propter hoc enim deuenitur ad torturam, quia reuocatur cõfessio, quia si reus in ea persisteret, non esset opus tortura. Semper ergo confessio extraiudicialis facit indicium ad torturam, nisi error probetur. Bodinus lib.4. cap. 4. plus videtur in hoc crimine tribuere confessioni extraiudiciali, sed à communi fine euidenti ratione, aut lege non est recedendum. Ad hoc indicium reduco verba maleficorum & sagarum, quæ aliquando proferunt, quando capiuntur, quibus quasi implicitè confitentur; vt si dicant, actum est de me, aut: ne me morte afficiatis, rei veritatem libenter fatebor. Vel quando abducitur ab habitatio-

ne, valedicit domesticis, & propinquis, petendo veniam, & de similibus simile est iudicium: de his etiam Bodinus loco citato.

Decimum indicium: commune etiam alijs criminibus, tamen in hoc maximè sibi vendicat locum, est taciturnitas rei, quando scit, vel ex literis amicorum, vel eorundem admonitione, vel etiam ex aliorum obiectione siue opprobrio, se haberi pro malefico, aut mago, & tamen non contradicit, nec opponit, sed sedata mente transit, quasi non curaret. Marsil. in pract. Criminali. §. Diligenter. num. 137. Ludouicus Carrer. in pract. pag. 55. in 28. indicio. Menoch. loc. cit. num. 129. Quisquis enim innocens est, ægerrimè fert infamiam sibi imponi de tanto scelere. Et vt ait Bodinus, Qui purus ab *isto* crimine est, calumnias à quibus in alijs criminibus metuitur, nunquã pertimescet. Dictum tamen indicium alijs adminiculis debet iuuari.

Vndecimum: Si quis scelerata iuramenta, execrabiles blasphemias, & verba impudicissima frequentet, aut Dæmonis nomen semper effutiat ore, aut pueros proprios, siue alienos, aut etiam bestias in nomine Diaboli execrari solitus sit: vt, exempli gratia, rapiat te Diabolus: exeas in nomine ipsius: vellem te haberet Dæmon; & de similibus similis est censura. Qui enim talia iuramenta & execrabiles blasphemias assiduè exercent, de hæresi suspecti sunt, vt docet Iacobus Simancas in

comment. Catholicarum Inſtit. tit. 8. de blaſphemis. Carrerius in tract. de hæret. quos allegat & ſequitur Menoch. lib. 5. de præſumptio. præſumpt. 6. & lib. 1. q. 10. à n. 8. Alphonſ. Caſtrenſ. lib. 1. de iuſta hæret. punit. c. 12. Quomodo ergò meritò nō poſſunt eſſe tales blaſphemi, & immundi execratores vehemēter ſuſpecti de maleficij crimine, in quo Deus in ſummo gradu læditur, relinquitur & abiuratur: & Dæmon colitur, honoratur, & patronus aſſumitur. Quare in præludijs ſuperioris tractatus inter cauſſas diſpoſitiuas ad hoc infœliciſſimū exercitium poſuimus execrationem & maledicendi ſiue imprecandi rabiem. Huic annumerare poſſumus, ſi quis commiſerit etiā alia grauiſſima ſcelera diſtantia à maleficio, vt Menoch. d. lib. 1. ex Simança etiam de hæreſi allegat. Nam vix fieri poteſt, vt homo, qui Deo adhæret, & ad Diaboli partes non declinauit, horrenda ſcelera perpetret. Qui aūt Deo valedixit, & Dæmoni fidem addixit, portam iam omnibus ſceleribus etiam fœdiſſimis aperuit.

Duodecimum ponunt Doctores mallei maleficarum, Grilland. & Bodinus, quod ſagæ lachrymas emittere non poſſint. Quod ſi intelligant lachrymas ex dolore peccatorum, aut oleo diuinæ ſuauitatis prodeuntes, facilè aſſentior: aliàs quod non poſſint excutere guttas aquarum & lachrymarum, parum fidei attribuo. Quia verum eſt de mulieribus, quod quidam cecinit.

Vt fle-

Vt flerent, oculos erudiere suos.

Imò sæpè ex pusillanimitate, tristitia, aut dolore corporali lachrymas emittunt.

Decimum tertium. Quidam indiciũ sumunt ex facie de maleficis, vt si oculos in terrá defigant, aut terribiles deformesq; vultus habeãt. Quare communiter dici solet. Deformis, vt saga. Huic concordat Bodin. lib.3.c.3.ex Hieron.Cardano lib.20. de subtilitate. & Martin. Arles ex alijs in tract. de superstit.à n.100. Sicut enim qui in fodina auri sequitur ipsum minerale,pallidus efficitur, & tremulus fit,q tractat venã argenti viui: Ita qui sequitur, & inspicit horribilem & turpem visionem Dæmonis,deformis &horribilis in facie redditur.Pro his est etiam *Direct.* Inquisitorum in 3.par. in c.de signis exterioribus, per quæ necromãtici hæretici dignoscuntur & magi hæreticantes, vt loquitur. Habent enim,ait,vt communius, ex visione & apparitione,ac collocutione malorũ spirituum toruum visum & obliquũ.Pro hac sententia facit, quod Iurisperiti tradunt, indicium ad torturam sumi ex mala physiognomia.Marsil.in pract.§.Expedita. num.53.ex Baldo l.2. C.Quorum appellat. nõ recip. Carrer.in pract.pag.55.in 29.indicio.Menoch.lib. 1.de prob. q.d. n.13.& alij ab eo allegati. Quomodo de moribus hominum ex physiognomia iudicari possit,suprà ostensum est. Etsi nõ sit improbabile , quod assectæ Dæmonum deformitatem in facie contrahant , tamen

cum deformitas ex multis alijs cauſſis originem ſumere poſſit, valdè infirmum & leue indicium hinc deſumitur.

Decimum quartum ponitur à Lamberto Danæo, in Dialogo de ſortiarijs, & Ioanne Bodino lib. 2. cap. 4. & lib. 4. cap. 4. & eſt ſtigma ſiue nota, quam Dæmon imprimit eis maleficis & ſagis in aliqua parte corporis, quos timet ſibi non fore fideles: vnde principes quique magi tale ſignum non habent. Memini me etiam audiuiſſe, quibuſdam noſtris maleficis & ſagis ſigna impreſſa fuiſſe. Triſcalanus Magus, Bodino referente, dicebat ſignatis magis ineſſe quaſi veſtigium leporis, & quamuis ad oſſa indatur quaſi acus, locū tamen ſenſus expertem eſſe. Sed quicquid ſit, non puto tale ſignum magni faciendū eſſe. Facilè enim ſi quis quærat huiuſmodi ſigna, finget aut putabit eſſe, quod non eſt. Quod enim Patrum documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa adinuentione non eſt præſumendum. 2. q. 5. cap. Conſuluiſti. Imò ſi Dæmon cognoſceret ſuos ex tali ſigno cognoſci, non imprimeret: Sicut etiam Bodin. exempla refert, in quibus poſtera die, poſt deprehenſionem ſigni, fuit nota deleta. Similiter admodum ſuperſtitioſum eſt, quod prædicto affine eſt, quod quidam in fronte ex eradicatione Chriſmatis ſagas cognoſcere volunt.

Decimum quintum. Referunt quidā in hunc ordinem indiciorum, quibus ſagæ cognoſcun-

ſcuntur, probationem aquæ frigidæ, ſed hæc in canonibus, expreſsè reprobatur 2. q. 5. can. Mennam, & in cap. Tuarum, de purgat. canonica. Sed de hac materia latiùs actum eſt in 2. memb. ſuperioris tractatus, dub. 1. principali.

Decimum ſextum. Firmum putat eſſe Bodinus lib. 4. cap. 4. indicium in diffamata, ſi nata ſit ex parentibus maleficis, aut altero tantum. Vnde putat hanc ampliſſimam eſſe regulam, & pauciſſimas exceptiones admittere. Si ſaga eſt mater, eſt etiam filia. Sed hæc conſequentia quomodo tam neceſſariò cohæreat, vt Bodinus infert, non video. Sicut enim ex bonis parentibus nonnunquam oriuntur filij mali: ita ex malis quandoque etiam boni naſcuntur, ſicut è ſpinis roſæ producuntur. Sic ex Achaz peſſimo rege & idololatra natus eſt ſanctus rex Ezechias vt in libro Reg. eſt videre. Sic etiam Ioſias, rex pius, qui tulit abominationes impietatis, cuius memoria ſecundum Eccleſiaſticum quaſi mel indulcabitur, filius fuit impij idololatræ Amon. Quamuis enim in filijs paterni criminis exempla metuantur. can. Si quis. 6. q. 1. non tamen neceſſariò ita contingit. Mores enim multum iuuantur gratia Dei, inſtructione, bona conuerſatione, ac regimine. Quando autem filia alijs indicijs grauatur, auget præſumptionem, ſi parens alter, vel aliqui de cognatione & familia fuerint magi & malefici. Hoc tamen refertur ad indicium malæ conuerſationis & coha-

4. Reg. 16.

Eccleſ. 49.

bitationis: Qui enim tangit picem, coinquinabitur ab ea. Expetit tamen non rarò malus ſpiritus à ſagis, vt filios, aut filias ſibi in obſequium deuoueant. Quare aliquando tam malas inueneris matres in hac arte, vt prolem necdum natam Dæmoni in abominabile offerant obſequium.

Decimum ſeptimum. Eſt ſingularitas quædam notabilis in actibus religionis. Cùm ſint ſuperſtitioſi, gaudent ſingularitate, & in actibus exterioribus non rarò incedunt in veſtimentis ouium, more magiſtri ſui, qui ſe etiá transfigurat in angelum lucis, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

Decimum octauum. Eſt mutatio loci, currunt huc atq; illuc, præſertim quando ſibi timent, vtpote quum iam ſunt diffamati, vel in proximo ſunt, vt deprehendantur: aut iam ſciunt ſocios ſui facinoris deprehenſos, à quibus metuunt ſe denunciandos. Tunc enim timent, & mirabiliter in animo diſcruciantur propter pœnam, quam ratione conſcientiæ ſceleris animus quaſi præſagit, iuxta illud quod Sapiens attribuit magicæ artis peritis in lib. Sapientiæ. Frequenter enim, ait, præoccupant peſſima, redarguente conſcientia. Cùm ſit enim timida nequitia, dat teſtimoniũ condemnationis: ſemper enim præſumit ſæua perturbata conſcientia, id eſt, conſcius ſui ſceleris remorſu conſciẽtiæ mouetur, vt ſeipſum condemnet, & ſuſpicetur pœnã promeritam, inſtare

Sapient. 17.

instare antequam etiam præsens sit, & sic nequitia efficit timidum, cùm semper propinqua esse & ante oculos versari timeat tormenta. Id quod Cicer. breuibus verbis in Orat. pro Milone significat, cùm dicit: Magna est vis conscientiæ in vtramq; partem, vt nec timeant, qui nihil commiserunt, & pœnam semper ante oculos versari putent qui peccauerunt. Alia est etiam huius inconstantiæ & mutationis de loco in locum caussa. Cùm enim tam magna sit inter spiritum bonum & malum pugna, quando conscientia iã incipit remordere, mota ex tribulatione & timore extrinseco aduenienti, ob pericula & tormenta imminentia, magna nascitur etiam in animo malefici perturbatio. Quare currit de loco ad locum, quærit requiem, & non inuenit, idq; in multis obseruatum est.

Decimum nonum est inconstantia & contrarietas in verbis. Facit enim conscientia sceleris timorq; quo concutiũtur, vt parum sibi constent. Hæc autem indicium facere ad torturam tradunt Doctores. Marsil. in d. §. Diligenter. num. 74. Francis. Brunus de indicijs & tortura par. 1. q. 3. Angel. ab Aretio in tract. malefic. verb. Fama publica. Bartol. in l. fin. ff. de quæst. & alij multi, quos refert Menoch. in d. q. 89. lib. 1. de præsumpt. hoc tamen indicium non est tantum, vt ex eo quis debeat subijci tormentis, nisi alia, magis mouentia accedant. Habent tamen hoc proprij sagæ & malefici, vt

vix reſpondeant ex propoſito ad interrogata, ſed nutant in reſponſionibus, vt obſeruandum ſtatuit Bodinus in d.c. 4. lib. 4.

Vigeſimum indiciũ, efficere poſſunt titubatio & animi trepidatio, quando reus examinatur, & interrogatur. Marſil. loco cit. Bartol. in l. de minore, §. Plurimum. Angel. in d. verb. Fama publica. Menoch. vbi ſupra. num. 72. Iul. Clar. in d. q. 21. lib. 5. num. 39. & alij communiter. Huc facit illud Ciceronis lib. 2. ad Herennium. Titubatio, inquit, mutatio coloris, oratio inconſtans, tremor & id genus alia: nempe ſi conſtiterit reum, cum ad eum ventum eſt, erubuiſſe, titubaſſe, expalluiſſe, inconſtanter locutum eſſe, concidiſſe, *pollicitum* eſſe aliquid. Et illud Prouerb. 10. Pauor his, qui operantur malum. Poſtremò, quoniam Iudices aliquando ad inquirendam veritatem maleficos captiuos duos in conſpectu opponunt, vel vt aliqui vocant confrontant, ſumma tum adhibenda eſt iudici prudẽtia, vt bene dicta examinet, quid opponatur, quomodo ab altero reſpondeatur, an alter taceat an neget, qua animi conſtãtia, qua verborum arte, quia quoſdam honoratiores & prudentiores inſtruit Diabol. vt valdè callidè loquantur. Hic etiam valdè bene notanda duo illa vltima indicia. Hoc loco de confrontatione maleficorum aduertendum eſt quando alter eorum tantum in vinculis, & vult alteri necdũ in vinculis conſtituto crimen in frontem dicere,

dicere, in quo sibi socius fuit, vt hoc non fiat temerè, nisi alia indicia talia præcedant, vt, si testis in frontẽ deponens constanter in confessione & obiectione perseueret, cum probabili circumstantiarum declaratione, in custodia detineri possit, si rationibus legitimis opponentis dicta non elidat, sed potius indicia facinoris præbeat. Quia magna est infamia ei, qui pro bono viro habetur, confrontari cum homine reo tanti sceleris, quasi socius criminis sit, quam non licet vlli iudici alicui inferre, nisi alia sufficientia indicia præcedant, quæ loco diffamationis sint. Etenim indicia propinqua siue semiplena supplent locum diffamationis, vt multis allegationibus declarat. Marsil. in pract. crim. §. Constante. à num. 19. Si autem confrontatus sufficientibus indicijs grauatus, post confrontationem iterum dimittatur, magis confrontatione suspectus redditus, quam purgatus, & ipse hoc animaduertat, facilè fugiet. Hæc sunt, quæ pro ratione temporis, in commentarium de maleficis & mathematicis referre volui precãdo Deum optimum Max. lucis authorem, vt principis tenebrarum tyrannidem, qua nunc in multos Christianos sæuit, reprimat: lapsis manus misericordiæ ad surgendum per salutarem pœnitentiam porrigat, & hunc laborem ad ipsius honorem, patriæq; salutem susceptum, fœlici fine remuneret.

Amen.

EXTRAVAGANTES ET BVLLÆ APOSTOLICAE DIVERSORVM Pontificum editæ contra Magos, Incantatores, Sortilegos, alioſq́ Superſtitioſos.

EXTRAVAGANS IOANNIS XXII. CONTRA Magos, magicaſq́; ſuperſtitiones.

SVPER illius ſpecula, quamuis immeriti, eius fauente clemẽtia, qui primum hominem humani quidem generis protoplaſti, terrenis prælatum, diuinis virtutibus adornatum, conformem & conſimilem imagini ſuæ fecit, reuocauit profugum legem dando, ac demũ liberauit captiuũ, reinuenit perditum, & redemit venditum merito ſuæ paſſionis, vt contemplaremur ex illa ſuper filios hominum, qui Chriſtianæ religionis cultu Deum intelligunt & requirunt: dolenter aduertimus, quod etiam cum noſtrorũ turbatione viſcerum cogitamus, quamplures eſſe ſo-

esse solo nomine Christianos, qui relicto primo veritatis lumine, tanta erroris caligine obnubilantur, quod cū morte fœdus ineunt, & pactum faciunt cum inferno: dæmonibus namq; immolant: hos adorāt, fabricant, ac fabricari procurant imagines: annulū, vel speculum, vel phialam, vel rem quamcunq; aliā magicè ad dæmones inibi alligandos, ab his petunt, responsa ab his recipiunt, & pro implendis prauis suis desiderijs auxilia postulant, pro re fœtidissima fœtidam exhibent seruitutem (proh dolor) huiusmodi morbus pestifer, nunc per mundum solito amplius conualescens, successiuè grauius inficit Christi gregem. Cū igitur ex debito suscepti pastoralis officij, oues oberrātes p deuia, teneamur ad caulas Christi reducere, & excludere à grege Dominico morbidas, ne alias corrumpant: Hoc edicto in perpetuū valituro, de consilio fratrum nostrorū, monemus omnes & singulos renatos fonte Baptismatis, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione anathematis præcipientes eisdem, q̄ nullus ipsorum, aliquid de peruersis dictis dogmatib. docere ac addiscere audeat: vel quod execrabilius est, quomodolibet alio in aliquo illis vti. Et quia dignum est, quod

hi, qui

hi, qui per ſua opera peruerſa ſpernunt Altiſſimum, pœnis ſuis pro culpis debitis percellātur: Nos in omnes & ſingulos, qui contra noſtra ſaluberrima monita & mandata facere de prædictis quicquā præſumpſerint, excommunicationis ſententiam promulgamus, quàm ipſos incurrere volumus ipſo facto: ſtatuentes firmiter, quod præter pœnas prædictas, contra tales, qui admoniti de prædictis, ſeu prædictorum aliquo infra octo dies à monitione computandos præfata, à præfatis non ſe correxerint, ad infligendas pœnas omnes & ſingulas, præter bonorum confiſcationem dumtaxat, quas de iure merentur hæretici, per ſuos competentes iudices procedatur. Verū cùm ſit expediens, quod ad hæc tā nefanda omnis via, omniſq; occaſio præcludantur, de dictorum noſtrorum fratrum conſilio vniuerſis præcipimus & mandamus, quod nullus eorum libellos, ſcripturas quaſcunq; de præfatis damnatis erroribus quicquam continentes, habere, aut tenere, vel in ipſis ſtudere præſumat, quin potius volumus, & in virtute ſanctæ obediētiæ cunctis præcipimus, quod quicunq; de ſcripturis præfatis vel libellis quicquā habuerint, infra octo dierum ſpaciū ab huiuſmodi edicti noſtri noti-

notitia computandum, totum, & in toto, & in qualibet sui parte abolere, & combu-rere teneantur: alioquin volumus, quod incurrant sententiã excommunicationis ipso facto, processuri contra contemptores huiusmodi (cùm constiterit) ad pœnas alias grauiores. Datum Auinione.

SIXTVS QVARTVS DILECTO FILIO VICARIO Venerabilis Fratris nostri Episcopi Bononiensis in spiritualibus generali.

Dilecte fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Nunciatum est nobis, nonnullos ordinis S. Mariæ de monte Carmeli fratres, tantæ fuisse temeritatis, vt veriti non sint disputando & prædicando in nostra ciuitate Bononiensi eiusq; comitatu asserere, non esse hæreticum, & à puritate fidei alienum, damonum expectare responsa: ob quod aduersus ipsius fidei puritatem scandala multa exorta videntur. Nos id indignè molesteq; ferentes, & de præmissis certam notitiam non habentes, discretioni tuæ per præsentes committimus & mandamus,

damus, vt omni oportuna adhibita diligentia & industria veram notitiam habere cures? an sit, qui fuerint huiusmodi assertores, & quæ scandala propterea sint exorta. Quicquid autem in præmissis inueneris, in scriptis authenticè redactum, ad dilectum filium Franciscum de Toleto, Notarium & Datariũ nostrum domesticum, sub tuo sigillo transmittas: vt ab eo de omni re certiores facti, quid agi cõueniat, auctore Domino statuere valeamus. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo piscatoris, die 17. Iunij. M. CCCC. LXXIII. Pontificatus nostri anno secundo.

INNOCENTIVS VIII.
Inquisitoribus Germaniæ.

INNOCENTIVS EPISCOPVS Seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

SVmmis desiderantes affectibus, prout pastoralis sollicitudinis cura requirit, vt fides Catholica nostris potissimè temporibus vbiq; augeatur, & floreat, ac omnis hæretica prauitas de finibus fidelium procul pellatur, ea libenter declaramus, ac etiam de nouo concedimus, per quæ huiusmodi

modi pium desiderium nostrum votiuum sortiatur effectum, cunctisq; propterea per nostræ operationis ministerium, quasi per prouidi operatoris sarculum erroribus extirpatis, eiusdem fidei zelus & obseruantia ipsorum corda fidelium fortius imprimatur. Sanè nuper ad nostrum non sine ingenti molestia peruenit auditum, quod in nonnullis partibus Alemaniæ superioris, nec non in Moguntinen. Colonien. Treuiren. Saltzburgen. & Bremen. prouincijs, ciuitatibus, terris, locis, & diœcesibus, complures vtriusq; sexus personæ, propriæ salutis immemores, & à fide Catholica deuiantes, cum Dæmonibus incubis & succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus, & coniurationibus, aliisq; nefandis superstitionibus & sortilegijs, excessibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges, vinearum vuas & arborum fructus, nec non homines, mulieres, pecora, pecudes, & alia diuersorum generũ animalia, vineas quoque, pomeria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia terræ legumina perire, suffocari & extingui facere, & procurare, ipsosq; homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & animalia diris tã intrinsecis quàm extrin-

extrinsecis doloribus & tormentis afficere, & excruciare, ac eosdem homines ne gignere, & mulieres ne concipere, viros q; ne vxoribus, & mulieres ne viris actu coniugales reddere valeant impedire: fidem præterea ipsam, quam in sacri susceptione Baptismi susceperunt, ore sacrilego abnegare: Alia q; quamplurima nefanda, excessus & crimina, instigante humani generis inimico, committere & perpetrare non verentur, in animarum suarũ periculũ, diuinæ maiestatis offensam, ac pernicioſum exemplum ac scandalum plurimorum. Quod q; licet dilecti filij, Henricus Institoris, in prædictis partibus Alemaniæ superioris, in quibus etiam prouinciæ, ciuitates, terræ, diœceses, & alia loca huiusmodi comprehensa fore censentur: nec non Iacobus Sprenger, per certas partes lineæ Rheni, Ordinis Prædicatorum, & Theologiæ Professores, hæreticæ prauitatis Inquisitores per literas Apostolicas deputati fuerunt, prout adhuc existunt, tamẽ nonnulli clerici & laici illarum partium, quærentes plura sapere, quã oporteat, pro eo quod in literis deputationis huiusmodi prouinciæ, ciuitates, diœceses, terræ, & alia loca prædicta, illarum q; personæ ac excessus

huius-

huiusmodi nominatim & specificè expressa nō fuerunt, illa sub eisdem partibus minimè contineri, & propterea præfatis Inquisitoribus in Prouincijs, ciuitatibus, diœcesibus, terris & locis prædictis huiusmodi Inquisitionis officium exequi non licere, & ad personarum earundem super excessibus & criminibus antedictis, punitionē, incarcerationē, & correctionem admitti non debere, pertinaciter asserere non erubescunt. Propter quod in Prouincijs, ciuitatibus, diœcesibus, terris & locis prædictis excessus & crimina huiusmodi non sine animarum earundem euidenti iactura, & æternæ salutis dispendio remanent impunita. Nos igitur impedimenta quælibet, per quæ ipsorum Inquisitorum officij executio, quomodolibet retardari posset, de medio submouere, & ne labes hæreticæ prauitatis, aliorumq; excessuū huiusmodi in perniciem aliorū innocentium sua venena diffundat, opportunis remedijs, put nostro incumbit officio, prouidere volētes, fidei zelo ad hoc maximè nos impellente, ne propterea contingat, Prouincias, ciuitates, diœceses, terras, & loca prædicta sub eisdē partibus Alemaniæ superioris debito Inquisitionis officio carere, eisdē Inquisi-

toribus in illis officiũ Inquisitionis huiusmodi exequi licere, & ad personarum earundem, super excessibus & criminibus prædictis correctionem, incarcerationem, & punitionem admitti debere, perinde in omnibus & per omnia, ac si in litteris prædictis Prouinciæ, ciuitates, diœceses, terræ, & locа ac personæ, & excessus huiusmodi nominatim, & specificè expressa forent, auctoritate Apostolica, tenore præsentium statuimus. Proq; potiori cautela litteras & deputationem prædictas ad prouincias, ciuitates, diœceses, terras, & loca, nec non personas & crimina huiusmodi extendentes, præfatis Inquisitoribus, quod ipsi & alter eorum accersito secum dilecto filio, Ioanne Gremper Clerico Constantien. diœcesis magistro in artibus eorum moderno, seu quouis alio notario publico, per ipsos, & quemlibet eorum pro tempore deputando in Prouincijs, ciuitatibus, diœcesibus, terris, & locis prædictis contra quascunq; personas cuiuscunq; conditionis & præeminentiæ fuerint, huiusmodi Inquisitionis officiũ exequi, ipsasq; personas, quas in præmissis culpabiles reperierint, iuxta earum demerita corrigere, incarcerare, punire & mulctare. Nec non in singu-

lis Pro-

lis Prouinciarum huiusmodi parochialibus Ecclesijs, verbum Dei fideli populo, quotiens expedierit, ac eis visum fuerit, proponere & prædicare, omniaq; alia & singula in præmissis & circa ea necessaria & oportuna facere, & similiter exequi liberè & licitè valeant, plenam ac liberam, eadem auctoritate de nouo concedimus facultatem. Et nihilominus venerabili fratri nostro Episcopo Argentinensi, per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipse per se, vel per aliū, seu alios præmissa vbi, quando, & quotiens expedire cognouerit, fuerit q; pro parte Inquisitorum huiusmodi seu alterius eorum legitimè requisitus, solemniter publicans, nō permittat eos per quoscunq; super hoc contra prædictarū & præsentium literarum tenorem, quauis auctoritate molestari seu alias quomodolibet impediri: molestatores & impedientes, & contradictores quoslibet & rebelles cuiuscunq; dignitatis, status, gradus, præeminentiæ, nobilitatis, & excellentiæ, aut conditionis fuerint, & quocunq; exemptionis priuilegio sint muniti, per excōmunicationis, suspensionis & interdicti, ac alias etiam formidabiliores, (de quibus sibi videbitur) sententias, censuras & pœnas,

omni appellatione postposita, compescendo, & etiam legitimis super his per eum seruandis processibus, sententias ipsas (quotiens opus fuerit) aggrauare & reaggrauare, auctoritate nostra procuret, inuocato ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis ac Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis contrarijs quibuscunq;. Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per litteras Apostolicas non facientes plenã & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscunq; tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam, effectus huiusmodi gratiæ impediri valeat, quomodolibet vel differri, & de quacunq; toto tenore habenda sit in nostris litteris mentio specialis.

Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam nostræ declarationis, extensionis, concessionis, & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum

rum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ 1484. Non. Decembr. Pontificatus nostri anno primo.

ALEXANDER VI.

DILECTO FILIO ANGELO de Verona, Ordinis Prædicatorum, Sacræ Theologiæ Professori, in Prouincia Lombardiæ hæreticę prauitatis Inquisitori.

Dilecte fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Cùm acceperimus in Prouincia Lombardiæ, diuersas vtriusq; sexus personas, diuersis incantationibus, & diabolicis superstitionibus operam dare: suisq; veneficijs, & vanis obseruationibus multa nefanda scelera procurare, homines & iumenta, ac campos destruere, & diuersos errores inducere, magnaq; inde scandala exoriri: decreuimus pro pastoralis officij nobis ex alto commissi ministerio, scelera huiusmodi compescere: ac scandalis & erroribus præmissis, quantum cum Deo possumus, occurrere. Ea propter tã tibi: quàm

etiam ſucceſſoribus tuis, per Lombardiam conſtitutis, de quibus in his & alijs plenam in Domino fiduciam obtinemus, committimus & mandamus: vt etiam ſoli, honeſto tamen comitatu per vos eligendo aſſociati, contra eaſdem vtriuſq; ſexus perſonas diligēter inquiratis: eaſq; iuſtitiam. diante puniatis, & compeſcatis. Et vt melius commiſſionem huiuſmodi exequi poſſitis, contra illas vobis plenam & omnimodam harum ſerie concedimus facultatem. Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, nec non indultis & conceſſionibus, ordinarijs forſan pro tempore factis, cæteriſq; contrarijs quibuſcunq; non obſtantibus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ſub a[illegible]lo Piſcatoris, die, &c.

LEO PAPA X.

VNIVERSIS ET SINGVLIS locorum Ordinarijs, ac hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus in dominio Venetorum conſiſtentibus, Salutem & Apoſtolicam benedictionem.

HOneſtis petentium votis libenter annuimus, eaq; fauoribus perſequimur oppor-

opportunis. Alias ad petitionẽ dilectorum filiorum nobilium virorum Ducis & Dominij Venetorum, cùm in Brixiensi & Pergamensi ciuitatibus & diœcesibus, quoddã hominum genus pernicioſiſſimum ac damnatiſſimum labe hæretica, per quam ſuſceptorem renũciabatur Baptiſmatis Sacramento, Dominum abnegabant, & Satanæ, cuius conſilio ſeducebantur, corpora & animas conferebant, & vt illi rem gratam facerent, in necandis infantibus paſſim ſtudebant, & alia maleficia & ſortilegia exercere nõ verebantur, quod ita factum eſſe videbatur, vt ad eorum errorem extirpandũ opportuna adhiberentur remedia. Volentes etiã eiuſdẽ generis nonnullos indicibili pœna obſtinatè vitã potius perfidè amittere, quàm errorem ſuum cognoſcere maluiſſe, & propterea à de rigoroſo nimiũ (vt dicebatur) veſtri ordinariorum contra tales proceſſu, dubitantes, Venerabilẽ fratrem Epiſcopum Polenſem noſtrum & Apoſtolicæ ſedis apud eoſdem Ducem & dominium Nuncium vobis adiungendum duximus, cũ facultate per ſe vel alium, ſeu alios proceſſus p̃ vos habitos, ſeu factos examinandi, & reuidẽdi: & ſi vos Inquiſitores p̃ceſſus prædictos ritè & rectè, ac iuxta

formam iuris habitos feciſſetis contra tale hominum damnatorum genus vnà vobiſcum procedendi & inquirendi, nec non procuratores & aduocatos, ſcribas, cæteroſq; ad Inquiſitionis præfatæ exercitium neceſſarios & opportunos, officiales & miniſtros cum competentibus ſalarijs deputandi, & homines prædictos (quod redire ad Eccleſiæ vnitatem vellent) clementer ſuſcipiendi, eiſque pœnitentiam ſalutarem iniungendi, & eos abſoluendi, etiam in vtroq; foro, & incorrigibiles condemnandi, & brachio ſæculari tradendi, cæteraq; quæ vos de iure, vel conſuetudine facere poſſetis, & deberetis faciendi, gerendi, exercendi, & exequendi, prout in litteris deſuper confectis continetur.

Cùm igitur commiſſionis huiuſmodi vigore præfatus Nuncius, venerabilem fratrem Epiſcopum Iuſtinopolitanum in partibus illis commorantem, ad præmiſſa vnà vobiſcũ pertractanda & exequenda ſubdelegauerit, voſq; & ipſe ſubdelegatus in valle Communica Brixienſis diœceſis, vbi maximè huiuſmodi damnati generis homines vigent & pullulant, proceſſeritis: ac nonnullos culpabiles repertos, & curiæ ſeculari tradendos, necnon iã condemnatos habue-

habueritis, videtur, quod per Venetorum Collegium Prætori Brixiensi mandatum fuerit, ne sententias huiusmodi exequeretur, & vobis & eidem subdelegato, ne ad executionem illarum procederetis inhiberet, prout inhibitum fuit: ac expensas & salaria pro huiusmodi Inquisitionis negotio necessaria submoueret, & retraheret: necnon processus contra culpabiles prædictos habitos & factos eis transmitteret, seu transmitti faceret: & quod deterius est, subdelegatum prædictum ad coram eis in ciuitate Venetiarum comparendum cogeret & cõpelleret, prout coactus & compulsus fuit. Et quia propter dictas literas, in quibus dictus Nuncius adiunctus fuit, ab aliquibus hæsitatur, an propter hoc facultas vestra diminuta existat, ita quod prout ante datas huiusmodi literas potuissetis, procedere non possitis: indecensq; & contra iuris & sacrorum canonum dispositionem, ac Ecclesiasticam libertatem existat, laicos de personis & causis ecclesiasticis se intromittere, nolleq; iniunctam à vobis executionē adimplere, nisi processibus, ac sententijs per eos visis & examinatis, ac si ipsi in clericos causasq; ecclesiasticas superioritatem & iurisdictionem habe-

rent: cùm tamen in clericos cauſſaſq; huiuſmodi, laicis nulla facultas attributa ſit, quos obſequendi & exequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi, propter quod inter Chriſtifideles nõ modicum ſurgit ſcandalum. Nos igitur, ne quod ad ſalutem animarum, & dictarum cauſſarum facilioré expeditionem introductum eſt, in damnum & percellationem conuertatur, & propterea ob diuturnitatẽ temporis infœlices animæ huiuſmodi peccatis magis grauẽtur, & ad omne circa hoc dubiũ tollendum, vos prout ante datas dictas literas de iure & conſuetudine ſeu priuilegio, pcedere poteratis, nec nõetiam contra maleficos & ſortilegos ac à fide apoſtatantes, prout criminis poſtulauerit qualitas, pcedere poſſe & debere, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentiũ decernimus & declaramus; vobis cõmittentes & mandãtes, vt eoſdẽ Venetos, & illorum Ducem, ac officiales ſuos, ne ipſi vlterius in huiuſmodi cauſſis ſe intromittant, ſed quod iniũctas ſibi executiones, & fortè iniungẽdas, poſtquam requiſiti fuerint, ſine aliqua proceſſuũ, per dictos eccleſiaſticos iudices factorum viſione, vel examinatione promptè exequantur moneatis & hortemini. Et ſi hoc

hoc facere neglexerint, vel recusauerint, vos eos per censuras ecclesiasticas & alia iuris opportuna remedia appellatione postposita compellatis. Præmissis ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, statutisq; & consuetudinibus ciuitatum & diœcesium prædictarum, iuramento, firmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, cæterisq; contrarijs non obstantibus quibuscunq;.

Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die 15. Februarij. M. D. XXI. Pontificatus nostri anno octauo.

ADRIANVS VI.

Inquisitori Comensi.

Dilecte fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Dudum, vti nobis exponi feciſti, per fœlicis recordationis Iulium Papam II. prædecessorem nostrum, non sine magna tunc animi sui displicentia accepto, quod per quendam Georgium de Casali, ordinis fratrum Prædicatorum Professorem, & in ciuitate Cremonensi hæreticæ prauitatis Inquisitorem deputatū, in nonnullis Lombardiæ partibus, & præsertim in locis, in quibus d. Georgius Inquisitor deputatus erat,

erat, repertæ fuerunt quamplures vtriusque personæ, propriæ salutis immemores, & à fide Catholica deuiantes, certam sectam facientes, fidem, quam in sacri susceptione Baptismatis susceperant, abnegantes, sanctam Crucem pedibus conculcantes, & opprobria super eam perpetrantes, ecclesiasticis & præsertim Eucharistiæ sacramentis abutentes, diabolum in suum dominum & patronum assumentes, eiꝰ obedientiam & reuerentiam exhibentes, & suis incantationibus, carminibus, sortilegijs, alijsq; nefandis superstitionibus, iumenta & fructus terræ multipliciter ladentes, aliaq; quàm plurima nefanda, excessus, & crimina eodem diabolo instigante committentes, & perpetrantes, in animarum suarum periculum, diuinæ maiestatis offensam, perniciosumq; exemplum, & scandalum plurimorum. Contra quas cùm dictus Georgius tunc (vt asserebat) in dictis locis suæ Inquisitioni deputatis, prout ipsius Georgij incumbebat officio, ipse Georgius processisset: nonnulli autẽ tam clerici quàm laici illarum partium, quærentes plus sapere quàm oportet, præmissa delicta, ad eiusdem Georgij Inquisitionis officium non pertinere temerè asserentes,

præsu-

præsumentes in populo errores & scandala seminauerunt: sic q; eundem Georgium in populo odiosum reddere, & dicti Georgij officium impedire conati fuerunt, prout etiam tunc impediebant: ita quod propter præmissa personæ prædictæ delicta huiusmodi perpetrantes, remanebant impunitæ, & aliæ eorum exemplo ad similia perpetranda quotidiè inducebantur, in non modicum fidei opprobrium, animarum periculum, & scandalum plurimorum. Dictus prædecessor volens (ne inquisitionis officij executio quomodolibet retardaretur: & labes hæreticæ prauitatis longius venena diffunderet) prouidere, dicto Georgio per quasdã suas in forma breuis litteras commisit & mandauit quatenus in locis eiusdem Georgij inquisitioni deputatis, de excessibus huiusmodi cognoscere, & contra quascunq; personas, cuiuscunq; conditionis & præeminentiæ forent, inquisitionis officium exercere & exequi: ipsasq; personas, quas in præmissis culpabiles reperiret, vnà cum locorum ordinariorum Vicarijs, quatenus voluissent interesse, iuxta dictarum personarum demerita, corrigere & punire deberet, secundum modum contra alios hæreticos à iure ex sacris canonibus

nibus ſtatutum: contradictores quoſcunq; per cenſuram eccleſiaſticã, & alia iuris opportuna remedia compeſcendo. Eos verò qui in præmiſſis, conſiliũ, auxilium, vel fauorẽ præſtarent, præfatus prædeceſſor noſter, eiſdẽ indulgentijs vti & gaudere decreuit, qbus cruce ſignati contra alios hæreticos, ex indulto Apoſtolico eis conceſſo, tunc gaudebant & vtebantur, prout in dictis literis plenius cõtineri dicitur. Et ſicut eadem expoſitio ſubiungebat, non ſolũ delicta & crimina huiuſmodi contra fidem Catholicã, & Chriſtianam religionẽ, ſub iuriſdictione inquiſitoris Cremonenſis cõmittuntur, & perpetrãtur: ſed in omnibus alijs locis & diœceſibus, ſub iuriſdictione aliorum inquiſitorum d. ordinis congregationis Lombardiæ, indies perpetrantur & committuntur. Et cùm eadem ſint delicta, eadẽ profectò prouiſione & caſtigatione eis eſt earundem literarum tenore prouidendũ. Quare tu, ſicut aſſeris, in ciuitate Comenſi, vbi dictæ prauitatis Inquiſitor exiſtis, tam tuo, quàm omniũ aliorum dictorũ ordinis & congregationis hæreticæ prauitatis Inquiſitorũ vbilibet conſiſtentium & deputatorũ nominibus, feciſti nobis humiliter ſupplicari, vt litteras prædictas ad

vos

vos extendere & ampliare, aliasq; desuper opportunè dignaremur prouidere. Nos igitur huiusmodi supplicatione inclinati, litteras prædictas cũ omnibus in eis contentis clausulis, in omnibus & per omnia, prout in eisdem litteris continetur, ad te & ad alios ordinis cõgregationis huiusmodi Inquisitores, tam in præsentiarũ deputatos, quàm in futurum perpetuis futuris temporibus deputandos, ac si tibi, & cuilibet Inquisitorũ prædictorũ dirigerentur, & directæ fuissent, Apostolica auctoritate tenore præsentium extendimus. Ipsasq; litteras tibi & illis, vt præmittitur, eisdem auctoritate & tenore concedimus. Non obstantibus omnibus illis, quæ idẽ Iulius prædecessor voluit nõ obstare, cæterisq; contrarijs quibuscũq;. Et quia difficile foret præsentes litteras, ad singula loca, in quibus de eis fides forsan fuerit faciẽda, deferre: volumus & Apostolica auctoritate decernimus, quod ipsarũ transumptis, manu cuiuscunq; notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Curiæ, seu personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis: in iudicio & alibi, vbi opus fuerit, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum

Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris die XX. Iuly, M. D. XXIII. Pontificatus nostri anno I.

SIXT. V. PROHIBITIO CONTRA IVDICIARIAE ASTROlogiæ artem, incantationes, diuinationes, & sortilegia, & libros, in quibus huiusmodi continentur, &c.

SIXTVS EPISCOPVS, SERuus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

COeli & Terræ Creator Deus, quem vnum Omnipotentem corde credimus ad iustitiam, & ore confitemur ad salutẽ, etsi homini, quem ad imaginem, & similitudinem suam creauit, mentem dederit, quæ non solùm diuino fidei lumine illustrata, mysteria illa cognosceret, quæ humanã intelligentiam superant, sed etiam naturæ suæ vi, magno licet cum labore, præclara multa inuestigaret, atq; intelligeret, Tamen, vt superbum animal homo non altum saperet, sed timeret, & immensam conditoris sui maiestatem, humi stratus veneraretur, sibi soli eorum, quæ euentura sunt, scientiam, & futurarum rerum cognitio-

nitionem reseruauit. Solus enim ipse, cuius oculis omnia nuda, & aperta sunt, & ad intimas hominum cogitationes penetrat, & consequentes eorum actiones intuetur, solus ipse, qui vocat ea, quæ nō sunt, tanquam ea, quæ sunt, omnia præsentia, & ante oculos posita habet, solus denique omnia, & singula quæcunq; totius temporis decursu, & seculorū ætatibus futura sunt, ab omni æternitate nouit, & admirabili prouidentia disposuit, quæ nō modo humanæ mētis imbecillitas ignorat; sed nec Dæmones ipsi præsentire possunt. Quare Idolorum in futuris annunciandis falsitatem & imbecillitatem, & eorum qui eis cultū adhibebant, vanitatem irridet Spiritus S. apud Esaiam illis verbis. Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dij estis. Esaiæ 41. & in nouo Testamento Christus Dominus discipulorū suorum de futuris euentis paulo cupidius inquirentium, interrogationem graui illa responsione retudit, qua etiam omnium fidelium suorum curiositatem coërcuit. Non est vestrū scire tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Actor. 1. Nec verò ad futuros euentus, & fortuitos casus præuoscendos (futuris euentibus ex

naturalibus caussis necessariò, vel frequẽter proueni entibus, quæ ad diuinationem non pertinent, dumtaxat exceptis) vllæ sunt veræ artes, aut disciplinæ, sed fallaces, & vanæ improborum hominum astutia, & Dæmonum fraudibus introductæ, ex quorum operatione, consilio, vel auxilio omnis diuinatio dimanat, siue quod expresse ad futura manifestanda inuocentur, siue quod ipsi prauitate sua, & odio in genus humanum, occultè, etiam præter hominis intentionem se ingerant, & intrudant vanis inquisitionibus futurorũ, vt mentes hominum perniciosis vanitatibus, & fallaci contingentium prænunciatione implicentur, & omni impietatis genere deprauentur. Quæ quidem ipsis cognita sunt, non diuinitate aliqua, nec vera futurarũ rerum scientia, sed naturæ subtilioris acumine, & alijs quibusdam modis, quos hominũ obtusior intelligentia ignorat. Quamobrem dubitandum non est, in huiusmodi futurorum, contingentium, & fortuitorũ euentuum inquisitione, & præcognitione, diaboli operationem se fallaciter immiscere, vt sua fraude ac dolis, miseros homines à via salutis auertat, & laqueo damnationis inuoluat. Quæ cum

cùm ita sint, nonnulli hæc fideliter, & religiosè, vt debent, non attendentes, sed curiosa sectantes, grauiter Deum offendunt, errantes ipsi, & alios in errorem mittentes; tales in primis sunt Astrologi olim Mathematici, Genethliaci, & Planetarij vocati, qui vanam, falsam q; syderum, & astrorum scientiam profitentes, diuinæque dispositionis ordinationem, suo tempore reuelandã præuenire audacissimè satagentes, hominum natiuitates, seu genituras ex motu syderum & astrorum cursu metiuntur, ac iudicant futura, siue etiam præsentia & præterita occulta, at q; ex puerorũ ortu, & natali die, siue quauis alia temporum & momentorum vanissima obseruatione, & notatione, de vniuscuiusq; hominis statu, conditione, vitæ cursu, honoribus, diuitijs, sobole, salute, morte, itineribus, certaminibus, inimicitijs, carceribus, cædibus, varijs discriminibus, alijsq; prosperis & aduersis casibus, & euentibus præcognoscere, iudicare, & affirmare temerè præsumunt, nõ sine magno periculo erroris, & infidelitatis; cùm S. Augustinus præcipuũ Ecclesiæ lumen, eũ, qui hæc obseruat, qui attendit, qui credit, qui in domũ recipit, qui interrogat, Christianam fidem, &

Baptiſmum præuaricaſſe affirmet, vt illos meritò Apoſtolus arguat, at q̃ increpet illis

Galat. 4. *verbis:* Dies obſeruatis, & menſes, & tempora, & annos, timeo vos, ne fortè ſine cauſa laborauerim in vobis.

Hi igitur leuiſſimi, & temerarij homines in miſerandam animarum ſuarũ ruinam, graue fidelium ſcandalum, & Chriſtianæ fidei detrimentum, futuros rerum euentus, & quæcunq; proſperè, vel aduerſi obuentura ſunt, ac actus humanos; eademq; quæ ex libera hominum voluntate proficiſcuntur, aſtris, ſyderibusq; aſcribũt, eiſq; eam facultatem, vim ſeu virtutem, & efficaciam tribuunt ſignificandi futura, & ad præcognita ita inclinandi, vt ſic omninò, nec aliter euentura ſint, atque ob eam cauſſam de ÿs rebus omnibus iudicia facere, prognoſtica, prædictiones, & præcognitiones ſibi aſſumere, & palam venditare non dubitant, quibus non pauci rudes, & imperiti, alijq; nimis creduli, & imprudentes tantam fidem præſtant, vt ex hiuſmodi iudiciorum, & prædictionum præſcripto aliquid certò eſſe credant, aut ſperent, quorum ſanè, & mendacium magiſtrorum temeritas, & infœlicium diſcipulorum credulitas magnoperè deplorandaeſt,

da est, qui vel diuinis literis admoniti non intelligunt hominis præstantiam, cui cæli & Stellæ, & clarissima cæli sydera Sol, & Luna, Deo ita disponente, non imperant, sed inseruiunt, sic enim Moyses populum Dei, vt hunc errorem caueret, præmonebat. Ne fortè eleuatis oculis ad cælum, videas Solem, & Lunam, & omnia astra cæli, & errore deceptus adores ea, & colas, quæ creauit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub cælo sunt. Sed quid sydera miranda est homini seruire? nonne nobilissimæ intelligentiæ Angeli ipsi, omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis? nam rationales oues ita diligit Deus, vt non solum Episcopos, quemadmodum à S. Ambrosio scriptum est, ad tuendum gregem ordinauerit, sed etiam Angelos destinauerit. Præclarè etiam S. Hieronymus: Magna dignitas animarum, vt vnaquæque habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum delegatum. Quod si Angeli homines custodiunt, quid aduersus Angelorum custodiam, & tutelam astra moliri, aut efficere poterunt, quæ cum ipsis Angelis nullo modo sunt comparanda? Nec sanè hoc

Deut. 10.

Lib. 2. in Luc.

Libr. 3. in Matth.

nè hoc loco prætereunda est, eximij Ecclesiæ
Hom. 20. Doctoris, & Beatissimi Pontificis Magni
in Euang. Gregorij sententia, qui Priscillianistas hæreticos vnumquemq; hominem sub constitutionibus stellarum nasci putantes, magnorum rerum, & verborum pondere confutat. Absit (inquit) à fidelium cordibus, vt aliquid esse fatum dicant, vitam quippe hominum solus hanc conditor, qui creauit administrat, neq; enim propter stellas homo, sed stellæ propter homines factæ sunt, etsi stella fatum hominis esse dicitur, ipsis suis ministerijs subesse homo perhibetur. Vtinam insani homines hæc saperent, & intelligerent, ac Dei monitis obtemperarent in Leuitico dicentis. Non declinetis
Leuit. 20. ad Magos, nec ab Ariolis aliquid scisciteminí, vt polluamini per eos: Neq; enim quæ Christiana, & vera pietas repellit, ac damnat, tanto studio inuestigarent, ijsdem miserè se decipi, atque irretiri paterentur. Sunt etiam inanes quidam homines, & curiosi, vel impij, & irreligiosi, qui futurarum, & occultarum aliarum rerum notitiam, adeò anxiè habere student, vt ob eadem prænoscenda, & inuestiganda in diuinæ legis offensionem multipliciter incurrant. Alij enim Geomantia, Hydroman-

mantiæ, Aëromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, aliúſq; ſortilegijs, & ſuperſtitionibus, non ſine Dæmonum ſaltem occulta ſocietate, aut tacita pactione, operam dare, ſeu illis, ac ſortibus illicitis taxillorum, granorum triticeorum, vel fabarum iactu vti non verentur. Alij verò aliquas priſtinæ, & antiquatæ, ac per crucis victoriam proſtratæ Idololatriæ reliquias, retinentes, quibuſdam augurijs, auſpicijs, ſimilibuſúe ſignis, & vanis obſeruationibus ad futurorum diuinationem intendunt. Alij item ſunt, qui cum morte fœdus ineunt, & pactum faciunt cum inferno, qui ſimiliter ad occultorum diuinationem ad inueniendos theſauros, vel ad alia facinora perpetranda, etiam expreſſa cum Diabolo pactione facta, in manifeſtam ſuarum perniciem animarum, nefarias magicæ artis incantationes, inſtrumenta, & veneficia adhibent circulos, & diabolicos characteres deſcribunt, Dæmones inuocant, aut conſulunt, ab eis reſponſa petunt, aut accipiunt, eis preces, & thuris, aut aliarum rerum ſuffimenta, ſeu fumigationes, aliaúe ſacrificia offerunt, candelas accendunt, aut rebus ſacris, vel ſacra-

mentis, aut ſacramentalibus ſacrilegè abutuntur, adorationis, genuflexionis, aut quæuis alia impietatis obſequia præſtant, cultum venerationemúe tribuunt, aut annulum, vel ſpeculum, aut paruas phyalas ſibi fabricant, aut fabricari curant ad dæmones in eis alligandos, ſeu includendos, vt putant, ad reſponſa ab ipſis indepotenda, aut habenda. Alij præterea etiam in corporibus obſeſſis, vel lymphaticis & phanaticis mulieribus Dæmones de futuris, vel occultis rebus, aut factis exquirunt, vt meritò ab eis, quos Dominus in Euangelio tacere imperauit, vanas, mendaceſq; referant reſponſiones. Alij quoque præſtigiatores, frequentius verò mulierculæ quædam ſuperſtitionibus deditæ in phyalis, ſeu vaſculis vitreis aqua plenis, vel in ſpeculo accenſis candelis, etiam benedictis ſub nomine Angeli Sancti, & albi, Diabolum omnium malorum ſatorem ſupplices adorantes, vel in vnguibus, aut palma manus, quandoque etiam oleo perunctis eundem omnium fallaciarum architectum orant, vt ſimiliter futura, vel occulta quæuis per ſpectra, & apparentes imagines, ſeu phantaſticas viſiones ſibi oſtendat, aut ab eodem patre mendacij

Diabo-

Diabolo alijs incantationibus, aut varijs superstitiosis obseruationibus, futurorum; & occultorum huiusmodi veritatem quærunt, & hominibus prædicere contendunt. Quorum omnium, quos supra enumerauimus consimilis impietas parem exitum habet, nimirum, quod Dæmonis præstigijs, ac dolis, tum qui diuinant, tum qui diuinationem expetunt illusi, ac delusi miserrimè reperiuntur. Itaq; cum futuros euentus in seipsis considerare, antequam fiant, sit Dei proprium, illud necessariò consequitur, vt Astrologi, & alij prædicti, qui huiusmodi futura prænunciare, aut prænoscere quocunque modo, nisi Deo reuelante audent: iniustè atque impudenter, quod Dei est sibi assumant, & vsurpent. Sic fit, vt dum ab eis, quod solius est creatoris perperam creaturis tribuitur, diuina Maiestas grauiter lædatur, fidei integritas violetur, & animabus pretioso Christi sanguine redemptis, pestis, atq; exitium importetur. Et licet iampridem regulis indicis librorum prohibitorum ex decreto sacri Generalis Trident. Concil. confecti, illud inter cætera constitutum fuerit, vt Episcopi diligenter prouiderent, ne huiusmodi Astrologiæ iudiciariæ libri,

tracta-

tractatus, & indices legerentur, vel haberentur, qui de futuris contingentibus, successibus, fortuitis siue casibus, aut ijs actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certò aliquid euenturum affirmare audent, permissis tamen iudicijs, & naturalibus obseruationibus, quæ nauigationis, agriculturæ, siue medicæ artis iuuandæ gratia conscripta fuissent. Libros verò omnes, & scripta Geomantiæ, Hydromantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, siue in quibus continentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incãtationes artis magicæ, prorsus reijci, & aboleri curarent. Non tamen errorum, corruptelarum, delictorum, & abusuum prædictorum extirpationi vsque adeò prouisum est, quin etiam adhuc in nonnullis locis, & quidplurimos curiosius vigeant, cum valde frequenter, detectis Diaboli insidijs, diuinationum, sortilegiorum, & variarum superstitionum omnia plena esse indies detegantur. Nos igitur, qui pro nostro pastoralis officij munere fidei integritatem inuiolatam conseruare debemus, & animarum saluti prospicere; quantum diuina gratia adiutrice possumus, ex paternæ charitatis visceribus optamus, damnantes, & reprobantes

bantes omne genus diuinationum, quæ. Diabolo auctore ad fidelium deceptionem à prædictis curiosis vel perditis hominibus fieri solent. Cupientes præterea Sanctam illam Christianæ Religionis simplicitatem, præsertim vbi agitur de summa Creatoris Dei potestate, sapientia, & prouidentia ab omni erroris labe integram, atque incorruptam, vt par est, retineri: Volentes quoque prædictæ falsæ credulitati, ac huiusmodi illicitarum diuinationum & superstitionum, detestabili studio, & execrādis flagitijs atq; impuritatibus occurrere, vt de Christiano populo merito dici possit, quod de antiquo Dei populo scriptum est. Non est augurium in Iacob, neq; diuinatio Num. 23. in Israël. Hac perpetuo valitura constitutione, Apostolica auctoritate statuimus, & mandamus, vt tam contra Astrologos, Mathematicos, & alios quoscunque dictæ iudiciariæ Astrologiæ artem, præterquam circa agriculturam, nauigationem, & rem medicam in posterum exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominū, quibus de futuris, contingentibus successibus, fortuitisq; casibus, aut actionibus, ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audent, etiam si

id se

id se non certò affirmare asserant, aut protestantur, quam contra alios vtriusque sexus, qui supradictas damnatas, vanas, fallaces, & pernitiosas diuinandi artes, siue scientias exercent, profitentur, & docent, aut discunt, quiúe huiusmodi illicitas diuinationes, sortilegia, superstitiones, veneficia, incantationes, ac præmissa detestanda scelera, & delicta, vt præfertur faciunt, aut in eis se quomodolibet intromittant, cuiusque dignitatis, gradus, & conditionis existant, tam Episcopi, & Prælati, superiores, ac alij ordinarij locorum, quam Inquisitores hæreticæ prauitatis vbique gentium deputati, etiamsi in plerisque ex his casibus antea non procedebant, aut procedere non valebant, diligentius inquirant, & procedant, atq; in eos seuerius Canonicis pœnis, & alijs eorum arbitrio animaduertant.

Prohibentes omnes, & singulos libros, opera, & tractatus huiusmodi iudiciarias Astrologiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, artis Magicæ, aut in quibus sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, execrabiles incantationes ac superstitiones continentur, ac vt supra immemora-

morato indice interdictos sub censuris, & pœnis in eo contentis à quibuscunq; Christifidelibus legi, aut quomodolibet retineri; sed illos Episcopis, & ordinarijs locorum, vel Inquisitoribus prædictis præsentari, & consignari debere.

Et nihilominus eadem auctoritate, statuimus & mandamus, vt contra scienter legentes, aut retinentes libros, & scripta huiusmodi, seu in quibus talia continentur, similiter ijdem Inquisitores liberè, & licitè procedant, ac procedere, & pœnis condignis punire, & coercere possint.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisq; contrarijs quibuscunq;.

Vt autem præsentes nostræ literæ ad communem omnium notitiam facilius deducantur: Iubemus illas in valuis Basilicarum S. Ioannis Lateranens. & Principis Apostolorum de Vrbe, ac in acie Campi Floræ affigi, seu appendi, eisque detractis ipsarum exempla, etiam impressa eisdem in locis affixa relinqui. Et insuper vniuersis, & singulis venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, locorum ordina-

dinarijs, & prælatis, nec non Inquisitoribus hæreticæ prauitatis vbilibet constitutis, per hæc committimus, & in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, vt per se vel alium, seu alios easdem præsentes literas, postquam eas receperint, seu earum notitiam habuerint, in suis, & singulis parochialibus Ecclesijs, dum in eis populi multitudo ad diuina conuenerit, deinde verò semel in anno, & quoties eis expedire videbitur, vulgari sermone publicent, aut publicari faciant.

Quia verò difficile foret præsentes literas ad singula quæque loca, in quibus de eis fides facienda erit deferri. Volumus, vt earum transumptis, etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, ac parvo sigillo Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis, aut alicuius prælati, vel curiæ Ecclesiasticæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra vbique locorum adhibeatur, quæ eisdem originalibus literis adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statutorum, mandatorum, prohibitionis, iussionis, commissionis, & voluntatis in-

tis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ, apud S. Petrum, Anno Incarnationis, 1585. Nonis Ianuar. Pontificatus nostri Anno I.

INDEX

INDEX RERVM PRÆCIPVARVM IN HOC LIBRO CONTENTARVM.

A.

ACHILLEVM Bonzinibij argumentum contra realem maleficorum delationem soluitur. fol. 257

Adorans Dæmonem sub specie Christi quomodo peccet. 79. & 80

Aëromantia diuinationis species, & vnde dicta. 505

Alchimia scripto à nullo traditur 467. potest habere verum effectum 468. Non est ex natura rei illicita, ibidem. Vana & stultaest. 471. & 472. Coniuncta vt plurimum magiæ. 479 Multos homines depauperauit. 467

Angeli sunt incorporei. 70

Angelus & Dæmon mouent per voluntatem. 110

Angeli & Dæmonis voluntas ad plura se extendit volendo quam mouendo. 111

Angelus capillo Abacuc portauit, sed *totum corpus* mouit. 112

Angelos bonos apparuisse in specie exercitus. 114

Angelos malos, Deo permittente, sub forma exercitus posse apparere. 115. Milites arte magica apparentes, aut sunt præstigiæ, aut Dæmones sub forma militum ibid. In campum educti, nec vulnerant, nec vulnerantur. ibid.

Angelus bonus vnicuique homini ad tutelam. 180

Angelicæ custodiæ tres effectus generales, plures autem particulares. 182

Angeli boni cur dæmones à tentationibus non prohibeant. ibid.

Angelus malus an vnicuique ad exercitium designatus. ibid. & loco mutato, mutetur. 184. & in opera maleficij quidnam procuret. 185

Anima-

Animalia imperfecta, vt ranas & serpentes, magi faciunt, quomodo, 204
Animalia signa futurorum. 487
Animarum reuocatio à magis attentatur. 94
Animæ beatorum operibus magorum non se immiscent 95 Nec qui igne purgatorio detinentur. 96
Animæ damnatorum gehennæ addictæ se operibus magorum non admiscent. ibid.
Anima Samuelis vi magiæ euocata non fuit. 97
Anima Samuelis an reuera, vel spectrum tantum apparuerit, vtrumq; probabile. 98
Animæ separatæ reunio, vt verè informet, Dæmonis naturalem vim excedit. ibid.
Apparitiones nocturnæ aliquando fiunt à sagis. 99
In apparitionibus ad orationem confugiendū. 74
Apostata recedit à Deo, Quomodo. 606
Aqua benedicta contra Magicas artes & operationes efficax. 53
Aquæ frigidæ probationem adhibens in cognoscenda malefica, peccat mortaliter. 344. Quo sensu dicatur vulgaris. 346. Pactum implicitum habet cum Dæmone. ibid. Credentes ei vim inesse ad manifestandam innocentiam vel culpam, mortaliter peccant, nisi ignorantia excuset. 347
Aquæ frigidę, vel calidę, aut ferri candentis probatione, postmodū in tormentis extorta cōfessio, nullius est roboris, nec Reus ex ea potest condemnari. 348
Arma ad euertendas potestates aēreas oportuna. 9
Ars magica quæ. 507
Artes magicæ aliæ diuinatrices, aliæ operatrices. 418
Artium magicarum primus apud Persas inuentor Zoroastres Bactrianorum Rex. 396
Artes magicæ veris Christi cultoribus nihil obsunt. 384. Per artem magicam puella rebus diuinis non vacans, omnibus equa videbatur. 203
Arbitrium hominis Diabolus incitare, cogere præter voluntatem non potest. 20. Ad maleficium necessariò debet accedere. ibid.

Arbitrio iudicis relinqui, quo sensu. 196
Astra voluntatem hominis non cogunt. 431. 432. hominũ mores astris ascribere, superstitiosum. ibid.
Astrologiæ species duæ, quæ licita, quæ dãnata. 434. effectus de quibus iudicat Astrologus varij sunt. ibid. De quibus infallibiliter possit prognosticare. ibid. Vnde fiat vt de futuris euentibus verisæpè prædicat. 436
Astrolabij inspectione furtum Ecclesiæ recuperare cupientis presbyteri peccatum. 439
Auaritia multis maleficij & magiæ caussa. 169
Auaritia facit mammonæ nummorum Deo sacrificare, vt diuites fiant. 181
Aurum verum per Alchimiam fieri manet dubium. 465 Sophisticatum vendere non licet. 476
Aruspex vnde dicatur. 482. Augures qui sint. 483. Aruspicum & Augurum pœna. 484

B.

Bona maleficorum quare non confiscantur. 144
Bonorum testimonium in negotio maleficij ex natura rei & actus haberi non potest. 30
Bullæ Pontificum contra maleficos. 728. & seq.

C.

Campanarũ apud Christianos primus inventor. 368. Vsus earum. ibid. Figuræ in veteri testamẽto tubæ argenteæ. ibid. Non baptizari campanas, sed benedici. 369. Non ex virtute quæ insit campanæ, sed omnipotentis potestate ac voluntate, maleficorum conatus impedit. 369. exempla. 371. & 373
Cap. Episcopi, non damnat sectam maleficarum, sed aliam longè diuersam. 375. Mulieres illius cap in quibus à nostris Sagis differant. ibid. & 376
Cap Episcopi non intendebat corporalem sagarum delationem improbare, sed quæ fidei erant contraria. 377
Casus excepti à regula confessorum de se. 265
Casu quo testes integri nõ possunt haberi, vt in maleficio, admittendi non integri. 310. & 311

Cedun-

Ceduntur maleficæ si nil mali fecerint. 66. & maximè si ad Deum redire voluerint, 224. & 228
Chrisma non eraditur vnguibus Diaboli. 48. 49. ritum erasionis cur fingat. 49. Signum erasionis in quibus potissimum adhibeat. 49
Cyprianus martyr, An magus fuerit. 33
Cometæ materia, & caussa efficiens. 443. In triplici figura apparet. 444. Cometæ color. 445. Ex caussa vel naturali vel supernaturali ortum potest habere. 446. Vtriusq; significationes. 446. Exempla. 448
Confessarius maleficorum de quibus eos admonere debeat. 275. & 301
Confessioni maleficorum contra socios & participes criminis, An habenda sit fides, 263. & 272
Confessio malefici contra socium, quando sufficiens indicium ad torturam. 286. 289
Confessio duorum vel triũ contra participes in maleficio, regulariter facit indicium ad torturam. 305 & seq. Casus in quo tam paucæ denunciationes non sufficerent. 306
Confessio in extremis facta. An elidat primam confessionem in tortura & iudicio factam. 398. & seq. Et cum varij sunt in confessione denunciantes, cui confessioni standum. 303. & seq.
Confessi de se crimen maleficij, quamuis infames, testes tamen esse possunt; & quare. 329. & seq.
Cõfessio a iudice extorta, pmissione impunitatis, An sit valida, vt quis ex ea possit condemnari. 360. 361
Conuentus maleficorũ in tres distinctus ordines. 69. Morum censorem habet, eiusq; officium. ibid.
Conuentui maleficorum non rarò vnus superior Dæmon præsidet. 186. Quibus anni temporibus solenniores conuentus fiant. 41. 68. 69. Quare de nocte, & in locis desertis. 314
Conuentui an in persona, vel repræsentatione per suũ Diabolum intersint, vnde cognoscatur. 83. & 85
Conuentus ad nomen DEI, IESV, & signum crucis quandoq; disparuerunt. 250. 252. & 253. In con-

uentu quam disciplinam tenere debeant. 65. Impeditus ne in conuentu possit apparere, Diabolum suum cum pleno consensu substituit. 68
Corpora Dæmonum, quomodo sint vera, quomodo non. 90
Corporaliter de loco ad locum, ad suos conuentus sæpè Magi transferuntur. 241. & seq.
Corporalis translationis exempla. 244
Corporalis translatio fit virtute Diaboli, nec vllatus inest vnguentis. 260. In ea sicut etiam in conuentu honoratiores sæpè vultu & forma tegutur 353. Obiectio ex historia S. Germani refutatur. 388. & sequentib.
Crucis Christi & nominis Iesu efficacia. 65. & 66.
Curiositas quæ est libido sciendi non necessaria plerisque causa maleficij. 165. hanc quidam animarum suarū commercio à Dæmonibus mercati. 166

D.

Damnato ex indicijs & coniecturis non imponenda vera pœna delicti, sed alia mitior. 361
Damnati ad ignem, an viui sint comburendi. 362
Apud Christianos mos prius strangulandi. ibid.
Impœnitentibus tamen hunc morem non suffragari. 363
Damnatis ad mortem & pœnitentibus sacramentum Eucharistiæ non denegandum. 363. Ipso executionis die non dandum, nisi moram executio non patiatur. 364. Pro eis sacrificium offerri potest, non tamen solemnes exequiæ fieri debent. 367
Dæmones esse, fidei est. 7
Dęmones plura nō possunt, quā illis permittantur. 10
Dæmonis potestas humanæ naturæ vi perfectè sciri non potest. 49. Aequè potestas eorum ac angelorum vim habet in corpora inferiora. 51. Et dona naturæ integra in eis permanserunt. 50
Dæmon primò ligatus à Christo. 13 Quomodo ligatus, qui tantū adhuc præualeat. 10. & seq. Dæmones etiam in sanctos suam potestatē exercere permit-

mittũtur 9. aliter longè in ſanctos quã maleficos. 18
Dæmoni leuis ſæpe occaſio viam aperit, ſed quæ grauiora peccata præſupponat. 16 vt animam inuadat diabolus, quæ ſe non prius gratia Dei priuarit, prouidentia Dei non permittit. 17. & 382
Dæmonem Chriſto potentiorem faciunt, qui negant maleficum poſſe conuerti. 20
Dæmoni hominem deuotum B. Baſil. Chriſto reconciliauit. 27. interceſſione B. Mariæ Virginis, Theophilus qui ſe dæmoni deuouerat, pœnitens ad Deum redit. 29
Dæmones in promiſſis aliquando fallunt. 35. Diuitias & gloriam promittentes, ex ſe tradere non poſſunt 36. Pro pecunia dant ſtercora; & tamen veras quandoque pecunias, quare. 36. & 39
Dæmones poſſunt aſſumere corpora, & apparere hominibus, exempla. 73 & 74
Dæmones poſſe in hac vita videri in ſua natura, error tam fidei, quàm rectæ rationi contrarius. 76
Dæmones varias formas pro negociorum varietate aſſumunt. 78. Nunquam ouium & columbarum; At hircorum, coruorum, & canum formas aſſumunt ſæpius. ibid. In corporibus apparent mortuorum, ſed non bonorum. 79
Dæmones vnde in corpore aſsũpto cognoſcantur. 83 & in corporibus aſſumptis num vere loquantur. 88 Fœtorem producũt. 90. Aliquando à Sagis in loco torturæ videntur. 91. quomodo videãtur ab vno & nõ altero. 93. Simulãt ſe animas eſſe defunctorũ. 94
Dæmones ſibi ſubordinatos eſſe, idque naturale ipſis eſſe. 54 & 57. quomodo ſibi ſint concordes. 56. Secundum ſcientiæ magnitudinem, habent amplitudinem præſidentiæ. 57. Præſidentia Dæmonum, eſt locorum, perſonarum, & vitiorum. 57. & ſeq.
Dæmones ad fraudem & tentationem ſegnes, à ſuperioribus flagellantur; induſtrij coronantur & laudantur. 60. & 61
Dæmonum quiſque ad illud maximè peccatum co-

natur inducere cui præsidet 57. vnus fornicationis spiritus, an seducat eum, qui in Britannia, & eum qui fornicatur in India. ibid.
Dæmonum diuersitas colligitur ex diuersitate animalium, quibus insacris literis comparantur, aut quorum nomine significantur. 19
Dæmones in operationibus suis scismata lumbescuant, quare. 5. & 128 in maleficijs diuinorum operum imitationem affectant, & per quæ. 183
Dæmon cur Onocẽtaurus & Lamia dictus à Propertio 85 quandoq; etiam ad longum tempus sic consistatur, vt verus homo putetur, lepida historia. 84
Dæmon qui 249. annis in templo Dianæ habitauerat, à quo, & quibus verbis expulsus. 112
Dæmones à suis adorationem & sacrificia expetunt, & si negligatur, irascuntur. 178. & 179
Dæmones cum maleficis rem veneream exercent, & singulæ singulos habent Amasios. 205. modus dæmoniaci coitus explicatur. 208. & seq. cuiusmodi semen infundat. 222. Dæmoniaco coitu forsan natus, cuius erit filius. 213. cum Dæmone coeuntes, ad delectationem percipiant. 216. & 218
Dæmon in forma merulæ B. Benedictum infestans, & crucis signo fugatus, quantam carnis tentationem in eo reliquerit. 216
Dæmon proprio adiacẽte marito quandoq; mulierem abusus. 223. à B. Bernardo anathematizatur. 225
Dæmon non semper operatur, à malefico inuocatus. 634. delectatur libidine. 215. Libido eius pulchritudine capillorum muliebrium prouocatur. 226
Dæmones incubi mulieribus pulchros crines habentibus maximè infesti. ibid.
Dæmones delectantur sanguine humano. 642. possunt grandines facere. 537. possunt occidere. 537. possunt imbribus intempestiuis mouere cœlum & terram; exempla. 540. 548
Dæmones vitã hominis ad 800. & 900. annos sicut olim viuebant homines, nõ possunt protrahere. 238

Dæmo-

Dæmones triplici vigent acumine scientiæ 407. cognitionem Dæmonis nihil rerum naturalium effugit, cordium cogitationibus exceptis. ibid. cognitio & experientia dæmonis indies augetur & crescit. 407. & 409 minores à maioribus addiscunt astutias quas ignorant. 409 Reuelatione supernorum spirituum aliqua præsciunt, quomodo. 411. futura in seipsis, nisi à bonis angelis reuelentur, nõ cognoscunt. 413 futura quandoq; prædicunt, quæ ipsimet facturi sunt. 414 ab alijs hominibus intelligunt, quæ facere velint, & suis maleficis prædicunt. ibid. futura merè contingentia, haud cognoscunt. 415 Thesauros absconditos, furta secreta, & deperdita norunt. 418

Dardanarij q. sint, ad restitutionẽ eos, & eorũ hęredes obligari. 138. 139. 140. Dardanarij pœna arbitraria pro damni quantitate, & exercitij frequentia. 140

Denunciatio malefici contra socium, facit indicium graue. 288

Denunciatio socij vt faciat indicium, an fieri debeat cum iuramento. 292

Denunciatio, hunc in cursu fuisse, magis meretur fidem quàm si diceret, ipsum hominem aut equum occidisse. 321. in denunciationibus maleficorum error fortè contingens, non adimit ei omnem fidem, 284. Denunciationibus maleficorum, aut semper, aut ferè semper veritas adest. 288. Denũciationibus maleficorum contra socios fides habenda, etiamsi noctu ea conuenticula fiant. 390. efficere dæmon potest lumen ad videndum, quod non facilè à vento extinguitur. 391

Denuntiationibus incantatorũ aut diuinatorũ non licet ad capturam vel torturam deuenire. 351. 352

Denuntiationes incantatorum aut diuinatorũ quare reijciantur, & maleficorum admittantur. 352. 353

Denuntiationibus consortũ in crimine maleficorum si non detur fides, non est via extirpandi hoc crimen, nec inquirendi 317

Diuinatio quid, & ad eam quæ pertineant 156 diuinatio omnis vtitur ad prȩcognoſcendum futuros euentus Dæmonm auxilio 404. Diuinationis variæ ſpecies. 405. & ſeq.

E

Eccleſia malignantium æmula eſt Eccleſiæ Chriſti & Sanctorum. 61

Emanatio ſanguinis de corpore occiſi ad præſentiam occiſoris, diuino tribuenda miraculo. 132

Emanatio huiuſmodi ſanguinis, An indicium ſufficiens ad torturam. 134

Emens aut præbens venenum ad occidendũ, an pœna ordinaria teneatur, ſi nõ ſit ſubſecutus effectus 427

Execratio ſui & ſuorum, ſæpè maleficij occaſio. 170

Exorciſmi pellunt Dæmones, ſed non ſemper habent certam vim. 121

Expelli Dæmon herba vel melodia non poteſt. 126. Per melodiam cytharæ, & iecur piſcis non eſt Dæmon expulſus, ſed per orationem Tobiæ & meritum Raphaelis 129

Exempla eorum qui abnegarunt Deum. 26.27.28.29

F.

Fiſcus aut Dominus ſuccedens in acquiſitione bonorũ, tenetur de damno dato ſatisfacere. 135.136

Fiſtulatores in conuentu maleficorum, lucrantur pecuniam. 69

Futura in ſeipſis conſiderata à ſolo Deo cognoſci poſſunt. 413

G.

Gigantes ante diluuium ex quibus nati. 209

Gregor. Nazianzen. Iulianum Athenis conſpiciens, ex Phyſiognomia quale tulerit de eo iudicium. 451

H.

Hęredes tam malefici quàm alterius Rei, tenentur damnum ab illis illatum reſarcire. 135

Hæredes ad huiuſmodi damnorum reſtitutionem à iudice Eccleſiaſtico compelli poſſunt. 136

Hæredes protrahentes damnnm & iniuriam paſſos vt prius

vt prius Legatarijs ſatisfaciant, in foro conſcientiæ non abſoluuntur. 137. & 138

I.

Indebitus Dei cultus duplex: falſus & ſuperfluus. 156
Idololatria quid, & quomodo malefici exerceant. 155
Idololatria non eſt Sanctis cum Chriſto regnantibus debitum honorem impendere. 156
Inſcitia miniſtrorum Eccleſiæ, multis occaſio maleficij. 147
Inſcitia ſacerdotum, ſtratagema diaboli in Philiſtæis præfiguratum. 150
Indicia quot requirantur ad torturam. 295. in criminibus exceptis, quale eſt maleficium, ſufficiunt ſuſpiciones leuiores, quam in nō exceptis. 295. 297
Inimicitia capitalis à teſtimonio repellit. 332
Inimicitia capitalis ex quibus naſcatur. 333
Inimicus reconciliatus, quando poterit eſſe teſtis. 337
Iudex Reum de ſe confeſſum interrogare tenetur de ſocijs, in caſibus exceptis. 265. & ſequen. omittens duplici ratione peccat. 274. Iudici quid cauendum, quando facienda eſt de complicibus interrogatio. 275. Quando licitum ſit iudici in ſpecie interrogare, Eſtne hic tibi ſocius. 276. 277
Iudici de ſocijs interroganti tenetur maleficus reſpondere. 274. aliàs non abſoluendus. 275. de ſe confeſſus, ſi nouerit aliquem de ſua ſocietate conuerſum, non tenetur eum iudici interroganti denunciare. 278. Iudici obſeruandum, An reus confeſſionem contra alios ſæpius reiteret. 305
Iudici non licet à magis veritatem mendacijs eruere. 354. omne mendacium diuino & humano iure prohibitum. 355. maximè autem in iudice. 356. argumenta Bodini ſoluuntur. 357. 358
Iudex non ſepeliens eum qui ante confeſſionem aut probationem criminis mortuus eſt, peccat 625. In corpus defuncti in carcere ſæuire illi de iure non licet, ſed praxis habet 627. per denūtiationes ad inquiſitionē & torturā procedens, ęquiſſimè facit 328

Ipsius gloria est indifferēter sine exceptione personarū omnes punire, nisi Reipub. perturbatio esset sequutura. 641. expectans non conuersos maleficos ad pœnitentiam, vt eos liberet, crudelis. 609
Innocentes Dæmon in nocturnis conuētibus repræsentare non potest. 381. Nec enim potest operari nisi ex permissione diuina, & tantum saltem, & non plus. ibid. Multa potest ex suæ naturæ potentia, quantūad actum primū, quę non potest, quantum ad secundum. 380. nec appetit quidem diabolus talem iustorum repræsentationem, & quare. 381
Innocentem extraordinaria potentia si repręsentare permittat Deus in conuentibus nocturnis; innocentia eius manifestabitur; exempla. 382. & seq.
Innocentes posse à Dęmone repræsentari in conuentu maleficorum ad infamandum eos, qui dicunt; Latronibus, homicidis, & similibus patrocinium pręstant. 384
Iudex quando possit reum tortum relaxare. 683. 684
Index sibi nō sufficiens, adhibeat peritorū iudiciū. 710
Indicia ad crimen maleficij cognoscendum assignantur viginti. ibidem & seq.

L.

Lamiæ cur vocentur malefici. 398
L. Plus est hominem veneno extinguere, quàm occidere gladio, duplex sensus. 420. quid veneaū. 421. ad interpretationem L. verba Philonis. 422
Liberare maleficos è manibus iustitiæ & custodia publicæ potestatis cur dæmon non possit. 385
Luxuria non solum vt incidant, sed vt etiam in maleficio perseuerent, causa est. 169
Libri magorum & hęreticorū comburendi. 695. 697

M.

Maleficia fieri certum est. 1
Maleficia negare hęreticum. 3
Maleficij varię significationes. 2. Per Antonomasiam Magis & sagis attribuitur. 399
Maleficium vt fiat, tria necessaria. 7

Maleficia Deus quare permittat. 8
Malefici inſtrumenta Diaboli. 18
Malefici aut Magi effectus portentoſos qui ſint ſupra diaboli vires, non edunt. 49
Maleficorum operationes effectum ſortiuntur, vel ex applicatione naturalium agentium, vel occulto pacto cum Dęmone. 51
Maleficorũ operationes quæ ex occulto pacto dęmonis per ſigna procedunt, eæ potius p Reliquias Sanctorũ, & ſacramentalia impediuntur, quã alię operationes in quibus rebus naturalibus vtuntur. 52. 53
Malefici multa faciunt ope diabolica, quæ imperitis videntur impoſſibilia 49. 188. poſſunt vim generatiuam inter coniuges impedire. 229. 230. poſſunt ad amores mouere 512. Exẽpla. ibid. poſſunt morbos inferre, homines & pecora interficere. 235. venationẽ feratum impedire 575. poſſunt tempeſtates mouere, ſterilitatẽ procurare. 240. 241. poſſunt multos curare morbos, quibus nulla medicorum ſcientia mederi valet. 237. Exemplũ. 233. 234. omnia procurare poſſunt quæ Dæmon. 530
Malefici noſtri nihil confitentur noui, quod olim non fuerit à Dæmone factum. 227
Malefici quando nocte domos ingrediuntur, quomodo iuuet & concurrat Dęmon. 566
Malefici ſunt Rei læſę maieſtatis diuinæ. 281 324. ſunt ſacrilegi. 282. maleficorum crimen multa grauiſſima & horrenda in ſe ſcelera continet. 315. 580
Malefici opera diaboli ad conuentum feruntur, ſed in eo faciunt opera humana, & functione ſenſuum corporeorum vtuntur. 352
Maleficorũ principes cum Dæmoniorũ principe concludunt, & inferioribus executionem mandãt. 318
Maleficorum competens forum, 142. 328. maleficium quando manifeſtam ſapiat hæreſim. 143
Malefici morte puniendi ſunt, etiamſi tantũ in curſu fuerint. 597. Cur morte puniãtur tres cauſſę generales. 602. Iuſtè puniũtur pęna ignis. 604. quod puniri poſſint

possint, iudicibus à Deo potestas data est, & mandatū. 616 Nec illis parcendū quia multi, sed indifferenter punire sine personarū acceptione, iudicis gloria est. 640. in carcere moriens ante criminis confessionem aut probationem, in loco sacro sepeliendus. 624. maleficium confessus sed pœnitens, si moriatur in carcere, regulariter non est sepultura priuandus. 626

Maleficorum opera in tollendis maleficijs vti non licet, etiam si parati fuerint. 238. 239

Maleficus non potest semper dissoluere maleficium ab alio inductum. 551. & 552. Superior potest inferioris curare. ibid. potest dæmonem suum cogere per superiorem. 69. expellunt malefici aliquando Dæmones, & quomodo. 124

Malefici sæpè violant sepulchra, & mortuorum, præsertim infantium corporibus abutuntur. 132

Malefici tenentur damna illata restituere. 135

Magiæ, in eam quæ fit ministerio substantiæ separatæ, & naturalem; diuisio. 189

Magia naturalis, quæ sit, & quando fiat vitiosa. ibid. exempla magiæ naturalis. 190

Magi vera miracula nō faciunt. 187. Magi Pharaonis veros serpentes & ranas fecerunt, non tamen miraculū. 188. Magi ope dæmonis mirabilia faciunt, tribus modis. 191

Magi seu malefici nec se nec alios realiter possunt in lupos transformare. 194. B Augustini de transformationibus hominum in bestias sententia. 197. & seq. transformationes huiusmodi cum verè non fiant, quomodo appareant. 202

Magistratus peruersus instinctu dæmonum præficitur, bonus deijcitur. 60

Magistratus negligentia non minima tot maleficorum caussa. 151

Mandatarius quis sit, & mandatarij dictū solum sine alijs indicijs, an faciat indicium ad torturam contra mandantem. 294. & 295

Mino-

Minorennes an contra maleficos testari possint. 337

N.

Nabuchodonosor non verè mutatus in bouem, sed in amentiam versus. 201
Necromantia quæ diuinationis species. 404

O.

Obseruantia vana absque tacita Dæmonis inuocatione non est. 156
Operis diuisio 1
Opera magica scripturis prohibita & legibus. 3
Operationum mirabilium circa mortuorum corpora, quædam species 130
Operationes huiusmodi mirabiles qua virtute fiãt. 131
Occultas hominum cogitationes non cognoscunt Dæmones. 416. indirectè & cognitione coniecturali quandoq; cognoscunt. 417
Opera maleficorũ fiunt ex pacto cũ dæmone 21. & 22

P.

Pactum de facto interuenire in magorum operibus doctrina Catholica. ibid.
Pacti forma in verbis diaboli: Si cadẽs adoraueris me, 23. similis formæ pacto sagas & maleficos diabolus aggreditur. ibid. Pactorũ explicitorum exempla 26
Doctoris cuiusdam, pactum cum Dæmone fieri posse negantis argumenta soluuntur. 42. & seq.
Paciscì cum spiritu potest homo, nec impedit naturarum disparitas. 46
Pacti non tam essentia quàm manifestatio requirit membra corporea. ibid.
Pactum non impedit, quod per dolum & astutiam malefici decipiantur. 47
Pactum cũ Dæmonibus multi passim nõ dormientes, sed vigilantes & solutis sensibus ineunt. ibid.
Perseuerantiæ in maleficij scelere, quænam sit causa. 171. figura Philistæorum Samsonem captũ excæcantiũ. ibid. sub maxima pœna dęmones imperãt, ne cui extra societatem consilia sua denegant. 172
Physiognomia an ad indicia pertineat, vt quidem bona

bona prosit, mala Reo noceat: 451. Physiognomo quæ obseruandę regulæ. 453. propter signa externa non statim iudicandum de moribus hominum, ibid. Physiognomia de quibus iudicare non debeat 454. Physinogomiæ cura præcipua consistit in vultu & oculis 454

Planetas quosdam efficaciter inclinare ad furta, alios ad luxuriam, impium est asserere. 438. planetarum nomina cur diebus septimanæ gentiles assignarunt. ibid.

Pusillanimitas præsertim mulieribus, plerunq; causa maleficij. 170

Pater, An filium maleficum teneatur denunciare, & filius patrem. 269

Puerum signo crucis à parentibus munitum, maleficia occidere non potuit, quinquagies ad hoc à diabolo deportata. 253

Pueri quando & quomodo puniendi maleficij obnoxij. R. 618

Remedia contra desperationis errorem, & quod deceptus à diabolo possit redire in gratiam. 173

Remedium optimũ, vt homo se delusum cognoscens statim confiteatur. 174. 175

Resistentibus vt formica debilis, timidis vt leo crudelis, diabolus. ibid. constantis animi continuatione, diaboli vis deijcitur, exemplo S. Anthonij. 177

Reus crimen de se confessus, non potest interrogari de alijs, de quibus nulla sunt legitima indicia. 271

Reuelatio duobus fit modis: illustratione mentis, & sola prędictione. 412

Reus in authoritate constitutus potest puniri morte sine degradatione 691

S.

Sagæ diaboli asini. 18

Sagæ insidentes scopis per caminum euolant, & ab hircis transferuntur. 67

Soci de socio criminis quãdo interrogãdus. 265. 278

Socij criminis in testes admittuntur, non ad condem-

nandum, sed ad torturam tantum. 340
Sociorum denunciationibus & testimonijs multiplicatis, An quis possit condemnari. 341
Somniorum duplex causa. 491. non sunt omni. ò contemnenda. 493. Licet eis aliquando intendere. 494. ex ijs prædicere futura contingentia, quomodo malum sit. 495
Sors quid. 499. quotuplex. ibid. Diuisoria licita. ibid. Diuinatoria damnata. 505. consultoria quomodo licita. 502. vti licet in officijs secularibus, 504. vti non licet in Ecclesiasticis electionibus. 508
Sortilegorum professio alia tacita, alia expressa. 41
Sortilegæ professionis tã tacitę q̃ expressę modus. 41
Sortilegiorum professio solennis, vbi, quando, & quomodo fiat. 42
Superstitio dispositio ad maleficium. 155. Superstitio quid, & quot eius species. ibid. Superstitionum exempla. 157 & seq. Superstitiosi sunt non solum exercentes ea, sed fidem etiam habentes, & interrogantes. 163. Superstitiones tanto periculosiores, quanto plures adhibẽtur res sacræ. 162. Superstitiosum nõ est, ex auro vel alia materia, vt signa adeptę sanitatis, imagines in templo suspendere. 156. Superstitiones & obseruãtiæ vanæ, effectũ quare nõnunquam consequantur. 162. Superstitiosa à nõ superstitiosis discernendi quinq; regulæ. 163, & seq.
Striges quare vocentur malefici. 30. 398

T.

Testes singulares qui sint; An probent, ita vt quis possit ad eorum denunciationes torqueri. 319
Tortura modicè adhibenda. 659. adhibenda tantum in atrocioribus criminibus. ibid. Non adhibenda regulariter, quando. 657. 658. adhiberi potest maleficis, etiamsi sint personæ exceptæ. 653. In tortura confessus non habitis legitimis indicijs, sibi non præiudicat. 656
in Tortura sunt soliti modi nõ exquisiti adhibẽdi. 661
à Tortura nemo excipitur ratione dignitatis. 662
Tortura in præsentia iudicis fieri debet. ibid.

bona prosit, mala Reo noceat: 451. Physiognomo quæ obseruandę regulæ. 453. propter signa externa non statim iudicandum de moribus hominum. ibid. Physiognomia de quibus iudicare non debeat 454. Physinogomiæ cura præcipua consistit in vultu & oculis 454

Planetas quosdam efficaciter inclinare ad furta, alios ad luxuriam, impium est asserere. 438. planetarum nomina cur diebus septimanæ gentiles assignarunt. ibid.

Pusillanimitas præsertim mulieribus, plerunq; causa maleficij. 70

Pater, An filium maleficum teneatur denunciare, & filius patrem. 269

Puerum signo crucis à parentibus munitum, maleficia occidere non potuit, quinquagies ad hoc à diabolo deportata. 253

Pueri quando & quomodo puniendi maleficij obnoxij. 618

R.

Remedia contra desperationis errorem, & quod deceptus à diabolo possit redire in gratiam. 173

Remedium optimũ, vt homo se delusum cognoscens statim confiteatur. 174. 175

Resistentibus vt formica debilis, timidis vt leo crudelis, diabolus. ibid. constantis animi continuatione, diaboli vis deijcitur, exemplo S. Anthonij. 177

Reus crimen de se confessus, non potest interrogari de alijs, de quibus nulla sunt legitima indicia. 271

Reuelatio duobus fit modis: illustratione mentis, & sola prędictione. 412

Reus in authoritate constitutus potest puniri morte sine degradatione 691

S.

Sagæ diaboli asini. 18

Sagæ insidentes scopis per caminum euolant, & ab hircis transferuntur. 67

Soci' de socio criminis quãdo interrogãdus. 265. 278

Socij criminis in testes admittuntur, non ad condem-

nandum, sed ad torturam tantum. 340
Sociorum denunciationibus & testimonijs multiplicatis, An quis possit condemnari. 348
Somniorum duplex causa. 491. non sunt omnia contemnenda. 493. Licet eis aliquando intendere. 494. ex ijs prædicere futura contingentia, quomodo malum sit. 495
Sors quid. 499. quotuplex. ibid. Diuisoria licita. ibid. Diuinatoria damnata. 505. consultoria quomodo licita. 502. vti licet in officijs secularibus, 504. vti non licet in Ecclesiasticis electionibus. 508
Sortilegorum professio alia tacita, alia expressa. 41
Sortilegæ professionis tã tacitę q̃ expressę modus. 41
Sortilegiorum professio solennis, vbi, quando, & quomodo fiat. 42
Superstitio dispositio ad maleficium. 155. Superstitio quid, & quot eius species. ibid. Superstitionum exempla. 157 & seq. Superstitiosi sunt non solum exercentes ea, sed fidem etiam habentes, & interrogantes. 163. Superstitiones tanto periculosiores, quanto plures adhibẽtur res sacræ. 162. Superstitiosum nõ est, ex auro vel alia materia, vt signa adeptę sanitatis, imagines in templo suspendere. 156. Superstitiones & obseruãtiæ vanæ, effectũ quare nõnunquam consequantur. 162 Superstitiosa à nõ superstitiosis discernendi quinq; regulæ. 163, & seq.
Striges quare vocentur malefici. 30. 398

T.

Testes singulares qui sint; An probent, ita vt quis possit ad eorum denunciationes torqueri. 319
Tortura modicè adhibenda. 659. adhibenda tantum in atrocioribus criminibus. ibid. Non adhibenda regulariter, quando. 657. 658. adhiberi potest maleficis, etiamsi sint personæ exceptæ. 653. In tortura confessus non habitis legitimis indicijs, sibi non præiudicat. 656
in Tortura sunt soliti modi nõ exquisiti adhibẽdi. 661
à Tortura nemo excipitur ratione dignitatis. 662
Tortura in præsentia iudicis fieri debet. ibid.

Tortus leniter potest postea plenè torqueri. 664
Tortus & nihil confessus, sine indicijs nouis torqueri iterum non debet. 666
Tortus & crimen confessus potest iterum torqueri ad detegendum socios. 670
in Tortura crimen confessus & postea reuocans, potest repeti in tortura. ibid.
Taciturnitas in tormentis à Dæmone quomodo procuretur. 674. & seq.
Tortus sufficiēter & nil confessus, dimittēdus est. 679
Tortus quando non infamatur per torturam. 686
Torutra potest adhiberi etiam die festo. 687
Tumultus & perturbationes nocturnæ vt plurimum à Dæmonibus fiunt. 101
Tumultus nocturnos certis quibusdam in locis concingere, exempla. 101. & seq. cur in his, & non in alijs locis fiant, haud certa semper ratio. 107. conductor domum conductitiam potest propter spectra relinquere. ibid.
Tumultus & vexationes nocturnæ, nūc sine vllo dāno, nunc minori, nunc maiori cum damno atque molestia. 108. & 109. Sūt dæmones ioculatores, qui fatigare potiùs quā nocere studeant. 108. contra locorum infestationes, remedia; Sacrificiū corporis Christi, Reliquiæ Sanctorū, Exorcismi. 116. 117.

V.

Vetularum remedia in curandis morbis & maleficijs valdè suspecta. 554. Maleficis vetulis familiare, vt infantes fascinent, & modus. 401. Maleficium in mulieribus quàm in viris frequentius. 401. eius aliquot rationes. 402
Visiones non facilè admittendæ, & probandi modus. 80. & 81. Visionibus non statim credendum, exempla. 81. Visionibus occurrentibus, cor signo crucis muniendū, & nomē Iesu inuocandum. 82
Vxor Loth non creata, sed diuina potestate in statuam salis conuersa 201. cur potius in statuam salis, quàm aliam substantiam conuersa. ibid.

FINIS.

Tortus leniter potest postea plenè torqueri. 664
Tortus & nihil confessus, sine indicijs nouis torqueri iterum non debet. 666
Tortus & crimen confessus potest iterum torqueri ad detegendum socios. 670
in Tortura crimen confessus & postea reuocans, potest repeti in tortura. ibid.
Taciturnitas in tormentis à Dæmone quomodo procuretur. 674. & seq.
Tortus sufficiēter & nil confessus, dimittēdus est. 679
Tortus quando non infamatur per torturam. 686
Torutra potest adhiberi etiam die festo. 687
Tumultus & perturbationes nocturnæ vt plurimum à Dæmonibus fiunt. 101
Tumultus nocturnos certis quibusdam in locis contingere, exempla. 101. & seq. cur in his, & non in alijs locis fiant, haud certa semper ratio. 107. conductor domum conductitiam potest propter spectra relinquere. ibid.
Tumultus & vexationes nocturnæ, nūc sine vllo dāno, nunc minori, nunc maiori cum damno atque molestia. 108. & 109. Sūt dæmones ioculatores, qui fatigare potiùs quā nocere studēt. 108. contra locorum infestationes, remedia; Sacrificiū corporis Christi, Reliquiæ Sanctorū, Exorcismi. 116. 117.

V.

Vetularum remedia in curandis morbis & maleficijs valdè suspecta. 554. Maleficis vetulis familiare, vt infantes fascinent, & modus. 401. Maleficium in mulieribus quàm in viris frequentius. 401. eius aliquot rationes. 402
Visiones non facilè admittendæ, & probandi modus. 80. & 81. Visionibus non statim credendum, exempla. 81. Visionibus occurrentibus, cor signo crucis muniendū, & nomē Iesu inuocandum. 82
Vxor Loth non creata, sed diuina potestate in statuam salis conuersa 201. cur potius in statuam salis, quàm aliam substantiam conuersa. ibid.

FINIS.